T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ VE DÎVÂN'I
(İNCELEME-METİN)

DOKTORA TEZİ

ÖMER SUAT İNAN

ANKARA, 2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ VE DÎVÂN'I
(İNCELEME-METİN)

DOKTORA TEZİ

ÖMER SUAT İNAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ZÜLFİKAR GÜNGÖR

ANKARA, 2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ VE DÎVÂN'I
(İNCELEME-METİN)

DOKTORA TEZİ

ÖMER SUAT İNAN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ZÜLFİKAR GÜNGÖR

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

ADI VE SOYADI	İMZASI
1- PROF. DR. ZÜLFİKAR GÜNGÖR	
2- PROF. DR. ABDULMECİT İSLAMOĞLU	
3- PROF. DR. MÜNİRE KEVSER BAŞ	
4- DOÇ. DR. ÖMER ACAR	
5- DOÇ. DR. ERDEM CAN ÖZTÜRK	

Tez Savunması Tarihi: 21. 12. 2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Zülfikar GÜNGÖR danışmanlığında hazırladığım *"Hacı Muhammed Şehrî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin) (Ankar, 2022)"* adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 21.12. 2022

Ömer Suat İNAN

İÇİNDEKİLER I
KISALTMALAR III
ÖN SÖZ V
GİRİŞ 1
A. Araştırmanın Yöntemleri 2
B. 18. yy. Siyasî Durum 3
C. 18. yy. Kültürel ve Edebî Durum 5
BİRİNCİ BÖLÜM 8
HACI MUHAMMED ŞEHRÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DÎVÂN'I 8
A. HAYATI 8
1. Adı ve Mahlası 8
2. Doğumu ve Ölümü 9
3. Mesleği 11
4. Hayatıyla İlgili Çeşitli Bilgiler 12
B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ 14
1. Dil, Üslup ve İmla 16
2. Şairin Kendi Şiirini ve Şairliğini Değerlendirişi 19
3. Atasözleri ve Deyimler 22
C. DÎVÂN'I 25
1. Tertip Şekli 26
2. Nazım Şekilleri ve Türleri 27
3. Vezin 56
4. Kafiye 58
5. Redif 59
İKİNCİ BÖLÜM 61
HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA DİNÎ-TASAVVUFÎ MUHTEVA 61
A. DİN 61
1. Allah 61
2. Melekler 63
3. Kitaplar 64
4. Peygamberler 64
5. Âhiret ile İlgili Mefhumlar 70
B. İBADET 75
1. Namaz ile İlgili Mefhumlar 75
2. Oruç ile İlgili Mefhumlar 76
3. Hac ile İlgili Mefhumlar 78
4. Âyet ve Hadisler 78
5. Diğer Dinî Mefhumlar 80
6. Dinî Şahsiyetler 82
7. Dinî Mekânlar 83

C. TASAVVUF 89
1. Aşk 89
2. Erbaîn 89
3. Tevhid 90
4. Zühd 90
D. TARİKAT İLE İLGİLİ MEFHUMLAR 91
1. Derviş 91
2. Lokma, Hırka 91
3. Tekke 92
4. Zikir 92
E. HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA TASAVVUFİ TİPLER 93
1. Gayb Erenleri, Üçler 93
2. Sûfî 94
3. Zâhid 94
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 96
HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA CEMİYET VE TABİAT 96
A. CEMİYET 96
1. Bezm 96
2. Oyunlar 97
3. Rezm 98
4. Sanatlar 100
5. Şahıslar 102
6. Ülkeler ve Şehirler 142
B. TABİAT 154
1. Çiçekler ve Ağaçlar 154
2. Hayvanlar 162
3. Gök Cisimleri 170
4. Denizler ve Nehirler 173
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 175
HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI 175
A. METİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENİLEN YÖNTEMLER 175
B. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 177
SONUÇ 178
KAYNAKÇA 180
DÎVÂN-I ŞEHRÎ METNİ 193
ÖZET 893
ABSTRACT 894
EK-1 895
EK-2 896
EK-3 897

KISALTMALAR

a.s.: Aleyhi's-selâm

b.: Bin

bkz.: Bakınız

c.: Cilt

c.c.: Celle Celâluhu

Çev.: Çeviren

d.: Doğum(u)

D.İ.A.: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

E.: Ebyat

ed.: Editör

G.: Gazel

h.: Hicrî

Haz.: Hazırlayan(lar)

Hz.: Hazret-i

L.: Lugaz

m.: Miladî

M.: Münâcât

M.D.: Mukattat-ı Diger

M.H.: Muhammes

M.K.: Mukattaat

nr.: Numara(sı)

nşr: Neşreden

ö: Ölüm(ü)

s.: Sayfa

s.a.v.: Salla'llâhu aleyhi ve sellem

S.B.E.: Sosyal Bilimler Enstitüsü

sy.: Sayı

T.M.: Tarih Manzumesi

Ter.: Tercüme

Ün.: Üniversite

vb.: Ve benzeri

vd.: Ve diğerleri

Vr.: Varak

ÖN SÖZ

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin her alanında gerilemenin görülmeye başlandığı bir dönem olmuştur. Kültür ve edebiyat sahası da önceki yüzyılların ihtişamına göre geride kalmıştır. Bu yüzyılda öne çıkan önemli birkaç dîvân şairi dışında önceki yüzyıllara göre başarılı sayılabilecek çok fazla isim yetişmemiştir.

Dîvân sahibi olmak her asırda şairler tarafından övünç kaynağı olarak görülmüştür. Hacı Muhammed Şehrî, XVIII. yüzyılda yaşamış bir şahsiyet olup dîvân sahibi bir şairdir.

Tezde, Dîvân'ın metnini ortaya koymaya çalışmakla birlikte eserin içeriği göz önüne alınarak "inceleme-metin" şeklinde bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu çalışma giriş ve dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde XVIII. yüzyılda yaşamış olan şair Şehrî'yi etkileyen ve yetiştiren dönemin önemli siyasî ve edebî olayları ana hatlarıyla verilmiştir.

Birinci bölümde şairin hayatı, eseri, edebi şahsiyeti ve Dîvânı'nda yer alan nazım şekilleri ve türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde şairin eserinde yer alan dinî-tasavvufî muhteva incelenmeye çalışılmıştır. Tezimizin üçüncü bölümünde cemiyet ve tabiat başlığı altında Dîvân'da yer alan kavramlar üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın son bölümü olan dördüncü bölümde ise metnin transkripsiyonu yapılırken takip edilen yöntemler sunulmuş, sonuç kısmında çalışma ile ilgili elde edilen bilgiler açıklanmış, bütün çalışma boyunca başvurulan kaynaklar sıralanmış ve Dîvân'ın metni ortaya konulmuştur.

Konu tespitinden çalışmanın son aşamasına kadar desteklerini ve mesâilerini esirgemeyen, çalışmayı itina ile yürüten danışman hocam Prof. Dr. Zülfikar GÜNGÖR'e; çalışma boyunca karşılaştığımız problemlerin çözülmesinde yardım eden ve çalışmamıza doğrudan katkıları bulunan Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ ve Prof. Dr. Abdulmecit İSLAMOĞLU'na şükranlarımı sunarım. Metindeki Rumca ifadelerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Gökhan ÖLKER'e; doktora süresi boyunca her zaman desteğini gördüğüm Dr. Muhammet Akif TİYEK'e, Arapça kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan Mehmet Ferit KIZILATUN'a ve her müşkül durumda kendisine başvurduğum kıymetli dostum İbrahim ORUÇ'a teşekkür ederim.

Ömer Suat İnan

Ankara, 2022

GİRİŞ

Hacı Muhammed Şehrî, XVIII. yüzyılda yaşamış, yüzyılın içtimâî, siyasî ve edebî olaylarına şahitlik etmiş dîvân sahibi bir şairdir. Her dönemde belli alanlarda meydana gelen olaylar şairlerin kalemlerini etkilemiş ve eserlerine yansımıştır.

Hacı Muhammed Şehrî'nin düşünce dünyasını, şiirlerini, Dîvânı'nın muhtevasını daha iyi anlamak ve değerlendirmek için XVIII. yüzyılda meydana gelen siyasî ve edebî hareketleri incelemek gerekir. Şehrî yaşadığı dönemin siyasî, içtimaî, kültürel, mimarî, dinî vb. gibi pek çok hadisesine tarih düşürmüştür. XVIII. yüzyılda Osmanlı şairleri, tarih düşürme sanatına çokça rağbet etmiş ve bu yüzyıl tarih düşürme sanatının en verimli dönemi olmuştur.

Osmanlı şiirinde tarih manzumeleri, sosyal hayatın tezahürünü ve müellifin içinde bulunduğu toplumun farklı dinamiklerini yansıtması açısından son derece önemlidir. Bu tarihler aynı zamanda edebiyat tarihî için birer tarihî vesika niteliğindedir.

Çalışmanın giriş bölümünden sonra araştırmanın yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra şair Hacı Muhammed Şehrî'nin yaşadığı dönemi, cereyan eden hadiseleri, kalemini etkileyen unsurları anlamak ve şiirlerindeki tezahürünü görmek için 18. yüzyılın siyasî ve edebî durumu ayrıntıya girilmeden ana hatlarıyla verilmiştir.

A. Araştırmanın Yöntemleri

1. Tezin Konusu ve Amacı

Dîvânlar, Osmanlı edebiyatının önde gelen kaynaklarından biridir. Dîvân metinleri ve onların tahlili önem arz eden çalışmalardır. Doktora tezimizin konusu 18. yüzyılda yaşamış olan Hacı Muhammed Şehrî ve onun tek eseri olan *Dîvân*'ıdır.

Tezimizin amacı Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nın transkripsiyonlu metnini en doğru biçimde ortaya koymaktır. Metinden hareketle şairin yaşadığı devrin özellikleri, manzumelerinin şekil ve tür özellikleri, dil ve üslubu, hayal dünyası ve muhtevası incelenerek tezin amacını tamamlayıcı unsurlar üzerinde durulmuştur.

2. Tezin Önemi, Metodolojisi ve Kaynakları

Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nın transkripsiyonlu metninin ortaya konulması ve tahlininin yapılması ile bilim insanları ve bu alana ilgi duyanların istifadelerine sunulması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nın günyüzüne çıkarılarak şairin ve eserinin kütüphane raflarında unutulmasının önüne geçilmiştir. Ayrıca 18. yüzyılı Şehrî'nin perspektifinden değerlendirme imkanı sunması açısından önemlidir.

Hacı Muhammed Şehrî ve eseri hakkında bilgi veren kaynaklar, yalnızca basılı ve çevrimiçi kaynaklardır. Bu kaynaklar tespit edilip taranarak şairin hayatı hakkındaki bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Şairin eserinden çıkarılan bilgiler de eklenerek hayatı hakkında daha fazla bilgi edilmiştir.

Çalışmada Şehrî'nin hayatı, eseri, metni ve eserinin muhtevası üzerinde durulmuştur. Muhteva dinî-tasavvufî, tabiat ve cemiyet ana başlıkları altında alt başlıklara ayrılarak sınıflandırılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, elde edilen bulgular fişlenip analiz edilerek örneklem olarak seçilen beyitler yorumlanmıştır.

B. 18. yy. Siyasî Durum

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin önceki yüzyıllarda korumuş olduğu haşmetli görünümü kaybetmeye başladığı bir asırdır. İçerde toplumsal ve ekonomik sıkıntılar, dışarıda ise kaybedilen savaşlar, toprak kayıpları ve siyasî karışıklıklar ile boğuştuğu bir dönem olmuştur.[1]

Osmanlı tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilen, 1699 yılında imzalanan ve ağır hükümler ihtivâ eden Karlofça Antlaşması ile Osmanlı'nın Avrupa'daki egemenliği büyük ölçüde sarsılmıştır. Bu antlaşmanın neticesinde yıllarca süren savaşlar son bulmuş, lakin Macaristan'ın büyük bir kısmı, Mora Yarımadası ve Dalmaçya kaybedilmiştir.[2] 1711'de imzalanan Prut Antlaşması ile bazı kazanımlar elde edilmiş ve kaybedilen topraklardan Azak Kalesi geri alınmışsa da süregiden savaşlar sebebiyle devlet sükûnet bulamamıştır.[3] Avusturya ve Venedik ile yapılan savaşlar neticesinde 1718 yılında çok ağır koşulların olduğu Pasarofça Antlaşması (1718) imzalanmıştır. Bu antlaşma sonrasında yaklaşık 13 yıl süren ve Lâle Devri (1718-1730) olarak isimlendirilen bir refah dönemi yaşanmıştır. 1729 yılında Osmanlı'nın İran'a karşı mağlup olması İstanbul'da siyasî krizi başlatmıştır.

[1] Yusuf Akçura, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri (XVIII. ve XIX. Asırlarda)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2019, s. 2-5.
[2] Ziya Nur Aksun, *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1994, s. 290-96.
[3] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, c. V, 5. Baskı, Ankara, 1988, s. 81-86.

Bu krizi fırsat bilen Patrona Halil'in öncülük ettiği bir ayaklanma meydana gelmiştir. Bu olay sırasında dönemin sadrazamı Nevşehirli İbrahim Paşa (ö.1143/1730) katledilmiş ve Sultan III. Ahmed (1703-1730) tahttan indirilmiştir.[4]

Tahta geçen Sultan I. Mahmud'un (1730-1754) ilk zamanlarında devlet düzeni Patrona Halil ve isyancı arkadaşlarının kontrolünde olmuştur. Devlet idaresinin bozulması ve kargaşa ortamının giderek büyümesi neticesinde Sultan I. Mahmud düzenlediği bir tertip ile Patrona Halil ve beraberindeki isyancıları yakalatıp öldürtmüştür. Böylelikle devlet idaresi eski hâline kavuşmuştur. Bu asırda sağlanan refah ve huzur ortamı uzun ömürlü olmamıştır. İmzalanan antlaşmalar ile Rusya, İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinin Osmanlı'nın iç işlerine karışmalarından dolayı savaşlar, Mısır, Suriye ve Anadolu'nun da birçok yerinde çıkan ayaklanmalar, Yeniçeri isyanları gibi iç ve dış politikadaki sıkıntılar bu asrın sonuna kadar devam etmiştir. Osmanlı'da en az tahtta kalan padişahlardan biri olan Sultan III. Osman'dan (1754-1757) sonra tahta Sultan III. Mustafa (1757-1774) geçmiş; devleti ihyâ etmek için çok çaba sarf etmiştir. III. Mustafa bazı yenilikler getirmeye gayret etmiştir. Daha sonra tahta Sultan I. Abdülhamid (1774-1789) geçmiş; onun devri de sürekli savaşlar içinde geçmiştir. Bu asrın son padişahı Sultan III. Selim (1789-1807) olmuştur. Bu dönemde askerî düzenlemelere önem verilmiş, çeşitli alanlarda yenilik hareketleri yapılmaya çalışılmıştır. Ancak Sultan Selim bir ayaklanma sonucu tahttan indirilmiştir. Böylelikle bu asırda gerçekleştirilmek istenilen iyileştirme çabalarının önüne hep engeller çıkmış ve bu çabalar olumlu bir şekilde sonuçlanmamıştır. XVIII.

[4] Yılmaz Öztuna, *Büyük Osmanlı Tarihi,* Ötüken Yayınları, c. 4, İstanbul, 1994, s. 479-87.

yüzyıl, Osmanlı Devleti için başladığından daha perişan bir vaziyette nihâyete ermiştir.[5]

C. 18. yy. Kültürel ve Edebî Durum

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nde siyasî, iktisadî ve sosyal hayatta gerilemenin görüldüğü ancak bunun aksine; bilim, kültür ve edebiyat hayatında fazla görülmediği bir asır olmuştur. Bu yüzyılda Osmanlı edebiyatı, geleneğin oluşturduğu şartlara bağlı kalarak kendisini yenileyerek gelişimini sürdürmüş; gerek kemiyet gerekse keyfiyet bakımından özellikle asrın başında Nedîm (ö.1143/1730), sonunda ise Şeyh Gâlib'in (ö.1213/1799) elinden en güzel ürünlerini vermiştir.[6] Bu asırda Osmanlı edebiyatı alışılagelmiş düzenini korumuş, şairler önceki dönemlerdeki ustaların izinde başarılı şiirler yazmaya çalışmış ise de çoğu farklı bir sanat gücü gösterememiştir. Asrın ilk çeyreğinde Nedîm, "Nedîmane şiir"[7] tarzının; son çeyreğinde ise Osmanlı edebiyatının son büyük şairi olarak kabul edilen Şeyh Gâlib, "Sebk-i Hindî"[8] üslubunun en başarılı örneklerini vermişlerdir. XVIII. yüzyıl dîvân şairleri[9] içerisinde öne çıkan isimler Nedîm ve Şeyh Gâlib olmuştur. Bu asırda dîvân

---

[5] Nevzat Kösoğlu, "XVIII. Yüzyılın Siyasî Görünümü", *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri*, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, 1987, c. 6, s. 193-94.

[6] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015, s. 530.

[7] **Nedîmâne üslup**: Dîvân şiirinde kadın ve aşkı ele alan, bunların güzelliklerini konu edinerek zarif, çapkınca bir anlatımı içeren gazeller, şûhâne gazel olarak adlandırılmıştır. Bu üslubun dîvân şiirindeki en önemli temsilcisi Nedim kabul edilmiştir. Üslup, Nedim'le özdeşleştiğinden dolayı Nedîmâne üslup olarak da adlandırılmaktadır. Abdulmuttalip İpek, "Nedim Şahsında Şûhâne Tarz Üzerine Bazı Değerlendirmeler.", *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi Mine Mengi Özel Sayısı*, 2(5), 2016, s. 155.

[8] **Sebk-i Hindî**: XVII. yüzyıl Türk şiirinde kendini gösteren bu üslup; dîvân şiirinin klasik kurallarının ötesinde olan, hayal dünyasında yenilikleri ön plana çıkaran, bilmeceyi andıran, girift söyleyiş, ince hayal ve zihni zorlayan imajları içeren, anlaşılması güç ve derin mânâları işaret eden, orijinal teşbihlerin kullanıldığı sentetik bir şiir dilidir. İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 392-3.

[9] **XVIII. Yüzyıl Şairleri**: Hevâyî (ö.1715), Tırsî (ö.1727), Abdülbakîârif (ö. 1713), Nâzîm (ö.1726), Sâmî (ö.1733), Nedîm (ö.1730), Münîf (ö.1743), Hâmî (ö.1747), Hâtem (ö.1754), Beliğ (ö.1758), Çelebizade Asım (ö.1759), Müsellem (ö.1752), Ragıp Paşa (ö.1762), Hâzık (ö.1763), Haşmet (ö.1768), Ârif Süleyman (ö.1769), Fıtnat (ö.1780), Esrar Dede (ö.1797), Şeyh Gâlib (ö.1799), Fâzıl (ö.1810), Vehbî (ö.1809), Sürûrî (ö.1813), Neş'et (ö.1807), Pertev (ö.1807), Reisülküttab Ârif

edebiyatının içerisine mahallî konular ve gündelik hayat daha çok girmeye başlamıştır.[10]

XVIII. asrın başında edebiyatta Nâbî'nin (ö.1124/1712) etkisi devam etmekteydi. Onu örnek alarak duygu ve sesin yerine fikri ve manayı öne çıkaran "hikemî tarz"ı benimseyen şairler bu minval üzere şiirler söylemeyi devam ettirmişlerdir. Şairlerin bu tarz şiirler söylemelerindeki en büyük sebeplerden biri de hiç şüphesiz sosyal hayattaki kargaşa ve onun doğurduğı huzursuzluktur. Asrın sonunda ise Şeyh Gâlib'in etkisi görülmekteydi. Önceki asır kadar olmasa da bazı şairler gerek "klasik tarz" gerekse "mahallî tarz"da içine düşülen tekrarcılıktan kurtulmak için orijinal ve girift mazmunlar, ince hayaller, anlam kapalılığı, az kelime ile çok şeyi ifade etme gibi sanatlı ve külfetli üslubu olan Sebk-i Hindî'ye meyletmişlerdir. Bu asırda Nedîm ise acı, ıstırap ve düşünceden uzak, çoşkulu, neşeli ve şûhane tarzıyla şiire yeni bir soluk getirmiş ve kendisini kabul ettirmiştir.[11]

Nedîm; neşeli yaratılışı, hayata bağlılığı ve dehası sayesinde geleneği aşıp eski edebiyatın düşünüş, duyuş ve hayal sistemi içerisinde yepyeni olan bir canlılık ve tazelik göstermiştir. Türkçenin şiirde en güzel ve en tabii sentaksını bulmuş ve ifadesine şehirli dilinin canlılığını ve kıvraklığını vermiştir.[12]

Bu asırda dikkat çeken bir başka edebî üslup da gündelik hayatı, mahallî konuları işleyen Mahallîleşme Cereyânı'dır. "Mahallîleşme Cereyânı, Türk dili'nin ve Türk edebiyatının kendi içinden olgunlaşması ve millîlleşmesi mânâsında, yerli ve

---

(ö.1813), Halil Nûrî (ö.1798). Vasfi Mahir Kocatürk, *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*, T.C. İkü Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 470-524.

[10] Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015, s. 261.

[11] Şentürk ve Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 532-33.

[12] Hasibe Mazıoğlu, *Nedim'in Dîvân Şiirine getirdiği Yenilikler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2018, s. 16-17.

halk tesîrinde bir hareketdir. Bu cereyân, öteden beri ince bir iz hâlinde varlığı hissedilen, dilde sâdelik ve edebiyatta millîleşme hareketlerinin XVIII. asırda birinci sınıf şâirlerin ısrarlı iştirâkleriyle kuvvetlenmesinden doğan bir yerlileşme çığırıdır. Bu çığır, edebiyata halk hayâtını getirmiş; halk zevkinden ve halk sanatından çizgiler kazandırmışdır; Türkçeye halk dehâsının güzelleşdirdiği seslerle; halk deyimleri ve halk söyleyişleriyle zengin ve espirili, sâde bir güzellik vermişdir."[13]

Osmanlı'da sarayı, toplumu, edebiyatı etkileyen bir diğer önemli unsur da "Lale Devri"dir. Lale Devri, III. Ahmed ve Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın etrafında toplanan şairlerin, cemiyetin zevk ve safaya düşkünlüğünü en güzel şekilde gösteren bir sembol olmuştur.[14]

Şairlerin çeşitli üslup arayışında oldukları bu asırda yaşayan Hacı Muhammed Şehrî; şûh edâlı gazeller ile Nedîmâne üsluptan, gündelik hayata ait ifadeler ile Mahallîleşme Cereyânı'ndan ve manzumelerindeki eğlence hayatının yansımaları ile de Lale Devri'nden etkilenmiştir.

[13] Nihad Sâmi Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2016, c. II, s. 745.
[14] Şentürk ve Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 535.

BİRİNCİ BÖLÜM

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DÎVÂN'I

A. HAYATI

XVIII. asırda yaşamış olan Hacı Muhammed Şehrî'nin hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Yaptığımız kaynak taramaları sonucunda şairin hayatı, ailesi, doğum ve ölüm tarihi ile nerede doğduğu ve öldüğü hakkında bir bilgiye ulaşamadık. Şuara tezkireleri ve dönemle ilgili biyografik kaynaklarda da şairin hayatına dair bir bilgi yoktur.

1. Adı ve Mahlası

Şairin ismi, *Türkiye Yazma Eserler Kurumu* ve *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde "Mehmed" olarak kaydedilmiştir. Şair, dîvânında hadise dayandırarak adının **"Muhammed"** olduğunu söylemektedir:

Umarum rūz-ı cezā yaḳmaya dūzaḫ cismüm
Bā-ḥadīṣ[15] *oldı şükür Ḥaḳḳ'a* ***Muḥammed*** *ismüm (E.72)*

Şairin Dîvân'ında yer alan kıt'a-i hâtimesinden de asıl adının "**Hacı Muhammed"** olduğu görülmektedir. Şair şiirlerinde **Şehrî** mahlasını kullanmıştır:

Naẓm-ı eşʿārdan ʿālemde murād budur ki
Yād olunmaġa cihānda kişi ister eṣeri

[15] *"Cibril bana gelip şöyle dedi: Ya Muhammed! Muhakkak ki Allah sana selam ediyor ve diyor ki: İzzet ve celalime yemin ederim ki, senin ismini alan hiç kimseyi ateşle cezalandırmam, Ya Muhammed!"*. Zeynuddin el-Irâkî, *Zeylu Mîzâni'l-i'tidâl*, nşr. Alî Muhammed Muavvad, (Âdil Ahmed Abdulmevcûd), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrût, 1995, s. 61.; İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânu'l-Mîzân*, nşr. Abdulfettâḥ Ebû Ğudde, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2002, s. 241.; es-Suyûtî, *ez-Ziyâdât ʿalâ'l-Mevdûʿât*, nşr. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, Riyâd, 2010, s. 220.

Eyledi muḫtaṣarī böylece dīvān tertīb

Bir eṣer olmaḳ içün ***Ḥāc Muḥammed Şehrī***

2. Doğumu ve Ölümü

Şairin ne zaman ve nerede doğdu ya da öldüğü hakkında bir bilgimiz yoktur. Elimizde Hacı Muhamed Şehrî ile ilgili bilgi edinebildiğimiz iki kaynak bulunmaktadır. Bunlar *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu*[16] ve *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*[17]'dir. Bu iki kaynakta birbirini tekrar eden sınırlı bilgiler mevcuttur. Zikredilen kaynaklarda şairin Dîvân'ındaki tarih manzumelerinden yola çıkılarak Hacı Muhammed Şehrî'nin h.1193/m.1779 yılında hayatta olduğu bilgisi verilmektedir. Kaynaklarda belirtilen ve Şehrî'nin der-kenara[18] düşürmüş olduğu tarih manzumesi:

Şükr ola Ḥaḳḳ'a ṣad hezār cümleyi itdi pür-sürūr

Doġdı cihāna nūr gibi şeh-zāde Sulṭān Muṣṭafā (T.M.28/28) [19]

Sene h.1193/m.1779

Kaynaklarda yukarıdaki tarih verilmektedir ancak Şehrî'nin eserinde düşürülen en geç tarih, eskimiş olan Tulumbacılar Ocağı'nın onarılması için düşürülen h.1195/m.1781 tarihidir:

Köhnelenmişdür ṭulumbacılaruñ

Ḳışlası lāzım taʿmīr olına (T.M.136/3)

---

[16] İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, *"Şehrî"*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1967, c. II, s. 831-832.

[17] İnehân-zâde Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, 1949, c.2, s. 514.

[18] *Der-kenar: 25b.*

[19] *Beyitlerin ardından verilen parantez içerisindeki ilk sayı şiir numarasını, ikinci sayı ise beyit numaralarını göstermektedir.*

Himmet-i pādişehile ḥaḳ bu

Mā-şā'a 'llāh güzel oldı binā (T.M.136/7)[20]

Sene h.1195/m.1781

Dîvân'da düşürülen en eski tarih h.1142/m.1729; düşürülen en geç tarih ise h.1195/m.1781 tarihidir. Bu tarihlerden hareketle şairin yirmili yaşlarda şiir yazmaya başladığı düşünülürse, doğumunun asrın başları; vefatının ise asrın sonları olması muhtemeldir.

Hacı Muhammed Şehrî; Sultan I. Mahmud (1730), Sultan III. Osman (1754), Sultan III. Mustafa (1757) ve Sultan I. Abdülhamid'in (1774) cüluslarına, evlatlarının doğum ve ölümlerine, sadrazam ve diğer devlet erkânının atama ve görevlendirmelerine tarihler düşürmüştür. İstanbul'da bulunan saray, cami, çeşme, sebil, kütüphane ve kışlaların onarımı; bahar ve kışın gelmesi, nevruz kutlamaları, ramazan ve bayram kutlamaları; çeşitli yangınlar, fetihler, gemilerin denize indirilmesi vb. olaylara tarihler düşürmüştür.

Şehrî'nin kaleme aldığı şiirler göz önüne alındığında şairin İstanbul'da yaşamış olabileceği ihtimali kuvvetle muhtemeldir. Hacı Muhammed Şehrî'nin seçmiş olduğu mahlas da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Nitekim **Şehrî** mahlasının İstanbul şehrinden olan, İstanbullu[21] anlamlarını ihtiva ettiği görülmektedir.

[20] *Der-kenar: 55a.*

[21] Mustafa Öztürk, *Klasik Türk Şiirinde Merkez ve Taşra*, Kadim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 29.

Aşağıda şairin İstanbul'daki yaşamı tasvir ettiği örnek beyitler verilmiş olup İstanbul ile ilgili daha ayrıntılı bilgi, "Cemiyet" ana başlığı altında incelediğimiz "şehirler" bölümünde verilmiştir:

Öyle bir şenligi var şehr-i Sitānbūl'uñ kim
Kūşe-be-kūşe meẕāḳınca ṣafāda rindān (T.M.6/12)

Müjdesile cümle ḫalḳ şādī olup
Şehr-i Sitānbūl donandı fevrice (T.M.121/2)

3. Mesleği

Hacı Muhammed Şehrî'nin eserinden hareketle, kendisinin devlette vazifeli olduğu bilgisi çıkmaktadır. İstanbul dışına kendi isteği ile çıkmadığını, bir devlet vazifesinden dolayı ayrıldığını belirtir ve devlet himayesinde bulunmanın saâdeti üzerinde durur:

Sitānbūl şehrini terk idemem ben iḫtiyārumla
Kişi devlet bulur lā-büd ḳarār eylerse devletde (M.K.23/1)

Kederden ġayrı ḥāṣıl yoḳ cihānı cümle geşt itdüñ
*Nedür taḥṣī[l]üñ ey **Şehrī** senüñ encām-ı ġurbetde (M.K.23/2)*

Aşağıdaki beyitlerden de anlaşılacığı üzere Şehrî'nin devlet erkanına yakın olduğu, onların ihsan ve lütuflarına mazhar olduğu görülmektedir:

*Āsafā bir ḫāliṣ kemterüñdür **Şehriyā***
Çākerüñdür nice itdüñ aña inʿām-ı kesīr (M.K.62/1)

Sen efendümsin beni iḥsānile ḳılduñ esīr
Eylemem ümmīd-i āzād ey kerem-kān-ı vezīr (M.K.62/2)

***Şehriyā** bendeñi dilşād idüp sulṭānum*
Eyledüñ doġrısı budur ki ḥuḳūḳ icrā (M.K.106/1)

Sen beni şimdicek eyledüñ efendüm mesrūr
Seni de eyleye mesrūr dū cihānda Mevlā (M.K.106/2)

4. Hayatıyla İlgili Çeşitli Bilgiler

4.1. Sosyal Durumu

Aşağıda verilen beyitlerden Şehrî'nin, emrinde bir hizmetçisinin olduğu ve bu hizmetçisine bir at hediye ettiği anlaşılmaktadır. Bu ifadelerden hareketle onun varlıklı bir şahsiyet olduğu bilgisi çıkmaktadır:

***Şehriyā** ʿabd-i ḳadīmüñden dirīġ eylemeyüp*
Bendeñe keremüñ ile eyledün luṭf-ı hezār (M.K.42/1)

Aña bir at itdüñ iḥsān neylesün bī-çārenüñ
Ola maʿlūm raḫtı yoḳdur olmaġa aña süvār (M.K.42/2)

Emrindeki hizmetçiye bir at hediye eden Şehrî'nin usta bir at binicisi olduğunu da bu beyitten anlamaktayız:

Bu şeh-süvār ṭabʿuma kesb-i ṣafā içün
Dil ārzūda oldı Midillü ṣafāsına (M.K.41/1)

4.2. Seyahatleri

Dîvân'da yer alan şiirlerden hareketle Hacı Muhammed Şehrî'nin birçok kez seyahat ettiği anlaşılmaktadır. Aşağıda verilen beyitte şairin İstanbul dışına çıktığı ve uzun bir süre ayrı kaldığı, bundan dolayı İstanbul'a özlem duyduğu görülmektedir:

Ḫaylī dem oldı şehr-i Sitānbūl[ı] görmedüñ
Şehrī *o dil-rübāları hep ḫāṭıramdadur (G.100/6)*

İstanbul dışına çıktığını tespit ettiğimiz şairin Midilli ve Siroz kazalarında bulunduğu bilgisi yine şiirlerinde yer almaktadır:

Şehriyā *daʿvet ider şevḳile sulṭānımuzı*
Kerem ü luṭfile teşrīf buyuruñ Sīroz'a (M.K.97/2)

Dil ārzūda oldı Midillü ṣafāsına (M.K.41/1)
Ben uġradum efendi Midillü ḳażāsına (M.K.41/2)

Hacı Muhammed Şehrî'nin yazmış olduğu şiirlerinden birçok sınır boyunu gezdiği görülmektedir:

Ḫaddüme göre efendüm nice serḥad gezdüm
Görmedüm doġrıca söz buncaleyin resm-i nevin (T.M.44/17)

4.3. Hastalığı

Şairin hayatı hakkında bilgi edindiğimiz şiirlerinden son olarak gözünden rahatsızlık yaşamış olduğunu, uzun bir süre bu göz hastalığından muzdarip olduğunu öğrenmekteyiz:

Maraż-ı ʿaynla aġlatdı felek nice zamān
Sen de aġlatma beni luṭfile ḫandān eyle (M.K.92/1)

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

XVIII. yüzyıl Osmanlı'da siyasî, sosyal ve ekonomik anlamda gerilemenin yaşandığı, edebiyatta da bir önceki asrın şairlerini tekrardan öteye geçemeyen şairler zümresinin olduğu bir asır olmuştur. Buna karşın edebiyatta birkaç yenilik hareketinin olduğu da gözlemlenmektedir. Bu dönemde edebiyatta Nedîm'in coşkulu, canlı, neşeli ve şuhâne üslubunun taklit edildiği görülmektedir. Şairler eserlerinde Mahallîleşme akımının etkisiyle sadeliğe, yerliliğe ve halk söyleyişlerine yer vermiştir. Lale Devri'nde ortaya çıkan zevk ve eğlence anlayışı da şairlerin kalemlerini etkilemiştir. Böyle bir asırda yaşamış olan Hacı Muhammed Şehrî'nin bu olaylardan etkilenmemesi mümkün değildir. Nitekim eserinde bu cereyanların etkileri çokça görülmektedir.

Kaynaklarda Şehrî'nin hayatı, eseri ve edebî şahsiyeti ile ilgili bilgi yok denecek kadar azdır. Bundan dolayı şairin edebî şahsiyeti ile ilgili değerlendirmeyi elimizde bulunan Dîvân'ı üzerinden yapmak durumundayız. Şairin şiirleri, dinî-tasavvufî ağırlıklı bir muhtevaya sahip değildir. Belirtilen muhtevâ, şairin kaleme aldığı birkaç münâcât ve kasidelerin dua bölümlerinde bulunan beyitler ile sınırlıdır.

Kaynaklar, şairin eğitim alıp almadığı hakkında bir bilgi vermemektedir. Ancak şair Şehrî'nin kaleme aldığı Dîvân'ı göz önüne alındığında; düşürmüş olduğu -Osmanlı şiirinin bedîî sanatlarından sayılan- tarih manzumelerinin çokluğu, bir çeşit

söz oyunu olarak kabul edilen lugazlar, mâhir şair olmanın bir göstergesi olarak padişahların ve sadrazamların beğenisine sunulan manzumeler ile Türkçe-Rumca (G.204) mülemma gazel yazabilmesi onun iyi bir tahsile sahip olduğunun belirtileridir.

Hacı Muhammed Şehrî'nin edebî şahsiyetine yönelik yapılan tespit edebildiğimiz tek yorum, İzzet Ali Paşa'ya aittir. İzzet Ali Paşa'nın Dîvânı'nda[22] yazdığı nazirede (G.40) Şehrî'nin, şiirde başka kimsenin kullanmadığı yeni fikir ve söyleyişler icrâ etmede üstad bir şair olduğunu söylererek Şehrî'nin seçkin ve nazikâne bir zeminde şiir yazdığını belirtmiştir:

*Güzīde iḫtirāʿ-ı **Şehrī**-i üstāddır **ʿİzzet***

Dürūġ eyler diyenler böyle bir nāzük zemīn vardır (G.40/4)

Şehrî'nin şiirlerinde; nev-zebân (G.27/8), nev-gazel (G.159/6), nev-zemîn (G.182/7), nev-îcâd (G.189/6), nev-zemîn gazel (G.211/5), nev-tarh (G.401/7), nev-eş'âr (G.341/5), zemîn-i tâze (G.408/5), tâze zebân (G.29/5) tâze gazel (G.46/6), tâze zemîn (G. 175/6), tâze tarh (G.182/7) gibi terkipler ile vurguladığı "yeni" kavramıdır. Şehrî, 18. yüzyılda Nedimâne üslubun takipçisi olan İzzet Ali Paşa'nın izinden gidip yeni icat edilen söyleyişler bulmak gerektiğini belirtir:

***ʿİzzet ʿAlī Paşa** gibi bir nādir-i ʿaṣra*

*Peyrevlik iden **Şehrī** nev-īcād gerekdür (G.159/6)*

[22] Fatma Sabiha Kutlar, *Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-Nâme (Tezkire-i Nigâriyye)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, 2019, s. 170, gazel no: 40. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-254685/divan-i-izzet-ve-nigar-name.html İzzet Ali Paşa hakkında ayrıntılı bilgi için tezimizin üçüncü bölümünde Şahıslar ana başlığı altındaki Sadrazamlar başlığında yer alan "Sadrazam Vekili Defterî İzzet Ali Paşa" bölümüne bakınız.

Yeniliğin peşinde olan Şehrî, bu tarzın dışında olanı "köhne vadi, zemîn" olarak nitelendirmiş, sadece "nev-tarh" şiirler olursa kalemini oynatmaya heves edeceğini söyler:

*Bu kilküm **köhne vādī** olsa raġbet eylemez*
*Heves eyler her ān **nev-ṭarḥa** ḫāmem tāzeden tāze (G.401/7)*

***Şehrī** heves eyleme ṣaḳın köhne zemīne*
Nev-ṭarḥ [u] nev-eşʿārda ṣafā dürlü-be-dürlü (G.341/5)

1. Dil, Üslup ve İmla

Şehrî oldukça külfetsiz, sade, anlaşılır ve yalın bir dil kullanmıştır. Şiirlerini yeni ve taze tarzda kaleme almıştır. Üslubunun Nedîmâne üslubun etkisinde olduğu görülmektedir. Okunmasından büyük bir keyif alınabilecek güzellikte yazdığı şûhâne ve rindâne şiirler ile mâhir bir şahsiyet olup akıcı ve ahenkli bir dile sahiptir. Üslubunun şekillenmesinde nazire ve tahmisler yazdığı şairlerin de bir etkisi olduğu muhakkaktır.

*Cihānda başına āzāde iken şimdicek **Şehrî***
Yiñiden ḳayde uġrayup o şūḫa olduñ efgende (G.388/7)

Nāzile çemenzārda sehī gibi ṣalınan
Sen mi idüñ ey tāze fidān doġrıca söyle (G.349/4)

Gelmedüñ bezmüme ey şūḫ bu şeb n'oldı saña
Bezme ʿuşşāḳını terkine sebeb n'oldı saña (G.6/1)

İtme üftādeye ey şūḫ-ı cihān istiġnā
Çekülir mi güzelüm böyle her ān istiġnā (G.7/1)

Nedür üftādelere böylece cevrile cefā
Yoḳ mıdur ẕerre ḳadar sende begüm būy-ı vefā (G.11/1)

Nāzda kimdür eyā şūḫ-ı cihān üstāduñ
Yoḫsa nāz eylemek ʿuşşāḳa mıdur muʿtāduñ (G.256/1)

Osmanlı edebiyatı, Arap ve Fars edebiyatından bağımsız olarak düşünülemez ve bu dillerin Osmanlı edebiyatına olan etkileri yadsınamaz. Şair Şehrî de eserinde Arapça ve Farsça kelime ve terkipler kullanmıştır.

Yapılmadı dil-i vīrāne her-çi bād-ā-bād
Ḫarāb oldı bu kāşāne her-çi bād-ā-bād (G.52/1)

Olmadı gülistānda dilşād ʿandelīb
Eylerdi zārīliḳ ile feryād ʿandelīb (G.19/1)

Girmez eline her kişinüñ kimyā-yı baḫt
İksīr miṣāldür hele ol simyā-yı baḫt (G.28/1)

Şehrî'nin dîvânında, mutasavvıf şairlerin kaleme aldığı dinî-tasavvufî eserlerde sıkça görülen ayet ve hadis iktibasları çok azdır. Yalnızca üç yerde ayet ve hadis iktibası yapılmıştır:

Emr-i Mevlā'ya uyup ***"rāżīye"*** *her vaḳt her ān*

*"**İrciʿī**"[23] daʿvetin añladı kelām-ı Ṣādıḳ (T.M.50/2)*

Umarum rūz-ı cezā yaḳmaya dūzaḫ cismüm

***Bā-ḥadīṯ**[24] oldı şükr Ḥaḳḳ'a Muḥammed ismüm (E.72)*

Mahallî üslubun da yer aldığı Dîvân'da günlük konuşma dilinin bir unsuru olan atasözlerine yer verilmiştir:

O āyīne-i endāma sezā cān naḳdini koysam

*Meṯeldür çünki **ḥammāma giren derler** dinür zīrā (G.13/7)*

Dinür ʿālemde bilürüz bu meṯel meşhūrdur

***Gözden ıraġ olan olur ki göñülden de ıraġ** (M.K.13/2)*

Şair Şehrî, zaman zaman şiirlerinde ahenk oluşturması için kelime tekrarlarına başvurmuştur.

Dildārına naṣīḥat itme ṣaḳın ṣaḳın

Çünki bilürsin aña sözin cümle kem gelür (G.91/2)

Ṣafā olmaz mı o meclisde zāhid doġrıca söyle

Kebāb şişde ḳadeḥler dest-i sāḳīde döne fır fır (G.164/2)

Ḫoş ḫoş ʿaceb ki bād-ı ṣabā mıdur esen

Bu rūzigārla ḫoş-bū-yı yārüm mıdür gelen (G.327/1)

---

[23] "Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak rabbine dön." Fecr 89/28. Tezde verilen âyet meâlleri, komisyon tarafından hazırlanmış *"Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir"*adlı çalışmadan alınmıştır. bkz: Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014.

[24] "Cibril bana gelip şöyle dedi: Ya Muhammed! Muhakkak ki Allah sana selam ediyor ve diyor ki: İzzet ve celalime yemin ederim ki, senin ismini alan hiç kimseyi ateşle cezalandırmam, Ya Muhammed!"

Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nda zaman zaman bazı kelimlerin yazımında hassas davranılmadığı göze çarpmaktadır. Dîvân'da bazı kelimeler yazılırken خ harfi ile ح harfi sehven karıştırılmış biribirlerinin yerine yazılmıştır. Yanlış yazılan bazı kelimler şunlardır: محفی- مخفی , خصن - حصن , حال – خال , خیله – حیله, حجیل – خجیل, روحینی – روخینی.

Dîvân'da ظ -ض harfleri de sehven yanlış yazılan harflerdir. Bu hatalardan bazıları şunlardır: محظ- محض , غضب - غظب , انتضار - انتظار , ظمیر – ضمیر

Yukarıda verilen imla hataları, kanaatimizce Şehrî'nin bilgi eksikliğinden kaynaklı olmayıp dikkat eksikliği sebebiyle oluşmuştur. Çünkü zikredilen kelimelerin, Şehrî'nin eserinde hem doğru hem de yanlış yazılımları mevcuttur. Bu imla hataları, transkripsiyonlu metinde gösterilmemiştir.

2. Şairin Kendi Şiirini ve Şairliğini Değerlendirişi

Hacı Muhammed Şehrî'nin şairliği ve şiirleri üzerine yapılan en önemli değerlendirmeler yine şairin eserinde kendisi tarafından yapılan yorumlardır. Şiir söz konusu olduğunda şair, bu mecradaki kabiliyetine güvenerek mütevazılığı bir tarafa bırakıp kendini yüceltmekten geri kalmamıştır.

Şehrî'nin kendi ifadelerine göre şiirlerini görenler beğenip onu överler. Yazmış olduğu şiirler kusursuzdur. Söyledikleri lâfız, mana ve ahenk bakımından düzgün ve yerindedir:

Eşʿārını görenler ider cümlesi ṭaḥsīn

Ey ***Şehrī****-i şeydā*

Kimdür senüñ üstāduñ a şīrīn-zebānum

Nedür bu feṣāḥat (G.34/6)

Eşʿarını ***Şehrī*** *göricek rind-i zamān dir*

Bu tāze zebānile nedür bu feṣāḥat (G.29/5)

Onun şiirini görenler takdir edip aferin derler. Gazel tanzim etmeye yeni bir soluk getirdiğini söylerler:

Görince şiʿrini diye rind āferīn saña

Ṭarḥ-ı ġazelde ***Şehrī*** *yine nev-zebānlıḳ it (G.27/8)*

Şehrî'nin şiirlerini, gazellerini hâsılı Dîvân'ını görenler onun iç acıcı, içe ferahlık veren bir eser olduğunu söylerler:

Şehrī *göricek tāze ġazellerini rindān*

Dimiş ki bu şiʿirle bu divān ne müferriḥ (G.46/6)

Şehrî yazdığı şiirlerle kendi zamanında herkes tarafından bilinen meşhur biri olmuştur. Dîvân'ını görenler, Şehrî'ye haset etmekten geri duramamışlardır:

Şehriyā *dehrde eşʿārile meşhūr oldun*

Çoḳ kişi eyledi gördükde bu dīvāna ḥased (G.57/6)

Ḥasedinden dimiş aʿdā göricek eşʿārumı

Şehriyāyı *göriñüz ṣāḥib-i divān olmış (G.206/6)*

Şehrî şiir yazmadaki ustalığına o kadar çok güvenir ki nazm ehlinden kim gelirse gelsin onu yenmeye gücü yetmez:

Aldı hünerüm esbi çü meydānını ***Şehrī***
Gelsün biri naẓm ehli ki meydān benümdür (G.76/5)

Şair, şiirlerini rindâne bir üslupla kaleme aldığını söyler. Şan ve şöhrete, dünya uğraşlarına, nimetlerine önem vermeyen, yaşamaktan zevk alan bir haldedir:

Bu nev-zemīn ġazelümi ***Şehrī*** *gören diye*
Doġrısı bu ġazelini rindāne söylemiş (G.211/5)

Şehrî, okuyanın gönlünü cezbettiği şiirler yazan usta bir gazel-nüvis olduğunu söyler. Gazel yazmada o kadar başarılıdır ki gazel yazanların başvurduğu simge bir isimdir:

Tarḥ-ı ġazelde ***Şehrī*** *şehrü'ş-şiʿār oldun*
Ḥaḳḳā ki bu ġazelüñ ġāyetle dil-keş oldı (G.439/6)

Şairin şiirlerini, cahil kimseler ne anlayabilir ne de ölçü ve ahenkle okuyabilir:

Ṣunma nādāna ṣaḳın eşʿār hergiz ***Şehriyā***
Görmemişdür şiʿri bilmez belki nā-mevzūn oḳur (G.148/6)

Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nın kıymetini, şiirden anlamayanlar bilemezler. Yazdığı şiirlerin değerini ancak bu işin ehli olan insanlar bilir. Çünkü bu eser bir inci, bir elmas kadar değerlidir:

*Ḳıymet-i şiʿri ne bilür **Şehrī***
Şiʿirden añlamayan her bed-ḫū (M.K.5/1)

Ḳadrini bilürse yine anuñ
Bilür ehli dürr ü güherdür bu (M.K.5/2)

3. Atasözleri ve Deyimler

Dîvân şairlerinin çoğu yazdıkları manzumelerin arasına atasözlerini katarak, fikir ve düşüncelerini kuvvetlendirmiş, şiirlerini de süslemişlerdir. Okuyanın kolaylıkla anladığı, sade ve tabiî ifadelerle kendi düşüncesini ya da bir hikmeti kuvvetli bir delile dayandırmak için şairin başvurduğu kaynaklardan birisi de atasözleridir.[25] Şair Şehrî de şiirlerinde anlatımı kuvvetlendirmek için kimi zaman atasözleri ve deyimlere başvurmuştur. Şairin kullandığı atasözleri ve deyimler aşağıda gösterilmiştir.

Atasözleri:

Dinür ʿālemde bilürüz bu meṯel meşhūrdur
Gözden ırag̱ olan olur ki gönülden de ırag̱ *(M.K.13/2)*

Āsitānından anı eyleme dūr sulṭānum
Ḳapudan ḳovarsın sen yine düşer bacadan *(M.K.108/2)*

[25] Dehri Dilçin, *Edebiyatımızda Atasözleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2018, s. xx-xxı.

O āyīne-i endāma sezā cān naḳdini koysam

Meṣeldür çünki ***ḥammāma giren derler*** *dinür zīrā (G.13/7)*

Olsa baʿīd terk idemem kūy-ı dilberi

Meşhūr meṣeldür ***ʿāşıḳa Baġdād ıraḳ degül*** *(G.275/5)*

Ṣaḳlama ḫaṭṭ-ı rūyını nev nev-tırāş ile

Meşhūr meṣel ki ***ḳara ḫaber tīz olur ʿayān*** *(G.332/3)*

Sen daḫi ṣoñra peşīmān olursın elbet

Bu meṣeldür ki ***kişi eyledügin cümle bula*** *(M.K.21/2)*

Duymaduñ mı ki cihānda bu meṣeldür dinülür

Kişi yaḳdugı çerāġ üstüne pervāne gerek *(M.K.30/2)*

Şehriyā dönmez o sözden ṣor ne dir her dem

Bu meṣeldür ki ***şu aḳdugı yere yine aḳar*** *(M.K.73/2)*

Himmetüñ ile beni sāḳī ayaḳlandıra gör

Bu meṣeldür ki ***kişi düşdügi yerden ḳalḳar*** *(E.22)*

Kūh-ı miḥnetde keserken ṭaş Ferhād dir imiş

Bu meṣel dinür ***cihānda ḳalmasun ṭaş üzre ṭaş*** *(E.49)*

Tüter āteşile ḫaṭṭuñ eylese iḫfā dildār

Duyulur olma ʿacūl ḳara ḫaber çoḳ sürmez *(G.88/3)*

O şeker ṭablalarını göricek birbirine

Didiler ***ṭatlı yiyüp ṭatlıca söyle*** *ẓürefā (T.M.14/17)*

Bu meṣeldür ***yaḳar od düşdügi yerleri*** *hergiz*

Anı miʿmār ider eylese fermān-ı inşād (T.M.73/5)

Deyimler:

Acı gelmek (G.58/3)

Ah etmek (G.28/3)

Ağız aramak (G.12/1)

Ağzı sulanmak (G.433/3)

Ağzına bal (asel) Çalmak (E.6)

Akıl ermek (G.158/7)

Aklı gitmek (T.M.6/7)

Aklını başına almak (G.44/2)

Ayağa düşmek (M.K.25/2)

Ayağını kesmek (G.30/4)

Ayak basmak (G.232/6)

Bağrını delmek (G.151/3)

Bağrı yanmak (G.206/5)

Baş eğmek (G.406/8)

Baştan çıkarmak (G.34/2)

Başından atmak (G.315/5)

Baş (ser) vermek (T.M.15/21)

Başa çıkmak (G.178/1)

Bel vermek (G.269/2)

Belini bükmek (G.75/5)

Boyun vermek (T.M.2/24)

Boyun eğmek (T.M.4/12)

Can bulmak (T.M.4/14)

Can vermek (G.417/3)

Cefa çekmek (G.154/1)

Cila vermek (T.M.9/16)

Eksik olmamak (M.K.110/1)

Elinin körü (L.2/8)

El çekmek (T.M.78/7)

Eski şehre yeni âdet getirmek (M.K.105/2)

Feda olmak (T.M.2/24)

Gam çekmek (G.35/2)

Gelip geçmek (G.151/6)

Gönül almak (G.20/5)

Gönlü düşmek (G.191/2)

Gönlü olmak (G.120/1)

Gönül vermek (G.15/6)

Gönlünü etmek (G.345/6)

Gözüne uyku girmemek (G.254/5)
Gözü yolda kalmak (G.453/4)
Haber almak (G.281/2)
Hasret Çekmek (G.267/4)
Hoş görmek (T.M.9/33)
Kabahat bulmak (G.29/3)
Kadrini bilmek (G.170/1)
Kan ağlamak (G.369/3)
Kan dökmek (G.34/1)
Kan kusmak (E.76)
Kara çalmak (E.44)
Karşı durmak (G.137/3)
Kurban olmak (E.9)
Kulak asmak (G.67/4)
Mihnet çekmek (G.217/4)
Minnet etmemek (E.32)
Rağbet etmek (T.M.5/12)
Ser verip sır vermemek (G.45/3)
Silip süpürmek (E.23)
Sözü uzatmak (T.M.12/25)
Söz ayağa Düşmek (M.K.25/2)
Tuzağa düşmek (G.362/3)
Yanına kalmak (G.256/5)
Yanıp yakılmak (M.K.72/1)
Yüreğinin yağı erimek (T.M.44/16)
Yüzü gülmek (T.M.5/1)
Yüz sürmek (G.293/2)
Zamanı(demi) geçmek (M.H.1/3)

C. DÎVÂN'I

Yaptığımız kaynak taramaları neticesinde Hacı Muhammed Şehrî'ye ait tek bir eserin var olduğunu ve bu eserin de Dîvân'ı olduğunu tespit ettik. Şehrî'nin Dîvân'ı tek nüshadır. Çalışmamızda incelediğimiz bu tek nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 5112 numarada yer almaktadır. Dîvân 192 varak, 13 satırdan oluşmaktadır. 217x142 mm. ebadında olup talik hattı ile kaleme alınmıştır. İstinsah tarihi h.1171/m.1758'dir.

Kaynaklarda şairin hayatı hakkında bir bilginin olmaması, şaire ait tek bir eserin tespit edilmesi ve bu eserin de tek nüsha olması, başka nüshaların olup olmadığı ihtimali gibi hususlar göz önüne alındığında çalışılan nüshanın müellif ya

da müstensih nüshası olduğunu söylemek güçtür. Ancak h.1171/m.1758 tarihinde muhtasar bir Dîvân'ın tertib edilmesi, bu tarihten sonra yazıldığı açıkça görülen şiirlerin eklenilmesiyle bu eserin son hâlini almış olduğu varsayılarak eserin müstensih müshası olması muhtemeldir.

Başı: (1b) *Yā İlāhī bana sen eyle ʿaṭā*

ʿAfv ḳıl eyledümse daḫi ḫaṭā

Sonu: (192a) *Eyledi muḫtaṣarī böylece dīvān tertīb*

Bir eṣer olmaḳ için ***Ḥāc Muḥammed Şehrī***

1. Tertip Şekli

Dîvân tertibinde şiirler, belirli bir usul ile sıralanarak kaleme alınır. Şairler, mürettep dîvânda öncelikle tevhid ve münacât manzumelerine yer verirler. Ardından Hz. Peygamber için na'tlarını yazarlar. Peygamber ve din büyükleri övüldükten sonra şairin devrinde yaşamış olan hükümdar, sadrazam ve yüksek mevkideki devlet erkânı için yazılan şiirlere geçilir. Doğum, ölüm, evlilik, savaş, zafer, mimarî eserlerin onarımı gibi olaylara tarih düşürülür. Bu tarih manzumelerinden sonra dîvânın muhteva olarak asıl hacmini bulduğu gazellere geçilir. Gazeller, hurûf-ı hecâ denilen usule göre yani kafiyelerinin son harfleri esas alınarak alfabetik bir şekilde dizilir. Gazellerden sonra ise kıt'a, lugaz, rubai, murabba ve müfret beyitlerin yazılması ile mürettep dîvân usulleri tamamlanmış olur.[26]

Hacı Muhammed Şehrî'nin Dîvân'ı genel çerçevede mürettep bir dîvândır. Şehrî eserine bir münacât ile başlar. Allah'a yakarış için yazdığı münacâttan sonra

[26] Ömer Faruk Akün, *Dîvân Edebiyatı*, İsam Yayınları, İstanbul, 2015, s. 54-59.

devlet adamlarını methettiği kasidelere yer vermiştir. Bunun ardından ise tarih manzumeleri kaleme almıştır. Bu bölümde devrin padişahları, sadrazamları ve devlet erkânı ile muhtelif tarihî olaylar için birçok manzume yazar. Düşürdüğü tarihlerden sonra musammatlar kaleme almıştır. Bunun ardından dîvânın asıl hacmini oluşturan gazeller gelir. Şair dîvânına gazellerden sonra lugaz, mukattaat ve ebyat ile devam edip dîvânı bir kıt'a-i hâtime ile bitirir.

2. Nazım Şekilleri ve Türleri

2.1. Şekil Özellikleri

Hacı Muhammed Şehrî eserinde beyitlerden oluşan gazel, kaside, mesnevi, müstezad ve kıt'a nazım şekillerini kullanmış; bentlerden oluşan nazım şekillerinden ise tahmis, müseddes ve terkib-i bendi kullanmıştır. Dîvân'da 851 şiir yer almakta ve eserin hacmi büyük çoğunlukla gazellerden oluşmaktadır. Aşağıda nazım şekillerine göre ayrıntılı bir inceleme yapılmıştır.

2.1.1. Kaside

Dîvân'da 20 adet kaside bulunmaktadır. Bu kasideler toplam 485 beyitten oluşmaktadır. Bir kaside hariç bütün kasideler başlıklandırılmıştır. En uzun kaside 48 beyit; en kısa kaside ise 5 beyitten oluşmaktadır. Kasidelerden dördü Sultan I. Mahmud (ö.1168/1754), Sultan III. Osman (ö.1171/1757), Sultan I. Abdülhamid (ö.1203/1789) ve Sultan III. Mustafa (ö.1187/1774) için yazılmış, on kaside ise sadrazamlardan Hekimoğlu Gazi Ali Paşa (ö.1171/1758), Topal Osman Paşa (ö.1146/1733), Devatdâr Mehmed Emin Paşa (ö.1166/1753), Yirmisekiz Çelebi-zâde Mehmed Said Paşa (ö.1175/1761), Bâhir Mustafa Paşa (Köse) (ö.1178/1765), Ragıp Mehmed Paşa (Koca Ragıb) (ö.1176/1763), Yeğen Mehmed Paşa (ö.1158/1745),

Defterî İzzet Ali Paşa (ö.1147/1734) ve devlet ricâlinden olan Defterî Behçet Mehmed Efendi (ö.1168/1755) için yazılmıştır.

Şair Şehrî, Sultan I. Mahmud, Sadrazam Topal Osman Paşa, Sadrazam Yirmisekiz Çelebi-zâde Mehmed Said Paşa, Sadrazam Ragıb Mehmed Paşa (Koca Ragıb) ve Defterî Behçet Mehmed Efendi'nin vasıflarını övmek için kasideler yazmıştır. Edebiyatımızda kasideler nesîb kısımlarının konularına göre adlandırılmıştır.[27] Şair, Dîvân'da; Sultan III. Osman'a nevrûziyye, Sadrazam Gazi Ali Paşa'ya bahâriyye, Devatdâr Mehmed Emin Paşa'ya îdiyye, Defterî İzzet Ali Paşa'ya şitâiyye ile ramazâniyye ve Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa'ya fethiyye kasidelerini yazmıştır. Dîvân'da yer alan diğer kasidelerde ise Sultan I. Abdülhamid'in Yeniçeri Kışlası Dergâhı'nı inşa ettirmesi, Sultan III. Mustafa'nın kızı Hibetullâh'ın doğumu ve Sadrazam Bâhir Mustafa Paşa (Köse)'nin Mora'ya görevlendirilmesi konu edilir.

Dîvân şiiri gazel nazım şekli ile özdeşleştiği için şairin mâhiyeti, gazeldeki başarısı ile ölçülmektedir. Bundan dolayı şairler, kasideye yerleştirdikleri gazeller ile gerçek birer şair olduklarını ispat etmek için bu yola başvurmuşlardır. Şairlerce, kaside nazım şeklindeki monotonluğu kırmak için tegazzül, başka bir deyişle kasidenin içinde gazel söylenmiştir.[28]

Şair Şehrî de birkaç kasidesine, yeknesaklığı kırmak için tegazzül bölümü eklemiştir. Dîvân'da (T.M.4/30), (T.M.5/15), (T.M.6/22), (T.M.8/26), (T.M.10/16), (T.M.12/18) ve (T.M.17/36) numaralı kasidelerde tegazzül yer almaktadır.

---

[27] Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014, s. 40.
[28] Mehmet Çavuşoğlu, "Kaside*", Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II -Dîvân Şiiri-*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2017, s. 21-22.

Yazmaġa vaṣf-ı şerīfini tefekkürde iken

Ḫaṭıruma bu ġazel geldi idem şerḥ u beyān (T.M.6/22)

Şehriyā buldı ġazel ile ḳaṣīdüñ itmām

Gel duʿā eyle ḳabūl idici Ḥayy u Raḥmān (T.M.6/22)

Dîvân'da yer alan kasidelerin numarası, beyit sayısı ve konu başlıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Şiir Numarası	**Beyit Sayısı**	**Başlık**
2	48	Der-Vaṣf-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī
3	39	Nevrūziyye Der-Medḥ-i Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Sulṭān ʿOṯmān Ḫān
4	40	Bahāriyye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Aẓam u Vekīl-i Muṭlaḳ Şehinşāh-ı Muʿaẓẓam Ḥażret-i ʿAlī Paşa-yı Ġazī
5	24	Der-Sitāyiş-gīr-i Evṣāf-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Şehriyārī ʿOṯmān Paşa
6	32	ʿĪdiyye Der-Medḥ-i Ṣadr-ı Aʿẓam-ı ʿĀlī-ḳadr u Gerdūn-vaḳār Devātdār Meḥemmed Paşa
8	36	Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Saʿīd Meḥemmed Paşa
9	37	Teşrīfiyye-i Ṣadāret-i ʿUẓmā vü Vekālet-i Kübrā Ḥażret-i Muṣṭafā Paşa Der-Cānib-i Mora
10	25	Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓām-ı Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Rāġıb Meḥemmed Paşa

12	28	Şitāiyye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşa
13	7	---------- (başlıklandırılmamıştır.)
15	27	Tārīḫ-i Ḳışla-i Cedīd-i Yeñiçeriyān-ı Dergāh-ı ʿAlī
17	46	Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Mīr-i Muḥterem Defterdār-ı Şıḳḳ-ı Evvel ʿİzzet ʿAlī Beg Efendi
19	12	Der-Sitāyiş-gīr-i Defterī Behcet Meḥemmed Efendi
24	23	Tārīḫ-i Feṭḥ ü Tesḫīr-i Ḳalʿa-i Bī-Nāẓīr ü Nev-Bünyād Ada Bi-maʿrifet-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yigen Meḥemmed Paşa
62	7	Tārīḫ-i Binā-yı Çeşme-i Ser-ʿAsker ʿİzzet ʿAlī Paşa Der-Ḳalʿa-i Revān
63	7	Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf-i ʿAlī Paşa Vezīr-i Aʿẓam-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān
72	5	Berā-yı Tārīḫ-i Binā-yı Ḳaṣr-ı Nev-i Ḥażret-i Sulṭān ʿOṯmān Ḫān Der-Sarāy-ı Cedīd-i ʿĀmire
101	13	Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Selīm Ḫān
104	24	Tārīḫ-i Vilādet-i Hībetu'llāh Sulṭān
120	13	Tārīḫ-i Mīr-Āḫūr-ı Evvel-i Şehriyārī Ḫalīl Beg El-Ḥac Meḥemmed Şāh-zāde

2.1.2. Gazel

Şehrî Dîvânı'nın asıl hacmini gazeller oluşturur. Gazellerini Nedîmâne, Lâle Devri ve Mahallileşme Cereyânı'nın etkileri neticesinde şûh edâ ile yazmıştır. Gazeliyyât bölümünde 455 gazel kaleme almıştır. Bunların yanı sıra 1 adet gazel ile tarih düşürmüştür. Dîvân'da toplam 456 gazel yer almaktadır. Bu gazellerin beyit sayısı ise 2.828'dir.

Dîvân'da yazılmış en kısa gazel 5 beyitlik, en uzun gazel ise 13 beyitliktir. Dîvân'da 6 adet müzeyyel gazel bulunmaktadır. Şairin şiirde mahlasını söylemesinden sonra bir kişiyi övmek için bir ya da birkaç beyit daha eklemesine gazel-i müzeyyel denilmektedir. Dîvân'da yer alan müzeyyel gazellerin beşi gazeliyyât bölümünde (2, 147, 422, 428, 455) diğer gazel ise (121) ise tarih manzumeleri arasında yer almaktadır.

Şair Şehrî'nin eserinde bir adet mülemma gazel yer almaktadır. Bu gazel Türkçe-Rumca mülemma olarak kaleme alınmıştır:

İtdi dil bir peçe-i Rūma heves
Ḥālümi ʿarż eyledüm didi **ti me les** *(G.204/1)*
(ne dirsin)
Ḳalmadı ṣabra ṭāḳatum diyicek
Didi **ta me perimuni ine tes** *(G.204/6)*
(ṣabr eyle olur)

Redifle yazılan şiirin kendine has bir özelliği vardır. Mazmunları çekici hâle getiren ve okuyana zevk veren unsur, rediftir.[29] Şair Şehrî'nin gazellerinde ahengi sağlayan önemli unsurlardan biri rediftir. Kaleme aldığı 456 gazelden yalnızca 58 tanesinin redifsiz oluşu, onun manzumelerinde ritim ve canlılığı yakalamak için redife ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Dîvân şairleri kimi zaman matla' beytindeki birinci ya da ikinci mısrayı gazelin sonunda yer alan makta' beytinde tekrar ederler. Bu uygulamaya redd-i

[29] Muallim Naci, *Istılahat-ı Edebiyye Edebiyat Terimleri*, Haz. Alemdar Yalçın ve Abdülkadir Hayber, Ankara, (Tarihsiz), s. 95.

matla' adı verilmiştir. Osmanlı şiirinde çok az kullanılan bu uygulamayı,[30] şair Şehrî azımsanmayacak sıklıkta kullanmıştır. Şehrî'nin gazellerinde 38 adet redd-i matla' yer almaktadır.[31]

Aġlamakdan gözlerümi ṭās-ı pür-ḫūn eyledüñ
Dīdemüñ yaşını hem mānend-i Ceyhun eyledüñ *(G.253/1)*

İtmedüñ ẕerre teraḥḥum ***Şehriyāya*** *sevdigüm*
Dīdemüñ yaşını hem mānend-i Ceyhun eyledüñ *(G.253/6)*

Edebiyatımızda mürettep bir dîvâna sahip olan şairler Arap alfabesinde yer alan tüm harfler ile en az bir gazel yazmaya gayret göstermişlerdir. Hacı Muhammed Şehrî de buna riâyet etmiş ve bütün harfler ile gazel yazmıştır.

Dîvân'da, hurûf-ı hecâ başlıklandırmasına göre doğru sıra takip edilmiştir. Ancak ذ -ز harfi ile yazılan gazellerin yerleri karıştırılmıştır. ذ harfi başlığı altında ز harfi ile yazılan şiirler; ز harfi başlığı altında ise ذ harfi ile yazılan şiirler verilmiştir. Transkripsiyonlu metinde de alfabetik sıra gözetilip ilgili harflerin başlıklandırılmasında verilen dipnot ile bu durum izâh edilmiştir.

[30] İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, s. 20.
[31] Dîvân'da yer alan redd-i matla'lar: G.1, G.8, G.39, G.41, G.50, G.53, G.70, G.92, G.94, G.105, G.112, G.119, G.124, G.125, G.134, G.144, G.154, G.155, G.156, G.176, G.201, G.253, G.315, G.355, G.356, G.360, G.363, G.369, G.376, G.390, G.411, G.425, G.427, G.432, G.435, G.441, G.448, G.454.

Şair Şehrî en çok ر harfi ile (112 adet) şiir yazmıştır. Aşağıdaki tabloda Dîvân'da harflere göre kaç adet gazel yazıldığı gösterilmiştir:

Harf	Gazel Sayısı
ا	16
ب	8
ت	12
ث	2
ج	6
ح	1
خ	1
د	10
ذ	1
ر	112
ز	31
س	4
ش	13
ص	1
ض	2
ط	2
ظ	1
ع	2
غ	2
ف	4
ق	11
ك	22
ل	14
م	38
ن	23
و	9
ه	71

لا	1
ی	35

2.1.3. Mesnevi

Hacı Muhammed Şehrî, mesnevi nazım şekli ile dört adet şiir kaleme almıştır. Dîvânın girişinde yer alan münacat ve *elgâz* bölmünde yer alan 3 adet lügaz bu nazım şekli ile yazılmıştır.

Münacat:

Yā İlāhī baña sen eyle ʿaṭā
ʿAfv ḳıl eyledümse daḫi ḫaṭā (M.1/1)

Eyle yā Rab niyāzlarını ḳabūl
Şehrī'nün *ḳıl duʿāsını maḳbūl (M.1/24)*

Lügaz:

Nedür o üç ayaḳlı bir dil-āver
Deveye boynı beñzer seri ejder (L.2/1)

Bu eşkālile o ṣuret-i bī-cān
Semenderveş od oldı aña mekān (L.2/2)

2.1.4. Kıt'a

Şehrî Dîvânı'nda gazelden sonra en çok kullanılan nazım şekli kıt'adır. Kıt'ada işlenen konular sınırlı olmayıp çeşitlilik göstermektedir. Dîvân'da mukattaât ve mukattaât-ı diğer başlıkları altında yazılan kıtalardan başka şair, döneminin çeşitli hadiseleri için düşürdüğü tarihlerde de bu nazım şeklini çokça kullanmıştır. Dîvân'da

277 kıt'a bulunmaktadır. Bunların toplam beyit sayısı 1.383'tür. 15 beyitten uzun kıt'alara kıt'a-i kebîre denilmektedir.[32] Dîvân'da 23 adet kıt'a-i kebîre vardır. Yazılan en uzun kıt'a 33 beyitten oluşan 44 numaralı şiirdir:

Bāreka'llāh zehī ḥışn-ı ḥaşīn medḥe sezā
Baḥr-ı sefīdde Midillū'dur o kim ḥısn-ı metīn (T.M.44/1)

Cevher-i ḥarfile herkes böyle dir tārīḫini
Ḥıfẓ ider cümle ʿiyāl [ü] nās nev-zīr-i zemīn (T.M.44/33)
(h.1187/m.1773)

2.1.5. Müstezad

Müstezad, aruzun "Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿūlün" kalıbıyla yazılan ve gazelin arasına "Mefʿūlü Feʿūlün" vezninde bir veya iki mısra eklenerek kaleme alınan bir nazım şeklidir. Müstakil bir nazım şekli olmayan müstezad, gazelden türetilerek elde edilmiştir.[33] Hacı Muhammed Şehrî de bu nazım şekli ile altı beyitlik bir adet şiir kaleme almıştır.

Ġamzeñ yetişür ḳanumı dökmege a zālim
Şemşīre ne ḥacet
Bendeñe ʿitāb eyleme luṭfile civānum
Eyleyüp ʿināyet (G.34/1)

[32] İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, s. 54.
[33] Cemal Kurnaz, Halil Çeltik, *Dîvân Şiiri Şekil Bilgisi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2013, s. 526.

Eşʿārını görenler ider cümlesi ṭaḥsīn

*Ey **Şehrī**-i şeydā*

Kimdür senüñ üstāduñ a şīrīn-zebānum

Nedür bu feṣāḥat (G.34/6)

2.1.6. Musammatlar

Musammat, edebiyatımızda şairlerin 3-10 ve daha çok mısralı bentleri bir araya getirmeleriyle oluşturdukları nazım şekillerine denilir. Edebiyatımızda çokça kullanılan bir nazım şeklidir. Bu şekil ile işlenen konular geniş olup hemen her konuda yazılabilirler. Şairler, bentlerden oluşan musammat şeklinin alt başlığında; müselles murabba, muhammes, müseddes, terkib-i bend gibi nazım şekillerini kullanmışlardır.[34] Şehrî Dîvânı'nda yer alan musammatlar aşağıda incelenmiştir.

2.1.6.1. Tahmis

Hacı Muhammed Şehrî 3 tahmis kaleme almıştır. Şehrî, 5 bentten oluşan ilk tahmisini XVIII. yüzyılda yaşamış olan ve hem bir devlet adamı hem de bir şair olan İzzet Ali Paşa'nın[35] bir gazeline yapmıştır:

*Girer mi destimüze **Şehrī** öyle bir furṣat*

Cihānda nādir olur dil-rübāda bu ḫaṣlet

Ne yārī imiş o ṭāliʿ hele ne ḳuvvet baḫt

*Bu şeb nigār gelüp cāme-ḥāʿbuma **ʿİzzet***

Uyutmadı beni kāfir ṣabāḥ ezānına dek (M.H.5/5)

---

[34] İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, s. 85.

[35] Fatma Sabiha Kutlar, *XVIII. Yüzyıldan Bir Şair: İzzet Ali Paşa Metin ve İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Ün. S.B.E., Ankara, 198, s. 537.

Şehrî yine muâsırı olan Sabîh Ahmed Efendi'nin[36] bir gazeline 9 bentlik bir tahmis kaleme almıştır:

Derbānı bu naẓmuñ istemez pür-çīn zīrā kim
Ḳapanmaz beyt-i eşʿār anuñla mefhūm-ı beyt tā kim
*Açıḳ beyne's-sütūr **Şehriyā** hemān gül [ü] raʿnā kim*
Şikāf-ı beytün olur mıṣraʿ-ı yek-laḫt gūyā kim[37]
*Ser-i gülmīḫ-i maẓmūnum **Ṣabīḥā** gelse perçīne (M.H.6/9)*

Şairin kaleme aldığı 7 bentten oluşan üçüncü tahmisin kime ait olduğunu tespit edemedik. "Tahmis-i Gazel" başlığı altında yazılmıştır.

Çıḳarmaz hergiz o dil-cū seni ḫāṭır-nevāzından
Hele ser-rişte virme el-ḥaẕer kim ʿişve zebāndan
Ḥaẕer ḳıl gelürse meclise baḫṣ açma rāzından
O yārüñ çü efzūn olmada gitdükçe nāzından
Cefāsı artmada dildādenin her dem niyāzından (M.H.1/7)

*Bunı sen **Şehriyā** şevḳile gel ʿirfāne naḳleyle*
Bu bir nev-dāsitāndur diñlesün yārāne naḳleyle
Yegān u nādirān-ı ʿaṣr olan cānāna naḳleyle
Siyātiş birle ol şūḫa birāz rindāne naḳleyle
Ne ḥāṣıl *bu ʿālemün sūz [u] güdāzından (M.H.7/7)*

[36] Vicdan Özdingiş, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Selçuk Ün. S.B.E., Konya, 1998, s. 744.
[37] *Mısranın Sabih Dîvânı'ndaki şekli: Şikāf-ı beyt olurdı mıṣraʿ-ı mevzūn gibi yek-laḫt.* Özdingiş, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, s. 744.

2.1.6.2. Müseddes

Dîvân'da biri Sultan Mahmud için yazılmış olmakla beraber üç müseddes yer almaktadır. Sultan Mahmud için yazılan müseddes 6 bentten *(M.H.2*), diğer iki müseddes ise 7 ve 6 bentten oluşmaktadır. Dîvân'da yer alan üç müseddes de müseddes-i mütekerrirdir:

- *Pādişāh-ı rubʿ-ı meskūn o şeh-i ẕī-şāndur*
  Cümle dānā-yı cihān reʾyine hep ḥayrāndur
  Kārı elṭāf [u] mürüvvet ile çün iḥsāndur
  Rūyı güldi dehruñ el-ḥaḳ şevḳile ḫandāndur
  Sāyeʾ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
  İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur (M.H. 2/1)

- *Zārılıḳ ile göge çıḳdı benüm efġānum*
  Bu felekde baña raḥm eylemedüñ cānānum
  O ḳamer-rūy [u] hilāl-ebrūña ben ḥayrānum
  Bilmem ay-pāresi misüñ a meh-i tābānum
  Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
  Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum (M.H.3/1)

- *Devr-i gül geldi begüm cümle ṣafā āmāde*
  Elde gerekdür ola gül gibi cām-ı bāde
  ʿĪş [u] nūş eyle keder itme hele nihāde
  Ber-ṭaraf ḳıl ġam-ı hicrān getürme yāde
  Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
  Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda (M.H.4/1)

2.1.6.3. Terkib-i Bend

Hacı Muhammed Şehrî Dîvân'ında yalnızca 5 bentten oluşan bir adet terkib-i bend yer almaktadır. Dîvânda yer alan terkib-i bend, *aa aa aa...vv bb bb bb...yy* kafiye şekliyle kaleme alınmıştır:

Cevrile ẕerre ḳadar ḳalmadı ṭāḳat bende
Elem ile ṣanurum yoḳ gibi cānum tende
Derdüme olmaz ʿilāc gitsem eger kim Hind'e
Şerbet-i vaṣluñ olur baña devā her ḥīnde
Ya ne var luṭfuñ ile bizleri ḳılsañ ḫande
Bu mıdur cürmimüz olduḳ ki saña efgende
Diyemem ḥāl-i dil-i zārumı hergiz rinde
Uġradum ʿışḳuñ ile ḥāṣılı ben bu fende
Bu nezāket bu edā vardur efendüm sende
Olur üftāde olan şevḳle her dem bende
Keremüñ ile fütādeleri eyle memnūn
Ne revādur olalar cevr ü elemle maḥzūn (M.H.1/1)

2.2. Tür Özellikleri

2.2.1. Münâcât

Münâcât; Allah'a yalvarıp yakarmak, niyâzda bulunmak, ve duâ etmek amacıyla şairlerin kaleme aldığı bir şiir türü olup hemen hemen tüm nazım şekilleriyle yazılabilmektedir. Genelde manzum olarak kaleme alınan bu türün, mensur örnekleri de görülebilmektedir.[38]

[38] Abdulhakim Koçin, *Türk Edebiyatında Münâcât*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, s. 20-21.

Şehrî eserinde mesnevi, gazel ve kıt‘a nazım şekilleri ile münâcât kaleme almıştır. Şair 13 adet münacât yazmıştır. Dîvân’ın başında mesnevi nazım şekli ile yazılmış ilk şiir, gazeliyyâtta yer alan ilk gazel münâcâttır. Mukatta‘âtta 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 64, numaralı şiir ve mukatta‘ât-ı diğer bölümünde yer alan 2, 17 ve 18 numaralı şiirler Dîvân’da yer alan diğer münâcâtlardır.

Şair günahlarının bağışlanmasını, dünya ve ahiret hayatında aziz olmayı diler. O her anda içtenlikle Allah’a yalvarıp yakarmaktadır:

Yā İlāhī baña sen eyle ʿaṭā
ʿAfv ḳıl eyledümse daḫi ḫaṭā (M.1/1)

Eyle niyāzımuzı kerem eyleyüp ḳabūl
İki cihānda bizi ʿazīz eyle yā Ḫudā (G.1/4)

Ḳoma her demde tażarruʿla niyāzı elden
Yalvar Allāha hemān ṣıdḳ u ḫulūṣla **Şehrī** *(M.K.4/1)*

2.2.2. Medhiye

Medhiye, Osmanlı şiirinde en çok işlenen konulardan biri olup hemen her şairin dîvânında yer almakta ve genel olarak memdûhun isminin şiir başlığında zikredildiği bir türdür. Hacı Muhammed Şehrî de yazdığı mehdiyelerinin başlığında övdüğü kişilerin adlarını zikretmiştir.

Dîvân’da Sultan I. Mahmud, sadrazamlardan Osman Paşa, Nâilî Abdullah Paşa ve Mehmed Said Paşa ile Darü’s-saâde ağası Hacı Beşir, Defterî Behcet

Mehmed Efendi, Re´fet Hasan Ağa ve Hasan Ağa-zade Emin Efendi için methiyeler yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda Dîvân'da yer alan methiyeler sıralanmıştır:

Şiir Numarası	**Beyit/Bent Sayısı**	**Başlık**
2	48	Der-Vaṣf-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī
5	24	Der-Sitāyiş-gīr-i Evṣāf-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Şehriyārī ʿOṯmān Paşa
7	20	Der-Sitāyiş-i Vezīr Āṣāf-ı Naẓīr Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i ʿAbdu'llāh Paşa
8	36	Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Saʿīd Meḥemmed Paşa
10	25	Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓām-ı Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Rāġıb Meḥemmed Paşa
11	8	Der-Sitāyiş-i Re´fet Efendi Haṣan Aġa-zāde
14	24	Der-Sitāyiş-i Aġa-yı Dāru's-Saʿāde-i Şerīfe Der-ẓımn-ı Ḳırā´at-i Mevlūdü'n-Nebevī
18	7	Der-Sitāyiş-i Emīn Efendi Ḥasan Aġa-zāde
19	12	Der-Sitāyiş-gīr-i Defterī Behcet Meḥemmed Efendi
71	16	Tārīḫ-i ʿArż-ı Hüner-i Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh
2	6	Berā-yı Müseddes Der-Evṣāf-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh

2.2.3. Cülûsiyye

Lügatta "oturmak, tahta çıkmak" anlamındaki Arapça cülûs kelimesinden türetilmiş olan cülûsiyye, Osmanlı Devleti'nde şehzadelerin padişah olarak tahta çıkmaları üzerine yazılan ve onları övmek için kaleme alınan manzumelere denilir.[39] Şehrî Dîvânı'nda beş adet cülûsiyye yer almaktadır. Şair tarafından Sultan I. Mahmud, Sultan I. Abdülhamid, Sultan III. Mustafa için birer ve Sultan III. Osman için iki adet cülûsiyye yazılmıştır. Aşağıda sultanlar için yazılmış cülûsiyyelerin tablosu ve ilgili şiirlerden beyit örnekleri verilmiştir:

Sultan	**Şiir Numarası**	**Beyit Sayısı**	**Başlık**
I. Mahmud	20	7	Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān
I. Abdülhamid	48	7	Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Sulṭān-ı Cihān ʿAbdü'l-Ḥamīd
III. Mustafa	102	16	Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān
III. Osman	67	7	Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān ʿOs̱mān Ḫān
III. Osman	68	2	Tārīḫ-i Diger

Şüyuʿ bulunca aḫbār-ı cülūs-ı Ḫān Maḥmūd'uñ
Bu müjde ḳıldı mesrūr ser-te-ser aʿlā u ednāyı (T.M.20/1)

Taḫt-ı ʿālī baḫt-ı iclās-ı hümāyūn eyledi
Devlet-i iḳbālle ol sulṭān-ı dānā-yı ferīd (T.M.48/2)

[39] Rıdvan Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2014, s. 29.

Şevketile idicek taḫta cülūs ʿOṯmān Ḫān
Ser-te-ser oldı cihān ḫalḳı feraḥla memnūn (T.M.67/1)

Ḥamd ṣad ḥamd cülūs eyledi Sulṭān ʿOṯmān
Oldı şevḳile feraḥ ile gönül şādānī (T.M.68/1)

Müjde şeh-i sulṭān-ı dīn şimdicek olup taḫt-nişīn
Pādişeh-i rūy-ı zemīn oldı şükr Ḫān Muṣṭafā (T.M.102/1)

2.2.4. Kudûmiyye

Sözlükte "ayak, ayak basmak" anlamına gelen kadem kelimesinden türemiş olan kudûmiyye'nin ilk örnekleri 14. yy.'da görülmüştür. Bu nazım türünün edebî terim olarak tanımı ise devlet ricâlinden bir şahsın şehir veya mekânı teşrif etmesi ile şairlerin duyduğu bu mutluluğu bir manzume yazarak ifade etmesidir. Şairler bu manzumeleri *Tehniyet-i Kudûm* ya da *Teşrifiyye* olarak da başlıklandırmışlardır.[40]

Şehrî Dîvânı'nda bu nazım türü ile yazılmış bir adet şiir yer alır. Şair, Sadrazam Bâhir Mustafa Paşa'nın Mora'ya görevlendirilmesi için kaleme aldığı şiiri "Teşrifiyye" ismiyle başlıklandırılmıştır.

Şiir Numarası	**Beyit Sayısı**	**Başlık**
9	37	Teşrīfiyye-i Ṣadāret-i ʿUẓmā vü Vekālet-i Kübrā Ḥażret-i Muṣṭafā Paşa Der-Cānib-i Mora

Geldi yine müjdeler itdi ṣabā
Buldı feraḥ ile gönüller ṣafā (T.M. 9/1)

[40] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Züleyha Nurgül Ertuğrul, *Klasik Türk Edebiyatında Kudûmiye*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ün. S.B.E., Ankara, 2018.

Güldi bu müjdeyle yüzi felegüñ

Zühre duyup raḳṣa girer evvelā (T.M.9/2)

2.2.5. Fethiyye

Fethiyye, şairlerin fethedilen yerler, kazanılan zaferler nedeniyle fethi gerçekleştiren kişi ve en üst seviyedeki devlet büyüğünü övdüğü manzumelerdir. Fethiyyeler, Osmanlı edebiyatında daha çok kasidelerin nesib bölümlerinde görülmektedir. Fethiyyelerde, fethedilen yerin önemi, o yerin tasviri ve savaş hazırlıkları zikredilir.[41] Dîvân'da fethiyye nazım türü ile yazılmış dört adet şiir yer almaktadır. Bu fethedilen yerler Ada, Belgrad, Nîş ve Semendire kaleleridir. Aşağıdaki tabloda fethiyye başlıkları, şiir numaraları ve fethedilen yerler gösterilmiştir:

Şiir Numarası	**Beyit Sayısı**	**Fethedilen Yer**	**Başlık**
24	23	Ada Kalesi	Tārīḫ-i Fetḥ ü Tesḫīr-i Ḳalʿa-i Bī-Nāẓīr ü Nev-Bünyād Ada Bi-maʿrifet-i Ṣadr-ı aʿẓam Yigen Meḥemmed Paşa
26	24	Belgrad Kalesi	Tārīḫ-i Fetḥ ü Ẓafer-i Kalʿa-i Mübāreke-i Belġrād-ı Behişt-ābād Bi-maʿrifet-i El-Ḥāc Meḥemmed Paşa
27	6	Nîş Kalesi	Tārīḫ Berāy-ı Fetḥ-i Ḳalʿa-i Mübāreke-i Nīş Bi-Maʿrifet-i Köprīli-zāde Aḥmed Paşa
29	6	Semendire Kalesi	Tārīḫ-i Fetḥ-i Ḳalʿa-i Semendīre Bi-Maʿrifet-i Vidīnli ʿAlī Aġa

[41] Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, s. 41.

2.2.6. Bahâriyye

Kelime bakımından "baharla ilgili, bahara ait" anlamına gelen bahâriyye, Farsça "bahar" kelimesinden türemiş galat bir ifadedir. Edebî terim olarak ise baharın niteliklerini saymayla başlayan ve birinin methedilmesiyle sona eren kasidelere denilmektedir. Bahar tasvirini anlatan bu manzumelerde, şairler genellikle birini övmek için bir zemin oluşturma çabasıyla bahar konusunu seçerler.[42] Dîvân'da Sadrazam Ali Paşa için bir adet bahâriyye yazılmıştır. Aşağıda bu nazım türünün şiir numarası, şiirin başlığı ve ilk beyti verilmiştir:

Şiir Numarası	**Beyit Sayısı**	**Başlık**
4	40	Bahāriyye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Aʿẓam u Vekīl-i Muṭlaḳ Şehinşāh-ı Muʿaẓẓam Ḥażret-i ʿAlī Paşa-yı Ġazī

Şitā gidince feraḥ ile geldi faṣl-ı bahār
Neşāṭla hele bu dem küşādedür eşcār (T.M.4/1)

2.2.7. Şitâiyye

Şitâ, Arapça'da kış anlamına gelir. Şitâiyye ise edebiyatta kışın gelişini anlatan, kıştan söz eden, kış ile ilgili tasvirlerin yapıldığı manzumelerdir. Şairlerin şitâiyye yazmasının amacı bir tabiat olayından şikâyet etmekten ziyade, kış ve soğuğa dair çeşitli unsurların estetik hayaller için birer araç olarak kullanılmasıdır.[43]

[42] Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, s. 19.
[43] Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, s. 306.

Dîvân'da Sadrazam İzzet Ali Paşa'ya sunulan bir adet şitâiyye yer almaktadır:

Şiir numarası	Beyit Sayısı	Başlık
12	28	Şitāiyye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşa

Cihān żabṭına aldı şitā bu dikḳatde
Ānīde kendüsine uydurur şu furṣatda (T.M.12/1)

Aġırdı rūy-ı zemīnüñ gelince mevsim-i dey
Ki ḳalmadı yüzü aḳ oldı eski ṣūretde (T.M.12/2)

2.2.8. Nevrûziyye

Farsça "yeni gün" anlamına gelen nevrûz, bahar başlangıcı ve yılbaşı olarak eski İran ve Türk kültürlerinde kabul edilen zaman dilimidir. Nevrûz, kış mevsiminden sonra gelen bir ferahlık, rahatlık ve yenilenmenin sembolü olan bir halk bayramı olarak kutlanır. Edebiyatta ise ilkbaharın gelişini müjdelemek için devlet adamlarına sunulmak üzere şairlerce yazılan manzumelere nevrûziye adı verilmiştir.[44] Dîvân'da biri Sultan Osman için yazılmış olmak üzere iki adet nevrûziyye yer almaktadır. İlgili şiirler, beyit sayıları ve beyit örnekleri aşağıdaki gibidir:

Şiir Numarası	Beyit Sayısı	Başlık
3	39	Nevrūziyye Der-Medḥ-i Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Sulṭān ʿOs̱mān Ḫān
97	2	——

[44] Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2007, s. 199-200.

Cülūs itdi çemen mülketine nevrūz-ı sulṭānī
Ḫaber virdi gelüp bā[d]-ı ṣabā teşrīf dir anı (T.M. 3/1)

Faṣl-ı dey gitdi begüm geldi bahār eyyāmı
Ḥamdü li'llāh ki irişdük yine biz nev-rūza (M.K. 97/1)

2.2.9. Ramazaniyye

Ramazan, dîvân şairlerinin meydana getirdiği edebî metinlere konu olan İslam'ın beş şartından orucun tutulduğu aydır. Ramazanın gelişini coşkuyla karşılayan şairler bu ayın ehemmiyetini yazdıkları manzumelerle dile getirirler. Çeşitli unsurların yanı sıra oruç, Kadir gecesi ve Bayram sevinci işlenir. İşte bu vesile ile şairlerin padişahlara, vezirlere veya devrin ileri gelenlerine yahut dostlarına Ramazan ayı dolayısıyla kaside şeklinde kaleme aldıkları şiirlere Ramazaniyye denilmiştir.[45]

Dîvân'da Sadrazam İzzet Ali Paşa'ya sunulan bir adet Ramazaniyye bulunmaktadır:

Şiir Numarası	**Beyit Sayısı**	**Başlık**
17	46	Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Mīr-i Muḥterem Defterdār-ı Şıḳḳ-ı Evvel ʿİzzet ʿAlī Beg Efendi

Yine olduḳ kerem-i maẓhar-ı elṭāf-ı Ḫudā
Ramażān geldi şükr Ḫaḳḳ'a hezār ḥamd ü ṣenā (T.M.17/1)

[45] Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, s. 192. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Emin Ertan, *Dîvân Edebiyatında Ramazaniyeler Üzerine İncelemeler*, Doktora Tezi, Trakya Ün. S.B.E., Edirne, 1995.

2.2.10. Îydiyye

Îydiyye "Bayramlık, bayram hediyesi" anlamına gelen bir kelime olup Osmanlı şiirinde şairlerin Ramazan ve Kurban bayramları münasebetiyle yazdıkları şiirlere denilir. Îydiyyeler bir bakıma şairlerin, devrin önde gelen şahıslarına sundukları birer "bayram tebriği" olarak da kabul edilebilir.[46] Şair, Devâtdâr Mehmed Paşa için Ramazan Bayramı münasebetiyle bir adet îydiyye kaleme almıştır:

Şiir Numarası	**Beyit sayısı**	**Başlık**
6	32	ʿĪdiyye Der-Medḥ-i Ṣadr-ı Aʿẓam-ı ʿĀlī-ḳadr u Gerdūn-vaḳār Devātdār Meḥemmed Paşa

Gelicek ʿīd yine oldı gönüller ḫandān
Ser-te-ser cümle cihān ḫalḳı feraḥla şādān (T.M.6/1)

2.2.11. Lügaz

Manzum bir bilmece olan lügaz, konu olarak ele alınan bir unsurun vasıflarını söyleyerek ne olduğunun bilinmesini istemek amacıyla meydana getirilen şiirlere denilir. Bir çeşit söz oyunu olan lügaz genellikle kıt'a-i kebîre veya küçük mesneviler şeklinde kaleme alınan ve dîvânların sonlarında yer alan bir türdür. Lügazda ilk dize "Ol nedir ki, nedir o…" gibi soruyla başlar. Lügazların halledilmesinde bazen ebced hesabının yardımına başvurulabilir. Konu olarak eşya ve somut nesnelerin daha çok işlendiği lügazlarla birlikte dinî ve fıkhî konuların işlendiği didaktik lugâzlar da kaleme alınmıştır.[47] Şehrî Dîvânı'nda elgâz bölümünde

[46] Canım, *Dîvân Edebiyatında Türler*, s. 90.
[47] İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 291.

üç adet lügaz yer almaktadır. Elgâz bölümünde yer alan bir numaralı lügazda şair, aynadan söz etmektedir:

Nedür o bir żaʿīf ḫayf vucūd
Her iş olur anuñ ile mevcūd (L.1/1)

Zer ü elmāsa ġarḳ idüp zenler
Sırrı üstünde gezdirür ekṣer (L.1/2)

Bayla o gedāya ḫidmet ider
Herkes iş içün aña raġbet ider (L.1/4)

Çoḳ kişi kārider anuñla her ān
Ḳullanurlar anı şeb ü rūzān (L.1/7)

Oturuḳda seferde elzemdür
Yerin almaḳ umūr-ı aḳdemdür (L.1/8)

Şair, kaleme aldığı ikinci lügazında kışın kullanılan bir ısınma aleti olup bunun etrafında çeşitli sohbet ve eğlencenin de gerçekleştiği, mangaldan söz eder:

Nedür o üç ayaḳlı bir dil-āver
Deveye boynı beñzer seri ejder (L.2/1)

Bu eşkālile o ṣuret-i bī-cān
Semenderveş od oldı aña mekān (L.2/2)

O reftār itmeyüp bir yerde durur
Ḥareket eylemez dā´im oturur (L.2/3)

Añа her dem ocaġı bekledürler
Geh olur ki aġır yük yükledürler (L.2/6)

Şair, dîvânında yer alan son lügazında ise Arapça bir kelime olan misvaktan (sivâk) bahsetmektedir:

Nedür o bir dıraḫt-ı müntehādur
Bulınmaz her maḥalde miṯli nādir (L.3/1)

Anuñ ne köki ḳalur ne budaġı
Ne çürügi ḳalur hele ne ṣaġı (L.3/2)

Başına nice kez toḳmaḳ urılur
Serinüñ cümle derisi ṣoyulur (L.3/9)

Ḳarār ider o zāhidüñ belinde
Bulınur her vaḳt anuñ elinde (L.3/11)

Olur beş ḥarfile ismi nümāyān
Anuñ ḥallinde zaḥmet çekme yārān (L.3/15)

2.2.12. Tarih Düşürme

Ebced hesabı esas alınarak bir olayın gerçekleştiği tarihi gösteren bir kelime, tamlama, cümle, mısra, beyit veya bir ibare söyleme sanatına tarih düşürme denir. Tarih düşürme, Osmanlı edebiyatının bedîî sanatlarından biri kabul edilmiştir. Şairlerin hünerlerini gösterme şekillerinden biri olduğu için çokça kullanılmıştır. Hemen hemen bütün nazım şekilleri ile yazılmıştır. Tarih düşürürken genellikle

şairler mahlaslarını söylerler ve tarih son beyite bakılarak çıkarılır. Şairler bu nazım türüyle ya doğum, ölüm, tahta çıkış, sefer, zafer, bir göreve atanma, azledilme; sünnet, evlenme, sakal bırakma, yangın, zelzele vb. gibi olaylar; ya da saray, yalı, çeşme, hamam, cami, medrese kışla gibi binaların yapımı ve tamiri için tarih düşürürler. Konusu çok geniş olduğu için akla gelebilecek hemen her konuda yazılabilir.[48]

Şehrî Dîvânı'nda 153 adet tarih düşürülmüştür. Doğum (25), vefat (19), tahta çıkma (4), sikke bastırma (4), sakal bırakma (4), görevlendirme (27), fetih (4), gemilerin denize indirilmesi (5), cephanelik inşası (1), kışla inşası ve onarımı (6), saray onarımı (2), köşk inşası ve onarımı (7), kale onarımı (1), peykhane inşası (1), defterdârlık binası onarımı (1), tulumbacı ocağının inşası (1), saraçhane inşası (1), cami inşası ve onarımı (8), kütüphane inşası (1), Mevlevihane inşası (1), şadırvan inşası (1), sebil inşa ve onarımı (4), çeşme inşası (5), ev inşası (3), berber dükkanı inşası (3), kebûterhane inşası (1), hüner gösterme (1), zafer-galip gelme (1), Kur'ân-ı Kerîm'e başlama (1), yeni yıla girme (2), ramazanın gelmesi (1), sünnet (4) ve evlilik (1) gibi olaylara tarih düşürülmüştür.

Şehrî, düşürdüğü tarihlerin hemen tamamını kıta nazım şekli ile düşürmesinin yanı sıra gazel, kaside ve müfred ile de tarih düşürmüştür. Düşürülen tarihlerin çoğu, söylenişi bakımından manen tarih; hesaplanması bakımından tam tarih; harflerin kullanışı bakımından mu'cem tarih; ustalık gösterilmesi bakımından ise sade söylenen tarihlerden oluşmaktadır.

[48] Turgut Karabey, *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s. 51-56.

Aşağıda çeşitli metotlarla düşürülmüş tarihlere örnek verilmiştir:

Tam Tarih

Şehriyā *seyr iden böylece dir tārīḫüñ*

Ṭarḥ-ı bünyādile inşāsına mā-şā'a'llāh (T.M.23/5)

(h.1194/m.1780)

Lafzen Tarih:

Seksen üç sālında olsun Bārī'ye ḥamd-i hezār

Mīr Nūrī ne güzel Ḳur´ān'ı bed´ itdi şükr (T.M.80/4)

(h.1183/m.1769)

Ta'miyeli Tarih:

Geldi üçler didiler menḳūṭile tārīḫini

Eyledi Sulṭān ʿOṯmān defter-i bābuñ binā (T.M.77/12)

(h.1169/m.1755)

Muʿcem tarih:

Ḫurūf-ı cevherī ile düşürdüm bir güzel tārīḫ

Ḫitān-ı Mīr Nūrī mübārek eylesün Bārī (T.M. 31/4)

(h.1193/m.1779)

2.2.13. Nazire

Nazire, "nazara" kökünden türüyen Arapça bir kelime olup örnek, karşılık, misl, benzeri yapılan söz ya da davranış anlamlarına gelmektedir. Terim karşılığı ise şairlerin, başka bir şaire ait bir şiirin aynı vezin ve kafiyede bir benzerini

yazmasıdır.[49] Osmanlı şiirinde bir şiirin tanzir edilmesi, şiirin sahibine duyulan saygı ve takdirin emâresidir.[50] Dîvân'da Bosnalı Alaeddin Sâbit'in "*yok"* redifli gazeli[51] ve Koca Ragıb Paşa olarak bilinen şair-sadrazam Mehmet Ragıp Paşa'nın "*itdi"* redifli gazeli[52] tanzir edilmiştir.

Şehrî (G.236)	**Sâbit (G.203)**
ʿAbā-pūş-ı zamānum serümde tācum yoḳ	*Ḫumâr-ı ẓâlim ile sâḳî imtizâcum yoḳ*
Ḳanāʿatüm baña devletdür iḫtiyācum yoḳ	*Senüñ vücûdına ṣıḥḥat benüm mîzâcum yoḳ*
Ṣıḳıldı bezmimüze gelmez oldı duḫter-i rez	*Ḳabûl-ı merhem ider zaḫm ṣâḥibi degülüm*
Ezel görürdüm anı şimdi imticāzum yoḳ	*Hezâr ḥamd eṭibbâya iḫtiyâcum yoḳ*
Şifā-yı ṣadr olacaḳ bir devāyı sür yoḫsa	*Varur niyâz-ı şehâdetle ġamze-i mestüñ*
Marīż [ü] ḫaste-i ʿışḳa dime ʿilācum yoḳ	*Bıçaġına düşerüm ġayrı bir 'ilâcum yoḳ*
Metāʿ-ı vuṣlatına gümrük almaduḳ hergiz	*Devâtum içre nihâl-i yerâ'adan ġayri*
Baña ṣoranlara dirüm o yükde bācum yoḳ	*Şu ḫâr-ı zârda maġrûs bir aġacum yoḳ*
Girān-bahā ile kālā-yı ḥüsni buldı kesād	*Hezâr-bâr-ı emel gelse behre-yâb olmam*
O az bahā ile virmez de dir revācum yoḳ	*Bu bâr-ḫânede **Şâbit** o yükde bacum yoḳ*
*Naẓīre **Şābit**'e **Şehrī** her ānda müşkildür*	
Bu güne bir ġazelüñ ṭarḥına mizācum yoḳ	

[49] M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz -Dîvân Şiirinde Nazire-*, Büyüyen Ay Yayınları, İstabul, 2018, s.15-16.
[50] Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 269.
[51] Turgut Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Dîvânı*, Cumhuriyet Ün. Yayınları, No:37, Sivas, 1991, s. 451-452.
[52] Ömer Demirbağ, *Koca Ragıb Paşa ve Dîvân-ı Ragıb,* Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Ün. S.B.E., Van, 1999, s. 348.

Şehrî (G.455)	**Ragıp Paşa (G.152)**
Bana ol şūḫ-ı cefā-cū ne yaman iş itdi	*Ṣanma ebnā-yı zemāne beni dil-rīş itdi*
ʿĀḳıbet eyleyüp ʿuryān beni dervīş itdi	*Her ne itdiyse baña baḫt-ı sitem-gīş itdi*
Bezme geldükde raḳīb bulmayıcaḳ ol yāri	*Leẕẕet ü neş´eşi yoḳ nuḳl u meyl ḫāl ü lebüñ*
Nereye gitdi o cānān deyü teftīş itdi	*ʿAyş ü nūşı bize devrinde felek nīş itdi*
Luʿb-ı şaṭrancda meydāna sürüp atuñ o şāh	*Ḳalmadı rābıṭa-i ḫāne vü sāmān-ı vaṭan*
Bir piyādeyle beni māt idüp kiş itdi	*Çille-i saḫt-ı vezāret bizi dervīş itdi*
Eyledi leşker-i ġam ḥısn-ı derūnum maḥsūr	*Rehzen-i zühd ü ḫıred ġamze-i zer-dīde imiş*
Bedenümi o metānetde hemān nīş itdi	*Buldı ḫüsnünde o şeh mülküni teftīş itdi*
Şehriyā Rāġıb Paşa *idince tanẓīr*	*Ḳomadı ḫayret-i dīdār didim nuṭḳa mecāl*
Ḫāme ḫayret ile çoḳ fikr idüp endīş itdi	*Ṣadr-ı ṭūṭī´i vü āyīneyi der-pīş itdi*
Olıcaḳ şāh cihāna o vekīl-i muṭlaḳ	*Ḫaṭ gelüp cünbiş-i ebrūsı kemānın buldı*
Cümleten varını hep ʿāleme baḫşīş itdi	*Ġamzesi tīr-i ciger-dūzını der-kīş itdi*
Maʿrifet ehline eylemege ʿizz ü ikrām	*Bir yire gelse cihān eylese müzdī hergiz*
Luṭfı var ola o āṣaf hele teftīş itdi	***Rāġıbā*** *ʿilm ü hüner kim baña bir iş itdi*
Şimdi devletle geçüp ṣadra ḳarār eylicek	
Aña ser-heng-i dīvān ṣıdḳile alḳış itdi	

Şair Şehrî, Behcet mahlaslı şairin "*başkadur"* redifli gazelini tanzir etmiştir. Bu şairin, Şahıslar bölümünde "Diğer Şahıslar" başlığı altında incelediğimiz Defterî Mehmed Behçet Efendi olması muhtemeldir. Şehrî'nin nazire yazdığı son şair ise "Reşîd" mahlaslı şairdir. Ekle yapılan *"...de"* redifli gazelini tanzir edilmiştir.

Şehrî'nin Behcet'e yazdığı nazire (G.167)	**Şehrî'nin Reşîd'e yazdığı nazire (G.402)**
Gül-ʿiẕār-ı rūy-ı yārümde ḥalāvet başḳadur *Güle teşbīh itmek olmaz anda ḥālet başḳadur* *Gerçe vardur her güzelde şīve ile ḥüsn āh* *Nāzlı yārümdeki eṭvār-ı nezāket başḳadur* *Eyle aġyāra müdārā ḥāṣılı cānān içün* *Düşmenüñ ḥaḳḳında zīrā istimālet başḳadur* *ʿAdl [ü] dād ḳıl ey şeh-i hüşnüm yeter ẓulm eyledüñ* *Mülkini maʿmūr ider şāhum ʿadālet başḳadur* *Şemʿi görince yanar pervāne eylemez ḳarār* *ʿĀşıḳ-ı ṣādık olanlarda ḥarāret başḳadur* ***Şehriyā*** *müşkil dürür tanẓīr olınmaḳ* ***Behcet****'e* *Ḫoş edā olup ġazelinde leṭāfet başḳadur*	*Yāri vaṣf itse dilüm noḳṣān ider taḳrīrde* *Ḫāme de ʿācizdürür evṣāfını taḥrīrde* *ʿĀlem-i rüʾyāda cānān der-āġūş eyledüm* *Gördügüm kim düş degüldür iş anı taʿbīrde* *O siyeh cerde civānuñ kālesin gören didi* *Bu ḳumāşuñ miṣlī nādir bulunur Keşmīr'de* *Yāri görince cünūnum artup olmada füzūn* *Uṣlanur mı bu dil-i dīvānemüz zencīrde* *Ol perī göricek çarpılmışa beñzer gibi* *Ne ḫayāl oldı ʿaceb ki zāhide tesḫīrde* *Deldi bu demde ḫadeng-i ġamze-i yār sīnemi* *Ol ḳaşı yaya sözüm yoḳdur ḫadeng [ü] tīrde* ***Şehriyā*** *semend-i ṭabʿum böyle meydān bulıcaḳ* *At çıḳardumdı* ***Reşīd****'e ʿarṣa-i tanẓīrde*

3. Vezin

Hacı Muhammed Şehrî, Dîvân'ında kaleme alınan şiirlerin tamamını aruz vezni ile yazılmıştır. Şair, hemen hemen aruzun bütün bahirlerini kullanmıştır. Dîvân'da en çok Remel bahrinin *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* kalıbı kullanılmıştır. Kullanılan bahir ve kalıplar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Hezec	**Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün**	140
Hezec	**Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün**	17
Hezec	**Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün**	5
Hezec	**Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün**	63
Hezec	**Mefʿūlü Mefāʿīlü Feʿūlün**	1
Hezec	**Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün**	1
Hezec	**Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün**	1

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Recez	**Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün**	6
Recez	**Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün**	1

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Remel	**Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün**	127
Remel	**Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün**	14
Remel	**Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün**	230

Remel	**Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün**	11

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Münserih	**Müfteʿ ilün Fāʿ ilün Müfteʿ ilün Fāʿ ilün**	12
Münserih	**Müfteʿ ilün Fāʿ ilün**	1

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Muzâriʿ	**Mefʿ ūlü Fāʿ ilātü Mefāʿ īlü Fāʿ ilün**	103
Muzâriʿ	**Mefʿ ūlü Fāʿ ilātün Mefʿ ūlü Fāʿ ilātün**	6

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Müctes	**Mefāʿ ilün Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilün**	82

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Serîʿ	**Müfteʿ ilün Müfteʿ ilün Fāʿ ilün**	1
Serîʿ	**Müfteʿ ilün Müfteʿ ilün Müfteʿ ilātün**	1
Serîʿ	**Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün**	12

Bahir	***Kalıplar***	***Şiir Sayısı***
Hafif	**Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilün**	16

4. Kafiye

Osmanlı edebiyatında "mevzun ve mukaffâ söz" olarak tanımlanan şiir, vezinli ve kafiyeli olmak zorundadır.[53] Şiirde en az iki dize sonunda bulunan anlam açısından ayrı, ses açısından birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğine kafiye denilmektedir.[54] Dîvân'da yer alan kafiye çeşitleri aşağıda gösterilmiştir:

4.1. Yarım Kafiye

Tek ses benzerliğine dayandırılarak oluşturulan kafiye şeklidir.

*Yine germābede seyr eyledüm bir dilber-i raʿn**ā***
*Hilāl-ebrū ḳamer-ruḫsārile ṣan ʿġurre vü ġarr**ā** (G.13/1)*

*İtmedüñ bendeñi bu dehrde a**c***
*Yine eyleme kimseye muḥtā**c** (M.1/8)*

4.2. Tam Kafiye

Şiirde iki ses benzerliği göz önüne alınarak yapılan kafiyedir.

*Gelmedüñ bezmüme ey ṣūḫ bu ş**eb** n'oldı saña*
*Bezme ʿuşşāḳını terkine seb**eb** n'oldı saña (G.6/1)*

*Ol yāre mācerā-yı dili naḳle ezb**er** it*
*Ḫāṭırda ḳalmaḳ içün anı cümle defte**r** it (G.35/1)*

[53] Kurnaz ve Çeltik, *Dîvân Şiiri Şekil Bilgisi*, s. 23.
[54] Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 59.

4.3. Zengin Kafiye

Zengin Kafiye, ikiden fazla ses benzerliğinden oluşan kafiyedir.

Ṣafādur mevsim-i gül ola çün gülzārda ʿişret
Olur rindāne ṣoḥbetile bu çemenzārda ʿişret (G.36/1)

Dem-ā-dem cevr-i efzūnile cānā nāzeye gelmez
Unudup ʿahdi hergiz böylece iġmāzeye gelmez (G.194/1)

4.4. Tunç Kafiye

Ses benzerliğini oluşturulan sözcüklerden birinin, diğer sözcüğün içinde aynı şekilde yinelenmesdir.

Ḫāṭıruñ olmasun āzürde saña açdı rāz
Aña bir şāfī cevāb vir sözü eyleme dırāz (M.H.3/6)

5. Redif

Lügatte "arkadan gelen" anlamını taşıyan redif, kafiye sözcüğünün ardından gelen harf, ek, takı ve sözcüklere denilmektedir.[55]

5.1. Ekle Yapılan Redifler

Gitdükçe artdı yāre bizüm inṭizārımuz
Bu intiẓāra ḳalmadı ẕerre ḳarārımuz (G.198/1)

Cānānelerüñ kārları ʿuşşāḳa cefādur
ʿUşşāḳ olanuñ ḳaṣdı niyāzla recādur (G.68/1)

[55] Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 68.

5.2. Kelimeyle Yapılan Redifler

Olmadı gülistānda dilşād ***ʿandelīb***
Eylerdi zārılıḳ ile feryād ***ʿandelīb*** *(G.19/1)*

O cānānum degüldür çoḳ şükr ki bī-vefā ***meşreb***
Fütādegānını terk eylemez ol āşinā ***meşreb*** *(G.22/1)*

5.3. Ek ve Kelimeyle Yapılan Redifler

*Dest-i miḥnetden alınmaz mı bu dāmān****um ʿaceb***
*Ḳoyu virmez mi felek ẕerre giryān****um ʿaceb*** *(G.17/1)*

*Çemende bülbür zār itmededür ḫār****dan feryād***
*Hücūm-ı ḫārile eyler her ān gülzār****dan feryād*** *(G.55/1)*

İKİNCİ BÖLÜM

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA DİNÎ-TASAVVUFÎ MUHTEVA

Hacı Muhammed Şehrî mutasavvıf bir şair değildir. Bundan dolayı Dîvân'ında dinî-tasavvufî muhteva sınırlıdır. Şair, kaleme aldığı birkaç münacat ve kasidelerin dua bölümleri dışında eserini, Nedîmâne üslup, Mahallîleşme cereyânı ve Lâle Devri'nin etkisinde meydana getirmiştir. Devrin getirmiş olduğu üsluplara bağlı kalmıştır. Aşağıda edebî kişiliğini oluşturan etmenlerden biri olan ve dîvânda sınırlı bir şekilde yer alan dinî-tasavvufî muhtevayı inceleyerek şairin uhrevî ve manevî dünyasından yansıyan hissiyatlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

A. DİN

1. Allah

Edebiyatımızda, Cenâb-ı Hak için başlıbaşına mensur ve manzum edebî eserler yazılmıştır. Müslümanın kendi aczinin farkında olması, Allah'ı ta'zim ederek O'na sığınma ihtiyacı ile Allah'ı yâd etmek için çeşitli terim, nida, deyim ve atasözleri meydana getirilmiştir. Dinî, edebî ya da tasavvufî yol ile birtakım edebî türler oluşturulmuş olup bunlardan biri de Allah'ın en güzel isimleri manasına gelen Esmâ-i Hüsnâ'lardır.[56] Cenâb-ı Hakk'ı zikretmek, O'nu her dâim hatırlamak Müslüman kulun vazifelerindendir. O'na niyazda bulunurken Esmâ-i Hüsnâ içerisinde yer alan isimlerinin söylenmesine önem verilir. Hacı Muhammed Şehrî'nin Dîvân'ında Allah çeşitli isim ve sıfatlarla çokça zikredilmiştir: Allah, Bâkî, Bârî, dergâh-ı a'lâ, dergâh-ı Ma'bud, Efendi, Erham, Hâdî, Hak, Hallâk, Hallak-ı bî-çûn, Hallâk-ı bî-hem-tâ, Hallâk-ı Ezelî, Hudâ, Hayy, Hazret-i Hâlık, Kadîr, Kerîm,

[56] Âmil Çelebioğlu, "Kültür ve Edebiyatımızda Allah (c.c.)", *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Yesevî Yayıncılık, İstanbul, 1994, sayı: 1, s. 39-40.

Kibriyâ, Mecîd, Mevlâ, Lem-yezel, Perverdigar, Rab, Rabbü'l-İbâd, Rabb-ı Celîl, Rabb-ı Müste'ân, Rahmân, Sübhân, Vedûd, Yezdân, Zü'l-Celâl.

Şehrî, Allah'a her dâim niyâzda bulunur. Günahkâr olduğunu, tövbe ettiğini söyler. Tövbesinin kabul edilmesini ve yaptığı hataların bağışlanmasını diler. Allah'ın merhametinden ümidini kesmez:

*Yā **İlāhī** baña sen eyle ʿaṭā*
ʿAfv ḳıl eyledümse daḫi ḫaṭā (M.1/1)

Bilürüm cevrümi günehkārum
Keremine senüñ ümīdvārum (M.1/2)

Müslüman yalnızca Allah'a yönelir; tüm dertlerini, sıkıntılarını, arzularını yalnızca O'na açar; başkasından medet ummaz. Tek ihsan kaynağı Allah'tır. Allah'tan başkasına ümit bağlamaz:

***Sen** dururken revā degildür hem*
Ġayrıdan eyleyem ümīd-i kerem (M.1/19)

Kişi her vakit Allah'ı hatırlamalıdır. Bütün hâlleri için O'na yalvarıp yakarmalıdır; bu hâlden asla geri durmamalıdır. İçten ve samimi bir şekilde, ihlâsen niyetle her an O'na yalvarmalıdır:

Ḳoma her demde tażarruʿla niyāzı elden
*Yalvar **Allāh'a** hemān ṣıdḳ [u] ḫulūṣla **Şehrī** (M.K.4/1)*

2. Melekler

Melekler nurdan yaratılan, görülmeyen, Allah'a eksiksiz bir şekilde itaat eden kutsal mahiyete sahip varlıklardır.[57] Dîvân'da dört büyük melek olarak kabul edilen Cebrâil, Azrail, İsrafil ve Mikaîl adlı meleklerden sadece Azrail, "ruhları alan" manasındaki sıfatı ile zikredilmektedir. Bunun yanı sıra insanın işlediği hayır ve şer amellerini kaydeden Kirâmen Kâtibîn meleklerinin adları da zikredilmektedir.

Şehrî, sana lazım olan ellerini semaya kaldırıp dua etmendir. Ettiğin bu duaya melekler âmin desinler:

Saña elzem bu durur el ḳaldırup eyle duʿā
Bu feleklerde ***melekler*** *olalar āmīn-ḫᵛān (T.M.60/17)*

Şair düşürdüğü bir tarih manzumesinde hayırlarını övdüğü bir şahsa, Kirâmen Kâtibin meleklerinin, onun yaptığı hayırları amel defterine yazdıklarını söyler:

Secde-i şükr it efendüm Ḥażret-i Maʿbūd'uña
Defterine yazdılar ḫayrın ***Kirāmen Kātibīn*** *(T.M.44/29)*

Sâdık adında bir kişinin fânî âlemden göç ederek canını, ruhları alan, Kâbız-ı ervâh olan Azrail'e teslim ettiği belirtilmiştir:

Ḳābiż-ı ervāḥa *hemān cānını teslīm itdi*
İsm-i pākı gibi maḥlaṣı da el-ḥaḳ Ṣādıḳ (T.M.50/3)

[57] Hasan Akay, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, İşaret Yayınları, İstanbul, 2005, s. 294.

3. Kitaplar

3.1. Kur'ân-ı Kerîm

Semâvî dinlere gönderilen dört mukaddes kitap bulunmaktadır. Şehrî Dîvânı'nda, bunlardan yalnızca Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'e gönderilen son mukaddes kitap olan Kur'ân-ı Kerîm'in adı geçmektedir. Mîr Haşim adında bir zatın oğlunun Kur'ân'a başlaması için düşürülen bir tarihte mukaddes kitabın adı zikredilmektedir. Haşim'in oğlu Mîr Nûrî bismillah diyerek Kur'an'ı öğrenmek için elif-bâyı okumaya başladı:

Ḥamdü li'llāh Mīr Hāşim-zāde ol ʿāḳil reşīd
*Besmeleyle eyledi **yigir mi sekiz ḥarf** ẕikir (T.M.80/1)*

Seksen üç sālında olsun Bārī'ye ḥamd-i hezār
*Mīr Nūrī ne güzel **Ḳur´ānı** bed´ itdi şükr (T.M.80/4)*

4. Peygamberler

Allah'ın elçileri olan peygamberler, O'ndan gelen vahiyleri insanlara tebliğ eden ve onları hak yola davet eden kimselerdir. Dîvân'da geçen peygamberler, peygamberlik geliş sırasına göre incelenmiştir.

4.1. Hz. Nuh

Hz. Nûh "ülü'l-azm" olarak kabul edilen peygamberlerdendir. Meşhûr Tufan hadisesi münasebetiyle insanlığın ikinci babası olarak kabul edilir. Kur'ân-ı Kerim'de kendi adını taşıyan bir sure bulunmaktadır.[58] Hz. Nûh'un uzun ömrü ile ilgili Kur'ân-ı Kerîm'de "Andolsun, biz Nûh'u kendi kavmine peygamber olarak

[58] Abdullah Aydemir, *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992, s. 47.

gönderdik. O da dokuz yüz elli yıl onların arasında kaldı. Neticede onlar zulümlerini sürdürürlerken tûfan kendilerini yakalayıverdi" [59] denilmektedir. Peygamberler arasında 1300 yıl ile en uzun süre yaşamış kişi olduğu rivayet edilmektedir.[60] Şehrî, Sultan Osman'a iyi dileklerde bulunurken sultanın Hz. Nûh kadar ömür sürmesini diler:

Ḥażret-i Nūḥ ḳadar ʿömr sürüp dünyāda
Dāʾimā ḥıfẓ [u] emānında ola Bī-çūn'uñ (T.M.81/25)

Şair kendi devrinde yapılan ve denize indirilen gemileri de Hz. Nûh'un tufan için yaptığı meşhur gemisine benzetir:

Seyrine gelicek üçler didi böyle tārīḫ
Keştī-i Nūḥ'a bedel oldı bu nev-ḳalyonuñ (T.M.81/27)

O kendü ʿaḳl-ı pākile icād eylemiş resmüñ
Ezelden keştī-i Nūḥ gelmedi bir miṣli dünyāya (T.M.36/4)

Ki öyle ʿālī yapdırdı muʿādil keştī-i Nūḥ'a
O üç anbārlı ṣandal olamaz bu fülk-i zībāya (T.M.49/6)

4.2. Hz. İbrahim

Hz. İbrahim, İslam kültüründe birçok hadise ve hasletler ile anılmaktadır. En önemli hasletlerinden biri de misafirperverliğidir. Misafirperverliği ile meşhur olan Hz. İbrahim için " Halil İbrahim sofrası" ve Halil İbrahim bereketi" gibi tabirler halk

[59] Ankebût 29/14.
[60] Ömer Faruk Harman, "Nûh", *D.İ.A*, İstanbul, 2007, c. 33, s. 226.

deyişlerinde çokça geçmektedir.[61] Şehrî de lütuf ve ihsanın söz konusu olduğu bir manzumede "berekât-ı Halil İbrahim" tabirini kullanmıştır:

Şehrīyi eyledüñ bu dem mesrūr
Seni de pür-sürūr ide Kerīm (M.D.24/1)

Kīseñüze ʿināyet ile vire
Berekāt-ı Ḫalīl-i İbrāhīm (M.D.24/2)

4.3. Hz. Yusuf

Hz. Yusuf fiziksel olarak güzel yüzlü, ak tenli, büyük gözlü ve ince burunlu bir yapıya sahipti.[62] Hz. Yusuf'un bu güzelliği edebiyatta çokça konu edilmiştir. Onun bu fizikî güzelliği darbımesel hâline gelmiştir. Dîvânda bu yönü ile ele alınmış ve sevgili, Yusuf yüzlü olarak tabir edilmiştir:

Bahāsı ḥüsnile artdı o Yūsuf-ṭalʿatüñ hergiz
ʿAzīz olup o sūḳ-ı ʿışḳda meşhūr olduġın ister (G.165/4)

Dîvân'da Hz. Yusuf'un ikinci defa zikredildiği yerde ise doğdu yer kastedilerek Ken'anlı Yusuf şeklinde zikredilmiştir:

Tenhā bulınca cümle Zelīḫā maḥabbetüñ
Bī-iḫtiyār ki Yusūf-ı Kenʿāna söylemiş (G.211/3)

4.4. Hz. Dâvud

Mukaddes kitaplardan olan Zebûr'un verildiği Hz. Dâvud hem bir peygamber hem de bir hükümdardır. Yiğit, cengâver bir savaşçı olan Hz. Dâvud aynı zamanda

[61] Mustafa Uzun, "İslâmî Türk Edebiyatında Hz. İbrahim", Ali Bakkal (ed.) *Hz. İbrahim Sempozyumu*, Şurkav Yayınları, Şanlıurfa, 2007, s. 204.
[62] Mustafa Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004, s. 271.

demircilik zanâatında mahir bir sanatkârdır.[63] Kur'ân-ı Kerîm'de bu özelliği "Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir lütuf verdik… Zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur diye demiri ona yumuşattık…" ve "…Erimiş bakır ocağını da ona sel gibi akıttık..." ayetlerinde[64] zikredilmiştir. Şair Şehrî, Sultan Mahmud'un cephaneliği yenilettirmesine düşürdüğü tarihte Hz. Dâvud'un bu sanatkârlığına atıfta bulunmuştur:

Ocaġ-ı Ḥażret-i Dāvud'a daḫi eyleyüp himmet
Yapup sükkānuñ ḳıblesini şimdi eyledi şādān (T.M.42/3)

O deñlü ʿālī zībā yapdı ol dergāh-ı pākı kim
Felek oldı bu āṣāruñ görünce resmine ḥayrān (T.M.42/4)

4.5. Hz. Süleymân

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Osmanlı edebiyatında adı sıkça zikredilen Hz. Süleymân'a Cenâb-ı Hak tarafından büyük lütuflar bahşedilmiştir. Büyük bir saltanat sahibidir. Hayvanlar, rüzgârlar ve cinler emrine verilmiştir. Tarihte ve edebiyatta azametli mülk ve saltanatın sembolü hâline gelmiştir.[65] Bu özellikleri ile şairlerce kıyas ve teşbih unsuru olarak kullanılmış, Dîvân'da Sultan Mahmud (T.M.2/29) ve Sultan Osman'ın (T.M.87/1) azametini göstermek için Hz. Süleyman'a atıf yapılmıştır:

*O Sultān-ı **Süleymān**-ı zamānuñ devr-i ʿadlinde*
Ki vardır Muṣṭafā Paşa gibi bir ṣadr-ı ẕī-şānı (T.M.2/29)

[63] Aydemir, *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*, s. 47.
[64] Sebe' Suresi 10-11/34.
[65] Aydemir, *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*, s. 187.

Süleymān-menḳabet Sulṭān ʿOṯmān Ḫān gibi el-ḥaḳ
Cihāna gelmedi bir maʿdelet-ārā [vü] ʿadl-āver (T.M.87/1)

Hz. Süleymân'ın mührü de şiirlere konu olan bir mefhumdur. Üzerinde İsm-i Âzam yazılı olan bu yüzük ile Hz. Süleymân cümle mahlukata hükmeder. Üzerinde iç içe girmiş iki eşkenar üçgen bulunan bu yüzük için Yahudiler, yüzükteki işaretlerde her bir açıya bir peygamber (İbrahim, İshak, Yakup, Mûsâ, Harun, Davud) isnat etmişlerdir. Bu üçgenler tılsımlıdır. Tılsımlı olduğu için edebiyatta sevgilinin dudağı da bu mühre benzetilmektedir.[66] Âşıkları dîvâne eden bir güzelliğe sahip olan sevgilinin bu büyülü güzelliği, Süleyman'ın tılsımlı mührüne benzetilmiştir. Bir tek bakışı ile hepsini büyüsü altına alır:

Yek naẓarda ider ʿuşşāḳı o dil-cū teshīr
Yoḫsa ḳoynında ʿaceb ***mühr-i Süleymān*** *mı var (G.158/2)*

Şair bir beyitte ise Sultan Osman için darbedilen sikkeyi Süleyman'ın mührüne benzetir:

Ser-te-ser rām ider ʿālemi ol emrine hep
Böyle şeklile o ṣan ***mühr-i Süleymāniyye*** *(T.M.70/3)*

4.6. Hz. Îsâ

Dîvân'da Hz. Îsâ, Mesîh lakabı ile anılmıştır. Hasta olanlara elini sürmesi ile şifa vermesinden dolayı kendisine bu lakap verilmiştir.[67]

[66] İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 339.
[67] Pala, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, s. 309.

Bahar tasvirinin yapıldığı aşağıdaki beyitte yağmur, hayat verme özelliğinden dolayı Hz. Îsâ'ya benzetilmiştir:

Buḫūr-i Meryem o nuṭḳile tāze cān buldı
Mesīḥveş anı iḥyāya bādī oldı maṭar (T.M.4/14)

4.7. Hz. Muhammed

Türk İslam Edebiyatında şairler tarafından Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'e olan yoğun sevgi, manzum ve mensur eserlerle dile getirilmiştir. Na't, Hilye, Sîretü'n-Nebî, Mevlid, Hicret-nâme ve Hadîs mecmuaları gibi birçok türde hayatı ve yaşadıkları ile ilgili bütün hâdiseler şairler tarafından en güzel biçimde anlatılmaya çalışılmıştır.[68] Peygamberin ümmetine olan sevgisi, merhameti ve şefâatinden ötürü Hacı Muhammed Şehrî, Allah'tan günahları için bağışlanma dilerken Hz. Muhammed (s.a.v)'in şefâatine sığınır:

Hem ḥabībüñ şefā'atile İlāh
Eyle mesrūr baña ṣorma günāh (M.1/14)

Şehrî, tarih düşürdüğü bazı kimselerin, evlenme ve sakal bırakma gibi Hz. Muhammed (s.a.v)'in sünneti olan fiilleri yerine getirdiklerini söyler:

Sünnet-i pāk-ı Resūl olduġını
Fehm idüp buldı pīrin o ḳadīr (T.M.129/2)

Liḥye-i pākını eyledi küşād
Aña şāyeste denilür ise mīr (T.M.129/3)

[68] H. Ahmet Sevgi, "Hz. Muhammed Sevgisi'nin İslâm-Türk Şairlerindeki Tezâhürü", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Kayseri, 1998, sy. 10, s. 119.

Eyledi eşrāṭ-ı sāʿatde kim olʿaḳd-i nikāḥ
Ḥaḳ mübārek idüp efzūn ideʿömr-i sermedüñ (T.M.149/2)

Bir düşürʿaḳide düşerse böylece tārīḫ-i pāk
*Pīrüm icrā eyledüñ sünnet-i pākın **Aḥmed'üñ** (T.M.149/4)*

Şair, iki âlemin efendisi olan peygamberimizin hürmetine binaen dualarının kabul edilmesini diler:

Bu duʿāmuzı ḳabūl eyleye dergāhında
*Ḥürmet-i ism-i **nebī Ḥażret-i Seyyid-i Kevneyn** (T.M.5/24)*

5. Âhiret ile İlgili Mefhumlar

Bu bölümde İslam dininde kıyametin kopması ile dünya hayatının son bulup ebedî hayatın başladığı âlem olarak kabul edilen âhiret ve ilgili mefhumların Şehrî Dîvân'ında ele alınış biçimi incelenecektir.

5.1. Âhiret

Âhiret, imanın temel esaslarından biridir. Peygamberler tarafından bildirilen, mukaddes kitaplarda haber verilen ve hak dinlerin hepsinde mevcut olan bir esastır. Belirli bir ömre sahip olup bu sürenin nihayete ermesi ile insanın dünyadan göçüp sonsuz hayatına başlayacağı yerdir.[69]

[69] Mehmet Soysaldı, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Ahiret İnancı", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Elazığ, 1996, sy. 1, s. 43.

Şehrî eserinde âhiret kavramını; ukbâ, adem iklimi ve mülket-i bekâ gibi tabirlerle ifade edip vefat edenlerin fenâ âlemini terk ederek sonsuz hayatın başladığı âhirete göç ettiklerini söyler:

Ḥayf ṣad ḥayf [u] dirīġ bu cihāndan el çeküp
Eyleyüp terk-i fenā ***ʿuḳbāya*** *itdi ʿazm-i rāh (T.M. 90/1)*

Ḫalīl Aġa ***ʿadem iḳlīmine*** *ḫayf eyledi riḥlet*
Añun cürmini luṭfi ile maġfūr eyleye Mevlā (T.M. 153/1)

Eyledi ***mülket-i beḳāya*** *teşrīf*
Ḥayf kim duḫter-i pākīze-i sulṭān-ı cihān (T.M. 75/1)

5.2. Kıyamet

Kıyamet; dikilmek, ayağa kalkmak ve insanların Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna getirilip saygıyla duracakları güne verilen isimdir. Terim anlamı ise Allah'ın tayin ettiği vaktin gelip kıyametin kopması ile bütün insanların ölmesi, tekrardan diriltilerek yaptıklarından hesaba çekilmeleri ve nihayetinde amellerine göre karşılıklarının verilmesidir.[70]

Şair, rûz-ı cezâ vaktinde günahlarından dolayı mahcup duruma düşmemek ve o günde Allah'ın kendisine merhamet edip cennetine alması için dua eder:

Eyleme ***Şehrīyi*** *maḥcūb-ı ḫaṭā* ***rūz-ı cezā***
Ey Kerem-kān aña cenneti iḥsān eyle (M.K.1/2)

[70] İsmail Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s. 378.

5.3. Ye´cüc ve Me´cüc

Kur'ân-ı Kerim'de zikredilen Ye´cüc ve Mec´cüc kavimleri kıyamet alametlerinden biri olarak kabul edilir.[71] Kıyamet kopmadan önce Zülkarneyn'in yaptırmış olduğu seti yıkıp ortaya çıkacak olan bu kavimler, insanlara büyük felaketler getireceklerdir. Edebiyatta kötülüğün, şerrin simgeleri olmuşlardır.[72] Şair, Sultan I. Abdülhamid'i cülûsu münasebeti ile över. Onun Allah'ın ihsanı ile düşman ordularını darmadağın edeceğini, Ye´cüc kavmine çekilen set gibi düşmanlarının önünü kesip bozguna uğratacağını belirtir:

Luṭf-ı Ḥaḳḳ ile idüp ceyş-i ʿadūyı tār u mār
***Ḳavm-i Ye´cūc** gibi rāhına çeker sedd-i sedīd (T.M.48/4)*

5.4. Mahşer

Sûra ikinci defa üflenmesi ile kıyamet gününde insanlar, kabirlerinden kaldırılarak fâni hayatta işledikleri bütün fiillerin hesabını vermek üzere toplanacaklardır. Mahşer, insanların hayır ve şer bütün amellerinin hesabını verecekleri yerdir.[73] Şehrî, vefatı için tarih düşürdüğü Nazif Efendi'nin mahşer gününde günahlarının affedilmesini diler:

*Rūz-ı **maḥşerde** Ḫudā ide su´ālüñ āsān*
Maẓhar-ı maġfiret olup aña ṣormaya günāh (T.M.116/4)

5.5. Ecel

Tayin edilmiş gelecek zaman, vakit, belli bir mühletin sonu manalarını ihtiva eden ecel; İslamiyet'te Allah tarafından her canlının hayatının sona erdirildiği

---

[71] Akay, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, s. 502.
[72] Dursun Ali Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi,* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 313-317.
[73] Ahmet Nedim Serinsu vd., *Dinî Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009, s. 220.

zamandır. Allah insanlara belli bir ömür takdir etmiştir. Ecel, takdir edilen bu sürenin bitmesidir.[74] Ecel, Ali Paşa'yı askerî kumandan olarak Revan'da vazifeliyken bulmuştur:

ʿAlī Paşa muḥāfiẓken Revān'da
***Ecel** gelüp amān virmedi bir dem (T.M.132/1)*

"…..Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler."[75] Müddet-i ömrü dolan her canlıya olduğu gibi İbrahim Ağa'ya da ecel bir an bile fırsat vermemiştir:

İbrāhīm Aġa'ya ḫayf oldı hele ḫayf [u] dirīġ
*Virmedi aña **ecel** ẕerre ḳadarca furṣatı (T.M.157/1)*

5.6. Cennet

Dünyada peygamberlerin davetlerine uyarak, hak dine inanan ve Allah'ın emirlerine uyup salih ameller işleyen kişiler için mükâfat olarak verilen ve ebediyen mutlulukla yaşayacakları yere cennet denir.[76] Şehrî, vefat tarihi düşürdüğü kişiler için hayır dualarında bulunup ebedî yurda göçenlerin; Adn, Firdevs, Me´vâ, Na'îm gibi cennetlerle mükâfatlandırılmaları niyazında bulunur:

*Didüm bir āhile **Şehrī** dem-i fevtinde tārīḫüñ*
*Ḫalīl'e eylesün Bārī maḳām-ı cennetü'l-**Me´vā** (T.M.153/2)*

Çıḳdı bu mıṣraʿ-ı menḳūṭ-ı ḫurūf tārīḫ
*Oldı ʿāzim-i bāġ-ı **Firdevs**'e Meḥemmed Ṣādıḳ (T.M. 50/4)*

---

[74] Mithat Perin vd., *Ansiklopedik İslam Lûgatı*, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1982, c. 1, s. 194.
[75] A'râf 7/34.
[76] Hüseyin K. Ece, *İslam'ın Temel Kavramları*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2013, s. 99-100.

Gelür bu mıṣraʿ-ı menḳūṭ vefātına tārīḫ
Ḫudā Ḫadīce'ye cennāt-ı ***ʿAdn*** *ide iḥsān (T.M.128/5)*

Çıḳdı bu mıṣraʿ zebānumdan didüm tārīḫini
*Fāṭıma'nuñ meskenüñ Ḥaḳ ide cennātü'n-****Naʿīm*** *(T.M.168/2)*

5.7. Cehennem

Dünyada işlenen amellerin karşılığı olarak insanların gideceği bir diğer yer ise cehennemdir. Kâfirlerin daimî yurdu, günahları bulunan müminlerin de işledikleri günahları nispetinde belirli bir süre için kalacakları ceza yurdudur. Tamu ve duzah gibi isimlerle de belirtilen cehennem, dünyada Allah'ın yasaklamış olduğu fiilleri işlemelerinden dolayı günahkârların yaptıklarına karşı azap görecekleri yerdir.[77] Şehrî, amellerin tartılıp ölçüldüğü ve ona göre mükâfat ya da ceza verileceği kıyamet gününde Allah'tan kendisini cehennemden uzak tutmasını dilemektedir:

Umarum rūz-ı cezā yaḳmaya ***dūzaḫ*** *cismüm*
Bā-ḥadīṣ oldı şükür Ḫaḳḳ'a Muḥammed ismüm (E.72)

Şair, aşağıdaki beyitte ise cehennemi bir teşbîh unsuru olarak kullanır. Sultan Mahmud'un Belgrad Kalesi'ni fethederken düşmana belâ okuyup bulundukları kalenin onlara cehennem olmasını diler:

Ser-i menḥūsına ḫumbara ile yaġıcaḳ āteş
Aña bir ***dūzaḫ*** *olup ḳalʿa o dem derd iḳrārı (T.M.26/12)*

[77] Nazik, *Klasik Türk Şiirinde Cennet ve Cehennem*, s. 40-41.

B. İBADET

Sözlükte; boyun eğme, itaat etme, kulluk etme, övme, yüceltme gibi manalara gelen ibadet, Allah'ın emrettiği ve inananların da O'na karşı yapmakla mükellef oldukları vazifelerdir.[78] Belli bir süre için bu fâni âlemde bulunan insan, bütünüyle dünya hayatına dalıp zamanını boşa harcayarak ahiret yurdunu unutmamalıdır. Kulluğunun idrakine varıp vaktini ibadetlerle geçirmelidir:

*Eyle **ṭāʿāt [u] ʿibādete** hemān vaḳtini ṣarf*
Saʿy-i beyhūde ile gezme dolaşma dehri (M.K.4/2)

1. Namaz ile İlgili Mefhumlar

Dua, istiğfar ve övgü manalarına gelen namaz Farsça bir kelimedir. Arapçadaki karşılığı ise salâttır. İslam'ın beş esasından biri olup insanın günde beş vakit Allah'a yönelerek yaptığı belirli rükünleri olan bir ibadettir.[79] Dîvân'da namaz mefhûmu, Sultan Osman'ın yaptırdığı cami için düşürülen tarihte zikredilmiştir:

Ḳubbesi çarḫdan urur dem hem aña sezā altun ʿalem
*Eyler **namāz** [u] niyāzı hem her dem cemāʿate ṣalā (T.M.79/8)*

Tārīḫini fikreyle de yaz okuyan ṭaḥsīn ide
*Bu Nūr-ı ʿOṯmāniyye'de eyle **namāzını** edā (T.M.79/25)*

Şair, Sultan Mustafa'nın yaptırdığı sebil için düşürdüğü tarihte, bütün halkın kıldıkları beş vakit namazda ona dua etmeleri gerektiğini söyler:

O sulṭān-ı cihānuñ ol şehen-şāh-ı zamānuñ çün

---

[78] Serinsu vd., *Dinî Terimler Sözlüğü*, s. 153.
[79] Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, s. 514.

Duʿāsı ***beş vaḳitde*** *farżdur aʿlā vü ednāya (T.M.84/5)*

Namazın rükünlerinden biri olan abdest mefhumu ise Ayasofya şadırvanı için düşürülen tarihte geçmektedir. Kişi, bu şadırvanın serin suyundan abdest alır ve susuzluğunu giderir:

Lisān-ı ḥālile her lūlesi böyle nidā eyler
Vuẓūʿ *eyle bu serin māʾiden hem eyle nūş ʿaṭşān (T.M.30/10)*

Namazla ilgili geçen diğer mefhumlar ise secde ve seccâdedir. İnsanın, aldığı müjdeli haber karşısında kendisini sevindiren Allah'a şükür secdesi etmesi gerek:

Sezādur ***secde-i şükr*** *eyleye dergāh-ı Maʿbūd'a*
Bu aḫbār-ı sürūrı güş idenler daḫi memnūndur (T.M.11/7)

Şehrî, seni bu sevinçli günlere kavuşturup sevindiren Allah'a şükür et. Yüzünü seccadeye sür, secdeye kapan:

Böyle eyyām-ı sürūrı ***Şehriyā*** *gördükçe sen*
Ḥażret-i Maʿbūd'a şükr it sür yüzin ***seccādeye*** *(T.M.106/10)*

2. Oruç ile İlgili Mefhumlar

İslam'ın beş temel esasından biri olan oruç, her yıl ramazan ayında tutulan ve Müslümanların güneşin doğmasından batmasına kadar geçen zamanda orucu bozan şeylerden uzak durarak yaptıkları ibadetin adıdır.[80] Dîvân'da oruç kelimesi geçmemekte olup Arapça karşılığı olan savm ve onunla ilgili olan iftar, Kadir gecesi,

[80] Akay, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, s. 370.

Şevval gibi mefhumlar yer almaktadır. Şehrî eserinde ramazan ve bayramın gelişi münasebetiyle Ramazaniyye (T.M.17) ve ‘Îdiyye (T.M.6) kasideleri kaleme almıştır.

Müminler Ramazan’ın gelmesi ile Allah’ın lütfuna mazhar olurlar. Ramazan’a erişmek büyük bir nimet, saadet ve ihsandır. Oruç, günahların bağışlanması için de büyük bir vesiledir. Bunun için ne kadar şükür edilse azdır:

Yine olduḳ kerem-i maẓhar-ı elṭāf-ı Ḫudā
***Ramażān geldi** şükr Ḫaḳḳ'a hezār ḥamd ü ṣenā (T.M.17/1)*

Ne saʿādet ne mürüvvet ne keremüñdür fikr it
***Ṣavm** içün maġfiret [ü] raḥmet-i luṭf-ı Mevlā (T.M.17/2)*

İnsan gafletten kurtulup Ramazan ayının her gecesini -bin aydan daha hayırlı olarak kabul edilen- Kadir gecesi kabul edip gecelerini ibadet ile geçirmelidir:

*Ġāfil olma hele **her gicesini Ḳadr bilüp***
Eyle ṭāʿāt [u] ʿibābet ile leyli iḥyā (T.M.17/6)

“Oruçlunun duası reddedilmez.”[81] ve “Oruçlunun orucunu açarken yapacağı dua reddedilmez.”[82] hadislerinde belirtildiği üzere Ramazan ayında oruçlu bir kimsenin iftar vakti orucunu açarken edeceği dua kabul edilir. Allah, kullarının günahlarını bağışlar ve onları Adn cennetine koyar:

*Her **fiṭār vaḳt** olınca nice ʿabdini ider*
Cürmünüñ ʿaffı ile cennet-i ʿAdn'e ilḳā (T.M.17/4)

---

[81] Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ ve Mûzilü'l-İlbâs Amme'ştehira mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs (I-II)*, Mektebetü'l-Kudsî, Beyrut, 1351, c. II, s. 20, (Hadis nr.: 1586).
[82] İbn Mâce, el- Hâfız Ebu Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünenu İbn Mace (I-II)*, Dâru İhyâi’l-Kütübü’l-Arabiyye, Kahire, h.1372-m.1952, c. II, bab. 47-48, s. 557, (Hadis nr.: 1752).

Ramazan ayında oruç vazifesini eda edip bayrama erişen kulların gönülleri şendir. Bayramda bütün cihan sevinç, mutluluk ve ferah içindedir:

Gelicek ʿīd yine oldı gönüller ḫandān
Ser-te-ser cümle cihān ḫalḳı feraḥla şādān (T.M.6/1)

3. Hac ile İlgili Mefhumlar

Dîvân'da hac kavramı geçmemektedir. Şair Muhammed Şehrî, padişahların yaptıkları hayrâtları överken teşbih unsuru olarak manzumelerinde hac ile ilgili olan mefhumlardan Kâbe ve zemzem suyunu kullanmıştır:

Ḥayātuñ ʿaynıdur bu mā´-i apakla sebīl el-ḥaḳ
*Ki bāʿiṣ şāh-ı devrān oldı **zemzem gibi** icrāyā (T.M.84/4)*

***Kaʿbe-i ʿulyā** gibi Sāḥil-i Begler Begi de*
Yapdı zībā mescīdi Sulṭān-ı dīn ʿAbdü'l-Ḥamīd (T.M.52/13)

4. Âyet ve Hadisler

Kur'an-ı Kerim ve onun âyetleri, şair ve nasirlerce dinî ve edebî eserlerde sıkça başvurulan kaynaklardandır. Şairler iktibas ya da telmih yoluyla âyetleri manzumelerinde kullanmışlardır.[83] Şehrî'nin eserinde yalnızca bir âyet iktibası yer almaktadır. Vefat eden Sâdık Efendi için düşürülen tarih manzumesinde Fecr sûresinde yer alan 28. âyetten iktibas yapılmıştır:

*Emr-i Mevlā'ya uyup **"rāżīye"** her vaḳt her ān*
***"İrciʿī"**[84] daʿvetin añladı kelām-ı Ṣādıḳ (T.M.50/2)*

[83] Zülfikar Güngör, "Türk-İslam Edebiyatının Kaynağı Olarak Kur'ân-ı Kerîm", I. Kur'ân Sempozyumu, *İslamî İlimler Dergisi*, 2007, s. 183.
[84] "Sen O'ndan razı, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön." Fecr 89/28.

Dîvân'da Kur'ân-ı Kerim'de yer alan sûrelerden biri olan Fâtiha Suresi'nin ismi geçmektedir. Şehrî vefat tarihleri düşürürken dâr-ı bekâya göç edenlerin mezarlarını ziyaret edenlerden Fâtiha okumalarını ister:

Ziyāretine gelen ol faḳīr-i muḥtācuñ
Ki rūḥuñ eyleye bir ***Fātiḥa*** *ile şādān (T.M.128/4)*

Ḳabrine gelüp ziyāret eyleyen ḫalḳ-ı cihān
Oḳuyup bir ***Fātiḥa*** *itsün ḫulūṣ ile duʿā (T.M.138/6)*

Dinî ve edebî eserlerde Kur'an'dan sonra başvurulan en temel kaynak Hz. Muhammed'in hadisleridir.[85] Şehrî Dîvânı'nda telmih yoluyla hadis âlimlerince mevzû hadis olarak kabul edilen şu rivayete yer verilmiştir: *"Cibril bana gelip şöyle dedi: Ya Muhammed! Muhakkak ki Allah sana selam ediyor ve diyor ki: İzzet ve celalime yemin ederim ki, senin ismini alan hiç kimseyi ateşle cezalandırmam, Ya Muhammed!"*. [86]

Umarum rūz-ı cezā yaḳmaya dūzaḫ cismüm
Bā-ḥadīṯ *oldı şükr Ḥaḳḳ'a* ***Muḥammed*** *ismüm (E.72)*

Şairin telmih yolu ile başvurduğu bir diğer hadis[87] ise Ramazan ayında şeytanların zincire vurulmasıdır:

Bunda maḥbūs durur furṣat-ı ruḫṣat bulamaz
Ādemi eylemege ḳavm-i şeyāṭīn iġvā (T.M. 17/5)

---

[85] Ayrıntılı bilgi için Bkz.: Zülfikar Güngör, "Türk-İslam Edebiyatının Kaynağı Olarak Hadisler", Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, İslamî İlimler Dergisi, Çorum, 2007, s. 201-211.

[86] Zeynuddin el-Irâkî, *Zeylu Mîzâni'l-i'tidâl*, nşr. Alî Muhammed Muavvad, (Âdil Ahmed Abdulmevcûd), Beyrût: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995, s. 61, İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânu'l-Mîzân,* nşr. Abdulfettâḥ Ebû Ğudde, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2002, s. 241, es-Suyûtî, *ez-Ziyâdât ʿale'l-Mevdûʿât*, nşr. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, Riyâd, 2010, s. 220.

[87] *"Ramazan ayı girince cennet kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur"*: Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh,* Telif Şemseddin Muhammed b. Nâsırüddin el-Kaysi ed-Dımışkî, Dârü'l-Fârâbî, Hicaz, h.1433-m.2012, bab. 7-6, s. 504, (Hadis nr.: 1899)

5. Diğer Dinî Mefhumlar

5.1. Dua

Dua, insanın Allah'a yönelerek dünya ve âhiret hayatına dair arzu ve isteklerinin kabul edilmesi için O'na niyazda bulunmasıdır.[88] Şair de her zaman Allah'a sonsuz şükürler eder, ellerini açıp O'na dua eder, dualarının kabul edilmesi için yalvarır, yakarır:

Eyle yā Rab niyāzlarını ḳabūl
***Şehrī'nün** ḳıl **duʿāsını** maḳbūl (M.1/24)*

Ḥamd olsun ol Ḫudā'ya hem şükrü bī-nihāye
*Ḳaldurdum el **duʿāya** maḳbūl ide Yezdān (T.M.18/3)*

5.2. Ecir

Ücret ve karşılık anlamına gelen ecir; Allah'ın, kendisinin emir ve yasaklarına uyup yaptıkları ibadet ile işledikleri güzel amellerine karşılık kullarına verdiği âhiret mükâfatıdır.[89] Şair yapılan hayratlar için düşürdüğü tarih manzumelerinde Allah'tan hayır sahiplerine ecr-i cezîl vermesini niyaz eder:

***Şehriyā** bir beyt-i menḳūṭile tārīḫüñ didüm*
*Eylesün luṭfile iḥsān Ḥaḳḳ aña **ecr-i cezīl** (T.M.107/4)*

Ḫayrını maḳbūl ide dergāh-ı ʿizzetde Ḫudā
*Luṭf [u] iḥsānile iʿṭā eyleye **ecr-i cezīl** (T.M.98/4)*

[88] Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, s. 128.
[89] Serinsu vd., *Dinî Terimler Sözlüğü*, s. 66.

5.3. Günâh

Farsça bir kelime olan günah mefhûmunun yanı sıra şair, Arapça olan zenb ve cürm kelimelerini de zikretmiştir. Günah Allah'ın emir ve yasaklarını çiğneyenlerin yaptıkları davranışlardır. Haram olan davranışları işleyenler cehennem azabı ile cezalandırılır. [90] Şair, hesap gününde kendisinin ve vefatları için tarih düşürdüğü kişilerin günahlarının af edilmesini Allah'tan niyaz eder:

Rūz-ı maḥşerde Ḫudā ide su'ālüñ āsān
*Maẓhar-ı maġfiret olup aña ṣormaya **günāh** (T.M.116/4)*

*Luṭf [u] iḥsānı ile **ẕenbini** maġfūr eyleyüp*
Ḳabrini nūrına ġarḳ itsün anuñ Ol Pādişāh (T.M.91/3)

Ḫalīl Aġa ʿadem iḳlīmine ḫayf eyledi riḥlet
*Añun **cürmini** luṭfi ile maġfūr eyleye Mevlā (T.M.153/1)*

5.4. Şeytan

Şeytan, imtihan için fânî âleme gönderilen insanları hak yoldan saptıran, Allah'ın hoşnut olmadığı eylemleri yaptıran ve günah işleten varlıktır.[91] Dîvân'da Ramazan ayı münasebeti ile şeytandan söz edilmiştir. "Ramazan ayı girince cennetin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur."[92] hadisinde de belirtildiği gibi bu ayda şeytan zincire vurulup hapsedilir ve insanları hak yoldan saptıramaz:

Bunda maḥbūs durur furṣat-ı ruḫṣat bulamaz

---

[90] Ali Ünal, *Kur'ân'da Temel Kavramlar*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1986, s. 358.
[91] Ünal, *Kur'ân'da Temel Kavramlar*, s. 235-37.
[92] Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh,* Telif Şemseddin Muhammed b. Nâsırüddin el-Kaysi ed-Dımışkî, Dârü'l-Fârâbî, Hicaz, h.1433-m.2012, bab. 7-6, s. 504, (Hadis nr.: 1899)

*Ādemi eylemege ḳavm-i **şeyāṭīn** iġvā (T.M. 17/5)*

6. Dinî Şahsiyetler

6.1. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

Ev halkı manasına gelen Ehl-i beyt terkîbi, Hz. Muhammed (s.a.v)'in aile fertlerini ifade eder. Hz. Peygamber'in torunları Hasan ve Hüseyin'in de Ehl-i beyte dahil olduğu kabul edilir.[93] Şehrî, Ehl-i beyt mensûbu olan Peygamberimizin güzide torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i anmaktadır. Vefat eden bir şahsa dua ederken kıyamet günü Peygamber torunlarının ona şefaatçi olmalarını diler:

Duʿāya iki elüm ḳaldırup didüm tārīḫ
*Saña şefīʿ ola rūz-ı ḳıyām **Ḥasan [u] Ḥüseyn** (T.M.141/3)*

6.2. Selmân-ı Fârisî

Müslüman olduktan sonra Selmân İbnü'l- İslam diye anılan Selmân-ı Fârisî, İslâm dinini kabul eden İran asıllı ilk sahâbîdir. Hz. Muhammed (s.av.)'in berberidir. Onun saçlarını tıraş ettiği için berberlerin pîri olarak anılmıştır.[94] Şair de Ömer Ağa isminde bir şahsın açmış olduğu berber dükkanına tarih düşerken berberliğinden ötürü Selmân-ı Fârisî'yi anmış ve dükkanı, tekke-i Selmân olarak zikretmiştir:

ʿÖmer Aġa yapdı nev-dükkān kim
Her gelen idüp ṣafā itmez telāş (T.M.155/1)

***Şehriyā** tārīḫini menḳūṭla dir*
*Tekke-i **Selmān'dur** gel ol tırāş (T.M.155/2)*

---

[93] Karagöz, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, s. 137.
[94] İbrahim Hatiboğlu, "Selmân-ı Fârisî", *D.İ.A.*, İstanbul, 2009, c. 36, s. 41-42.

7. Dinî Mekânlar

7.1. Ayasofya Camii

Ayasofya, 325 yılında İmparator Konstantin tarafından Roma mimarisi olarak kabul edilen bazilika şeklinde yaptırılmış ve Hagia Sophia adı verilmiştir.[95] Esasında kilise olan Ayasofya, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi ile iç ve dış kısımları temizlenerek camiye dönüştürülmüştür. Sultan, ilk cuma namazının burada kılınmasından sonra bir minare ve medrese yaptırmıştır.[96] Dîvân'da İslam âlemi için kutsal kabul edilen Ayasofya Camii için iki tarih düşürülmüştür. Bunlardan ilki Sultan I. Mahmud tarafından Ayasofya Camii için yaptırılan şadırvana düşürülen tarihtir:

Ayaṣofya gibi cāmiʿ-i ʿālide her vaḳtüñ
Cemāʿat ṣıḳlet-i ābı çekerdi her zamān her ā (T.M.30/5)

Hele bir böyle menḳūṭile tārīḫ bir düşür ***Şehrī***
Bu şādırvān-ı nev-ṭarḥı müferriḥ yapdı Maḥmūd Ḫān (T.M.30/14)

Şair Şehrî, İkinci olarak Sultan I. Mahmud devrinde Ayasofya Camii için yaptırılan imarete de tarih düşürmüştür:

İşte ez-cümle ***Ayaṣofya gibi cāmiʿe***
Yapmaġa ʿālīʿimāret ḳıldı Ḫaḳ tevfīḳ añа (T.M.35/5)

---

[95] Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, c. I, s. 27.
[96] Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi vd., *Hadîkâtü'l-Cevâmîʿ (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Miʿmârî Yapılar),* Haz. Ahmed Nezih Galitekin, İşaret Yayınları, İstanbul, 2001, s. 42.

7.2. Beylerbeyi Camii

Beylerbeyi Camii, Sultan I. Abdülhamid Han tarafından h.1192/m.1778 yılında yaptırılmıştır.[97] Deniz kıyısında yer alan caminin olduğu yerde daha önce İstavroz Sarayı'nın hırka-i şerîf dairesi vardı; ancak 18. yy'da bu saray yıktırılmış ve yerine bu cami inşa edilmiştir.[98] Şair yaptırılan bu caminin eşsiz olduğunu söylemiş ve yapıtın güzelliğini Ka'be'ye benzetmiştir:

Bā-ḫuṣūsā şimdicekde ḥasbeten li'llāh içün
Yapdı bir cāmiʿ ki miṣlüñ görmedi çarḫ-i ʿanīd (T.M.52/7)

Kaʿbe-i ʿulyā gibi ***Sāḥil-i Begler Begi de***
Yapdı zībā mescīdi Sulṭān-ı dīn ʿAbdü'l-Ḥamīd (T.M.52/13)

7.3. Hekimoğlu Ali Paşa Camii

1731-1745 yılları arasında sadrazamlık yapmış olan Hekimoğlu Ali Paşa'nın yaptırmış olduğu cami, Hekimoğlu Alipaşa semtinde bulunmaktadır. Ana giriş kapısında h. 1147/m. 1734 yılında yapıldığı belirtilmektedir. Mimarı Ömer Ağa'dır. Kare şeklinde bir plana sahip olup mihrabı çıkıntılıdır. Minberi sanatkârane ve duvarları güzel çinilerle süslenmiştir. İçerisinde kütüphane, çeşme ve sebil vardır. İçinde bulunan türbede Hekimoğlu Ali, zevcesi ve oğlu medfûndur.[99] Şehrî bu cami için düşürdüğü tarihte kütüphane, çeşme ve sebilden bahsedip Ali Paşa'nın güzel bir cami yaptırdığını söylemiştir:

Kütüb-ḫāne ile çeşme sebīl de ḳıldı nev-bünyād
Bilürüm kim efḍāl-ı aʿlāmdur dehr içre ḫayrā (T.M.63/5)

---

[97] Ayvansarâyî vd., *Hadîkâtü'l-Cevâmî' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar)*, s. 579.
[98] Selçuk Batur, "Beylerbeyi Camii", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, c. 2, s. 203.
[99] Öz, *İstanbul Camileri*, c. I, s. 69-70.

Didüm itmāmına ***Şehrī*** *teşekkür birle tārīḫüñ*

Güzel resm eyleyüp ***cāmiʿ binā ḳıldı ʿAlī Paşa*** *(T.M.63/7)*

7.4. Nuruosmaniye Camii

Sultan I. Mahmud döneminde h.1161/m.1748 yılında inşasına başlanmış ancak itmâmına sultanın ömrü vefâ etmemiştir. Onun vefatının ardından Sultan III. Osman caminin inşasını devam ettirmiştir. Caminin inşası h.1169/m.1755 yılında tamamlanmış olup Nuruosmani adı verilmiştir. Mimarı Mustafa Ağa'dır. Planı kare şeklinde olup mihrabı ise çıkıntılıdır. Şadırvanı bulunmayıp avlusunda medrese, kütüphane, sebil, çeşme ve türbe bulunmaktadır. Camiyi inşa ettiren iki sultan da burada medfun değildir.[100] Şair, caminin çok güzel yapıldığını ve benzersiz olduğunu belirtir:

Bu cāmiʿ ġāyet güzel yoḳdur naẓīri bī-bedel

Resmini görmiş yoḳ ezel el-ḥaḳ hele ʿibret-nümā (T.M.79/6)

Tārīḫini fikreyle de yaz okuyan ṭaḥsīn ide

Bu ***Nūr-ı ʿOṯmāniyye'de*** *eyle namāzını edā (T.M.79/25)*

7.5. Bostan Camii

Bostancıbaşı Abdullah Ağa tarafından yaptırılmıştır. Lanka Bostanı yakınlarında inşa edildiği için Bostan ismiyle anılmıştır.[101] Şair, h.1770/m.1756 senesinde bu camide meydana gelen yangın hadisesinden dolayı tarih düşürmüş, Darü's-saaâde Ağası Ahmed'in tamir ettirdiğini belirtmiştir:

---

[100] Öz, *İstanbul Camileri*, c. I, s. 111-112.

[101] Ayvansarâyî vd., *Hadîkâtü'l-Cevâmî' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar)*, s. 98.

Ḥażret-i Dārü's-Saʿāde Aġası
Yaʿnī Aḥmed Aġa kim ʿālī-cāh (T.M.108/1)

*Yanıcaḳ **cāmiʿ-i Būṣṭān** şimdi*
Ḳıldı inşāsını müyesser İlāh (T.M.108/3)

7.6. Üsküdar Camii

Sultan III. Mustafa tarafından annesi Mihrişâh ve büyük kardeşi Sultan Süleyman'ın ruhları için h. 1174/m. 1760 yılında yaptırılmıştır. *Hadîkâtü'l-Cevâmî'* adlı eserde Câmi'-i Şerîf-i Ayazma olarak yer alan bu yapı[102], Mihrişah Camii diye de anılmaktadır.[103] Şehrî ise tarih düşürdüğü manzumede adını *"Tarih-i Cāmi'-i Üsküdār"* başlığı ile kaydetmiştir:

***Üsküdār'ı** ḥaḳ bu maʿmūr eyleyüp*
Eyledi ḥaḳḳā ki taḥṣīl-i duʿā (T.M.112/3)

Oldı maḥallinde ne ʿālī binā
***Cāmiʿ-i nev-ṭarḥ** Sulṭān Muṣṭafā (T.M.112/7)*

7.7. Yenikapı Mevlevî-hânesi

Yeniçeri baş halifesi Malkoç Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. Hac vazifesini yerine getirmek üzere yola çıkan Malkoç Mehmed Efendi, Konya'ya vardığında Mevlana türbesine uğramış ve İstanbul'da Mevlevîler için bir zâviye yaptırmaya niyet etmiştir. Vazifesini îfâ edip döndükten sonra bu niyetini

---

[102] Ayvansarâyî vd., *Hadîkâtü'l-Cevâmî' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar),* s. 595-96.
[103] Kemal Beydilli, "Mustafa III" *D.İ.A.*, İstanbul, 2006, c. 31, s. 283.

gerçekleştirip bu Mevlevî-hâneyi yaptırmıştır.[104] Burası Mevlevîliğin, Dersaâdet içerisinde yer alan en büyük merkezi sayılmıştır ve külliye niteliğine sahiptir. Osmanlı döneminde dervişlerin rağbet ettiği bir yer olmuştur.[105] Şair Şehrî, Sadrazam Abdullah Nâili Paşa'nın buyruğu ile h.1169/m.1755 senesinde Yenikapı Mevlevî-hâne'sinin tamir ettirilmesine tarih düşürmüştür:

Vezīr-i aʿẓamı Nāʾilī ʿAbdu'llāh Paşanuñ
Duʿā celb eylemekdür maḳṣadı her dem o sulṭāna (T.M.110/4)

*Olup maʿlūm **Mevlevī-ḫānenüñ** muḥtāc-ı taʿmīri*
Anı miʿmār Luṭfī yapdı gören oldı ḥayrāne (T.M.110/5)

7.8. Hacı Bektaş Ocağı

Yeniçeriliğin meydana çıkmasında etkili olan Ahilik teşkilatı, Osmanlı'nın kuruluşunda önemli bir yere sahip olmasına rağmen zamanla bu önemini kaybetmiş ve onun yerini Bektaşilik almıştır. Hacı Bektaş-ı Veli (ö. 669/1271?), icra edilen her sanatın piri olması gerektiği inancından dolayı Yeniçeri Ocağı'nın piri olarak kabul edilmiştir. Bunun sonucunda Yeniçeri Ocağı ile Bektaşilik arasındaki bağlılık başlamış oldu. Böylelikle Bektaşilik tarikatı bu ocağın askerleri için manevi bir güç ve koruyucu rolünü üstlenmiştir.[106] Yeniçerilerin ocağına "Ocağ-ı Bektaşiyan", kendilerine ise "Taife-i Bektaşiyye" denilmektedir.[107] Dîvân'da Hacı Bektaş Ocağı

[104] Ayvansarâyî vd., *Hadîkâtü'l-Cevâmî' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar),* s. 305.
[105] Ekrem Işın, "Yenikapı Mevlevîhanesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, c. 7, s. 476-478.
[106] Kibar Bal, "Tarihsel Süreç İçerisinde Bektaşiliğin Yeniçeriler İçerisinde Aldığı Şekil", *IV. Uluslararası Alevilik Ve Bektaşilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Ankara, 2018, s. 180.
[107] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapukulu Ocakları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, c.1, s. 150.

olarak nitelendirilen Yeniçeri kışlasının h.1164/m.1750 tarihinde yandığı ve Sultan Mahmud tarafından tamir ettirildiği belirtilmiştir:

Ocaġ-ı Ḥāc Bektāşī ṭutuşdı nār-ı ġayretle
Nice ḳuloġlunı kül öksüzi itdi yetīm-āsā (T.M.43/3)

Temāşā eyleyüp Şehrī didüm itmāmına ṭārīḫ
Yanup yapıldı el-ḥaḳ ḳışlalar evvelüñden aʿlā (T.M.43/9)

7.9. Câmi-i Malûmiyye

Dîvân'da Câmi-i Malumiyye diye yer alan bu caminin hangi cami olduğunu tespit edemedik. Şair bu camiyi Ka'betü'l-uşşâk[108] olarak adlandırılan Mevlânâ'nın türbesine benzetmiştir:

Bāreka'llāh cāmiʿ-i ʿulyā
Ki ḥarīm miṡāl-i nūr [u] berrāḳ (T.M. 171/1)

Çıkup üçler didiler buña tārīḫ
Oldı el-ḥaḳ bu Ḳaʿbetü'l-Uşşāḳ (T.M. 171/2)

7.10. Hacı Mehmed Câmii

Hayır sahibi bir zat olan Seyyid Hacı Mehmed Efendi tarafından yaptırılan bu cami Borlu'dadır.[109] Câmi, bu hayır sahibinin ismiyle anılmıştır:

Ṣāḥibü'l-ḫayr Seyyid el-Ḥāc Meḥemmed Borlu'da

---

[108] *Ka'betü'l-uşşâk;* Mevlânâ'nın türbesini ziyaret eden ve bu ziyaret esnasında söylediği rivâyet edilen Molla Câmî'nin: *"Ka'betü'l-uşşâk baş ed in makam/Her ki nâkıs âmed incâ şod tamâm"* (Bu makâm âşıkların kâbesi oldu. Buraya noksan gelen tamamlandı.) anlamındaki beytinde yer alan ifadedir. Mustafa Çıpan vd., *Âşıklar Kâbesi (Ka'betü'l-Uşşâk) Mevlânâ Müzesi Kataloğu*, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Arma Matbaacılık, İstanbul, 2014, s. 64.

[109] Borlu: Aydın Vilayeti'nin Saruhan Sancağı'nda Gördüs Kazası'na bağlı olup Gördüs'ün 40 kilometre güneyinde yer alır. Gediz Irmağı'nın yakınında ve Demirci Çayı'nın alt tarafında Gediz Irmağı'na bağlı küçük bir çayın üzerindedir. Şemseddin Sâmi, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Mihrân Matbaası, İstanbul, 1306, c. 2, s. 1376.

Ḫasbeten li'llāh ḳıldı cāmiʿ-i ālī binā (T.M.82/1)

Geldi üçler ***Şehrī'ye*** *böyle didi tārīḫini*
Bāreka'llāh ***cāmiʿ-i Ḥācı Meḥemmed*** *ḫūb binā (T.M.82/5)*

C. TASAVVUF

1. Aşk

Sûfîler, her şeyden önce aşk ve muhabbetin olduğunu kâinatın ilk yaratılışından beri aşkın var olduğunu söylerler. Sevilecek yegâne varlık Allah'tır. İlâhî aşk, tasavvuf telâkkisinin en mühim meselelerindendir. Aşk insanın Allah'a duyduğu özlemdir.[110] İlâhî aşkın elde edilmesinin mahalli, tekkedir. İnsan şevkle bu tekkedeki zikre girer. Sevgilinin aşkından coşan kişi her vakit O'nu anar:

*Tekke-i ʿ****ışḳ****da sen şevḳile gir devrāna*
*ʿ****Işḳile*** *cūşa gelüp ṣıdḳile di hem yā Hū (G.345/2)*

2. Erbaîn

Erbâin, sûfîlerin bir şeyh gözetiminde kırk gün boyunca gece gündüz çilehâneye çekilmesidir. Bu süre; uyumak, yemek ve konuşmak gibi ihtiyaçlar en aza indirilerek mütemadiyen ibadet ile geçirilir.[111] Şair, kemâl ehlinden olan Şeyh Kutbuddîn Efendi'nin vahdet köşesinde birçok erbaîn çıkarıp her daim meşgalesinin Hak olduğunu söyler:

Şeyḫ Ḳuṭbu'd-Dīn Efendi gibi bir kāmil-i ʿazīz
Muṣṭafā Pādişāh şeyḫ idi ki o nāzik edā (T.M.137/1)

---

[110] Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2017, s. 129-133.
[111] Câhid Baltacı, *Tasavvuf Lügatı*, Elif Neşriyat, İstanbul, 1981, s. 59.

*Nice **erbaʿīn** geçürdi küşe-i vaḥdetde hem*
Ẕikr [ü] fikri olmuşidi nām-ı Ḥaḳ ṣubḥ [u] mesā (T.M.137/4)

3. Tevhid

Tevhid; Allah'ı tanımak, O'nun bir olduğunu ve hiçbir ortağının olmadığını doğrulamaktır. Allah'ın tebliğ için gönderdiği tüm peygamberler, insanları tevhid inancına davet etmişlerdir. Allah inancını kabul etmenin ilk adımıdır tevhid.[112] Şehrî, ahirete göç eden Şeyh Kutbuddîn Efendi'nin, hayatını tevhid inancı üzerine geçirdiğini belirtir:

*Lücce-i ʿömri tamām olup anuñ **tevḥīdle***
Rūḥ-ı pākı döne döne eyledi ʿaẓm-i semā (T.M.137/5)

*Müddet-i ʿömrini **tevḥīdle** geçürdi dehrde*
Aña iḥsān eylemişdi böylece ḥālāt Ḥaḳ (T.M.138/2)

4. Zühd

Tasavvuf tarihinde zühd için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlar; dünya hayatını terk etme, mal ve eşyayı aradan çıkarma, kanaatkâr olma, Allah yolunda insana mâni olan şeyleri terk etme vb. Zühd, insanın maddî âlemden el çekip mânâ âlemine hazırlanmasıdır.[113] Dîvân'da ham sofu olarak tabir edilen zâhidîn zühdü bahis konusu edilmiş ve onun takvası ve zühdünün riyadan ibaret olduğu söylenmiştir:

Görince duḫter-i rezi ḳarārı ḳalmadı ṣabra

[112] Karagöz, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, s. 660.
[113] Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, s. 77-78.

*O taḳvā ile **zühdü** zāhidüñ cümle riyā oldı (G.447/2)*

D. TARİKAT İLE İLGİLİ MEFHUMLAR

1. Derviş

Derviş, Farsça bir kelime olup hak ve hakikat arayışında manevi bir yolculuk olan seyr ü sûluku mürşidin hükmü altında ifâ eden, fakr (yokluk) ehlinden olan kişiye denilmektedir.[114] Şair kendisinin derviş meşrepli olduğunu belirtir. Dünyada mal, mülk ve makam arzusunun olmadığını söyler:

*Benüm **dervīş-meşreb** raġbet itmem **Şehriyā** dehre*
Cihānda manṣıb ārzūsile ümmīd-gāḥum yoḳ (G.240/5)

2. Lokma, Hırka

Tasavvuf âleminde "bir lokma bir hırka" düşüncesi fânî âlemin geçici heveslerine aldanmamak demektir. İnsan yaratılışından ötürü dünyaya karşı tutkusu olan bir varlıktır. Sûfîler "hâne berdûş" yani evi omuzunda, sırtında olarak kabul edildikleri için hırka ve hâneyi birleştirerek zarûri ihtiyaçları ikiye düşürmüşlerdir.[115] Şaire göre, insan zegin de olsa fakir de olsa dünyada hayatını idâme ettirmenin kaygısı ile yaşar. Kişi abdâl dahi olsa geçimini düşünmek zorundadır:

***Şehriyā** ḳurtılamaz bay u gedā*
Elem-i ḳayd-ı meʿāşla ġam-ı dünyādan (M.K.40/1)

Kişi abdāl daḫi olurise
*Geçemez **loḳma ile ḫırḳādan** (M.K.40/2)*

[114] Mustafa Tatcı, *İşitin Ey Yârenler Yunus Emre Yorumları*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 321.
[115] Hasan Kamil Yılmaz, "Bir Lokma Bir Hırka", *Altınoluk Dergisi*, İstanbul, 1999, sy. 157, s. 005. http://hasankamilyilmaz.com/bir-lokma-bir-hirka.html

3. Tekke

Tekke, mürşidlerin denetiminde gerçekleştirilen tasavvuf düşüncesinin derinleştiği mekandır. Seyr ü sülûk ile güzel ahlak, olgunluk ve feyzin tecrübe edildiği, tasavvuf terbiyesinin alındığı yerdir.[116] İlahî aşkın menba'ı, ehlinin zikir halkasında manevi coşku ile şevke gelip sevgilinin her daim adını andığı yerdir tekke:

Tekke-i ʿışḳda sen şevḳile gir devrāna
ʿIşḳile cūşa gelüp ṣıdḳile di hem yā Hū (G.345/2)

4. Zikir

Mutasavvıflar tarafından ibadetlerin özünden biri olarak kabul edilen zikir, tarikat ehlinin tasavvuf adaplarına uyarak şahsî yada toplu olarak Allah'ı anmasıdır. Zikir tarikatların rükünlerindendir.[117] Şair Şehrî, 6 beyitlik "*Yâ Hû*" redifli bir gazel kaleme almıştır. Zikri ve fikri Hak olanın her muradı gerçekleşir:

Çekme beyhūde yere fikret ile ġam yā Hū
Bī-sebeb sende nedür bu ġam u elem yā Hū (G.345/1)

Bu cihān içre o elbetde irer maḳṣūda
Her kimüñ zikrile fikri ola her dem yā Hū (G.345/4)

Saʿy ḳıl nūr-ı hüviyyet ile göñlüñ doldur
Şehriyā dir saña it göñlini ḫurrem yā Hū (G.345/6)

[116] Mustafa Kara, *Din Hayat ve Sanat Açısından Tekkeler ve Zâviyeler*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2017, s. 41-42.
[117] Ömer Yılmaz, *Geçmişten Günümüze Tasavvuf ve Tarîkatlar*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 91.

E. HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA TASAVVUFİ TİPLER

1. Gayb Erenleri, Üçler

Sözlükte bilinmeyen kişiler olarak tanımlanan Ricâlü'l-Gayb tasavvufta; insanlar tarafından tanınmayan, bilinmeyen, görünmeyen, gayb âleminden mâlûmat ve rızıklarını alan, manen veya hakikaten âlemi idare ettiklerine inanılan mânevî varlıklara denir. Herkesçe bilinmeyen bu mânevî zümre, gizli hakikat ve sırlara vâkıftır. Nucebâ, nukabâ, abdal, evtâd, imameyn, kutub, ümenâ, gavs, ahyâr vb. olarak da isimlendirilmişlerdir. Belli bir hiyerarşiye sahip olan bu grubun adları, sayıları ve makamları farklılık gösterip sırası belli değildir.[118] Bu zümre içeresinde yer alan ve "üçler" olarak isimlendirilen ehlullah, Hacı Muhammed Şehrî Dîvân'ında sıkça geçmektedir. Dîvân'da hayır hasenat, doğum ve ölüm gibi hadiseler için düşürülen tarihlerin bazılarında dua kısmında "üçler" zümresinin adı zikredilir:

*Gelüp **üçler** duʿā ile didiler **Şehrī** tārīḫüñ*
İlāhī Muṣṭafā'yı ṭūl-i ʿömrile muʿammer ḳıl (T.M.124/7)

*Gelüp **üçler** didiler **Şehrīyā** menḳūṭile tārīḫ*
Tamām oldı müferriḥ yapılup bu Mevlevī-ḫāne (T.M.110/7)

*Çıḳup **üçler** didi menḳūṭla tārīḫ*
ʿAlī Paşa ḳıla ḳabrüñ Ḫudā nūr (T.M.140/8)

[118] Ahmet Yıldırım, "Tasavvufta Ricalu'l-Gayb Telakkisi ve Konuyla İlgili Bazı Rivayetler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1997, sy. 4, s. 119-120.

2. Sûfî

Sûfî; içi sâf, dışı pâk olan, güzel hasletleri edinen, dünyayı terkedip ona rağbet etmeyen, yüz çeviren, mâsivâdan el çeken, Hakk'a yönelen, Allah'ın kerâmetine nâil olan, kişidir.[119] Bir nefesten ibaret olan bu fânî âlemde vaktin kıymetinin bilinmesi çok önemlidir. Sufi, her daim Allah'ın adını anmalıdır:

İtme evḳātını ẓāyiʿ ü telef aç gözini
*Nefesüñ gelsüñ eyā **ṣūfī** di dem-be-dem yā Hū (G.345/3)*

3. Zâhid

Çeşitli alanlardaki bazı ıstılahlar zaman içerisinde mânâ değişimlerine maruz kalmışlardır. Zâhid, bu durumun en tipik örneklerinden birini oluşturur. Zâhid; kendini dünyadan soyutlayan, Allah'a yönelen, kendini bütünüyle ahirete veren kişidir.[120] Ancak zaman içerisinde; yolun daha başında olan, ham, pişmemiş, dış görünüşe önem veren, gösteriş meraklısı gibi menfi anlamları çağrıştıran bir kavram olmuştur.[121] Dîvân'da da zâhid, bu menfi anlamlardan olan riyâ yani iki yüzlülük sıfatına sahip biri olarak karşımıza çıkar. Şehrî zâhidin ne kadar riyâkâr olduğunu, onda riyânın bitmeyeceğini, çeşit çeşit riyâları olduğunu ve verdiği öğütlerin dinlenilmemesi gerektiğini söyler:

*Riyā ile saña **zāhid** naṣīḥat eylerse*
Ḳulaġ urup hele diñleme öyle leffāfı (G.448/2)

---

[119] Kelâbâzî, Muhammed b. İshak Buhârî, *Doğuş Devrinde Tasavvuf*, Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013, s. 55-59.
[120] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 389.
[121] Mustafa Kara, "Fuzûlî'nin Rind ü Zahid ve Türkçe Dîvân'ında Züht ve Zahit Tipi", *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, İ.B.B. Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1996, No:37, s. 183.

*İtdüklerini ṣanur o **zāhid** ki bilmeyüz*

Eyledügi riyāları hep ḫāṭırumdadur (G.100/2)

***Zāhid** beri gel eyleme iẓhār-ı ṣalāt*

Ben añladuġum sende riyā dürlü-be-dürlü (G.341/3)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI'NDA CEMİYET VE TABİAT

A. CEMİYET

1. Bezm

Bahar mevsiminde insanların toplandıkları, sohbet ettikleri, içki içip eğlendikleri meclis anlamlarına gelen bezm, dîvân şairlerinin çokça rağbet ettikleri eğlence yeridir. Mey, sâkî, mutrib ve sevgili gibi unsurların vazgeçilmez olduğu bu yer, kimi zaman bir ev kimi zaman da bir meyhanedir.[122] Âşıklar için bezm, sevgiliyle kavuşma yeridir. Sevgilinin gelmesi ile âşıklar huzura erer ve bu sevinç ile orası şölen yerine döner:

Ḳaçan ki ***bezmüme*** *gelse o yār ḥużūr iderüz*
Neşāṭ [u] şevḳle o demde ṣanki sūr iderüz (G.197/1)

Sevgilinin bezmi teşrif etmesi, âşığı o denli mutlu eder ki yüreğini söküp onun sofrasına kebap diye sunacak dereceye gelir:

Ḳudūm ile müşerref iderse ***bezmimüzi***
Ziyāfetine anuñ baġrumı kebāb iderüm (G.301/4)

Bezmin safası; ziyafet sofrasının kurulu olması ve sâkînin elinde şarap kadehleriyle etrafta koşuşturmasıdır:

Ṣafā olmaz mı o ***meclisde*** *zāhid doġrıca söyle*
Kebāb şişde ***ḳadeḥler dest-i sāḳīde*** *döne fır fır (G.164/2)*

[122] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 71.

Ey Şehrî! Bu devrân her zaman böyle tersine dönmez. Elbet bir gün sen de muradına erersin. Şarap kadehini al, iç; boş yere üzülme:

Bir gün olur ki murād üzre döner elbet felek
Her zamān bu çarḫuñ olmaz ʿaksine devrān işi (G.434/9)

Şehriyā** ġam çekme al çek destine **cām-ı meyi
Defʿ-i ekdār [u] ġama ancaḳ budur rindān işi (G.434/10)

2. Oyunlar

Kültürel açıdan oldukça zengin bir çeşitlilik ve birikime sahip olan Osmanlı toplum hayatına dair malzemeler, iyi birer gözlemci olan şairler tarafından eserlerinde ilham kaynağı olarak kullanılmıştır. Şairlerin kullandıkları bu malzemelerden bir kısmı eğlence hayatının bir unsuru olan oyunlardır.[123] Dîvânda satranç, tavla ve güreş oyunları zikredilmektedir. Beyitlerde satranç oyununa ait şâh, at, piyade, mât ve kiş terimleri zikredilmektedir:

*Luʿb-ı **şaṭrancda** meydāna sürüp **atuñ o şāh***
*Bir **piyādeyle** beni **māt** idüp **kiş** itdi (G.455/3)*

O şāha çatmadan maḳṣūdumuz at almadur yoḫsa
*Nedür ḫāṣıl piyāde oynamaḳdan **luʿb-ı şaṭrancı** (G.432/4)*

Tavla oyununa ait bir terim olan düşeş, şair tarafından şans anlamı ile kullanılmıştır. Sevgili için sabır ile tahammül eden kişinin bahtına büyük bir şans düşer:

[123] Yunus Kaplan ve Yakup Poyraz, "Dîvân Şiirine Kaynaklık Etmesi Bakımından Oyunlar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010, c. 3, sy. 15, s. 152.

Maḳsūda nā´il oldum ṣabr u taḥammül ile
Bir dil-rübā-yı nāzik baḫtuma ***dü-şeş*** *oldı (G.439/5)*

Şairlerin şiirlerine konu ettikleri oyunlardan bir diğer ise güreştir. Şair, güreş ile ilgili pehlivan, küşt-gîr, ayak, meydan, terimlerini kullanmıştır:

Meydān-ı ʿışḳa gel güzelüm ḳahramānlıḳ it
Yaṣlama pek baṣ ***ayaġını pehlivānlıḳ*** *it (G.27/1)*

O ***küştīgīrle*** *hele olınmaz muḳāvemet*
Meydān*-ı ʿışḳda gūla şān aña pest ider (G.149/2)*

Dîvân'da oyun unsuruna ait zikredilen bir diğer mefhum ise el çabukluğuna dayanan şaşırtıcı hareketler yaparak insanları eğlendiren hokkabaz ve onun kullandığı çemberdir:

Luʿbile ol ***ḥoḳḳa-bāzın*** *fendine irmez ʿaḳl*
Öyle bir üstād ***oyın-bāzdur*** *o* ***çenberden*** *geçer (G. 147/5)*

3. Rezm

Farsça bir kelime olan rezm; savaş, cenk, kavga anlamlarına gelmektedir.[124] Savaşa ait unsurları ihtivân eden rezm; savaşın heyecanı, zaferin çoşkusunu[125] barındırması vesilesiyle şairlerce şiirlerinde renkli teşbih unsurları oluşturmalarına fırsat vermiştir. Şehrî Dîvânı'nda rezm konusu ile ilgili birçok savaş aletinin adı geçmektedir. Savaşlar, muhâsaralar ve fetihler için düşürülen tarih manzumelerinde

[124] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015, s. 1041.
[125] Agâh Sırrı Levend, *Dîvân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015, s. 349.

şair, bu savaş aletlerinden çokça bahsetmektedir. Ancak burada sevgili ve gönülle teşbih unsuru olarak kullanılan şemşir, tîğ, tîr, top, ok ve yay gibi savaş aletleri incelenecektir. Rezm ile ilgili terimler genel olarak gamze teriminin geçtiği yerlerde kullanılmıştır.

Dîvân'da savaş aletlerinden olan kılıcın Farsça karşılığı olan tîğ ve şemşîr kelimeleri kullanılmıştır. Sevgilinin gamzesinin kılıcı âşığın sinesini deler geçer. Âşığın kanını dökmeye sevgilinin gamzesi yeterlidir. Bunun için kılıca gerek yoktur:

*Ẕerre sīnemde ḳarār itmedi **tīġ**-i ġamzeñ*
*Üstüḫāndan geçiricek ḳaşuñ **oḳı** cāna gelür (G.80/4)*

Ġamzeñ yetişür ḳanumı dökmege a zālim
Şemşīre ne ḥacet (G.34/1)

Bir beyitte Farsça tîr ve Türkçe ok kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Âşığın sinesi gamze oklarına tahammül edemez. Ok gibi sivri olan kirpikler, mermeri dahi deler:

*Ġamzesi **tīrine** bu sīnem taḥammül eylemez*
*Kirpigi **oḳı** anuñ zīrā ki mermerden geçer (G.147/3)*

Yine bir beyitte okun karşılığı olan Farsça hadenk ve tîr kelimeleri kullanılmıştır:

*Deldi bu demde **ḫadeng**-i ġamze-i yār sīnemi*
*Ol ḳaşı yaya sözüm yoḳdur ḫadeng [ü] **tīrde** (G.402/6)*

Diğer bir beyitte ise bıçak kelimesinin karşılığı olan Arapça hançer ve Farsça neşter birlikte verilmiştir. Âşığın yaralı gönlünü delip geçen bu gamze, hançer midir kılıç mıdır yoksa neşter midir nedir?:

Ġamzeñ güzelüm bu dil-i mecrūḥumı deldi
***Ḫançer** mi o şemşīr mi **neşter** mi nedür bu (G.344/6)*

Aşağıdaki beyitte ise sevgilinin âşığın gönlünde oluşturduğu tahribatı tasvir etmek için bir başka savaş aleti olan top terimi kullanılmıştır:

***Ṭop** gibi yaḳdı göñül ḫışnını **Şehrī** yārüm*
Ne beden ḳaldı ne bārū ne ḥisārile ne burc (G.43/6)

Şair, sevgilinin saçını, birini idam etmek için kullanılan yağlı kayış[126] anlamına gelen kemende benzetir:

O ḳāşı yayımuñ her bir ḫandenüñ ġamzesi bir tīr
***Kemend**-i zülfüne düşenüñ ider cānına teʿşīr (M.H.6/7)*

4. Sanatlar

4.1. Hat

Yazı, çizgi, satır gibi manaları ihtiva eden ve yazmak, çizmek olarak tabîr edilen hattın ıstılah anlamı, estetik bir biçimde Arap alfabesinin yazılması sanatıdır. Türk medeniyeti ile müstesna bir sanat hâline gelmiş ve nice üstatlar yetişmiştir.[127] Osmanlı şiirinde genç kimsenin yüzünde çıkan ince tüyler bu sanata benzetilmiş ve

[126] Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, s. 582.
[127] Mutlu Melis Özgeriş, *XVIII. Yüzyıl Divân Şiirinde Hat Sanatı*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Ün. S.B.E., Erzurum, 2013, s. 1.

şairler tarafından birçok mazmûnlar meydana getirilmiştir.[128] Dîvân'da sultanın sakalının yüzündeki güzel görünümü ve sevgilinin yüzünde çıkan ayva tüyleri bu sanatla ilişkilendirilmiştir:

Görince liḥye-i nev ile ʿOṯmān Ḫān-ı ẕī-şānı
*Didüm ki mā-şāʾaʾllāh **ḥüsn-i ḫaṭṭı** nüsḫa-i muṣḥaf (T.M.69/1)*

***Ḥüsn-i ḫaṭ ḫaṭṭı** güzel uydı berāt-ı ḥüsne*
Ḫāme-i müyile çekdi ḳaşı ṭuġrā didiler (G.130/4)

4.2. Mûsikî

Eski toplumumuzda önemli bir yer tutan, çeşitli makamları ve terimleri ile dîvân şairlerince de çokça kullanılan mûsikî, seslerin yapısını inceleyen sanat ve ilim olarak tanımlanmıştır.[129] Dîvân'da bezmin vazgeçilmez unsurlarından biri olan mûsikî sanatı ile ilgili çokça terimler kullanılmıştır. Bûselik, Gerdâniyye, Hicaz, Hüseynî, Irak, Şehnâz, Uşşak makamları; mutrib, neyzen sâzendeleri ve ney, saz, def, keman, tanbur, kanun gibi çalgı aletlerinin adları Dîvân'da çokça zikredilmektedir[130]:

Būselik** ile **maḳāmāta** girüp ol **şehnāz
*İtse **gerdāniyye** faṣlını uṣūlile icrā (G.3/5)*

*Uṣūlīle n'olur bir **būselik faṣleylesen** cānā*
*Karāruñ ile **gerdāniyye** itme evc-i istiġnā*
*ʿAdū **def** gibi dögsün sīnesini ey melek-simā*

[128] Onay, *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, s. 204.
[129] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 336-337.
[130] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Emrah Bilgin, "Dîvân Şiirinde Geçen Musiki Istılahlarına Dair Genel Bir Tasnif Denemesi." *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2020, c. 60, sy. 2, s. 517-537.

Kulaġuñ bur ki ***ṭanbūruñ*** *nevāyını ola icrā*

Maḳāmātı dolaşdırma ***ʿIrāḳile Hicāz'ından*** *(M.H.7/5)*

Her dem ***ʿuşşāḳ*** *maḳāmında ḳarār itmekden*

Neyzenüñ *nāleleri hep o* ***şehnāze*** *midür (G.124/4)*

Ger maḳāma perdeyi başma uṣūlile gözet

Muṭribā ṭanbūrınuñ *her dem ṣadāsı ḫoşcadur (G.154/5)*

5. Şahıslar

5.1. Osmanlı Hânedanı ve Sadrazamlar

5.1.1. Sultanlar

5.1.1.1. Sultan I. Mahmud (ö.1168/1754)

Yenilikçi ve ıslahat taraftarı olup açık fikirli bir hükümdardır. Musikiye meraklı ve bu sanatta mahir biri olarak kabul edilir. Sebkâtî mahlası ile şiirler yazmıştır.[131] Dîvân'da şairin en çok adını zikrettiği ve adına şiirler yazdığı padişahtır. Cülus (T.M.20), sikke bastırma (T.M.21), sakal bırakma (T.M.22), Ayasofya şadırvanını yaptırma (T.M.30), Ayasofya Camiini onarma (T.M.35), Çırağan sarayını onarma (T.M.33), denize kalyon indirme (T.M.36), kütüphane yaptırma (T.M.38), cephane binasını yapma (T.M.42), Yeniçeri kışlası onarma (T.M.43) ve vasıflarını övme (M.H.2) gibi birçok manzume kaleme almıştır. O, bilge, muzaffer ve âdil bir sultan olup onun devrinde cümle halk mutlu, rahat ve huzur içindedir:

Böyle bir pādişeh-ı ʿāḳil-i dānā-revişi

Görmedi ʿömri içinde hele çeşm-i dünyā (T.M.2/3)

Pādişāh-ı rubʿ-ı meskūn o şeh-i ẕī-şāndur

[131] Midhat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, c. V, s. 2539.

Cümle dānā-yı cihān reʾyine hep ḥayrāndur
Kārı elṭāf [u] mürüvvet ile çün iḥsāndur
Rūyı güldi dehruñ el-ḥaḳ şevḳile ḫandāndur
Sāyeʾ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i ***Maḥmūd Ḫān'dur*** *(M.H.2/1)*

5.1.1.2. Sultan III. Osman (ö.1171/1757)

Bütün hayatını sarayda kapalı ve mahpus olarak geçirmiştir. Bundan dolayı asabî ve çabuk hiddetlenen bir kişiliğe sahiptir. Onun devri felaket sayılabilecek bir şekilde sancılı geçmiştir. Ardı ardına çıkan yangınlarla İstanbul'un dörtte üçü yanmış, veba salgını olmuş ve Haliç'i donduracak şiddette bir kış yaşanmıştır.[132] Şair, sultanın cülusu (T.M.67), sakal bırakması (T.M.69), sikke bastırması (T.M.70) münasebetiyle şiirler yazmış ve onun için nevruziye (T.M.3) kaleme almıştır. Şehrî, Sultan III. Osman'ı, bütün cihânın boyun eğdiği; halkının refâh içinde yaşadığı bir sultan olarak tarif eder:

Şevketile idicek taḫta cülūs ***ʿOṯmān Ḫān***
Ser-te-ser oldı cihān ḫalḳı feraḥla memnūn (T.M.67/1)

Ola ʿadlile cihān mülketi hep āsūde
Rām olup şarḳ u ġarb emrine rubʿ-ı meskūn (T.M.67/2)

5.1.1.3. Sultan III. Mustafa (ö.1187/1774)

Araştırmaya ve incelemeye hevesli biri olup âlimler, sanatkârlar, marifet ve fazilet sahiplerini himaye eden çalışkan bir hükümdardır. Hayır ve imar işlerine

[132] Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, c. V, s. 2551.

önem veren halk tarafından sevilen biridir.[133] Cülusu (T.M.102), sikke bastırması (T.M.103) ve kalyonun denize indirilmesi (T.M.105) hadiseleri için Şehrî, şiirler kaleme almıştır. Tahta çıkmasını bütün âlem sevinçle karşılamış, bu müjde ile şâd olmuştur:

Müjde şeh-i sulṭān-ı dīn şimdicek olup taḫt-nişīn
Pādişeh-i rūy-ı zemīn oldı şükür ***Ḫān Muṣṭafā*** *(T.M.102/1)*

Teşrīfini ḫalḳ-ı cihān güş idüp oldı şādımān
Bu müjdeden ʿālem hemān buldı feraḥ ser-tā-serā (T.M.102/3)

5.1.1.4. Sultan I. Abdülhamid (ö.1203/1789)

Sakin, yumuşak ve iyi huylu bir karaktere sahiptir. İyi niyetli ve iyi kalpli bir insan olup muntazam bir tahsil görmemesine rağmen devlet işlerini bütün teferruatına kadar takip eden bir hükümdardır. Yenilikçi ve ıslahat taraftarıydı.[134] Dîvân'da cülusu (T.M.48), sikke bastırması (T.M.78), Beylerbeyi Cami'sini inşa ettirmesi (T.M.52), Tulumbacılar binasının yapımı (T.M.136) ve Yeniçeri kışlasının onarımı (T.M.15) münasebetiyle tarihler düşürülmüştür.

Şehriyār-ı dād-güster şāh-ı İskender-nihād
Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd *Dārā-ḥaşem ʿaḳlü'r-reşīd (T.M.48/1)*

Müjde teşrīfini güş idüp oldı şādımān
Ser-te-ser ʿālem feraḥla şād olup itdiler ʿīd (T.M.48/3)

[133] Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, c. V, s. 2601-2603.
[134] Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, c. V, s. 2659.

5.1.2. Sadrazamlar

Hacı Muhammed Şehrî Dîvânı'nda zikredilen sadrazamlar, göreve geliş sıralarına göre incelenmiştir.[135]

5.1.2.1. Sadrazam Topal Osman Paşa (ö.1146/1733)

Sultan I. Mahmud'un vezirlerindendir. Vakar sahibi bir devlet adamı olup cesur, tedbirli ve iyi bir sadrazam olarak bilinir.[136] Sultanın lütfuna mazhar olmuş, sadaret mührünü alıp bu makamı teşrif etmiş ve onun bu vazifeye gelmesi ile cihanın yüzü gülmüştür:

İtdi teşrīf-i saʿādet ile ṣāḥib-i nigīn
Yüzü güldi bu cihānuñ bu meserretde hemīn (T.M.5/1)

Ṣadra devlet ile teşrīf idüp ***ʿOṣmān Paşa***
Maẓhar-ı luṭf-ı şeh-i ʿālem olup aldı nigīn (T.M.5/9)

5.1.2.2. Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa (ö.1171/1758)

Çok iyi bir tahsil görmüştür. 18. yy'daki sadrazamlar içerisinde devlet idaresi ve siyasetinde öne çıkmış, savaş meydanlarındaki kahramanlıkları ile tanınmış olup şiir ve ilim sahasında da mahir bir kişiliğe sahiptir. Sultan I. Mahmud ve III. Osman döneminde görev yapmıştır.[137] Şehrî, onun için 40 beyitlik bir bahariyye kaleme almış, vasıflarını övmüştür. Şair, cihana böyle bir şahsın gelmediğini, cömertlik ve bilgelikte benzerinin olmadığını söyler:

O ṣadr-ı mekremet-ārā ***vezīr ʿAlī Paşa***
Vekīl-i salṭanat-ı pādişāh-ı ʿālī-vaḳār (T.M. 4/19)

---

[135] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mehmet Arslan, *Osmanlı Sadrazamları Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri,* Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2013.
[136] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, c. IV, 2. Kısım, s. 325.
[137] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 325.

Ne geldi öyle saḫī bu cihāna kim ne gelür

Keremde Ḥātem olur idi aña ḫidmetkār (T.M. 4/20)

Felāṭūn olsa zamānuñda fikrini idemez

Cihān ḫalḳı bilür ḳadrin eylemez inkār (T.M. 4/22)

5.1.2.3. Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa (ö.1158/1745)

Sultan I. Mahmud'un vezirlerindendir. Gayet ciddî, ağırbaşlı, dürüst, kıymet bilen ve açık sözlü bir yaratılışa sahiptir. Ada Kalesi'ni fethetmesinden (h.1151/m.1738) dolayı sultanın övgü ve mükâfatlarına mazhar olmuştur.[138] Dîvân'da da bu muvaffakiyetine tarih düşürülmüştür:

Bu aḫbār-ı meserret ile ʿālem şād-mān oldı

Nice fetḥ [ü] fūtuḥāta muvaffaḳ eylesün Mevlā (T.M.24/22)

Düşüp bu mıṣrāʿile ***Şehriyā*** *fetḥine tārīḫ*

Ada'nuñ aldı miftāḥını bu demde ***Yigen Paşa*** *(T.M.24/23)*

5.1.2.4. Sadrazam Hacı İvaz Mehmed Paşa (ö.1156/1743)

Sultan I. Mamud'un sadrazamlığını yapmıştır. Çalışkan, azimli ve cesur bir şahsiyettir. Avusturya ordusunu yenerek Belgrad'ı almıştır (h.1152/m.1739).[139] Şair de bu başarısına tarih düşürmüştür:

Meyānına iki yerden ḳuşandı ġayret-i tīġüñ

Vezīr-i aʿẓamuñ ol şāha ḫidmetdür heme kārı (T.M.26/5)

---

[138] Nâzım Tektaş, *Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı Sadrâzamlar,* Çatı Kitapları Yayınları,İstanbul, 2009, s. 395-396.

[139] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c. IV, 2. Kısım, s. 351-354.

Çıḳup bir ġāzī dir müjde bunuñ menḳūṭdur tārīḫ

Müyesser ḳıldı ḥamdü li'llāh Belġrad'ı bize Bārī (T.M.26/24)

5.1.2.5. Sadrazam Hacı Ahmed Paşa (Şehla) (ö.1166/1753)

Sultan I. Mahmud'un veziridir. h.1153/m.1740 senesinde sadrazam oldu. [140] İki seneye yakın sadâret makamında kaldı. Maârif ehlini gözeten, hayır sahibi bir vezirdir.[141] Şair, onu övüp sultana vezir olmasının Allah'ın tevfîkinden olduğunu söyler:

İtdigi re'y-i hümāyūnda iṣābet eyler

***Ṣadr-ı aʿẓamı olunca Ḥācı Aḥmed Paşa** (T.M.2/37)*

Bu da tevfīḳ-i Ḫudā'dur ki muvaffaḳ oldı

Böyle bir āṣafa ol şāh-ı ʿadālet-pīrā (T.M.2/38)

5.1.2.6. Sadrazam Seyyid Hasan Paşa (ö.1161/1748)

Sultan I. Mahmud'un vezirlerindendir. Sadâret makamında yaklaşık üç yıl boyunca görev yapan Hasan Paşa; sâf-derûn, yumuşak huylu, hayırsever, cömert, güvenilir ve sadâkatli olarak bilinir. Cami, mekteb, çeşme ve sebil yaptırmıştır.[142] Dîvân'da da İstanbul Vezneciler semti yakınında yaptırdığı sebil vesilesiyle anılmış ve bu hayrına tarih düşürülmüştür:

Mülūkuñ āb-ı rūyı Ḥażret-i Ṣulṭān Maḥmūd Ḫān

***Vezīr-i aʿẓamı** hem maḥrem -i rāzı **Ḥasan Paşa** (T.M.65/1)*

---

[140] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 355.
[141] Arslan, *Osmanlı Sadrazamları Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri*, s. 220.
[142] Arslan, *Osmanlı Sadrazamları Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri*, s. 221.

Düşürdüm ***Şehrī*** *bir mışraʿ ile itmāmına tārīḫ*

ʿAṭā vücūdun iḥvāna sebīl itdi ***Ḥasan Paşa*** *(T.M. 65/8)*

5.1.2.7. Sadrazam Seyyid Abdullah Paşa (ö.1174/1761)

Sultan I. Mahmud zamanında sadrazamlık yapmıştır. Göreve gelmesinden memnuniyet duyulmuş, yönetiminden herkes hoşnut kalmıştır. Maârif ehlini koruyup gözeten, iyi huylu, insaflı ve cömert bir tabiata sahiptir.[143] Şehrî, Abdullah Paşa için 20 beyitlik bir methiye kalme almış ve bu özelliklerini zikretmiştir:

Ṣadra saʿādet ile geçdi o devlet ile

Mühr alup ʿizzet ile itdi kerem ol seḫā (T.M.7/2)

ʿAbdu'llāh Paşa *gibi var mı o dānā gibi*

Ol kerem-ārā gibi ʿāleme iden seḫā (T.M.7/10)

5.1.2.8. Sadrazam Devâtdâr Mehmed Emin Paşa (ö.1166/1753)

Sultan I. Mahmud döneminde sadâret makamında bulunmuştur. Aşçıbaşı Mehmed Paşa'nın oğludur. İyi bir tahsil görmüş, Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'ya intisap etmiştir. Onun hizmetinde divitdârlık vazifesini icra etmiş ve Devâtdâr Bey diye meşhur olmuştur.[144] Şair Şehrî, Devâtdâr Mehmed Paşa için 32 beyitten oluşan bir îdiyye kaleme alıp vasıflarını methetmiştir:

Ṣadr-ı Cem kevkebe destūr-ı ***Meḥemmed Paşa***

Çün vekīl-i şehr-i zīşāndur o Āṣāf-ı zamān (T.M.6/14)

---

[143] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c. IV, 2. Kısım, s. 369.
[144] Arslan, *Osmanlı Sadrazamları Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri*, s. 225-6.

Bu cihān buldı feraḥ ideli teşrīf ṣadra

Vaḳt-i ʿīd üstüne ʿīd oldı cihān emn [ü] (T.M.6/15)

5.1.2.9. Sadrazam Bâhir Mustafa Paşa (Köse) (ö.1178/1765)

İyi bir tahsile sahiptir. Sultan I. Mahmud ve III. Osman döneminde sadrazamlık görevinde bulunmuştur.[145] Şair, onun gibi şanlı birinin sadâret makamına gelmesi ile Osmanlı'da düzen hâsıl olmuştur der:

O Sultān-ı Süleymān-ı zamānuñ devr-i ʿadlinde

*Ki vardır **Muṣṭafā Paşa** gibi bir ṣadr-ı ẕī-şānı (T.M.3/29)*

O Āṣaf-ı zamānuñ ihtimāmı ile ʿaṣrında

Niẓāmuñ buldı cümle ser-te-ser hep mülk-i ʿOṯmānī (T.M.3/31)

Şair Şehrî, Sadrazam Mustafa Paşa'nın sadârete getirilmesi (h.1165/m.1752)[146] vesilesiyle 37 beyitlik bir teşrifiyye de kaleme almıştır:

Kimseye ṣorma ḫaberi benden al

Şimdi vezīr oldı o medḥe sezā (T.M.9/7)

***Muṣṭafā Paşa-**yı keremkārdur*

Müjdeye geldüm baña eyle ʿaṭā (T.M.9/18)

5.1.2.10. Sadrazam Nâilî Abdullah Paşa (ö.1171/1758)

Sultan III. Osman'ın veziri olmasının yanı sıra mürettep dîvân sahibi bir şairdir. [147] Sadâret makamında doksan dokuz gün görev yapmıştır. Mütedeyyin ve

[145] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 372.
[146] Tektaş, *Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı Sadrâzamlar*, s. 407.

sâlih bir şahsiyet olarak anılır. Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi Peçevî Ahmed Dede'nin damadıdır.[148] Dîvân'da Yenikapı Mevlevihanesi'ni onarması (h.1169/m.1755) münasebetiyle zikredilir:

Vezīr-i aʿẓamı ***Nā'ilī ʿAbdu'llāh Paşanuñ***
Duʿā celb eylemekdür maḳṣadı her dem o sulṭāna (T.M.110/4)

Olup maʿlūm Mevlevī-ḫānenüñ muḥtāc-ı taʿmīri
Anı miʿmār Luṭfī yapdı gören oldı ḫayrāne (T.M.110/5)

5.1.2.11. Sadrazam Bıyıklı Ali Paşa (Silahdar) (ö.1169/1755)

Sultan III. Osman'ın veziridir. Heybetli bir görünüşe sahip olup silahdârlık vazifesinde de bulunmuş olan Ali Paşa'nın görevi yalnızca 63 gün sürmüştür.[149] Şair, vezirlik makamına gelişine tarih düşürmüştür:

ʿAlī Aġa'yı daḫi ḳıldı silaḥdārı iken
Kerem [ü] luṭf [u] ʿināyetle vezāret iʿṭā (T.M.88/5)

Gelüp üç tuġ didi ***Şehrī*** *o dem tārīḫüñ*
Ḥaḳḳ'a ṣad ḥamd ki ***vezīr oldı Silaḥdār Paşa*** *(T.M.88/9)*

5.1.2.12. Sadrazam Mehmed Said Paşa (Yirmisekiz Çelebi-zâde) (ö. 1175/1761)

Sultan III. Osman'ın sadrazamlığını yapmıştır. İyi bir tahsil görmüş, Osmanlı Devleti ve Avrupa meselelerine vâkıf, bilgili bir devlet adamıdır. Ancak sadâret makamındaki ömrü uzun sürmemiş, beş ay gibi çok kısa bir süreliğine bu görevi

---

[147] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 379-78.
[148] Arslan, *Osmanlı Sadrazamları Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri*, s. 229-30.
[149] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 381-82.

yapmıştır.[150] Mehmed Said Paşa'yı metheden 36 beyitlik bir kaside kaleme alan şair, ilim sahibi bu sadrazamın göreve gelmesi ile cihanın yüzünün güldüğünü söyler:

Oldı devletile o destūr vezīr-i aʿẓam
Bu sürūr eyledi hep ḫalḳ-ı cihānı ḫürrem (T.M.8/1)

Āsumān-pāye felek sāye ***Meḥemmed Paşa***
Ol durur saʿd u saʿīd baḫtile gerdūn-ḥaşem (T.M.8/10)

Ber-ḳarār eyleye bu ṣadrda ẕātını Ḫudā
İdesüñ ẕevḳ [ü] ṣafā dehrde ey ṣāḥib-i ʿilm (T.M.8/35)

5.1.2.13. Sadrazam Ragıb Mehmed Paşa (Koca Ragıb Paşa)

Sultan III. Mustafa döneminde sadrazamlık yapmıştır. Osmanlı tarihinde Koca Ragıp Paşa olarak tanınmış, çok iyi bir eğitim almış, babasının yanında memuriyeti esnasında devrin ileri gelenlerinden aldığı derslerle eğitimini daha da ilerletip mükemmel derecede bir tahsile sahip olduğu belirtilir. Siyasetteki başarısı ile ön plana çıkmış, yabancı devlet adamlarının güvendiği ve hürmet ettiği bir diplomattır. İyi bir hattat olup Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazmaya kâdir, çok iyi bir şairdir.[151] Şair Ragıp Paşa'yı methettiği 25 beyitlik bir kaside yazmıştırr:

Çoḳ şükür Ḫālıḳ'a feraḥ demdür
Cümle ʿālem ṣafāyla ḫurremdür (T.M.10/1)

Ḥamdü li'llāh ki ***Rāġıb Paşa***
Devletile vezīr-i aʿẓāmdur (T.M.10/9)

[150] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 384.
[151] Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı*, c. V, s. 2593-2594.

İtmek anuñ duʿā-yı devletini

Bize her dem her ānda ehemdür (T.M. 10/25)

Şair Şehrî, dîvân sahibi olan Koca Ragıb Paşa'nın 7 beyitlik "*itdi"* redifli gazeline 8 beyitlik bir nazire kaleme almıştır:

Şehriyā Rāġıb Paşa** idince **tanẓīr

Ḫāme ḫayret ile çoḳ fikr idüp endīş itdi (G.455/5)

5.1.2.14. Sadrazam Mehmed Emin Paşa (Yağlıkçı-zâde) (ö.1183/1769)

Sultan III. Mustafa'nın sadrazamlarından biri olan Mehmed Emin Paşa[152] için Dîvân'da, ahdini bozan Rusya'nın üzerine bir sefer düzenlenmesi vesilesiyle görevlendirilmesine tarih düşürülmüştür:

Pādişāh-ı dād-güster şāh-ı Sulṭān Muṣṭafā

Ḫüsrev [ü] Dārā-ḫaşem ol şāh-ı İskender-nihād (T.M.154/1)

***Ṣadr-ı aʿẓam Emīn Paşa**'yı serdār eyledi*

Durmayup ʿahdine Mosḳo kāfiri itdi ʿinād (T.M.154/2)

5.1.2.15. Sadrazam Vekili Defterî İzzet Ali Paşa (ö.1147/1734)

Babası, Vezir Damad Mehmed Paşa'dır. I. Mahmud, Hekimoğlu Ali Paşa'nın Tebriz'den gelip sadâret makamına geçinceye kadarki süreçte Defterdâr İzzet Ali Paşa'yı defterdârlığa ilaveten h.1144/m.1732'de tarihinde sadaret kaymakamlığına tayin etmiştir. Aynı sene, Hekimoğlu'nun İstanbul'a gelmesi ile bu görevinden azledilmiştir. İyi bir tahsil almış, bilgili bir kişidir. Dîvân sahibi usta bir şair olmakla

[152] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV, 2. Kısım, s. 408.

birlikte hattatlığı ile de tanınmıştır.[153] Şair Şehrî, bu göreve tayin edilmesine iki adet tarih düşürmüştür:

*O sulṭān-ı cihānuñ bendesinden **Defterī** olan*
*Vezīr ibn-i vezīr kemterīn kim **ʿAlī ʿİzzet** (T.M.56/3)*

*Gelüp o şevḳile menḳūṭını **Şehrī** didüm tārīḫ*
Vezāret ḳadd-i zībāna münāsib bir güzel ḫilʿat (T.M.56/11)

Geldi biri bu mısraʿuñ menḳūṭdur tārīḫi didi
*Buldı **ʿAlī Paşa** ile bu dem vekālet **ʿİzzetī** (T.M.57/16)*

Şehrî, Defterî İzzet Ali'nin Kasımpaşa yakınlarında h.1144/m.1731'de yaptırmış olduğu çeşme için bir tarih düşürmüştür:

***Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşa** hemān*
Ṣarf ider varın ḫayra ekṣerī (T.M.61/1)

*Lūledür ʿaṭşāna **Şehrī** tārīḫüñ*
Gel gel iç ʿayn-ı ʿAlīden Kevṣeri (T.M.61/6)

İzzet Ali Paşa sadâret kaymakamlığı görevinden sonra Revân'a görevlendirilmiş (h.1146/m.1733), şair de buna tarih düşürmüştür:

Gelüp o şevḳile menḳūṭ-ı ḥurūf-ı tārīḫ
*Virdi şān yine **ser-ʿaskerlige ʿİzzet Paşa** (T.M.59/22)*

[153] Kutlar, *On Sekizinci Yüzyıldan Bir Şair: İzzet Ali Paşa*, s. 21-31.

İzzet Ali Paşa, Revân'da görevliyken yaptırmış olduğu çeşme (h.1146/m.1733) için de şair tarih düşürmüştür:

Geldi bir teşne içüp āb didi tārīḫüñ

*Eyledi mā´-i ḥayātı ʿ**Alī Paşa** icrā (T.M.62/7)*

Şair, Defterî İzzet Ali Paşa'nın Revân'da vazifeliyken vefatına (ö.1147/1734) tarih düşürmüştür:

ʿAlī Paşa muḥāfiẓken Revān'da

Ecel gelüp amān virmedi bir dem (T.M.132/1)

*Didüm **fevtine menḳūṭile tārīḫ***

Ġam-ı hicri ḳaddümi bükdi bu dem (T.M.132/5)

Şair Şehrî, İzzet Ali için düşürdüğü tarihlerin yanı sıra şair kimliğine de sahip olan bu devlet adamının bir gazeline tahmis yazmıştır:

*Girer mi destimüze **Şehrī** öyle bir furṣat*

Cihānda nādir olur dil-rübāda bu ḫaṣlet

Ne yārī imiş o ṭāliʿ hele ne ḳuvvet baḫt

*Bu şeb nigār gelüp cāme-ḫāʿbuma **ʿİzzet***

Uyutmadı beni kāfir ṣabāḥ ezānına dek (M.H.5/5)

5.1.3. Şehzadeler

5.1.3.1. Şehzade Mustafa (ö.1223/1808)

Sultan I. Abdülhamid'in oğludur. Şehzade Mustafa, h.1222/m.1807 tarihinde tahta çıkmıştır. Onun devri kargaşa ve düzensizlik içinde geçtiğinden dolayı saltanatı

sadece bir yıl kadar sürmüştür.[154] Şair, Şehzade Mustafa'nın doğumu (h.1193/m.1779) için tarih düşürmüştür:

Şāh-ı cihān ʿAbdü'l-Ḥamīd sulṭān-ı dānā [vü] ferīd
Baḫt-ı hümāyūnı saʿīd ol şehriyārun dā´imā (T.M.28/2)

Şükr ola Ḥaḳḳ'a ṣad hezār cümleyi itdi pür-sürūr
Doġdı cihāna nūr gibi ***şeh-zāde Sulṭān Muṣṭafā*** *(T.M.28/28)*

5.1.3.2. Şehzade Süleyman (ö.?)

Şair, Sultan I. Abdülhamid'in oğlu olan Şehzade Süleyman'ın doğumu (h.1193/m.1779) münasebetiyle tarih düşürmüştür:

Şeh-i ʿālī-neseb şāh-ı cihān sulṭān-ı ʿālī-şān
Cenāb-ı Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫāḳān-ı yektāya (T.M.37/1)

Sürūrile çıḳup dir nüh felekde böylece tārīḫ
Şükür Hādī'ye ***şeh-zāde Süleymān*** *geldi dünyāya (T.M.37/17)*

5.1.3.3. Şehzade Ahmed (ö.?)

Sultan I. Abdülhamid'in oğlu olan Şehzade Ahmed'in doğumuna (h.1190/m.1776) tarih düşürülmüştür:

Şāhen-şeh [ü] sulṭān-ı dīn pādişeh-i rūy-ı zemīn
Oldur şeh-i nesl-i güzīn ʿAbdü'l-Ḥamīd şāh-ı cihān (T.M.58/1)

Şevḳ ü neşāṭla birle didüm tārīḫ-i pākın ***Şehriyā***
Mevlūd-i ***sulṭān Aḥmed'üñ*** *itdi cihānı şādımān (T.M.58/11)*

[154] Kemal Beydilli, "Mustafa IV", *D.İ.A.*, Ankara, 2020, c. 31, s. 283.

5.1.3.4. Şehzade Mehmed (ö.?)

Şair Şehrî, Sultan I. Abdülhamid'in oğlu Şehzade Mehmed'in doğumu (h.1190/m.1776) münasebetiyle de tarih düşürmüştür:

Bir şāh-ı maʿdelet sulṭān-ı dīn ʿAbdü'l-Ḥamīd
Ol şehin-şāh-ı cihān ol dāver-i devr-i zamān (T.M.60/1)

Düşdi kenāra ḥurūf-ı cevheri tārīḫ-i tām
Ṭoġdı ***Sulṭān Meḥemmed*** *nūr gibi oldı ʿayān (T.M.60/20)*

5.1.3.5. Şehzade Selim (ö. 1223/1808)

Sultan III. Mustafa'nın oğludur. Osmanlı hânedanında Sultan I. Mahmud ve Sultan III. Osman'ın çocukları olmamıştır. 40 yıl aradan sonra hânedanda bir erkek şehzadenin dünya gelmesi sebebiyle Şehzade Selim'in doğumu, çoşkuyla karşılanmış ve bir hafta süren şenliklerle kutlanmıştır.[155] Şehzade Selim'in doğumuna (h.1175/m.1761) şair tarafından tarih düşürülmüştür:

Şāh-ı Sulṭān Muṣṭafā'ya idüp iʿṭā vü kerem
Luṭf [u] iḥsānı ile Ḥażret-i Allāhu ʿAzīm (T.M.101/1)

Bir düşür ***Şehrī*** *düşerse böylece tārīḫ-i pāk*
Şükür Allāh'a cihāna geldi ***şeh-zāde Selīm*** *(T.M.101/6)*

5.1.3.6. Şehzade Mehmed (ö.?)

Şair, şehzadelerden son olarak Sultan III. Mustafa'nın bir diğer oğlu Şehzade Mehmed'in doğumu (h.1180/m.1766) için tarih düşürmüştür:

Ṣulb-i pāk-ı Muṣṭafā Ḫān'dan yine
Geldi bir şeh-zāde dünyāya ḳamu ḫalk şād-mān (T.M.109/1)

[155] Kemal Beydilli, "Selim III", *D.İ.A.*, İstanbul, 2020, c. 36, s. 420-425.

Ḥarf-i menḳūṭile herkes böyle dir tārīḫini

Ṭoġdı ***Sulṭān Meḥemmed*** *nūrdur oldı ʿayān (T.M.109/2)*

5.1.4. Hanım Sultanlar ve Padişah Kızları[156]

5.1.4.1. Verdinaz Kadın Sultan (ö.1219/1804)

Sultan I. Mahmud'un zevcelerindendir. Murat Paşa yakınlarında bir mektep, sebil ve Galata civarında ise Verdinaz Kadın çeşmesini yaptırmıştır. Verdinaz Kadın Sultan'ın h.1145/m.1732 yaptırmış olduğu sebil[157] bir yangın sonucu zarar görmüş, Şair Şehrî sebilin h.1170/m.1740 senesinde yapılan onarımı tarih düşürülmüştür:

Yapılup ṣuyunı bulmışken olınca muḥteriḳ

Yine bu ḫayra muvaffaḳ ḳıldı ol Rabb-ı Celīl (T.M.107/3)

Verdināz Ḳadın *bu raʿnā eṣeri iḥyā idüp*

Ṣu gibi āb-ı gül-ābı eyledi şimdi sebīl (T.M.107/5)

5.1.4.2. Rabia Sultan (ö.1194/1780)

Sultan I. Abdülhamid'in kızıdır, h.1194/m.1780 senesinde doğdu ancak çok yaşamayıp aynı sene vefat etmiştir.[158] Şair Şehrî, Rabia Sultan'ın doğumuna tarih düşürmüştür:

İdince gūş mevlūd-i şerīfini olup şādī

Ḫulūṣ üzre duʿā itdüm ḳabūl eyleyeci Raḥmān ((T.M.16/4)

---

[156] Sultan: Bu kelime, Osmanlı Devleti'nde XVI. asırdan itibaren siyasal anlamı dışında kullanılmaya başlanmıştır. Özel ismin sonuna eklenerek "hanım sultan" veya "vâlide sultan" şeklinde padişahların anneleri, kızları veya hanımlarını belirtmek için kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Osman Gazi Özgüdenli, "Sultan", *D.İ.A.,* İstanbul, 2009, c. 37, s. 496-497.

[157] M. Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2001, s. 96.

[158] Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları,* s. 113.

Hemān geldi ẓamīre ***Şehrī*** *menḳūṭile bu tārīḫ*

Didüm nevrūz-ı sulṭānda duḫteri ***Rābiʿa Sulṭān*** *(T.M.16/7)*

5.1.4.3. Hatice Sultan (ö.1189/1176)

Sultan I. Abdülhamid'in kızıdır. I. Abdülhamid'in padişah olmasından sonra doğan ilk çocuğudur. Bundan dolayı onun doğumunun kutlanması için yapılacak törenlere çok önem verilmişti. Fakat ömrü uzun olmayıp bir yaşındayken vefat etmiştir.[159] Şair de doğumuna on sekiz beyitlik bir kıtʿa-i kebire yazmış ve ayrıca vefatına tarih düşürmüştür:

Nām-ı şerīfüñ itdi tesmiyye ***Ḫadice Sulṭān***

Feraḥla şād olınca ol şāh-ı ʿālī-şāne (T.M.74/7)

Şehrī *murāduñ üzre ẕevḳ [ü] ṣafālar itdüñ*

Ṣıdḳile it duʿāyı ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān'a (T.M.74/15)

Menḳūṭile düşürdüm bir bī-naẓīr tārīḫ

Bir nūr gibi sulṭān ṭoġdı gice cihāna (T.M. 74/18)

Çıḳdı āhile vefātına anuñ tārīḫ

ʿAzm-i gülzār-ı cinān eyledi ***Ḫadīce sulṭān*** *(T.M. 75/2)*

5.1.4.4. Hibetullah Sultan (ö.1175/1762)

Sultan I. Mahmud ve III. Osman'ın çocukları olmadığından Sultan III. Mustafa'nın kızı Hibetullah'ın doğumu sevinçle karşılanmış şenlikler ile kutlanmıştır. Fakat ömrü uzun olmamış ve üç yaşındayken vefat etmiştir.[160] Şair,

[159] Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, s. 111.
[160] Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, s. 100.

Hibetullah Sultan'ın h.1172/m.1759 tarihli doğumunu sevinçle karşılamış ve buna yirmi üç beyitlik bir tarih düşürmüştür:

Ẓıll-ı Haḳ Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā'ya luṭfile
Hībetu'llāh *nām bir sulṭān virdi Ẕü'l-celāli (T.M.104/23)*

Pek güzel düşdi bu tārīḫ ḥarf-ı menḳūṭı ile
Meh gibi ṭoġdı cihān mülkine bir nev-meh-cemāli (T.M.104/24)

5.1.4.5. Mihrimah Sultan (ö.1176/1762)

Sultan III. Mustafa'nın kızı olup bir yaşındayken vefat etmiştir.[161] Şair Mihrimah'ın doğumuna tarih düşürmüştür:

Şāh-ı sulṭān Muṣṭafā'nuñ ʿizzile
Geldi bir sulṭān dehrde bu gice (T.M.121/1)

Ḥamd olsun meh-i nev-āsā ʿāleme
Ṭoġdı ***Mihr ü Māh sulṭān*** *bu gice (T.M.121/5)*

5.1.4.6. Mihrişah Sultan (ö.1182/1768)

Sultan III. Mustafa'nın kızlarındandır. Mihrişah Sultan h.1176/m.1762 tarihinde dünyaya gelmiştir. 6 yaşındayken vefat etmiştir.[162] Şair Şehrî, Mihrişah Sultan'ın doğumuna tarih düşürmüştür:

Maḳṣadum tārīḫden ḫayr duʿādur ***Şehriyā***
Mihrişāh Sulṭān'uñ *İlāh eyleye ʿömrüñ ziyād (T.M.125/5)*

[161] Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, s. 101.
[162] Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, s. 101.

5.2. Acem Menşeli Şahıslar

5.2.1. Behram

Behrâm-ı Gur olarak bilinen bir padişahtır. Sâsâniyân ailesine mensuptur. Onun zamanında halkı zevk ve safa içinde olup hep mesuttur. Cesareti, adaleti, kahramanlıkları ile nam bulmuş ve bu özellikleri ile Osmanlı şiirinde anılmıştır.[163] Osmanlı şiirinde her daim maşuk ile vuslatı arzulayan âşığa engel olan bir rakip vardır. Şair, kibirli rakibin düşmanlığından yakınır ve onun karşısında sabır gösterilmesi gerektiğini söyler. Zira zaman, Behram gibi tarihin büyük kahramanlarını unutturduğu gibi rakibi de alt edecektir:

Bezme geldükde raḳībüñ bize düşnāmını gör
O ġurūrile n'olur ṣabr idüp encāmını gör (G.90/1)

Ḳahramānile Ferāmerzde dinmedi aña
ʿĀleme gelmedü ki döndü o ***Behrāmını*** *gör (G.90/4)*

5.2.2. Behzad(Bihzad)

Osmanlı edebiyatında 16. asra kadar adı çok fazla zikredilmeyen Behzad, sonraki asırlarda şairler tarafından şiirlerde çokça konu edilmiş bir ressamdır. Resim çizme sanatındaki mahareti ile methedilmiştir. Kıyas unsuru olarak kullanılmıştır. Övülen kişinin yaptığı eser övülürken, Behzad'ın üstatlığı ile kıyaslanır ve maharette Behzad'dan daha üstün olduğu söylenir.[164]

---

[163] Dursun Ali Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s. 117.
[164] Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, s. 121-122.

Şair de Sultan Mahmud'un Ayasofya Camisi için yaptırdığı şadırvanı överken Behzad'ı kıyas unsuru olarak kullanmıştır. Hiç şüphesiz Behzad bunun nakışlarını görseydi hayranlığını gizlemeyip şaşırır kalırdı:

Eger görseydi naḳş-ı şīve-i kilkini ʿālemde
Hele bī-şübhe kim ***Bihzād*** *olurdı vālih ü ḥayrān (T.M.30/11)*

5.2.3. Cemşid

Neredeyse bütün doğu edebiyatında adı zikredilen Cem, Pişdâdiyan Ailesi'ne mensup bir padişahtır. Kendisine Cemşid denilmesinin nedeni: Yaptığı gezilerin birinde yüksek bir tahtın üzerinde kıymetli mücevherlerle bezenmiş tacını başına takmış ve oturmuştu. Güneşin ışınları tacına vurunca her tarafı büyük bir parlaklık kaplamış ve bunu görenler güneşin yere indiğini sanmışlardı. Bu hadiseden sonra insanlar, ışık anlamına gelen "şid" kelimesini onun adına ekleyerek "Cemşid" diye anmaya başlamışlardı. İhtişamlı bir saltanata sahip olması, taht ve tacı, şarabı bulması, meşhur kadehi gibi özelliklerinden dolayı şairlerin en çok adını zikrettiği şahıslardan biridir.[165] Dîvân'da eğlence meclisi, zevk ve safa, şarap ve kadeh söz konusu olunca Cem'e telmihte bulunulur:

Ne ḳadar nūş-ı ***mey*** *itsem yine olmam bī-hūş*
Görse bu ṭavrile keyfiyetini ***Cem*** *ne disün (G.319/4)*

Alup destine ***cām****-ı sāḳīyi gül-çehre* ***meclisde***
İdüp lebrīz ṣunar mānende-i ***Cem*** *tāzeden tāze (G.401/4)*

Şehriyā *āyīne sāgar alsa sāḳī destine*
Cām-ı billūrun içinde ʿaḳsini ***Cem*** *gösterür (G.86/5)*

[165] Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, s. 125-135.

5.2.4. Dârâ

Keyâniyan Sülalesi'nden gelen son padişah olup *Şehnâme*'nin ünlü kahramanlarından biridir. Gücün, yüceliğin, ihtişamın, şâşaanın, zenginliğin sembolü hâline gelip efsaneleşmiştir. İran, en geniş sınırlarına onun zamanında erişmiştir. O zamana kadar görülmüş hükümdarların en büyüğü ve en zengini olduğu rivayet edilir. İskender'le yapmış olduğu efsanevi savaşlar ile de adı sıkça anılır.[166] Şehrî de padişahları (Sultan I. Mahmud, Sultan I. Abdülhamid) överken onların üstünlüğünü ifade etmek için kıyas unsuru olarak Dârâ'nın adını anar ve padişahların ondan daha yüce olduklarını söyler:

Olsa ʿaṣrında bu salṭanatını görse idi
Yüz sürüp de[r]gehine bende olurdı ***Dārā*** *(T.M.2/8)*

Ṣadā-yı kūs-ı adli velvele ṣaldı çün āfāḳa
Unutdurdı anuñ devleti İskender [ü] ***Dārā'yı*** *(T.M.20/5)*

5.2.5. Ferâmurz

Şehnâme'nin ünlü kahramanlarından Zâl oğlu Rüstem'in oğludur. Babası onu ordu komutanı yapmış ve Turan ülkesine sefere göndermiştir. Efrâsiyâbın meşhur komutanları Sorhe ve Pilsem'le çetin çatışmalara girmiştir. Babasının intikamını almak için gittiği Zâbulistân'da yapılan şiddetli savaşlarda hayatını kaybetmiştir.[167] Şair, kibirli olan rakibin düşmanlığına sabır gösterilmesini, onun Ferâmurz ve Kahraman gibi olmadığını ve zamanın rakibi de unutturacağını söyler:

Bezme geldükde raḳībüñ bize düşnāmını gör
O ġurūrile n'olur ṣabr idüp encāmını gör (G.90/1)

---

[166] Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, s. 150-155.
[167] Nimet Yıldırım, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2017, s. 337-339.

*Ḳahramānile **Ferāmerz** de dinmedi aña*
ʿĀleme gelmedü ki döndü o Behrāmını gör (G.90/4)

5.2.6. Feridun

Dahhâk'ı mağlup ederek İran'ı beş yüz yıl boyunca yöneten Feridun, *Şehnâme*'de ismi en çok zikredilen padişahlardan biridir. *Şehnâme*'de geçen en önemli kişinin Feridun olduğu söylenir. Kahramanlık hikayeleri dilden dile dolaşan büyülü ve olağanüstü güçlere sahip biri olarak zikredilir. Uzun ömür, adalet, doğruluk ve iyilik severliği ile anılır.[168] Şair, memdûhunu yüceltirken onu kıyas unsuru olarak kullanır. Övülen kişi (Sultan I. Mahmud), Feridun'dan daha üstündür:

Cihānuñ ser-te-ser şāhān-ı cümle bendegānıdur
*O şevket ile ġālibdür **Ferīdūn** ile Dārā'ya (T.M.37/4)*

***Ferīdūn** ile Keyḫüsrev [ü] Dārā ile hem Kisrā*
Göreydi ʿadl [ü] dādın olur idi bende hep ana (T.M.39/5)

5.2.7. İskender

Dinler Tarihi, Tefsir, Edebiyat, Tasavvuf, İslâm Tarihi gibi pek çok alanda adı geçen İskender, tarihî-efsanevi kimliğe sahip önemli bir şahsiyettir. Bu kimliğinden dolayı tarih boyunca kim olduğu karıştırılmıştır. Peygamberliği ihtilaflı olan Zülkarneyn, Yunan tarihinin simgelerinden Makedonyalı Büyük İskender (Alexander The Great) ve bu ikisinin karıştırılması sonucu ortaya çıkmış olup ölümsüzlük suyunu (âb-ı hayât) arayan İskender olmak üzere üç farklı kimliğe

[168] Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, s. 166-173.

sahiptir. Edebiyatımızda zikredilen İskender, Zülkarneyn ve Büyük İskender'in karıştırılması sonucu ortaya çıkmış olan kişidir. Şairlerce adı çokça zikredilmiş, yenilmez büyük bir hükümdar olarak tasavvur edilmiş, Hızır'la beraber âb-ı hayâtı aramış ve deniz üzerine çok büyük bir ayna yaptırmış olan İskender, bu ve benzeri özelliklerinden dolayı Dîvân şairlerinin ismini zikrettikleri en önemli şahıslardan biri olmuştur.[169] Şair Şehrî de saltanat, ayna, âb-ı hayât gibi çeşitli teşbihlerle Dîvân'ında en çok İskender'in adını zikretmiştir:

Ḥayāṭ *viren dile o çeşme-i şīrīn dehānundur*
Sikenderveş *ne ḥacet cüst [ü] cū-ı* ***āb-ı ḥayvāne*** *(G.368/4)*

O şāhuñ devr-i ʿadlinde cihān emn ü emāñ olup
Sikenderveş *bütün dünyāyı ṭutdı şevḳet ü şānı (T.M.3/25)*

Hele her revzenenüñ āyīne-i cāmını gören
Cām-ı āyīne-i İskender *itmez idi yād (T.M.45/11)*

5.2.8. Keyhüsrev

Olağanüstü özellikleri, efsanelere karışmış kimliği ile Keyhüsrev; güç, iktidar, saltanat ve ihtişam söz konusu olunca şairlerin başvurduğu sembol şahsiyetlerden birisidir. Şairler onu kıyas unsuru olarak kullanır ve övdükleri kişinin azametini belirtmek için memdûhun Keyhüsrev'den yüce bir şahsiyete sahip olduğunu söylerler.[170] Şehrî, sultanları överken saltanatlarıyla nam salan şahıslarla karşılaştırıp övdüğü sultanların onlardan daha üstün olduğunu belirtir:

Keyḫüsrev *ile Dārā görseydi ḫaşmetini*

[169] Tökel, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, s. 187-204.
[170] Dursun Ali Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 172.

Sürüp rikābına yüz olırdı bende ana (T.M.74/3)

5.2.9. Mani

Dîvân şairleri resim sanatına dair bir teşbihte bulundukları zaman bu sanattaki eşsiz mahareti ve şöhreti ile dillere destan olan kişilerden biri olan Mani'yi zikrederler. Mani, ressam kişiliğinin yanı sıra Maniheizm denilen bir dinin de kurucusu olarak kabul edilir.[171] Şair, Sultan Osman'ın Topkapı Sarayı içinde yaptırdığı köşkü överken yine kıyas malzemesi olarak Mânî'yi anar ve bu eşsiz binanın bir mislini onun dahi görmediğini söyler:

Resm-i inşā ile naḳḳāşına söz yoḳ aṣlā
*Görmedi naḳşını ʿālemde ne Bihzād [ü] **Mānī** (T.M.72/2)*

5.2.10. Nâdir Şâh

Türk tarihi içerisinde çok bilinmeyen simalardan biri olan İranlı Nadir Şah Afşar, önemli bir cihangir olup devrinin en büyük hükümdarlarından biridir.[172] Dîvân'da Sultan I. Mahmud'un övüldüğü yerde yine bir kıyas unsuru olarak karşımıza çıkan şahsiyetlerden biridir:

***Nādir Şāh** o bir āne ḳomaz māt eyler*
At çıḳardup aña meydān mı virür ol dānā (T.M.59/3)

---

[171] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 182.
[172] Abdurrahman Ateş, *Avşarlı Nadir Şah ve Döneminde Osmanlı-İran Mücadeleleri*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Ün., S.B.E., Isparta, 2001, s. 168.

5.2.11. Neriman

Şehnâme'de adı çok zikredilmeyen Neriman, Sam'ın babası olup Zâl'ın da dedesidir. Kahramanlık ve yiğitlik işlenirken şairlerin başvurduğu sembol şahsiyetlerden birisi de Neriman'dır.[173]

Şair, sevgilinin kaşını yaya benzetir. Öyle sert ve sağlamdır ki ne Neriman ne de Sam onu çekebilir:

Öyle saḫtdür o ḳaş-ı pākı çekilmez bir dem
*Anı ne Sām [u] **Nerīmān** çeke Rüstemcesine (G.392/4)*

5.2.12. Nûşirevan

Nûşirevan, adaleti ile meşhur İran hükümdarıdır. İsminin çeşitli manaları olup bunlardan birisi âdil kişi demektir. Adaleti ile efsaneleşmiş büyük bir hükümdar olan Nûşirevân; cömertliği, merhameti ve yaptırdığı meşhur saraylar ile de zikredilir. Doğu edebiyatında çoğunlukla adaleti ile anılır.[174] Dîvân'ımızda da Sultan I. Mahmud'un adaletinden bahsedilirken Nûşirevân'ın adı anılmaktadır:

*ʿAdlde **Nūşirevān** nāmın yād eylemeyüp*
Bu şeh-i ʿādile dinürse sezā ʿadl-ārā (T.M.2/10)

5.2.13. Rüstem

Sâm'ın torunu olup babası ise Zâl'dır. Çocukları Sühran ve Feramurz'dur. Mitsel öykülerin hepsinde örneği olan, olağanüstü güçlere sahip, görünen ve görünmeyen, büyülü, adının anılmasına dahi cesaret edilemeyen esrarengiz

[173] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 189.
[174] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 190-192.

varlıklarla bile savaşan efsanevî bir şahsiyettir.[175] Şair, övdüğü sultanların kahramanlıklarını dile getirirken Rüstem ile kıyas edip onların daha yüce ve yiğit olduklarını ifade eder:

Çekse o tīġüñ eger tīġine çün baş eger
***Rüstem** olup eger ḳarşu duramaz aña (T.M.7/15)*

***Rüstem** olursa daḫi ḫaşmı eger*
Ḥaddi midür kim dura ḳarşu aña (T.M.9/21)

5.2.14. Sam

Kahramanlıkları ile *Şehname*'de övülen hükümdarlardandır. İran hükümdarlarına adaletli olmaları için nasihatler veren yiğit bir savaşçıdır.[176] Şehrî, yiğitliğin söz konusu olduğu kimi yerlerde de Sâm'ın adını anıp kıyas unsuru olarak kullanır ve övülen kişinin (Defterî İzzet Ali Paşa, "Koca" Ragıp Mehmed Paşa) Sam'dan daha üstün olduğunu söyler:

O deñlu fārisdür ki girince meydāna
*Muḳāvemet idemez **Sām** olursa ḳuvvetde (T.M.12/15)*

Ḳahramānlara ḳan-feşāndürür ol
*Ḫaşmı **Sām** olsa dir ne sersemdür (T.M.10/10)*

5.2.15. Şah Tahmasb

Şah Tahmasb, XVIII. yüzyıl dönemi İran hükümdarıdır. II. Şah Tahmasb olarak bilinir. 1731 yılında Hemedan yakınlarındaki Kurıcan köyünde Osmanlı ve

[175] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s.194-199.
[176] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 190-192.

İran orduları arasında savaş meydana gelmiştir. Bağdat Valisi Vezir Ahmed Paşa (ö.1160/1747) önderliğindeki Osmanlı ordusu, II. Şah Tahmasb'ın ordusunu mağlup etmiştir.[177] Şair bu zafer için tarih düşürmüş; Ahmed Paşa'nın, II. Şah Tahmasb'ı mağlup ettiğini söylemiştir:

Hemedān-ı cānib-i ser-ʿaskeri Aḥmed Paşa
Şāh-ı Aʿcāmı ḳaçurduġına ben ḥayrānum (T.M.53/1)

Çıḳdı bu mısraʿ-ı menḳūṭ didüm tārīḫüñ
Māt itdüñ ***Şeh Ṭahmāsb*** *bu dem sulṭānum (T.M.53/8)*

5.2.16. Zâl

Sam'ın oğlu, Rüstemin babası olan Zâl *Şehnâme*'de adı geçen önemli kahramanlardan biridir. Simurg tarafından büyütülen Zâl, taşıdığı oklar ve ok atmadaki mahareti ile meşhurdur. Osmanlı şiirinde Zâl'a saçı, kirpiği ve kaşları nisbetinden dolayı telmihte bulunulur.[178] Şehrî sevgilinin ok gibi kaşlara sahip olduğunu belirtir ve bunların karşısında Zâl'ın dahi duramayacağını söyleyip ona telmihte bulunur:

Şemşīr-i ebruvānına ḳarşu durur mı ***Zāl***
Zīrā o Rüstem-i zamānum seferlidür (G.137/3)

5.3. Kutsal Kitaplarda Zikredilen Şahıslar

5.3.1. Âsaf

İslamî kaynaklarda Âsaf b. Berahyâ olarak zikredilen Âsaf, Hz. Süleyman'ın veziridir. Hz. Süleyman'ın çok güvendiği, keramet sahibi bir kişi olduğu

[177] İlker Külbilge, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri (1703-1747)*, Doktora Tezi, Ege Ün., S.B.E., İzmir, 2010, s. 202-204.
[178] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 209-213.

belirtilmektedir. Kur'ân'da adı geçmemekle birlikte "Kitaptan bilgisi olan biri, 'Ben onu, gözünü kapayıp açmadan önce sana getiririm' dedi"[179] ayetinde bahsedilen kişinin, müfessirlerin çoğu tarafından Hz. Süleyman'ın veziri Âsaf b. Berahyâ olduğu belirtilir.[180] Dîvân şairleri tarafından vezirleri methetmek için övgü unsuru olarak kullanılmıştır.[181] Şair de sadrazamları methederken onu övgü unsuru olarak anar. Sadrazamları bazen ona benzetir bazen de ondan üstün olduklarını söyler:

Anuñla ḥaḳ bu ki mühr-i hümāyūn nām [u] şān buldı
*Aña dinür cihān içinde şimdi **Āṣaf**-ı ṯānī (T.M.3/30)*

Ṣadr-ı aʿzam olalı Muṣṭafā Paşa şimdi
***Āṣaf**'uñ ġayrı añulmaz bu felekde nāmı (G.428/8)*

5.3.2. Hızır

Sonsuz hayatı arama meselesinin işlendiği eserlerde ölümsüzlüğün sırrı suda aranır ve bu su; âb-ı hayât, bengisu, hayat suyu, ölümsüzlük suyu gibi çeşitli adlarla adlandırılır. Âb-ı hayâtı arama yolculuğu; İskender'in bu suyu araması ve suyu içerek sonsuz hayata kavuşma arzusu ile Hızır'la karanlıklar ülkesine seyahat etmesini konu edinir.[182] İskender'in karanlıklar ülkesine Hızır'la birlikte giderek ölümsüzlük suyunu araması hadisesini şair de şiirinde dile getirmiştir:

İskender itdi ẓulmete ḥayāt içün sefer
***Ḫıżır**'a didi ki çeşme-i ḥayvān[ı] gör gözet (G.37/4)*

---

[179] Neml 27/40.
[180] Ömer Faruk Harman, "Âsaf b. Berahyâ", *D.İ.A.*, İstanbul, 1991, c. 3, s. 455.
[181] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 257-259.
[182] İsmail Avcı, "İskendernâmelerde Ölümsüzlüğe Yolculuk: İskender-i Zülkarneyn ve Hızır", *Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu*, Adana, 2012, s. 29-30.

5.3.3. Kârûn

Allah tarafından çok büyük bir servete nâil olduğu halde zekât vermeyen ve malı ile kibirlenen Kârûn, Kur'ân'da Firavun ve Hâmân'la adı anılmaktadır. Osmanlı şiirinde zenginliğin ve cimriliğin simgesi olmuştur.[183] Şehrî'nin şiirlerinde Kârûn'un hazinesi, zenginliği konu edilmiştir. Sultan III. Osman dünya malına, altına rağbet etmez. Karun'un hazineleri olsa dahi yine itibar etmez:

Raġbeti yoḳdur anuñ cevher ile sīm ü zere
İʿtibār itmez o gencīnesine ***Ḳārūn'uñ*** *(T.M.81/7)*

Sevgilinin aşkıyla başa gelen dertler, sıkıntılar âşık için kârdır; O, bu hâlden memnun olup kimselere dert yakınmaz. Bir gün sevgiliye kavuşma ümidi ile çekilen bu çileler karşısında gösterilen sabır çok kıymetli olup hazinelerin en güzelidir; Kârûn'un hazinesine bile değişilmez:

Ḥālüm diyemem kimseye ṣabrum baña devlet
Ben ṣabrumı ***gencīne-i Ḳārūn'a*** *degişmem (G.288/3)*

5.3.4. Lokman

Hz. Lokman, peygamber olup olmadığı belli olmayan ancak mukaddes kitabımızda adı bir sureye verilerek kendisine verilen değer açıkça ortaya konulmuş, kendisine hikmet verilmiş bilge bir zattır.[184] Hikmetin yanı sıra hekimliğin sembolü olarak kabul edilir.[185] Dîvân'da Hz. Lokman'ın hekimliği söz konusu edilir. Şair, maşûğun âşıkta açtığı yaraları Lokman Hekim'in dahi iyileştiremeyeceğini söyler:

---

[183] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 258.
[184] Mevlüt Güngör, "Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Lokman", *Ankara Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1996, c. XXXV, s. 177.
[185] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 290.

Şerbet-i vaṣlı gerek ḫaste-i hicrān olana
*Olsa **Loḳmān**-ı zamāne dile ṣıḥḥat gelmez (G. 200/5)*

ʿİllet-i ʿışḳı ile öyle zebūn oldum ki
*Bulamaz çāre benüm derdüme **Loḳmān** olsa (G.383/5)*

5.4.Filozoflar

5.4.1. Aristo

Meşhur Yunan filozoflarından biri olup melik'ül-hükemâ olarak anılmıştır. Eflâtun'un öğrencisi olup ondan ilim tahsil etmiştir**.** Doğu edebiyatında aklın, bilgeliğin ve tedbirin sembolü olarak kabul edilmiştir.[186] Dîvân'da üç yerde adı zikredilmiştir. Bunların ikisi Vezir Said Mehmed Paşa (T.M. 8) ve Defterî İzzet Ali Paşa (T.M. 12) için kaleme alınan methiyelerin başlığında "Vezîr-i Aristo-Tedbîr" şeklinde yer almaktadır. Şair, vezrileri Aristo gibi tedbirli, ihtiyâtlı, temkînli kişiler olduklarını belirtip yüceltmektedir. Şair, Cebecibaşı Hacı Süleyman Ağa için yazılan tarih manzumesinin bir beytinde de onun, Aristo gibi akla sahip olduğunu söyleyerek över:

***A[r]isṭo** re´y Eflāṭūn fikret Bermekī ḫaṣlet*
Umūrında ḳomaz bir yer ola kendüye bahāne (T.M.39/10)

5.4.2. Eflâtun

Asıl adı Platon olup tarihteki en büyük filozoflardan biri olarak kabul edilir ve İslam kültüründe Eflatun diye anılır. Yunanlı ünlü filozof Aristo'nun da hocasıdır. Akıl, hikmet, görüşlerindeki incelik ve isabet gibi özellikleri ile Osmanlı şiirinde

[186] Ahmet Talât Onay, *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2014, s. 59.

kendisine yer bulur. Bu özellikleri ile övülen kişi ile kıyaslanır ve ekseriyetle övülen şahsın Eflatun'dan üstün olduğu belirtilir.[187] Dîvân'da Eflatun isminin yanı sıra vezin gereği Felatun olarak da zikredilir. Dîvân'da adı en çok zikredilen filozoftur. Şehrî övdüğü şahısların (Sultan III. Osman, Sadrazam Ali Paşa) akılda Eflatun'dan üstün olduklarını söyler. Eflatun onları görse takdir eder, hayretinden dilsiz kalırdı:

Öyle bir pādişeh-i ʿāḳil [ü] dānādur anuñ
Fikrine ʿaḳlı irişmez hele ***Eflāṭūn'uñ*** *(T.M.81/6)*

Cümle dānā-yı zamān ʿaḳlına taḥsīn eyler
Reʾyini görse ***Felāṭūn*** *olur epsem ne disün (G.319/8)*

5.5. Ünlü Aşk Kahramanları

5.5.1. Ferhat İle Şirin

Bu ünlü aşk hikayesi yüzyıllar boyunca İslâm edebiyatında büyük bir öneme ve ilgiye sahip olmuştur. Bu aşkın kahramanları şairler tarafından çokça işlenmiştir.[188] Şairler şiirlerinde bu âşıkları çeşitli maksatlarla ele alırlar ve kendi aşklarının bunlardan daha büyük olduğunu söylerler. Eğer insanlar, şairin aşkını duysalardı bu meşhur âşıkları unutur giderlerdi.[189] Şehrî de kendi aşkının, Ferhat ile Şirin'in aşkından daha üstün olduğunu ve onların aşk hikayesine kulak asılmaması gerektiğini belirtir:

Diñle destānumı cānā saña nāḳil olayum
Ḳulaḳ aşma oḳunur ise de ***Ferhād u Şirīn*** *(T.M.5/18)*

---

[187] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 332-334.
[188] Gönül Alpay-Tekin, *Ali Şîr Nevâî-Ferhad u Şîrin (İnceleme-Metin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 1.
[189] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 337.

Şair bazen de aşk yolunda çektiği çilelerde kendini bu kahramanlara benzetir ve Ferhat'ın aşkı için Bî-sütûn dağını delmesine telmihte bulunur:

Ferhāduñ ʿışḳile ne belā çekdügini hem
Kūh-ı elemde miḥnetle ṭaş kesen bilür (G.75/3)

Sen efendüm gibi şīrīn-dehenüñ ʿışḳı ile
Doġrısı bu hele ***ṭaş kesmede oldum Ferhād*** *(G54/2)*

5.5.2. Leyla İle Mecnun

Agâh Sırrı Levend, Leyla ile Mecnun hikayesinin doğu edebiyatında işlenen bütün aşk hikayeleri içerisinde Yusuf u Züleyha'dan sonra en yaygını olduğunu söyler. Âşıkların kavuşamadığı, ıstırap dolu ve umutsuz bir aşkı temsil eder.[190] Mecnun, Osmanlı şiirinde âşığın sembollerinden biridir. Şairler onun macerası etrafında sayısız mazmunlar kaleme almışlardır. Sevdiği ile mektep arkadaşı olması, aşkından çöllere düşmesi, vahşi hayvanlarla dost olması, ayaklarının zincire vurulması ve en nihayetinde Leylâ'sına kavuşmasına rağmen onu tanımaması gibi yönlerle ele alınır.[191] Şehrî Dîvânı'nda da en çok zikredilen aşk hikâyesi budur. Mecnûn gibi aşka düşen kişi nasihat dinler mi? Leylâ yüzlü sevgiliye tutulan, onun aşkından deliye dönüp çöllere düşer:

Mecnūn *miṣāl oldı göñül ʿışḳla şimdi*
Eyler mi ḳabūl bu dil-i dīvāne naṣīḥat (G.32/3)

Mecnūn*-ṣıfat gezme be-yābān-ı belāda*
Dīvāne ider seni o ***Leylā****-yı maḥabbet (G.26/2)*

[190] Agâh Sırrı Levend, *Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnun Hikâyesi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi-Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1959, s. VII.
[191] Tökel, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, s. 351.

Şehrî'ye ettiği cefalar ile aklını yitirmesine, Mecnûn gibi deli dîvâne olmasına sebep olan sevgilidir:

O sitemlerile benüm cigerüm ḫūn itdüñ
Alduñ ey ***Leylīveşüm*** *ʿaḳlumı* ***Mecnūn*** *itdüñ (M.H.1/4)*

Leylīveşüm *bu* ***Şehrīyi Mecnūna*** *döndürüp*
Dīvāne eylemege sebeb sen degül misin (G.338/5)

Şair aşağıdaki beyitlerde ise bu aşk kahramanlarını kıyas unsuru olarak kullanmış ve kendi aşkının daha üstün olduğunu söylemiştir:

Şehriyā *ʿışḳile* ***Mecnūna*** *miṡāldür şimdi*
Dāsitān oldı o ʿışḳile bütün cānāna (M.K.33/1)

Ṣorma ey ***Leylīveşüm Ḳays'a*** *ṣaḳın benden ṣor*
Ḥāl-i ʿışḳı ne bilür kūhda gezen dīvāne (M.K.33/2)

5.5.3. Yûsuf ile Zelîhâ

Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında şairlerin işlediği önemli bir diğer klasik aşk mesnevisi ise Yûsuf ile Zelîhâ'dır. Çok sevilen bu aşk mesnevisi, birçok manzum ve mensur esere konu olmuştur. Bu kadar çok rağbet edilmesinin nedeni, konunun dinî bir kaynaktan geliyor olmasıdır. Konusunu Kur'ân-ı Kerîm'den alıp kıssaların en güzeli olarak vasıflandırılmıştır.[192] Bu kıssada; soylu zümresinden olan Zeliha'nın, bir köle olmasına rağmen Yusuf'a duyduğu aşkla aklını kaybetmesi ve

[192] Leyla Karahan, *Erzurumlu Mustafa Darir Kıssa-i Yusuf; Yusuf u Züleyha*, Doktora Tezi, Gazi Ün., S.B.E., Ankara, 1985. s. 13.

iradesine sahip çıkamayarak aşkını Yusuf'a itiraf etmesi konu edilir. Dîvân'da aşkın yüceliğini belirtmek için bu mesnevi kahramanlarına telmihte bulunulmuştur:

*Tenhā bulınca cümle **Zelīḫā** maḥabbetüñ*
*Bī-iḫtiyār ki **Yusūf**-ı Kenʿāna söylemiş (G.211/3)*

5.6. Diğer Şahıslar

5.6.1. Hâtem-i Tâî (ö.578 [?])

Asıl adı Hâtim İbn Abdullah b. Sa'd olup cömertliği ile meşhur kişidir. Osmanlı şiirinde cömertlik, lütuf, kerem, ihsan vb. mefhumların geçtiği yerde genellikle şairler onu adını anarlar. Cömertliği darbımesel olmuştur.[193] Şehrî, devlet ricâlini (Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa, Defterî İzzet Ali Paşa) methederken kıyas unsuru olarak kullanır. Onların cömertlikte Hâtem'den de üstün olduklarını söyler:

Ne geldi öyle saḫī bu cihāna kim ne gelür
*Keremde **Ḫātem** olur idi aña ḫidmetkār (T.M.4/20)*

O ẕāt-ı ekremüñ öyle füzūndur keremi
*Göreydi **Ḫātem** anı ḳalur idi ḫacletde (T.M.12/13)*

5.6.2. Nev'izâde Atayî (ö.1045/1635)

Dîvân'da Nev'izâde Atayî, çiçeklerin güzel kokusu anlamına gelen dinî-ahlakî ve didaktik eseri *Nefhatü'l-Ezhar*[194] adlı mesnevisi münasebetiyle konu edilmiştir:

Çemende ḳuş dili taʿlīm iderdi ṭıfl-ı güle
*Hezār ezber oḳur idi **Nefḥatü'l-Ezhār** (T.M.4/15)*

[193] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 198.
[194] Muhammet Kuzubaş, *Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*, Deniz Kültür Yayınları, Samsun, 2005.

5.6.3. Râhîkî (ö.953/1546)

16. asırda yaşamış olup adı Yusuf'tur. Lakabı Sinanü'd-din olan Yusuf, şairdir. Şiirlerinde Rahîkî mahlasını kullanmıştır. Attar dükkanında geçimini sağlamak üzere çalışırken keyif verici bir madde olan Rahîkî ya da Macûn-ı Rahîk olarak da anılan maddeyi keşfetmesi ile bilinir.[195] Dîvân'da da yapmış olduğu bu macundan söz edilmektedir:

Ḳahvenüñ neş'esini ḥaḳ bu ki inkār idemez
*Bādeye berş-i **Raḥīḳī** bedel oldı zīrā (T.M.17/17)*

Gicenüñ vüs'at yoḳ gündüzüñ aḫşamı olmaz
Rūzda afyon-ḫoruñ aḥvāli ne olur 'acabā (T.M.17/18)

5.6.4. Sa'dî-i Şîrâzî (ö.691/1292)

Fars edebiyatının en önde gelen isimlerinden Sa'dî-i Şîrâzî'ye, Dîvân'da onun şaheserlerinden biri olarak kabul edilen *Gülistan* isimli eserinden dolayı telmihte bulunulmuştur:

Bülbül yābānda eyleme beyhūde lāf yeter
*Bu būstāna gel şeb [ü] rūz **Gülistān** oḳu (G.342/4)*

5.6.5. Hacı Ali Paşa (ö.1182/1769)

Gül Ahmed Paşa'nın oğludur. Enderûn mektebinde eğitimini tamamlayıp kapıcıbaşı, mirahûr-i sânî, kapıcılar kethudâsı ve kaptan-ı derya vazifelerini ifâ etmiştir. Vidin, Cidde, Halep, Adana, Sivas ve Diyarbakır'a vali olarak atanmıştır.

---

[195] Ömer Zülfe, "Rahîkî [Ö. 953/1546] ve Şiirleri" *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul, 2009, s. 171-172.

1756'da Rumeli'ye vezir olarak gönderilmiştir.[196] Şair bu görevlendirmeye tarih düşürmüştür:

Mīr-āḫūrı iken ol ẕāt-ı kerem-ārānuñ
Lāyıḳ-ı şān [u] şerīfī olanı itdi kerem (T.M.97/2)

O vezīr ibn-i vezīri çıḳarup üç ṭuġla
Ṣofyā Begler Begligini kerem eyledi hem (T.M.97/2)

Düşdi yek-pārece bir mıṣraʿla tārīḫ
Hele vezāretle oldı ***ʿAlī Beg*** *mükerrem (T.M.97/10)*

5.6.6. Dârüssaâde Ağası Hacı Beşir Ağa (ö.1159/1746)

18. yy'da yaşamış olup harem ağalarının en meşhurudur. Yirmi dokuz yıl bu görevi yapmıştır. İlim ve sanat ehlini koruyup gözetmiş, pek çok hayır eseri yaptırmış önemli bir şahıstır.[197] Dîvân'da bu özellikleri ile methedilmiştir:

Maḫrem-i Pādişeh-i muʿtemed-ı devlet-i dīn
Dār-ı Saʿāde aġası Ḥācı Beşīr Aġa *(T.M.14/1)*

Niceyi eyledi inʿāmla şād [u] ḫandān
İḫtiyācdan niceyi ḳurtarup itdi iḥyā (T.M.14/2)

Nice ḫayrāta muvaffaḳ olup itmām itdi
Lā-naẓīr her birisi miṯli cihānda yektā (T.M.14/3)

[196] Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye,* Haz. Ali Aktan vd., Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996, c. 3, s. 636.
[197] Abdülkadir Özcan, "Beşir Ağa, Hacı", *D.İ.A*., İstanbul, 1992, c. 5, s. 555.

5.6.7. Dârüssaâde Ağası Ahmet Ağa (ö.?)

Dîvân'da adı zikredilen bir diğer harem Ağası, Ahmet Ağa'dır. Hayır işlerinde bulunan bir şahıstır. Şair Şehrî, Ahmed Ağa'nın yanan bir camiyi tekrar yaptırmasına tarih düşürmüştür:

Ḥażret-i Dārü's-Saʿāde Aġası

*Yaʿnī **Aḥmed Aġa** kim ʿālī-cāh (T.M.108/1)*

Kārı taḥṣīl-i duʿādur her dem

Saʿy ider ḫayra cihānda her gāh (T.M.108/2)

Yanıcaḳ cāmiʿ-i Būsṭān şimdi

Ḳıldı inşāsını müyesser İlāh (T.M. 108/3)

5.6.8. Defterî Mehmed Behçet Efendi (ö.1168/1754)

Acem Kılıcı Seyfî Mustafa Efendi'nin oğludur. Babası şair olup Seyfî mahlası ile şiirler yazmıştır. Rikâb-ı hümâyûn defterdarlığı yapmıştır. İzzet Ali Paşa'nın katipliğini yapmıştır. Babası gibi kendisi de şairdir. Şiir ve inşada mâhir, muamma ve lugazlarıyla eşsiz bir şair olduğu belirtilmiştir.[198] Kendisi aynı zamanda bir hattattır.[199] Şair Şehrî onun için bir methiye yazmış (T.M.19) ve defterdarlık görevine (T.M.111) atanmasına tarih düşürmüştür.

*Hezār bābuñ Ser **Defterī Behcet Efendi'nüñ***

Bu manṣıb-ı ḳaddine el-ḥaḳ münāsib ḥilʿat-i zībā (T.M.111/1)

---

[198] Zahide Efe, "Defterdar Mehmet Behcet Efendi'ye Sunulan Şiirler Mecmuası (Aemnz 575)", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2021, c. 5, sy. 1, s. 63-64.

[199] İsmail Orman, "Mehmed Behçet Efendi", 2017. https://hattatlarsofasi.wordpress.com/aklam-i-sitte-hattatlari/mehmed-behcet-efendi/

Eyā ʿaṭāsı füzūn luṭfuñ ile ḳıl inʿām

Ki bendegān olan umar ʿaṭā ile ikrām (T.M.19/1)

*Bu **Şehrī** bendeñe luṭfuñ olursa sulṭānum*

Ümīd bu idesüñ ḫidmetinde istiḫdām (T.M.19/12)

Şarimiz Şehrî'nin, Behcet mahlaslı *"başkadur"* redifli gazeline nazire yazdığı şairin, Defterî Mehmet Behçet Efendi olması muhtemeldir:

Şehriyā** müşkil dürür **tanẓīr** olınmaḳ **Behcet'e

Ḫoş edā olup ġazelinde leṭāfet başḳadur (G.167/6)

5.6.9. Dürrî-zâde Mustafa Efendi (ö.1188/1775)

Osmanlı'nın ilmiye sınıfına mensûb dönemin meşhûr ulemâ ailelerinden biri olan Dürrî-zâdeler ailesinin ferdidir. İstanbul'da h.1114 (1702-03) tarihinde doğan ve Osmanlı şeyhülislamı vazifesini ifâ eden bir zattır. Rumeli Kazaskerliği görevindeyken Damadzâde Feyzullah Efendi'nin yerine h.1170/m.1756'da şeyhülislamlık makamına terfî edildi.[200] Şeriat hükümlerini hakkıyla yerine getiren, vakit namazlarını cemaatle edâ eden ve her daim seccade üzerinde olup Allah'a tazarru ve niyaz eden bir kimse olarak tarif edilir.[201]

Muştulu haberi işiten Şehrî, şeyhülislamlık vazifesi alan Dürrî-zâde Mustafa Efendi'nin bu görevi için tarih düşürmüş, onun fazilet sahibi, âlim ve zamanının müstesna zatlarından birisi olduğunu belirtmiştir. Her işini şeriata uygun icra eden bu zatın yeni vazifesinin kutlu olmasını dilemiştir:

---

[200] Mehmet İpşirli, "Dürrîzâde Mustafa Efendi", *D.İ.A.*, İstanbul, 1994, c. 10, s. 38.
[201] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri,* Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333, c. 1, s. 308.

Ḥaḳḳ'a ṣad ḥamd hezār manṣıb-ı fetvā oldı
Dürrī-zāde *gibi bir ʿālim [ü] fāżıl [u] dānā (T.M.119/1)*

Nādir-i ʿaṣr-ı cihāndur hele o ẕāt-ı şerīf
Her ḥükūmetde ider şerʿ-i şerīfi icrā (T.M.119/2)

Düşdi bir mısraʿ-ı menḳūṭı ile tārīḫ
Size mübārek ide manṣıb-ı fetvā Ḫudā (T.M.119/5)

5.6.10. Veliyyüddin Efendi (ö.1182/1768)

Veliyyüddin Efendi, şeyhülislâmlık vazifesinde bulunmuş ve Osmanlı ta'lik ekolünün önde gelen üstatlarından biri olarak kabul edilen önemli bir hattattır. Birçok hayratı bulunmaktadır. Yaptırdığı kütüphane ile vakfettiği kitaplar önemli hizmetlerindendir. Çeşitli vazifelerde bulunmuş olan Veliyyüddin Efendi, h.1171/m.1757 senesinde Rumeli Kazaskerliği'ne tayin edilmiştir.[202] Şehrî de bu görevlendirmeye tarih düşürmüştür:

Velīyyü'd-dīn Efendi *ṣadr-ı Rūm'a viricek revnaḳ*
Bu şādī ḫaberin güş eyleyüp mesrūr ʿumūm oldı (T.M.146/1)

5.6.11. Ahmed Paşa (Bağdat Valisi) (ö.1160/1747)

Ahmed Paşa, İstanbul'da doğdu. Babası İran seferindeyken vefat etmiştir. Babasının vefatından dolayı Bağdat valiliğine getirilmiştir. Bağdat Valiliği görevi ile birlikte şark Seraskerlik görevini de üstenmiştir. Ahmed Paşa, h.1144/m.1731

[202] Tahsin Özcan, "Veliyyüddin Efendi", *D.İ.A.*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 40-42.

tarihinde Hemedan'ı almıştır.[203] Şair Şehrî, Ahmed Paşa'nın bu muvaffakiyetine tarih düşürmüştür:

Hemedān-ı cānib-i ***ser-ʿaskeri Aḥmed Paşa***
Şāh-ı aʿcāmı ḳaçurduġına ben ḥayrānum (T.M.53/1)

Çıḳdı bu mısraʿ-ı menḳūṭ didüm tārīḫüñ
Māt itdüñ Şeh Ṭahmāsb bu dem sulṭānum (T.M.53/8)

5.6.12. Ömer Fuâdî (ö.1046/1636)

Kastamonu'da doğmuş olan Ömer Fuâdî, Halvetî-Şâbânî şeyhi olup şair kimliğine sahip bir şahsiyettir. Yirmi beşe yakın eseri olup "Bülbüliyye" adlı manzum mesnevisi önemli eserlerindendir. Aşk ve vahdetin işlendiği bu eserde bülbülün inlemesinden rahatsızlık duyan kuşların, bülbülü Hz. Süleyman'a şikayet etmeleri anlatılır.[204] Şehrî, Sultan III. Osman için kaleme aldığı nevrûziyye'de Ömer Fuâdî'nin bu mesnevisinin adını zikretmiştir:

Ṣadāsından durulmaz ʿandelibüñ gülsitān içre
Niçe nev-ṭarḥ-ı eşʿārile medḥ eyler gülsitānı (T.M.3/13)

Kitāb- ı Bülbüliyye*'den virüp ṭıfl-ı güle dersin*
Hezāruñ var niçe biñ ṭıfl-ı nevreste sebaḳ-ḫānı (T.M.3/14)

[203] Abdülkadir Özcan, "Ahmed Paşa", *D.İ.A.*, İstanbul, 1989, c. 2, s. 111.
[204] İlyas Yazar, "Ömer Fuâdî", *D.İ.A.,* İstanbul, 2007, c. 34, s. 61-63.

5.6.13. İbn Sînâ (ö.428/1037)

Büyük İslam âlimi İbn Sînâ'nın tıp alanında kaleme aldığı dünyaca meşhur ansiklopedik ve sistematik tıbbî eseri *el-Kānûn fi't-Tıb* vesilesi[205] ile Dîvân'da İbni Sînâ'ya telmihte bulunulmuştur. Şair, hasta olup derdine çare aradığını belirtir ancak aradığı çarenin ilaç olmadığını aksine ilacının, İbnî Sînâ'nın *el-Kānûn fi't-Tıbb*'ın bir nüshasını okuyan sevgilisinin kendisi olduğunu belirtir:

Bezme gelmedi ṭabībüm ḫasteyüm itmez ʿilāc

ʿİlletüm şormaz o şāhum ***nüsḫa-i Ḳānūn*** *oḳur (G.148/3)*

6. Ülkeler ve Şehirler

Dîvân'da yer alan ülke ve şehirler belirli bir tür ayrımına girilmeden alfabetik sırayla incelenmiştir. En çok zikredilen ülke İran olup en çok zikredilen şehir ise İstanbul'dur.

6.1. Ada Kale

Romanya'da Tuna Nehri'nin Turnu Severin şehrinin batısında yer alan tarihî bir ada olup günümüzde sular altında kalmıştır.[206] Dîvân'da Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa'nın bu adayı fethetmesine tarih düşürülmüştür:

Tūna Nehri meyānında varmış bir Ada evvel
Aña ʿaḳl-ı şeyāṭīni ile idüp binā inşā (T.M.24/5)

Düşüp bu mıṣrāʿile ***Şehriyā*** *feṭḥine tārīḫ*
Ada'*nuñ aldı miftāḥını bu demde Yigen Paşa (T.M.24/23)*

[205] Esin Kahya, "el-KĀNÛN fi't-TIB", *D.İ.A.*, İstanbul, 2001, s. 331.
[206] Ekrem Hakkı Ayverdi vd., *Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri (Romanya-Macaristan)*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2000, c.1, s. 7.

6.2. Belgrad

Sırpça akkale anlamına gelen Belgrad, Sırbistan'ın merkez idaresinde olup mevkisinin Tuna ve Sava nehirlerinin kesiştiği yerde olmasından dolayı tarihte önemli bir yere sahipti.[207] Dîvân'da bu kalenin fethedilmesi söz konusu edilir. Şair, Sadrazam Hacı İvaz Mehmed Paşa'nın fethine (h.1152/m.1739), 24 beyitlik bir kıta-i kebire ile tarih düşürmüştür:

Çıḳup bir ġāzī dir müjde bunuñ menḳūṭdur tārīḫ
Müyesser ḳıldı ḥamdü li'llāh ***Belġrad'ı*** *bize Bārī (T.M.26/24)*

6.3. Çin

Bir Asya ülkesi olup Manî dininin en yaygın olduğu bölgedir. Resim sanatının baş şehri olarak şiirlerde kullanılır. Bundan dolayı güzel yüz, her zaman Çin ile ilişkilendirilmiştir. Eskiden misk kokusunun Çin diyarındaki ülkelerde bulunmasından dolayı da sevgilinin misk kokulu saçı yine Çin ile anılır.[208] Şair sevgiliden ayrı kalmanın zor olduğunu, yolculuğun kederli bir şey olduğunu, tüm dünyayı gezip Çin'e dahi gidilse sevgiliden ayrı kalınmamasını söyler:

Mükedderdür sefer terk eyle yārdan olma mehcūra
Cihānı geşt idüp varsan eger ***Çīnile Faġfūr'a*** *(M.H.7/3)*

Ḫayāl-i zülfile yek ḫayālüñ gitse ger ***Çīne***
Ki sevdā-yı ser-i zülfi getürür seni ***Çīne*** *(M.H.6/1)*

[207] Ahmed Rif'at Efendi, *Lugat-i Târîhiyye ve Coğrafiyye*, Mahmûd Bey Matbaası, İstanbul, 1300, c. 2, s. 133.
[208] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 206.

6.4. Dımışk

Dımışk**,** Suriye'nin başkenti Şam şehri için kullanılan bir tabirdir.[209] Dımışkî kılıcı ve bıçağı ise bu şehirde yapılan meşhur aletlerdir.[210] Dîvân'da âşıkların ciğerlerini doğrayan sevgilinin gamzesi Dımışkî kılıcına benzetilmiştir:

Ġamze-i cānānemüz mānende-i şemşīrdür
O cigerler doġrayıcı bir Dımışḳī tīrdür (G.163/1)

6.5. Erzurum

Erzurum şehri, Dîvân'da Seyyid Saîd Ağa adında bir şahsın bu şehre görevlendirilmesinden dolayı düşülen tarih manzumesinde geçmektedir:

Nesl-i pāk Seyyid es-Saʿīd aġa kim
Nām-ı maḥbūb-ı ḥażret-i Allāh (T.M.34/1)

Gelmedi şehr-i ***Erzurūm*** *içre*
Böyle bir ẕāt-ı ḳadirdān bir gāh (T.M.34/4)

6.6. Halep

Dîvân'da Suriye'nin bir diğer şehri olan Halep'in adı da zikredilmektedir. Ragıp Paşa, Halep'te vali olarak vazifeliyken sadrazamlığa getirilir. Şair, Ragıp Paşa'nın Halep'ten İstanbul'a gelip sadaret makamını teşrif ettiğini belirtir:

Müjde-i devlet ile ***Şehrī Ḥalebe'ş-şehbādan***
Ṣadra ikrāmla bu dem Rāġıb Paşa geldi (G.422/7)

---

[209] Cengiz Tomar, "Şam", *D.İ.A*, İstanbul, 2010, c. 38, s. 311.
[210] Şemseddîn Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, s. 619.

6.7. Hıtâ

"Hatâ" ve "Huten" şeklinde de adlandırılan Hıtâ ülkesi, Çin'in kuzeyi ile Türkistan topraklarına denilir. Osmanlı şiirinde âhû ve misk kelimeleriyle birlikte kullanılır.[211] Dîvân'da "Hıta" ve "Huten" hâlleri zikredilir. Sevgilinin saçındaki hoş koku âşığın aklını başından alır. Koku onu öyle mest eder ki sevgilisinin miskle meşhur Hatâ şehrinden geldiğini sanır:

Ey zülf nedür sende bu ḫoş-bū-yı leṭāfet
*O böyle **Ḫuten ü Ḫıṭā'dan** mı gelürsin (G.329/4)*

6.8. Hemedân

Hemedân'da ser-asker olarak görevli Ahmed Paşa'nın (ö.1160/1747) Acem şahı ile savaşması münasebetiyle bu İran şehrinin adı Dîvân'da zikredilmiştir:

***Hemedān**-ı cānib-i ser-ʿaskeri Aḥmed Paşa*
Şāh-ı Aʿcāmı ḳaçurduġına ben ḥayrānum (T.M.53/1)

6.9. Hicaz

Arap Yarımadasının önemli beş büyük bölgesinden biri olup Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'yi içine alan yerdir.[212] Dîvân'da Hicaz bölgesi şairin bir bilmece olarak sorduğu lugazda geçmektedir. Şark kültürüne ait bir nesne olan misvak ağacının, Batı toprakları olan Rûm'da değil, Doğu toprakları olan Hicaz'da aranması söylenir:

Diyār-ı Rūm'da anı arama ger
***Ḥicāz memleketinde** olur ekṣer (L.3/14)*

---

[211] Hasan Aktaş, *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya*, Yort Savul Yayınları, Edirne, 2003, s. 96.
[212] Ahmed Rif'at Efendi, *Lugat-i Târîhiyye ve Coğrafiyye*, c. 3, s. 91-92.

6.10. Irak

Dicle nehri ile aşağı Basra'ya kadar olan bölgenin adıdır. Osmanlı şiirinde bahsi çok geçen ülkelerden biri olup şairler tarafından adı sıkça zikredilir.[213] Şair, sevgilinin güzelliğini methederken bu ülkenin adını anar. Irak'tan İran'a kadar gezip dolaştığını ancak sevgilisinin bir benzerini görmediğini söyler:

Nazīrini hele ben görmedüm o dil-cūnuñ
ʿIrāḳile ʿAcem'i gezdüm Iṣfāhān'ına dek (G.254/2)

6.11. Isfahan

Çok süslü ve mamur olmasından dolayı şehir güzelliğini temsil eden Isfahan, sürmenin üretildiği yerdir.[214] Dîvân'da da sürmeden dolayı adı anılır:

Bu dīdemüzi rūşen itmege kuḥl-ı Ṣıfāhān'dur
Yā mīl-i sürmeveş çeşmüme her dem rūşenādur ḫaṭ (G.222/4)

Kuḥl-ı Ṣıfāhān'dan aʿlā durur
ʿAyn-ı ṣafādur hele bu tūtiyā (T.M.9/12)

6.12. İran

Dîvân'da İran ülkesi ismi üç yerde zikredilmektedir. Şair, İzzet Ali Paşa'nın görevlendirilmesinden dolayı överken onun bütün İran'ı fethedebileceğini söyler:

Nicesüñ ṣalsa o Īrān'a eger taḫtından
Isfahān'ını anuñ başına dar eyleye tā (T.M.59/4)

[213] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 222.
[214] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 223.

Bendesinden birini böylece serdār itse

Żabt ider ***mülket-i Īrān*** *bütün ser-tā-pā (T.M.59/8)*

İran isminin zikredildiği bir diğer yer ise âşığın, sevgilinin yüzündeki bene bütün İran'ı değişmeyeceğini ifade ettiği yerdir:

Bana ḳalursa degişmem ol ḫāl-i hindūyı

Eger ki virseler ***Īrān'ı Işfihān'ına*** *dek (M.H.5/2)*

6.13. İstanbul

Dîvân'a adı en çok zikredilen şehir İstanbul'dur. Şair, İstanbul'da âşıkları kendilerine hayran bırakan, gönülleri çelen güzellerin çok olduğunu söyler:

Yārimüñ ḫūyı güzel nāzık edāsı ḫoşcadur

Böyledür ***şehr-i Sitānbūl*** *dil-rübāsı ḫoşcadur (G.124/1)*

Yine şair, İstanbul'da birçok güzelle dostluk ettiğini ancak bunların çok cefa çektirdiğini ve vefasız olduklarını belirtir:

Sitānbūl *içre ki çoḳ ḫūbla eyledüm ülfet*

O pür-cefāları hep cümle bī-vefā buldum (G.289/3)

İstanbul'un bir bayram akşamını tasvir eden şair, şehrin çok güzel süslendiğini söyler. Her tarafın mum ve kandillerle donatıldığını, bu ışık donanmasının ay ışığına nişan verdiğini belirtir. İstanbul'un öyle bir şenliği var ki her yerdeki rintler gönüllerince safâdadır:

Gice çarşūyı gezüp seyr ü temāşā itdüm

Görmemiş zīnet dükkānları çeşm-i insān (T.M.6/6)

Görenüñ ʿaḳlı gider öyle müzeyyen olmuş
Mūm donanması virür ṣānki meh-tāba nişān (T.M.6/7)

*Öyle bir şenligi var **şehr-i Sitānbūl'uñ** kim*
Kūşe-be-kūşe meẕāḳınca ṣafāda rindān ((T.M.6/12)

Dîvân'da İstanbul'un birçok semtinin adı da zikredilmektedir. Üsküdar, Beşiktaş, Laleli ve Aksaray gibi semtlerin adı geçmektedir:

***Üsküdār'ı** ḥaḳ bu maʿmūr eyleyüp*
Eyledi ḥaḳḳā ki taḥṣīl-i duʿā (T.M.112/3)

*İşte ez-cümle **Beşikṭāş'da** bu ḳaṣr-ı nevüñ*
Ḳıldı inşāsına fermān o şeh-i ʿādil [ü] dād (T.M.45/ 6)

*Zamān-ı devletinde **Lāleli semt** şeref buldı*
Binā olup sebīl-i nāzik cāmiʿ-i felek-pāye (T.M.84/2)

*Ne ḫoş dükkān yapdı **Aḳsarāy** içre Emīr ʿOṣmān*
Gelen aḥbāb dir muḥtāc buyura yārān celbiyye (T.M.169/1)

Şair, XVIII. yüzyılda İstanbul'da Haliç'e akan Kâğıthane deresinin kenarında tanzim edilen saray, köşk, kasır ve bahçelerin olduğu mekan [215] olarak nitelendirilen ve şehirde gerçekleştirilen eğlencelerin de merkezlerinden biri olan Sadâbâd'ı anlatan yedi bentlik bir müseddes kaleme almıştır:

[215] Banu Bilgicioğlu, "Sâdâbâd", *D.İ.A.,* İstanbul, 2008, c. 35, s. 379.

Devr-i gül geldi begüm cümle ṣafā āmāde
Elde gerekdür ola gül gibi cām-ı bāde
ʿĪş [u] nūş eyle keder itme hele nihāde
Ber-ṭaraf ḳıl ġam-ı hicrān getürme yāde
*Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca **Saʿd-ābād'a***
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda (M.H.4/1)

Sadâbâd'ın yanı sıra dokuz beyitlik Çekmece redifli bir gazel de kaleme alınmıştır:

*Bize cānāne yine virdi elem **Çekmece'de***
*İtmedi bu dil-i zāruma kerem **Çekmece'de** (G.390/1)*

***Şehriyā** itdüm o dil-cūya nice deñlü niyāz*
*İtmedi bu dil-i zāruma kerem **Çekmece'de** (G.390/9)*

Yukarıda adı verilen semtlerin yanı sıra Dîvân'da adı geçen diğer semtler: *Sarıyer* (G.233/3), *Galata* (G.372/6), *Davud Paşa* (M.D.19/1), *Vefa* (G.329/1), *Yenikapı* (T.M. 110-*Bâb-ı Cedid*), *Göksu* (M.K. 43/2).

6.14. İzmir

Dîvân'da seyahat bahsinin geçtiği bir şiirde, şairin ismini zikrettiği şehirlerden biri de İzmir'dir:

Ḳapaġı atar ise rez-duḫteri girmez ele
*Bir zamān aña seyāḥat belli ki **İzmīr'dür** (G. 163/5)*

6.15. Kenân

Hz. Yakup peygamberin memleketi olan Kenân, Osmanlı şiirinde Hz. Yakup ve Hz. Yusuf söz konusu olunca zikredilir.[216] Dîvân'da da Hz. Yusuf dolayısıyla anılmıştır:

Tenhā bulınca cümle Zelīḫā maḥabbetüñ
*Bī-iḫtiyār ki Yusūf-ı **Ken'ān**a söylemiş (G.211/3)*

6.16. Keşmîr

Himalaya eteklerinde bulunan bir bölge olup[217] burada yetişen keçi kılından yapılan şalları ile meşhurdur.[218] Dîvân'da da bu sebepten dolayı Keşmîr'den söz edilmektedir:

Bāzār-ı ʿışḳ içinde şikārdur ḳaçırma gel
Cān naḳdini bu sūḳda o Keşmīr şāla vir (G.129/5)

6.17. Kıbrıs

Akdeniz'in en büyük üçüncü adası olup Doğu Akdeniz'de yer almaktadır.[219] Dîvân'da Kıbrıs, devlet erkânından iki şahsın bu adaya vergi tahsildarı olarak görevlendirilmesinden dolayı anılır:

*Ḫulūṣ-i tāmla muḥaṣṣıl olınca **Ḳıbrıs'a***
Ne ḫoş yaḳışdı baḳ ol Aġa'ya muḥaṣṣıllıḳ (T.M.148/1)

*Muḥaṣṣıll oldı **Ḳıbrıs'a** sürūr ile Ḥasan Aġa*
Her ānda rütbe-i ʿālīle mesrūr eyleye Mevlā (T.M.152/1)

---

[216] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 266.
[217] Aktaş, *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya*, s. 267.
[218] Ahmed Rıf'at Efendi, *Lugât-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye*, c. 6, s. 84.
[219] Aktaş, *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya*, s. 97.

6.18. Midilli

1462 tarihinde fethedilen Midilli Adası, günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde yer almaktadır.[220] Dîvân'da Midilli Kalesi'nin onarımı ve oraya vergi tahsildarı gönderilmesi münasebetiyle zikredilir:

Ḳalʿa taʿmīrinde el-ḥaḳ ṣarf-ı maḳdūr eyledi
Bā-ḫuṣūṣ zīr-i zemīn oldı metīn-ender-metīn ((T.M.44/26)

Himmetüñ ile ***Midillü*** *ḳalʿası buldı şeref*
Şimdi bu zīr-i zemīnde oldı bir ḥışn-ı ḥaṣīn (T.M.44/27)

Bi-ḥamdi'llāh saʿādetle Ḥasan Aġa şükr oldı
Neẓāret-i ***Midilli*** *gibi bir manṣıb ile mükrem (T.M.127/3)*

6.19. Mora

Mora Adası, Dîvân'da Bâhir Mustafa Paşa'nın sadaret makamına geçmeden önce Sultan III. Osman tarafından bu adaya muhassıl olarak görevlendirildiği ifade edilir:

Vezīr-i ḫāṣ Muṣṭafā Paşa'ya
Mora *manṣıbını görmişdi şāyān (T.M.92/9)*

6.20. Niş

Niş, Sırbistan'da yer alan tarihî bir şehirdir.[221] Dîvân'da Niş Kalesi'nin fethine (h.1150/1737) tarih düşürülmüştür. Rumeli Beylerbeyi Köprülüzâde Hâfız Ahmed Paşa bu kaleyi düşmanın elinden almıştır:

---

[220] Machiel Kiel, "Midilli", *D.İ.A.*, Ankara, 2020, c. 30, s. 11.
[221] Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 26, Ankara, 2017, s. 581.

Muḳaddem bī-ḫaber ḥīlile Nemçe ***Nīş'i*** *almışken*

Bi-ḥamdü li'llāh o bedkāruñ yedinden yine alındı (T.M.27/3)

6.21. Revan

Günümüzde Erivan olarak anılır ve Ermenistan'ın başkentidir.[222] Defterî İzzet Ali Paşa'nın Revân'a ser-asker olarak tayin edilmesi, orayı ihya etme çabaları ve ömrünün de orda nihâyete ermesinden dolayı Dîvân'da adı birden fazla kez zikredilen şehirlerdendir:

İdicek şimdi ***Revān*** *mülketine ser-ʿasker*

Bu sürūrile feraḥ buldı çü aʿlā vü ednā (T.M.59/12)

Keremüñ ʿayn-i ser-çeşmesi ʿİzzet Paşa

İtdi ser-ʿaskerlik olınca o ***Revān'ı*** *iḥyā (T.M.62/1)*

ʿAlī Paşa muḥāfiẓken ***Revān'da***

Ecel gelüp amān virmedi bir dem (T.M.132/1)

6.22. Rumeli

Anadolu toprakları eskiden Doğu Roma İmparatorluğu hükmü altında iken Anadolu'ya Rûm, burada yaşayanlara da Rûmî denilirdi.[223] Zamanla bu kelime anlam kaymasına uğramıştır. Batılı seyyahlar XIII. yüzyıldan itibaren Türklerin hâkimiyeti altındaki topraklara "Turquie" ve Bizans'ın hükmettiği yerlere "Romania" demeye başladı. Zamanla Rûm tabiri, Ortodoks mezhebinin hâkim olduğu Balkan Yarımadası için kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle Osmanlı Türkleri tarafından Rum ili, Balkanlar için kullanılan bir coğrafî isim olarak

[222] Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, s. 254.
[223] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü,* s. 380.

kalmıştır.[224] Dîvân'da Veliyyüddin Efendi'nin Rumeli'ye kazasker olarak görevlendirildiği belirtilmiştir:

Velīyyü'd-dīn Efendi ***ṣadr-ı Rūm'a*** *viricek revnaḳ*
Bu ṣādī ḫaberin güş eyleyüp mesrūr ʿumūm oldı (T.M.146/1)

Yine Rumeli Beylerbeyliği'ine tayin edilen Ali Bey'in vazifelendirilmesine düşürülen tarihte Rumeli'nde yer alan Sofya şehrinin adı da geçmektedir:

O vezīr ibn-i vezīri çıḳarup üç ṭuġla
Ṣofyā Begler Begligini *kerem eyledi hem (T.M.97/3)*

6.23. Semendire

Sırbistan'da yer alan tarihî bir şehirdir.[225] Dîvân'da Semendire Kalesi'nin Vidinli Ali Ağa tarafından h.1151/m.1738 senesinde fethedilmesine tarih düşürülmüştür:

Düşürdüm fetḥine bir böyle ṭārīḫ
Naṣīb oldı ***Semendire*** *şükür kim (T.M.29/6)*

6.24. Venedik

Venedik, Adriya denizinde birçok adanın üzerine kurulu olan İtalya'nın tarihî bir şehridir.[226] Venedik, geçmişte aynaları ile dünyaca meşhur bir şehirdir.[227] Dîvân'da da bu özelliği ile anılmaktadır:

Gūyiyā sīnesi billūr ***Venedik*** *āyīnesi*
Göricek ʿaḳsin ider nazile gerdān cilve (G.359/3)

---

[224] Halil İnalcık, "Rumeli", *D.İ.A.*, İstanbul, 2008, c. 35, s. 232.
[225] Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, s. 674.
[226] Maria Pia Pedani, "Venedik", *D.İ.A.*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 44.
[227] Nermin Sinemoğlu, "Ayna", *D.İ.A.*, İstanbul, 1991, c. 4, s. 260.

6.25. Yemen

Geçmişte akik taşı ile meşhur olan bu Osmanlı şehri, Arap yarımadasında yer alıp günümüzde bir ülkenin adıdır.[228] Dîvân'da âşık ve maşûk arasında seyahat bahsi geçerken ismi geçen ülkedir:

Seyāḥat itdügin naḳlidicek didüm ki cānāna
Güzel tekmīl itmişsin hemān ancaḳ ***Yemen*** *ḳalmış (E.62)*

B. TABİAT

1. Çiçekler ve Ağaçlar

Dîvân'da yer alan ağaç ve çiçek türleri belirli bir tür ayrımına girilmeden alfabetik olarak incelenmiştir. Dîvân'da ağaçlardan en çok servi, çiçeklerden ise gül zikredilmiştir.

1.1. Ağaç

Dîvân'da ağacın Arapça çoğul hâli "eşcâr" ve Farsça "dıraht" karşılığı kullanılmıştır. Kışın gitmesiyle bahara kavuşan ağacın sevinci ve onun gölgesinde zevk süren rintlerin betimlemesi yapılmıştır:

Şitā gidince feraḥ ile geldi faṣl-ı bahār
Neşāṭla hele bu dem küşādedür ***eşcār*** *(T.M.4/1)*

Meẕāk ehli bu dem ʿīş u ṣafāyı idüp āmāde
İder her bir ***dıraḫtüñ*** *sāyesinde ẕevḳ-i rindānı (T.M.3/7)*

[228] Aktaş, *Çağdaş Türk Şiirinde Coğrafya*, s. 92.

1.2. Ar‘ar

Dağ servisi ve yabani servi olarak bilinen ‘ar‘ar ağacı, sevgilinin boyu söz konusu olunca teşbih unsuru olarak kullanılır.[229] Şair de sevgilinin boyunu bu ağaca benzetmiştir:

Mevzūn ḳaddini ***Şehrī*** *görince didi rindān*
*‘**Ar‘ar** mıdur ol ḳad yā ṣanavber mi nedür bu (G.344/7)*

1.3. Benefşe

Kokusu, rengi, boynunun eğriliği ve şekil yapısı bakımından Osmanlı şiirinde bahsi geçen çiçeklerdendir. Bahar ve yeşillik söz konusu olunca akla gelen ilk çiçeklerdendir.[230] Dîvân’da da bahariyye türünde kaleme alınan şiirde boynunun eğriliği münasebetiyle kullanılmıştır:

***Benefşe** boynunı egdi zemīne ḫaclet ile*
O rūzigārile pençeleşürdi şāḥ-ı çenār (T.M.4/12)

1.4. Buhûr-ı Meryem

Meryemana olarak da isimlendirilen Buhûr-ı Meryem, efsaneye göre Hz. İsa’nın doğumu sırasında Hz. Meryem zorlandığından yanındaki bir çiçeğe tutunmuştur. Ardından bu çiçek el şekline bürünmüştür. Eski tıbbın yararlandığı bu çiçek gündelik hayatta tütsü olarak da kullanılmıştır. [231] Şair, bahar tasvirini yaptığı bir şiirinde Hz. İsa’ya telmihte bulunur ve bahar yağmuru ile bu çiçeğin can bulduğunu söyler:

***Buḫūr-i Meryem** o nuṭḳile tāze cān buldı*

---

[229] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 25.
[230] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü,* s. 305.
[231] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü,* s. 76.

Mesīḥveş anı iḥyāya bādī oldı maṭar (T.M.4/14)

1.5. Çınar

Uzun boylu, kalın gövdeli, geniş yapraklı, uzun ömürlü ve meyvesiz bir ağaç olan Çınar[232], Dîvân'da kış tasvirinin yapıldığı bir beyitte kullanılmış ve kışın keskin bir kılıç gibi yapraklarını döktüğü ifade edilmiştir:

Yaluñ ḳılıç gibi penç pāre ile çaldı şitā
Elüñ düşeridi ***çenāruñ*** *ẓamīri fetretde (T.M.12/7)*

1.6. Erguvan

Kırmızı rengi dolayısıyla Osmanlı şiirinde şarap ve dudak ile birlikte kullanılır.[233] Şair de bu amaçla, sevgilinin yanağının ve yüzünün kızarıklığını erguvana benzetmiştir:

Mey-nūş itse meclise gelse o ġonca-fem
Gülgūn iken o renk ruḫı ***erġuvān*** *olur (G.150/2)*

İçüp zerrīn ḳadeḥ ile mey-i gülgūnı meclisde
Ḳızardı verd-i rūyı ṣanki anuñ ***erġuvān*** *ḳanı (T.M.3/9)*

1.7. Gül

Osmanlı şiirinde çiçek bahsi edildiğinde ilk akla geleni ve en çok zikredileni güldür. Sevgili ile ilgili en sık münasebet kurulan çiçek olup baharın en temel unsurudur. Kokusu, rengi, tazeliği, yaprağı, dalı, fidanı, dikeni ve bülbül ile olan

---

[232] Yasemin Yaylalı, *Klasik Fars ve Türk Şiirinde Çiçekler ve Ağaçlar*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2018, s. 245.
[233] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 414.

ilişkisi bakımından sayısız teşbih ve mecazlara konu olmuştur.[234] Baharın gelişi, sevgilinin yüzü, yanağının kızarması, şarabın tazeliği vb. benzetmelerden dolayı Şehrî Dîvânı'nda da en çok söz edilen çiçektir:

*Devr-i **gül** geldi begüm cümle ṣafā āmāde*
*Elde gerekdür ola **gül** gibi cām-ı bāde (M.H.4/1)*

*Mānend-i **gül** ḳızarmış o **gül**-rūy-ı nāziki*
***Güller** gibi açılmış o ruḫsāra yā meded (G.53/2)*

Dîvân'da bir gül türü olarak kabul edilen nesrîn çiçeğinin adı da geçmektedir. Yaban gülü, Van gülü ve Mısır gülü olarak tabir edilen nesrîn,[235] sevgili ile ilişkilendirilmiştir:

*Gülsitānda gel açıl gül gibi ey **gül-i nesrīn***
Olma bu ẕevḳ [ü] ṣafā demleri ẕerre ġamgīn (T.M.5/16)

1.8. Gonca

Tomurcuk hâlinde olan, daha açılmamış güle denir. Sevgilinin ağzı buna benzetilir.[236] Şair sevgilinin sessizliğinden yakınır. Eline bir kadeh alarak gonca gibi kapalı olan ağzını açmasını, gül misali açılmasını, derdini anlatmasını ister:

*Al destine gül gibi meyi **ġonca**-dehānum*
*Mānend-i **gül** açıl yā bu efkār ne belādur (G.61/2)*

---

[234] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 171-172.
[235] Ayrıntılı bilgi için bkz:Yavuz Bayram, *Çiçeklerle Diğer Bitkilerin Dîvân Şiirine Yansımaları ve Anlam Çerçeveleri (2 Cilt)*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Ün. S.B.E., Samsun, 2001, s. 575.
[236] Yaylalı, *Klasik Fars ve Türk Şiirinde Çiçekler ve Ağaçlar*, s. 73.

Şair gönlünün ferahlanmasını, iç huzurunu bulmasını goncaya benzetir. Gül yanaklı sevgiliyi görmek gönlü ferahlatıp açar, sıkıntıları giderip gül bahçesindeki güller gibi insana neşe verip yüzünü güldürür:

*Gül-ruḫını görüp açıldı göñül **ġonca** miṣāl*
Gülşen-i ʿışḳda güller gibi ḫandāne benüm (G.300/4)

1.9. Karanfil

Karanfil, Osmanlı şiirinde az kullanılan çiçeklerden biri olup[237] Dîvân'da sevgilinin saç lülesi bu çiçeğe benzetilmiştir:

***Ḳaranfil** olsa daḫi ṭurre rindānı çıḳamaz*
O şāh-ı ḥüsnile degme kişi başa çıḳamaz (G.178/1)

1.10. Lâle

Osmanlı tarihinde bir devre adını veren ve bu çiçek ile müsemmâ olan devirde yaşamış olan şair, Sultan I. Mahmud'u överken onun geçtiği yollardaki lâlelerin el pençe dîvân durduklarını belirtir:

***Lālenüñ** ʿarż-ı ḳāmet eyledügi*
Oldı maʿlūm şāh-ı ẕī-şānuñ (T.M.33/14)

***Lāleler** reh-güẕārda ṭurdı*
Görüp o ḥaşmetile ʿunvānuñ (T.M.33/17)

[237] Bayram, *Çiçekler ve Diğer Bitkilerin Dîvân Şiirine Yansımaları ile Anlam Çerçeveleri (2 Cilt)*, s. 753.

Şair bir beyitte lâleyî, Osmanlı şiirinde adı en çok zikredilen gül ile birlikte anmıştır:

*Meclisde sāḳī bize ne **gül** vir ne **lāle** vir*
Zerrīn ḳadeḥi destine al bir piyāle vir (G.129/1)

1.11. Nergis

Şark ve garp efsanelerine konu olan nergis ile göz arasında yakın bir ilişki olup sevgilinin gözü bu çiçeğe teşbih edilir.[238] Şair, sevgilinin baygın ve mahmûr gözünü açıp neş'e saçmasını ister:

Dem-i ẕevḳ geldi ṣafā it ne ṭurursun cānā
*Ḫᵛāb-ı ġafletden uyan **nergis**-i maḥmūrını ac (G.41/4)*

Şehrî, Dîvân'ında altı beyitlik nergis redifli bir gazel yazmış ve bahar vakti gelince nergislerin gözlerini açtığını belirtmiştir:

*Bahār gelince açar çeşmini hemān **nergis***
*Şukūfenin gözedür cümlesin her ān **nergis** (G.205/1)*

1.12. Reyhan

Reyhan çiçeği, kokusu ve şeklinden dolayı Osmanlı şiirinde adı geçip sevgilinin saç ve ayva tüyleri bu çiçeğe benzetilir.[239] Dîvân'da da sevgilinin saçı, zülfü, kâkülü ve yanağı reyhan çiçeği ile birlikte kullanılmıştır:

*Yārüñ o zülfile kākül-i **reyḥānına** baḳ*
Reng-i gülgūna müşābih gül-i ruḫsārına baḳ (G.241/1)

---

[238] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 356.
[239] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 376.

Eglenüp ḳalmışken kākül-i cānānda göñül

*Berelendi yerimüz o ḫaṭṭ-ı **reyḥān** gelicek (G.243/3)*

1.13. Sanavber

Uzun boylu ve hoş kokusu olan bir ağaç türüdür.[240] Sevgilinin boyuna benzetilen bir başka ağaç ise çam fıstığı ağacı olarak bilinen sanavberdir.[241] Nazile bağda yürüyen sevgilinin boyuna hayran kalanlar, onu serviye mi yoksa sanavbere mi benzeteceklerini şaşırırlar:

Nāzile bāġda ṣalınup idince reftār

*O ḳadd-i nāzına serv mi **ṣanavber** mi disem (G.305/2)*

1.14. Servi

Sevgilinin boyundan bahis açıldığında şairlerin adını en çok zikrettikleri ağaç, servidir. Âdeta sevgilinin boyu ile özdeşleşmiştir.[242] Âhenkli boyu ile sevgili, salına salına yürüyen bir servidir:

Gülzār-ı maḥabbetde ṣalındukça gören dir

*Mevzūn ḳaddile **serv**-i ḫırāmān biricükdür (G.62/4)*

1.15. Sûsen

Sivri, uzun ve keskin görünümlü yeşil çanak yapraklara sahip olan sûsen, bu özelliğinden dolayı Osmanlı şiirinde hançer, kılıç gibi unsurlarla birlikte

[240] Yaylalı, *Klasik Fars ve Türk Şiirinde Çiçekler ve Ağaçlar*, s. 258.
[241] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 390.
[242] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 400.

kullanılmıştır.[243] Dîvân'da gül bahçesinde elinde hançer ile etrafı gözeten kapıcıya benzetilmiştir:

*Yaluñ ḫançer ṭurup **sūsen** ḳarār eyledi gülşende*
Gözedüp her ṭarafı meclisüñ olmuşdı derbānı (T.M.3/10)

1.16. Sünbül

Osmanlı şiirinde sıkça kullanılan sünbül çiçeği, şekli ve kokusundan dolayı sevgilinin saçına benzetilir.[244] Şair de sevgilinin saçının çok güzel koktuğunu söyleyip sünbül gibi koktuğunu belirtmiştir:

Zülf-i ʿanber-būy-ı cānāne ne ḫoş ḳoḳdı bañā
*Ne güzel ḫoş-bū laṭīf rāyiḥası **sünbül** gibi (G.431/3)*

1.17. Yasemin

Yasemin çiçeği de rengi, kokusu ve yaprağı dolayısıyla Osmanlı şiirinde anılan çiçeklerdendir.[245] Dîvân'da da yaprağı dolayısıyla zikredilmiş, yemyeşil bir atlas kumaşı gibi duvarları süslediği ifade edilir:

Döşetdi yollara şimdi zümürrüdīn aṭlas
*Divardan gözedür rāhı **yāsemen** her-bār (T.M.4/17)*

---

[243] Yavuz Bayram, "Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, sy. 2/4, 2007, s. 215.
[244] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 414.
[245] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 480.

2. Hayvanlar

2.1. Anka

Simurg ve Zümrüdüankâ olarak da bilinen, ismi olup cismi olmayan büyük bir kuş olarak tabir edilen anka, rengârenk tüyleri olup yüzünün insana benzediği söylenilen ve Kafdağı'nda yaşadığı rivayet edilen efsanevi bir kuştur.[246] Dîvân'da Osmanlı donanması için yapılan gemiler bu efsanevi anka kuşuna benzetilmiştir:

Ṣudūr eyledi emrüñe kürekler oluna ihdāṣ
Görenler anı teşbīh eyleyeler ***murġ-ı ʿanḳāya*** *(T.M.36/6)*

Āşiyānında ḳarār eyleriken ***ʿanḳāveş***
Ṣuya indi yemmi görünce o sürʿatle hemān (T.M.83/2)

2.2. At

Bir binek hayvanı olan atın, Dîvân'da Farsça esb ve rahş karşılığı da kullanılmıştır. Şair, sevgilinin şenlik meydanında at oynatıp hüner gösterdiğini söyler. Bir beyitte ise esb ve at birlikte kullanılmıştır:

Gördüm ol şūḫı bugün ālāyda ***raḫş*** *oynadur*
Nev-hevesdür bilürüm o ḥaẓ ider çün sūrdan (G.318/3)

Esb-i nāzenle beni çignedüp itme pāmāl
Şeh-suvārum kerem it üstüme pek ***at*** *sürme (E.36)*

2.3. Balık

Dîvân'da Arapça karşılığı olan semek de kullanılmıştır. Sevgilinin balık avına gitmesinden bahsedilir:

---

[246] Onay, *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, s. 58.

Ḫaber alduḳ ki ***semek*** *ṣaydına gitmiş ol yār*

Baḥr-ı ʿışḳda ne düzen ḳullanur idince şikār (G.106/1)

Yalı uşaġıdur gelmez kenāra

Ḳaçar ṣayyāddan elbet ***balıḳlar*** *(M.K.110/2)*

2.4. Baykuş

Yırtıcı gece kuşu olan ve viraneleri mesken tutan bir kuş türüdür.[247] Dîvân'da Farsça bûm karşılığı kullanılmıştır:

Ṭaġılur şimdi anuñ ʿāşıḳ-ı üftādeleri

Beklesün ġayrı ḫarābāt o ***mānende-i būm*** *(G.287/2)*

2.5. Bülbül

Dîvân'da Farsça bülbül, hezâr ve Arapça andelîb kelimeleri kullanılmıştır. Dîvân'da en çok zikredilen kuştur. Şairler, Osmanlı şiirinde muttasıl unsurlar olarak zikredilen gül ve bülbül etrafında sayısız teşbih ve mecazlar oluşturmuşlardır. Bülbül ve gül, firak ve vuslatın sembolleri olmuşlardır. Dîvân'da yedi beyitlik bülbül redifli (G.272) ve altı beyitlik andelîb redifli (G.19) iki gazel yer almaktadır. Bülbül uğursuz kaderinden şikâyet edip durur. Güle vuslatını engelleyen diken yüzünden, her zaman ağlayıp inler:

Şikāyet eyleyüp ***bülbül*** *çemende baḫt-ı şūmından*

Her ān nāleyle kārı zārdur ḫāruñ hücūmından (G.320/1)

Bülbül, güle olan aşkından dolayı her zaman dertlidir. Güle kavuşma yolundaki engel olan diken yüzünden sürekli ağlar ve feryat edip durur. Vuslata

[247] Ömür Ceylan, *Kuşlar Dîvânı Osmanlı Şiir Kuşları*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 51-52.

eremeyip bu aşk yüzünden yitip giderse sevdiği gülün yapraklarını ona kefen diye sarsınlar:

Bülbül helāk olursa eger ʿışḳ-ı gül ile
Gül yapraġını ḳat ḳat aña ṣaralar kefen (G.327/4)

2.6. Deve

Dîvân'da deve, şairin sorduğu bir lugaz dolayısıyla teşbih unsuru olarak kullanılmıştır:

Nedür o üç ayaḳlı bir dil-āver
Deveye boynı beñzer seri ejder (L.2/1)

2.7. Doğan

İhtişamı ve kudreti ile şairlerin adını en çok andıkları kuşlardan biridir. Şâh-bâz doğan türünün en iri ve en güçlüsüdür.[248] Şairler gönül çelen sevgiliyi bu yırtıcı kuşa benzetirler ancak avlanması mümkün değildir. Âşık onu avlamak için nice zahmetlere katlanır ama yine de ele geçiremez:

Hele muḥāldürür ṣayd olınmaz o şeh-bāz
Anuñ fütādesi zaḥmet çeker şikārında (G.382/5)

2.8. Ejderha

Ejder, ejdehâ ismiyle de bilinen bu mahluk, İran mitolojisinde ateş saçan, kanatlı, dört ayaklı ve yedi başlı olarak tasvir edilir.[249] Dîvân'da İstanbul'da bayram geceleri havaya atılan havai fişekler ve Midilli Kalesi ejderhaya benzetilmiştir:

Kimisi çarḫ-ı felek gibi döner devrānda

[248] Ceylan, *Kuşlar Dîvânı Osmanlı Şiir Kuşları*, s. 86.
[249] Onay, *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, s. 152.

Kimi mānende-i ***ejder*** *olur āteş-efşān (T.M.6/10)*

Düşmen-i dīne o ***üç başlu bir ejder*** *görinür*
Ki yaḳar āteş-i bārūtla ne dem çekse demin (T.M.44/6)

2.9. Fare

Mehmed Emin Ağa adında bir zatın güvercin beslemek için yaptırdığı kuş kafesine tarih düşürülürken farenin adı zikredilmiş ve bu kafese dadanması hâlinde yavru bırakmayacağı söylenmiştir:

Dadanur ise eger ***fāre*** *aña*
Yavru ḳor mı o sükkerden olası (T.M.122/7)

2.10. Fil

Şair, Osmanlı ordusunun İran'a yaptığı bir taarruzda ordunun başındaki Serasker Ahmed Paşa'yı överken, düşmanın fil süvarileri olsa dahi onun karşısında duramayacağını belirtmiştir:

Fīl *süvār olsa daḫi aña nice ḳarşu durur*
Ḫavfe düşer ki elümden gide Iṣfahān'um (T.M.53/5)

2.11. Güvercin

Güvercin isminin yanı sıra Dîvân'da güvercinin Farsça karşılığı olan kebûter de kullanılmıştır. Mehmed Emin Ağa'nın güvercin beslemek için yaptırdığı güvercin kümesine tarih düşürülmüştür:

Yapdırup şimdi ***kebūter-ḫāne***
Ṣanasuñ resm ki bülbül ḳafesi (T.M.122/2)

Dir gören böylece tārīḫ ***Şehrī***

Ḳuṭlı olsın bu ***gügercin*** *kümesi (T.M.122/10)*

2.12. Hüdhüd

Süleyman peygambere hizmet eden bir kuş olup Sebe Kraliçesi Belkıs ile haberleşmesini sağlayan elçi olmuştur.[250] Sabâ redifli bir gazel yazan şair, Sebâ ülkesinin, arzuyla kanat çırpan hüdhüd kuşu için uzak bir yer olmadığını belirtir:

Nāmile gitse uçar o şevḳ-i cenāḥla

Gelmez baʿīd ***hüdhüde*** *mülk-i Sebā ṣabā (G.9/5)*

2.13. Hüma

Efsanevi kuşlardan biri olup Kafdağı'nda, okyanus adalarında ya da Çin'de yaşadığına inanılan ve talih kuşu olarak bilinen bir kuş türüdür.[251] Dîvân'da kavuşulması güç bir sevgiliye gönül verdiğini söyleyen şair, sevgiliyi basit oyunlarla tuzağa düşmeyip ele geçmeyen bir hüma olarak nitelendirmiştir:

Dāne ile dāma girmez ***hümā*** *olmaz şikār*

Ṣayd olınmaz saʿyile ʿanḳāya düşdi göñlümüz (G.191/3)

2.14. Köpek

Osmanlı şiirinde âşığın sevgiliye kavuşmasındaki engellerden biri olan rakip, sevilmez ve hor görülüp aşağılanır. Şair de sevgilinin semtinde gezinip durduğu için râkibi köpeğe benzeterek onu alçaltır:

Raḳībā ***seg*** *gibi her dem dolaşma kūy-ı dildārı*

O meyden kes senüñ daʿvetine ol üzkes gitmez (G.175/2)

---

[250] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 216.
[251] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 216.

2.15. Pervâne

Geceleri ışığın etrafında dönüp duran küçük kelebek olarak tarif edilir ve Osmanlı şiirinde âşık buna benzetilir. Pervâne ve mum birlikte anılır. Sürekli olarak mum alevinin yaydığı ışık etrafında dönen pervâne belli bir müddet sonra kendini bu alevin içine bırakır. Dîvân şairleri de aşklarını ifade ederken kendilerini, sevgilinin yolunda can vermeye hazır birer pervâneye benzetirler.[252] Dîvân'da bu anlamla kullanılmıştır:

Nice ṭutuşmasun o mūm gibi ʿiẕārına dil
O şemʿ-i rūyına ***pervāne*** *olmasun n'olsun (G.333/2)*

Yandırma ʿışḳuñ āteşine mūmveş dili
Pervāneyüm *o şemʿ-i ruḥınuñ çerāġına (G.362/4)*

Şair, Dîvân'da bir beyitte kış tasviri yaparken karı pervâneye benzetir. Gökten yağan kar değil gümüş kanatlı pervânedir der:

Yaġan semādan o şöhret ile degüldür berf
O sīm ḳanadlu pervāne *idi zīnetde (T.M.12/4)*

Diğer bir beyitte ise aşkın sembollerinden biri olan bülbülden üstün olduğu ve aşkı daha iyi bildiği belirtilir:

Bülbülüñ *lāf [ü] güẕāfına ṣaḳın aldanma*
Ḥālet-i ʿışḳı güzel bilür o ***pervāneye*** *ṣor (G.92/4)*

[252] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 370.

2.16. Samur

Dîvân'da samur, bu hayvanın postundan yapılmış ve devlet büyüklerine hediye olarak verilen kaftan münasebetiyle zikredilir:

Maẓhar-ı luṭfina şāyeste idüp luṭfile
İtdi bir ḫilʿat-i ***semmūrile*** *şemşīr aʿṭā (T.M.59/13)*

2.17. Semender

Ateşte yanmadığı rivayet edilen efsanevi bir hayvandır.[253] Ateşle olan bu münasebetinden dolayı Dîvân'da sorulan bir lugazda benzetme unsuru olarak kullanılmıştır:

Bu eşkālile o ṣuret-i bī-cān
Semenderveş *od oldı aña mekān (L.2/2)*

2.18. Sinek

Dîvân'da Farsça karşılığı olan meges kullanılmıştır. Sevgilinin yüzünün ne kadar hoş ve tatlı olduğu ve bundan dolayı sineğin onun yanağına konup durduğu söylenmiştir:

O da ṭaṭmış gibi bes bellidürür leẕẕet-i rūyın
Yanaġından senüñ şīrīn-dehān bir dem ***meges*** *gitmez (G.175/6)*

2.19. Şahin

Yükseklerde uçması ve dağların zirvelerine yuva kurmasından dolayı Dîvân'da Midilli Kalesi, şahine benzetilmiştir. Yüksek bir tepede kurulu olan Midilli Kalesi, dört bir yanı seyredip avını gözetleyen bir şahindir:

---

[253] Onay, *Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, s. 367.

Ki ḳarār itmiş o bālāda şikārın gözedür

Çār cānibe naẓar ṣalmış o ṣan kim ***şāhīn*** *(T.M.44/9)*

2.20. Tavus

Dîvânda güzel, süslü ve alımlı bir kuş olmasından dolayı denize indirilen bir gemi, tavus kuşuna benzetilmiş, görenlerin hayran olacağını söylenmiştir:

Murġ-ı ābīdür o zīnetle miṣāl-i ***ṭāvūs***

İtse cevelān gören ādem olur elbet ḥayrān (T.M.83/4)

2.21. Tûtî

Konuşmayı öğretmek için ayna kullanılması ve şekerle beslenilmesi nedeniyle tatlı dilli olması gibi özelliklerinden dolayı papağan, Osmanlı şiirinde ayna ve şeker ile birlikte anılır.[254] Şair de ayna ve şeker bahsinin geçtiği beyitlerde papağanı zikretmiştir. Kafesteki papağan zindanda gibidir, onu şekerle beslesen de hapistir:

Sükkerle beslesen anı maḥbūsdur yine

Nereden olursa ***ṭūṭīye*** *zindāndur ḳafes (G.202/4)*

O ***ṭūṭīveş*** *küdūret ḳoymadı āyīne-i dilde*

Ġazelde ***Şehriyā*** *gitdükçe şīrīn oldı güftārum (G.311/5)*

2.22. Yılan

Dîvân'da Arapça karşılığı olan ef'î kullanılmıştır. Rintlerin meclisine gelen ağyar, fenâ tabiatlı olması hasebiyle yılana benzetilmiştir:

Miṣāl-i ef'ī *aġyār meclis-i rindāna geldükde*

[254] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 461.

Anı tiryāḳ-ı ʿışḳile nice kerre uyuşdurdum (G.283/6)

3. Gök Cisimleri

3.1. Ay

Dîvânda Türkçe ay, Arapça kamer ve Farsça mâh veya meh şekli ile kullanılmıştır. Ay, kıyas ya da benzetme unsuru olarak kullanılmış, sevgili ve memdûh aydan daha üstün olarak tasvir edilmiştir. Dîvânda ayın etrafında kurulan çeşitli mazmun ve terkipler şöyledir: Ay, ay pâresi, bedr, hilâl, hilâl-ebrû, kamer, kamer-rû, kamer-simâ, mâh, mâh-ı âlem-ârâ, mâh-ı garrâ, mâh-ı tabân, mâh-ı tal‘at, meh, meh-i âlem-nümâ, meh-çehre, meh-i enver, meh-i hüsn, meh-i nev, meh-pâre, meh-rû, meh-ruhsâr, mehtâb. Bütün bu sıfatlar sevgiliyi övmede yetersiz kalır. Şair de, ey felek! Ayı bırak da ay yüzlü sevgili öv diye seslenmektedir:

*Ey felek **māhını** ögme baḳ **meh**-ruḫsāra*
*Beñzemez mi **ḳamere** çehresi ol **meh**-rūnuñ (G.260/6)*

***Māh**-ı nev ṣanur baḳanlar o **hilāl**-ebrūlara*
*Hep görenler didiler **ay**-pāresi **meh**-rūlara (G.378/1)*

3.2. Burç

Halkın çoğunluğunun inandığı gayb ilmine ait olan burçlar, güneşin dünyanın etrafında dönüşü sırasında on iki çeşit dilimden geçmesi ve her bir dilime bir ad verilmesi ile ortaya çıkan bir kozmik âlem unsurudur. İnsanın talihi, bu burçlara göre yorumlanmaya çalışılmıştır.[255] Dîvân’da on iki burçtan herhangi birinin adı

[255] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 76.

zikredilmemiş, güzel bir talih dileğinde bulunurken burc-ı şeref ve burc-ı saâdetten bahsedilmiştir:

Burc-ı saʿādetde olup kevkeb-i ʿizzetde olup
Ṭāliʿi ḳuvvetde olup ʿilm-i kemāl [ü] faẓlıla (T.M.28/16)

Burc-ı saʿādetde hem ṭāliʿ-i kuvvetde hem
Şimdi bu devletde hem miṣli disem yoḳ sezā (T.M.7/16)

3.3. Güneş

Dîvânda Farsça hurşîd, âfitâb, mihr ve Arapça şems şekilleri ile yer alan güneş; genelde sevgili için teşbih unsuru olarak kullanılmıştır. Cânana güneş yüzlü derler, meğerse gerçek imiş. Güneşin parlaklığı bir artıp bir azalırken onun yüzünün parlaklığı nur gibi oldu:

Rūyına mihr-i cihān dirler idi gercek imiş
Meh-i nev gibi ruḫān dirler idi gercek imiş (G.215/1)

Felekde mihrüñ envārı geh artar geh olur nāḳıṣ
Żiyāsı rūyınuñ mānende-i nūr oldı gitdükçe (G.394/5)

3.4. Gök

Beyitlerde Türkçe gök, Farsça âsumân ve Arapça semâ ile kubbe şeklinde geçmektedir. Aşk hasretinden dolayı acı çeken âşığın âhının göklere kadar yükseldiği belirtilir. Bir beyitte ise nüh âsumân (dokuz kat gök) şeklinde kullanılmıştır:

Doġrama buçaġla mānend-i duḫān bu sīnemi
Dūd-ı āhum göklere çıḳmada bī-ḥadd [ü] bī-ḥesāb (M.K.31/1)

Derūnum mülkine bir od düşüp yanduḳça zārumdan
Bu āhum dūdı āteşle ***semāya*** *çıḳdı çıkduḳça (G.380/4)*

Ey meh-i ḥüsnüm felekde bu cihān durduḳça dur
Lāciverdī ***ḳubbe****-i nüh āsumān durduḳça dur (G.89/1)*

3.5. Yıldızlar

Bir beyitte Arapça kevkeb ve Türkçe yıldız kelimeleri birlikte zikredilmiş ve baht, talih, nasip anlamlarında kullanılmıştır:

Bu felekde ***kevkeb****-i baḫtum durur yoḳ iştibāh*
Ṭāliʿümdendür barışmadı senüñle ***yıldızum*** *(G.293/4)*

Başka bir beyitte ise gezegenlerin ve onların hareketleri neticesinde ortaya çıkan burçların durumlarına göre gelişen astronomi ilmi olan ilmü'n-nücum[256] münasebetiyle bahis konusu olmuştur:

Ḫālinüñ üstād-ı ***remmāl*** *olduġın ben bilürüm*
Nuḳṭa-i remz-i nücūmı *ögredür Hindūlara (G.378/5)*

Dîvân'da Çobanyıldızı olarak da bilinen Zühre yıldızının ismi zikredilmektedir. Zühre, Dîvân şiirinde şairlerce çoğunlukla güzellik, şarkı ve çalgı söz konu olduğu zaman kullanılmıştır.[257] Şehrî de sevinç ve o sevincin getirdiği çoşku, eğlence hâlinin olduğu aşağıdaki beyitlerde Zühre yıldızını anmıştır:

Güldi bu müjdeyle yüzi felegüñ
Zühre *duyup raḳṣa girer evvelā (T.M.9/2)*

[256] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 230.
[257] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 494.

*Ki sezādur ele hem sāzın alup **Zühre** bu dem*

Şevḳile raḳṣa girüp felekle itse devrān (T.M.60/13)

Dîvân'da zikredilen bir diğer yıldız ise Süreyyâ'dır. Ülker ve Pervîn olarak bilinen Süreyya, yedi yıldızdan oluşan bir yıldız kümesidir.[258] Şiirlerde kimi zaman baht, uğur ve talih bahsi geçtiğinde şairler yıldızlara atıfda bulunurlar. Şair Şehrî, Sultan I. Mahmud'u överken bu yıldız kümesinin adını zikreder:

*Felek-rütbet **şüreyyā**-menzilet Sulṭān Maḥmūd'uñ*

Zamān-ı devletinde ḫāṣṣ [ü] ʿamm şevḳ [ü] sürūr oldı (T.M.46/1)

4. Denizler ve Nehirler

Şair eserinde, Ak Deniz; Tuna Nehri, Ceyhun Nehri, Kızıl Irmak ve dolaylı olarak Marmara Denizi'nden bahsetmektedir. Dîvân'da Ada ve Midilli Kaleleri münasebetiyle Ak Deniz ve Tuna Nehri'nin isimleri zikredilmiştir:

***Tūna Nehri** meyānında varmış bir Ada evvel*

Aña ʿaḳl-ı şeyāṭīni ile idüp binā inşā (T.M.24/5)

Bāreka'llāh zehī ḥışn-ı ḥaşīn medḥe sezā

***Baḥr-ı sefīdde** Midillū'dur o kim ḥısn-ı metīn (T.M.44/1)*

[258] Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, s. 415.

Sevgili yüzünden âşığın döktüğü gözyaşları Kızılırmak ve Ceyhun Nehri'ne benzetilmiştir:

*Bir **Ḳızılırmaḳ** aḳar ḫūnile bu dīdemden*
*Yaşum seyl gibi **mānende-i Ceyḫun** itme (G.407/5)*

Aşağıdaki beyitlerde İstanbul'da bulunan Sarıyer semti ve Göksu Deresi'nin isimlerini zikredilmektedir. Sarıyer semti Marmara Denizi'ne sahili olan bir yer olup Göksu Deresi de bu denize dökülmektedir:

*Bütün geşt ü güzār idüp dolaşduḳ **sāḥil-i baḥrı***
Mekān-ı maḥżdur deyü ḳarār virdük Göksu'da (M.K.44/2)

*Görince gerden-i ḫālüñ **boġaza** ʿazm itdüm*
*O Ṣarıyer'e varur mı hevāda **limānlıḳ** (G.233/3)*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HACI MUHAMMED ŞEHRÎ DÎVÂNI

A. METİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENİLEN YÖNTEMLER

Dîvân metninin transkripsiyonu yapılırken aşağıda verilen hususlar göz önünde bulundurulmuştur:

1. Dîvân'ın varak numaraları metnin sağ tarafında iki eğik çizgi /…/ arasında verilmiştir. /1b/ şeklinde olduğu gibi.
2. Transkripsiyonlu metnin oluşturulurken manzumelerin sıralanışında orijinal metne bağlı kalınıp numaralandırılmıştır. Ancak gazellerde hurûf-ı hecâ sıralamasında ذ ve ز harfi ile yazılan gazellerin yerleri karıştırılmıştır. ذ harfi başlığı altında ز harfi ile yazılan şiirler; ز harfi başlığı altında ise ذ harfi ile yazılan şiirler verilmiştir. Transkripsiyonlu metinde de alfabetik sıra gözetilip ilgili harflerin başlıklandırılmasında verilen dipnot ile bu durum izâh edilmiştir.
3. Der-kenârda yer alan şiirler, orijinal metinde bulundukları varak içerisinde yer alan ilgili şiirlerin bitiminden sonra verilmiş; varak numaraları ise dipnotta gösterilmiştir.
4. Metindeki şiir ve beyitlerin numaralandırılması tarafımızca yapılmıştır.
5. Metinde yer alan bütün şiirlerin ilk beyitlerinden önce aruzun hangi kalıbı ile yazıldıkları gösterilmiştir.
6. Metinde tespit edilen vezin hataları dipnotta belirtilmiştir.
7. Vezin ve anlam gereği yapılan metin tamirleri köşeli parantez […] içerisinde gösterilmiştir.

8. İmla hususiyetlerine ilişkin farklılıklar gösterilmemiştir.
9. Dîvân'da okunamayan kısımlar, orijinal metinden kopyalanarak ilgili yere yapıştırılmıştır.
10. Özel isimler büyük harf ile yazılmıştır.
11. Özel isme gelen ekler kesme işareti (') ile ayrılmıştır.
12. Şairin mahlası kalın/bold yazı tipi (**Şehrî**) ile gösterilmiştir.
13. Metinde yer alan âyet tırnak içinde ("...") gösterilmiş ve meâli dipnotta verilmiştir.
14. Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında, İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"[259] isimli makalesi esas alınmıştır.
15. Arapça tamlamalar *"dārü'l-kütüb"*, Farsça tamlamalar ise *"mekteb-i ʿışḳ"* şeklinde gösterilmiştir.
16. Farsça vâv-ı ma'dûleler, uzun a'dan önce (ˇ) işareti ile gösterilmiştir. ḫˇāb, ḫˇān vb. şeklinde yazılmıştır.
17. Arapça ve Farsça med harfleri آ: Ā, ā / ى: Ī, ī / و: Ū, ū şeklinde gösterilmiştir.
18. Şairin düşürdüğü tarihlerin son mısraları Latin alfabesi ile birlikte Arap alfabesi ile de yazılmıştır. Hicrî tarihlerin dönüştürülmesi, Türk Tarih Kurumu'nun https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/ adresi üzerinden yapılmıştır.

[259] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, c. IX., sy. 1, Ankara, 1993, s. 51-89.

B. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Arap harfli eski alfabede yer alan ancak günümüz alfabesinde olmayan harfler için ilmî eserlerde kullanılan aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء	ʼ
ا	a/e/ā
آ	ā/a
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s̱
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s

ش	ş
ص	ṣ
ض	ż/ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ک	k/g
ك	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	v/ū/u/ü/o/ö
ه	h
ی	y/ı/i

SONUÇ

Hacı Muhammed Şehrî ile ilgili yaptığımız bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler hâlinde sıralanmıştır:

1. Hacı Muhammed Şehrî, Osmanlı Edebiyatının 18. yüzyılında yaşamış bir şairdir.
2. Dîvân'da düşürülen tarih manzumesine göre h.1195/m.1781 tarihinde hayatta anlaşılmaktadır.
3. Şairin manzumelerinden hareketle İstanbul'da yaşamış olduğu söylenebilir.
4. Manzumelerden hareketle devlette vazifeli olduğu, birçok seyahatlere çıktığı ve ömrünün sonunda göz hastalığından muzdarip olduğu anlaşılmaktadır.
5. Şairin bilinen tek eseri dîvânıdır.
6. Şair manzumelerinde **Şehrî** mahlasını kullanmıştır.
7. Süleymaniye kütüphanesinde tek nüshasını tespit ettiğimiz Dîvân, yüz doksan iki varaktan oluşmakta ve içerisinde sekiz yüz elli bir adet manzume yer almaktadır.
8. Şehrî, manzumelerini aruz vezni ile yazmıştır. Aruzun en çok remel bahrinin *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* kalıbını kullanmıştır.
9. Nazım şekillerinden gazel, kaside, mesnevi, müstezad, kıt'a, tahmis, müseddes ve terk-i bend nazım şekilleri kullanılmıştır.
10. Eserde münacat, medhiye, cülûsiyye, kudûmiyye, fethiyye, bahariyye, nevrûziyye, şitaiyye, ramazaniyye, îydiyye, tarih düşürme, lügaz ve nazire türleri kullanılmıştır.

11. Şehrî, Osmanlı şiirinin son dönemlerinde şairliğin gereklerinden biri olarak görülen tarih düşürme sanatına çokça başvurmuştur. Bu sanatta mâhir olan şair, Dîvân'da yüz elli üç adet tarih düşürmüştür.
12. Tarih manzumelerinden anlaşılacağı üzere Şehrî saray erkânına yakın birisidir.
13. Dîvân'da düşürülen en erken tarih h.1142/m.1729, en geç tarih ise h.1195/m.1781'dir.
14. Şair, Osmanlı şiirinin sanatkârane şekillerinden biri olan bir adet mülemma gazel kaleme almış ve bunu Türkçe-Rumca dilleriyle yazmıştır.
15. Dîvân, yoğun bir dinî-tasavvufî muhteva içermemektedir. Manzumelerin içeriği, Nedimâne üslubu yansıtmaktadır.
16. Şehrî şiirde yeniliğin peşinde olmuş, şuhâne bir üslupla tatlı ve yeni söz söyleme hevesinde olan gazel-nüvis bir şairdir.
17. Hacı Muhammed Şehrî, kendi ifadesine göre şiirde usta bir isim olup 18. yüzyılın meşhur isimlerindendir.

KAYNAKÇA

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ ve Mûzilü'l-İlbâs Amme'ştehera mine'l-Ehâdîsi alâ Elsineti'n-Nâs (I-II)*, Mektebetü'l-Kudsî, Beyrut, 1351.

Ahmed Rif'at Efendi, *Lugat-i Târîhiyye ve Coğrafiyye (I-VII)*, Mahmûd Bey Matbaası, İstanbul, 1300.

Akay, Hasan, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, İşaret Yayınları, İstanbul, 2005.

Akçura, Yusuf, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri (XVIII. ve XIX Asırlarda)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2019.

Aksun, Ziya Nur, *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1994.

Akkuş, Metin, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2007.

Akün, Ömer Faruk, *Dîvân Edebiyatı*, İsam Yayınları, İstanbul, 2015.

Alptekin, Çoşkun, "Adakale", *D.İ.A.*, İstanbul, 1988, c.1, s. 340-341.

Ateş, Abdurrahman, *Avşarlı Nadir Şah ve Döneminde Osmanlı-İran Mücadeleleri*, (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Ün., S.B.E., Isparta, 2001.

Avcı, İsmail, "İskendernâmelerde Ölümsüzlüğe Yolculuk: İskender-i Zülkarneyn ve Hızır", *Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu*, Adana, 2012, s.28-40.

Aydemir, Abdullah, *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992.

Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, *Hadîkâtü'l-Cevâmî' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar)*, (Haz.) Ahmed Nezih Galitekin, İşaret Yayınları, İstanbul, 2001.

Ayverdi, Ekrem Hakkı vd., *Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri (Romanya-Macaristan)*, c. I-III, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2000.

Ayverdi, İhsan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük (I-III)*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011.

Bal, Kibar, "Tarihsel Süreç İçerisinde Bektaşiliğin Yeniçeriler İçerisinde Aldığı Şekil", *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara, 2018, s. 177-190.

Baltacı, Câhid, *Tasavvuf Lügatı*, Elif Neşriyat, İstanbul, 1981.

Banarlı, Nihad Sâmi, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (I-II)*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2016.

Batur, Selçuk, "Beylerbeyi Camii", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, c. 2, s. 203.

Bayram, Yavuz, *Çiçeklerle Diğer Bitkilerin Dîvân Şiirine Yansımaları ve Anlam Çerçeveleri (2 Cilt)*, (Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Ün. S.B.E., Samsun, 2001.

----------, "Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, sy. 2/4, 2007, s. 209-219.

Beydilli, Kemal, "Mustafa III" *D.İ.A.*, İstanbul, 2006, c. 31, s. 280-283.

----------, "Mustafa IV", *D.İ.A.*, Ankara, 2020, c. 31, s. 283-285.

----------, “Selim III”, *D.İ.A.*, İstanbul, 2020, c. 36, s. 420-425.

Bilgicioğlu, Banu “Sâdâbâd”, *D.İ.A.*, İstanbul, 2008, c. 35, s. 379-381.

Bilgin, Emrah, "Dîvân Şiirinde Geçen Musiki Istılahlarına Dair Genel Bir Tasnif Denemesi." *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2020, c. 60, sy. 2, s. 517-537.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrâhîm el-Cu‘fî, *el-Câmiu’s-Sahîh,* Telif Şemseddin Muhammed b. Nâsırüddin el-Kaysî ed-Dımışkî, Dârü’l-Fâryâbî, Hicaz, h.1433-m. 2012.

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, c. 1, İstanbul, 1333.

Canım, Rıdvan, *Dîvân Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2014.

Çavuşoğlu, Mehmed, *Necâti Bey Dîvânı’nın Tahlîli*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2017.

Çavuşoğlu, Mehmet, “Kaside”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II -Dîvân Şiiri-*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2017.

Çelebioğlu, Âmil, “Kültür ve Edebiyatımızda Allah (c.c.)”, *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Yesevî Yayıncılık, İstanbul, 1994, sayı: 1, s. 39-57.

Çıpan, Mustafa vd., *Âşıklar Kâbesi (Ka‘betü’l-Uşşâk) Mevlânâ Müzesi Kataloğu*, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Arma Matbaacılık, İstanbul, 2014.

Ceylan, Ömür, *Kuşlar Dîvânı Osmanlı Şiir Kuşları*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.

Demirbağ, Ömer, *Koca Ragıb Paşa ve Dîvân-ı Ragıb*, Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Ün. S.B.E., Van, 1999.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

----------, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.

Dilçin, Dehri, *Edebiyatımızda Atasözleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2018.

Ece, Hüseyin K., *İslam'ın Temel Kavramları*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2013.

Efe, Zahide, "Defterdar Mehmet Behcet Efendi'ye Sunulan Şiirler Mecmuası (Aemnz 575)", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2021, c. 5, sy. 1, s. 58-111.

Ertan, Mehmet Emin, *Dîvân Edebiyatında Ramazaniyeler Üzerine İncelemeler*, Doktora Tezi, Trakya Ün. S.B.E., Edirne, 1995.

Ertuğrul, Züleyha Nurgül, *Klasik Türk Edebiyatında Kudûmiye*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Ün. S.B.E., Ankara, 2018.

es-Suyûtî, *ez-Ziyâdât ʿalâ'l-Mevdûʿât*, nşr. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, Riyâd, 2010.

Güngör, Mevlüt, "Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Lokman", *Ankara Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1996, c. XXXV, s. 167-178.

Güngör, Zülfikar, " Türk-İslam Edebiyatının Kaynağı Olarak Hadisler", Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, *İslami İlimler Dergisi Yayınları*, Çorum, 2007, s. 201-211.

----------, "Türk-İslam Edebiyatının Kaynağı Olarak Kur'ân-ı Kerîm", I. Kur'ân Sempozyumu, *İslamî İlimler Dergisi*, 2007, s. 178-188.

Hançerlioğlu, Orhan, *İslâm İnançları Sözlüğü*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1984.

Harman, Ömer Faruk, "Âsaf b. Berahyâ", *D.İ.A.*, İstanbul, 1991, c. 3, s. 455.

----------, "Nûh", *D.İ.A*., İstanbul, 2007, c. 33, s. 224-227.

Hatiboğlu, İbrahim, "Selmân-ı Fârisî", *D.İ.A.*, İstanbul, 2009, c. 36, s. 441-443.

Işın, Ekrem, "Yenikapı Mevlevîhanesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. 7, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânu'l-Mîzân*, nşr. Abdulfettâh Ebû Ğudde, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2002.

İbn Mâce, el- Hâfız Ebu Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *Sünenu İbn Mace (I-II)*, Dâru İhyâi'l-Kütübü'l-Arabiyye, Kahire, 1372.

İmâm-ı Gazâlî, *Tasavvufun Prensipleri*, (Ter.) Remzi Barışık, Kılıç Kitabevi Yayınları, Ankara.

İnalcık, Halil, "Rumeli", *D.İ.A.*, İstanbul, 2008, c. 35, s. 232-235.

İnehân-zâde Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, 1949.

İpek, Abdulmuttalip, *"Nedim Şahsında Şûhâne Tarz Üzerine Bazı Değerlendirmeler.",* Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi Mine Mengi Özel Sayısı, 2(5), 2016, s. 155-163..

İpekten, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014.

----------vd., *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, I. Baskı, Ankara 1988.

İpşirli, Mehmet, "Dürrîzâde Mustafa Efendi", *D.İ.A.*, İstanbul, 1994, c. 10, s. 38.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c. II, "Şehrî", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1967.

Kahya, Esin, "el-KĀNÛN fi't-TIB", *D.İ.A.*, İstanbul, 2001, s. 331-332.

Kanar, Mehmet, *Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul, 2015.

Kaplan, Yunus, Poyraz, Yakup, "Dîvân Şiirine Kaynaklık Etmesi Bakımından Oyunlar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010, c. 3, sy. 15, s. 151-175.

Kara, Mustafa, *Din Hayat ve Sanat Açısından Tekkeler ve Zâviyeler,* Dergah Yayınları, İstanbul, 2017.

----------, "Fuzûlî'nin Rind ü Zahid ve Türkçe Dîvân'ında Züht ve Zahit Tipi", *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, İ.B.B. Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1996, No:37, 183-189.

----------, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2017.

Karabey, Turgut, *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2015.

Karacan , Turgut, *Bosnalı Alaeddin Sabit Dîvânı*, Cumhuriyet Ün. Yayınları, No:37, Sivas, 1991.

Karagöz, İsmail vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

Karahan, Leyla, *Erzurumlu Mustafa Darir Kıssa-i Yusuf; Yusuf u Züleyha*, Doktora Tezi, Gazi Ün., S.B.E., Ankara, 1985.

Karaman, Hayrettin vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014.

Kartallıoğlu, Yavuz, *Klasik Osmanlı Türkçesinde Ekleri Ses Düzeni (16, 17, 18. Yüzyıllar)*, Türk Dik Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Kelâbâzî, Muhammed b. İshak Buhârî, *Doğuş Devrinde Tasavvuf*, Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Kesik, Beyhan, "Şehri Hacı Mehmed Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 2014. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehri-haci-mehmed-efendi

Kiel, Machiel, "Midilli", *D.İ.A.*, Ankara, 2020, c. 30, s. 11-14.

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*, T.C. İkü Yayınevi, İstanbul, 2018.

Koçin, Abdulhakim, *Türk Edebiyatında Münâcât*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

Köksal, M. Fatih, *Sana Benzer Güzel Olmaz -Dîvân Şiirinde Nazire-*, Büyüyen Ay Yayınları, İstabul, 2018.

Köksal, Mustafa Asım, *Peygamberler Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004, s. 271.

Köseoğlu, Nevzat, "XVIII. Yüzyılın Siyasî Görünümü", *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri*, c. 6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, 1987.

Kurnaz, Cemal, Çeltik, Halil, *Dîvân Şiiri Şekil Bilgisi*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2013.

Kutlar, Fatma Sabiha, *XVIII. Yüzyıldan Bir Şair: İzzet Ali Paşa Metin ve İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Ün. S.B.E., Ankara, 1988.

Kutlar, Fatma Sabiha, *Dîvân-ı İzzet ve Nigâr-Nâme (Tezkire-i Nigâriyye)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, 2019. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-254685/divan-i-izzet-ve-nigar-name.html

Kuzubaş, Muhammet, *Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*, Deniz Kültür Yayınları, Samsun, 2005.

Külbilge, İlker, *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-İran Siyasi İlişkileri (1703-1747)*, (Doktora Tezi), Ege Ün., S.B.E., İzmir, 2010.

Levend, Agâh Sırrı, *Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnun Hikâyesi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi-Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1959.

----------, *Dîvân Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.

Mazıoğlu, Hasibe, *Nedim'in Dîvân Şiirine Getirdiği Yenilikler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2018.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye (I-V)*, (Haz.) Keskin, Mustafa; Öztürk, Ayhan; Tosun, Ramazan, Sebil Yayınevi, İstanbul, 1996.

Mengi, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarhi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.

Muallim Naci, *Istılahat-ı Edebiyye Edebiyat Terimleri*, Haz. Alemdar Yalçın ve Abdülkadir Hayber, Ankara, (Tarihsiz).

Nazik, Sıtkı, *Klasik Türk Şiirinde Cennet ve Cehennem*, (Doktora Tezi), Fırat Ün. S.B.E., Elazığ, 2015.

Onay, Ahmet Talât, *Açıklamalı Dîvân Şiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Haz.) Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2014.

Orman, İsmail, *"Mehmed Behçet Efendi"*, 2017. https://hattatlarsofasi.wordpress.com/aklam-i-sitte-hattatlari/mehmed-behcet-efendi/

Öz, Tahsin, *İstanbul Camileri (I-II)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

Özcan, Abdülkadir, "Ahmed Paşa", *D.İ.A.*, İstanbul, 1989, c. 2, s. 111.

----------, "Beşir Ağa, Hacı", *D.İ.A.*, İstanbul, 1992, c. 5, s. 555.

Özcan, Tahsin, "Veliyyüddin Efendi", *D.İ.A.*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 40-42.

Özdingiş, Vicdan, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, (Doktora Tezi), Selçuk Ün. S.B.E., Konya, 1998.

Özgeriş, Mutlu Melis, *XVIII. Yüzyıl Divân Şiirinde Hat Sanatı*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Ün. S.B.E., Erzurum, 2013.

Özgüdenli, Osman Gazi, "Sultan", *D.İ.A.*, İstanbul, 2009, c. 37, s. 496-497.

Öztuna, Yılmaz, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. I-X, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1994.

Öztürk, Mustafa, *Klasik Türk Şiirinde Merkez ve Taşra*, Kadim Yayınları, İstanbul, 2016.

Öztürk, R. Zeynep Gencal, *16. ve 17. Yüzyıl Osmanlı Kaftanları*, (Yüksek Lisans Tezi), Haliç Ün., S.B.E., İstanbul, 2010.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü (I-III)*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2015.

Pedani, Maria Pia, "Venedik", *D.İ.A.*, İstanbul, 2013, c. 43, s. 44-47.

Perin, Mithat vd. *Ansiklopedik İslam Lûgatı*, c. 1, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1982.

Serinsu, Ahmet Nedim vd., *Dinî Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009.

Sertoğlu, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli-Haritalı (I-VI)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Sevgi, H. Ahmet, "Hz. Muhammed Sevgisi'nin İslâm-Türk Şairlerindeki Tezâhürü", *Erciyes Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Kayseri, 1998, sy. 10, s. 119-136.

Sezen, Tahir, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 26, Ankara, 2017.

Sinemoğlu, Nermin, "Ayna", *D.İ.A.*, İstanbul, 1991, c. 4, s. 259-260.

Soysaldı, Mehmet, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Ahiret İnancı", *Fırat Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Elazığ, 1996, sy. 1, s. 43-66.

Şemdeddîn Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317.

----------, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Mihrân Matbaası, 6 cilt, Ankara, 1306-1316.

Şentürk, Ahmet Atilla-Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.

Tatcı, Mustafa, *İşitin Ey Yârenler Yunus Emre Yorumları*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2012.

Tekin, Gönül Alpay, *Ali Şîr Nevâî-Ferhad u Şîrin (İnceleme-Metin),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

Tektaş, Nâzım, *Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı Sadrâzamlar*, Çatı Kitapları Yayınları,İstanbul, 2009.

Tomar, Cengiz, "Şam", *D.İ.A.*, İstanbul, 2010, c. 38., s. 311-315.

Tökel, Dursun Ali, *Dîvân Şiirinde Mitolojik Unsurlar Şahıslar Mitolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

----------, *Dîvân Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.

Uluçay, M. Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.

Uludağ, Süleyman, *Tassavuf Terimeri Sözlüğü*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Uzun, Mustafa, "İslâmî Türk Edebiyatında Hz. İbrahim", Bakkal, Ali (ed.), *Hz. İbrahim Sempozyumu*, Şurkav Yayınları, Şanlıurfa, 2007, s. 203-212.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. I-XI, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

----------, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapukulu Ocakları*, c. I-II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

----------, *Osmanlı Tarihi*, c. I-IX, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Ünal, Ali, *Kur'ân'da Temel Kavramlar*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1986.

Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, c. IX., sy. 1, Ankara, 1993, s. 51-89.

Yaylalı, Yasemin, *Klasik Fars ve Türk Şiirinde Çiçekler ve Ağaçlar*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2018.

Yazar, İlyas, "Ömer Fuâdî", *D.İ.A.*, İstanbul, 2007, c. 34, s. 61-63.

Yıldırım, Ahmet, "Tasavvufta Ricalu'l-Gayb Telakkisi ve Konuyla İlgili Bazı Rivayetler", *Süleyman Demirel Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1997, sy. 4, s. 117-147.

Yıldırım, Nimet, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2017.

Yılmaz, Hasan Kamil, “Bir Lokma Bir Hırka”, *Altınoluk Dergisi*, İstanbul, 1999, sy.157, s. 005. http://hasankamilyilmaz.com/bir-lokma-bir-hirka.html

Yılmaz, Ömer, *Geçmişten Günümüze Tasavvuf ve Tarîkatlar*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.

Zeynuddin el-Irâkî, *Zeylu Mîzâni’l-i’tidâl*, nşr. Alî Muhammed Muavvad, (Âdil Ahmed Abdulmevcûd), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrût, 1995.

Zülfe, Ömer, “Rahîkî [Ö. 953/1546] ve Şiirleri” *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul, 2009, s. 171-198.

DÎVÂN-I ŞEHRÎ METNİ

DÎVÂN-I ŞEHRÎ

Eşʿār-ı dilkeş ile bu dīvān gūyiyā
Baḥr-ı muḥīṭ-i maʿnīde işler sefīnedür

1
Münācāt-ı Ḥażret-i Bārī Teʿālā Celle Şānuhū

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yā İlāhī baña sen eyle ʿaṭā /1b/
ʿAfv ḳıl eyledümse daḫi ḫaṭā

2 Bilürüm cevrümi günehkārum
Keremine senüñ ümīdvārum

3 Ey Ḫudāyā ḳuṣūrumuz çoḳdur
Raḥmetinüñ nihāyeti yoḳdur

4 Gerçi kim pür-ḳuṣūrum ey Bārī
Ola merḥametüñ baña yārī

5 Ḥāline bendegānuñ aʿlemsin
Hem kerem-kānısuñ hem erḥamsın

6 Eyle yā Rabb cürmümi maġfūr
Hem ʿināyetle eyleme beni ḫor

7 Günehümden hem eyleyüp āzād
Bu feraḥ ile eyle hem dil-şād

8 İtmedüñ bendeñi bu dehrde ac /2a/
Yine eyleme kimseye muḥtāc

9 Eyleme luṭf ḳıl rezīl ü ẕelīl
Ḫalḳ yanında bu ʿabdi itme ḫacīl

10 Şerr ü vesvāsdan hem eyle emīn
Uymayup aña olmayam ġamgīn

11 Bendeñi yā Rab eyleme maḥzūn
Eyle iḥsānuñile hem memnūn

12 Hem kerem eyleyüp ʿināyet ḳıl
Ebr-i kerem-kānısuñ hidāyet ḳıl

13 Ki bilürsün senüñ olan benden
Kesmez ümīdini Ḫudā senden

14 Hem ḥabībüñ şefāʿatile İlāh
Eyle mesrūr baña ṣorma günāh

15 Ki ẓuhūr eylemededür her-bār
Bendeden nice güne cürm-i hezār

16 Kerem-i raḥmetüñ nihāyet yoḳ
Hele iḥsānınuñ ki ġāyet yoḳ

17 Senden olur olursa yine kerem
Ḳalb-i maḥzūnumuz olur ḫurrem

18 Sensin ʿafv idici Kerīm-i seḫā
Eylerüm ben ümīd-i ʿafvı reḫā

19 Sen dururken revā degüldür hem
Ġayrıdan eyleyem ümīd-i kerem

20 Saña ḥālüm ne ḥācet ola beyān /2b/
Cümle ḥālüm efendime ki ʿayān

21 Ḳul olan sana ʿarż ider ḥālüñ
Hep bilürsün sen ʿabdin aḥvālüñ

22 İdemem kimseye ifāde-i ḥāl
Saña maʿlūmdur ḳamu aḥvāl

23 Ṣıdḳile rūz u şeb ider o niyāz
Hele açmaz o kimseye hem rāz

24 Eyle yā Rab niyāzlarını ḳabūl
Şehrī'nün ḳıl duʿāsını maḳbūl

2
Der-Vaṣf-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥażret-i Ḫālıḳ idüp ʿāleme maḥż-ı keremi
Eyledi cümle cihān ḫalḳına luṭf-ı ʿuẓmā

2 ʿAdl u dād eyleyici ḫüsrev-i ʿālī-şānı
İtdi iḥsān u ʿināyet ile ol Bārī Ḫudā

3 Böyle bir pādişeh-iʿāḳil-i dānā-revīşi
Görmedi ʿömri içinde hele çeşm-i dünyā

4 Hüner-i maʿrifet ile bu cihān mülketine
Gelmedi böyle daḫi şāh-ı hünerver aṣlā

5 Mekteb-i rüşdine anuñ niçe dānā gelse
Baḫşe ḳādir olabilür mi cevāb vire aña

6 Ezber itmiş o kitāb-ı edeb-i ḳānūnı
Re´y-i tedbīr-i hümāyūnları hep ḳānūna

7 Hele dārātla şevketine ḳābil mi dürür /3a/
Ki Ferīdūn u Keyḫüsrev ü İskender uya

8 Olsa ʿaṣrında bu salṭanatını görse idi
Yüz sürüp de[r]gehine bende olurdı Dārā

9 Cümle şāhān-ı zamāne ki olup emrine rām
Oldılar cān u göñülden aña bende ḥālā

10 ʿAdlde Nūşirevān nāmın yād eylemeyüp
Bu şeh-i ʿādile dinürse sezā ʿadl-ārā

11 Öyle bir baḫt-ı hümāyunı küşādedür ki
Ḳābili yoḳdur ʿadū ceyşine hem ḳarşu dura

12 İtmedi ḫāṣılı eslāf-ı kirāmında daḫi
Böyle erlik [ü] bahādırlıḳ ile böyle ġazā

13 Bā-ḫuṣūṣ virdi niẓām belde-i İstānbūl'a
Yed-i hümāyūna tīġile hem aldı fetvā

14 Ṭaġudup seyf ile cemʿiyet-i eşḫāṣı
İksik ḳoymadı bir yerde o şāh-ı dānā

15 Hem ʿAcem şāhını da eyledi bir bendesi māt
Ceyşini ḳırdı ḳaçırdı Ṣıfahān mülkine tā

16 Mülkine raġbet idüp almaġa ḳaṣd itse idi
Tācile taḫtını żabṭ eyler[i]di bī-pervā

17 İḫtiyāc yoḳ anuñ mülketine aʿcāmuñ
Bu cihāñ mülketi ḥükminde Sikender-āsā

18 Düşmeni itse ẓuhūr taʿyīn idüp askerini
Kendü taḫtında ider ẕevḳ ü ṣafāsın icrā

19 Bütün aʿdālar ider ḫavf her ān tīġinden
Yoḳ anuñ ẕerre ḳadar ḫavf ʿadūdan aṣlā

20 Ḳılıcile aralar maʿreke-i meydānı
Var mıdur mümkin seyfinden ʿadū bula rehā /3b/

21 Nemçe Mosḳo daḫi ʿahdini bozup müttefiḳan
Ṣandılar ḥīle vü tezvīrleri yanına ḳala

22 Bilmediler ki olar ʿahdi bozanuñ elbet
Ki muḳarrer ṣonu pişmānlıḳ [u] nedāmet ola

23 Her ṭarafdan yürüdigin göricek İslām'uñ
Ḫavfle ḳacmaġa da yol bulamadı aʿdā

24 Cümlesi virdi boyun tīġine ol sulṭānuñ
Cānile başları tīġi yoluna oldı fedā

25 Ḫayr duʿāsı berekāt ile āhir-i kār
Düşmen-i devlet [ü] dīn buldı cezāsuñ ḥaḳḳā

26 Ḫavf-ı tīġile hemān raġbeti idüp ṣulḥa
Ki muṣālaḥa içün eylediler nice recā

27 Ḥāsılı kār-ı niyāzları olunca maḳbūl
Oldılar ṣulḥ u ṣalāḥ arada ḳalmadı nizāʿ

28 Bu ġazāları anup şevḳile Sulṭān Maḥmūd
İftiḫār eylese her dem o şeh-i ġāzī revā

29 Ḥamdü li'llāh bu cihāñ mülketi āsūde olup
Çoḳ şükür Ḫālıḳ'a itmez hele bir ferd ġavġā

30 Bu felekde idemez ʿaksine hem devrānı
Dehrde yoḳdur ider cevr-i felekden şeḳvā

31 Devr-i ʿahdinde ḳamu cevr ü keder refʿ oldı
Şimdicek eyleyemez kimselere kimse eẕā

32 Himmeti ile ki ġam gitdi göñüllerden hep /4a/
Ḫalḳ rāḥatla ṣafā itmede hem subḥ u mesā

33 Ser-te-ser ʿālemi iḥsānile mesrūr itdi
Kerem-i ʿāmm ile iḥsānını ḳıldı yaġmā

34 Cümleyi luṭfı ile eyledi şād u ḫandān
İdüp inʿāmını efzūn o muḥibb-i fuḳarā

35 Niçe'yi eyledi ikrāmile ḳadrüñ ʿālī
Niçe'yi ḳıldı ʿināyetile çerāġ u iḥyā

36 Naḳd-i ʿömrini idüp ṣarf niçe āṣāra
Ki muvaffaḳ olup itdi niçe ḫayrāt binā

37 İtdigi reʼy-i hümāyūnda işābet eyler
Ṣadr-ı aʿẓam[ı] olunca Ḥācı Aḥmed Paşa

38 Bu da tevfīḳ-i Ḫudā'dur ki muvaffaḳ oldı
Böyle bir āṣafa ol şāh-ı ʿadālet-pīrā

39 ʿAdlile eyleyüp āsāyişe her dem saʿy
Arayup buldı vezīrini o fermān-fermā

40 Āṣaf-ı şāh-ı cihān olmaġa lāyıḳdur hem
Ṣadr-ı aʿlāya maḥal mühr-i hümāyūna sezā

41 Rūz u şeb rāḥatını terk idüp devlete hem
İtdügi ḫidmetine ḫāṣılı söz yoḳ ḳaṭʿā

42 Ṣıdḳile ḫidmeti maḳbūl-ı şeh-i ʿālem olup
Maẓhar-ı luṭfile hem eyledi ikrām aña

43 Maḳṣadı bu durur o āṣaf-ı ʿālī-ḳadrüñ
O şehe eyleye her demde duʿā bay ü gedā

44 O şehin-şāhile āṣafınuñ evṣāfları /4b/
Ḳalemüñ ile ne mümkin hele ṭahrīr ola

45 İt edeb **Şehrī** yeter ḫāmeñi ḳo aç elini
Devlet-i salṭanat-ı ʿömr-i şehe eyle duʿā

46 ʿÖmr-i efzūnile ol pādişāh-ı ẕī-şānı
Taḫt-ı ʿālīde ṣafālar ile pīr ide Ḫudā

47 Ki ġazālarda her āñ ceyşini nuṣretler ile
Dā´imā eyleye manṣūr u muẓaffer Mevlā

48 Ḳıla tedbīrini taḳdīre muvāfıḳ her dem
Ḥaḳ ide luṭf-ıʿ ināyet ile tevfīḳ aña

3
Nevrūziyye Der-Medḥ-i Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Sulṭān ʿOşmān Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cülūs itdi çemen mülketine nevrūz-ı sulṭānī
Ḫaber virdi gelüp bā[d]-ı ṣabā teşrīf dir anı

2 Bu müjdeyle hemān atdı külāhuñ ġonca başından
Açıldı verd-i rūy gelüp oldı şād u ḫandānı

3 Ayaġuñ bāġdan çekdügi gibi ḫüsrev-i sermā
Gelüp ebr-i bahārı daḫi ṣuvardı bāġ u bostānı

4 Şükūfesini eşcāruñ ki aḳçeveş nisār idüp
Zemīne ṣaçdı sīm-āsā çemenüñ ṭoldı her yanı

5 Çemeni bir yeşil dībā döşetdi hep çemenzāra
Virüp revnaḳ ser-ā-pā eyledi tertīb dīvānı

6 Ayaġ üzre dizildi serviler cümle ṭurup ber-pā /5a/
Ki teşrīfine ārzū ile hem ider şitābānı

7 Meẕāk ehli bu dem ʿīş u ṣafāyı idüp āmāde
İder her bir dıraḫtüñ sāyesinde ẕevḳ-i rindānī

8 Bu şevḳe lāle de sāġar-nümāsını idüp lebrīz
Ṭolu bir cām-ı ṣahbā çekdi rengi laʿl-i rummānī

9 İçüp zerrīn ḳadeḥ ile mey-i gülgūnı meclisde
Ḳızardı verd-i rūyı ṣanki anuñ erġuvān ḳanı

10 Yaluñ ḫançer ṭurup sūsen ḳarār eyledi gülşende
Gözedüp her ṭarafı meclisüñ olmuşdı derbānı

11 Bu gül devri ṣafā hengāmıdur girmez ele her dem
Müheyyā ʿīş u ʿişret demi vaḳt-i gül ü reyḫāni

12 Görünce saḥn-ı gülzāruñ bu tertīb ile tezyīnüñ
O demde ḥayretile ḫīrelenür çeşm-i insānī

13 Ṣadāsından durulmaz ʿandelibüñ gülsitān içre
Niçe nev-ṭarḥ-ı eşʿārile medḥ eyler gülistānı

14 Kitāb- ı Bülbüliyye'den virüp ṭıfl-ı güle dersin
Hezāruñ var niçe biñ ṭıfl-ı nevreste sebaḳ-ḫānı

15 Rumūz-ı ʿışḳı fāş eylememek içün ḳamu mürġān
Çemende ḳuş diliyle söyleşürler rāz-ı pinhānı

16 Müzeyyen oldı ez-cümle bütün hep mülket-i gülzār
Çemen mülketinüñ artdı bu dārātile ʿunvānı

17 Kenār-ı bāmdında yāseminler yollara ṣarḳup
Gözedüp rāhını gelür deyü olmuşdı ḥayrānı

18 Hemān nāme ile peyk-i ṣabāyı eyleyüp irsāl
Gülistāna ki daʿvet eyledi ol şāh-ı ẕī-şānı

19 Ṣabā ile gelince bu ḫaber çün Sulṭān ʿOs̱mān'a /5b/
Buyurdı ṣaḥn-ı gülzāra ḳuruldı taḫt-ı ʿOs̱mānī

20 İdüp şevket-i iḳbālile devletle hemāñ teşrīf
Ki itdi bī-ḥesāb bī-imtināñ inʿām [u] iḥsānı

21 Neşāṭ u ẕevḳ u şevkde himmetile oldı āmāde
Hele görmedi gerdūn devr ideli böyle devrānı

22 O şāhıñ merḥamet ü şefḳatinden hele baḫs̱ olmaz
Cihāna gelmedi bir böyle şāh-ı merḥamet-kānı

23 Bi-ḥamdi'llāḥ göñüllerden keder refʿ oldı hep cümle
Bir aġlar yoḳ zamānında ḳamunuñ rūyı ḫandānī

24 O ʿadl-ārā bu dehri eyledi āsūde hem ġamdan
Ki devrinde bütün ʿālem ser-ā-ser cümle şādānī

25 O şāhuñ devr-i ʿadlinde cihān emn ü emāñ olup
Sikenderveş bütün dünyāyı ṭutdı şevḳet ü şānı

26 O ʿadl [u] dād ile eyledi bu dehr-i āsāyiş
Ki ḳānūnile şerʿ üzre sudūr itmekde fermānı

27 Ne mümkindür zamānında ola ceyş-i fiten peydā
Niẓām-ı mülke şevkeṭle o saʿy itmede her ānı

28 Sezādur secde-i şükr eyleseñ dergāh-ı Maʿbūd'a
Ki lāyıḳ gördi taḫt-ı ʿālīye bir böyle sulṭānı

29 O Sultān-ı Süleymān-ı zamānuñ devr-i ʿadlinde
Ki vardır Musṭafā Paşa gibi bir ṣadr-ı ẕī-şānı

30 Anuñla ḥaḳ bu ki mühr-i hümāyūn nām [u] şān buldı /6a/
Aña dinür cihān içinde şimdi Āṣaf-ı ṯānī

31 O Āṣaf-ı zamānuñ ihtimāmı ile ʿaṣrında
Niẓāmuñ buldı cümle ser-te-ser hep mülk-i ʿOṯmānī

32 Ḫulūṣī olduġından maẓhar-ı tevfīḳ-i Ḥaḳ olup
Muṭābıḳ oldı her tedbīrine taḳdīr-i Yezdānī

33 Hemān evḳātile ṣarf eyledi varını āṯāra
O ḫayrāta hele ḫarc itdi çoḳ māl-ı fīrāvānı

34 Dü defʿa nā´il-i mühr-i hümāyūn oldı ol Āṣaf
İki şāh-ı cihānıñ daḫi olup ṣadr-ı ẕī-şānı

35 Anuñ ḫāme ne mümkin eyleye evṣāfını taḥrīr
Bir iki beyt-i manẓūmile niçe vaṣf eyleyem anı

36 Sitāyişden murād u maḳṣadum **Şehrī** duʿā el-ḥaḳ
Ḳabūl ider duʿāsını Ḫudā ʿabdüñ ki her ānı

37 O sulṭān-ı cihānı eyleye taḫtında Ḥaḳ dā´im
ʿAdū-yı devletini ḳahr ide Ḥażret-i Ṣubḥānī

38 O ṣadr-ı devletini de aña bağışlaya Mevlā
Zamānında ki ʿadlile ola āsūde devrānı

39 Bu gülzār-ı cihān içre ṣafālarla olup dil-şād
ʿAdāletile anuñ ʿālemde arta şevḳet ü şānı

4
Bahāriyye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Aʿẓam u Vekīl-i Muṭlaḳ Şehinşāh-ı Muʿaẓẓam Ḥażret-i ʿAlī Paşa-yı Ġazī

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Şitā gidince feraḥ ile geldi faṣl-ı bahār /6b/
Neşāṭla hele bu dem küşādedür eşcār

2 Çemen giyindi bu şādile bir yeşil câme
Te´eddüb üzre ider serv de ḳıyām-ı ḳarār

3 Ḳarārı ḳalmadı böyle sürūr-ı vaḳt görüp
Açıldı duramayup ġonca eyledi aḫbār

4 Ayaġ[ı] meykededen çekdi ʿīş [u] ẕevḳ ehli
Bu sebzezārdadur şimdi rinde cāy-ı ḳarār

5 Zemīne sīm gibi zīnet viren şükūfe degül
Gelince şāh bahār eyledi çil aḳçe niṯār

6 Bu zīnet ile hemāñ gülistāñ seyr idecek
Ḥicābla ḳızarup çün şaḳāyıḳ eyledi ʿār

7 Civān perçeminüñ alıcaḳ bu şeb būyuñ
Ṣabāḥa dek ki hezār eyler idi ehl-i zār

8 O gülleri gözdür dīdebāndur nergis
Ki yumdı gözünü tā be-ṣubḥ olup bīdār

9 Külāh refʿ idüp açdı o ġonca gül-rūyuñ
Meyile lāleyi pür ḳıldı ṣundı bülbüle yār

10 Açılduġın göricek güllerüñ ṣafāsından
Piyālesini hemān bülbül eyledi tekrār

11 Bu ḥāletile hele ʿandelīb raḳṣa girüp
Gülüñ yüzini ki muḍḥiklik ile açdı hezār

12 Benefşe boynunı egdi zemīne ḫaclet ile
O rūzigārile pençeleşürdi şāh-ı çenār

13 Şitā deminde zaḥmdār oldı çün sünbül
O demde ḳıldı anuñçün fetīllerüñ iẓhār

14 Buḫūr-i Meryem o nuṭḳile tāze cān buldı /7a/
Mesīḥveş anı iḫyāya bādī oldı maṭar

15 Çemende ḳuş dili taʿlīm iderdi ṭıfl-ı güle
Hezār ezber oḳur idi Nefḥatü'l-Ezhār

16 Gül ile bülbüle her ānda eyleyüp ḥasedi
Elinde ḫancer ile sūsen eylemişdi ḳarār

17 Döşetdi yollara şimdi zümürrüdīn aṭlas
Divardan gözedür rāhı yāsemen her bār

18 Buyur saʿādetile şāh-ı gül size müştāḳ
Gelür deyü ṣuladı yolları hep ebr-i bahār

19 O ṣadr-ı mekremet-ārā Vezīr ʿAlī Paşa
Vekīl-i salṭanat-ı pādişāh-ı ʿālī-vaḳār

20 Ne geldi öyle saḫī bu cihāna kim ne gelür
Keremde Ḫātem olur idi aña ḫidmetkār

21 Bu mertebe kerīmi eyleyüp anı kim nām
O naḳşı Ḫātemüñ elbet de bir beyāża çıḳar

22 Felāṭūn olsa zamānuñda fikrini idemez
Cihān ḫalḳı bilür ḳadrin eylemez inkār

23 O deñlü himmeti ʿālī dürür ḳamuya anuñ
Her ānda luṭfına maẓhar olur ṣıgār [u] kibār

24 Bu devrde ʿacabā var mı görmemiş keremüñ
Seḫāda bildicegüm bu ki yoḳdur aña uyar

25 Girince cenge o düşmene bildirür ḥaddin
Ne ḥaddi ḳarşu dura olsa daḫi Sām-ı süvār

26 Ne semte ʿāzim olursa olur hele manṣūr /7b/
Anuñla ḳarşulaşur mı ʿadū-yı sicin-ḳarār

27 Zamānda var mı anuñ gibi böyle ḫoş ḫaṣlet
Cihānda şimdicek oldı her ānda ḫidmetkār

28 Kesilmedi ḳalemüm midḥad u sitāyişden
ʿUluvv-ı mekremetini ki eyler o iḳrār

29 Sitāyişüñ beni bülbül miṣāli söyletdi
Bu midḥad ile ben oldum çemende şimdi hezār

30 Bahār medḫi tükenmez hemāñ ġazel ṭarḥ it
Ḳaṣīdede bu daḫi ola bir güzel āṣār

31 Açıldı nāzile ol ġonca çün gelince bahār
Görünce bülbül anı idemedi ṣabr [u] ḳarār

32 Kızarduġuñ göricek sīb-i rūy-ı nāzikini
Ruḫından almaġa şeftālū vaʿde ḳıldı nigār

33 Aġırlıḳ aldı o rıṭl-ı girān meclisde
Sürūrla duḫter-i rez ʿaḳdine virüp iḳrār

34 Firāḳ-ı yār beni ol rütbe ḫaste eyledi kim
Ne nuṭḳa ḳıldı liyāḳat ne ḳudret-i güftār

35 Gelince ol ruḫ-ı billūr-ı yāre ḫaṭṭ-ı siyāh
Miṣāl-i āyīne ṣan ḳıldı ruḫını ġubār

36 Nice zamān dürür görmedüm o cānānı
Raḳīb de elüme girmedi ki alam aḫbār

37 Uzatma naẓmuñı **Şehrī** duʿāya ḳıl āġāz
Duʿā-yı devletini dem-be-dem idüp tekrār /8a/

38 Zamān-ı devletüñ āsūde eyleyüp Bārī
Bu ṣadrda idesin ʿizz ü devletile ḳarār

39 Ḫudā seni heme ḥıfẓ eylesün küdūretden
Cihānda çekmeyesin renc [ü] zaḥmet ü ekdār

40 Ṣafā-yı ḫāṭır ile ʿömrüni füzūn ide Ḥaḳ
ʿAdūlar eyleye seyfine ser-fürū her-bār

5
Der-Sitāyiş-gīr-i Evṣāf-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Şehriyārī ʿOşmān Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İtdi teşrīf-i saʿādet ile ṣāḥib-i nigīn
Yüzü güldi bu cihānuñ bu meserretde hemīn

2 Ṣāḥibüñ buldı henūz ṣadr u vezāret şimdi
Oldı ol şāh-ı cihān böyle müdebbire ḳarīn

3 Olsa Felāṭūn anuñ re´yini tedbīr idemez
Cümle dānā-yı zamān rüşdine eyler taḥsīn

4 Kerem-i şāh-ı cihān olmaġa lāyıḳ budur
Ne anuñ miṯli bulunur ne ṭutar kimse yerin

5 Raġbeti yoḳ o keremkār yanında naḳdin
Ṣān ḥacer gibi dürür ḳadr-i zerile sīmīn

6 Öyle bir ẕāt-ı şerīfi ṭutar el üzre felek
Görmedi miṯlini devr eyleyeli çarḫ-ı berīn

7 Nādir-i ʿaṣr olan bir yere gelse cümle
Ḳādir olmaz biri baḫşile ola aña yaḳīn

8 Niçe maḥzūnları luṭfı ile memnūn ḳıldı /8b/
Olalı devlet-i izzet ile ol ṣadr-ı nişīn

9 Ṣadra devlet ile teşrīf idüp ʿOṯmān Paşa
Maẓhar-ı luṭf-ı şeh-i ʿālem olup aldı nigīn

10 Ḫāk-i pāyına yüzün süriver var dīvāna
İtme beyhūde yere ẕerre ḳadar āh [u] enīn

11 Ḥālini var hemān ol āṣafa iʿlām eyle
Ġayra aḥvālini dirseñ saña dir belki güzīn

12 Raġbet itmez hezār bābına ġaddār felek
Aña cevr eylemek ehl-i dile olmuş āyīn

13 Bedenüm ḳalʿa miṯāl leşker-i ġam żabṭ itdi
Ṭop-ı āha dinür mi dil ola ḥısn-ı ḥaṣīn

14 Bu mürüvvet bu kerem sende efendüm vardur
Pek bilürsün hele erbāb-ı meʿārif ḳadrin

15 Ḫāmem evṣāf-ı şerīfini iderken taḥrīr
Ḫāṭıra geldi ġazel ṭarḥına ḫoşdur bu zemīn

16 Gülsitānda gel açıl gül gibi ey gül-i nesrīn
Olma bu ẕevḳ [ü] ṣafā demleri ẕerre ġamgīn

17 Gelicek meclise sāḳī eline al ḳadeḥi
Ṭoldurup ṣun bize destüñ ile cām-ı zerrīn

18 Diñle destānumı cānā saña nāḳil olayum
Ḳulaḳ aṣma oḳunur ise de Ferhād u Şirīn

19 Kākülüñ rāyiḥası yoḳ durur ʿamber-i būyda /9a/
Zülf-i nigār gibi olmaya būy-ı müşkīn

20 Ḫaberüm var yine hem-bezm-i raḳīb olmuşsın
Ṣaḳlama bizden anı eyleme beyhūde yemīn

21 Ṣıdḳile eyle duʿā ṣadr-ı keremkāra yeter
Gūş idenler diyeler **Şehrī** duʿāñı āmīn

22 İde hem devletile ṣadr u vezāretde ḳarār
Ola hem dehrde her ānda kederlerden emīn

23 Eyleye re´yini taḳdīre muvāfiḳ Bārī
Her umūruna ola Ḥażret-i Ḫallāḳ muʿīn

24 Bu duʿāmuzı ḳabūl eyleye dergāhında
Ḥürmet-i ism-i nebī Ḥażret-i Seyyid-i Kevneyn[260]

[260] Mısrada vezin hatası vardır.

6
ʿĪdiyye Der-Medḥ-i Ṣadr-ı Aʿẓam-ı ʿĀlī-ḳadr u Gerdūn-vaḳār Devātdār Meḥemmed Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿ lün)

1 Gelicek ʿīd yine oldı göñüller ḫandān
Ser-te-ser cümle cihān ḫalḳı feraḥla şādān

2 Hele sāḳī-yi zamān ġurre-i şevvāl görüp
O sürūrile hemān raḳṣa girerdi devrāñ

3 Ayaġı yere mi baṣar rinde cihānuñ şimdi
Yıldızı düşkin iken yine günü ṭoġdu bu ān

4 Meh-i nev gibi ḳamer-rū ile zīnet bulmuş
Māh-ı ṭalʿatları şehr içre görenler ḫayrān

5 Yine meh-çehrelerüñ şevḳile geşt iderüz /9b/
Fener-i māh-ı felek bize gerekmez bir ān

6 Gice çarşūyı gezüp seyr ü temāşā itdüm
Görmemiş zīnet dükkānları çeşm-i insān

7 Görenüñ ʿaḳlı gider öyle müzeyyen olmuş
Mūm donanması virür ṣanki meh-tāba nişān

8 Hele deryāda olan ẕevḳ [ü] ṣafā vaṣf olmaz
Ḫāme ṭahrīr idemez dil daḫi taḳrīr ü beyān

9 O fişekler kimisi baḥra dalar dalgıçveş
Kimi hevāyadür anuñ durmaz yerde bir ān

10 Kimisi çarḫ-ı felek gibi döner devrānda
Kimi mānende-i ejder olur āteş-efşān

11 Hamdü li'llāh bu feraḥ ile bu dem şād olduḳ
Ġam gidüp oldı sürūr yine derūnda mihmān

12 Öyle bir şenligi var şehr-i Sitānbūl'uñ kim
Kūşe-be-kūşe meẕāḳınca ṣafāda rindān

13 Şevḳile pāyına yüz sürmege ṣadr-ı keremüñ
Cümle teşrīfine hep muntaẓır erbāb-ı dīvān

14 Ṣadr-ı Cem kevkebe destūr-ı Meḥemmed Paşa
Çün vekīl-i şehr-i zīşāndur o Āṣāf-ı zamān

15 Bu cihān buldı feraḥ ideli teşrīf ṣadra
Vaḳt-i ʿīd üstüne ʿīd oldı cihān emn [ü] emāñ

16 O kerem ile ḳamu ʿālemi ḫandān itdi
Yüzüni dehrüñ o güldürdi ki yoḳdur giryān

17 Re'y-i tedbīrini Eflāṭūn olursa idemez /10a/
Rüşdine fehmine idrākına var mıdur uyan

18 Görse inʿāmını Ḫātem unudup kendüsini
Belki mühr-i sükūtı urup açmazdı dehān

19 Ne saʿādet ne keremdür anıcaḳ ẕātını ḫalḳ
Kim ider medḥ [ü] sitāyiş ile hep istiḥsān

20 Yalıñuz ben degülem cümle cihān meddāḥı
Oldurur Ḥaḳ bu sitāyiş ile medḥe şayān

21 Bendeyüm deyü her ān faḫr iderüm ʿālemde
ʿAbdi olduġuma yetmez mi luṭfile şān

22 Yazmaġa vaṣf-ı şerīfini tefekkürde iken
Ḫaṭıruma bu ġazel geldi idem şerḥ u beyān

23 ʿAzm-i gülzār idüp nāzile şimdi cānān
Ṣalınur serv gibi bāġda ol tāze fidān

24 Yāruñ ol gerden-i ṣāfını o ḫālile görüp
Oldılar cümle boġaz seyrine ʿāzim yārān

25 Bir şeker çignedi yār bilmem aġız misk midür
Ḳanda gitdi ʿacāba şimdi o şīrīn dehān

26 Şāh-ı ḥüsn olana ḳanūn-ı ezeldür ʿīdde
İder üftādesine luṭfla būse-i iḥsān

27 Yā naṣīb oynar idüm gelse idi ol dil-cū
Ṭāliʿüm yārile yār olduġı olurdı ʿayān

28 Bayramı ṣavdı görüñ geldi mi bir kez bezme
Nice oldı bize eyledücegi ʿahd ü emān

29 **Şehriyā** buldı ġazel ile ḳaṣīdüñ itmām /10b/
Gel duʿā eyle ḳabūl idici Ḥayy u Raḥmān

30 İde tedbīrini taḳdīrine maḳrūn Bārī
Her umūruna iʿānet ide her dem Sübḥān

31 Her vaḳit Ḥaḳḳ'a tażarruʿla niyāzum budur
Ber-ḳarār eyleye bu ṣadrda Ḫallāḳ-ı cihān

32 Eylesün ẕevḳ [ü] ṣafā ile mürūr-ı eyyāmuñ
Her günin ʿīd gibi şād ide her dem Sübḥān

7
Der-Sitāyiş-i Vezīr Āṣāf-ı Naẓīr Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i ʿAbdu'llāh Paşa

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Āṣaf-ı şāh-ı cihān viren odur ṣadra şān
Müjdesile hemān eyledi ʿālem ṣafā

2 Ṣadra saʿādet ile geçdi o devlet ile
Mühr alup ʿizzet ile itdi kerem ol seḫā

3 Güldi yüzi ʿālemüñ şād ola her demüñ
Gören olur keremüñ ārzū ile mübtelā

4 Kimse bulmaz ḳuṣūr vaḳtidür anuñ sürūr
Eyledi ḫalḳ hep ḥużūr yoḳdur iden iştikā

5 ʿAṣrıdur emn [ü] emān cümle cihān şādmān
Oldı şükür ġam nihān her kişi eyler ṣafā

6 ʿĀlemi dilşād idüp ġuṣṣadan āzād idüp
ʿAdlile hem dād idüp aldı ḳatı çoḳ duʿā

7 Burc-ı saʿādetde hem ṭāliʿ-i kuvvetde hem /11a/
Şimdi bu devletde hem miṯli disem yoḳ sezā

8 Devlete ol geleli ḫayırdadur hem eli
Aḫir ile evvelī ʿālem iderler senā

9 Gelmedi böyle vezīr ḫāṣılı ol bī-naẓīr
ʿĀlemi idüp esīr eyledi ḳul ḥāliyā

10 ʿAbdu'llāh Paşa gibi var mı o dānā gibi
Ol kerem-ārā gibi ʿāleme iden seḫā

11 Kerem ile nāmda ʿāleme ikrāmda
İtdügi inʿāmda Ḫātem odur gūyā

12 Luṭfla ikrām ider ḥadsiz inʿām ider
Keremini ʿāmm ider dimez o bay ü gedā

13 ʿAḳlla fikrde ol reʾy-i tefekkürde ol
İtdügi tedbīrde ol ʿāleme ider ṣālā

14 Esbine olsa süvār ider ʿadūyı şikār
Ḫaṣma o ālī vaḳār ʿazm idicek evvelā

15 Çekse o tīġüñ eger tīġine çün baş eger
Rüstem olup eger ḳarşu duramaz aña

16 Devr idüp itse dilüñ dönüp o çekse emüñ
Ẕerre ḳadar bu felek ferde idemez cefā

17 **Şehrī** bu söylemeden ẕātını vaṣf itmeden
Naẓm-ı nevi dimeden maḳṣaduñ ancaḳ duʿā

18 Eyleye Ḫaḳ ber-murād hem vire ʿömr-i ziyād
Kim ola baḫtı küşād Ḫaḳ'dan iderüm recā /11b/

19 Ṣadrda dāʾim ol ʿizzile kāʾim ol
Ṣıdḳla ṣāʾim ol bu kereme Āṣafā

20 Devlet virmiş ezel-i luṭfla ol Lem-yezel
Eyleye ʿazze ve cell dā´im ṣadrı ṣaña

8
Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥażret-i Saʿīd Meḥemmed Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿ lün)

1 Oldı devletile o destūr vezīr-i aʿẓam
Bu sürūr eyledi hep ḫalḳ-ı cihānı ḫurrem

2 Bu neşāṭ çün niçe maḥẓūnları ḳıldı şādān
Rāst-ı devr itdi felek hele murād üzre bu dem

3 Bu feraḥ ile cihānun yüzi güldi şimdi
Ḳalmadı ẕerre ḳadar kimsede endūh [u] elem

4 Bu ṣafā ile ele sāzını alsa Zühre
Görüp o şevḳ-i felek raḳṣa girer şevḳle hem

5 Devri āsāyiş olup oldı göñüller şādī
Ḥamdü li'llāh ne keder ḳaldı göñüllerde ne ġam

6 Devr-i ʿadlinde felekden yoḳ ider şeḳvāyı
Böyle şādī demi gördi mi ʿaceb bu ʿālem

7 Gelmedi ẕāt-ı şerīfi gibi ḥaḳ bu ṣadra
Böyle bir luṭf [u] kerem ṣāḥibi ṣadr-ı efḫam

8 Ol durur ʿāleme iḥsānını yaġmā edici
Ol durur luṭfı ile ʿālemi iden mükerrem

9 Ol durur ṣāḥib-i devlet ki odur ṣadr-ı nişīn /12a/
Eyledi şimdi vekīl anı şeh-i ʿālī-himem

10 Āsumān-pāye felek sāye Meḥemmed Paşa
Ol durur saʿd u saʿīd baḫtile gerdūn-ḥaşem

11 Olsa bu devrde görseydi eger Eflāṭūn
Eyleyüp re´yine taḥsīn olurdı epsem

12 Niçe ḫātemüñ o naḳşını beyāża çıḳarur
Aña mümkin mi ki yād olına nām-ı Ḫātem

13 Niçe aʿdālarınuñ sırrını ġalṭān eyler
O meyānına ki bend itdügi tīġi ġam ġam

14 Ġażab ile o sürer ise atuñ meydāna
Durmaz ḳarşu eger ḫaşm olursa Rüstem

15 Şiʿr inşāsını ḥall idemez erbāb-ı kemāl
Ṣarf-ı ẕihn eyleseler ger yine ḳalur mübhem

16 Niçe taḳrīr olına doġrısı bu evṣāfı
Niçe mümkin ki ide vaṣfını taḥrīr ḳalem

17 Binde birisi olınmaz bu ki ḥaḳ şerḥ [ü] beyān
Ger ḳuṣūrına naẓar itme idüp ʿafv-ı kerem

18 Ḥamdü li'llāh seni bu ṣadrda Ḥaḳ gösterdi
Ol zamāndan berü bi'llāh efendüm şādum

19 Ṣafā-dādger-i ad-āver-i ʿālī-ḳadr āyā
Bendegān zümresine eyle beni de munẓam

20 Ger ḳabul itmez iseñ müşkil olur pek ḥālüm /12b/
Ḳulunum deyü n'olur ben de her ān faḫr itsem

21 Eyle mesrūr beni luṭf idüp iḥsānın ile
Direm efendüme aḥvālümi bir ġayra dimem

22 İderüm şerm [ü] ḥayā ḥāl-i dili inhāya
Ḥaḳ bilür ḥālümi ben kimseye iʿlām itmem

23 Rūzigā[r] esmedi felekde muvāfiḳ hergiz
Fülk-i dil baḥr-ı ġama ṭalmada her ān her dem

24 Bize ṭoġrı ger eser ise o bād-ı luṭfuñ
Bir ḳenāra çıḳarur zevraḳ-ı dili ġam-ı yem

25 Ḫaḳ-i pāyına yüzümi Ḥaḳ'a şükr ki sürdüm
Der-gehinden beni ḳovsan da efendüm gitmem

26 Ẕātınuñ şevḳile meddāḥ iken sulṭānum
Bu sitāyişe sezā bu ġazeli dir ḫāmem

27 Bezmüme gelse o cānāne olurdum ḫurrem
Geldügün duyarısa eyler o aġyār anı zem

28 Bu ḳadar pend [ü] naṣīḥat iderüm ol yāre
Ẕerrece pendümi gūş idüp o olmaz mülzem

29 Ḫastelendi deyü dildārımuñ aldum ḫaberin
Ṣıḥḥatüñ duyamadum oldı bu aḫbār şübhem

30 Vech-i pākine ṭaġıtmış o civān perçemini
Aldı ʿaḳlumı görünce benüm āh ol perçem

31 Alıcaḳ aġzuma ḫāl-i lebüñ oldum medhūş
Bilemem ḫāline bendīne-i ḥubb-ı ʿamber mi disem[261]

32 Uyup aġyārına beyhūde günāhum yoḳ iken
Ne revādur bize bu cevrile āzār u sitem /13a/

33 **Şehriyā** buldı ġazel ile ḳaṣīdüñ itmām
Ġayrı destūra saña ḫayr duʿādır elzem

34 Devlet-i ʿömrini Ḫālıḳ müteraḳḳi itsün
Ẕikr ü fikrüm bu durur ṣubḥ [u] mesā vü her dem

[261] Mısrada vezin hatası vardır.

35 Ber-ḳarār eyleye bu ṣadrda ẕātını Ḫudā
İdesüñ ẕevḳ [ü] ṣafā dehrde ey ṣāḥib-i ʿilm

36 Heme tedbīrini ṭaḳdīrine maḳrūn ide Ḥaḳ
Eyleye luṭf [u] ʿināyet ile elṭāf u kerem

9
Teşrīfiyye-i Ṣadāret-i ʿUẓmā vü Vekālet-i Kübrā Ḥażret-i Muṣṭafā Paşa Der-Cānib-i Mora

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Geldi yine müjdeler itdi ṣabā
Buldı feraḥ ile göñüller ṣafā

2 Güldi bu müjdeyle yüzi felegüñ
Zühre duyup raḳṣa girer evvelā

3 Oldı bu müjdeyle şādī hep
Şevk ü sürūr ile çü bay [u] gedā

4 Gerçi ki şād oldı cihān ser-te-ser
Kimse dimez aṣlını ṣorsam baña

5 Bād-ı ṣubḥdan ṣorıcaḳ ḫaberi
Didi ki ṭoġrıca cevāb bu saña

6 Çünki ṣorarsañ ḫaberüñ vireyüm /13b/
Şevḳle ṭut gūşını benden yaña

7 Kimseye ṣorma ḫaberi benden al
Şimdi vezīr oldı o medḥe sezā

8 Mühr-i hümāyūnuñ aña müjdesüñ
Götürüp aldum keremüñ ibtidā

9 Şevḳle geldüm size müjde idem
Müjde idüp yine girerüm yola

10 Öyle tehī-dest daḫi ben gelmedüm
Al bu hediyyemi baña ḳıl duʿā

11 Ḫāk-ı rehüñden saña ihdā idem
Çeşmine çekdük de ola rūşenā

12 Kuḥl-ı Ṣıfāhān'dan aʿlā durur
ʿAyn-ı ṣafādur hele bu tūtiyā

13 İstediler benden anı virmedüm
Eylediler nice niyāz u recā

14 Destine girmez o senüñ her zamān
Böylece iksīr gibi ḫāḳ-i pā

15 Ḳıymetini bilüp añun ṣaḳla pek
Ḳıymeti yoḳ aña yetişmez behā

16 Öyle bir āṣaf-ı cihāndır añun
Ḫāk-ı rehidür göze viren cilā

17 İşte o āṣafdur o āṣaf-ı dem
Ḫalk-ı cihān ancaḳ ider ṣenā

18 Muṣṭafā Paşa-yı keremkārdur
Müjdeye geldüm baña eyle ʿaṭā /14a/

19 Eyler o keremini bī-imtinān
Kimler ider aña muʿādil seḫā

20 Nāmını ṭayr eyledi ol Ḫātem'üñ
Baḫṣini aña açan eyler ḫaṭā

21 Rüstem olursa daḫi ḫaşmı eger
Ḥaddi midür kim dura ḳarşu aña

22 Eyleyemez re´yle tedbīrini
ʿAḳılda meger ki Felāṭūn ola

23 Medḥ iden ẕāt-ı şerīfüñ anuñ
Şevḳe gelüp bülbül olur gūyiyā

24 Nuṭḳa gelür ṭūṭī-gūya gibi
Āyīne-i ṭabʿı hem olup küşā

25 Faḫr ider bende olanlar aña
Ẕerrece yoḳdur bu sözümde riyā

26 Söyleden ancaḳ keremüñdür beni
Eyledüñ elṭāf [u] mürüvvet baña

27 Vaṣfuñı ḫāmem iderken beyān
Gönlüme geldi bu ġazel āṣafā

28 Meclise gelse ki o nāzik edā
Şevḳile görenler olur mübtelā

29 Açar ʿaraḳ-ı gül gibi ruḫsārını
Ḳırmızı gül dinse o rūya revā

30 Gülşen-i nāzda mı bitmiş ʿaceb /14b/
Ḳaddi anuñ tāze fidān gūyiyā

31 Eylemez üftādeler andan dirīġ
Yolına cān naḳdin eyler fedā

32 Ḫāk-ı reh olur aña ʿuşşāḳ olan
Anlara cevrile o eyler cefā

33 Ben añun eṭvārını ḫoş görmedüm
Gördügi nādāna olur āşinā

34 Oldı ġazel ile ḳaṣīdüñ tamām
Şehrī ḫulūṣile duʿā ḳıl añа

35 Devletini Ḥaḳ ḳıla anuñ ziyād
ʿÖmr-i füzūn eyleye añа ʿaṭā

36 Ṣadr-ı vezāretde ḳarār eyleyüp
Anı kederden ḳıla maḥfūẓ Ḫudā

37 Luṭfile memnūn ide Bārī deyü
Yalvarırum Ḫālıḳ'a ṣubḥ u mesā´

10
Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓām-ı Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Rāġıb Meḥemmed Paşa

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Çoḳ şükür Ḫālıḳ'a feraḥ demdür
Cümle ʿālem ṣafāyla ḫurremdür

2 Öyle āsāyiş oldı yine cihān
Bī-keder ḫalḳ ṣafāda bī-ġamdur

3 Şimdi devlet ile alan mühri /15a/
Ḥaḳḳ'a ḥamd böyle ẕāt-ı ekremdür

4 Pādişāhuñ niẓām-ı memleketi
Hem o destūr-ı müşīr-i efḫamdur

5 Şehriyāra vekil-i muṭlāḳ olup
Her umūrına cümle maḥremdür

6 Mühürde kerem ile nām buldı
Ḥāṣılı kim seḫāda Ḫātem'dür

7 ʿİzzile ʿāleme ider ikrām
Ḳadr-i nāsı bilür o mükerremdür

8 ʿAksine çarḫ idemez devri
Vaḳti anuñ ṣafā-yı ʿālemdür

9 Ḥamdü li'llāh ki Rāġıb Paşa
Devletile vezīr-i aʿẓāmdur

10 Ḳahramānlara ḳan-feşān dürür ol
Ḫaşmı Sām olsa dir ne sersemdür

11 Diñlemez düşmeni o at ṣalar
Diseler ḳarşudaki Rüstem'dür

12 Hele inşāsı ḥall olunmaz anuñ
Her gören dir bu sırr-ı mübhemdür

13 Şiʿrine her kişi ider taḥsīn
Nazmda ḥaḳ bu kim müsellemdür

14 Maʿrifet baḥrı olan āṣafa çün
Hüner ʿarż itme ḳatre-i yemdür

15 Ḳaṣdum ʿarż-ı hüner degül ancaḳ
Benüm ārzūm ümīd-i keremdür /15b/

16 Doġrusı bu ḳaṣīdeye şimdi
Bir ġazel ṭarḥ[262] itmek elzemdür

17 Nāzile açılan ol gül-i femdür
ʿAraḳ-ı rūyı ṣanki şebnemdür

18 Ṭaġıdur perçemini meclisde
ʿAḳlımuzı alan o perçemdür

19 Ele gül gibi cām alıb sāḳī
Didi bu yādigār olan Cem'dür

20 İy degülse de yine ḥürmeti var
Zem idüp dime bādeye kemdür

[262] Tarh: metinde "ṭarḥu" şeklindedir.

21 Mey-fürūş ṣaḳlama meyi bizden
İşte bādile ṭolu bu ḫumdur

22 Lāfı ḳo cümleten umūrūñdan
Aña **Şehrī** duʿā çün aḳdemdür

23 Ḳullarınuñ niyāzını dā´im
Eyleyici ḳabūl Erḥam'dür

24 Ḥażret-i Ḫālıḳ'a efendüm içün
Bendegānuñ recāsı her demdür

25 İtmek anuñ duʿā-yı devletini
Bize her dem her ānda ehemdür /16a/

11[263]

Der-Sitāyiş-i Re´fet Efendi Ḥasan Aġa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bi-ḥamdi'llāh cenāb-ı ḥażret-i Re´fet efendi kim
Küşāde baḫtile bī-iştibāh tevfīḳe maḳrūndur

2 Ne ṭāliʿ ṭāliʿ-i ikbāl ne ṭāliʿ ṭāliʿ-i mesʿūd
Duḫūl itmek bu ʿālī rütbeye taḳdīr-i Bī-çūn'dur

[263] Der-kenar: Vr. 15a.

3 Ne ʿaḳl-ı rüşd ü kāmil kim o ẕāt-ı muḥterem el-haḳ
Fünūñ-ı ʿilmle manṭıḳ [u] maʿānīde Felāṭūn'dur

4 Dizilmiş dür gibi eşʿārda her lafıẓ bir lū´lū
Anuñ inşāsı da şiʿrine nisbet dürr-i meknūndur

5 Maḥaldür iltifāt-ı şehriyārī olmaġa her dem
Aña şāyeste olan iʿtibār-ı şāh-ı gerdūndur

6 Ḥasedkārān olanlar ḥamdü li'llāh oldılar pür-ġam
Aḥibbā ser-te-ser şādī ʿādūyān cümle maḥzūndur

7 Sezādur secde-i şükr eyleye dergāh-ı Maʿbūd'a
Bu aḫbār-ı sürūrı gūş idenler daḫi memnūndur

8 Ḳarīḥa-i cihāndārīden oldı **Şehriyā** müjde
Medür silk-i işāret ile bā-emr-i hümāyūndur

12
Şitāi´yye Der-Sitāyiş-i Vezīr-i Arisṭo-Tedbīr Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşa

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Cihān[ı] żabṭına aldı şitā bu diḳḳatde
Ānīde kendüsine uydurur şu furṣatda

2 Aġırdı rūy-ı zemīnüñ gelince mevsim-i dey
Ki ḳalmadı yüzü aḳ oldı eski ṣūretde

3 Çil aḳçe gibi ṣaçup berf yaġdırur gerdūn
Donandı sīm ile cümle cihān meserretde

4 Yaġan semādan o şöhret ile degüldür berf
O sīm ḳanadlu pervāne idi zīnetde

5 Alınca yayını hallāç-ı çarḫ bu demde alsa
Bu ʿarża pempe döşetigi ola raḥātda

6 Ṣovuḳ muʿāmele itdi gelince meclise ṣayf
Ne el ṭutar ne ayaḳ ḳaldı dil o ḥayretde

7 Yaluñ ḳılıç gibi penç pāre ile çaldı şitā
Elüñ düşürdi çenāruñ żamīri fetretde

8 Libāsını ṣoyup eşcaruñ eyledi ʿüryān
Çemende serv ḳarār eyledi iḳāmetde

9 Ḫazān olup gül-i āluñ ṭarāveti gitdi
Çekildi kūşeye şimdi hezār vaḥdetde

10 Ki böyle şiddet-i sermāda gül ḳarār idemez
Bahāra dek gelemez ḳal hemān selāmetde

11 Vezīr ibn-i vezīr Defterī ʿAlī Paşa
Anuñla baḫt idemez kimseler bu devletde /16b/

12 Muvaffaḳ olduġına devlete odur bādī
O ṣıdḳile çalışup saʿy ḳıldı ḫidmetde

13 O ẕāt-ı ekremüñ öyle füzūndur keremi
Göreydi Ḥātem anı ḳalur idi ḫacletde

14 Anuñ muʿādili yoḳ maʿrifetde dehr içre
Muḳābil olmaya bir ferd o ẕāta himmetde

15 O deñlu fārisdür ki girince meydāna
Muḳāvemet idemez Sām olursa ḳuvvetde

16 Hele naẓīri bu dünyāda şeb-çerāġa miṣāl
Behā yetişdirmez felek aña ḳıymetde

17 Teşekkür ile ki ʿālem saña ṣenā eyler
Anuñ nice vaṣf-ı şerīfini ḫalḳ medḥetde

18 Bugüne bir ġazelüñ ṭarḫına düşüp hevesüm
Ḳaṣīdeye o elṭāf vire nihāyetde

19 Açulmasun hele ol ġonca bu bürūdetde
Ṣovuḳ yaḳar o güli böyle vaḳt-i ḥiddetde

20 Bu gice bizleri bezmine daʿvet eylese yār
Ne ġam ki ḳarile ḥelvā iderse soḥbetde

21 Gözet o sīmüñ ayaġını dökdürür sāḳī
Ṣaḳın uzatmasun ayaġ ṭaşra şiddetde

22 Görince buz gibi yārüñ edāsını aġyār
O buz miṣāli ḳıpurdırmaz bu kesretde

23 O yārile heme ḫalvet-nişīn olup tenhā
Ṣafālar eyleyicek vaḳt geldi ḫalvetde /17a/

24 O āteşīn ʿiẕāruñ ʿitābını göricek
Dayanmadı eridi ḳar daḫi o ṣıḳletde

25 Ṣovuḳ edāyla **Şehrī** uzatma sözi yeter
Duʿāya eyleyüp āġāze olma fikretde

26 Cihānda ḥıfẓ ide ekdārdan seni Mevlā
Ṣafāyla olasuñ devletile ʿizzetde

27 ʿAdūnı ḳahrile döñdire bu dem devrān
O renc [ü] cevrile her ān ḳala meẕelletde

28 Cenāb-ı Ḫālıḳ-ı Bī-çūn'dan niyāz iderüm
O ber-ḳarār ide düşmenlerini ẕilletde

13[264]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġam-ı dehrile füzūn olma derd [ü] elemüm
Hele günden güne artmada derūnumda ġamum

2 Kime ʿarż eylesem aḥvālümi hīç raḥm itmez
Kime şekvā ideyüm baḫtdan ey pür-himemüm

3 Bir dem olur mı murādumca döner mi bu felek
Yoḫsa miḥnet [ü] elem ile geçer mi ki demüm

4 Olmaz idi bu cihān içre işüm āhile zār
ʿAndelīb gibi benüm olsa idi ġonca-femüm

5 Bir kere giryeden āzāde olup şād olsam
Kesilür idi hemān dīdelerümdeki nemüm

6 ʿArż-ı ḥālüme naẓar it kerem [ü] luṭf ile
Pür-sürūr eyle bu kemterīn ṣāḥib-keremüm

7 İtme maḥzūn bu **Şehrī** ḳuluñı luṭf eyle
Ey kerem-kān [u] ʿināyetlü veliyyü'n-niʿamum

[264] Der-kenar: Vr. 16a.

14
Der-Sitāyiş-i Aġa-yı Dāru's-Saʿāde-i Şerīfe Der-ẓımn-ı Ḳırā´at-i Mevlūdü'n-Nebevī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Maḥrem-i pādişeh-i muʿtemed-i devlet-i dīn
Dār-ı Saʿāde aġası Ḥacı Beşīr Aġa

2 Niceyi eyledi inʿāmla şād [u] ḫandān
İḥtiyācdan niceyi ḳurtarup itdi iḥyā

3 Nice ḫayrāta muvaffaḳ olup itmām itdi
Lā-naẓīr her birisi miṣli cihānda yektā

4 Ḫaṣlet-i pākile taḥsīl-i rıżāu'llāhda
Bulunup eyledi ʿālemde o çoḳ celb-i duʿā

5 Cāmiʿ-i nāzik [ü] nādīde ḳalender-ḫāne
Doġrusı bu hele muḥtāc idi ṭaʿmīr olına /17b/

6 Kimseyi itmedi bu ḫayra muvaffaḳ Bārī
Maḥż-ı luṭf [u] keremi ile naṣīb itdi aña

7 Şād idüp rūḥını Bu'l-Feṭḥ Meḥemmed Ḫān'uñ
Böyle bir cāmiʿ-i pākīzeyi ḳıldı iḥyā

8 Ki ziyāretini ḳaṣd eyleyüp itmāmında
İtdi saʿādetle cāmiʿe teşrīf ḥālā

9 Anda ḳırā´at-ı mevlūd-i şerīf itdirüp
Ḥaḳ bu ki o eyü duʿā olsa ki söz yoḳ aṣlā

10 Ṣıdḳile çün oḳutan ḫayr duʿāyı işidüp
Gökde hep cümle melā´ik diye āmīn revā

11 İştibāḥ itme duʿāları ḳabūl eyledi Ḥaḳ
Nażar it aġlamaduk var mıdur ādem aṣlā

12 Böyle cemʿiyet-i kübrā ki ḫulūṣdandur
Eyü Mevlūd-i şerīf oldı ḳırā´at ḥaḳḳā

13 Bunda ḫāżır bulınan cümlesi şevḳile bugün
İtdi iḫlāsla duʿālar hele hep bay [ü] gedā

14 Ḫāṣṣ [u] ʿamm cümlesine eyleyüp ʿizz ü ikrām
Bir ḳuṣūr ḳoymadı ikrāmda bu dem ol dānā

15 Cāmiʿi rāyiḥā-yı ʿamber ile doldurdı
O laṭīf rāyiḥalar ʿarşa çıḳar ise n'ola

16 Ki türbedārlar alup destine hem maşrabalaruñ
Şekerīn-i şerbet ʿaṭşān olana ider ṣalā

17 O şeker ṭablalarını göricek birbirine
Didiler ṭatlı yiyüp ṭatlıca söyle ẓürefā /18a/

18 Bir aġz-ı miski daḫi düşdi benüm baḫtuma ki
Böyle bir ṭatlı şeker çignememişdüm ḳaṭʿā

19 Leẕẕeti ḳande bulunur ʿacabā ʿālemde
O şekerler ṣanasuñ ḳand-i mükerrer gūyā

20 Böyle tertīb ile itmām-ı duʿādan ṣoñra
Eyledi anda olanlara hem inʿām u ʿaṭā

21 **Şehriyā** vaṣfını taḳrīr [ü] beyān eyleyemem
Ḫāme taḥrīrde mümkin midür itmeye ḫaṭā

22 Eyleyüp devletile ʿömrini her dem efzūn
Sāl-be-sāl mevlūd oḳudmaḳ ide taḳdīr Mevlā

23 Dergehinde bu duʿālarını idüp maḳbūl
İde iḥsān [u] ʿināyet ile ecrini Ḫudā

24 Müddet-i ʿömri içinde nice ḫayrāt itmek
Ḥaḳ ide luṭf [u] kerem ile müyesser ki aña

15[265]
Tārīḫ-i Ḳışlaha-i Cedīd-i Yeñiçeriyān-ı Dergāh-ı ʿĀlī

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḫüsrev [ü] Dārā-ḥaşem pādişeh-i gerdūn vaḳār
Kevkeb-i iḳbāl-i ʿālī şehriyār-ı bī-naẓīr

2 Ḥażret-i ʿAbdü'l-ḥamīd Ḫān ẓıllı-ı Ḥaḳ sulṭān kim
Cümle hep maḥkūm-ı emri ol şehüñ şāhān-ı mīr

3 Ol şehinşāh-ı cihān ol şāh-ı ālī mülaḳḳab
Oldur İskender-sipāh oldur Ferīdun-ı serīr

4 Ḫaşmet [ü] dārāt [u] şevket ile hem ʿunvānuñı
Görse şāhān-ı selef ḳul olup olurdı esīr

5 Her neye fermān ider ise hemān mevcūd olup
Der-ʿaḳab emr-i hümāyūnı ile ḫuṣūl-pezīr

6 Öyle bir şāh-ı cihāngīrdür ki ẕāt-ı ekremüñ
Ḫāme taḥrīr idemez hergiz lisān da taḳrīr

7 Beẕl ider Ḥaḳ'dan memnūn olaraḳ ḫayrāta hem
Ḫarc-ı ṣarf eylemede ẕerrece itmez taḳṣīr

8 Nice āṣāra muvaffaḳ oldı kim ancaḳ olur
Her birinüñ miṣli ʿālemde miṣāl-i iksīr

[265] Der-kenar: 1. Byt: Vr. 18a., 20. Byt: 18b.

9 İşte ez-cümle birisi de budur āṯārınuñ
Eyledüm medḥe sezā olduġı içün taḥrīr

10 Yiñi oṭalarda idüp nāgehān āteş ẓuhūr
Yigir mi biri ḳışla oldı muḥrik emr-i Ḳadīr

11 Ḥaḳ bu kim muḥtāc idi bünyād-ı inşā olmaġa
Pek iṣābet buyurup eyledi ḥüsn-i tedbīr

12 Ḳullarına raḥm idüp inşāya fermān eyledi
Oldı iḥsān aña Ḥaḳ'dan böyle bir ḫayr-ı kebīr

13 Dāverā dādger [ü] ʿadl-āzmā [vu] şāhenşāhā
Ey şehinşāh-ı cihān ey dāver-i pāk żamīr

14 Köhne aṭlasuñ felek beyhūdedür ʿarż itmesü
Bābına dibā sezā şāyeste degüldür ḥarīr

15 Şevket-i iḳbālle teşrīf-i hümāyūn buyurup
Oldı manṣūr-ı şerīf ey şeh-i ʿālemgīr

16 Ḥimmet-i şāhāneñüzle öyle inşā oldı kim
Devr idelden berü felek görmemiş miṯlini dir

17 Az vaḳitde böyle bir ʿālī binā olmak tamām
Emr-i hümāyūnın olduḳda degül emr-i ʿasīr

18 Böyle nev-ṭarḥ [u] feraḥ-efzāda olup şādımān
Ḳullaruñ ide ṣafā ʿahdinde fahūr u karīr

19 Hep kemer-beste ġulāmuñdur yeñiçeri şehā
Dem-be-dem görmede sulṭāndan inʿām-ı keṯīr

20 Dā´imā ḳulluḳda rūzān-be-şeb idüp ḳarār
Her birisi ḳulluḳ idüp ṣıdḳla ḫidmetdedir

21 Düşmene ḥamle idince dālḳılıç serden geçüp
Ser virüp dil almada ġāyet bahādur hem dilīr

22 Cümlesini eyleyüp mesrūr buyurdın luṭf ile
Seni de mesrūr ide luṭfı ile Ḥayy u Ḳadīr

23 **Şehriyā** benden ider iḫlāṣla her dem duʿā
Nice ḫayrāṭa muvaffaḳ idüp Allāh ide sīr

24 Ceyş-i nuṣretdārını dā´im şehā manṣūr idüp
Ḳahr idüp aʿdā-yı dīn Ḥaḳ ide ḫor [u] ḥaḳīr

25 Salṭanatda ʿadl [u] dādı ʿāleme müzdād olup
Devr idüp her dem baña bu da ola mühr-i mīr

26 Hem idüp şeh-zādegānın füzūn ʿömrin Ḫudā
Luṭf ile nice şeh-zādeler ide taḳdīr

27 Gelüp üçler seyrine ṭarḥına taḥsīn itdiler
Didiler inşāsına düş tārīḫ daḫi lā-naẓīr

Sene h.1194/m.1780

ديديلر انشاسنه دوش تاريخ دخي لا نظير

16[266]
Tārīḫ-i Vilādet-i Rābiʿa Sulṭān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cenāb-ı ḥażret-i şāh-ı cihān Abdü'l-Ḥamīd Ḫān'uñ
Zamān-ı devletinde ḫāṣṣ [u] ʿāmm mesrūr olup şādān

2 Ser-ā-ser cümle ʿālem oldılar āsūde hep ġamdan
Sürūrile ṣafālarda degüldür kimseler giryān

3 Bu eyyām-ı feraḥ-efzāda Ḥaḳ itdi bizi mesrūr
O şehinşāha iḥsān itdi bir sulṭān-ı ʿālī-şān

4 İdince gūş mevlūd-i şerīfini olup şādī
Ḫulūṣ üzre duʿā itdüm ḳabūl eyleyici Raḥmān

5 Cihān durduḳça dursun ʿadlile ʿömri füzūn olsun
Anı şeh-zādegānlar ile mesrūr eylesün Yezdān

6 Küdūretden Ḫudā āzāt hümāyūnın idüp maḫfūz
Emānet ola Allāh'a o her dem her zamān her ān

---

[266] Der-kenar: Vr. 18b.

7 Hemān geldi żamīre **Şehrī** menḳūṭile bu tārīḫ
Didüm nevrūz-ı sulṭānīde duḫteri Rābiʿa Sulṭān

Sene h.1194/ m.1780

دیدم نوروز سلطانیده دختری رابعه سلطان

17
Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Mīr-i Muḥterem Defterdār-ı Şıḳḳ-ı Evvel ʿİzzet ʿAlī Beg Efendi

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yine olduḳ kerem-i maẓhar-ı elṭāf-ı Ḫudā
Ramażān geldi şükr Ḫaḳḳ'a hezār ḥamd ü ṣenā

2 Ne saʿādet ne mürüvvet ne keremüñdür fikr it
Ṣavm içün maġfiret [ü] raḥmet-i luṭf-ı Mevlā

3 Ḳadr-i şükrini bilüp eyleyelüm ḥamd-i hezār
Keremüñ ḳıldı ilāhī bizlere şimdi iʿṭā /18b/

4 Her fiṭār vaḳt olınca nice ʿabdini ider
Cürmünüñ ʿaffı ile cennet-i ʿAdn'e ilḳā

5 Bunda maḥbūs durur furṣat-ı ruḫṣat bulamaz
Ādemi eylemege ḳavm-i şeyāṭīn iġvā

6 Ġāfil olma hele her gicesini Ḳadr bilüp
Eyle ṭāʿāt [u] ʿibābet ile leyli iḥyā

7 Cāmiʿüñ her biri zīnetde miṡāl-i cennet
Gören ādem dilemez çıḳmaġa andan aṣlā

8 Öyle müzeyyen aña baḳmaġa gözler ḳamaşur
Ehl-i ṭāʿāt ider zīyet-i ḥayret-efẕā

9 Eyle āvīze olan ḳandīle bir kerre naẓar
Olsa teşbīhe o yerin Ṣüreyyā'ya sezā

10 O berāt mūmları miḥrābuñ iki yanında
Şuʿle-i şebde anuñ ṣañ görinür nūr-āsā

11 Vāʿizi ṣūfiler ol deñlu ḳuşatmışlar kim
Kürsinüñ yanına bir dürlü varılmaz aṣlā

12 Āteşīn cāma girişüp olıcaḳ cümle menār
ʿArż-ı ḳāmet ider ʿālemlere ol bī-pervā

13 İşi māhiyye dürür gice hele ḳayyūmuñ
O çevirür ḳandīl nice hüner eyler icrā

14 Oldı āsūde cihān emn ü emāndur şimdi
Bāde ile seri ḫoş rind yoḳ olmaz ġavġā

15 Kārı bu māhda hele muḥtesibüñ oldı kesād
Rūzeyi ṭutmışa beñzer ki görinmez ḳaṭʿā

16 Ayaġ[ı] meykededen çekdi ḳamu ʿīş ehli /19a/
Ḳadeḥi ḳandil ider şevḳile şimdi ẓürefā

17 Ḳahvenüñ neş´esini ḥaḳ bu ki inkār idemez
Bādeye berş-i Raḥīḳī bedel oldı zīrā

18 Gicenüñ vüsʿat yoḳ gündüzüñ aḫşamı olmaz
Rūzda afyon-ḫoruñ aḥvāli ne olur ʿacabā

19 Hele gördüm biri meyyite dönmüş levni
Düşmege bir yer arar cān cebinde gūyā

20 Ekṣeriyāsı eẕān vaḳtine dek ṣabr idemez
Budur afyon-ı ġurūb deyü ider maḥż ḫaṭā

21 Işlayınca menār üzre ucı ḳandīlüñ
Alur ifṭārda ḳayyūm ne ḳadr ḫayr duʿā

22 Cār olur dīdesi imsākda menārı gözedür
Sönicek ḳandīl olur başına zindān dünyā

23 Her kişi niʿmetine oldı Ḥaḳ'uñ müstaġraḳ
Cümle nāsda bulunur ḥaddi ḳadar şurb [u] ġıdā

24[267] Bu ḳadar niʿmet yiyüp yine şekvā idene
Ḳavl-i ṭıb üzre didi cūʿ maḳberdür ḥükemā

25 Şeref-i ḳadrini bil böyle sürūr eyyāmuñ
İtme ẕerrece ṣaḳın māh-ı ṣıyāmda şekvā

26 Defterī ʿİzzet ʿAlī Beg gibi ẕāt-ı keremüñ
Niʿmeti maṭbaḫ-ı luṭfında her ānda yaġmā

27 Nice enfes-i ṭaʿām ḥaḳ bu ki ḥadden efzūn
Her fuṭūr vaḳti ider niʿmetini ʿāmme ṣalā

28 Ehl-i ḥācāt içün o raḥātını terk itmiş
Böyle ḫaṣletlerüñ inkār idemez ehl-i recā

29 Ḫāmesinden zer aḳar maḥberesi iksīrdür
Bir umūrile varanuñ işi olur kimyā /19b/

30 Hele şiʿri ile inşāsına ṭanẓīr olmaz
Hüner-i erbāb içinde odur el-ḥaḳ yektā

31 Ḳadr-i faḳrı daḫi aʿlā gözedür ʿucb itmez
Rūz [u] şeb cümle senāsında anuñ bay [u] gedā

32 Olup inʿāmını görenler anuñ şermende
Ḫātem'üñ nāmını ġayrı nice yād ider aña

[267] Der-kenar: Vr. 19a.

33 Ḥişṣedār olursam ben daḫi iḫsānından
Añarum ḫayrile evṣāfuñ idüp subḥ u mesā

34 Her biri bendelerüñ lāyıḳ-ı iḥsān ola da
Bizi maḥzūn ḳomaḳ böyle sürürda ne revā

35 Ḳulluġuñ ile her ān faḫr iderüm ʿālemde
ʿAbdüñ olduġuma yetmez mi kerem [ü] luṭf baña

36 Ger ḳuṣūrı varsa ʿafv buyur sulṭānum
Neş´e-i oruc ile bir ġazel itdüm imlā

37 İtdi ifṭār kebābı çuḳa yārüm ihdā
Kendü ʿīdiyye şeker rengi biçmiş kālā

38 Ramażān nāmına bir meh-ruḫa şaʿbāñ oldum
Girerse bayrām elüme anı iderdüm irżā

39 Gelse ʿīd müjde-resān olsam o dil-cūya eger
Bu feraḥ ile baña būse iderdi iʿṭā

40 Ṣabr it ey yār neşāṭile idüp bayrām
ʿAzm-i gülzār idüp eyleyelüm ẕevḳ [ü] ṣafā

41 Ḳavlimüz öylece olsun ki nihānī gidelüm
Olmasun rāzımuza ẕerrece vāḳıf aʿdā /20a/

42 Bizi ferdāya ṣalup ʿahdi unutma hergiz
Uyma aġyār sözine ʿahdinle eyle vefā

43 Ramażān medḥi ile buldı ḳaṣīdüñ itmām
Şehriyā eyle ḫulūṣ üzre hemān ḫayr duʿā

44 Vüsʿat-i ʿömrile Ḥaḳ devletüñ aʿlā itsün
Cāh-ı ʿālī ile ḳadrin ola aʿle'l- aʿlā

45 İzdiyād eyleye devlet ile hem ʿizzetini
Ramażān ḥürmetine ide ʿināyetle ʿaṭā

46 Eyleyüp ẕevḳ [ü] ṣafā ile mürūr-ı eyyāmuñ
Giceni Ḳadr günüñ ʿīd ide her dem Mevlā

18[268]
Der-Sitāyiş-i Emīn Efendi Ḥasan Aġa-zāde

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Peyk-i sabā-yı ṣubḥ-dem ḳıldı derūn-ı ḫurrem
Bu müjdeden dem-ā-dem oldum feraḥla şādān

2 Ne müjde kim revādur olsa ʿaṭā sezādur
Bu müjdeye fedādur zer baḫş olınsa şāyān

[268] Der-kenar: Vr. 20a.

3 Ḥamd olsun ol Ḫudā'ya hem şükrü bī-nihāye
Ḳaldurdum el duʿāya maḳbūl ide Yezdān

4 Ḳadrin idüp ser-firāz manṣıbla ḳıla mümtāz
Hem ʿömrin ider dirāz Ḥayy u Ḳadīr ü Raḥmān

5 Ol ẕāt-ı muḥteremüñ gördüm nice keremüñ
Şimdiki ḥāl bu demüñ şükründeyüm ki her dem

6 **Şehrī** yeter ḳulaġı eyleme sen güzāfi
Saña cevāb-ı şāfī maṭlaʿuñ oldı ʿayān

7 Ḥaḳḳ'a şükürler olsun oldı Emīn Efendi
ʿİzz ü saʿādet ile ḫ̆ācegān-ı dīvān

19
Der-Sitāyiş-gīr-i Defterī Behcet Meḥemmed Efendi

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilātün

1 Eyā ʿaṭāsı füzūn luṭfuñ ile ḳıl inʿām
Ki bendegān olan umar ʿaṭā ile ikrām

2 Rev[ā] mı dur ki efendüm sürvūr-ı ʿāmm ola da
Felek beni bu meserretde eyleye nā-kām

3 Nedür ʿaceb ki bize kīnesi bu gerdūnuñ
Elüme girmez o ki eylesem anuñla kelām

4 Zamānemüzde kerem umduġımuz aḥbāblar
Görünce yüze güler görmese ider düşnām

5 Cihānda bulamadum ki muḥabbet-i ṣādıḳ ola
Taraḥḥum ide ki ḥālum aña idem iʿlām /20b/

6 ʿİnāyet eylemez ehl-i dile cihānda felek
Ḥaḳāretile naẓar eyleyüp ider bed-nām

7 Bu deñlü renc [ü] küdūret ile zebūn oldum
Şitā gibi yolumı baġladı benüm ālām

8 Ne lāyıḳ ola ḳalam böyle ḫāk-ı zilletde
Senüñ gibi varken şimdi bir mürüvvet-i ʿām

9 Bu dem velī niʿam mesnedine ḳā´imsüñ
Anuñçün itdüm efendüm bugüne basṭ-ı kelām

10 Mürüvvet-i keremüñ eyleyüp bu dem icrā
Be-ḥaḳḳ-ı nām-ı Ḫudā eyleme beni nā-kām

11 Cihānda ʿömr-i füzūn ide Ḥaḳ saña iḥsān
Ṣafā-yı ḫāṭırla ola her günüñ bayrām

12 Bu **Şehrī** bendeñe luṭfuñ olursa sulṭānum
Ümīd bu idesüñ ḫidmetinde istiḫdām

20

Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Şüyuʿ bulunca aḫbār-ı cülūs-ı Ḫān Maḥmūd'uñ
Bu müjde ḳıldı mesrūr ser-te-ser aʿlā vu ednāyı

2 O ẕāt-ı pāk īz[i] hep görmege müştāḳ idi ʿālem
Bi-ḥamdi'llāh ki Ḥaḳ gösterdi ol elṭāf-ı ʿuẓmāyı

3 Ḫudānuñ luṭf [u] iḥsānına olsun ṣad hezārān ḥamd
Kerem itdi bize böyle şāh-ı ʿadl-ārāyı /21a/

4 Sezādur taḫta teşrīf idicek iclāsa şevḳetle
Zer-ender-zer döşetse bu felek pāyına kālāyı

5 Ṣadā-yı kūs-ı adli velvele ṣaldı çün āfāḳa
Unutdurdı anuñ devleti İskender [ü] Dārā'yı

6 Ḫudā salṭanat-ı ʿömrini devletle ziyād itsün
Ṣafālar eyledükçe yād ḳılsun luṭf-ı Mevlā'yı

7 Ḥesāb itdükde **Şehrī** geldi tārīḫ-i ḥarf-ı menḳūṭ
Cülūs-ı Ḫān-ı Maḥmūd şād [u] ḫurrem ḳıldı dünyāyı

Sene h.1143/m.1730

جلوس خان محمود شاد و خرّم قيلدى دنيايي

21[269]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥüsrev-i Rūm u ʿArab pādişeh-i şarḳ u ġarb
Şeh-i ʿālī-neseb-i ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd

2 İdicek taḫt-ı hümāyūna cülūs şevketile
İbtidā emrile sikkesi oldı mevcūd

3 Böyle ḫoş resmile ḳaṭʿ oldığını görmiş yoḳ
Gerçi eslāfda itmiş nice şāhān vürūd

4 Kendü nev-sikkesini şevḳile iḥsān itdi
Kerem [ü] luṭf [u] ʿaṭā hem aña maḫṣūṣdur cūd

5 Böyle şāhenşeh-ı ẕī-şāna olınmaz mı duʿā
Ki zamānında keder yoḳ elem [ü] ġam nābūd

6 Ola ʿahdinde cihān u mülket hem āsūde
Eyleye salṭanat ʿömrini efzūn Vedūd

7 Bir düşer böylece menḳūṭıla tārīḫ **Şehrī**
Ne laṭīf ḍarb bu nev sikke-i Sulṭān Maḥmūd

Sene h.1143/m.1730

نه لطیف ضرب بو نو سکه سلطان محمود

---

[269] Der-kenar: Vr. 21a.

22
Tārīḫ-i Liḥye-i Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bāreka'llāh o ḳamer-rūyına Maḥmūd Ḫān'uñ
Benzer ol çehre-i pür-nūrı meh-i ṭābāna

2 Ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ḳıṭʿadur o vech- i hümāyūndaki ḫaṭ
Ne güzel musḥaf anuñ resmi daḫi ʿOs̱mān'a

3 Taḫta iclās hümāyūnda ḳānūn olmış
Çekilür ḥüsn-i berātına o ḫatt-ı şāhāne

4 Ṣıdḳ [u] iḫlāsla bizlere her ān elzemdür
Eylemek ḫayr duʿā ol şeh-i ʿālī-şāna

5 ʿAdl [ü] dādile olup salṭanat-ı ʿömri ziyād
İde her reʾyine tevfīḳ-i Ḫudā iḥsāna

6 **Şehrī** görince duʿā birle didüm tārīḫüñ
Liḥye-i pākı mübārek ola Maḥmūd Ḫān'a /21b/

Sene h.1143/m.1730

لحيهٔ پاكي مبارک اولا محمود خانه

23[270]

Tārīḫ Berāy-ı Binā-yı Ḳışla-i Cemāʿat-i Altmış Dört Der-Oṭahā-yı Cedīde

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Mefḫar-ı şāh-ı cihāndur o şeh-i ẓıll-ı İlāh

2 Himmet-i pādişehī ile bu altmış dördi
İtdi nev-ṭarḥile bünyād o ʿālī-dergāh

3 Dir felek böyle binā olmadı inşā hergiz
Görmedüm devr iderüm mülk-i cihānı her gāh

4 ʿAdlile ʿömr-i füzūn salṭanatı dā´im olup
Nice ḫayrāta muvaffaḳ ola ol şāhenşāh

5 **Şehriyā** seyr iden böylece dir tārīḫüñ
Ṭarḥ-ı bünyādile inşāsına mā-şā'a'llāh

Sene h.1194/m.1780

طرح بنياديله انشاسنه ما شاء الله

[270] Der-kenar: Vr. 22a.

24
Tārīḫ-i Fetḥ ü Tesḫīr-i Ḳalʿa-i Bī-Nāẓīr ü Nev-Bünyād Ada Bi-maʿrifet-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yigen Meḥemmed Paşa

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī'ye
Cihān maḥkūm-ı fermān-ı hümāyūn oldı ser-tā-pā

2 Olınca bir şehinşāhuñ ki her dem kārı ʿadl [ü] dād
Ne şübhe nuṣret-i iḥsān ider Ḫallāḳ-ı bī-hemtā

3 Ne mümkindür ki seyf-i ḫūn-feşānuñdan rehā bulup
Nice cānını ḳurtarur o ṭīġ-i ḳahrdan aʿdā

4 Bu dem aʿdā-yı bedkār Nemçe küffārı bu vaḳt içre
Nev-ihdāṯ eyleyüp bir kalʿa-i nev eylemiş peydā

5 Tūna Nehri meyānında varmış bir Ada evvel
Aña ʿaḳl-ı şeyāṭīni ile idüp binā inşā

6 Ki gūyā sedd-i rāh olup o ḳalʿa ehl-i İslām'a
Belġrād'a geçid virmeye zuʿmınca ide iḫfā

7 Binasuñ ḳalb gibi öyle saḫt itmiş o kāfir kim
Ne aña ṭop kār ider ne olur ḫumbara ilḳā

8 Ḥavālisi olan daġ üzre bir uşansa idüp bünyād
Oturmış ceyş-i menḥūsı ile bī-pāk [u] bī-pervā

9 O fetā didi dimāġında fesādına işāretdür
Aña ḥaddini bildirmek gerekdür şerʿ-i ḳānuna

10 İder Ḥaḳ ehl-i İslām'a her ān tevfīḳile imdād
Ne ḥaddi var ki İslām'a mūḳabil olmaġa şāha

11 Bu tarz ṭavr-ı küffārı bütün ser-ḥadd idüp iʿlāmı
O şāh-ı maʿdelet-ārāya ḥāli ḳıldılar inhā

12 Bu keyfiyyet olınca cümle maʿlūm-ı hümāyūnı
Bu ānda intiḳāma ḳaṣd idüp o maʿdelet-fermā /22a/

13 Hemān serdār-ı ekrem eyleyüp ṣadr-ı keremkāruñ
Aña sancaġ-ı faḫr-i kā´inātı eyledi iʿṭā

14 O destūr-ı mükerrem ʿazm idüp ʿizz ü saʿādetle
Anuñ her re´yi manṣūr olacaġını ider imā

15 O ṣadr-ı mekremet menzil-i maḳṣūdına vardukda
Tevaḳḳufsuz buyurdı ḳalʿaya mekṣ itmedi kaṭʿā

16 Ḫūda tevfīḳini kerem idince maḥż-ı luṭfından
Eger pūlād olursa da dinmez bir ḥisār aña

17 Tūna'dan fetḥe ʿasker nice defʿa eyledi iḳdām
O yüzden ġāziyāna bād-ı nuṣret esmedi aṣlā

18 Ki bir yüzden ẓafer-yāb olınca ʿasker-i İslām
Uşansa nāẓır olan kūha ṭoplar eyleyüp ilḳā

19 Semādan berḳveş her dem yaġınca serine āteş
Ṣanasuñ ṭabye-i miḥnetde ḳurulur idi aʿdā

20 Puti şındı hemān dem başına ḳopulup ḳıyāmetler
Emān-ḥāh olmadan ġayrı medārı ḳalmadı aṣlā

21 Feleklerde melekler bu ġazāya eyledi taḥsīn
Anı vaḳʿa-nüvīs zer ḳalemle yazsun icmāla

22 Bu aḫbār-ı meserret ile ʿālem şād-mān oldı
Nice feth [ü] fūtuḥāta muvaffaḳ eylesün Mevlā

23 Düşüp bu mıṣrāʿ ile **Şehriyā** fetḥine tārīḫ
Ada'nuñ aldı miftāḥını bu demde Yigen Paşa /22b/

Sene h.1151/m.1738

آده نك آلدى مفتاحني بو دمده ييگن پاشا

25[271]
Vilādet-i Maḥdūm-ı Mīr Meḥemmed Ḥamdu'llāh

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mīr Ḥamdu'llāh Meḥemmed ẕāt-ı pāk-ı ekremi
Pür-sürūr itdi Cenāb-ı Ḫaḳḳ'a ṣad ḥamd ü hezār

2 Bir veled virdi aña elṭāf [u] iḥsānı ile
Pāre-i ay [ü] hilāl-ebrū durur meh-ruḫsār

3 ʿÖmrini idüp dirāz hem ide kederden emīn
Eyleye ḫayrü'l-ḫalef anı cihānda Girdigār

4 Secde-i şükr eylese şāyestedür maʿbūdın
Ḥamd-i bī-ḥad eylesün seccāde leyl ü nehār

5 Bī-keder ẕevḳ [ü] ṣafāyile idüp ʿömri mürūr
Çekmeye dünyāda aṣla germ [ü] serd-i rūzigār

6 **Şehriyā** benden efendüm gūş idüp mevlūdunı
Ḫāme alup destine hem eyledi şükr-i hezār

7 Sādesiyle geldi bu mıṣrāʿ güzel tārīḫ aña
Ḳıla İsmāʿīl ʿömrini füzūn Perverdigār

Sene h.1192/m.1778

قيله اسماعيل عمريني فزون پروردگار

[271] Der-kenar: Vr. 23a.

26
Tārīḫ-i Fetḥ ü Ẓafer-i Kalʿa-i Mübāreke-i Belġrād-ı Behişt-ābād Bi-maʿrifet-i El-Ḥāc Meḥemmed Paşa

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Şehinşāh-ı cihān-ı Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı dānānuñ
Ola tevfīḳ Rabb-ı ʿizzet anuñ dāʾimā yāri

2 ʿAdūdan mülket-i mevrūṯını maṭlūb idüp şimdi
Bu daʿvāya muraḫḫāṣ eyledi ṣadr-ı keremkārı

3 İdüp ikrāmila ṣancaġ-ı faḫr-ı ʿālem irsāl
Livā-yı nuṣretile ʿaskere naṣīb itdi serdārı

4 Oturup taḫt-ı ʿālī-yi baḫtda iḳbāl-i şevḳetle
O ṣadr-ı ekremine himmeti beẕl itdi her bārī

5 Meyānına iki yerden ḳuşandı ġayret-i tīġüñ
Vezīr-i aʿẓamuñ ol şāha ḫidmetdür heme kārı

6 Saʿādet ile ʿazm-i rāh idince düşmen-i dīne
Ki gün bu gelür idi ʿadūnuñ cümle aḫbārı

7 Hisârcığa nüzūl itmezden aḳdem ʿasker-i İslām
Biraz beyʿ [ü] şirā olduḳda aʿdā bozdı bāzārı

8 Ki öyle bir ḳılıç bāzār germ-ā-germ oldı kim
Semāya çıḳdı feryād [u] fiġān āhile zārı

9 O sūḳ içre çıka demi inicek bāzāra ġāzīler
Müşāʿcānını virdi elinden gidicek varı

10 Ḳatı çoḳdan berü böyle ḳılıç yemedi bir düşmen
Aña ḳan yutdururdı ġāzīyānuñ seyf-i ḫūn-ḫārı

11 Firār itdi açıḳdan iḳtidārı ḳalmayup cenge
Ḳapandı ḳalʿaya kendüsine sedd itdi dīvārı

12 Ser-i menḥūsına ḫumbara ile yaġıcaḳ āteş
Aña bir dūzaḫ olup ḳalʿa o dem derd-i iḳrārı /23a/

13 Ṣadā-yı el-emān çün āsumāna oldı bu beste
Bu aḫbār-ı meserret giderür göñülden efkārı

14 Nice māl eyleyüp itlāf aña vāfir binā yapmış
Aña cebirile yaḳdı yine yapduġı āṯārı

15 Ne rütbe-i ʿaciz vardur ki anuñ bundan ḥayāl ile
Uṭanmadan nice hedm eyleyüp eylemedi ʿārı

16 O gerdūn-meşreb itmedi binā-yı muḥdeṯ-i raġbet
Hemīşe düşmeninden intiḳām aḫẕ itmedür kārı

17 Egerçi yaḳdı ammā kendüsi rüsvāy-ı ʿām oldı
Yine kendüsine teʾṯīr ḳıldı kendü idbārı

18 Binā pīrveş yıḳıldı gitdi aṣlā itmedi ārām
O ẓulmet refʿ olup ṭoġdı hemān İslām'uñ envārı

19 Bi-ḥamdi'llāh kilīsāları şimdi oldı hep camiʿ
Mü´ezzinler ṣalā ider ṣalāt ü nice her bārı

20 Oṭāġ-ı ṣadr-ı ʿālīye gelince ḥışnı miftāḥı
O miftāḥile gitdi pādişāha fetḥi aḫbārı

21 Hemān müjde-i fetḥi geldüginde eyledi fermān
Derūn-ı kalʿada bir cāmiʿ inşā ide miʿmārı

22 Zamān-ı maʿrekede raḫşdār olan yerüñ luṭf it
Buyur miʿmār-ı himmetüñ yapdı ey keremkārı

23 Duʿā-yı devletdür **Şehriyā** her dem bize elzem
Ki her ānda ġazālarda anı manṣūr ide Bārī

24 Çıḳup bir ġāzī dir müjde bunuñ menḳūṭdur tārīḫ /23b/
Müyesser ḳıldı ḥamdü li'llāh Belġrad'ı bize Bārī

Sene h.1152/m.1739

میسّرقیلدی حمدی لله بلغرادی بزه باری

27

Tārīḫ Berāy-ı Fetḥ-i Ḳalʿa-i Mübāreke-i Nīş Bi-Maʿrifet-i Köprīli-zāde Aḥmed Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i Dārā-ḥaşem ʿālī ʿalem-i sulṭān Maḥmūd'un
Ki kūs-i nuṣreti āvāzesi gūşuma çalındı

2 Nedür derken bu aḫbār-ı meserret ben de şād oldum
İşidüp müjde-i fetḥ-i nūrı göñlüm ṣafālandı

3 Muḳaddem bī-ḫaber ḥīlile Nemçe Nīş'i almışken
Bi-ḥamdü li'llāh o bedkāruñ yedinden yine alındı

4 Ne tīz geldi yolına naḳṣ-ı ʿahdi buldı itdügin
Şükr olsun Ḫudā'ya kāfirüñ yüzi ḳaralandı

5 O nāzik ḥısnı ḍarb-i destile alınca ġāziler
Anuñ yārī vü pür-çīne çıkup her biri ṣalındı

6 Düşirdüm fetḥine bir mıṣraʿ-ı menḳūtile ṭārīh
Hezār ḥamd ol Ḫudā'ya Nīş gibi bir ḳalʿa alındı

Sene h.1150/m.1737

هزار حمد اول خدایه نیش گیبی بر قلعه آلیندی

28[272]

Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Muṣṭafā

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Şāhinşeh-i ʿālī-neseb maḥkūm-ı emri şarḳ [u] ġarb
Şāhān-ı ʿālem cümle heb bendesidür ser-tā-ser ana[273]

2 Şāh-ı cihān ʿAbdü'l-Ḥamīd sulṭān-ı dānā [vü] ferīd
Baḫt-ı hümāyūnı saʿīd ol şehriyārun dā´imā

3 Oldur şehenşāh-ı güzīn oldur şeh-i rūy-ı zemīn
Ol ḫüsrev [ü] sulṭān-ı dīn ol şāh-ı manṣūru'l-livā

4 Mālik o mülk-i Ḳayṣer'e hem mülket-i İskender'e
İder hüḳm baḥr u berre ʿadlile ol şāhinşehā

5 Görmeye miṯlini felek çekse nice biñ yıl emek
Böyle şeh-i ḫaṣlet-i melik böyle şeh-i ʿadl-āzmā

6 Ol pādişāh-ı pür-kerem çün ol şeh-i ʿālī-himem
Enʿām-ı naʿmā dem-be-dem oldur meʿādin-i seḫā

7 ʿAdlile saʿy-dāde hem mülketini ābāde hem
ʿĀlemleri dilşāde hem mā´il dürür ṣubḥ u mesā

8 Her re´yine ṣad āferīn tedbīri taḳdīre ḳarīn
Olup kederlerden emīn her dem ṣafālarda ola

---

[272] Der-kenar: 1. byt: Vr. 23b., 14. byt: Vr. 24a., 26. byt: Vr. 24b.
[273] Mısrada vezin hatası vardır

9 Şerʿa işüñ taṭbīk ider Allāh aña tevfīk ider
Tevfīḳini refīḳ ider luṭfı ile ol dāvera

10 Devri olup sūr [u] sürūr hep eyledi ʿālem ḥużūr
Böyle deme Rab şükr itdi ʿināyetile ʿaṭā

11 Yoḳdur ʿadūde ḳīl [ü] ḳāl ḫavfından eylemez cidāl
İde feraḥile nice sāl ʿadl [ü] ʿādātile ṣafā

12 ʿAhdinde āsūde cihān ʿadli ile emn [ü] emān
Ġam [ü] elem oldı nihān herkes ider medḥ [ü] ṣenā

13 Ol şehi ḫandān eyledi luṭfile iḥsān eyledi
Memnūn [ü] şādān eyledi anı feraḥ eyle Ḫudā

14 Virdi Cenāb-ı Ẕü'l-Celāl ay pāresi ḳaşı hilāl
Meh-rūyla ḫurşīd-i cemāl şeh-zāde-i melek-sīmā

15 El-ḥaḳ odur ḫayrü'l-ḫalef ḳıldı cihānı pür-şeref
Doldı sürūrla her ṭaraf oldı bu vaḳt dil-küşā

16 Burc-ı saʿādetde olup kevkeb-i ʿizzetde olup
Ṭāliʿi ḳuvvetde olup ʿilm-i kemāl [ü] fażlıla

17 İdüp kerem Perverdigār ʿālemlere bir şehriyār
Dārā-ḫaşem gerdūn-vaḳār medḥ [ü] sitāyişe sezā

18 Ey pādişāh-ı maʿdelet ey şāh-ı ālī-menḳabet
Şāhına lāyıḳ merḥamet her dem kerem bābın-küşā

19 Naẓmumda varise ḫaṭā luṭf eyle aña da ʿaṭā
Sizden niyāz idüp şehā ʿafvın ider ʿabdin recā

20 İt **Şehriyā** ḫatm-i kelām aña duʿāda ḫāṣ u ʿām
Vaṣf-ı hümāyūnı tamām mümkin degül eyle duʿā

21 Ol şehriyār-ı ʿālemi şeh-zādegān-ı ekremi
Ol pādişāh-ı aʿẓamı devletle Ḥaḳ dā´im ḳıla

22 ʿÖmrin eyleyüp mezīd iḳbālle baḫtuñ saʿīd
Her günin eyleye ʿīd her dem Cenāb-ı Kibriyā

23 Ḥaḳ ol şehi mesrūr ide aʿdāsını maḳhūr ide
Eyyāmında sürūr ide Ḥaḳ'dan her ān budur recā

24 Taḫtında olup ber-ḳarār süre safā leyl [ü] nehār
Dā´im anı ol Girdigār tevfīḳine maẓhar ḳıla

25 Müjde şeh-zāde ile alınca ḫāmemi ele
Bu beyt ḫuṭūr itdi dile taḥrīr itdüm şevḳile

26 Oldum neşāṭla pür-sürūr gidüp derūnumdan küdūr
Eylemedüm hīç fikr-i dūr alup hemān ẕihnüm küşā

27 Yek pāre geldi böylece eyle ḥesāb tārīḫini
Bir beyt iki tārīḫ-i pāk menḳūṭ-ı ḥarfile aña

28 Şükr ola Ḥaḳḳ'a ṣad hezār cümleyi itdi pür-sürūr
Doġdı cihāna nūr gibi şeh-zāde Sulṭān Muṣṭafā

Sene h.1193/m. 1779

دوغدى جهانه نور كبي شهزاده سلطان مصطفا

29

Tārīḫ-i Feṭḥ-i Ḳalʿa-i Semendīre Bi-Maʿrifet-i Vidīnli ʿAlī Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Hümāyūn-ı baḫt-ı Maḥmūd Ḫān'dur bu
Bu feṭḥi kimse itmezdi fikr kim

2 Bilā-ceng alına bu ḥışn-ı nāzik
Taḥayyür oldı işitdiyse her kim

3 Bu nuṣret fāl-i ḫayrıdur didiler /24a/
Didüm bī-şübhe ben de böyledür kim

4 Ḥuṣūla gelmedi tedbīr-i aʿdā
Ne deñlü eylediler ise ter kim

5 Bütün hep oldı ʿālem Şehrī ḫandān
Gelince müjde eyle bu ḫaber kim

6 Düşürdüm fetḥine bir böyle ṭārīḫ
Naṣīb oldı Semendīre şükür kim

Sene h.1151/m.1738

نصیب اولدی سمندیره شکر کم

30
Tārīḫ-i Şādırvān-ı Cāmiʿ-i Şerīf Ayaṣofya-yı Kebīr Āṣār-ı Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i dād-āver [ü] ʿādil ki Sulṭān Maḥmūd-ı Ġāzī
Odur dārāt [u] şevḳetle bu dehr içre Sikender şāh

2 Mukevken-i āb-rūydur o sulṭān-ı kerem-ārā
Anuñ bende-i fermānı dürür hep cümleten şāhān

3 Bu şāhenşāh-ı ẕī-şānuñ muvaffaḳ olduġı ḫayra
Baḳanlar çeşm-i ʿibret ile eylerlerdi istiḥsān

4 Muvāfıḳ eyleyüp tedbīrini taḳdīrine her dem
Nice ḫayrāt yapmaḳ aña iḥsān eyledi Yezdān

5 Ayaṣofya gibi cāmiʿ-i ʿālide her vaḳtüñ
Cemāʿat ṣıḳlet-i ābı çekerdi her zamān her ān

6 Muvaffaḳ olmadı eslāf-ı ẕī-şān-ı kirāmından
Bu mevḳiʿde getürdüp māʾ-i cārī itdire ceryān

7 Meger Bārī o şehinşāha bu ẖayrı naṣīb itmiş
Olup maʿlūm bir şādırvān itdi binā der-ān

8 Yapıldı himmetile ol güzel nev-ẖayr [u] nev-icād
Bu resmile görünce bir içim ṣudur didi rindān /24b/

9 Felekde var mı bir miṯli eger gördünse sen söyle
Baḳ ey çarḫ devr idersen bu cihān-ı köhne her ān

10 Lisān-ı ḥālile her lūlesi böyle nidā eyler
Vuẓūʿ eyle bu şīrīn māʾiden hem eyle nūş ʿaṭşān

11 Eger görseydi naḳş-ı şīve-i kilkini ʿālemde
Hele bī-şübhe kim Bihzād olurdı vālih ü ḥayrān

12 Bu ẖayrātına şāhum ṭoġrusı aḳan ṣular durur
Zamān-ı devletinde ṣuyunu buldı bu şādırvān

13 Şehā ʿömr-i füzūnla salṭanaṭda eyleyüp dāʾim
Her ānda böyle āṯārile Ḫallāḳ eylesün şādān

14 Hele bir böyle menḳūṭile tārīḫ bir düşür **Şehrī**
Bu şādırvān-ı nev-ṭarḥı müferriḥ yapdı Maḥmūd Ḫān

Sene h.1153/m. 1740

بو شادروان نو طرحی مفرّح یابدی محمود خان

31[274]

Tārīḫ-i Ḫitān-ı Mīr Nūrī Mīr Meḥemmed Ḥamdu'llāh-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bi-ḥamdi'llāh yine bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr-ı ẕī-şān kim
Ḫitān eyledi maḥdumuñ olup ekdārdan ʿārī

2 İdüp tehniyetüñ ben daḫi oldum şevḳile mesrūr
Derūnumdan hemān refʿ eyleyüp bi'l-cümle efkārı

3 Ḥurūf-ı cevherī ile düşürdüm bir güzel tārīḫ
Ḫitān-ı Mīr Nūrī mübārek eylesün Bārī

Sene h.1193 Fī 7 Ẕilḳaʿde Bāzār irtesi / m.1779

ختان میر نوری مبارک ایلسون باری

32[275]

Tārīḫ-i Vilādet-i Maḥdūm-ı Emīn Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bi-ḥamdi'llāh ki bir ẕāt-ı şerīfüñ kevkeb-i baḫtı
Ṭulūʿ itdi bu dem burc-ı şerefden ṣanasın nev-māh

2 Semiyy-i faḫr-ı ʿālem ʿālemdür hem ol aġa-yı ẕī-şān kim[276]
Şitāyişe sezādur medḥe sitāyiş dürür her gāh

---

[274] Der-kenar: Vr. 24b.
[275] Der-kenar: Vr. 25a.
[276] Mısrada vezin hatası vardır.

3 O pāk-ı dāmān o ẕāt-ı muḥteremüñ ṣıdḳ [u] iḫlāṣ
Ḫulūṣına göre mesrūr itdi Ḥażret-i Allāh

4 Bu demde eyledi maḥdūm-ı pākı şādī [vü] ḫurrem
Duʿāsın dergeh-i ʿizzetde maḳbūl eyleyüp ol Şāh

5 Ola ḫayrü'l-ḫalef ʿömr-i füzūnla ʿamel-i sāliḥ
İde mülk-i cihānda kesb-i ṭaḥṣīl-i rıżāu'llāh

6 Emīn ola kederden dem-be-dem ẕevḳ [ü] ṣafā ile
Zamān-ı vālidinde devletile bula ʿizz ü cāh

7 Diyem bir beyt-i menḳūṭı ile tārīḫini **Şehrī**
Görenler eyleyüp taḥsīn diyeler bāreka'llāh

8 Revādur ḥamd-i bī-ḥad dāʾimā eylese Mevlā'ya
ʿAṭādur maḥż-ı luṭfından Emīnā'ya ʿAṭāu'llāh

Sene h.1193/m.1779

عطادر محض لطفندن امینیایه عطا الله

33
Tārīḫ-i Çıraġan-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān Der-Sarāy-ı Hümāyūn

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Pādişāh-ı cihān Maḥmūd Ḫān
Ol durur ser-firāz-ı şāhānuñ

2 Oldı āsūde ser-te-ser dünyā
Vaḳti emn [ü] emāndur anuñ

3 Ṣıdḳile oldı ey şeh-i ʿālem
Nice şehler ḳapuñda derbānuñ

4 Ḫalḳı itdüñ kerem ile maḥcūb
Görmemiş var mıdur eyā iḥsānuñ

5 Göricek bende oldı hep ʿālem
O mürüvvet o şevḳeti şānuñ /25a/

6 Ger çıḳar mı sürūr ḫāṭırdan
Unudulur mı vaḳt-i ḫandānuñ

7 Böyle ẕevḳ [ü] ṣafāları hergiz
Gördügi var mı çeşm-i zamānuñ

8 Gitdi ġam çok şükr göñüllerden
Yüzi güldi feraḥla devrānuñ

9 Felege daḫi ḫayret el virdi
Zīnetini görüp gülistānuñ

10 Nev-bahār gülistāna sāye ṣalup
Kalmadı bāġda kārı sermānuñ

11 Faṣl-ı dey gidicek bu gülşenden
Mevsim geldi gül ü reyḥānuñ

12 Nev-ẕuhūr bir ḳumāş döşetdi çemen
Ḳıymetüñ sāḳıt itdi dībānuñ

13 Şāh-ı gül żabṭ ider gülistānı
Ger sudūr eyler ise fermānuñ

14 Lālenüñ ʿarż-ı ḳāmet eyledügi
Oldı maʿlūm şāh-ı ẕī-şānuñ

15 Ḫān Maḥmūd şāh-ı ʿādil kim
ʿAdl olmaz ki vaṣf o sulṭānuñ

16 Gülşene ʿazm idince şevket ile
Oldı cümle şükūfe ḫayrānuñ

17 Lāleler reh-güẕārda ṭurdı
Görüp o ḫaşmetile ʿunvānuñ /25b/

18 Himmetüñ ile iʿtibār bulup
Her birisi elinde rindānuñ

19 O ṣafāyı görince bāġ içre
Ḳalmadı ẕerre ṣabrı yārānuñ

20 Ṣundı zerrīn ḳadeḥi destimüze
Ḥürmetini ḳomadı ṣahbānuñ

21 Bu sürūr ile gelüp açıldı
Ġonca çāk eyledi girībān

22 ʿAndelībüñ de ʿışḳı tāzelenüp
Ḫābdan açdı çeşm-i giryānuñ

23 Velvele ṣaldı yine āfāḳa
O ṣadāsı ki ṭabl-ı sūzānuñ

24 Şemʿalar bāġ-ı rūşen eyleyicek
Şuʿlesi baṭdı māh-ı tābānuñ

25 O żiyāya baḳınca ḫayralanup
Dīdesi ḳamaşurdı insānuñ

26 ʿArṣa-ı himmetüñde luṭfuñ ile
Aldı esb server-i meydānuñ

27 Yād idüp bu felek her ān añsun
Bu ṣafā ile vaḳt-i şadānuñ

28 Görmedi kimse böyle maʿmūruñ
Bir zamānda bu dehr-i vīrānuñ

29 Her güni eyleyüp ṣafāyla mürūr
Luṭfuna maẓhar ola Mevlā'nuñ /26a/

30 **Şehrī** menḳūt-ı ḥarfdür ṭārīḫ
Medḥi ḳābil degül Çırāġān'uñ

Sene h.1155/m.1742

مدحی قابل دکل چراغانك

34[277]
Tārīḫ-i Emānet-i Gümrük-i Erżurūm

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Nesl-i pāk Seyyid es-Saʿīd aġa kim
Nām-ı maḥbūb-ı Ḥażret-i Allāh

2 Medḥe şāyeste ẕāt-ı muḥteremüñ
Kim iderler sitāyişin her gāh

3 Pederinden daḫi ziyāde olur
ʿÖmri olduḳça nice ʿālī-ḫāh

[277] Der-kenar: Vr. 26a.

4 Gelmedi şehr-i Erżurūm içre
Böyle bir ẕāt-ı ḳadirdān bir gāh

5 Ḫāk-i pāyına sürmege yüzüni
Oldı yek ḫayālüm ʿāzim-i rāh

6 Böyle her dem unutma sulṭānum
Şehrī ḫāṭıra getür gehī gāh

7 Hem duʿāsı efendüme bu durur
İde tevfīḳini refīḳ Allāh

8 Ki kederden emn olup ẕātuñ
Bulasın ʿizz ü devletile felāh

9 Beyt-i vāḥidde menḳūṭ-ı tārīḫ
Böylece tām düşürdüm ol āgāh

10 Müstaḥakkuñ buldı ḥaḳ bu henūz
Gümrük emāneti bi-ḥamdi'llāh

Sene h.1192/m.1778

مستحقن بولدى حق هونوز
كمرک امانتي بحمد الله

35
Tārīḫ-i ʿİmāret-i Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān Der-Ḳurb-ı Cāmiʿ-i Ayaṣofya-yı Kebīr

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pādişāh-ı pür-kerem ṣulṭān Maḥmūd'uñ her ān
Ser-te-ser iḥsānına ḫalḳ-ı cihān hep mübtelā

2 Ol şehinşāh-ı zamān ʿadlile dil-şād eyleyüp
ʿĀlemi mesrūr idüp luṭfile itmekde ʿaṭā

3 Mā´il-i ḫayr olduğundan ẕāt-ı pāk-ı ekremi
Nice ḫayrāta muvaffaḳ eyledi Bārī Ḫudā

4 Ol keremkār bir dem olmaz ḫaylī āṯār itmeden
Rāh-ı Ḥaḳ içün o naḳdin dem-be-dem eyler fedā

5 İşte ez-cümle Ayaṣofya gibi cāmiʿe
Yapmaġa ʿālī ʿimāret ḳıldı Ḥaḳ tevfīḳ aña

6 Böyle bir āṯār maʿlūm-ı hümāyūnı olup
Bī-tevaḳḳuf ḳıldı bu dem nāzik-i dil-cū binā

7 Ḥażret-i Bārī aña elṭāfile idüp kerem
Bī-ḳuṣūr oldı tamām ḫaḳ bu ki taḥsīne sezā

8 Bāb-ı hümāyūnına ḳarşu te´eddüble ṭurup
Pādişāh-ı ʿāleme her vaḳt ider ilticā

9 İzdiyād-ı devlet-i ʿömri içün rūz-be-şeb
Ol şeh-i ẕī-şāna elzemdür ẕerre ḫayr duʿā /26b/

10 Ola bu nev-maṭbaḫ ʿālemde maʿmūr her zamān
Hem bu ḫayrātını maḳbūl eyleye Bārī Ḫudā

11 Ẕāt-ı hümāyūnını dā´im ide Ḫāllaḳ deyü
Cümle ʿālem ṣıdḳla itmekdedür Ḫaḳ'tan recā

12 **Şehriyā** gelüp bu mısraʿla didi tārīḫini
Maṭbaḫı Sulṭān Maḥmūd niʿmete ḳıldı ṣalā

Sene h.1155/m. 1742

مطبخي سلطان محمود نعمته قليدى صلا

36
Tārīḫ-i Nüzūl-ı Ḳalyon-ı Nev-Ẕuhūr u Nev-Īcād u Nev-Resm-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī
Muvaffaḳ eyledi her dem Ḫudā elṭāf-ı ʿuẓmāya

2 Ki vaṣfa gelmez āṣār-ı o şāhenşāh-ı ẕī-şānuñ
Duʿā-yı devleti elzem dürür aʿlā vü ednāya

3 O bir ān olamaz ḫālī heme āṣārıdur kārı
Yine şevketle fermān eyledi bir ḳalyon inşāya

4 O kendü ʿaḳl-ı pākile icād eylemiş resmüñ
Ezelden keştī-i Nūḥ gelmedi bir miṣli dünyāya

5 Ṭalup deryā-yı efkāra tefekkür itseler hergiz
Ne ḳādirdür der-ānı ʿaḳlile resm ide ferdāya

6 Ṣudūr eyledi emrüñe kürekler oluna ihdāṣ
Görenler anı teşbīh eyleyeler murġ-ı ʿanḳāya

7 Ne semte ʿazm iderse aña gūyā ki cenāḥ olup
Ḳanadlu ḳuş gibi uça gidince rāh-ı aʿdāya

8 Egerçi yapdı eslāf-ı kirāmide nice ḳalyon
Bu daḫi oldı maḫṣūṣ ol şeh-i ẕī-şān-ı dānāya /27a/

9 O düşmenden ki nev-be-nev ifāde eyler aḫbārı
Hemān bir reh-nümā oldı bu ḳalyonı donanmaya

10 Düşürse furṣatı fevt eylemez o düşmen-i dīnüñ
Hele bir ḳorṣana çatsun gör iḳrār vire almaya

11 Ki böyle nev-ẓuhūr nādīde keştīyi gören dirler
Ne mümkindür aña ġayrıları da ola hem-pāye

12 Bi-ḥamdi'llāh selāmetle çün indi baḥra ol ḳalyon
Duʿā eyle ḫulūṣile o şāh-ı ʿadl-ārāya

13 Zamān-ı devleti āsūde ḥāl üzre mürūr idüp
ʿAdüv ḥavfa düşse ger düşmeye her ānda ġavġāya

14 Ḫaṭālardan o ẕāt-ı ekremini Ḥaḳ ide maḥfūẓ
Duʿāmız bu durur her vaḳt ü her demde Mevlā'ya

15 Düşürdüm fülk-i şāha **Şehriyā** taḥsīn idüp tārīḫ
Şeh-i deryā-dil indirdi bu nāzik fülki deryāya

Sene h.1159/m.1746

شهي دريا دل ايندیردی بو نازك فلکی دريايه

37[278]
Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Süleymān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i ʿālī-neseb şāh-ı cihān sulṭān-ı ʿālī-şān
Cenāb-ı Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫāḳān-ı yektāya

2 Cihān tā şarḳ [u] ġarb olup muṭiʿ fermānına fettāḥ
Muvaffaḳ itmiş anı Ḥaḳ nice eltāf-ı ʿuẓmāya

3 O sulṭān-ı Sikender şāhenşāh-ı heft iḳlīmüñ
Ṣadā-yı kūs-ı ʿadli velvelenāk oldı dünyāya

4 Cihānuñ ser-te-ser şāhān-ı cümle bendegānıdur
O şevket ile ġālibdür Ferīdūn ile Dārā'ya

[278] Der-kenar: 1. byt: Vr. 27a., 15. byt : Vr. 26b.

5 İṣābet üzre tedbīr-i hümāyūn itmede her dem
Muṭābıḳ re´y-i ḳānūna muvāfıḳ şerʿ-i ġarrāya

6 Hümāyūn baḫt ile burc-ı saʿādet kevkeb-i ʿālī
Felek-ḥaşmet Ṣüreyyā menzilet hem āsūman-pāye

7 ʿAdāletde şecāʿatde seḫāvetde naẓīri yoḳ
Felekde gelmedi bir böyle şāh-ı ʿadl-i pirāye

8 Ne mümkin ceyş-i nuṣretdārına ḳarşu dura aʿdā
Ki düşmez iddiʿā-yı salṭanatla biri daʿvāya

9 Ḳavī-i ḫavf-ı tīġinden olup lerzān ḥaẕer eyler
Ne ḥaddi var ki birinüñ tasaddī ide ġavġāya

10 Zamān-ı devletinde mülketi āsūdedür şimdi
Cihān āsāyiş oldı ḥamd ola Allāh Teʿālāya

11 Bi-ḥamdi'llāh bu eyyām-ı sürūrda eyledi iḥsān
Ḫudā bir māh-rū şeh-zāde ol sulṭān-ı dānāya

12 Doġınca nūr gibi meh-pāreveş mānende-i ḫurşīd
O meh-rūyla sezā teşbīh olınsa māh-ı ġarrāya

13 Bu aḫbār-ı feraḥla oldı mesrūr cümle hep ʿālem
Görince bu neşāṭı ġam daḫi çıḳdı temāşāya

14 Degül ḥaddin temeddüḥ vaṣf-ı şāh-ı aʿẓam ey **Şehrī**
Duʿā-yı devletine ḳaldur el dergāh-ı aʿlāya

15 İde şeh-zādegānın ʿömrin efzūn devletin müzdād
Emānet ẕāt-ı pāk-ı ekremi Ḥażret-i Mevlā'ya

16 Nice şeh-zādegānile ide nev-be-nev mesrūr
Ṣafālarla her ān maẓhar ola tevfīḳ-i ʿuẓmāya

17 Sürūrile çıḳup dir nüh felekde böylece tārīḫ
Şükür Hādī'ye şeh-zāde Süleymān geldi dünyāya

Sene h.1193/m.1779

شکر هادییه شهزاده سلیمان کلدی دنیایه

38
Tārīḫ-i Kütüb-ḫāne-i Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān Der-Cāmiʿ-i Şerīf-i Sulṭān Meḥemmed Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehinşāh-ı zamān Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ
Bütün dünyā anuñ āṯār-ı pāk inşāsına ḥayrān

2 O öyle ḫayrā mā´ildür ki ceddü saʿy ider her dem
Zamān-ı devletinde eyleye bu dehri ābādān

3 Nice ḫayrāt-ı ʿālīyye muvaffaḳ oldı devrinde
Cihān-ı köhneyi maʿmūr ḳıldı ḳalmadı vīrān /27b/

4 Ebu'l-fetḥ-i bilād olan Meḥemmed Ḫān-ı maġfūrun
O ʿālī cāmiʿi iʿlāsına eltāf idüp bu ān

5 Ne nāzik yapdı bir dārü'l-kütüb kim ḳıldı nev-bünyād
Dem-ā-dem anda taʿlīm-i ʿulūm eyleyeler her ān

6 Ne dil-cū resmile el-ḥāḳ bināsı bī-naẓīr olmuş
Görenler bāreka'llāh deyü hep eyledi istiḥsān

7 İde maḳbūl dergāhında bu āṣārını Bārī
ʿİnāyet [ü] kerem ile ide ecr-i füzūn iḥsān

8 Didüm bu mısraʿ-ı menḳūṭile tārīḫini **Şehrī**
Bu dārü'l-kütübi nāzik ü zibā yapdı Maḥmūd Ḫān

Sene h.1163/m.1749

بو دارالكتبى نازك زيبا ياپدى محمود خان

39[279]

Tārīḫ-i Ser-Cebeciyān El-Ḥāc Süleymān Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehinşāhān-ı ʿālem Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān'uñ
Zamānında ser-ā-ser ḫāṣ [u] ʿām ġarḳ oldı iḥsāna

2 Yüzi güldi cihānuñ ġam elem yoḳ şād-mān ʿālem
Bir aġlar yoḳdur ʿadl [u] dād ile cümle ḫandāne

[279] Der-kenar: Vr. 28a.

3 Bi-ḥamdi'llāh dünyā öylece āsūde oldu ki
İder ḫalḳ-ı cihān ḫayr duʿā ol şāha her āna

4 Cihāna gelmedi bir böyle ʿādil şāh-ı dād-āver
Bu köhne çarḫ-ı devvār başlayaldan berü devrāne

5 Ferīdūn ile Keyḫüsrev [ü] Dārā ile hem Kisrā
Göreydi ʿadl [ü] dādın olur idi bende hep ana

6 Bu şevket bu dārātile ḫaşmet şānına maḫṣūṣ
Aña nisbet nice medḥ olunur eslāf-ı şāḥāne

7 O sulṭān itdi nice bendegānın maẓhar-ı inʿām
Ḫuṣūṣan şimdi bir çākeri lāyıḳ gördi iḥsāna

8 Ser-bevvābāndan ʿabd-i ḫāṣ u pāk-dāmānı
Ḥācı Süleymān aġa bendesi aġa-yı ẕī-şāna

9 Sezāvār-ıʿ ināyet olmaġa lāyıḳ durur el-ḥaḳ
Ne deñlü oldı mükrim aña şāyeste vü şāyāne

10 A[r]isṭo re´y Eflāṭūn fikret Bermekī ḫaṣlet
Umūrında ḳomaz bir yer ola kendüye bahāne

11 Maʿādīn-i hümāyūnda vü mühimme-i sā´irde
Ṣadāḳat istiḳāmet ile ḫidmet itdi merdāne

12 Rıżāu'llāh içün saʿy eyledi ṣıdḳ [u] ḫulūṣile
ʿİbādu'llāhdan celb-i duʿā şāh-ı cihānbāna

13 Olup ḫidmetleri maḳbūl-i şāh-ı maʿdelet-ārā
O şāh-ı dād-āverden lāyıḳ oldı luṭf [u] iḥsāna

14 Ser-cebeciyān cāhile anı eyleyüp mükerrem
Ser-firāz olup ʿālī-cāhla mümtāz oldı aḳrāna

15 Bu aḫbār-ı feraḥ-aḳrān gūş idüp sürūrile
Alup destüme ḫāme eyledüm taḥrīr şükrāne

40
Tārīḫ-i Binā-yı Bāb-ı Aġa-yı Yenīçeriyān Dergāh-ı ʿĀlī

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī āṣāra mā´il ol şāh
Miʿmār-ı luṭfı ile ābāde oldı dünyā

2 Yapdurduġı binānuñ ṭaḥrīri ḳābil olmaz
Ḫayrı ki öyle efzūn gelmez ḥesāba aṣlā

3 Ḳalmadı dehr içinde bir cāy-ı köhne el-ḥaḳ
Hep cümle oldı tecdīd yoḳdur ḫarābe kaṭʿā

4 Āteş düşüp ḳażā'en aġa ḳapusına çün
Ḳıldı o āteş içre murġ-ı semender-āsā

5 Yandırdı cümle nāra bulmadı ol sükūnet
Öyle bir ʿālī ṭāḳı kül eyledi ser-ā-pā /28a/

6 Ol Pādişāh-ı ẕī-şān itdi bu ānda fermān
Az müddet içre anı kim eyleyeler inşā

7 Beẕlile naḳd-ı himmet ṣarf eyledükde bu dem
Evvelüñden ziyāde oldı metīn [ü] aʿlā

8 Müstaḥkem eylesün Ḥaḳ binā-yı devletini
Maʿmūre ola mülküñ ey pādişāh-ı dānā

9 Menḳūṭ-ı ḥarf **Şehrī** tārīḫi tāmdur aña
Aġa kapusı ḥālā yapıldı öyle zībā

Sene h.1163/m.1749

اغا قپوسي حالا یاپلدی اویله زیبا

41[280]
Tārīḫ-i Vilādet-i Maḥdūm-ı Saʿīd Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ser-bevvābān-ı ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān'dan Süleymān nām
Ser-cebe-i sulṭāndur ol aġa-yı ẕī-şāne

2 O ḫāṣṣü'l-ḫāṣ ḫāliṣ bendesi ol şāh-ı devrānuñ
Ṣadāḳat ile mevṣūf ḫidmeti maḳbūl-i şāhāne

[280] Der-kenar. Vr. 27b.

3 O ʿālī-ḳadr-i ẕāt-ı ekremüñ maḥdūm-ı merġūbı
Saʿīd Seyyid El-Ḥācı Meḥemmed pāk-dāmāne

4 Emīn-i gümrük-i Erżurūmla anı eyleyüp şādī
Kemālde ʿaḳlda rüşdī hem ol ḫidmete şāyāne

5 Rıżāyü'd-Dīn taḥṣīline rūz [u] leyāl ol ẕāt
Temānnāy-ı duʿāya dest açup dergāh-ı Raḥmān'a

6 Cenāb-ı Ḥaḳ duʿāsın dergehinde eyleyüp maḳbūl
Kerem [ü] luṭfı ile bir veled eyledi iḥsāne

7 Anuñ ṭāliʿi mesʿūd kevkeb-i şiʿrāñı ʿālī
Ki ṣan burc-ı şerefle doġdı gūyā māh-ı tābāna

8 Cihānda ʿamel-i ṣāliḥ ile ʿömri mezīd olsun
Emīn itsün anı āfātdan Ḥażret-i Sübḥāne

9 Vilādetini gūş itdükde taʿaccul sürūr ile
Ele taḥrīr içün ḫāme alınca geldi şevḳ bana

10 Gelüp bu beyt ḥarf-ı sādesile **Şehriyā** tārīḫ
Bu da bir düşdi böylece güzel taḥsīne şāyāne

11 İde ḫayrü'l-ḫālef Allāh ṣafāyla hem idüp da´im
Ola Nuʿmān Saʿīd Seyyid Meḥemmedle Süleymān'a

12 Yeter **Şehrī** temeddüḥ çün duʿā-yı ḫayrdur elzem
Elüñ aç ṣıdḳ [u] iḫlāsile ol dergāh-ı Raḥmān'a

13 Mürūr idüp zamāna emn [ü] āsāyiş ile her dem
Aña ola müyesser luṭf-ı Ḥaḳ tevfīk-i Sübḥāne

14 Ki tedbīrin muvāfıḳ eyleye taḳdīrine Bārī
Duʿāmuz bu durur rūz [u] leyāl Ḥażret-i Yezdān'a

15 Żamīr ile çıḳar menḳūṭ-ı ḥarfinden tamām tārīḫ
Ocaġ-ı Dāvudu'n-nebī naṣīb oldı Süleymān'a

Sene h.1193/m.1179

42
Tārīḫ-i Binā-yı Cebe-ḫāne-i ʿĀmire Āṣār-ı Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Sikender-şān şehinşāh-ı zamān sulṭān Maḥmūd'uñ
Bu dehri ser-te-ser miʿmār-ı luṭfı ḳıldı ābādān

2 Zamān-ı devletinde ḳalmadı bir köhne yer el-ḥaḳ
O her dem saʿy ider maʿmūra yoḳdur dehrde vīrān

3 Ocaġ-ı Ḥażret-i Dāvud'a daḫi eyleyüp himmet
Yapup sükkānuñ ḳıblesini şimdi eyledi şādān

4 O deñlü ʿālī zībā yapdı ol dergāh-ı pākı kim
Felek oldı bu āṣāruñ görünce resmine ḥayrān

5 Leṭāfetde naẓīri yoḳ bināsı bī-ḳuṣūr olmış
Temāşā eyleyüp bay [ü] gedā hep itdi istiḥsān

6 Cihān durduḳça dursun ẕāt-ı pākı salṭanat ile
Füzūn ʿömrile dā´im eyleyüp her dem anı Yezdān

7 Düşerse bir düşür **Şehrī** muṣannaʿ böylece tārīḫ /28b/
Bu dem Sulṭān Maḥmūd ḳıldı cebe-ḫāneyi ābādān

Sene h.1164/m.1750

بو دم سلطان محمود قیلدی جبه خانهٔ آبادان

43
Tārīḫ-i Ḳışla-i Cedīd-i Yeniçeriyān Dergāh-ı ʿĀlī Der-Himmet-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ġāzī

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehinşāhān-ı heft iḳlīm olan Sulṭān Maḥmūd'uñ
Zamān-ı devletinde oldı maʿmūr ser-te-ser dünyā

2 O itdi devr-i ʿadlinde cihān-ı köhneyi ābād
Yeñilendi bu vīrān dehrde yoḳdur ḫarāb aṣlā

3 Ocaġ-ı Ḥāc Bektāşī ṭutuşdı nār-ı ġayretle
Nice ḳuloġlunı kül öksüzi itdi yetīm-āsā

4 Yaḳup baġruñ kebāb itdi o pāk yüzlü eṭfālüñ
Derūnlarına ḳundaḳ bıraġup āteş eyledi ilḳā

5 O āteşle sükūnet bulmadı çoḳ yandı yaḳıldı
Su sepdi āteşüñ söndürdı ol şāh-ı kerem-ārā

6 Teraḥḥum eyleyüp o bī-kesān ḥāline hergiz
Buyurdı ideler taʿcīl ile anı hemān inşā

7 Hele miʿmār-ı himmetile oldı bī-ḳuṣūr itmām
Anuñ miṣlini dünyādaki bir ferd görmedi aṣlā

8 Anı vaṣf eylemek ḳābil degüldür görmege muḥtāc
Felekde böyle bir ʿālī binā ṭarḥ olmadı ḳaṭʿā

9 Temāşā eyleyüp **Şehrī** didüm itmāmına ṭārīḫ
Yanup yapıldı el-ḥaḳ ḳışlalar evvelüñden aʿlā

Sene h.1164/m.1750

يانوپ ياپلدى الحق قشله لر اوّليكدن اعلا

44[281]
Tārīḫ-i Zīr-i Zemīn Der-Ḳalʿa-i Midillū

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bāreka'llāh zehī ḥışn-ı ḥaşīn medḥe sezā
Baḥr-ı sefīdde Midillū'dur o kim ḥısn-ı metīn

2 Öyle bir ḳalʿa-i pākīze felekde nice sāl
Düşmene sīne gerüp çekmede hem ġayret-i dīn

3 Böyle üç ḳalʿa biri biri içinde var mı
Eylesün miṣlini ʿālemde gören varsa yemīn

4 Parlar elmās gibi öylece berrāḳ u beyāż
Birbiri içre şaʿşaʿa üç elmās-ı nigīn

5 Ṣan leṭāfetde o üç dilber-i müstesnādur
Nāzile şīve ṣatar birbirine rūz [u] şebīn

6 Düşmen-i dīne o üç başlu bir ejder görinür
Ki yaḳar āteş-i bārūtla ne dem çekse demin

7 Ṭop-ı endāḫte olursa eger raʿd-āsā
Velvelenāk olur idi zamān ile zemīn

8 Atılur ise eger ḳalʿa-i bālāsından
Dāne-i güllesi getirür ānī pend ḫaberin

[281] Der-kenar. 1. Byt: Vr. 28b., 13. Byt: Vr. 29a., 25. Byt: Vr. 29b.

9 Ki ḳarār itmiş o bālāda şikārın gözedür
Çār cānibe naẓar ṣalmış o ṣan kim şāhīn

10 Bād-ı poyraz lodosuñda meyānına girüp
Daʿva- i bādī o görmeklige olmış taʿyīn

11 Arayan bād-ı nesīm seḥeri ānda bulur
Bunda ẕevḳine doyılmaz ki nesīm-i seḥerin

12 Rūzigāruñ o hezār germile serden geçüp
Çekilüp saḫil-i baḥra kim olup kūşe-nişīn

13 Baḥirden yanına aʿdā ki gelüp yaḳlaşamaz
Birden ʿasker döker ise çeker elbet kederin

14 Ḥaddi mi vardur aña ḳarşu durup ṭopla cānuma
Hem anuñ laġımla pāreleye bilmez ḥicrin

15 Ḥāṣılı kār o çoḳ ʿaskere muḥtācdur kim
Ġāziyān her biri ʿarż eyleye anda hünerin

16 Yüregi yagı erir aña naẓar itdükçe
Teknesinde anı seyr idüp o durmaz ḳarīn

17 Ḥaddüme göre efendüm nice serḥad gezdüm
Görmedüm doġrıca söz buncaleyin resm-i nevin

18 Ne ḳadar medḥ [ü] sitāyiş ider isem yaraşur
Ki sezā ṭabyaları olsa ser-ā-ser tezyīn

19 Devr-i eyyām ile taʿmīre sezā muḥtāc iken
Olmadı kimse muvaffaḳ geldi çoḳ reʾy-i zerrīn

20 Eylemiş Perverdigār saña naṣīb bu ḫayr[ı] çün
İtmedi taʿmīrini bir ġayra müyesser peşīn

21 Böyle bir emr-i ʿasīre kim emīn olmaġa hem
Ne naṣīb ne güzel ehl olındı taʿyīn

22 Ḥāc İsmāʿīl Aġa ʿabdini itdükde vekīl
Gūş idenler didiler buldı vekālet ehlin

23 Ḥamd ṣad ḥamd tamām oldı bu az müddetde
Böyle bir ṣādıḳ benden olıcaḳ aña emīn

24 Saʿy idüp celb-i duʿā eylemege rūz [u] leyāl
Cān başile çalışdı ḥaḳḳ-ı Ḳurʾān-ı mübīn

25 Kendi de nāʾil-i ecr oldı ḫuṣūṣān size de
Nāsdan aldı duʿā duʿāda himmetle buldı berīn

26 Ḳalʿa taʿmīrinde el-ḥaḳ ṣarf-ı maḳdūr eyledi
Bā-ḫuṣūṣ zīr-i zemīn oldı metīn-ender-metīn

27 Himmetüñ ile Midillū ḳalʿası buldı şeref
Şimdi bu zīr-i zemīnde oldı bir ḥışn-ı ḥaṣīn

28 ʿAyn-ı ġāyetile luṭf it baḳ mücessem resmine
Şübhesüz taḥsīn idüp dirsin görince āferīn

29 Secde-i şükr it efendüm Ḥażret-i Maʿbūd'uña
Defterine yazdılar ḫayrın Kirāmen Kātibin

30 **Şehriyānuñ** bu durur her dem niyāzı ṣıdḳile
Ḥaḳ ide ẕāt-ı şerīfini ḫaṭālardan emīn

31 Bā-ḫuṣūṣā böyle bir ser-ḥadde sulṭānum saña
Ḫābını terk eyleyüp eyler duʿā bu kemterīn

32 Dā´imā ẕevḳ [ü] ṣafā ile geçüp rūz [u] şebüñ
Ẕerre göstermeye Yezdān bu cihānuñ kederin

33 Cevher-i ḥarfile herkes böyle dir tārīḫini
Ḥıfẓ ider cümle ʿiyāl [ü] nās nev-zīr-i zemīn

Sene h.1187/m.1773

حفظ ايدر جمله عيال ناس نوزير زمين

45
Tārīḫ-i Binā-yı Ḳaṣr-ı Hümāyūn Der-Ṣāḥil-Sarāy-ı Beşikṭāş

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Baḥr-ı pür-cūş-ı kerem Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Nev-be-nev eylemededür nice āṣār īcād /29a/

2 Ẕerrece ḫālī durur mı o bir ān āṣārdan
Saʿīddür ser-te-be-ser ide cihānı ābād

3 Böyle bir mā´il-i ḫayr gelmedi aṣla fende
Cümleye ḫayrda ġālibdür o ʿāli ecdād

4 İtdi yine ḫayr o şāhenşehe ʿālī himemüñ
İtmedi doġrısı ecdād-ı kirāmı inşād

5 Bu olup ḥaḳ bu ki tevfīḳ-i Ḫudā'ya maẓhar
İtdi her re´yine ol Ḫālıḳ-ı Bī-çūn imdād

6 İşte ez-cümle Beşikṭāş'da bu ḳaṣr-ı nevüñ
Ḳıldı inşāsına fermān o şeh-i ʿādil [ü] dād

7 Luṭf-ı Ḥaḳḳ ile müyesser olıcaḳ itmāmı
Her gören didi güzel resmini bulmuş üstād

8 Doġrısı bu ki o şāyān durur el-ḥak medḥe
Naẓar-ı baḥr u ber ile hele her yanı küşād

9 Arayan bād-ı nesīm-i seheri anda bulur
Ḫāk-i pāy-ı şeh yüz sürmege gelür her bād

10 Görse naḳş zer-ender-zer kilk-i hünerüñ
Şübhesüz vālih ü ḥayrān olurdı Bihzād

11 Hele her revzenenüñ āyīne-i cāmını gören
Cām-ı āyīne-i İskender itmez idi yād

12 Sāye-i ṭāvın ḥall kārı düşerse baḥra
Baḥrda şuʿle-i mehtāba virür idi kesād

13 Ḥāṣılı cāy-ı feraḥdur kim o dil-cū nev-ṭarḥ
Ḳalbe verür feraḥ ol ḫātır hem eyler şād /29b/

14 **Şehriyā** ḥaddini bil eyle sükūt ol şāha
Ḳıl duʿā anı ḳabūl eyleyici Rabbü'l-ʿibād

15 İde eyyāmı bu ḳaṣr içre ṣafā ile mürūr
Ẕevḳ [ü] şevḳile Ḫudā eyleye ʿömrini ziyād

16 Dā´im āsāyiş ile ʿaṣrı olup emn [ü] emān
Ḳıla bu ḳaṣrda her demde o şeh ʿadlile dād

17 Bir düşür böylece menḳūṭla muṣannaʿ tārīḫ
Lā-naẓīr oldı o raʿnā-yı müferriḥ bünyād

Sene h.1161/m.1748

لا نظیراولدی او رعنا مفرّح بنیاد

46
Tārīḫ-i Binā-yı Ḳaṣr-ı Hümāyūn Nev-Ẓuhūr Der-Ṣāḥil-i Sarāy-ı Beşikṭāş

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Felek-rütbet Ṣüreyyā-menzilet Sulṭān Maḥmūd'uñ
Zamān-ı devletinde ḫāṣṣ [ü] ʿamm şevḳ [ü] sürūr oldı

2 Göñüllerden keder defʿ oldı āsāyiş olup dünyā
Anuñ sāye-i ʿadlinde ḳamu ʿālem ḥużūr oldı

3 O gerdūn meşrebüñ yapdı doġrı āṣār-ı pākı hep
Birbirinden aʿlā [vü] bī-naẓīr [ü] bī-ḳuṣūr oldı

4 Ḥareket-i hümāyūn itdi şevḳetle Beşikṭāş'a
O beldenüñ ahālīne o dem ṣanki sûr oldı

5 O cāy-ı dil-küşāde ṭurmayup āṣārsuz ḫāylī
Yine bir ḳaṣr-ı zībā ṭabʿ-ı pākına ḫuṭūr oldı

6 Hemān emr-i hümāyūn eyledi bu ḳaṣrı inşāya
Yapıldı nāzik-i dil-cū o ṣan ḳaṣr-ı sürūr oldı /30a/

7 Görüp itmāmını **Şehrī** hemān o dem ḥesāb itdüm
Bu ḳaṣruñ ṭarḥveş tārīḫ daḫi nev-ẓuhūr oldı

Sene h.1167/m.1753

بو قصرك طرح وش تاريخ دخى نو ظهوراولدى

47
Tārīḫ-i Binā-yı Ḳaṣr-ı Hümāyūn Der-Ṣāḥil-i Sarāy-ı Begler Begi

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḳutb-ı devrān [u] zamān Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Her neye himmeti ṣarf eylese ānīde olur

2 O şehüñ ḳaṣr-ı hümāyūnı bu nev-resm üzre
Ḳalbe virmez mi feraḥ-leb āyīde olur

3 Söyle bir miṣlini gördüñ mi cihān içre felek
Şöyle bir cāy-ı ṣafā var mı ne vādīde olur

4 ʿİzz ü şevḳetle ḳarār idicek o şāh-ı cihān
Bī-keder ẕevḳ [ü] sürūr ile ki şādīde olur

5 **Şehriyā** medḥe sezā ḳaṣr-ı müferriḥ ṭarḥuñ
Böyle tārīḫ daḫi tuḥfe-i nādīde olur

Sene h.1160/m.1747

بویله تاریخ دخی تحفهٔ نادیده اولور

48[282]
Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Sulṭān-ı Cihān ʿAbdü'l-Ḥamīd

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şehriyār-ı dād-güster şāh-ı İskender-nihād
Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Dārā-ḥaşem ʿaḳlü'r-reşīd

[282] Der-kenar: Vr. 30a.

2 Taḫt-ı ʿālī baḫt-ı iclās-ı hümāyūn eyledi
Devlet-i iḳbālle ol sulṭān-ı dānā-yı ferīd

3 Müjde teşrīfini gūş idüp oldı şādımān
Ser-te-ser ʿālem feraḥla şād olup itdiler ʿīd

4 Luṭf-ı Ḥaḳḳ ile idüp ceyş-i ʿadūyı tār u mār
Ḳavm-i Ye´cūc gibi rāhına çeker sedd-i sedīd

5 Ḥaddi mi var ceyş-i nuṣretdārına ḳarşu dura
ʿAsker-i menḫūs ile Çariçe-i Mosḳo pelīd

6 ʿAdl [ü] dād u merḥametle ol şeh-i dāverüñ
Vaḳt-i āsāyiş ile geçüp ola ʿömr-i mezīd

7 Cevher-i ḥarfi gelür yek-pāre tārīḫ **Şehriyā**
Şükr olsun eyledi taḫta cülūs ʿAbdü'l-Ḥamīd

Sene h.1187/m.1773

شكر اولسون ايلدى تخته جلوس عبد الحميد

49
Tārīḫ-i Nüzūl-i Ḳalyon-ı Üç Anbārlı Binā-yı Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i ʿālī ʿilm-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān ẕī-şān kim
ʿAdālet ile şarḳ [u] ġarb[a] ḥükm itmede dünyāya

2 Anuñ ḳānūn iledür cümle tedbīr-i hümāyūnı
Muṭābıḳdur ki her dem re´y-i pākı şerʿ-i ġazāya

3 Cihānuñ şāh[a] hep o şehriyāruñ bendegānıdur
O devlet ile ġālibdür kim İskender [ü] Dārā'ya /30b/

4 Ḳılup nāsı luṭfile yapup virürdi taḳviyyet
Bu ḫaslet ile bende oldı ḫalḳ o şāh-ı dānāya

5 O eslāf [u] kirāmınuñ görünce nice āṯāruñ
Hemān emr-i hümāyūn itdi üç anbārlı inşāya

6 Ki öyle ʿālī yapdırdı muʿādil keştī-i Nūḥ'a
O üç anbārlı ṣandal olamaz bu fülk-i zībāya

7 Egerçi bu da üç anbārlı ammā bī-naẓīr olmuş
Muvaffaḳ oldı ḫaḳḳā böyle bir aʿlā donanmaya

8 Aña yol hā´il olmaz düşmeni de duramaz ḳarşu
Muvāfıḳ rūzigārile giderse rāh-ı aʿdāya

9 Şaşırur pusılasını ne semte gitdügün bilmez
ʿAdūnuñ fülki ḳarşu duramaz bu kūh-āsāya

10 Müṣādif eyledükde ṭop gibi aʿdāsına çaṭar
O öyle tīz-fehmāndur ki ḫācet ḳomaz īmāya

11 ʿAdūdan yüz çevirmez yalıñuzca intiḳām alur
O şirket istemez her dem eger uġrarsa ġavġāya

12 Donatsunlar o fülk-i nāziki tīz yine emr ile
Felekde māh görünce fenāruñ düşe daʿvāya

13 Müzeyyen olsun ālātile bir kerre temāşā ḳıl
Düruġ mıdur bu naẓmum ey şeh-i ālī felek-pāye

14 Zamānında bu deñlü ḫayrı Ḥaḳ saña naṣīb itmiş
Her ānda ḥamdile eyle teşekkür luṭf-ı Mevlā'ya

15 O ẕāt-ı ekremüñ Bārī ḫaṭālardan idüp maḥfūẓ
Duʿā-yı devletüñ farż oldı aʿlā ile ednāyā /31a/

16 Bu ḳalyonunı luṭfile ẓafer-yāb eyleye Bārī
ʿAdū ḳaṣdına ʿazm idüp sefer itdükde aʿdāya

17 Didüm bir mısraʿ-ı menḳūṭile tārīḫini **Şehrī**
Naẓīri gelmedi bu ḳalyonuñ bir dem bu deryāya

Sene h.1167/m.1753

نظیری کلمدی بو قالیونك بر دم بو دریایه

50[283]
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ṣādıḳ Aġa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nām-ı maḥbūb-ı Ḫudā Ṣādıḳ Aġa kim ol civān
Bildi ʿabd olana her demde rıżādur lāyıḳ

2 Emr-i Mevlā'ya uyup "rāżīye" her vaḳt her ān
"İrciʿī"[284] daʿvetin añladı kelām-ı Ṣādıḳ

3 Ḳābıż-ı ervāha hemān cānını teslīm itdi
İsm-i pākı gibi maḥlaṣı da el-ḥaḳ Ṣādıḳ

4 Çıḳdı bu mıṣraʿ-ı menḳūṭ-ı ḥurūf tārīḫ
Oldı ʿāzim-i bāġ-ı Firdevs'e Meḥemmed Ṣādıḳ

Fī 6 Receb Şeb-i penc-şenbe sāʿat 6 Sene h.1192/ m.1778

اولدی علزم باغ فردوسه محمّد صادق

51
Tārīḫ-i Mihr-i Hümāyūn-ı Mīrāḫūr-ı Evvel Şehriyārī Muṣṭafā Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i dānā iṣābet reʾyi olan sulṭān Maḥmūd'uñ
Muṭābıkdur ki her tedbīr-i pākı şerʿ-i ḳānūna

2 ʿAdāletle cihānı eyledi āsūde hem ġamdan
O şāhen-şāh-ı ẕī-şāna sezādur dinse ʿadl-ārā

[283] Der-kenar: Vr. 31a.
[284] "Sen O'ndan razı, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön." Fecr 89/28.

3 O sulṭān-ı kerem-ārā aġa-yı ḫāṣü'l-ḥāṣından
Yine bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadrüñ itdi ḳadrini aʿlā

4 Aña bende olan mīrāḫūr-ı evveline şimdi
ʿİnāyet eyleyüp ḳıldı vezāret luṭfile iʿṭā

5 Aña āġāz ile mihr-i hümāyūnuñ idüp teslīm
O destūrı vekīl-i muṭlaḳ itdi ol şehe dānā

6 Bütün ʿālem bu aḫbār-ı meserret ile şād oldı
Benüm daḫi derūnuma sürūrla geldi şevḳ ḥālā

7 Gelür bu mıṣraʿ-ı ġarrā ḥesāb it **Şehriyā** tārīḫ
Vekīl-i muṭlaḳ oldı pādişāha Muṣtafā Paşa

Sene h.1165/m.1751

وكيل مطلق اولدى پادشاهه مصطفى پاشا

52[285]

Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf Der-Sāḥil-i Begler Begi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ẓıll-ı Ḥaḳ şāhān-ı heft iḳlīm imāmü'l-müslimīn
Ḳuṭb-ı ʿālem hem şeh-i ʿālī-neseb ʿAbdü'l-Ḥamīd

2 Ol şehinşāh-ı Sikender şān ol Dārā-ḫāşem
Ceyş-i nuṣretdārla aʿdāya çeküp sedd-i sedīd

[285] Der-kenar: Vr. 32a.

3 Kevkeb-i iḳbāli mesʿūddur hem ol dād-āverüñ
Ṭāliʿi burc-ı saʿādetde olup baḫtı saʿīd

4 Reʼy-i tedbīrinde her demde iṣābet itmede
Şerʿ-i ḳānūnile ol sulṭān-ı dānā vü ferīd

5 Öyle āsāyiş zamānında cihān ser-tā-be-ser
Şarḳdan tā ġarba dek āsūde ġamdan nā-bedīd

6 Māʾil-i ḫayr olduġından ẕāt-ı pāk-ı ekremi
Dem-be-dem ẕikrile fikri ol şehüñ ḫayr-ı cedīd

7 Bā-ḫuṣūsā şimdicekde ḥasbeten li'llāh içün
Yapdı bir cāmiʿ ki miṯlüñ görmedi çarḫ-i ʿanīd

8 Resmi ḫoş ṭarḥ ṭarḥ-ı bī-ḳuṣūr der-Midil
Mevḳiʿinde ḳıldı binā kāmil [ü] ʿaḳlüʾr-reşīd

9 Ḳubbesi ʿālī-ḥarīm maḫżı nūrımūzun çenār
N'ola teşbīh eylesem beyte degül ḥaḳ bu ʿabīd

10 Ṣıdḳile elzem bize **Şehrī** her ān ḫayr duʿā
Vaṣfını itmek ne mümkin bir iki beytü'l-ḳaṣīd

11 Salṭanaṭda ʿadl [ü] dādile Ḫudā mīr eyleyüp
Dāʾimā mesrūr idüp iḥsān ideʿömr-i mezīd

12 Gelüp üçler böyle dir taḥsīn idüp tārīḫini
Eyledüm taḥrīr baña ḫoş geldi bu beyt-i güzīd

13 Kaʿbe-i ʿulyā gibi Sāḥil-i Begler Begi de
Yapdı zībā mescīdi Sulṭān-ı dīn ʿAbdü'l-Ḥamīd

Sene h.1192/m.1178

یاپدی زیبا مسجیدی ساطان دین عبد الحمید

53
Tārīḫ-i İnhizām-ı Şāh Ṭahmāsb Be-Cānib-i Hemedān Bi-Maʿrifet-i Sipeh-sālār Aḥmed Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Hemedān-ı cānib-i ser-ʿaskeri Aḥmed Paşa
Şāh-ı Aʿcāmı ḳaçurduġına ben ḥayrānum /31b/

2 Gözedüp ḫaşmını açmazdan ol meydānda
At çıkardırum baḳ o dāver-i ʿālī-şānum

3 Hem daḫi ḥaddini bildirdi o ferzāne-reviş
Aña ber-kīş idüp ol Rüstem devrānum

4 Atlu degül yalıñuz anı piyādeyle bozup
Çār cānını kesdirdi dir amān ḫānum

5 Fīl süvār olsa daḫi aña nice ḳarşu durur
Ḫavfe düşer ki elümden gide Iṣfahān'um

6 İftiḫār itse sezādur bu ġazā ile her ān
Dise bu nuṣretle dehrde yoḳ aḳrānum

7 **Şehriyā** anı ide böylece manṣūr Ḫudā
Bu duʿāya şeb [u] rūz ṣıdḳla āmīn-ḫānum

8 Çıḳdı bu mısraʿ-ı menḳūṭ didüm tārīḫüñ
Māt itdüñ Şeh Ṭahmāsb bu dem sulṭānum

Sene h.1144/m.1731

مات اتيدك شه طهماسب بو دم سلطانم

54[286]
Tārīḫ-i Emīn-i Binā-yı Ḳışla-i Cedīde

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Şāh-ı ʿAbdü'l-Ḥamīd-i dānā kim
Ol durur pādişāh-ı ʿadl-ārā

2 Devr-i ʿadlinde oldı hep ābād
Ḳalmadı bir maḥal olına binā

3 Nice ḫayrāt eyledi bünyād
Birbirinden bülend [ü] müsteṣnā

4 Ḳalmış idi bu ḳışla-i cedīde
Muḥteriḳ olup olmadı inşā

[286] Der-kenar: Vr. 31b.

5 İtdi bu ḫayr daḫi aña naṣīb
Luṭf [u] ʿināyetile Bārī Ḫudā

6 Ḥāc Süleymān Aġa bendesini
Der-ʿaḳab eyledi emīn-i binā

7 O da ṣıdḳile eyleyüp ḫidmet
Terk idüp rāḥatını ṣubḥ u meṣā

8 Eyledi saʿyi ḥasbeten li'llāh
İde saña da pādişāh hep duʿā

9 Her birin itdi öyle inşā kim
Biri birinden aḥsen ü aʿlā

10 Devr idelden berü çarḫ-ı felek
Görmedi böyle bir binā aṣlā

11 Ṭoġrısı bu ki medḥe şāyāndur
Böyle nev-ṭarḥ [ü] nev-resimde binā

12 Her birisi metīn [ü] müstaḥkem
Bir ḳuṣūr ḳoymadı bahāne ola

13 **Şehriyā** vaṣfa çün degül ḳābil
Saña elzem olandur eyle duʿā

14 Eyledin doġrısı bu kim saʿyi
Ḥaḳ ide saña ecrini iʿṭā

15 Devlet-i pādişāhda olasın
Cāh-ı ʿālī ile her ān aʿlā

16 Çün sitāyiş duʿāda oldı tamām
Ger ḳuṣūr yanın ʿafvın eyle recā

17 Geldi yek-pārece bu beyt tārīḫ
Eyle ṭaḥrīr it hemān īmlā

18 Ḳışlahā-yı cedīde inşāyı
Buldı Emīn'ini binā ḥaḳḳā

Sene h.1193/m.1179

قشله ها جديده انشا
بولدی امينينی بنا حقا

55
Tārīḫ-i Vezāret-i Ket-ḫudā-yı Bevvābān-ı Şehriyārī Aḥmed Beg Nuʿmān Paşa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Zamān-ı devletinde Ḫān Maḥmūd
Ki idüp Köprilī-zādeye raġbet

2 Ser-firāz ḳılup Aḥmed Begi şimdi
Vezāret ile ilbās itdi ḫilʿat

3 Ḳılup tevḳīʿ-i cāhını hem iḥsān
Aña ikrāmla eyledi himmet /32a/

4 Sezādur o vezīr ibn-i vezīre
Ne deñlü pādişāha eylerse raġbet

5 Niyāzum dā´imā bu **Şehrī** Ḥaḳ'dan
Ġazālarda bula nuṣretle şöhret

6 Aña bir geldi didi böyle tārīḫ
Mübārek ola yā Rabbi vezāret

Sene h.1142/m.1730

مبارك اولا يا ربى وزارت

56

Tārīḫ-i Vezāret-i Defterī ʿİzzet ʿAlī Beg Efendi Dāmād-ı Meḥemmed Paşa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehen-şāhuñ ser-efrāzı olan Sulṭān Maḥmūd'uñ
Bi-ḥamdi'llāh zamān-ı devleti āsāyiş [ü] rāḫat

2 O pādişāhuñ el-ḥaḳ cümleye ikrāmıdur ḳaṣdı
Aña ḫidmet-güẕār olan bulur elṭāfile devlet

3 O sulṭān-ı cihānuñ bendesinden Defterī olan
Vezīr ibn-i vezīr kemterīn kim ʿAlī ʿİzzet

4 Ṣadāḳatle olan ḫidmetleri oldukda maḳbūli
Aña ikrāmla şimdi vezāret eyledi himmet

5 Yine ibḳā idüp o manṣıb-ı ʿālīde ol ẕātı
Bilür ki ʿaḳl-ı pākı ile aña olmaya şirket

6 O daḫi olmadı elṭāf-ı şāhāne ile maġrūr
Çalışdı rūz [u] şeb ol şāha itdi ṣıdḳile ḫidmet

7 O ẕātuñ reʾyine irmez hele Eflāṭūn'uñ ʿaḳlı
Anuñ zīrā ki tedbīri hemān bu ʿalī ḫaṣiyyet

8 Duʿā eyle o ẕāt-ı ekreme **Şehrī** ḫulūṣile
Ṣafā ile aña Ḥaḳ vire efzūn ʿömrile devlet /32b/

9 Anı dūr itmesün o Ḫālıḳ-ı Bīçūn bu devletden
Duʿā ile ider hep ol Ḫālıḳ-ı ʿālem ancaḳ ḫidmet

10 Yegān ʿunṣursuñ her maʿrifetde bu zamān içre
Bulasuñ böyle ʿālī cāhile her dem ʿizzet [ü] rifʿat

11 Gelüp o şevḳile menḳūṭını **Şehrī** didüm tārīḫ
Vezāret ḳadd-i zībāna münāsib bir güzel ḫilʿat

Sene h.1144/m.1732

وزارت قدّ زیبانه مناسب بر کوزل خلعت

57
Tārīḫ-i Vekālet-i Mihr-i Hümāyūn Defterī Ḥażret-i ʿİzzet ʿAlī Paşa

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Ḫān Maḥmūd ālī-himem ol pādişāh-ı pür-kerem
İḥsān [u] naʿmā dem-be-dem gelmez ḥesāba mülketi

2 Devrinde āsūde cihān vaḳti hele emn [ü] emān
ʿAṣrında anuñ her zamān bir kimse ḳalmaz şekveti

3 Her bendeyi dil-şād ider ekdārdan āzād ider
Luṭfı ile ābād ider o ẕāt-ı pākuñ ḫaṣleti

4 Defterī Paşa bendesüñ o bende-i efgendesüñ
ʿAḳl-ı Felāṭūn-ı rindesüñ itdi vekil-i devleti

5 Eyledi o şāh-ı enām Defterī hem ḳā´im-maḳām
İkrāmile ḳıldı be-nām maḫṣūṣa oldı himmeti

6 Anı ser-firāz eyledi ḳadrini mümtāz eyledi
Kendüye hem-rāz eyledi maḳbūl olup her ḫidmeti

7 Odur vezīr ibn-i vezīr yoḳ miṣli hergiz bī-naẓīr
İnʿāmı o deñlü keṣīr iḥsānile ḫalḳ ḫacleti /33a/

8 Her maʿrifetde nādirān oldur yegāne-i zamān
ʿĀlem ṣenāsında her ān āfāḳı ṭutdı şöhreti

9 Yoḳdur o ẕāta bir selef bir ferd aña olmaz ḫalef
Gerdūn anı itmez telef bulmaya hergiz şirketi

10 Çıḳardı el-ḥaḳ ḫātemüñ naḳşuñ nigīn ekremüñ
Ḥaḳḳā ki şimdi bu demüñ kimyā gibi ḥayṣiyyeti

11 Ġālib odur ḫātemlere inʿāmı sıġmaz deftere
Ol iʿtibār itmez zere yanında yoḳdur ḳıymeti

12 Olduḳda müyesṣer ġazā manṣūr ide seni Ḫudā
Aʿdā-yı dīn-i bed-liḳā ḫavfından ider ġaybeti

13 Ḳaddin büküp çekse emek devretse nice yıl felek
Saʿy idüp ḳılsa dilek kim ḳaṣda bulmaz furṣatı

14 Ḥaḳ ʿömrini efzūn ide tevfīḳine maḳrūn ide
Elṭāfile memnūn ide her demde arta rifʿatı

15 Bu **Şehrī** mānende-i ḫāk bir kemterüñdür sine-çāk
Maʿẕūr buyur ey ʿaḳl-i pāk bu naẓma yetdi ḳudreti

16 Geldi biri bu mısraʿuñ menḳūṭdur tārīḫi didi
Buldı ʿAlī Paşa ile bu dem vekālet ʿİzzetī

Sene h.1144/m.1732

بولدى علي پاشايله بودم وكالت عزّتي

58[287]

Tārīḫ-i Vilādet-i Hümāyūn Şeh-zāde Aḥmed Ḫān

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Şāhen-şeh [ü] sulṭān-ı dīn pādişeh-i rūy-ı zemīn
Oldur şeh-i nesl-i güzīn ʿAbdü'l-Ḥamīd şāh-ı cihān

2 Oldur İskender-sipāh Dārā-ḫaşemdür hem o şāh
Ḥaḳ bu durur bī-işti bāh maḫṣūṣ aña şevket [ü] şān

3 Oldur şeh-i ṣāḥib-i ʿilm oldur şeh-i cūd u kerem
İnʿāmı ol deñlü ki hem iḥsān ider bī-ḥad her ān

4 Maḥkūm-ı emri şarḳ [u] ġarb ḥükmindedür Rūm [u] ʿArab
Ser-tā-be-ser āsūde hep mülk-i cihān emn ü emān

5 Baḫt-ı hümāyūn-küşā nuṣret aña hem reh-nümā
Aʿdālara ʿadl-āzmā seyf ile virmez amān

6 Māʾildür ʿadl [ü] dāda hem mülketini ābāde hem
Ġamdan ḳamu āzāde hem medḥ ṣenāda ʿālemiyān

7 Kimsede yoḳ ẕerre elem ʿālem duʿāda dem-be-dem
Ol dāverüñ ʿadlile hem ʿahdinde oldı ġam nihān

8 İdüp bu dem iḥsān aña luṭf [ü] mürüvvetle ʿaṭā
Şeh-zāde-i nāzik edā Ḥażret-i Rabb-i Müsteʿān

---

[287] Der-kenar: Vr. 33a.

9 Çün ṭoġdı ol māh-cemāl ay-pāresidür meh miṣāl
Faẓlile ola pür-kemāl ʿilmile dānā-yı zamān

10 Ḥaḳ eylesün ʿömrin mezīd baḫt-ı hümāyūnın saʿīd
Her günini eyleye ʿīd budur duʿām rūz [u] şebān

11 Şevḳ ü neşāṭ birle didüm tārīḫ-i pākın **Şehriyā**
Mevlūd-i Sulṭān Aḥmed'üñ itdi cihānı şādımān

Sene h.1190/m.1776

مولود سلطان احمدك ايتدى جهانى شادان

59
Tārīḫ-i Ser-ʿAskerlik Be-Cānib-i Revān ʿİzzet ʿAlī Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Şeh-i gerdūn-ḥaşem Ḥażret-i Maḥmūd Ḫān'uñ
Oldı maḥkūm cihān mülketi şarḳan [ü] ġarba

2 Salṭanatda o Sikenderi de sebḳat itdi
ʿAdilde Nūşirevān'dan da odur ʿadl-ārā /33b/

3 Nādir Şāh o bir āne ḳomaz māt eyler
At çıḳardup aña meydān mı virür ol dānā

4 Nicesüñ ṣalsa o Īrān'a eger taḫtından
Isfahān'ını anuñ başına dar eyleye tā

5 Mülk-i aʿcāma sefer itmek içün şevketle
Degül ʿazmi eylemege zaḥmete ḥācet kaṭʿā

6 Oturup kendü Ḳırım Ḫān'ına fermān itse
Mülket-i şarḳı o ġāret idüp eyler yaġmā

7 Nice bendeleri va[r] o şeh-i ẕī-şānūñ
Ṣanki devlet ile Keyḫüsrevdür yā Dārā

8 Bendesinden birini böylece serdār itse
Żabt ider mülket-i Īrān bütün ser-tā-pā

9 İşte bir bendesi de ʿİzzet ʿAlī Paşa kim
Ceyş-i ʿunvānına bir dürlü sūr olmaz aṣlā

10 Reʼy-i tedbīrini bir kimseler idrāk idemez
ʿAḳl-ı fehmile Felāṭūn-ı zamāndur gūyā

11 İntiḫāb eyledi hep bendelerinden anı
Ẕātını ʿizzetini şānını ḳıldı aʿlā

12 İdicek şimdi Revān mülketine ser-ʿasker
Bu sürūrile feraḥ buldı çü aʿlā [vü] ednā

13 Maẓhar-ı luṭfına şāyeste idüp luṭfile
İtdi bir ḫilʿat-i semmūrile şemşīr aʿṭā

14 O daḫi celb-i duʿā eylemek içün şeb [ü] rūz
Çalışup rāḥatı terk eyledi ol ṣubh u mesā /34a/

15 Öyle taḳviyyetini virdi o ḥüsn-i pākuñ
Komadı ẕerre ḳadar yapmaġa noḳsān binā

16 Eyledi cümle mühimmātını der-ān tekmīl
Bir ḳuṣūr ḳomadı saʿyle o ẕāt hem-tā

17 Var mıdur aña ʿaceb düşmen olanuñ ʿaḳlı
Ya ṭoḳuz cānı mı vardur ki ḳarīn ola aña

18 Nice ḳābildür ola vaṣf-ı şerīfi taḥrīr
İdemez ḫāme daḫi şerḥ [ü] beyān u imlā

19 **Şehriyā** bizlere elzem olan el-ḥaḳ budur
Her zamān eyleyelüm aña ḫulūṣ üzre duʿā

20 ʿİzzet-i devletini Ḥaḳ müteraḳḳī itsün
Seyf ile ola maḳhūr her ānda aʿdā

21 Ola manṣūr efendüm ki oṭaġuñ her dem
Düşmen-i dīne sefer eyleyüp itdükde ġazā

22 Gelüp o şevḳile menḳūṭ-ı ḥurūf-ı tārīḫ
Virdi şān yine ser-ʿaskerlige ʿİzzet Paşa

Sene h.1146/m.1733

وردی شان ینه سر عسکرلکه عزّت پاشا

60[288]
Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bir şāh-ı maʿdelet sulṭān-ı dīn ʿAbdü'l-Ḥamīd
Ol şehin-şāh-ı cihān ol dāver-i devr-i zamān

2 ʿAhd-i luṭfında ser-ā-ser mülketi āsūdedür
ʿAdl [ü] dādı ile şarḳdan ġarba dek emn [ü] emān

3 Ol şeh-i rūy-ı zemīn ol ḫüsrev-i dānā-dilüñ
Devr-i ʿadlinde elem yoḳ cümle ʿālem şād-mān

4 Böyle eyyām-ı sürūrı görmedi ʿömrinde hīç
Bu felek devr eyleyelden nice sāl nice zamān

5 Hep tevārīḫ selef-i mażbūṭumuzdur ḥāṣılı
Gelmedi bu ʿāleme bir böyle şāh-ı dāverān

6 Ḥaḳ bu kim mülketini çirk-i ʿadūdan pāk idüp
Düşmen-i bed-ḫᵛāh-ı dīne seyfile virmez amān

7 Gelmedi bu ʿāleme baḫt-ı hümāyūn-küşā
Böyle şāh-ı ʿadl [ü] dād-āver şehin-şāh-ı cihān

8 Ol hümāyūn baḫt-ı sulṭān cihāne eyledi
Māh-rū-yı şeh-zāde iḥsān aña Rabb-i müsteʿān

---

[288] Der-kenar: Vr. 34a.

9 Doġdı ṣan burc-ı şerefden ol meh-i ṭābānveş
Gūyiyā mihr-i münīr ḫurşīd miṣāl oldı ʿayān

10 Bu sürūra şehrāyīn olmaġa emr eyledi
Ṣadr-ı aʿẓama hemān ol pādişāh-ı kām-rān

11 Der-ʿaḳab o şeref ile heme ol āsāfuñ
Öyle tezyīn oldı kim ṣan nev-ʿarūsān der-ān

12 Donanup ser-tā-be-ser buldı Sitānbul revnaḳı
Zīnet-i ḳandilleri virdi mehtāba nişān

13 Ki sezādur ele hem sāzın alup Zühre bu dem
Şevḳile raḳṣa girüp felekle itse devrān

14 Müjde teşrīfine lāyıḳ durur taʿẓīm anıçün
Döşese aṭlasını pāyına çarḫ-ı sulṭān

15 Bu sürūr-ı eyyāmda mevcūd olan ẕevḳ [ü] ṣafā
Ḫāme ile nice mümkindür ola şerḥ [ü] beyān

16 Ḫāṣılı vaṣf-ı hümāyūnın ol şāh-ı aʿẓamuñ
Şehriyā ḥaddin degül eyle sükūt açma dehān

17 Saña elzem bu durur el ḳaldırup eyle duʿā
Bu feleklerde melekler olalar āmīn-ḫᵛān

18 Bu cihān durduḳça dursun ẕāt-ı pāk-ı ekremi
ʿAdl [ü] dād ẕevḳini müzdād ide ol Sübḥān

19 Salṭanatda ʿömr-i efzūn eyle hem dā´im olup
Ḥaḳ naṣīb ide aña luṭfı ile şeh-zādegān

20 Düşdi kenāra ḥurūf-ı cevheri tārīḫ-i tām
Ṭoġdı Sulṭān Meḥemmed nūr gibi oldı ʿayān

Sene h.1190/m.1176

طوغدى سلطان محمّد نور كبي اولدى عيان

61
Tārīḫ-i Binā-yı Çeşme-i Ḳā´im-maḳām-ı Rikāb-ı Hümāyūn ʿİzzet ʿAlī Paşa Der-Ḳurb-ı Ḳāsım Paşa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşa hemān
Ṣarf ider varın ḫayra ekṣerī

2 Ṣıdḳile ḫidmet idince devlete
Oldı hem ḳā´im-maḳām hem defterī /34b/

3 Böyle ḫayrāta tevaḳḳuf eylemez
Mā´-i cārī cümle ḫayruñ ekberi

4 Aḳıdur sīmüñ ṣuyını lūleden
Ḫarc ider ṣu gibi sīm ile zeri

5 Ol vezīrüñ yoḳ nihāyet cūdına
Ḳandurur iḥsāna teşne dilleri

6 Lūledür ʿaṭşāna **Şehrī** tārīḫüñ
Gel gel iç ʿayn-ı ʿAlīden Kevṯeri

Sene h.1144/m.1731

كل كل ايچ عين عليدن كوثرى

62
Tārīḫ-i Binā-yı Çeşme-i Ser-ʿAsker ʿİzzet ʿAlī Paşa Der-Ḳalʿa-i Revān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Keremüñ ʿayn-i ser-çeşmesi ʿİzzet Paşa
İtdi ser-ʿaskerlik olınca o Revān'ı iḥyā

2 Hele muḥtāc idi ḥaḳ bu ki ḥışn-ı nāzik
Mā´-i cārīle nice çeşme olına inşā

3 Selefinden birine olmadı bu ḫayr naṣīb
Aña Ḥaḳ eyledi elṭāfını luṭfile ʿaṭā

4 Ṣu gibi sīm [ü] zeri ṣarf idüp itdi himmet
Maḳṣadı ḫayrile her demde anuñ celb-i duʿā

5 Ne müferriḥ ne güzel ṭarzile inşā olmış
Görmedi çeşm-i felek daḫi bu vādīde binā

6 **Şehriyā** ʿizzetini eyleye Ḫallāḳ ziyād
İde tedbīrine her reʾyine tevfīḳ Ḫudā

7 Geldi bir teşne içüp āb didi tārīḫüñ /35a/
Eyledi māʾ-i ḥayātı ʿAlī Paşa icrā

Sene h.1146/m.1733

ایلدی مآء حیاتی علی پاشا اجرا

63
Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf-i ʿAlī Paşa Vezīr-i Aʿẓam-ı Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 İmām-ı ehl-i sünnet Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd'a
Ki vācibdür ideler iḳtidā hep ser-te-ser dünyā

2 O sulṭān-ı cihānuñ çün ḳamuya farż-ı ʿayn oldı
Duʿā-yı devleti her dem namāz-ı pençgāh-āsā

3 O gerdūn meşrebüñ bu dem nigīn-i devleti el-ḥaḳ
Vekīl-i muṭlaḳı hem ṣadr-ı ẕī-şān ʿAlī Paşa

4 Rıżā-yı Ḫālıḳ-ı Bī-çūn içün ṣarf eyledi varuñ
Bu mevḳiʿde bu zībā cāmiʿ-i pākı idüp inşā

5 Kütüb-ḫāne ile çeşme sebīl de ḳıldı nev-bünyād
Bilürüm kim efḍāl-ı aʿlāmdur dehr içre ḫayrā

6 Çün itmām ile şād olduġı gibi niyāzum bu
Aña ʿuḳbāda da ecr-i füzūn iḥsān ide Mevlā

7 Didüm itmāmına **Şehrī** teşekkür birle tārīḫüñ
Güzel resm eyleyüp cāmiʿ binā ḳıldı ʿAlī Paşa

Sene h.1147/m.1734

كوزل رسم ايليوپ جامع بنا قيلدى على پاشا

64[289]
Der-Sitāyiş-i Maḥbūb-ı Nādiredān-ı Zamān

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḫudā'ya ḥamd cihān cümle hep feraḥla sürūr
Küşāde-baḫt-ı hümāyūn şāh-ı pür-iḳbāl

2 Zamān-ı maʿdeletinde ser-ā-ser āsūde
Cihān emn [ü] emān yoḳ ʿadūyla cenk [ü] cidāl

3 Zamān-ı devlet-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān'dur bu
Sürūr [ü] ẕevḳle zamānında cümle ḫalḳ ḫoş-ḥāl

4 Ki böyle sūrda sulṭānum intiżarın ile
Gelür derūnuma ṣad iştiyāḳla fikr-i muḥāl

5 Bu ʿabd-i aḥḳar [u] çāker idüp seni ārzū
Ḫayālüñ ile efendüm gezer iken bu leyāl

[289] Der-kenar: Vr. 35a.

6 Hemān görince seni ne ḫayāle uġradıġum
Kerem ḳıl eyleme bu ḫayretümde baña su´āl

7 O ḫayret ile baḳarken görindi ḳarşumda
Ki bir ḫayāl döner ānda şekl-i māh-cemāl

8 Ne ṣūret ile döner deyü eyledüm diḳḳat
Senüñ cemālini taṣvīr itmiş ehl-i kemāl

9 Yaḳınca şemʿ-i ruḫını ḳarār eyleyemez
O āteş ile döner tā ṣubḥ olınca ḫayāl

10 Ne deñlü gül donadup bülbül aña ḳondursa
O bülbül-i dile gül-rūya uymaḳ emr-i muḥāl

11 Bu naḳd-i ʿömrüm cānā yolına ṣarf itdüm
Ḫayālüñ ile belüm bükme ḳaddüm eyleme dāl

12 Ḳulına gāhīcede luṭf idüp yüzin göster
Kerem ḳıl eyleme luṭfın dirīġ ḫūb-ḫıṣāl

13 Bu **Şehriyā** ḳulınuñ rūz [u] şeb duʿāsı budur
Seni kederden emīn ide Ḥaḳ ki sāl-be-sāl

65
Tārīḫ-i Binā-yı Sebīl-i Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥasan Paşa Der-Ḳurb-ı Vezneciyān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Mülūkuñ āb-ı rūyı Ḥażret-i Ṣulṭān Maḥmūd Ḫān
Vezīr-i aʿẓamı hem maḥrem -i rāzı Ḥasan Paşa

2 O mā´il olduġından ḫayra teşrīf ideli ṣadra
Bu ḫayrāt-ı celīl bi't-tevfīḳ eyledi inşā /35b/

3 Reh-i Ḥak'da ṣu gibi ṣarf idüp hep cümleten varuñ
Aḳıtdı āb-ı sīm-i lūleden ol āsaf-ı esḫā

4 Ṣuvardı ḳandurup dil-teşnegānı āb-ı luṭfından
Bu mā´yini sebilü'llāh idüp ʿaṭşānına ṣalā

5 Ne dil-cū resm ne nāzik binā ne ṭarḥ-ı zībādur
Bunuñ bir miṡli yoḳ her vechle mümtāz [u] müsteṡnā

6 Maḥallinde yapıldı böyle bir ʿālī binā el-ḥaḳ
Muvaffaḳ eyledi luṭfı ile itmāmına Mevlā

7 Bu āṡāruñ ide Ḫallāḳ dergāhında maḳbūle
ʿİnāyet [ü] keremle ide aña ecrini iʿṭā

8 Düşürdüm **Şehrī** bir mıṣraʿ ile itmāmına tārīḫ
ʿAṭā vücūdun iḥvāna sebīl itdi Ḥasan Paşa

Sene h.1158/m.1745

عطا وجودن احوانه سبيل ايتدى حسن پاشا

66
Tārīḫ-i Binā-yı Ḫāne-i Muṣṭafā Paşa Ṣadr-ı Aʿẓam-ı Sulṭān Maḥmūd Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Eyledi Muṣṭafā Paşa ḥaḳḳā
Ne güzel ḫāne-i ālī inşād

2 Bu felek resmine ḥayrāndur anuñ
Ṭarḥ-ı dil-cū kim odur nev-bünyād

3 Nice ʿaḳl eyledi yoḳdur miṡli
Böyle nādīde bināyı üstād

4 Göricek ben daḫi ḥayrān oldum
Cümle inşāsı anuñ nev-īcād

5 Beytini eyleye Ḫālıḳ maʿmūr
Ola hem devletle her dem şād /36a/

6 Didüm itmāmına **Şehrī** tārīḫ
Ḫāne-i devletüñ ola ābād

Sene h.1167/m.1753

خانه دولتك اولا آباد

67

Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān ʿOṯmān Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Şevketile idicek taḫta cülūs ʿOṯmān Ḫān
Ser-te-ser oldı cihān ḫalḳı feraḥla memnūn

2 Ola ʿadlile cihān mülketi hep āsūde
Rām olup şarḳ u ġarb emrine rubʿ-ı meskūn

3 Taḫt-ı ʿOsmān'a cülūs eyleyen eslāfında
Görmedi böyle şehi ḥāsılı çeşm-i gerdūn

4 Şerʿ-i kānūnla tedbīr-i hümāyūn idüp
ʿAdl [ü] dād eylemek olmış aña her dem ḳānūn

5 Ḳaṣdımuz ḫayr duʿādur o şeh-i ẕī-şāna
Nice evṣāf-ı şerīfüñ ide beyt-i mevzūn

6 Her umūruñ ḳıla taḳdīre muvāfıḳ Bārī
Dā´imā maẓhar-ı tevfīḳ ide her dem Bī-çūn

7 Geldi bir mısraʿ-ı menḳūṭile tārīḫ **Şehrī**
Devlet-i salṭanatı ʿömrini Ḥaḳḳ ide füzūn

Sene h.1168/m.1754

دولت سلطنتی عمرن حق ایده فزون

68[290]
Tārīḫ-i Diger

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

1 Ḥamd ṣad ḥamd cülūs eyledi Sulṭān ʿOṣmān
Oldı şevḳile feraḥ ile göñül şādānī

2 ʿAyn-ı ḫulūṣla gelür menḳūṭ **Şehrī** tārīḫ
Ber-ḳarār ola her ān salṭanaṭ-ı ʿOṣmānī

Sene h.1168/m.1754

بر قرار اولا هر آن سلطنت عثماني

69
Tārīḫ-i Liḥye-i Pādişāh-ı Cihān Ḥażret-i Sulṭān ʿOṣmān Ḫān

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Görince liḥye-i nev ile ʿOṣmān Ḫān-ı ẕī-şānı
Didüm ki mā-şā'allāh ḥüsn-i ḫaṭṭı nüsḫa-i muṣḥaf /36b/

2 Ne ḥüsn-i ḫaṭ yazılmış kıṭʿadur rūyındaki ḫaṭṭı
ʿAyāndur āyet-i nūr-ı muṣḥaf ḥüsnine baḳ ḥarf ḥarf

3 Hemīşe taḫt-ı ʿOṣmānī'de şevketle olup dā´im
Cihān ẕāt-ı şerīfüñ ṣaḳlaya mānende-i ṭuḥaf

4 Bu **Şehrī** kemterīn bu beyt-i ġarrāyı ḥesāb itdi
Ḥurūf-ı sāde tārīḫ geldi ḥaḳḳā nāzik tuḥaf

---

[290] Der-kenar: Vr. 36a.

5 Yazup mūyın ḳalem ile kim el-ḥaḳ kitāb-ı ḳudret
O vech-i pāka ʿOs̱mānī resmde ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı muṣḥaf

Sene h.1168/m.1754

او وجه پاكه عثماني رسمده حسن خط مصحف

70
Tārīḫ-i Berāy-ı Sikke-i Hümāyūn-ı Sulṭān ʿOs̱mān Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Maʿden-i luṭf [u] kerem Ḥażret-i ʿOs̱mān Ḫān'uñ
Oldı sikke-i nūrı ʿāleme şādāniyye

2 Ḍarb-ı ḫoş resm-i laṭīf nām-ı şeh-i ẕī-şāna
Ne müferriḥdür o nāzik zer-i sulṭāniyye

3 Ser-te-ser rām ider ʿālemi ol emrine hep
Böyle şeklile o ṣan mühr-i Süleymāniyye

4 Hele ṭuġrā-yı hümāyūn aña zīnet virmiş
Nice mümkin ki gören olmaya ḥayrāniyye

5 Vāḳıʿā ʿālem-i ruʹyāda anı kim görse
Dir ki taʿbīr iden ol düşe Raḥmāniyye

6 Naḳd-i salṭanat ʿömrini füzūn ide deyü
Bu durur vird-i zebān Ḫālıḳ [u] Sübḥāniyye

7 Bir düşür zer gibi maḥbūb ola tārīḫ **Şehrī** /37a/

Bāreka'llāh ne güzel sikke-i ʿOṯmāniyye

Sene h.1168/m.1754

بارك الله نه كوزل سكه عثمانيّه

71
Tārīḫ-i ʿArż-ı Hüner-i Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Pür-hüner şāh-ı zamān Ḥażret-i ʿOṯmān Ḫān'uñ

Nice ḳurtarsa gerek düşmen tīġinden cān

2 Ḫavf-ı tīġinden o sulṭān-ı kerem-kāruñ olur

Baḥrda daḫi olan cümle semekler lerzān

3 Leẕẕet-i tīġini aʿdāları ṭatsaydı eger

Ḳılıcını yemeden hep çaġırurlardı amān

4 Gelmedi dehre naẓīri ol şeh-i ẕī-şānuñ

Görmedi böylece bir pādişehi çeşm-i zamān

5[291] Ḥāṣılı vaṣf-ı hümāyūnını ol pādişehüñ

Görüp işitdücegüm gibi idem şerḥ ü beyān

6 Taḫt-ı ʿālīde o şāhāne ḳarār eylerken

Yed-i hümāyūna tīġ aldı o sulṭān-ı zamān

[291] Der-kenar: Vr. 37a.

7 Hüner ʿarż itmek içün emr-i hümāyūn ile
Bir balığı götürüp ḳoydılar ortaya hemān

8 Çalına cümle ṣalādur deyü fermān itdi
Didi gelsün hezār-ı bābına işte meydān

9 Her kişi ḳılıcını ḥaddine göre denedi
Kimse kesdirmeyüp şerḥa seyr olmadı ʿayān

10 Ġaẓab ile geçicek seyf meyānından o şāh
Berḳ-i hātif gibi yarıldı o tīġda ʿummān

11 Çalıcaḳ orta yerinden iki şaḳ idüp anı
Nice eyyām durup eyledi ʿālemi seyrān

12 Āferīn ḳuvvet-i bāzū-yı hümāyūnına kim /37b/
Size maḫṣūṣdur ancaḳ bu ḳılıç cümle hemān

13 Bu bende vaḳʿa-nüvīs böylece taḥrīr itsün
Ḥaḳ bu kim tārīḫe yazmaġa sezā bu destān

14 Tīġini sengile pūlāda daḫi çalasuñ eger
Didiler bay [ü] gedā şübhesüz eyler güzerān

15 Hep bend itdi cihān ḫalḳı naẓar itdükde
Şeh-i dehrüñ hünerini gören oldı ḥayrān

16 Geldi bir bendesi **Şehrīyye** didi tārīḫüñ
Eyü biçdi semegi seyfile Sulṭān ʿOṣmān

Sene h.1168/m.1754

ايو بيچدى سمكى سيفله سلطان عثنان

72
Berā-yı Tārīḫ-i Binā-yı Ḳaṣr-ı Nev-i Ḥażret-i Sulṭān ʿOṣmān Ḫān Der-Sarāy-ı Cedīd-i ʿĀmire

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḳaṣr-ı nev-ṭarḥ [ü] nev-icād şeh-i devrānı
Nice olmaya cihān ḫalḳı görüp ḥayrānı

2 Resm-i inşā ile naḳḳāşına söz yoḳ aṣlā
Görmedi naḳşını ʿālemde ne Bihzād [ü] Mānī

3 Rubʿ-ı meskūn görinür revzenesinden baḳsañ
Çār-kūşeye naẓar ṣalmış anuñ her yanı

4 ʿÖmr-i sermed ile ḳaṣr-ı feraḫ-āsāda
Ber-ḳarār eyleye Ḥaḳ ol şeh-i ʿālī-şānı

5 Harf-ı menḳūṭ ile **Şehrī** didüm tārīḫüñ
Bāreka'llāh ne güzel nev-eṣer-i ʿOṣmānī

Sene h.1169/m.1755

بارك الله نه كوزل نو اثر عثماني

73
Berā-yı Tārīḫ-i Binā-yı Peyk-ḫāne Der-Himmet-i ʿAlīyye-i Pādişāhī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Şeh-i gerdūn-ḥaşem Ḥażret-i Sulṭān ʿOs̱mān
Luṭfla eylemede ḫalḳ-ı cihānı dilşād /38a/

2 Ser-te-ser ʿālemi ʿadli ile āsūde idüp
Oldı ḳānūn zamānında anuñ ʿadlle dād

3 Bir berḳ yaḳdı peyk-ḫāneyi kül itdi bu dem
Āteşi sönmeyüp olmadı o ġamdan āzād

4 Yandı yaḳıldı o āteş ile şāhinşāha
Ḥālini eyleyüp iʿlāmı iderdi feryād

5 Bu meş̱eldür yaḳar od düşdügi yerleri hergiz
Anı miʿmār ider eylese fermān-ı inşād

6 Bu dem inşāya o şeh nuṭḳ-ı hümāyūn idicek
Yapdırup bendelerüñ eyledi kerem ile şād

7 **Şehriyā** salṭanat-ı ʿömr-i füzūn ile hemān
ʿAdlile devletini eyleye ḪallāḲ ziyād

8 Düşdi bir mısraʿ-ı menḳūṭile tārīḫ şāhum
Himmetüñ ḳıldı peyk-ḫāneyi bu dem ābād

Sene h.1168/m.1754

همتك قيلدى پيك خانه يى بو دم آباد

74[292]
Tārīḫ-i Vilādet-i Ḫadīce Sulṭān ʿAliyetü'ş-Şān

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Şāhinşehān-ı ʿādil ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān kim
Dārāt [u] şevket ile ġālib ḳamu şehāna

2 Bu şān-ı ʿaẓemtle nice ber-āb-er olur
Mālik midür Sikender bu salṭanatla şāna

3 Keyḫüsrev ile Dārā görseydi ḫaşmetini
Sürüp rikābına yüz olırdı bende ana

4 Ol şāh-ı maʿdeletüñ gören ʿadāletini
Ḳābil midür ki diye ʿādil Nūşīrevān'a

5 ʿAhdinde mülk-i dünyā āsūdedür ser-ā-ser
Āmāde cümle eşyā beñzer cihān cināna

6 Allāh idüp ʿināyet [ü] luṭfile aña sulṭān
Elmās miṣāl gūyā bir güher-i yegāne

7 Nām-ı şerīfüñ itdi tesmiyye Ḫadice Sulṭān[293]
Feraḥla şād olınca ol şāh-ı ʿālī-şāne

8 Ḥaḳ'dan olınca şādī itdi ṣudūr emri
Ser-tā-ser Sitānbūl tezyīn olup donana

---

[292] Der-kenar: Vr. 38a.
[293] Mısrada vezin hatası vardır.

9 Emri ṣudūr idince der-ʿaḳab itdi fermān
Ṣadr-ı kerīmkāra ol āṣaf-ı zamāne

10 Tezyīn olup donandı şeblerde ṣanki mehtāb
Bir ferdüñ iḫtiyācı yoḳ māh-ı āsumāna

11 Şuʿle-i şemʿüñ olmış ṣankim żiyāsı pür-nūr
Refʿ oldı şuʿlesile ol ẓulmet-i şebāne

12 Āvīzeler müzeyyen kevkeb-i miṣāl ḳandīl
Yoḳ ẕerrece ḳuṣūrı bir şey´e yoḳ bahāne

13 Bay [ü] gedā ṣafāda her ẕevḳ [ü] şevḳ mevcūd
Her biri gūn-ā-gūn raḳḳāṣ çengiyāne

14 Ġam u keder elem yoḳ ʿālem neşāṭla mesrūr
Görince bu sürūrı ġam çıḳdı seyrāna

15 **Şehrī** murāduñ üzre ẕevḳ [ü] ṣafālar itdüñ
Ṣıdḳile it duʿāyı ʿAbdü’l-Ḥamīd Ḫān'a

16 Taḫtında dā´im olup iḳbāl-i şevket ile
ʿÖmrin mezīd itsün Ḫallāḳ ʿizz ü şāne

17 Şeh-zādegānile hem her demde ola mesrūr
Ẕāt-ı şerīf-ı Ḥaḳḳ'uñ birligine emāne

18 Menḳūṭile düşürdüm bir bī-naẓīr tārīḫ
Bir nūr gibi sulṭān ṭoġdı gice cihāna

Sene h.1189/m.1176

بر نور كيبي سلطان طوغدى كيجه جهانه

75[294]
Tārīḫ-i Vefāt-ı Duḫter-i Saʿd-aḫter-i Pādişāh-ı Cihān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Eyledi mülket-i beḳāya teşrīf
Ḥayf kim duḫter-i pākīze-i sulṭān-ı cihān

2 Çıḳdı āhile vefātına anuñ tārīḫ
ʿAzm-i gülzār-ı cinān eyledi Ḫadīce Sulṭān

Sene h.1190/m.1776

عزم كلزار جنان ايلدى خديجه سلطان

76
Berā-yı Tārīḫ-i Bāb-ı Ṣadr-ı ʿĀlī Der-Binā-yı Sulṭān ʿOṯmān Ḫān

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Felek ḥaşmet ṣüreyyā menzilet Sulṭān ʿOṯmān'uñ
Cihānı ser-te-ser ʿadlile dād ḳıldı ābādān

2 Ḫarābāt ḳomadı dehr içre yapdı dest-i himmetle
Zamān-ı devletinde yoḳ ḫarābāt ola ābādān

[294] Der-kenar: Vr. 38a.

3 Ḳażā ile ḥarīkde bāb-ı ṣadr-ı aʿẓamı yandı
Binādan ḳalmadı āṣār çün oldı ʿarṣa-i virān /38b/

4 Umūr-ı nāsı taʿṭīl olmasun deyü o şāhen-şāh
Anuñ inşāsına ber-vech-i taʿcīl eyledi fermān

5 O şāhuñ himmetiyle öyle bir nāzik yapıldı kim
Gören nev-resmine ṭarhına olur dem-be-dem ḥayrān

6 Ne dil-cū ne müferriḥ ne güzel ʿālī binā olmış
Ḳarār iden neşāṭile ṣafālar eylesün her ān

7 O dīvān-ḫānenüñ görmedi miṣlüñ dide-i gerdūn
Bunuñ yanında Ṭāḳ-ı Kisrā yād itmesün bir ān

8 Temāşā eyleyenler ol şeh-i ʿadl-i keremkāra
Duʿā idüp iderlerdi bu himmetine istiḥsān

9 Niyāz-ı devletüñ Ḫallāḳ ide her dem anuñ maʿmūr
Her ān bu taḫt-ı ʿOṣmānī'de dā´im eyleye Yezdān

10 Didüm itmām olunca **Şehrī** menḳūṭile tārīḫüñ
Sarāy-ı ṣadr-ı ʿālī binā itdi şeh-i ẕī-şān

Sene h.1169/m.1755

سراى صدر عالي بنا ايتدى شه ذيشان

77
Tārīḫ-i Bāb-ı Defterī Der-Āṣār-ı Sulṭān ʿOṣmān Ḫān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sulṭān ʿOṣmān Ḫān cihān mülkini maʿmūr eyleyüp
Devr-i ʿadlinde çoḳ āṣār yapdı kim medḥe sezā

2 Her birini o şehen-şāh öyle bünyād itdi kim
ʿAḳl irişmez ṭarḥına resmi hele ʿibret-nümā

3 ʿAdl [ü] dādı pek sever ḥaẓẓ ider āṣār itmeden
Eyler Allāh her ne tedbīr eylese aña ʿaṭā

4 Maḥż-ı luṭfından ʿināyetle Ḫudā ḳıldı kerem /39a/
Nice ḫayrāt yapmaġa luṭfı ile tevfīḳ aña

5 Çün ḳażā ile ḥarīḳde yandı bāb-ı defterī
Bir maḥalli ḳalmayup kül oldı hep ser-tā-serā

6 Der-ʿaḳab inşāya fermān idicek ol pādişāh
Yapılup nāzik-i dil-cū her ṭarafı rūşenā

7 Öyle ʿālī öyle nev-vādīde yapılmış o kim
Hem virür ḳalbe ṣafā ol ṭabʿ hem eyler küşā

8 Miṣlini görmiş degül felek daḫi ḥayretdedür
Ḫāme evṣāfuñ idemez anı görmege revā

9 **Şehriyā** bizlere elzem bu durur ki ṣıdḳile
İdelüm ol pādişāha rūz [u] şeb ḫayr-ı duʿā

10 Her zamān her dem ola maʿmūr binā-yı devleti
Dā´imā ābād idüp müstaḥkem eylesün Ḫudā

11 Salṭanatda izdiyād-ı ʿömrile ide ḳarār
Bu durur Ḥaḳ'dan niyāzum şevḳile ṣubḥ u mesā

12 Geldi üçler didiler menḳūṭile tārīḫini
Eyledi Sulṭān ʿOṯmān defter-i bābuñ binā

Sene h.1169/m.1755

ایلدی سلطان عثمان دفترى بابك بنا

78[295]

Tārīḫ-i Sikke-i Hümāyūn-ı Sulṭān ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ẓıll-ı Ḥaḳ Ḥażret-i Sulṭān-ı Cihān ʿAbdü'l-Ḥamīd
Maʿden-i lufṭ [u] keremdür o şehen-şāh-ı güzīn

2 ʿİzz ü şevḳetle o sulṭān-ı cihān olduḳda
Evvelā çekdi ḫaṭ-ı sikkeye ol dāver-i dīn

3 Kesdirüp emr-i hümāyūn ile baḫş itdi
Eylerdi ʿāmme ʿaṭā o keremi naḳd-i nevīn

[295] Der-kenar: Vr. 39a.

4 Öyle şāhen-şeh ü sulṭān-ı kerem bay ü gedā
Görür ol kān-ı kerem-kānınuñ elbet keremin

5 O şehüñ vaṣf-ı hümāyūn ne mümkindür ki
Böyle bir ʿāciz ʿabdi ide anın medḥin

6 El-ḥaẕer medḥ [ü] sitāyişde ḳuṣūr eylersüñ
Ki anuñ vaṣf-ı hümāyūn degüldür ḥaddin

7 **Şehriyā** çek elini lāf ḳoyup eyle duʿā
Ḥaḳ ide ẕāt-ı şerīfini ḫaṭālardan emīn

8 Cevher-i ḥarfi dürür tārīḫini eyle ḥesāb
Ne müferriḥ sikke-i ḍarb-ı nev sulṭān-ı dīn

Sene h.1187/m.1773

نه مفرّح سكه ضرب نو سلطان دين

79
Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf-i Ḥażret-i Sulṭān ʿOṣmān Ḫān

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Şāh-ı cihān ʿOṣmān Ḫān maḥkūm-ı emri hep cihān
ʿAdlile emn [ü] emān şarḳ u ġarb ser-tā-serā

2 Oldur şehen-şāhgīrin oldur şeh-i rūy-ı zemīn
Oldur imām-ı müslimīn ḳıldı aña ḫalḳ iḳtidā /39b/

3 Ol şehriyār-ı bī-naẓīr inʿāmını idüp keşīr
İḥsānına olup esīr ḳul oldı hep bay [ü] gedā

4 ʿAdlile her dem dād ider mülketini ābād ider
ʿĀlemleri dil-şād ider ʿadl eylemek ḳānūn aña

5 Āşāra māʾil pādişāh itdi naṣīb aña İlāh
Yapdırınca ḫayrāt o şāh bī-miṣldür hep bī-bahā

6 Bu cāmiʿ ġāyet güzel yoḳdur naẓīri bī-bedel
Resmini görmiş yoḳ ezel el-ḥaḳ hele ʿibret-nümā

7 Görmedi miṣlini cihān ḫayrān aña her dem her ān
Ḫayretle baḳar her zamān şevḳile olmış mübtelā

8 Ḳubbesi çarḫdan urur dem hem aña sezā altun ʿalem
Eyler namāz [u] niyāzı hem her dem cemāʿate ṣalā

9 Nāmile buldı şöhreti artırdı şimdi ḳāmeti
Ḥaḳḳā ki anuñ ziyneti ʿAdn'e müşābih gūyā

10 Vaṣfı anuñ düşdi dile dünyāya ṣaldı velvele
Yoḳ miṣli bildügüm hele var deyü itmeye iddiʿā

11 Söz yoḳ durur naḳḳāşına zer naḳş ḳılmış ṭaşına
Gün ṭoġdı dehrüñ şebine bu cāmiʿ olınca binā

12 Miʿmārına sad āferīn yapmış anı ġāyet metīn
Eyleye āfātdan emīn maḥfūẓ idüp her dem Ḫudā

13 Dehr içre cāmiʿ gerçi çoḳ buna naẓīr dehr içre yoḳ
Diḳḳatini ṣarf eyle baḳ baḫş eyler o ḳalbe ṣafā

14 Her cānibi cennet miṣāl ṭarhına ʿaḳl irmek muḥāl
Bu resmle siḥr-i ḥelāl inşāsıdur feraḥ-fezā

15 O cāmiʿ-i pākı gören andan uṣanmaz her giren
Kāʿbe gibi bir kez varan müştāḳ olur hergiz aña /40a/

16 Gelür ziyārete melek ārzū ider görmegi pek
Aṭlas-ı çarḫını felek aña döşedirse sezā

17 Anuñ ḥarīmi maḥż-ı nūr yoḳdur bināsında ḳuṣūr
Gel ḳıl ṣalātı it ḥużūr ile şeh-i dehre ṣenā

18 Teşrīf idince şehriyār ālāyı ile gitdi kibār
İtdükde cāmiʿde ḳarār eyledi cumʿayı edā

19 Çarḫ itdi ʿömrini telef görmedi miṣlini selef
Buldı ḳudūmile şeref ḥaḳ bu ki ʿālī rūşenā

20 Ḥaḳ eyledi şāhum kerem eyle teşekkür dem-be-dem
Luṭfı ile itdi bu dem itmāmını size ʿaṭā

21 **Şehrī** ne ḥaddindür senüñ evṣāf-ı şāh-ı ekremüñ
Ol pādişāh-ı aʿẓamuñ vaṣfı hemān ḫayr duʿā

22 Taḫtında dā´im ber-ḳarār ide anı Perverdigār
Vire ṣafā leyl [ü] nehār Ḥaḳ'dan ider ʿālem recā

23 Efzūn ide Ḥaḳ ʿömrini iḥsān ḳıla ecrini
ʿĪd eyleye her günini budur duʿām ṣubḥ u mesā

24 Bu naẓmumı görse eger yazmaġa ʿUṭārid diler
Ḫāmesi olur ise zer çarḫına yazarsa revā

25 Tārīḫini fikreyle de yaz okuyan ṭaḥsīn ide
Bu Nūr-ı ʿOṯmāniyye'de eyle namāzını edā

Sene h.1169/m.1755

بونور عثانيّه ده ايله نمازيني ادا

80[296]

Tārīḫ-i Bed´-i Ḳur´ān-ı Mīr Nūrī

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥamdi'llāh Mīr Hāşim-zāde ol ʿāḳil reşīd
Besmeleyle eyledi yigir mi sekiz ḥarf ẕikir

2 Secde-i şükr eylesün dergāh-ı Maʿbūd'a her ān
Vālidine bu sürūr aḫbārı mektūbla deger

[296] Der-kenar: Vr. 40a.

3 **Şehriyā** yek-pāre gelür menḳūṭ-ı tārīḫ aña
Deste ḫāme al bu beyti it ḥesāb itme fikir

4 Seksen üç sālında olsun Bārī'ye ḥamd-i hezār
Mīr Nūrī ne güzel Ḳur´ān'ı bed´ itdi şükür

Fī 7 Ẕi'l-ḳaʿde yevm-i çār-şenbe Sene h.1183/ m.1770

میر نوری نه کوزل قرآني بدء ایتدی شکر

81
Tārīḫ-i Nüzūl-i Ḳalyon Der-İnşā-yı Sulṭān ʿOṯmān Ḫān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şeh-i deryā-dil sulṭān-ı cihān ʿOṯmān Ḫān
ʿAdl [ü] dādile icrāsuñ ider ḳānūnuñ /40b/

2 Taḫt-ı ʿOṯmān'a cülūs eyleyeli şevḳet ile
Oldı devrinde bütün ḫalḳ-ı cihān memnūnuñ

3 Şefḳat [ü] merḥamet ʿadl-i esmā ile her ān
Şād ider ḳalbini luṭfile nice maḥzūnuñ

4 Öyle bir devletile ḳuvvete mālikdür kim
Mülk-i mevrūṯ durur mülket-i Efrīdūn'uñ

5 Öyle bir vaḳit anuñ emnile āsāyiş olup
ʿAdlini Nūşirevān'la kim añar dehrunuñ

6 Öyle bir pādişeh-i ʿāḳil [ü] dānādur anuñ
Fikrine ʿaḳlı irişmez hele Eflāṭūn'uñ

7 Raġbeti yoḳdur anuñ cevher ile sīm ü zere
İʿtibār itmez o gencīnesine Ḳārūn'uñ

8 Ḫaṭṭ ider ḫayrı o āṣārdan olmaz ḫālī
İtdi fermān yine inşāsına bir ḳalyonuñ

9 Ṭarḥı ḫoş resm-i nevīn üzre binā olmasına
Ḥarcı ṣarf eyledi ṣu gibi hemān altunuñ

10 Ḥaḳḳ'a ṣad ḥamd ola kim yapılup oldı itmām
Olsun indirmesine himmet-i hümāyūnuñ

11 Heybet ile yürüyüp baḥra ḳarār eyleyicek
Düşe ḫavf ḳalbine gördükde ʿadū-yı dīnüñ

12 Kūh [u] hāmūndan ʿālīdür dirsem lec itme
Bu ki baḳ ṣoñra varup kūhını gör hāmūnuñ

13 Bir yed-i cüfte piyādesi dürür heft eflāk
Aña ṣandal olamaz bu fülk-i gerdūnuñ /41a/

14 Aṭlas-ı çarḫ eger yelken iderlerse aña
Görse felek ola ḥayrān seren mevzūnuñ

15 Feyz-i şevḳine dalarsa eger deryāya
Nice ġavvāṣ bulur ṣad feyz incünüñ

16 Baḥra baḳduḳda alursa ḫaberini aʿdā
Ḳaçar elbetde o günden o ẓafer maḳrūnuñ

17 Kāfiri ġayrı o bir daḫi çıḳardamaz baḥra
Feṭḥ ider buluduġı yerdeki bozar efsūnuñ

18 Ḳanına ṣuṣar eger kim durursa ḳarşu
Ġarḳ ider bir ṭopla teknesini maġbūnuñ

19 Yürümez ursa poca kullanacaġı pupadur
O bilür her ṣuyını baḥrda cüst [ü] cūnuñ

20 Ne ṣuda gezse o ṣularda durup eglenemez
Ḳalafadsuz o çürük fülki ʿadūvv-i medyūnuñ

21 Bī-tekellüf o çaṭar ḳorṣanı görürse eger
Bu sillesin şaşurur ṭoblayıcak melʿūnuñ

22 Bād-ı muvāfiḳ bulursa eger deryāda
Ḥart desti ile akıtmayasın gör bunuñ

23 Donanup elbet ʿaskerle çıḳarsa baḥra
Döker o baḥr-ı sefīd içre ʿadūnun ḫūnuñ

24 Lāf ḳo **Şehrī** yeter ol şeh-i ʿālī-şāna
El açup eyle duʿā vaḳti degül mażmūnuñ

25 Ḥażret-i Nūḥ ḳadar ʿömr sürüp dünyāda
Dā´imā ḥıfẓ [u] emānında ola Bī-çūn'uñ /41b/

26 O ġazā ḳaṣdına ʿazmile sefer itdükçe
İde Ḥaḳ rāhını āsān aña her bir ṣonuñ

27 Seyrine gelicek üçler didi böyle tārīḫ
Keştī-i Nūḥ'a bedel oldı bu nev-ḳalyonuñ

Sene h.1170/m.1756

كشتي نوحه بدل اولدى بو نو قليونك

82[297]

Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Ḥāc Meḥemmed Der-Borlu

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣāḥibü'l-ḫayr Seyyid el-Ḥāc Meḥemmed Borlu'da
Ḫasbeten li'llāh ḳıldı cāmiʿ-i ālī binā

2 Niyeti ḫayr olduġından oldı itmāma naṣīb
Bā-ḫuṣūsā mevḳiʿinde tarḥ olınmış rūşenā

3 Olduġıçün maẓhar-ı tevfīḳ-i Ḥaḳ rūz u şebān
Niyyet-i iḫlāṣile secde-i şükr itse sezā

[297] Der-kenar: Vr. 41a.

4 Bāḳī-yi ḫayruñ bu āṣārını maḳbūl eyleyüp
Ecrini ideʿ ināyetle kerem Bārī Ḫudā

5 Geldi üçler **Şehrī'ye** böyle didi tārīḫini
Bāreka'llāh cāmiʿ-i Ḥācı Meḥemmed ḫūb binā

Sene h.1181/m.1767

بارك الله جامع حاجي محمّد خوب بنا

83
Tārīḫ-i Diger-i Ḳalyon-ı Mezkūr

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Baḥr-ı ʿOṣmān-ı kerem Ḥażret-i ʿOṣmān Ḫān'uñ
İndi nev-ḳalyon deryāya var eyle seyrān

2 Āşiyānında ḳarār eyleriken ʿanḳāveş
Ṣuya indi yemmi görünce o sürʿatle hemān

3 Hele seyr eyle şitābuñ o hümā-pervāzuñ
Ṣu ḳuşıdur göricek deñizi her dem her ān

4 Murġ-ı ābīdür o zīnetle miṣāl-i ṭāvūs
İtse cevelān gören ādem olur elbet ḥayrān

5 Anuñ aʿdāsı şikār olur aña elbetde
Aḳṭarup almasını bilür o ġāyet āsān

6 Öyle ṣayyāddur o kim ṣayda çağırsa bir kez
Anı ḳaçırdmaz ider ṣayd o şeh-bāz-ı cihān

7 Nice ḳurtulur öñünden ki o şāhīn gibi
Gezdügi yerde bulup avını alur her ān

8 **Şehriyā** ḳaṣd-ı şikārile o ʿazm itdükçe
Anı manṣūr-ı muẓaffer ide her dem Sübḥān

9 Düşdi yek-pārece menḳūṭ-ı ḥurūf-ı tārīḫ /42a/
Fülk indirdi yemme ḳuş gibi Sulṭān ʿOs̱mān

Sene h.1170/m.1756

فلك ايندیردی یمه قوش کبي سلطان عثمان

84[298]
Tārīḫ-i Binā-yı Sebīl-i Pādişāh-ı Cihān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Mülūkuñ āb-ı rūy-ı şāh-ı ʿādil Muṣṭafā Ḫān'ı
Cenāb-ı Ḥaḳ muvaffaḳ eyledi bu luṭf-ı ʿuzmāya

2 Zamān-ı devletinde Lāleli semt şeref buldı
Binā olup sebīl-i nāzik cāmiʿ-i felek-pāye

3 Leṭāfetde bir içim ṣudur ʿaynile naẓar eyle
Bu ʿayn-i pākdan cārī olan āb-ı muṣaffāya

[298] Der-kenar: Vr. 42a.

4 Ḥayātuñ ʿaynıdur bu mā´-i apakla sebīl el-ḥaḳ
Ki bāʿiṣ şāh-ı devrān oldı zemzem gibi icrāyā

5 O sulṭān-ı cihānuñ ol şehen-şāh-ı zamānuñ çün
Duʿāsı beş vaḳitde farżdur aʿlā vü ednāya

6 İdüp dergāh-ı ʿizzetde Ḫudā āṣārını maḳbūl
Gümüş ṣuyile yazılsa sezādur ʿarş-ı aʿlāya

7 Gelür bu mıṣraʿ-ı ġarrā ḥesāb it **Şehriyā** tārīḫ
Ki oldı mā- ṣādaḳ ʿaynı semiy-i selsebīlāya

Sene h.1177/m.1763

كه اولدى ما صدق عيني سمى سلسبيلايه

85[299]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Muṣṭafā ḫān eyledi şimdi binā
Çeşme-i pākīze-i āb-ı ṣafā

2 Böylece tārīḫ düşer biñde bir
Mā´-i zülāl ise murād işte mā´

Sene h.1177/m.1763

ماء زلال ايسه مراد اشته ما

[299] Der-kenar: Vr. 42a.

86
Tārīḫ-i Binā-yı Ḳışla-i ʿAtīḳ-i Yeñiçeriyān-ı Dergāh-ı ʿĀlī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḫüsrev-i rūy-ı zemīn şāliş-i Sulṭān ʿOşmān
Eyledi ʿadlile köhne cihānı tecdīd

2 Devr-i ʿadlinde cihān mülkini maʿmūre idüp
Bir ḫarāb ḳomadı dehr içre o dānā-yı ferīd

3 Niyyeti olduġıçün ḫayra o şāhin-şāhuñ
Virdi bir ṣāhib-i devlet aña Ḥaḳ ʿaḳl-ı reşīd

4 Ṣadr-ı aʿẓamı olan Muṣṭafā Paşa'nuñ çün
Ṭāliʿ i burc-ı saʿādetde olup baḫt-ı saʿīd

5 Re´y-i tedbīrine Eflātūn'uñ irmez aḳlı
Bu ʿalī re´yine eylerdi anuñ fikr-i sedīd

6 Muḥteriḳ olıcaḳ eski oṭalar emr itdi
Ṭarz-ı nev üzre binā ola metānetde ḥadīd

7 Öyle yapıldı o kim dir gören inṣāf ile
Miṣlini gördi mi devr eyleyeli çarḫ-ı ʿanīd

8 **Şehriyā** āṣaf-ı dehrile şeh-i ẕī-şānuñ
Vaḳt-i āsāyişle Ḥaḳ ḳıla ʿömrini mezīd

9 ʿAdl [ü] dādile Ḫudā ʿaṣruñ idüp emn ü emān
Ẕevḳ [ü] şādile ola her güni mānende-i ʿīd

10 Nüh felek çıḳdı temāşāya didi tārīḫüñ /42b/
Eyledi himmet-i şeh eski oṭaları cedīd

Sene h.1170/m.1756

ایلدی همّت شه اسکی اوطه لری جدید

87

Tārīḫ-i Mühr-i Hümāyūn-ı Ṣadr-ı Aʿẓam-ı Sulṭān ʿOṯmān Ḫān ʿAlī Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Süleymān-menḳabet Sulṭān ʿOṯmān Ḫān gibi el-ḥaḳ
Cihāna gelmedi bir maʿdelet-ārā [vü] ʿadl-āver

2 ʿAdāletde şecāʿatde seḫāvetde nazīri yoḳ
Felekde çeşm-i gerdūn görmedi bir böyle dād-āver

3 İṣābet oldı bu reʾy-i hümāyūnı ki her ānda
Ola tedbīrine tevfīḳ-i Bārī yārī [vü] yāver

4 ʿAlī Paşa gibi bir ẕāt-ı pāk-ḫaṣleti itdi
Vekīl-i muṭlaḳı hem-maḥrem-i rāzı o dānāver

5 Bu defʿa olmışidi ṣāḥib-i devlet o devletle
Bu teşrīfile ṯāliṯ oldı devletde o ṣadā-āver

6 O ʿaḳl-ı pākile rüşdi Cenāb-ı Ḥaḳ aña virmiş
Ki her reʾyine taḥsīn ile medḥ olınsa sezāver

7 Ḫulūṣi olduġına ẕerre deñlü iṯbāt hem yoḳ
Ḫudā'nuñ luṭfına maẓhar ola her demde ol dāver

8 Bu aḫbār-ı meserretden ḳamu ʿālem neşāṭile
Duʿālar eyleyüp bay [ü] gedā hep oldı ṯenāver

9 Felekde gūş idince bu feraḥ aḫbār şādī oldı
Bu naẓmumı ʿUṭārid çarḫa yazdı şevḳ [ü] şād-āver

10 Bu **Şehrī** bendeñe de bir neşāṭ gelüp didi tārīḫ
ʿAlī Paşa ile mühr-i hümāyūn oldı nā[m]āver /43a/

Sene h.1168/m.1755

علی پاشا ایله مهر همایون اولدی نا آور

88
Tārīḫ-i Vezāret-i Silaḥdār-ı Ḥażret-i Şehriyārī ʿAlī Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Şāh-ı ẕī-şān-ı cihān Ḥażret-i ʿOṯmān Ḫān'a
Bende oldı görüp iḥsānını aʿlā [vü] ednā

2 Keremüñ luṭfı hemān ḳalmış iken dillerde
Ḳıldı ol şāh-ı zamān resm-i seḫāyı icrā

3 Bendesinden birini eylese şāyān-ı kerem
İḥtiyācdan anı müstaġni ider ol dānā

4 Ekṣerī eyledi kemterlerini luṭfı ile
Devr-i ʿadlinde cerāġ eyleyüp ikrāma sezā

5 ʿAlī Aġa'yı daḫi ḳıldı silaḥdārı iken
Kerem [ü] luṭf [u] ʿināyetle vezāret iʿṭā

6 Manṣıb-ı Aydın ile eyleyicek tevḳīʿi
Ḳubbe-nişīnlik ile ḳadrini ḳıldı aʿlā

7 Doġrısı bu ki o ẕāt-ı kereme lāyıḳdur
Ne ḳadar eylese mükerrem o şeh-i ʿadl-ārā

8 Her umūrına anuñ eyleye Ḫālıḳ tevfīḳ
İde her reʾyini taḳdīrine maḳrūn Ḫudā

9 Gelüp üç tuġ didi **Şehrī** o dem tārīḫüñ
Ḥaḳḳ'a ṣad ḥamd ki vezīr oldı Silaḥdār Paşa

Sene h.1168/m.1755

حقّه صد حمد که وزیر اولدی سلحدار پاشا

89[300]

Tārīḫ-i Duḫter-i Mīr Meḥemmed Hāşim

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Semmiy-i faḫr-ı cihān Mīr muḥterem Hāşim
Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a tażarruʿ ider idi her gāh

2 ʿİnāyetile kerem itdi maḥż-ı luṭfından
İdüp duʿāsını maḳbūl Ḥażret-i Allāh

3 O ẕāta eyledi bir pāk-duḫteri iḥsān
Vilādeti ile mesrūr eyleyüp ol şāh

4 Bu ʿabd-i ʿāciz **Şehrī** de pür-neşāṭ oldı
İdince müjde-i teşrīfini ki kūs-ı nāgāh

5 Duʿāya iki elüm ḳaldırup didüm tārīḫ
Şerīfe Emīne ʿömrüñ ṭavīl ide Allāh

Sene h.1180/m.1766

شريفه امينه عمرك طويل ايده الله

[300] Der-kenar: Vr. 43a.

90
Tārīḫ-i Vezāret-i Ḳā´im-maḳām Rikāb-ı Hümāyūn Muṣṭafā Paşa Aġa-yı Yeñiçeriyān-ı Dergāh-ı ʿĀlī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a hezār ḥamd ola ʿOṯmān Ḫān'uñ
Oldı ʿadlile āsūde ser-ā-ser dünyā /43b/

2 Şerʿ-i ḳānūna muṭabıḳ ki her ānda re´yi
ʿĀlim [ü] fāżıl hem kāmil-i pāk ü dānā

3 O şehe bende olanlar olur elbet mükerrem
Dā´imā bendelerini ider ikrāma sezā

4 Yeñiçeri aġası Muṣṭafā Aġa'yı hemān
İtdi vezāretle ḳā´im-maḳāmlıḳ iʿṭā

5 Ṣıdḳile ḫidmet maʿlūm-ı hümāyūn olup
Eyledi luṭfı ile ḳadrini aʿle'l-ʿulā

6 Rūz [u] şeb eylerdi rahāt-ı ʿāmme saʿy
Virdi bu ānda mükāfātını Ḥażret-i Ḫudā

7 Bir düşür böylece menḳūṭile tārīḫ **Şehrī**
Ehlini buldı vezāret ḳıla tevfīḳ-i Mevlā

Sene h.1168/m. 1754

اهلینی بولدی وزارت قیله توفیق مولا

91[301]

Tārīḫ-i Vefāt-ı El-Ḥāc ʿAbdu'r-Raḥmān Aġa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥayf ṣad ḥayf [u] dirīġ bu cihāndan el çeküp
Eyleyüp terk-i fenā ʿuḳbāya itdi ʿazm-i rāh

2 Hem gedüklü hem mubāyaʿacı-ı Siroz olup
Nāsdan celb-i duʿāya saʿy iderdi her gāh

3 Luṭf [u] iḥsānı ile ẕenbini maġfūr eyleyüp
Ḳabrini nūrına ġarḳ itsün anuñ Ol Pādişāh

4 Çār beyt ile gelür tārīḫini eyle ḥesāb
Eyleye cennāt maḳāmuñ ʿAbdu'r-Raḥmān'uñ İlāh

Sene h.1178/m.1764

ايليه جنات مقامك عبد الرحمانك اله

92

Tārīḫ-i Mühr-i Hümāyūn-ı Vezīr-i Aʿẓam-ı Sulṭān ʿOṯmān Muṣṭafā Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 ʿUluvv-ı himmet-i ʿOṯmān Ḫān'uñ
Cihānda kārı her dem ʿadl [ü] iḥsān

2 Olup devrinde ʿālem emn [ü] raḥāt
Felek görmedi böyle vaḳt bir ān

[301] Der-kenar: Vr. 44a.

3 Keder yoḳ kimsede ḥamd ola Ḥaḳḳ'a
Degüldür çoḳ şükr bir ferd giryān

4 Bütün dünyā olup ʿahdinde mesrūr
Derūna gelse ġam olmaya mihmān /44a/

5 Felekden eylemez bir ferd şekvā
Ṣafā [vü] ẕevḳile ḫalḳ cümle ḫandān

6 Mürāʿāt eyleyüp ḳānūn-ı şerʿe
İder şerʿ üzre reʾy-i şāh-ı ẕī-şān

7 Vekīl-i salṭanat eylemek içün
Arardı bir vezīr her dem [ü] her ān

8 Olup tedbīri taḳdīre muvāfıḳ
Müdebbir virdi bir destūr Sübḥān

9 Vezīr-i ḫāṣ Muṣṭafā Paşa'ya
Mora manṣıbını görmişdi şāyān

10 Muḳaddem itmişidi devlet ile
Vekīl-i muṭlaḳ anı çünki sulṭān

11 Getürüp ʿizz ü ikrāmile anı
Umūrına muraḫḫaṣ itdi bu ān

12 Aña mühr-i hümāyūnı virince
Bütün ʿālem ser-ā-ser oldı şādān

13 O teşrīf-i ṣadāret eyledükde
Añunla ṣadr-ı aʿlā buldı çün şān

14 Ṣadāḳatle olan ḫidmetlerinüñ
Mükāfātını virdi aña Yezdān

15 Bu şādile feraḥ gelüp derūna
Olup mānend-i raḳḳāṣ dest-efşān

16 Alınca **Şehriyā** külkini deste
Sürūrından ne yazsun ḫāme ḥayrān /44b/

17 Gelüp biri didi yaz böyle tārīḫ
Henüz buldı vezīrüñ Sulṭān ʿOṯmān

Sene h.1169/ m.1755

هنوز بولدى وزيرك سلطان عثمان

93
Tārīḫ-i Vezāret-i Vekālet-i Mühr-i Hümāyūn-ı ʿAlī Aġa Ketḫudā-yı Bevvābān-ı Ḥażret-i Şehriyārī

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Müjde dehre ki bir ḫaber diyeyüm
Ne virür müjdeme benüm ʿacabā

2 Eyledi yine Sulṭān ʿOṣmān Ḫān
ʿAlī Aġa'ya üç tuġı iʿṭā

3 Tā gelince vekīl-i salṭanatı
Bu vekālete eyleye icrā

4 Böyle bir āṣaf-ı müdebbiri çün
Ne güzel buldı o şeh-i dānā

5 **Şehrī** geldi bu beyt-i ġarrānuñ
Ḥarf-i menḳūṭ-ı tārīḫ it imlā

6 Çıḳdı vezāret ile Ḥaḳḳ'a ḥamd
Oldı ḳā´im-maḳām ʿAlī Paşa

Sene h.1170/ m.1756

اولدی قائم مقام علی پاشا

94
Tārīḫ-i Mühr-i Hümāyūn-ı Ṣadr-ı Aʿẓam-ı Sulṭān ʿOṣmān Ḫān Rāġıb Meḥemmed Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şeh-i dānā Süleymān salṭanat-ı ʿOṣmān Ḫān
Ki lāyıḳ mühre bir āṣaf o sulṭān-ı cihān buldı

2 Hünerde miṣli nādir ṣadr-ı aʿlāya maḥal ḥaḳḳā
Sitāyişe sezādur nādir-i ʿaṣr-ı zamān buldı /45a/

3 Felaṭun re´yile eyler iṣābet üzre tedbīri
Müdebbir-i ḫayr-ḫāʿh devleti bir nüktedān buldı

4 Zamānında budur ḳaṣdı ola hep cümle ḫalḳ raḥāt
Anuñçün ḳadr-i nāsı farḳdur bir ḳadirdān buldı

5 Rāġıb Paşa gibi Ḥātem-ṭabiʿat bir Bermekī-ḫaṣlet
Keremdür ṣāḥib-i şefḳat vezīr-i ʿālī-şān buldı

6 Virüp mühr-i hümāyūnı vekīl-i muṭlaḳ itdükde
Didiler hep vezīrini henūz ʿOṯmān Ḫān buldı

7 O sulṭān re´yi ile saʿy idüp āsūde-i dehr
Bi-ḥamdi'llāh cihān saʿy ile emn [ü] emān buldı

8 Tefekkür eyler iken **Şehriyā** taḥrīre tārīḫüñ
Bu beytüñ sāde ḥarfin ḫāme muʿciz-beyān buldı

9 Şeh-i dehre vekīl olup ḳılınca ʿadlile hem dād
Rāġıb Paşa ile mühr-i hümāyūn nām u şān buldı

Sene h.1170/ m.1756

راغب پاشا ایله مهر همایون نام شان بولدی

95[302]
Tārīḫ-i Vilādet Mīr Meḥemmed Nūrī

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥamdü li'llāh rāst devr itdi şükr çarḫ-ı kühen
Ḳalmadı ẕerre ḳadar dilde ġam u fikr ü keder

2 Sāl-i yetmiş yidide Mīr Meḥemmed Ḥamdi'ye
Bir veled virdi Ḫudā ṣan rūyı mānend-i ḳamer

3 Māh-ı mevlūdü'n-Nebī'nüñ on bişçi cumʿa gün
Sāʿat on birde cihān mülkine ṭoġdı çün seḥer

4 Ṭūl-i ʿömrile muʿammer ola hem ḫayrü'l-ḫalef
Germ [ü] serd-i rūzigārla görmeye aṣlā keder

5 Sādesiyle fikr iderken tārīḫ-i mevlūdını
Ḫāldārı düşdi tārīḫi deyü geldi ḫaber

6 **Şehriyā** ḳaldur elüñ eyle ḫulūṣile duʿā
Ḥaḳḳ'a ḥamd Mīr Meḥemmed Nūrī ṭoġdı bu seḥer

Sene h.1177/m.1763

حقّه حمد مير محمّد نورى طوغدى بو سحر

[302] Der-kenar: Vr. 45a.

96

Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Hümāyūn-ı Der-Sāḥil-Sarāy-ı Begler Begi Binā-yı Sulṭān ʿOṯmān Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Bāreka'llāh bu nev-ḳaṣrına ʿOṯmān Ḫān'uñ
Ṭarḥ-ı nāzikini elbet gören olur ḥayrān

2 Himmet-i pādişehi böyle olur baḳ bir kez
Hem duʿā eyle şeh-i dehre hem eyle seyrān

3 Ḥaḳ şafālar vire bu ḳaṣr-ı feraḥ-efzāda /45b/
ʿAdl [ü] dādile füzūn-ı ʿömürler ide iḥsān

4 Geldi üçler didi menḳūṭ ile tārīḫüñ
Şehrī ḫāme ile bu beyt ḥesāb eyle hemān

5 Leb-i deryāda bu ḳaṣr-ı nevi Begler Begi'de
Yapdı şāhāne güzel resmile Sulṭān ʿOsmān

Sene h.1170/ m.1756

یاپدی شاهانه کوزل رسمله سلطان عثمان

97

Tārīḫ-i Vezāret-i Begler Beglik-i Rūm İli Şoden ʿAlī Beg Gül Aḥmed Paşa-zāde

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥamdü li'llāh yine bir ẕāt-ı saʿādetmendi
Sulṭān ʿOṯmān bu dem üç ṭuġla ḳıldı ḫurrem

2 Mīr-āḫūrı iken ol ẕāt-ı kerem-ārānuñ
Lāyıḳ-ı şān [u] şerīfi olanı itdi kerem

3 O vezīr ibn-i vezīri çıḳarup üç ṭuġla
Ṣofyā Begler Begligini kerem eyledi hem

4 Ḫalḳ-ı ʿālem göricek oldı ḳamusı şādī
Ṭaşra çıḳduḳda vezāretle o memdūḥ-şiyem

5 Hele şāyeste dürür ṣevb-i vezāret el-ḥaḳ
Ekṣerīne göre ser-ā-ser aña ḳaftāndur hem

6 Bir zinde ki vezāret aña mevrūẓ durur
Anı meşrūṭası bilür o müşīr-i efḫām

7 Ḥāṣılı her ne ḳadar naẓmla medḥ itsem eger
Vaṣfuñ biñ de birisini yine vaṣf idemem

8 **Şehriyā** eyle ol āṣafa hemān ḫayr duʿā
Bu duʿāñı ki ḳabūl eyleyicidür Erḥam /46a/

9 Ṭūl-i ʿömrile ṣafālar süre bu ʿālemde
ʿAdlile ola muʿammer o niẓāmü'l- ālem

10 Düşdi yek-pārece bir mışraʿ la tārīḫ
Hele vezāretle oldı ʿ Alī Beg mükerrem

Sene h.1170/ m.1756

هله وزارتله اولدی علی بک مکرم

98[303]
Tārīḫ-i Sebīl-i Rāġıb Meḥemmed Paşa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı Sulṭān Muṣṭafā Ḫān'uñ vekīl-i muṭlaḳı
Hem-semmiy-i faḫr-ı ʿālem āṣaf-ı ṣadr-ı celīl

2 Rāh-ı Ḥaḳḳ'a ṣu gibi ḫarc eyleyüp sīm ü zeri
Eyledi bünyād bu mevkiʿde muṣannaʿ bir sebīl

3 Ṭarḥ-ı dil-cū resm-i nev üzre müferriḥ ṭarzile
Oldı ol āṣafa bu ḫayrāt muvaffaḳ bī-delīl

4 Ḫayrını maḳbūl ide dergāh-ı ʿizzetde Ḫudā
Luṭf [u] iḥsānile iʿṭā eyleye ecr-i cezīl

5 Ḫarf-ı menḳūṭuñ bu beytüñ **Şehriyā** itdüm ḥesāb
Tārīḫi tām geldi ġāyet bī-naẓīr [ü] bī-ʿadīl

[303] Der-kenar: Vr. 46a.

6 Ḥasbeten li’llāh binā idüp bu raʿnā eṣeri
Ṣu gibi bu mā´-i pāk[i] eyledi ḫalḳa sebīl

Sene h.1176/m.1762

صو کبی ماء پاک ایلدی خلقه سبیل

99
Tārīḫ-i Sāl-i Ferruḫ-fāl-i Cedīd Der-Żımn-ı Medḥ-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Pādişeh-i mülk-i cihān ʿālī-neseb Muṣṭafā Ḫān
Dünyāyı emnile emān eyledi ol ʿadl-āzmā

2 Ol durur İskender-sipāh Dārā-ḥaşemdür hem o şāh
İtmiş naṣīb aña Allāh şerʿile re´yi dā´imā

3 Bilür uṣūl-i devleti ḳānūna eyler raġbeti
Artup dem-ā-dem şevketi ider ḥükm-i Kafʿdan Kafʿa

4 Maḥkūm-ı emri şarḳ [u] ġarb bendesi oldı ḫalḳ hep
Mülket-i Rūmile ʿArab żabṭında anuñ ḥāliyā

5 Devri dürür sūr [u] sürūr ʿaṣrında ḫalḳ itdi ḥużūr
Gūşını benden yaña ur evṣāfını diyem saña

6 Āsū[d]edür şimdi cihān oldı şükür kim ġam nihān
Cevr-i felekden bu zamān var mıdur iden iştikā

7 ʿĀlemi şādān itmede keremle ḫandān itmede
Dem-be-dem iḥsān itmede bilmez o şeh bay [ü] gedā

8 Ol şehriyār-ı pür-kerem oldı şeh-i ʿālī-himem
Beẕlidür iḥsānını hem ol maʿden [ü] kān-ı seḫā /46b/

9 Cümle ʿadūsı ser-te-ser tīġine her dem baş eger
Aʿdāya eylerse sefer nuṣret olurdı reh-nümā

10 Gönderse ceyş baḥr u berre ceyşine kim ḳarşu dura
İḳdāmile ʿasker süre eyleyicek ʿazm-i ġazā

11 Allāh aña imdād ider luṭfı ile dil-şād ider
ʿAdlile bir şeh dād ider manṣūr ider Bārī Ḫudā

12 ʿÖmri olup her dem mezīd ola her eyyāmı hem ʿīd
Nev-sāle tārīḫ-i cedīd taḥrīr ider isem sezā

13 Alınca ḫāmeyi ele bu naẓm-ı pāk geldi dile
Şādile itdi hele böylece kilküm imlā

14 Manṣūr ide deyü Ḫudā maḳṣūd hemān ḫayr duʿā
Eyle ḥesāb **Şehriyā** tārīḫ gelür ẓafer aña

Sene h.1170/ m.1756

ايله حساب شهريىيا تاريخ كلور ظفر اكه

100
Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Hümāyūn Der-Sarāy-ı Cedīd-i ʿĀmire-i Āṣār-ı Ṣulṭān ʿOṣmān Ḫān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pādişāh-ı ʿālem ʿOṣmān Ḫān
Eyledi dehr içre āṣār-ı kesīr

2 Şimdicek yapdı müferriḥ bir ḳaṣr
Feleke ṣorsam da yoḳdur miṣli dir

3 Resm-i nev üzre anuñ inşāsına
İtdi fermān ol şeh-i pāk-ı ẓamīr

4 Ol muṣannaʿ ṭarḥ-ı āṣār-ı nevüñ
Ḳıldı itmāmuñ naṣīb Ḥayy ü Ḳadīr

5 Hep gören idüp duʿā dirler idi
ʿAdl [ü] dādile Ḫudā eyleye pīr /47a/

6 **Şehriyā** tārīḫini itdüm ḥesāb
Bir ziyāde geldi ammā bī-naẓīr

Sene h.1171/m.1757

بر زیاده کلدی امّا بینظیر

101[304]
Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Selīm Ḫān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı Sulṭān Muṣṭafā'ya idüp iʿṭā vü kerem
Luṭf [u] iḥsānı ile Ḥażret-i Allāhu ʿAzīm

2 Şimdi bir şeh-zāde ile şād [u] ḫāndān eyleyüp
Bu neşāṭla eyledi mesrūr Ḫāllāḳ-ı Kerīm

3 Ol şehin-şāhuñ sürūrile cihān buldı feraḥ
Müjdesine her kişi baḫş itdi zer ṣanma ki sīm

4 Bu cihān durduḳça dursun ẕāt-ı pāk-ı ekremi
ʿAdl [ü] dād [ü] merḥametle kim odur ḥaḳḳā ḥalīm

5 Salṭanatla taḫt-ı ālī-baḫtda olup ber-ḳarār
Nice şeh-zādeyle mesrūr eyleye Rabbü'r-Raḥīm

6 Bir düşür **Şehrī** düşerse böylece tārīḫ-i pāk
Şükr Allāh'a cihāna geldi Şeh-zāde Selīm

Sene h.1175/m.1761

شكر اللهه جهانه كلدى شه زاده سليم

[304] Der-kenar: Vr. 47a.

102
Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn-ı Meserret-maḳrūn Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1 Müjde şeh-i sulṭān-ı dīn şimdicek olup taḫt-nişīn
Pādişeh-i rūy-ı zemīn oldı şükür Ḫān Muṣṭafā

2 Taḫta geçüp devlet ile itdi ḳarār şevḳet ile
ʿAdlile ʿadālet ile salṭanatı dā´im ola

3 Teşrīfini ḫalḳ-ı cihān gūş idüp oldı şādımān
Bu müjdeden ʿālem hemān buldı feraḥ ser-tā-serā

4 Şāyiʿ olınca bu ḫaber şād oldı dünyā ser-te-ser
Ḳalmadı kimsede keder idince münādī nidā

5 Ol ḫüsrev ü ʿālī-maḳām pādişeh olup hem imām
Aña ṣenāyı subḥ [u] şām eyler kamu bay ü gedā

6 Ḫallāḳ'a ṣad ḥamd hezār virdi bize bir şehriyār
ʿĀdil hem İskender-i ḳādir baḫt-ı hümāyūn-küşā

7 Ol şehriyār-ı ʿādili hem şeh-i dānā-dili
Medḥ eylersem ḥāsılı şāyeste hem ḥaḳḳā sezā

8 Gelmedi dehre böyle şāh ʿadli sever bir pādişāh
ʿAdlüñ ziyād ide İlāh ol pādişāhuñ dā´imā

9 Bu şevḳle Zühre hele sāzını hem alsa ele
Felege ṣalsa velvele dā´ire-i mehle n'ola /47b/

10 Gitdi göñüllerden elem ḳalmadı dilde ẕerre ġam
ʿAhdi olup āsūde hem ʿālem ide ẕevḳ [ü] ṣafā

11 Herkese ikrām itmede luṭfile inʿām itmede
Keremini ʿāmm itmede bir vechile söz yoḳ aña

12 Meh-rūyıla hem meh-cemāl ḫurşīd aña uymaḳ maḥāl
Feleke de itsem su´āl böyle cevāb eyler baña

13 Rūyuñ şükür ki **Şehriyā** bizlere gösterdi Ḫudā
Ḥaḳḳ'a idüp ḥamd ü ṯenā itdüm ḫulūsile duʿā

14 Luṭfı ile mesrūr ide her günlerini sūr ide
Mülketini maʿmūr ide ol Ḥażret-i Bārī Ḫūda

15 Ḫallāḳ idüp baḫtuñ küşād ʿasrında ʿālem ola şād
Raḥāt ile cümle ʿabād ide ṣafā ṣubḥ [u] mesā

16 Yek-pāre düşdi menḳūṭī ḥarfi ile tārīḫ aña
Şevket ile şimdi cülūs eyledi Sulṭān Muṣṭafā

Sene h.1171/m.1757

شوکت ایله شمدی جلوس ایلدی سلطان مسطافا

103
Tārīḫ-i Sikke-i Hümāyūn Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şehriyār-ı baḥr u berr ḫāḳān-ı İskender-ẓafer
Pādişāh-ı ʿādil Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā

2 Taḫt-ı ʿāliyye cülūs eyleyicek şevket ile
ʿĀleme iḥsān içün ol maʿden-kān-ı seḫā

3 Nām-ı ʿālī-şānına nev-sikkesi taḥrīrine
Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile fermān ibtidā /48a/

4 Resmini üstād olanlardan o şeh maṭlūb idüp
Böyle buyurdı ki nādir miṣl olup nev-resm ola

5 Nice resm īcād idüp cümlesini ʿarż itdiler
Birine itmedi raġbet ol şeh-i ʿadl-āzmā

6 Kendüsi ḫatt-ı hümāyūnı ile taḥrīr idüp
Bir muṣannaʿ tarh-ı ḫoş bulmuş hele ʿibret-nümā

7 Bī-naẓīr olmuş gören mümkin mi ḥayrān olmaya
Tuḫfe-i nādīdedür elden ele gezse n'ola

8 Gerçi eslāf [u] kirāmı nice sikke kaṭʿ idüp
Böyle nāzik sikke-i nev kesmemişler evvelā

9 Görenin gider derūnından ġam u fikr ü elem
Hem feraḥ virür derūna ḳalbe hem virür ṣafā

10 Ol hünerver pādişāhuñ ḥaḳ budur ki sikkesi
Hem maḥal tārīḫe hem medḥe sezādur **Şehriyā**

11 Gelür o nev-sikkeye menḳūṭ-ı tārīḫ it ḥesāb
Pek müferriḥ sikke-i nev-ḍarb Sulṭān Musṭafā

Sene h.1171/m.1757

پك مفرّح سكهٔ نو ضرب سلطان مسطافا

104[305]
Tārīḫ-i Vilādet-i Hībetu'llāh Sulṭān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥamdü li'llāh kerem [ü] luṭf idüp Yezdān'ı
Eyledi luṭfile mesrūr şeh-i ʿālī-şānı

2 Elem ü ġam [u] keder ber-ṭaraf oldı cümle
Mevsim-i ẕevḳ [ü] ṣafādur bu dem şādānı

3 Bu sürūr-ı nev ile hem yüzü güldi dehrüñ
Ser-te-ser şimdi cihān şādile ḫandānı

4 Bu feraḥ ile ele sāzını alup Zühre
Raḳṣ idüp şevḳile āhengdedür her ānı

[305] Der-kenar: 1. Byt: Vr. 47b., 9. Byt: Vr. 48a., 17. Byt: Vr. 48b.

5 Öyle āsūde cihān emn ile āsāyiş kim
Kimsenüñ kimseye kec-revüñe yoḳ cānı

6 Olmış esbāb-ı neşāṭile ṣafā āmāde
Nice olmaya görüp çeşm-i felek ḥayrānı

7 Bāʿiṯ-i sūr [u] sürūr Muṣṭafā Ḫān'a Bārī
İtdi iḥsān [u] ʿināyet ile bir sulṭānı

8 Ṭaraf-ı Ḥaḳ'dan o şāhen-şehe iḥsān olucaḳ
Hībetu'llāh deyü virdi aña nām [u] şānı

9 Āfitāb gibi cemāl ile bu māh-ı Recebüñ
On beşinci gice doġdı o meh-i tābānı

10 Felege çıḳdı ṣadāsı çalınup kūs-ı neşāṭ
Pür-neşāṭ eyledi bu müjde ḳamu insānı

11 Bu sürūr bu ṣafā ile olınca mesrūr
İtdi inʿāmile iḥsān o mürüvvet-kānı

12 Ṣadr-ı aʿẓamı olan Rāġıb Paşa'ya hemān
Şevḳile oldı donanmaya ṣudūr-ı fermānı

13 Donanup emri ile buldı Sitānbul revnaḳ
Tuḫfe-i nādire ile çün anun her yanı

14 Her yiri şavḳ-ı ḳāndīl ile zīnet bulucaḳ
Giceler gündüze döndi ki olup rūşānī

15 Baḳmaġa göz ḳamaşur her yerünüñ zīnetine
Nev-ʿarūs gibi donatmışlar idi hem anı

16 O żiyā ile bütün rūşen-i mehtāb olmış
Ẕevḳ [ü] şevḳile gezüp ʿālemi ider seyrānı

17 Devr-i ʿadlinde murād üzre ṣafālar sürdüñ
Şehriyā ḫayr duʿā it aña şeb [ü] rūzānī

18 ʿÖmrini eyleye efzūn Ḥaḳ ol sulṭānuñ
Nice şeh-zāde aña ide kerem-i Sübḥānī

19 Ẕevḳ [ü] şādile olup her güni ẕevḳle sürūr
İde dilşād Ḫudā elṭafile her ānı

20 Zer ḳalem ile anuñ tārīḫini taḥrīrde
Ḥaḳ bu şāyeste dürür kāġaz-ı zer-feşānı

21 Beyt-i vāḥidde iki tārīḫ-i raʿnā böyle
Bir düşer menḳūṭ-ı ḥarfile ḥesāb it anı

22 Gülşen-i salṭanatı açdı şeh-i devrānuñ
Bāreka'llāh ne güzel ġonca-gül sulṭānı

23 Ẓıll-ı Haḳ Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā'ya luṭfile
Hībetu'llāh nām bir sulṭān virdi Ẕü'l-celāli

24 Pek güzel düşdi bu tārīḫ ḥarf-ı menḳūṭı ile
Meh gibi ṭoġdı cihān mülkine bir nev-meh-cemāli

15 Receb Sene h.1172/ m.1759

مه كبي طوغدى جهان ملكينه بر نو مه جمالى

105
Tārīḫ-i Nüzūl-i Ḳalyon-ı Binā-yı Sulṭān Muṣtafā

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehin-şāh-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān'uñ
Bütün ʿālem ser-ā-ser oldılar luṭfile memnūnı

2 O şāh-ı ʿālem itdi ʿālemi inʿāmile dilşād
Mürüvvet eyleyüp ʿāmm eyledi iḥsan-ı efzūnını

3 O sulṭān raġbet itdi ʿadlile āsūde-i dehre
ʿAdāletle ki sebḳat itdi Nūşirevān dehrunı /48b/

4 O ḫüsrev pek güzel düzdi niẓām-ı devleti şimdi
Uṣūlile ki tedbīrine hem uydurdı ḳānūnı

5 O pādişāhuñ ʿālemde felekde görmedi miṣlüñ
Ki böyle şehriyārī devr ideli çeşm-i gerdūnı

6 Cihān tā şarḳ [u] ġarb żabṭındadur o şāh-ı ẕī-şānuñ
Sikenderle o geçdi salṭanat ile Ferīdūn'ı

7 Küşāde baḫtile oldı muvaffaḳ nice āṣāra
Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ olup re´yine tevfīk-i maḳrūnı

8 Ḫuṣūsā oldı devrinde yine bir fülk-i nev-bünyād
Görenler didiler ḳalyon degül bu kūh-ı hāmūnı

9 Anuñ inşāsına Maḥmūd Ḫān itmiş iken fermān
Muvaffaḳ olmadı ʿOṣmān Ḫān da indire bunı

10 Ṭoḳuz sāl öylece ḳaldı bi-emr-i Rabb-ı ʿizzetle
Dü şāha olmadı indirmesi taḳdīr-i Bīçūn'ı

11 Zāmanında bu sulṭānuñ olınca çoḳ şükür itmām
Anuñ inmesine oldı hemān emr-i hümāyūnı

12 Temāşāsına teşrīf eyleyüp iḳbāl-i şevketle
Keremle şād u ḫurrem eyledi çoḳ ḳalb-i maḥzūnı

13 Niceyi eyledi inʿāmına maẓhar o şevḳile
Ṣafālar eyleyüp ṣu gibi ṣarf eyledi altunı

14 Olanlar maẓhar-ı inʿām idüp saʿy-i neşāṭile
Hemān indirdiler deryāya o keştī-i mevzūnı

15 Görince sürʿatile indigün **Şehrī** sürūrile
O nāzik fülk-i tīz-reftāruñ oldum ben de meftūnı /49a/

16 Teşekkür birle yazdum tārīḫini Muṣṭafā Ḫān'uñ
Selāmet indi deryāya bi-ḥamdi'llāh bu ḳalyonı

Sene h.1171/m.1757

سلامت ايندى دريايه بحمد الله بو قليوني

106[306]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı memdūḥu'n-neseb Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā
Şerʿile ḳānūnile mā´ildür ʿadl [ü] dādeye

2 Ḥamdü li'llāh devr-i ʿadlinde cihān āsūde-ḥāl
Ġam [u] elem nā-būd ʿālem ġuṣṣadan āzādeye

3 Gülistān-ı dehrde bir kimse feryād eylemez
ʿAndelīb āġāz ide gülden meger feryādeye

4 Böyle ḫurrem demde şimdi neydür ancaḳ iñleyen
Başladuḳda muṭribān beste-i nev-īcādeye

5 Cümle esbāb-ı neşāṭile ṣafā mevcūd olup
Munṭażırken ḫalḳ hep teşrīf bir şeh-zādeye

[306] Der-kenar: Vr. 49a.

6 ʿĪdde müjde-i şāh-ı sulṭānile ṭoldı cihān
Oldı ʿīd üstine ʿīd her ẕevḳ [ü] şevḳ ahāliye

7 Her kişi şimdi murād üzre ṣafāda kim baḳar
Ẕevḳ-i gün-ā-gün çoḳ raḳḳāṣ-ı rūy-ı sādeye

8 Yoḳ yasaġ āsūde ʿālem emn [ü] āsāyiş cihān
Dil-rübālar rāmdur hem ʿāşıḳ-ı üftādeye

9 ʿĀlemün memlūdur daḫi ẕevḳ [ü] şevḳile sürūr
Raġbet itmez neş´e-i berşile bir ferd bādeye

10 Böyle eyyām-ı sürūrı **Şehriyā** gördükçe sen
Ḥażret-i Maʿbūd'a şükr it sür yüzin seccādeye

11 Ol şehen-şāh-ı cihān ol pādişāh-ı aʿẓamuñ
ʿAdl [ü] dād [ü] merḥametle miṡli yoḳ dünyādeye

12 Tārīḫini eyle menḳūṭ-ı ḥurūfile ḥesāb
Şāh-ı sulṭān müjdedür meh-rū miṡāl şeh-zādeye

Sene h.1174/m.1760

شاه سلطان مژده در مه رو مثال شهزاده یه

107
Der-Taʿmīr-i Tārīḫ-i Sebīl-i Aḳsarāy Vuḳūʿ-ı Ḥarīḳ-i Kebīr

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥamdü li'llāh mevḳiʿinde yapılup oldı binā
Ne güzel bulmış maḥallüñ sūḳına olan delīl

2 Buldı şöhret anuñ ile hele sūḳ-ı Aḳsarāy
Resm-i nev üzre yapılmış bī-naẓīr [ü] bī-ʿadīl

3 Yapılup ṣuyunı bulmışken olınca muḥteriḳ
Yine bu ḫayra muvaffaḳ ḳıldı ol Rabb-ı Celīl

4 **Şehriyā** bir beyt-i menḳūṭile tārīḫüñ didüm
Eylesün luṭfile iḥsān Ḥaḳḳ aña ecr-i cezīl

5 Verdināz Ḳadın bu raʿnā eṣeri iḥyā idüp
Ṣu gibi āb-ı gül-ābı eyledi şimdi sebīl

Sene h.1170/m.1756

وردناز قادين بو رعنا اثرى احيا ايدوب
صو كبي آب كلابي ايلدى شمدى سبيل

108
Tārīḫ-i Binā-yı Cāmiʿ-i Būstān Der-Vuḳūʿ-ı Ḥarīḳ Himmet-i Aġa-yı Dārü’s-Saʿāde

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥażret-i Dārü's-Saʿāde Aġası
Yaʿnī Aḥmed Aġa kim ʿālī-cāh

2 Kārı taḥṣīl-i duʿādur her dem
Saʿy ider ḫayra cihānda her gāh

3 Yanıcaḳ cāmiʿ-i Būsṭān şimdi
Ḳıldı inşāsını müyesser İlāh /49b/

4 **Şehriyā** böyle didüm tārīḫüñ
Ḫayrını eyleye maḳbūl Allāh

Sene h.1170/m.1756

خيرني ايله يه مقبول الله

109[307]
Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣulb-i pāk-ı Muṣṭafā Ḫān'dan yine[308]
Geldi bir şeh-zāde dünyāya ḳamu ḫalk şād-mān

[307] Der-kenar: Vr. 49b.
[308] Mısrada vezin hatası vardır.

2 Ḥarf-i menḳūṭile herkes böyle dir tārīḫini
Ṭoḡdı Sulṭān Meḥemmed nūrdur oldı ʿayān

Sene h.1180/m.1766

طوغدی سلطان محمّد نوردر اولدی عیان

110
Tārīḫ-i Binā-yı Mevlevī-ḫāne-i Bāb-ı Cedīd

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şehin-şāh-ı muʿaẓẓam Ḥażret-i Sulṭān ʿOṯmān'uñ
Her ān ṭabʿ-ı hümāyūnı ki māʾil ʿadl [ü] iḥsāna

2 O pādişāhuñ oldı devr-i ʿadlinde cihān maʿmūr
Cihān mülkinde ḳalmadı ola taʿmīr-i vīrāne

3 Zamān-ı devletinde maẓhar-ı elṭāf-ı Ḥaḳḳ olup
Nice āṯāruñ itmāmı muvaffaḳ oldı çün ana

4 Vezīr-i aʿẓamı Nāʾilī ʿAbdu'llāh Paşanuñ
Duʿā celb eylemekdür maḳṣadı her dem o sulṭāna

5 Olup maʿlūm Mevlevī-ḫānenüñ muḥtāc-ı taʿmīri
Anı miʿmār Luṭfī yapdı gören oldı ḥayrāne

6 Temāşā eyleyenler eyleyüp taḥsīn duʿā eyler
O sulṭān-ı keremkārile hem ol ṣadr-ı ẕī-şāna

7 Gelüp üçler didiler **Şehriyā** menḳūṭile tārīḫ
Tamām oldı müferriḥ yapılup bu Mevlevī-ḫāne /50a/

Sene h.1169/m.1755

تمام اولدی مفرّح یابیلوب بو مولوی خانه

111
Tārīḫ-i Defterī Şoden Behcet Meḥemmed Efendi

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Hezār bābuñ Ser Defterī Behcet Efendi'nüñ
Bu manṣıb-ı ḳaddine el-ḥaḳ münāsib ḥilʿat-i zībā

2 O defter-ḫāne-i aḳlāmı öyle ḥıfẓ itmiş ki
Derūn bir mufaṣṣal ḳaydile icmālidür gūyā

3 Umūr-ı nās içün terk eyleyüp rāḥatını her dem
Tevaḳḳuf eylemez taḥṣīl-i emvāl itmede ḳaṭʿā

4 Hünerde hem keremde ḫāṣılı fenn-i kitābetde
Naẓīri yoḳ anuñ her maʿrifetde māhir-i yektā

5 Muḳaddem devlete ṣıdḳile olan ḫidmetüñ şimdi
Mükāfātını iḥsān eyledi Ḫallāḳ-ı Bī-hem-tā

6 Gelüp üçler didiler **Şehrī** menḳūṭile tārīḫüñ
Bu demde müstaḥaḳḳuñ buldı yine Defterī ḥaḳḳā

Sene h.1167/m.1753

بو دمده مستحقّك بولدی ینه دفتری حقّا

112[309]
Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Üsküdār

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pādişād-ı dīn imāmü'l-müslimīn
Ẓıll-ı Ḥaḳ Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā

2 Ol şeh-i ʿālī-neseb ḳıldı yine
Ḥasbeten li'llāh bir cāmiʿ binā

3 Üsküdār'ı ḥaḳ bu maʿmūr eyleyüp
Eyledi ḥaḳḳā ki taḥṣīl-i duʿā

4 Her umūrına idüp luṭfı ile
Ḥażret-i Ḫallāḳ her ān tevfīk ʿaṭā

5 Nice ḫayrāta muvaffaḳ eylesün
Eylerüm rūz [u] leyāl Ḥaḳ'dan recā

6 ʿAbd-i ḫāliṣ **Şehrī** idince ḥesāb
Geldi bir beyt tārīḫ-i ġarrā aña

7 Oldı maḥallinde ne ʿālī binā
Cāmiʿ-i nev-ṭarḥ Sulṭān Muṣṭafā

Sene h.1174/m.1760

جامع نو طرح سلطان مصطفا

---

[309] Der-kenar: Vr. 50a.

113[310]
Tārīḫ-i Mīr Ḫalīl Ser-Çāvūşān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Mübārek eylesün Mīr Ḫalīl'e
Bu ʿālī manṣıbı Ḥażret-i Mevlā

2 O Mīr-i muḥtereme ḥaḳ bu lāyıḳ
Ki mevrūṣ durur bu cāh-ı vālā

3 Temeddüḥden murād olan duʿādur
Ḫudā iḥsān ide ʿömr-i ṭavīlā

4 Gelen yek-pāredür ki müjde **Şehrī**
Ḥesāb it böyle tārīḫ ile imlā

5 Bi-ḥamdi'llāh bugün oldı Ḫalīl Beg
Ser-i ser-heng-i dīvān-ı muʿallā

Sene h.1174/m.1760

بحمد الله بوكون اولدى خليل بك
سر سرهنك ديوان معلّا

[310] Der-kenar: Vr. 50a.

114
Tārīḫ-i Binā-yı Ḫāne-i ʿAbdī Beg Ṣadr-ı Aʿẓam Meḥemmed Paşa-zāde

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣadr-ı aʿẓam-zāde ʿAbdī beg bu ʿālī menzili
Eyledi nev-resmile ʿināyet hele nāzik binā

2 Bī-naẓīr oldı görenler bī-bedel yoḳ miṣli dir
Eyleye her dem o ẕāt-ı muḥterem ẕevḳ [ü] ṣafā

3 Bī-keder olur ḳarār iden her ān bu ḫānede
Pek müferriḥ pek güzel her cānibi hem rūşenā

4 Cümle āfātdan emīn ide begüm luṭfile Ḥaḳ
Eylerüm ṣıdḳ-ı ḫulūṣile bunı Ḥaḳ'dan recā /50b/

5 **Şehriyā** bir mıṣraʿ-ı menḳūṭla dir tārīḫini
Eylesün beytini maʿmūr dāʾimā mīrüm Ḫudā

Sene h.1163/m.1749

ایلسون بیتینی معمور دائما میرم خدا

115
Tārīḫ-i Kātib-i Ḫāzin-i Ṣadr-ı ʿĀlī ʿAlī Efendi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Nādir-i ʿaṣr ʿAlī Efendi'nüñ çün
Geldi tefeʾʾül üzre fālı

2 Eyledi maʿrifet ol tekmīl
Rūz [u] şeb olmadı ẕerre ḫālī

3 Eyleye ʿömrile bu cāhda ḳarār
Ḳıla Ḥaḳ devletini hem ʿālī

4 Düşdi bir beytle menḳūṭ-ı ḥarfi
Şehriyā tārīḫ tamām sāli

5 Çoḳ şükr Ḥaḳḳ'a Efendi oldun
Kātib-i ḫāzin-ı ṣadr-ı ʿālī

Sene h.1161/m.1748

جوق شكر حقّه افندى اولدن
كاتب خزن صدرعالى

116
Tārīḫ-i Vefāt-ı Naẕīf Efendi Ket-ḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Sābıḳan

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yine bir ẕāt-ı şerīf ʿāzim-i ʿuḳbā oldı
Kerem ü luṭfı ile eyleye maġfūr Allāh

2 O vefāt itdügi ānda bu ḳadar etbāʿı
Girye-i ḥüznle çoḳ eylediler āhla vāh

3 Görmeye maḳbere rencini ola rāḥatda /51a/
Bula āsāyiş [ü] rāḥat ile ḳabrinde felāḥ

4 Rūz-ı maḥşerde Ḫudā ide su´ālüñ āsān
Maẓhar-ı maġfiret olup aña ṣormaya günāh

5 Düşdi menḳūṭile bir mısraʿ **Şehrī** tārīḫ
Oldı ʿuḳbāya Naẓīf ʿāzim vāh

Sene h.1168/m.1754

اولدی عقبایه نظیف عازم واه

117

Tārīḫ-i Ser-Ġulām-ı Bāḳīlik-i ʿAlī Beg Ṣadr-ı ʿAẓam-ı Esbaḳ El-Ḥac Meḥemmed Paşa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bi-ḥamdi'llāh ʿAlī Beg oldı mükrem ʿizz ü devletle
İşiden cümle aḥbāb sürūrile oldılar hep şād

2 Anuñ mevrūṣdur bu cāh-ı ʿālī ḳat-be-ḳat ḥaḳḳı
Bilür zīrā ki her aḥvālin o ṣāḥib istiʿdād

3 Kim irmez fikrine ḫāṣılı anuñ kimsenüñ ʿaḳlı
O her re´yinde Eflāṭūn olursa da ider irşād

4 Cenāb-ı Ḫālıḳ'uñ her dem olup tevfīḳine maẓhar
Kedersüz ola nice manṣıb-ı ʿālīle dil-şād

5 Varup tebrīkine **Şehrī** didüm menḳūṭile tārīḫ
Ser-i ġulām-ı bāḳī manṣıb ola mübārek bād

Sene h.1168/m. 1754

سر غلام باقي منصب اولا مبارك باد

118[311]
Tārīḫ-i Kütüb-Ḫāne-i Rāġıb Paşa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān-ı ʿaṣr Muṣṭafā Ḫān'uñ
Nedīm-i bezm-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣdur el-ḥaḳ Rāġıb Paşa

2 O ṣadr-ı aʿẓam-ı ekrem ki teşrīf ideli ṣadra
Rıżāu'llāh içün itdi nice ḫayrātlar inşā

3 Cibillī māʾil ḫayr olduġından ṣıdḳ-ı tām ile
Bu mevḳiʿi kütüb-ḫāneyle ḳıldı ḥasbeten iḥyā

4 Ne dil-cū ṭarḥile olmuş binā nev-resm bu vādī
Gören ḥayrān olur resm eyleyen üstādına ḥaḳḳā

5 Temāşā eyleyüp ben daḫi oldum resmine ḥayrān
Bu resme bir binā gök ḳubbenüñ altında yoḳ ḥālā

6 O şevḳile ele ḫāme alup **Şehrī** ḥesāb itdüm
Düşirdüm ḥarf-i menḳūṭı ile bir tārīḫ-i ġarrā

---

[311] Der-kenar: Vr. 51a.

7 Tamām oldı nevīn ṭarz üzre yapıldı maḥallinde
Güzel dār-ı kütüb ḳıldı binā ṣadr-ı kerem-ārā

Sene h.1176/m.1762

كوزل دار كتب قيلدى بنا صدر كرم آرا

119
Tārīḫ-i Manṣıb-ı Vālā-yı Fetvā-yı Dürrī-zāde Efendi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥaḳḳ'a ṣad ḥamd hezār manṣıb-ı fetvā oldı
Dürrī-zāde gibi bir ʿālim [ü] fāżıl [u] dānā

2 Nādir-i ʿaṣr-ı cihāndur hele o ẕāt-ı şerīf
Her ḥükūmetde ider şerʿ-i şerīfi icrā /51b/

3 İşüdüp ḫalḳ-ı cihān çün bu sürūr aḫbārı
Ser-te-ser buldı feraḥ şevḳle hep bay [ü] gedā

4 **Şehriyā** daḫi efendüm bu neşāṭile hemān
El açup itdi ḫulūṣile Efendiye duʿā

5 Düşdi bir mısraʿ-ı menḳūṭı ile tārīḫ
Size mübārek ide manṣıb-ı fetvā Ḫudā

Sene h.1170/m.1756

سزه مبارك ايده منصب فتوا خدا

120
Tārīḫ-i Mīr-Āḫūr-ı Evvel-i Şehriyārī Ḫalīl Beg El-Ḥac Meḥemmed Şāh-zāde

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Mīr Ḫalīl-āsā yoḳdur cihānda aṣlā
Fikr [ü] ʿaḳlda dānā her maʿrifetde yektā

2 Oldur vezīr-zāde baḫtı durur küşāde
Yoḳ miṯli kim seḫāda Ḥātem'den oldur esḫā

3 Ol mīr-i muḫteremüñ ḳābil degül keremüñ
Taḥrīr idüp ḳalemüñ mümkin mi ide imlā

4 Her kime itse iḥsān olur şād [u] ḫandān
Var mıdur aña uyan söyle dehrde ḥālā

5 Her fende māhir oldur ʿaṣr içre nādir oldur
Her baḥṯe ḳādir oldur uymaz Felāṭūn aña

6 Ṣıdḳile ḫidmet idüp şeh aña raġbet idüp
İkrāmla ʿizzet idüp eyledi manṣıb iʿṭā

7 Anı idüp ser-firāz ḳadrini ḳıldı mümtāz
İtdi kerem ile şān ḳıldı umūrını iḫyā

8 Bāʿiṯ-i ḫulūṣdur hem olmaġa böyle mükerrem
Her ānda şād [u] ḫurrem ḳıla Cenāb-ı Ḫudā /52a/

9 Maẓhar-ı kerem olmaḳ hem şād [u] ḫurrem olmaḳ
Böylece mükerrem olmaḳ şāyeste aña ḥaḳḳā

10 Açdum elüm duʿāya şükür eyledüm Ḫudā'ya
Bu luṭf-ı bī-nihāye itdüm ḫulūṣla ṣenā

11 Ekdārdan ide Allāh ẕātını ḥıfẓ her gāh
Dā´im ṣafāyla cāh iḥsān ḳıla Mevlā

12 Taḥrīr-i ḥesāb idince bir beyt ḥarf-i menḳūṭ
Tārīḫ **Şehrī** budur ḫāmeyle eyle imlā

13 Ḥaḳḳā Ḫalīl Beg çün şāh-ı cihānuñ oldı
ʿİzzile mīr-āḫūr-ı cāh mübārek ola

Sene h.1169/m.1755

عزيله مير آخور جاه مبارك اولا

121[312]
Tārīḫ-i Vilādet-i Mihr ü Māh Sulṭān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı sulṭān Muṣṭafā'nuñ ʿizzile
Geldi bir sulṭān dehrde bu gice

2 Müjdesile cümle ḫalḳ şādī olup
Şehr-i Sitānbūl donandı fevrice

[312] Der-kenar: Vr. 52a.

3 Rūz [u] şeb ḫayr duʿāmuz bu durur
Ḥaḳ naṣīb eyleye şeh-zāde nice

4 Bir münādī geldi dir ki **Şehriyā**
Menḳūṭile tārīḫüñ yaz böylece

5 Ḥamd olsun meh-i nev-āsā ʿāleme
Ṭoġdı Mihr ü Māh sulṭān bu gice

Sene h.1176/m.1762

طوغدی مهر و ماه سلطان بو کیجه

122
Tārīḫ-i Kebūter-Ḫāne-i Meḥemmed Emīn Aġa Bin Ḥasan Aġa-zāde

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Bu zamān içre Meḥemmed Aġa'nuñ
Düşdi beslemege murġa hevesi

2 Yapdırup şimdi kebūter-ḫāne
Ṣanasuñ resm ki bülbül ḳafesi

3 Bu yuvalarda çıḳarur yavrı
Uçurırsa gider elden kümesi

4 Havalandırma anı ṣayd ide gör
İtme āvāre tüketme nefsi

5 Dāmla dāne ile girmez ele
Aġa gelmez üstünden inesi /52b/

6 Dolaşur anlara her dem şāhīn
Eksik olur mı yā o eksilesi

7 Dadanur ise eger fāre aña
Yavru ḳor mı o sükkerden olası

8 Ṣanki bir ẕākire beñzer anlar
Kūşeme hū hū deyü geldi sesi

9 Cüftlerinden felek itme cüdā
Aña bulmaya ʿadū-yı dest-resi

10 Dir gören böylece tārīḫ **Şehrī**
Ḳuṭlı olsın bu gügercin kümesi

Sene h.1161/m.1748

قوتلی اولسون بو کوکرجین کومه سی

123
Tārīḫ-i Liḥye-i Meḥemmed Emīn Aġa Bin Ḥasan Aġa-zāde

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Çoḳ şükr oldı Meḥemmed Emīn'e liḥye naṣīb
Maẓhar-ı luṭfile olup aña tevfīḳ-i İlāh

2 Sünnet-i ḫatḷa icrāya heveskār oldı
Bedrinden daḫi aʿlā o olur ʿālī-cāh

3 Liḥye ile çün anuñ oldı vaḳārı efzūn
Gördügine o ṣaḳal başı ṭaġıdur her gāh

4 Manṣıb-ı ḥüsnüñ itdük de berātuñ tecdīd
Ḫāme-i müyla nişān çekdi aña ḫaṭṭ-ı siyāh

5 İderüz öyle niyāz Bārī'den o ẕāt-ı şerīfe
Çekmeye ẕerre ḳadar dehrden çün āhla vāh

6 Ḫāldārı gelür o liḥyeye **Şehrī** tārīḫ
Baḳan ol nev-ḫaṭṭ-ı ḥüsne diye mā-şā'a'llāh /53a/

Sene h.1169/m.1755

بقان اول نو خط حسنه ديه ما شا الله

124
Tārīḫ-i Vilādet-i Muṣṭafā Aġa Bin Meḥemmed Emīn Aġa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Meḥemmed Emīn'i şād eyle yā Rab bu cihān içre
O ʿālī-ḳadr-ı tevfīḳüñle hem luṭfına maẓhar ḳıl

2 ʿİnāyet [ü] keremle eyledüñ maḫdūm aña iḥsān
Zekī ʿaḳl eyleyüp her bir kelāmuñ dürr [ü] gevher ḳıl

3 O maḫdūmı ṣafā ile idüp dil-şād [d]ünyāda
Anuñ her şebini ḳadrile rūzuñ ʿīd-i ekber ḳıl

4 İdüp ḫayrü'l-ḫalef ile ḳudūmüni mübārek hem
O ṭıfla cāh-ı ʿālī ile pīr olmaḳ muḳadder ḳıl

5 Bu ʿālemde anı ekdārdan ḥıfẓ eyle her demde
Aña ṣāliḥ ʿamelle ömr-i efzūnı müyesser ḳıl

6 Efendim şükr-i bī-ḥad it her ān Ḥażret-i Maʿbūd'a
Cenāb-ı Ḫālıḳ-ı Bīçūn'a ḥamd itmegi ezber ḳıl

7 Gelüp üçler duʿā ile didiler **Şehrī** tārīḫüñ
İlāhī Muṣṭafā'yı ṭūl-i ʿömrile muʿammer ḳıl

Sene h.1170/m.1756

الهی مصطفایی طول عمریله معّمر قیل

125[313]
Tārīḫ-i Vilādet-i Mihrişāh Sulṭān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı İskender-ḫaşem Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā
Nesl-i pāk āl-i ʿOṯmān'dur o ṣāḥib-i ʿadl [ü] dād

2 Ol şehin-şāh-ı cihān luṭfile memnūn idüp
İtdi bir sulṭān-ı ʿālī-şānile Ḫallāḳ şād

[313] Der-kenar: Vr. 53a.

3 Müjdesile ser-te-ser ʿālem sürūr ile ṭolup
Ḳalmadı ẕerre keder ʿālemde oldı ġam kesād

4 Her kişi inʿām [u] iḥsānı ile mesrūr olup
Ḳaldı bu bende-i pür-taḳṣīr ancaḳ nā-murād

5 Maḳṣadum tārīḫden ḫayr duʿādur **Şehriyā**
Mihrişāh Sulṭān'uñ İlāh eyleye ʿömrüñ ziyād

Sene h.1176/m.1762

مهرشاه سلطانك اله ايليه عمرك زياد

126
Tārīḫ-i Ḫitān-ı ʿAbdu'r-Raḥmān Aġa Bin Ḥasan Aġa-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bu sāl-ı nevde ḥamdü li'llāh ṣafāyla olup mesrūr
Şükr maḫdūmına sūr itdi şādile Ḥasan Aġa

2 Cenāb-ı Ḥaḳḳ anı tevfīḳ ile eyleyüp ḫurrem
Bu eyyām-ı sürūrı ḳıldı hem luṭfı ile iʿṭā /53b/

3 Neşāṭile görince bu meserret demleri şimdi
Maḥaldür nice maḥzūnı keremle eylese iḥyā

4 O ẕāt-ı muḥterem bu ʿabdini böyle feraḥ demde
Mürüvvet eyleyüp itse n'olur luṭfını hem icrā

5 Degüldür ḳasdımuz hem vaṣf-ı ẕātuñ ṭaḥrīr eylemek
Murād [u] maḳṣadum ḫayr duʿādur ẕātına ḥālā

6 Niyāzum bu durur ṣāliḥ ʿameller ile dünyāda
Füzūn ʿömri ide iḥsān aña Ḫallāḳ-ı bī-hemtā

7 Bu sūr-ı pür-sürūr itdi bu maḥzūn göñlümi dil-şād
Gelüp o şevḳile tārīḫ-i pākuñ eyledüm imlā

8 Hemān **Şehrī** didüm menḳūṭile böylece tārīḫ
Ḫitān-ı ʿAbdu'r-Raḥmān mübārek eylesün Mevlā

Sene h.1171/m.1757

ختان عبد الرحمان مبارك ايلسون مولا

127
Tārīḫ-i Neẕāret-i Şoden El-Ḥac Ḥasan Aġa Der-Cezīre-i Midilli

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yine peyk-i ṣabā gelüp getürdi bir feraḥ aḫbār
İdüp gūş bu ḫaberi göñlüm oldı şevḳile ḫurrem

2 Ṣafā bulup derūnum gitdi dilümden ġam [u] efkār
Gönülde ẕerre deñlü ḳalmadı fikret ile hem ġam

3 Bi-ḥamdi'llāh saʿādetle Ḥasan Aġa şükr oldı
Neẕāret-i Midilli gibi bir manṣıb ile mükrem

4 Anuñ böylecedür ki ḫaṣleti bir beldeye varsa
Ahālisiyle kārı ḥüsn-i zindegānīdür her dem

5 Tarīḳini bilür cezb-i ḳulūb ḳalup nāsuñ ʿālemde
Gelince nuṭḳa ider ḫaṣmını bir söz ile mülzem /54a/

6 Yeter **Şehrī** uzatma naẓmuñı elzem olan budur
Duʿā-yı devletini eyleyüp tekrār ol ebsem

7 Cenāb-ı Ḥażret-i Bīçūn idüp tevfīḳ-i luṭfile
Anuñ her reʾyini taḳdīrine maḳrūn ide hem

8 Anı şādān [u] ḫurrem ḳıla keremile hem Bārī
Kedersüz eyleye bu manṣıb-ı ʿālīde ẕevḳ her dem

9 Ḥesāb idince bir tārīḫ-i ġarrā çıḳdı menḳūṭı
Midilli nāẓırını buldı ḥaḳḳā didiler ʿālem

Sene h.1176/m.1762

مديللي ناظريني بولدى حقّا ديديلر عالم

128[314]
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ḫadīce Ḫātūn

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Ḥaḳ luṭfile ʿināyet idüp
Ḫadīce Ḫātūn ʿuḳbāda eyleye ḫandān

[314] Der-kenar: Vr. 54a.

2 Ṣalāḥ-ı ḥālile göçdi sarāy-ı fānīden
Dilinde ẕikrile fikri rūz [u] şeb Sübḥān

3 Niyāzımuz bu ki ẕenbini eyleyüp maġfūr
O pīre merḥamet [ü] şefḳat eyleye Yezdān

4 Ziyāretine gelen ol faḳīr-i muḥtācuñ
Ki rūḥuñ eyleye bir Fātiḥa ile şādān

5 Gelür bu mıṣraʿ-ı menḳūṭ vefātına tārīḫ
Ḫudā Ḫadīce'ye cennāt-ı ʿAdn ide iḥsān

Sene h.1174/m.1760

خدا خديجه يه جنّات عدن ايده احسان

129[315]
Tārīḫ-i Liḥye-i Muṣṭafā Aġa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Nām-ı maḥbūb-ı Ḫudā Muṣṭafā Aġa[316]
Ṣanki kem-yāb-ı vücūdı iksīr

2 Sünnet-i pāk-ı Resūl olduġını
Fehm idüp buldı pīrin o ḳadīr

[315] Der-kenar: Vr. 54a.
[316] Mısrada vezin hatası vardır.

3 Liḥye-i pākını eyledi küşād
Aña şāyeste denilür ise mīr

4 Hep gören böylece dir tārīḫüñ
Seni Ḫallāḳ-ı cihān eyleye pīr

Sene h.1178/m.1764

سنی خلاق جهان ایلیه پیر

130[317]
Tārīḫ-i Ramażānü'l-Mübārek

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḥamd-i ṣad ḥamd-i hezār ḥamd-i kerem Mevlā'ya
Ḳıldı bu māh-ı ṣıyāmile bizi mesrūr Yezdān

2 Sāl-i ḫayr olduġına ẕerrece şübhem yoḳdur
Ne güzel geldi bu sāl-i nev tārīḫ-i Ramażān

Sene h.1191/m.1777

نه کوزل کلدی بو سال نو تاریخ رمضان

131
Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Ser-Çavuş-ı Enderūn ʿİzzet Paşa Nā-çīz Muṣṭafā Der-Revān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Ser-çavuş-ı nā-çīz Muṣṭafā çün
Mücedded itdi bir nev ḳaṣr bünyād

[317] Der-kenar: Vr. 54a.

2 Muṣannaʿ resmle ṭarḥ idüp anı
Görenler didiler nāzik nev-ʿicād

3 Anuñ her cānibe neẕẕāresi var
İder tabʿı küşāde göñül hem şād

4 Ṣadā-yı ʿandelīb diñle bunda
Feraḥ bulur derūn itdükde feryād

5 Maʿnāsına anuñ hergiz duyulmaz
Maḥallinde yapılup oldı inşād

6 Ḳuṣūrı yoḳ güzel olmuş bināsı
Güzel yapmış güzel ḥaḳḳā ki üstād /54b/

7 Gelüp o ḳaṣra didüm **Şehrī** tārīḫ
Dū-şeş oldı bu ḳaṣr-ı nā-çīz ābād

Sene h.1145/m.1732

دو شش اولدی بو قصر نا چیز آباد

132
Tārīḫ-i Vefāt-ı ʿİzzet ʿAlī Paşa Muḥāfiẓ u Ser-ʿAsker-i Revān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 ʿAlī Paşa muḥāfıẓken Revān'da
Ecel gelüp amān virmedi bir dem

2 O cānuñ ḫışınuñ kendüsi virdi
Ki miftāḫını ḳabż-ı rūḥa bu dem

3 Göç itdi kūs-ı riḫlet çalıncaḳ
Sefer oldı aña iklīm-i ʿadem

4 Ḳıla Ḥaḳ ẕenbini maġfūr **Şehrī**
Bula ʿuḳbāda ʿizzet çekmeye ġam

5 Didüm fevtine menḳūṭile tārīḫ
Ġam-ı hicri ḳaddümi bükdi bu dem

Sene h.1147/m.1734

غم هجری قدمی بوکدی بو دم

133
Tārīḫ-i Vilādet-i Maḫdūm-ı Aḥmed Aġa Be-Nām-ı ʿAlī Aġa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Aḥmed Aġa'ya veled ḳıldı ʿināyetile kerem
Maḥẓ-ı luṭf [u] keremi ile o Ḫallāḳ-ı ezelī

2 Nice demden berü bu ānda muvaffaḳ oldı
Ṣanki sermāye-i ʿömri o nihāl emeli

3 Dā´imā Ḥaḳḳ'a tażarruʿiderüz ol ṭıflı
Eyleye ḫayr-ı ḫalef hem ola ṣāliḥ ʿameli /55a/

4 Bāġ-ı dehr içre ḥazāndan ola her dem maḥfūẓ
Gülistānda heme ṣoldurmaya o tāze güli

5 İḥtiyācdan ola müstaġni cihānda her ān
Renc-i zaḥmetle Ḫudā virmeye ẕerre keseli

6 Geldi bir mıṣraʿ la **Şehrī** vilādet-i tārīḫ
Ṭūl-ı ʿömrile muʿammer ola her demde ʿAlī

Sene h.1160/m.1747

طول عمریله معمّر اولا هر دمده علی

134
Tārīḫ-i Binā-yı Çeşme-i Aḥmed Aġa

Müfteʿilün Fāʿilün

1 Aḥmed Aġa'yı ide
Luṭfile Ḥaḳ kām-yāb

2 Sīm ü zeri ḫarcdan
Eylemez ol ictināb

3 Yapdı bu nev-eṣeri
Ḥasbī o ʿālī-cenāb

4 Ḫayr ise ancaḳ olur
Eyledi aʿlā ṣevāb

5 **Şehrīye** ṣorar iseñ
Böylece virür cevāb

6 Tārīḫ bu çeşmenüñ

Efḍal-ı aʿmāl āb

Sene h.1155/m.1742

افضل اعمال آب

135[318]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḥażret-i Ḫālıḳ [u] Yezdān Meḥemmed Emīn'i

Kerem [ü] luṭfile ġuṣṣadan āzāde ide

2 Aña göstermeye ʿömrinde ġam u ekdārı

Bī-keder ü şādile ẕevḳ [ü] ṣafāda ide

3 Hem ḳudūmını mübārek ide maḥdūmınuñ

Nāmını şöhret-i cāhile Emīn-zāde ide

4 Bedrī ile berāber anı hem pīr ide

ʿAḳl [u] rüşdini ziyād baḫtını küşāde ide

5 Eyleyüp böyle duʿā **Şehrī** didüm tārīḫüñ

Ḥaḳ Teʿālā Ḥasan'uñ ʿömrini ziyāde ide

Sene h.1174/m.1760

حقّ تعالى حسنك عمرينى زياده ايده

[318] Der-kenar: Vr. 55a.

136[319]
Tārīḫ-i Binā-yı Ḳışla-yı Ṭulumbacıyān

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫān'uñ
Oldı ʿadlinde maʿmūr dünyā

2 Devr-i ʿahdinde yeñilendi cihān
Bir ḫarāb ḳalmadı tecdīd ola

3 Köhnelenmişdür ṭulumbacılaruñ
Ḳışlası lāzım taʿmīr olına

4 Ḥālini ʿarż idicek saña daḫi
Emr buyurdı o olına inşā

5 Der-ʿaḳab yapılup oldı itmām
Aña tārīḫ sezādur ḥaḳḳā

6 **Şehrī** yek-pāre gelür bir beytüñ
Ḥarf-i menḳūṭile tārīḫ aña

7 Himmet-i pādişehile ḥaḳ bu
Mā-şā'a'llāh güzel oldı binā

Sene h.1195/m.1781

ما شا الله كوزل اولدى بنا

[319] Der-kenar: Vr. 55a.

137
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ḳuṭbu’d-Dīn Efendi Şeyḫ-i Cāmiʿ-i Muṣṭafā Paşa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şeyḫ Ḳuṭbu'd-Dīn Efendi gibi bir kāmil-i ʿazīz
Muṣṭafā Pādişāh şeyḫ idi ki o nāzik edā /55b/

2 Ḫalḳa-i ẕikre ḳaçan ki girse o dervīş-nihād
Ṣūfīyān devrānda eylerdi murād üzre ṣafā

3 Fāriġ oldı çille [vü] cevr-i cihānı çekmeden
Bildi dehrüñ yoḳ beḳāsı eyledi terk-i fenā

4 Nice erbaʿīn geçürdi kūşe-i vaḥdetde hem
Ẕikr [ü] fikri olmuşidi nām-ı Ḥaḳ ṣubḥ [u] mesā

5 Lücce-i ʿömri tamām olup anuñ tevḥīdle
Rūḥ-ı pākı döne döne eyledi ʿaẓm-i semā

6 Ḳabrine gelüp ziyāret eyleyen ḫalḳ-ı cihān
Oḳuyup bir Fātiḥa itsün ḫulūṣile duʿā

7 **Şehriyā** biri birine mıṣraʿ imdād idüp
Düşse bir beytüñ dū tārīḫ menḳūṭ-ı ḥarfi nola

8 Tekye-i dünyāyı Ḳuṭbu'd-Dīn Efendi terk ile
Göçdi ʿālemden aña cennāt cāy ide Ḫudā

Sene h.1170/m.1756

کوچدی عالمدن اگا جنّات جای ایده خدا

138
Tārīḫ-i Diger

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bu cihānı terk idüp ʿazm itdi mülk-i bāḳīye
Luṭfı ile ide kerem-i ʿālī derecāt Ḥaḳ

2 Müddet-i ʿömrini tevḥīdle geçürdi dehrde
Aña iḥsān eylemişdi böylece ḥālāt Ḥaḳ

3 İki destüm ḳaldırup tārīḫini didüm hemān /56a/
Eylesün Ḳuṭbī Efendi menzilin cennāt Ḥaḳ

Sene h.1170/m.1756

ایلسون قطبی افندی منزلن جنّات حق

139
Tārīḫ-i Vefāt-ı Duḫter-i Ḥüseyin Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ḥüseyin Aġa'nuñ duḫter-i pākı
On üç yaşında iken itdi rıḫlet

2 Bilüp dehrüñ beḳāsını o nev-res
Fenā mülkine eylemedi raġbet

3 Vefātını görince ol civānuñ
Hemān-dem vālidini aldı firḳat

4 İlāhī anlara ḳıl ṣabr-ı iḥsān
Naṣīb it hem aña luṭfuñla cennet

5 Didüm menḳūṭla tārīḫ **Şehrī**
Cenāb-ı Ḥaḳ ḳıla Gülşüm'e raḥmet

Sene h.1155/m.1742

جناب حق قیله کلسمه رحمت

140[320]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Dirīġā ʿāḳıbet göçdi fenādan
ʿAlī Paşa gibi nām ile meşhūr

2 Kerem ile cihānda miṣli nādir
Ġazāya ʿazm ide olurdı manṣūr

3 Hem üç defʿa alup mühr-i hümāyūn
Cihānı eyledi ʿadlile maʿmūr

4 Vekīl olup iki şāh-ı cihāna
Nizām-ı mülkete ṣarf itdi maḳdūr

5 O ḫidmet eyleyüp dört pādişehe
Ger oldı nice ʿālī-cāhla mesrūr

[320] Der-kenar: Vr. 56a.

6 Ki bildi yoḳ durur dehrüñ vefāsı
Bu dünyādan çeküp el oldı ol dūr

7 Budur Ḥaḳ'dan duʿāmuz **Şehrī** her dem
Anı luṭfile Ḥaḳḳ eyleye maġfūr

8 Çıḳup üçler didi menḳūṭla tārīḫ
ʿAlī Paşa ḳıla ḳabrüñ Ḫudā nūr

Sene h.1171/m.1757

علی پاشا قیله قبرك خدا نور

141[321]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ser-ġulām-ı bāḳī esbaḳ Ḥācı Ḥasan Aġa kim
O pīr-i pāk-nihād çekmeden cihān kederin

2 Bu dehri terk idüp ʿuḳbāya eyledi riḥlet
Maḳamın eyleye ol Ẕü'l-Celāl ḫuld-i berīn

3 Duʿāya iki elüm ḳaldırup didüm tārīḫ
Saña şefīʿ ola rūz-ı ḳıyām Ḥasan [u] Ḥüseyn

Sene h.1191/m.1777

سگا شفیع اولا روز قیام حسن حسین

[321] Der-kenar: Vr. 56a.

142[322]

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 ʿAsr-ı Sulṭān Muṣṭafā Ḫān'da
Aña virildi manṣıb-ı aʿlā

2 Olduġuçün ṣadāḳati maʿlūm
Oldı ikrām-ı pādişāha sezā

3 Ṭutamaz kimseler anuñ yerini
Bu emānet sezā aña ḥaḳḳā

4 Müjdesi ile buldılar feraḥı
Ser-te-ser şevḳile çü bay [ü] gedā

5 O sürūrile **Şehrī** ḫāme ile
Eyledüm böylece hemān imlā

6 Müjdesin gūş idince şādile
İtmedüm tārīḫüñ fikr aṣlā

7 Geldi yek-pāre menḳūṭ-ı tārīḫ
Oldı kemterüñ Emīn İsḥaḳ Aġa

Sene h.1172/m.1758

اولدى كمترك امين اسحق اغا

[322] Der-kenar: Vr. 55b.

143
Tārīḫ-i Vefāt-ı Dervīş Efendi Ket-ḫudā-yı Ḥażret-i Ṣadr-ı ʿĀlī

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eyledi riḥlet beḳā mülkine bir ẕāt-ı şerīf
Eyleyüp ẕenbini maġfūr Ḥaḳ ide aña ʿaṭā

2 Ol vücūd-ı bī-naẓīr vaḳtini ḫayra ṣarf idüp
Hem rıżāu'llāh içün saʿy eyledi ṣubḥ u mesā

3 Rāh-ı Ḥaḳḳ'a mālınuñ ekṣerini beẕl eyleyüp
Dehrde bay [ü] gedādan itdi taḥsīl-i duʿā

4 Gūş idenler fevtini idüp duʿā dirler idi /56b/
Eylesün dervīş maḳāmını senüñ cennet Ḫudā

5 Āh düşürdüm **Şehriyā** menḳūṭla tārīḫini
Biñ yüz yetmişde ʿāzim oldı Dervīş Muṣṭafā

Sene h.1170/m.1756

بيك يوز يتمشده عازم اولدى درويش مصطفا

144
Tārīḫ-i Sāl-i Ferruḫ-Fāl-i Cedīd

Müfteʿilün Müfteʿilün Müfteʿilātün

1 Bu sāl idüp pādişehüm size mübārek
Ḫallāḳ sürūrile ṣafālar vire her gāh

2 Şevḳile yazup **Şehrī** didi böylece tārīḫ
Sāl-i nevi Ḫān Maḥmūd'a saʿd eyleye Allāh[323]

Sene h.1157/m.1744

سال نوی خان محموده سعد ایلیه الله

145
Tārīḫ-i Çeşme-i Sulṭān ʿOṯmān Ḫān Der-Cāmiʿ-i Şerīf-i ʿOṯmāniyye

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Muṣannaʿ çeşme yapdı Sulṭān ʿOṯmān
Ṣuyı şīr ü şekker ḳand-i nübūt iç

2 Gelince āb didüm **Şehrī** tārīḫ
Ḫayırlu çeşmeden mā´ü'l-ḥayāt iç

Sene h.1169/m.1755

خیرلو چشمدن ما الحیات ایچ

[323] Mısrada vezin hatası vardır.

146

Tārīḫ-i Ḳāḍī-ʿAskerlik-i Rūm İli Velī Efendi

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Velīyyü'd-dīn Efendi ṣadr-ı Rūm'a viricek revnaḳ
Bu şādī ḫaberin gūş eyleyüp mesrūr ʿumūm oldı

2 Çıḳar yek-pāre tārīḫ ḥesāb it **Şehriyā** böyle /57a/
Velīyyü'd-dīn Efendi dir ki müjde ṣadr-ı Rūm oldı

Sene h.1171/m.1757

ولی الدین افندی دیرکه مژده صدر روم اولدی

147

Tārīḫ-i Binā-yı Sarrāc-Ḫāne

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ḥarīḳde yanıcaḳ Sarrāc-ḫāne
Yapup itdi taḥsīn ḫāṣıla ʿāmm

2 Gelüp biri didi menḳūṭla tārīḫ
Ḳuṣūrsuz oldı sarrāc-ḫāne itmām

Sene h.1171/m.1757

قصورسز اولدی سرّاج خانه اتمام

148

Tārīḫ-i Muḥaṣṣıllıḳ El-Ḥāc Ḥasan Aġa Der-Cezīre-i Ḳıbrıs

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḫulūṣ-i tāmla muḥaṣṣıl olınca Ḳıbrıs'a
Ne ḫoş yaḳışdı baḳ ol Aġa'ya muḥaṣṣıllıḳ

2 Ḥurūf-ı menḳūṭ tārīḫdür eyle **Şehrī** ḥesāb
Mübārek ola Ḥasan Aġa'ya muḥaṣṣıllıḳ

Sene h.1163/m.1749

مبارك اولا حسن اغايه محصّلق

149[324]

Tārīḫ-i Tezevvüc-i Pīrī Muṣṭafā Aġa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿiün

1 Muṣṭafā nām nesl-i pāk maḫdūm-ı ʿālī menzilet
Bu cihānuñ çün gözetmekdür bir vaḳt-i esʿaduñ

2 Eyledi eşrāṭ-ı sāʿatde kim olʿaḳd-i nikāḥ
Ḥaḳ mübārek idüp efzūn ideʿömr-i sermedüñ

3 Bu sürūr [ü] şevḳile al ḫāmeyi **Şehrī** ele
Eyle ṭaḥrīrine diḳḳat sen ḥesāb idicek

[324] Der-kenar: Vr. 57a.

4 Bir düşür ʿaḳide düşerse böylece tārīḫ-i pāk
Pīrüm icrā eyledüñ sünnet-i pākın Aḥmed'üñ

Sene h.1177/m.1763

پیرم اجرا ایلدك سنّت پاكن احمدوك

150[325]
Tārīḫ-i Vilādet-i Maḫdūm-ı Meḥemmed Ḥāmid Efendi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Faḫr-ı erbāb-ı ḳalem ḫ̬āce-i dīvān-ı maʿdelet[326]
Ḥażret-i Ḥāmid Efendi kāmil-i ʿaḳlü'r-reşīd

2 Maḥż-ı luṭfından Ḫudā ol ẕāt-ı pāka eyledi
Bir veledle itdi mesrūr ola dānā-yı ferīd

3 Secde-i şükr itse şāyeste dürür iḫlāṣile
Böyle dā′im pür-sürūr ide anı Rabbü'l-Mecīd

4 Gülistān-ı dehirde gül-berg-i rūyı ṣolmayup
Ol nihāl-i nāz-perveri ola baḫt-ı saʿīd

5 Bir düşür böylece menḳūṭile tārīḫ **Şehriyā**
Beyt-i vāḥidde ne deñlü eyledüñ fikr-i sedīd

---

[325] Der-kenar: Vr. 57a.
[326] Mısrada vezin hatası vardır.

6 ʿİlmile ṣāliḥ ʿāmellerle muʿammer ola hem
Ḥaḳ naṣīb eyleye Aḥmed Fāżıl'a ʿömr-i mezīd

Fī 27 Şaʿbān yevm-i bāzār Sene h.1189/ m.1775

حق نصيب ايليه احمد فاضله عمر مزيد

151

Tārīḫ-i İbḳā-yı Neẓāret-i Cezīre-i Midilli El-Ḥāc Meḥemmed Aġa

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Saʿādetle Midilli'ye olınca
Ḥacı Meḥemmed Aġa yine nāẓır

2 Ahālīden ṣorınca ḥāl-i şānuñ
Didi Şehrīyye bir cevāb ḥaẓır

3 Tefekkür eyleme it bunı taḥrīr
Budur tārīḫi anuñ eyü nāẓır /57b/

Sene h.1168/m.1754

بودر تاريخ انك ايو ناظر

152

Tārīḫ-i Muḥaṣṣıllıḳ-ı Ḥasan Aġa Debrelü-zāde Der-Cezīre-i Ḳıbrıs

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Muḥaṣṣıll oldı Ḳıbrıs'a sürūr ile Ḥasan Aġa
Her ānda rütbe-i ʿālīle mesrūr eyleye Mevlā

2 İdüp tebrikini **Şehrī** didüm menḳūṭla tārīḫ
Muḥaṣṣıllıḳ tamām ḳaddine lāyıḳ ḥilʿat-i aʿlā

Sene h.1170/m.1756

محسّللق تمام قدّينه لايق حلعت اعلى

153
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ḫalīl Muḥaṣṣıl-ı Der-Cezīre-i Ḳıbrıs-ı Sābıḳ

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Ḫalīl Aġa ʿadem iḳlīmine ḫayf eyledi riḥlet
Añun cürmini luṭfı ile maġfūr eyleye Mevlā

2 Didüm bir āhile **Şehrī** dem-i fevtinde tārīḫüñ
Ḫalīl'e eylesün Bārī maḳām-ı cennetü'l-Meʾvā

Sene h.1168/m.1754

خليله ايلسون بارى مقام جنّت المأوا

154[327]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿiün

1 Pādişāh-ı dād-güster şāh-ı Sulṭān Muṣṭafā
Ḫüsrev [ü] Dārā-ḫaşem ol şāh-ı İskender-nihād

2 Ṣadr-ı aʿẓam Emīn Paşa'yı serdār eyledi
Durmayup ʿahdine Mosḳo kāfiri itdi ʿinād

[327]Der-kenar: Vr. 57b.

3 İntiḳām ḳaṣdına taʿyīn eyledi ceyş-i füzūn
ʿAsker-i İslām'a Allāh eylesün luṭf-ı ziyād

4 Ḥarf-i menḳūṭile herkes böyle dir tārīḫini
Naḳṣ-ı ʿahd eyledi Mosḳo aña lāzım bir cihād

Sene h.1183/m.1769

نقص عهد ایلدی مسقو اکا لازم بر جهاد

155
Tārīḫ-i Dükkān-ı Berber ʿÖmer Aġa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿÖmer Aġa yapdı nev-dükkān kim
Her gelen idüp ṣafā itmez telāş

2 **Şehriyā** tārīḫini menḳūṭla dir
Tekke-i Selmān'dur gel ol tırāş /58a/

Sene h.1150/m.1737

تکّه سلماندور کل اول تراش

156
Tārīḫ-i Ḫitān-ı Meḥemmed Aġa

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 ʿAlī Beg idicek maḫdūm-ı ʿālī-ḳadrini sünnet
Ṣafālar eyleyüp oldı o ẕāt-ı muḥterem şādī

2 Ḥesāb idüp didüm menḳūṭile tārīḫini **Şehrī**

Meḥemmed'üñ ḫitānını mübārek eyleye Hādī

Sene h.1153/m.1740

محمّدك ختانيني مبارك ايليه هادى

157
Tārīḫ-i Vefāt-ı İbrāhīm Aġa Ketḫüdā-yı Muḥaṣṣıl-ı Ḳıbrıs

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İbrāhīm Aġa'ya ḫayf oldı hele ḫayf [u] dirīġ

Virmedi aña ecel ẕerre ḳadarca furṣatı

2 Çıḳdı bu mıṣraʿ zebānumdan didüm tārīḫini

Eyleye İbrāhīm'e Bārī maḳām-ı cenneti

Sene h.1165/m.1751

ايليه ابراهيمه بارى مقام جنّتى

158
Tārīḫ-i Dükkān-ı Berber Der-ḳurb-ı Sulṭān Meḥemmed Ḫān

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Resm- i nev üzre bu dükkān yapılup oldı binā

Bulamaz ṭarḥına naḳḳāşına bir kimse ḳuṣūr

2 **Şehrī** menḳūṭile aḥbābına dir tārīḫüñ

Gel ṣafāyla azacıḳ eyle bu dükkānda ḥużūr

Sene h.1163/m.1749

كل صفايله ازه جق ايله بو دكّانده حضور

159[328]
Tārīḫ-i Ḫāne-i İbrāhīm Aġa

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ne güzel olmuş maḥallinde binā
Bu muṣannaʿ ḫānenüñ ṭarḥına baḳ

2 Böylece yaz **Şehriyā** tārīḫini
Beyt-i İbrāhīm'i maʿmūr ide Ḥaḳ

Sene h.1165/m.1751

بيت ابراهيمى معمور ايده حق

160[329]
Velehu

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Daḫi nevreste iken bu cihāna itmeyüp raġbet
Sarāy-ı köhne dünyādan göçüp terk eyledi bir ẕāt

2 Çıḳar bu mıṣraʿ-ı tārīḫ ḥesāb it fevtine **Şehrī**
Meḥemmed Saʿīd'üñ Bārī maḳāmuñ eyleye cennāt

Sene h.1173/m.1759

محمّد سعيدك بارى مقامك ايليه جنّات

[328] Der-kenar. Vr. 58a.
[329] Der-kenar. Vr. 58a.

161[330]
Velehu

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Veled-i Aḥmed Aġa **Şehrī** vücūda gelicek
Der-ʿaḳab peyk-i ṣabā müjde getürdi yelerek

2 Geldi bu mıṣraʿ-ı tārīḫ hemān ḫāṭıruma
Çıḳdı gehvāre-i şādiyye Süleymān gülerek

Sene h.1145/m.1732

چقدی کهواره شادیّه سلیمان کوله رك

162[331]
Tārīḫ-i Ḫitān-ı Mīr Bekir

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Düşürdi **Şehrī** benden ḥarf-i menḳūṭile bir tārīḫ
Ḫitānını senüñ Mīrüm mübārek eylesüñ Mevlā

Sene h.1191/m.1777

ختانینی سنك میرم مبارك ایله سك مولا

[330] Der-kenar. Vr. 58a.
[331] Der-kenar. Vr. 58a.

163[332]
Tārīḫ-i Vilādet-i Maḫdūm-ı Ḥāc Saḳā

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḥamdü li'llāh maḥż-ı luṭfile idüp luṭf [u] kerem
Ḥāc Meḥemmed'i mesrūr eyledi Rābbü'l-ʿibād

2 Şimdi bir maḫdūm-ı pākīze aña iḥsān idüp
Eyledi bir ṭıfl-ı nevreste ile ḫurrem [ü] şād

3 Çıḳdı yek-pāre bu mıṣraʿ **Şehriyā** tārīḫ aña
Muṣṭafā'ya Ḥaḳ vire ʿömr-i ṭūl [u] ʿaḳl-ı ziyād

Sene h.1174/m.1760

مصطفی یه حق ویره عمر طول عقل زیاد

164[333]
Velehu

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 Düşse āh ile n'ola menḳūṭ-ı ḥarf-i tārīḫ
Mīr Maḥmūd'a maḳām eyleye cennāt Ḫudā

Sene h.1177/m.1763

میر محموده مقام ایلیه جنّات خدا

---

[332] Der-kenar. Vr. 58a.
[333] Der-kenar. Vr. 58a.

165[334]
Tārīḫ-i Vefāt-ı İsḥāḳ Aġa

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Hezār ḥayf bir civān-ı nāzenīn ʿazm-i beḳā itdi
Ki nevreste iken bildi ki bāḳī olmaya ḥayāt

2 İdince gūş didüm giryān giryān fevtine tārīḫ
İlāhī Seyyīd İsḥāḳ'uñ maḳāmını ḳıla cennāt

Sene h.1181/m.1767

الاهى سيّد اسحاقك مقامينى قيله جنّات

166
Tārīḫ-i Vefāt-ı Duḫānī Meḥemmed Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Oldı ʿuḳbāya Meḥemmed ʿāzim
Eyleye maẓhar-ı raḥmet Mevlā /58b/

2 **Şehrī** tārīḫini menḳūṭla dir
İde cennāt-ı maḳām aña Ḫudā

Sene h.1163/m.1749

ايده جنّات مقام اكا خدا

[334] Der-kenar. Vr. 58a.

167
Tārīḫ-i Vilādet-i Meḥemmed Saʿīd Çelebi Seyyid Ṣāliḥ Aġa-zāde

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Bi-ḥamdi'llāh Ḫudā Ṣāliḥ Aġa'yı maḫż-ı luṭfla
Müyesser eyleyüp itdi bu dem maḫdūmile ḫandān

2 Dū destüm ḳaldırup **Şehrī** duʿāyla söyledüm tārīḫ
Meḥemmed Saʿīd'e Bārī füzūn ʿömri ḳıla iḥsān

Sene h.1170/m.1756

محمّد سعیده باری فزون عمری قیله احسان

168
Tārīḫ-i Vefāt-ı Duḫter-i El-Ḥāc Ḥasan Aġa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Eyledi ʿazm-i beḳā nev-ṭıfliken bir nāzenīn
Cilvegāhını anuñ ʿAdn eyleye Rabbü'r-Raḥīm

2 Çıḳdı bu mışraʿ zebānumdan didüm tārīḫini
Fāṭıma'nuñ meskenüñ Ḥaḳ ide cennātü'n-Naʿīm

Sene h.1170/m.1756

فاطمه نك مسكنك حق ایده جنّات النعیم

169
Tārīḫ-i Dükkān-ı Berber Emīr ʿOṣmān Çelebi

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Ne ḫoş dükkān yapdı Aḳsarāy içre Emīr ʿOṣmān
Gelen aḥbāb dir muḥtāc buyura yārān celbiyye /59a/

2 Düşerse böylece tārīḫ-i nīkde bir düşür **Şehrī**
Bu nev-dükkānı mübārek ola ʿOṣmān Çelebi'ye

Sene h.1170/m.1756

بو نو دكّاني مبارك عثمان چلبيه

170[335]
Tārīḫ-i Vilādet-i ʿAbdu'r-Raḥmān Pīrī Aġa-zāde

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿiün

1 Nesl-i pāk bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr hem ẕāt-ı şerīf
Nām-ı pākı Muṣṭafā'dur maḫlāṣ olmış aña Pīr

2 İtdi ol ẕāt-ı şerīfe Ḥażret-i Ḥaḳ luṭf idüp
Bir veledle ḳıldı mesrur idüp eltāf-ı keṣīr

3 Eyleyüp ḫayrü'l-ḫalef hem ʿömrüñ efzūn eylesün
Dā´imā ekdārdan ḥıfẓ eyleyüp Ḥayy ü Ḳadīr

4 Gūş idince müjde-i vilādetin şevḳe gelüp
Ol sürūrla ḫāme aldı deste bu ʿabd-i ḥaḳīr

[335] Der-kenar: Vr. 59a.

5 Bir düşür **Şehrī** düşerse böylece tārīḫ-i tām

ʿAbdu'r-Raḥmān ḳadr-i luṭfile Allāh ide pīr

Sene h.1181/m.1767

عبد الرحمان قدر لطفيله الله ايده پير

171[336]

Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Maʿlūmiyye

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bāreka'llāh cāmiʿ-i ʿulyā

Ki ḥarīm-i miṣāl-i nūr [u] berrāḳ

2 Çıkup üçler didi buña tārīḫ

Oldı el-ḥaḳ bu Ḳaʿbetü'l-Uşşāḳ

Sene h.1189/m.1775

اولدى الحق بو قعبت العشاق

[336] Der-kenar: Vr. 59a.

Berāy-ı Muḥammes

Terkīb-i Bend

1

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Cevrile ẕerre ḳadar ḳalmadı ṭāḳat bende
Elem ile ṣanurum yoḳ gibi cānum tende
Derdüme olmaz ʿilāc gitsem eger kim Hind'e
Şerbet-i vaṣluñ olur baña devā her ḥīnde
Ya ne var luṭfuñ ile bizleri ḳılsañ ḫande
Bu mıdur cürmimüz olduḳ ki saña efkende
Diyemem ḥāl-i dil-i zārumı hergiz rinde
Uġradum ʿışḳuñ ile ḥāṣılı ben bu fende
Bu nezāket bu edā vardur efendüm sende
Olur üftāde olan şevḳle her dem bende
Keremüñ ile fütādeleri eyle memnūn
Ne revādur olalar cevr ü elemle maḥzūn

2 Uyup aġyārına bizleri unutduñ cānā
Çekülür mi bu ḳadar sevdicegüm cevr [ü] cefā
Bu mürüvvet midürür eyleyesin istiġnā
Ḳalmadı bende taḥammül bu cefāya şāhā
Saña ẓulm eylemek üftāde olana ne revā /59b/
Yaḳışur mı güzelüm ʿāşıḳa bu gūne edā
Merḥametden yā eṣer yoḳ mı mürüvvet eyā
Şāh-ı ḥüsn olan ider luṭfla her dem aʿṭā
Bī-vefālıġını yā bize de ḳılduñ icrā

İderüm cānla başı saña her demde fedā
Yine lāyıḳ mı begüm böyle sitemkār olmaḳ
Ne revādur sitemüñ eyleye āzār olmaḳ

3 Bize nisbet niçün aʿdālara virdüñ furṣat
Anlar eyler güzelüm ʿāşıḳa her dem nisbet
Cevrini çekmege ḳalmadı a ẓālim ṭaḳāt
Yoḳ mı āṣār-ı taraḥḥum eyle ẕerre şefḳat
Merḥamet ʿādet iken size olupdur ʿadelet
Eyler iḍlāl seni elbetde raḳīb-i bed-baḫt
Ele girmez bu güzelüñ demi geçer furṣat
O vaḳit şimdiki gibi bulamazsuñ ʿizzet
Ṣoñra üftāde olanlar saña itmez raġbet
Ol zamān bezme gelürsüñ güzelüm bī-minnet
Her işüñ ṣonunı fikr eyle de inṣāf eyle
Ḳalbini āyīneveş sevdicegüm ṣāf eyle

4 Bizi maḥzūn idüp aʿdāları memnūn itdüñ
Ḥāl-i üftādeyi cevrile digergūn itdüñ
Didemün yaşını mānende-i Ceyḥūn itdüñ /60a/
Bu derūn mülkini yaġmaya şebḫūn itdüñ
Ne revādur bu elemle bizi maḥzūn itdüñ
Doġrısı bu ki bu dem ṭavrını pek dūn itdüñ
O sitemlerile benüm cigerüm ḫūn itdüñ
Alduñ ey Leylīveşüm ʿaḳlumı Mecnūn itdüñ

Eski şehre şeh-i ḥüsnüm yeñi ḳānūn itdüñ
Nuṭḳa ḳudret ḳomadın söyle ne efsūn itdüñ
Diyemem kimselere ḥāl-i dili sulṭānum
Kerem olursa yine senden olur cānānum

Sende āṣār-ı kerem [ü] luṭf [u] mürevvet yoḳ mı
Merḥametden yā eṣer ẕerrece şefḳat yoḳ mı
Luṭfuñ aġyāra mıdur bizlere nevbet yoḳ mı
Ġayrı dildādelerüñ var bize minnet yoḳ mı
Bu ḳadar sözlerüme nuṭḳa yā ḳudret yoḳ mı
Ḫāṭır-ı ʿāşıḳa bir kerre riʿāyet yoḳ mı
Eyle fermān şeh-i ḥüsnüm bize ḫidmet yoḳ mı
Kūyına varsam o aġyār o bed-baḫt yoḳ mı
Ẕerre inṣāf [u] kerem sende ḥaḳīḳat yoḳ mı
Ḳalmadı ṭāḳatımuz ṣabra ʿināyet yoḳ mı
Şehriyāyı gözedüp eyleme ḫāṭırdan dūr
İltifātından anı eyleme cānā mehcūr

2
Berāy-ı Müseddes Der-Evṣāf-ı Pādişāh-ı ʿĀlem-penāh

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Pādişāh-ı rubʿ-ı meskūn o şeh-i ẕī-şāndur /60b/
Cümle dānā-yı cihān reʾyine hep ḥayrāndur
Kārı elṭāf [u] mürüvvet ile çün iḥsāndur
Rūyı güldi dehruñ el-ḥaḳ şevḳile ḫandāndur
Sāyeʾ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

2 Oldı eyyām-ı şerīfinde āsūde cihān
Vaḳt-i āsāyiş ile olmaḳdadur emn [ü] emān
Böyle şādī demleri görmedi bu çeşm-i zamān
Bizlere elzem ḫulūṣile duʿā itmek hemān
Sāyeʼ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

3 Yoḳ göñüllerde hele bir dürlü endūh [u] elem
Pür-neşāṭ ʿālem bu ānda kimsede yoḳ ẕerre ġam
Ḥażret-i Ḫālıḳ bize ḳıldı yine luṭf [u] kerem
Bu ṣafānuñ şükrini itmek gerekdür dem-be-dem
Sāyeʼ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

4 Ḥamdü li'llāh yoḳ elem cümle sürūr āmādedür /61a/
ʿĀlemüñ göñlü kederden ḥaḳ bu kim āzādedür
Şarḳ tā ġarb mülketi hep ser-te-ser ābādedür
İʿtibārı ol şehüñ her demde ʿadl [ü] dādedür
Sāyeʼ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

5 Gelmedi dünyāya böyle bir şeh-i ʿālī-vaḳār
Hem keremdür hem bahādur miṣli nādir şehriyār
Bendesi ḳıldı ʿālemi ol pādişāh-ı kāmkār
Taḫt-ı ʿOṣmānī anuñla şimdi eyler iftiḫār
Sāyeʼ-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

6 **Şehriyā** ʿālem zamānında idüp ẕevḳ [ü] ḥużūr
Luṭfudur bendelerine ẕerrece bulmaz ḳuṣūr
Cümle raḥāt üzredür ʿahdinde anuñ mār [u] mūr
Görmedi gerdūn böyle pādişāh-ı bī-ḳuṣūr
Sāye´-i ʿadlinde hep ḫalḳ-ı cihān şādāndur
İdelüm ẕevḳ [ü] ṣafā bu devr-i Maḥmūd Ḫān'dur

3
Müseddes

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Zārılıḳ ile göge çıḳdı benüm efġānum /61b/
Bu felekde baña raḥm eylemedüñ cānānum
O ḳamer-rūy [u] hilāl-ebrūña ben ḥayrānum
Bilmem ay-pāresi misüñ a meh-i tābānum
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum

2 Gāhice ʿāşıḳa luṭfile idersen ḫande
Cān virür yolına cānā saña olan bende
Uġradur ḫavfum odur ki seni aġyār fende
Yoḳ mıdur ẕerrece inṣāf [u] ḥaḳīḳat sende
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum

3 Bir ʿilāc eyle ṭabībüm yetişür eyleme lāf
Ḫasteyüm geldi devā vaḳt-i emān el-inṣāf
Şerbet-i vaṣlını gör hele gerekmez baña şāf
Ġayrı şimden gerü ben diñleyemem lāf [ü] güẕāf
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum

4 Ṭop-ı ġam bedenümi dögmede her dem her bār
Bu derūn-ı ḥışnını żabṭ eyleyüp aldı ekdār
Ceyş-i neşāṭ senüñile hele gelmekdür kār /62a/
Eyle imdād kerem [ü] luṭfıla ey ʿālī-vaḳār
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum

5 Medḥ ider ẕāt-ı şerīfini senüñ bay [ü] gedā
Ben de meddāḥınum ey şūḫ-ı cihānum ḥālā
ʿAhd ü peymān unutmaḳ ola mı saña sezā
Gözlerüm gözlemede yolını her dem cānā
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezme gelseñ ne olur sulṭānum

6 **Şehriyā** senden ider sevdicegüm nīze niyāz
Dilegüñ eyle ḳabūl eyleme bī-çāreye nāz
Ḫāṭıruñ olmasun āzürde saña açdı rāz
Aña bir şāfī cevāb vir sözü eyleme dırāz
Ey mürüvvetlü efendüm a şeh-i ḫūbānum
Bir kere bezmüme gelseñ ne olur sulṭānum

4
Müseddes

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Devr-i gül geldi begüm cümle ṣafā āmāde
Elde gerekdür ola gül gibi cām-ı bāde
ʿĪş [u] nūş eyle keder itme hele nihāde /62b/
Ber-ṭaraf ḳıl ġam-ı hicrān getürme yāde
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

2 Güzelüm maḥfīce hem olup ülfet idelüm
Bir nihānīce maḥal ṭarḥ idüp ʿişret idelüm
Rāzumızı açalum baḥs [ü] maḥabbet idelüm
Eyle teşrīfe kerem gizlice ṣoḥbet idelüm
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

3 Başımuzdan savalum ġā´ile-i aġyārı
Bir gün uġurlayalum seni ʿadūden bārī
Baḫtımuz olurise bize felekde yārī
Yanımuzda yine ṣalındı[ru]ruz dildārı
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

4 Baḥr-ı ʿışḳ içre muvāfıḳ yine bād esdi bu dem
Ġayrı şimden gerü bir dürlü ṣaḳın çekme elem
Keştī-i şevḳe binüp itme tevaḳḳuf bir dem
Maḫfice saña refīḳ olduġı yārüñ ne kerem
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a /63a/
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

5 Cedvel-i Sīm kenārında idüp ẕevḳ ü ṣafā
İdelüm ānda meẕāḳımuzı cānā icrā
Her zamān böylece furṣat demi düşmez tenhā
ʿAhdine dur bizi ferdālara ṣalma cānā
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

6 Gülşene şevḳle ʿazm eyledi rindān-ı cihān
Oldılar gül gibi gül-rūları görüp ḥayrān
Yalıñuz şimdi efendüm bu ḳuluñ ḳaldı hemān
Luṭf ḳıl eyleme bu kemteri cānā giryān
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda

7 Cisr-i sürūrı geçüp eyledüm ānda ḳarār
O çemenẕārı görince yā ḳalur mı efkār
Böyle ẕevḳimüzi görse ḥased eyler aġyār
Vaʿde-i teşrīfini **Şehrīye** eyle iḳrār
Ḥāṣılı ʿazm idüp ṭoġrıca Saʿd-ābād'a
Ẕevḳ-i ṣoḥbet iderüz öyle feraḥ-efzāda /63b/

5
Taḫmīs Der-Ġazel-i ʿİzzet Paşa

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Fütādegānuñ o dil-cū gelince yanına dek
Ḫadeng ġamzeleri kār itdi cānına dek
O ḳabżasını tamām doldurup nişānına dek
Çeküp kemānını tā ṭarf-ı ebrūvānına dek
Geçürdi tīrini ʿuşşāḳuñ üstüḥānına dek

2 Felekde var mı gören söylesün o dil-cūyı
Yā aya kim virür öyle hilāl-ebrūyı
O māh-çehre ḳamer gibi ṣāfī rūyı
Baña ḳalursa degişmem ol ḫāl-i Hindūyı
Eger ki virseler Īrān'ı Iṣfıhān'ına dek

3 Fütādesiyüm o yāruñ ne dir ise disün el
Çeker idüm ben anuñ zaḥmetini ger nice yıl
Niyāz idüp didüm aña bu ḳanlu yaşum sil
Ṣarıldı sīneye güstāḫlıḳlar eyledi dil
Ṣoyup o dil-beri tā bend-i çiltiyānına dek

4 Müsāʿid olmadı baḫtum deyü ger olma melūl
Taḳarrub itmege cānāna çün gerekdür uṣūl
Bu sözlerümi benüm gūş idüp gel eyle ḳabūl
İder mi fā´ide hīç ıżṭırāb-ı tabʿ-ı ʿacūl
Ḥuṣūl-i kāma tevaḳḳuf gerek zamānına dek /64a/

5 Girer mi destimüze **Şehrī** öyle bir furṣat
Cihānda nādir olur dil-rübāda bu ḫaṣlet
Ne yārī imiş o ṭāliʿ hele ne ḳuvvet baḫt
Bu şeb nigār gelüp cāme-ḥāʿbuma **ʿİzzet**
Uyutmadı beni kāfir ṣabāḥ ezānına dek

6
Taḫmīs Der Ġazel-i Ṣabīḥ Efendi

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḫayāl-i zülfile yek ḫayālüñ gitse ger Çīn'e
Ki sevdā-yı ser-i zülfi getürür seni Çīn'e
Alup başa o ḳayd düşmesin beyhūde dür-çīne
Ḫaṭā eyler düşen sevdā-yı zülf-i dām-ı pür-çīne
Olur ḫāl-i siyeh murġ-ı dili ṣayd itmege çīne

2 Gelürse meclise dildāra it ḥāl-i dili inhā
Maḥabbet baḫṣini aç destine ṣun sāġar-ı ṣahbā
Dem-i furṣatı fevt itme ṣarıl ayaġına tenhā
Nihānī būse-çīn-i laʿl-i yār ol cāmveş ammā
O sırr-ı mübhemi bildirme aġyār-ı süḫan-çīne

3 O şāh-ı ḥüsnüm oldı ḥüsnile dehr içre çün meşhūr
O mülk-i ḥüsninüñ żabṭına ḫāl-i Hindūdur me´cūr
O kākül ile zülfe imdāda her dem ṣarfdur maḳdūr
Olur iḳlīm-i fes çeyş-i Ḥabeş'le ser-te-ser maḥṣūr
Ṭaġıldukça o müşgīn ṭurreler ṭaraf-ʿaraḳ-çīne /64b/

4 Ḥaḳīḳatde hele ġāyet fitnedür ʿuḳde-i zülfüñ
O pür-çīde dāmı olmuş resendür ʿuḳde-i zülfüñ
Yetişmez aḳl [u] idrāk bir düzendür ʿuḳde-i zülfüñ
Sevād-ı çeşm-i āhū-yı Ḫuten'dür ʿuḳde-i zülfüñ
Şebīh itmek anı ʿaynı ḫaṭādur nāfe-i Çīn'e

5 Ṣatar üftādeye çīn-i cebīn sūk içre kendinden
Alınmaz aṭlas-ı ḫoş-reng rūy-ı āteşīninden
Ferāġat eylesün cāy-ı ʿışḳ-ı bāzār-ı Çīn'inden
Sevenler fülfül-i ḫālüñ geçer çīn-i cebīninden
Metaʿ-ı Hind'e rāġıb raġbet itmez Çīn ü Māçīn'e[337]

6 Görince ḫaṭṭ-ı yāri eyleme āh [ü] enīn ey dil
Siyeh-i baḫtum deyü ebrūlarını itme çīn ey dil
Gün aḫşāmlu durur oldı şeb-i vuṣlat yaḳīn ey dil
Ḫaṭā verse ne ġam ol ser-tırāş-ı meh-cebīn ey dil
Şeb-i vuṣlatda dendānum olurken hem-çü mū-çīne

7 O ḳāşı yayımuñ her bir ḫandenüñ ġamzesi bir tīr
Kemend-i zülfüne düşenüñ ider cānına te´ṣīr
Şikār-ı ṣayda üftāde-i ʿışḳı istemez tedbīr
İdüp ol şeh-suvār āhū-yı āhum Çīn siḥr-naḫçīr
Gehī fitrāk-ı nāza bend ider ḳor gāh ḥurçīne

[337] Mısranın Sabih Dîvânı'ndaki şekli: *"Bilen ḳadr-i metaʿ-ı Hindi gitmez Çīn ü Māçīne"*. Özdingiş, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, s. 744.

8 Bulunmaz çerçide tuḫfe ḳumāş hem yādigār olmaz /65a/
O bulsa kendüyi ṣaṭar anuñ beyʿinde kār olmaz
Şikārı ol irer o kendüsi saña şikār olmaz
Süḫan-perver yanında ḫod-fürūşe iʿtibār olmaz
Ṭururken şāh-ı bender bender-i maʿnāda cercīne

9 Derbānı bu naẓmuñ istemez pür-çīn zīrā kim
Ḳapanmaz beyt-i eşʿār anuñla mefhūm-ı beyt tā kim
Açıḳ beyne's-sütūr **Şehriyā** hemān gül [ü] raʿnā kim
Şikāf-ı beytün olur mıṣraʿ-ı yek-laḫt gūyā kim[338]
Ser-i gülmīḫ-i mażmūnum **Ṣabīḥā** gelse perçīne

7
Taḫmīs-i Ġazel

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çıḳarmaz hergiz o dil-cū seni ḫāṭır-nevāzından
Hele ser-rişte virme el-ḥaẕer kim ʿişve zebāndan
Ḥaẕer ḳıl gelürse meclise baḫṣ açma rāzından
O yārüñ çü efzūn olmada gitdükçe nāzından
Cefāsı artmada dildādenin her dem niyāzından

[338] Mısranın Sabih Dîvânı'ndaki şekli: *Şikāf-ı beyt olurdı mıṣraʿ-ı mevzūn gibi yek-laḫt.* Özdingiş, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, s. 744.

2 Bize teşrīf-i vaʿde eylemişdi ḫaylīden ol yār
Dū çeşmüm yolda ḳaldı gelmedi o bī-vefā dildār
Bu sırr-ı mübhemi bir maḥreminden itdüm istifsār
İşitdüm daʿvet itmiş ol perī bezmine aġyār
Ḫaberdār olmadı bir ferdānuñ esrār [u] rāzından

3 Seyāḥat-ı kūy-ı cānāndur heveskār olmam dūra /65b/
Mükedderdür sefer terk eyle yārdan olma mehcūra
Cihānı geşt idüp varsan eger Çīnile Faġfūr'a
Geçilmez öyle belden varmazsan kūh-ı billūra
Derūnın ḳılca ḳalur ol meyānda iḫtirāzından

4 Ne żaʿfum var ki zülfüñ bend-i zencīr eyledi cebrin
Taraḥḥum eylemez ġamzen kaşun icrā ider emrin
Şikār eyler dili o çeşm-i mesti bilemem ṣırrın
O ḥāli ġāret [ü] yaġmā ider ʿuşşāḳınuñ ṣabrın
Boġazda bir ḥarāmīdür baḳar her dem firāzından

5 Uṣūlīle n'olur bir būselik faṣleylesen cānā
Karāruñ ile gerdāniyye itme evc-i istiġnā
ʿAdū def gibi dögsün sīnesini ey melek-simā
Kulaġuñ bur ki ṭanbūruñ nevāyını ola icrā
Maḳāmātı dolaşdırma ʿIrāḳile Hicāz'ından

6 Gedāyum gerçi ammā degme şūḫa serfürū itmem
Enīsüm sensin ancaḳ ġayr-i yāri ārzū itmem
Cihān bir yana gelse rāz-ı ʿışḳı güft [ü] gū itmem
Hezārān dilrübā olsa bu nuṭḳumdan rücūʿ itmem
Ümīdüm ẕerrece yoḳdur cihānuñ ser-firāzından

7 Bunı señ **Şehriyā** şevḳile gel ʿirfāne naḳleyle
Bu bir nev-dāsitāndur diñlesün yārāne naḳleyle
Yegān [u] nādirān-ı ʿaṣr olan cānāna naḳleyle /66a/
Sitāyiş birle ol şūḫa birāz rindāne naḳleyle
Ne ḥāṣıl bu ʿālemün sūz [u] güdāzından

İBTİDĀ-YI ĠAZELİYYĀT

FİʾL-ḤARFİ'L-ELİF

1
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Çün bendegān niyāz ide iderʿaṭā Ḫudā /66b/
Ḥaẓẓ iderʿabdi eylese her dem recā Ḫudā

2 Maḥrūm ḳalmaz elbet o maḳṣūdına irer
Her demde her nefesde ki dir ol Ḫudā Ḫudā

3 Mümkin midür ki olmaya ol maẓhar-ı luṭuf
Ẕikrile fikri rūz-be-şeb çün ola Ḫudā

4 Eyle niyāzımuzı kerem eyleyüp ḳabūl
İki cihānda bizi ʿazīz eyle yā Ḫudā

5 Ḥācātda itme ẕerre ḳuṣūr eyle sen niyāz
Ḥaẓẓ iderʿabdi eylese **Şehrī** recā Ḫudā

2
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gördüm o yāri nādiredān söylerüm saña
Bir ḫūb ḥüsni var ki civān söylerüm saña /67a/

2 Ṣan gülsitān-ı nāzda bitmiş o naḫl-i nāz
Mānend-i ser-i tāze fidān söylerüm saña

3 Ṣandum o māh-çehrenüñ ebrūsını hilāl
Rūyı felekde mihre nişān söylerüm saña

4 Açdırma baña defter-i hicrān sevdigüm
Rāz-ı derūnı ṣoñra nihāñ söylerüm saña

5 Aʿdā söziyle varma ṣaḳın kūy-ı dilbere
Pek diñle bu sözümi ʿayān söylerüm saña

6 Her yerde eylemem saña ḥāl-i dili beyān
Maḫfice bezme gel o zamān söylerüm saña

7 Dīdemden aḳdı ḳanlu yaşum cevr-i yārile
Ārām itmez āb-ı revān söylerüm saña

8 Luṭf eyle gel ki Şehrī-i zār ḫaste ḥāldür
Derdümi ey ṭabīb o zamān söylerüm saña

9 Defterī Mīr ʿİzzet'e ʿarż it bu şiʿrini
Yoḳdur cihānda öyle yegān söylerüm saña

10 Var ḫāk-i pāyına yüzüni sür de luṭfı gör
Durma oturma deyü emān söylerüm saña

11 Ne geldi dehre öyle hünerver ü ne gelür
Görmedi anı çeşm-i cihān söylerüm saña

12 Ṣıdḳ [u] ḫulūṣ üzre duʿā ḳıl aña deyü
Her vaḳt her zamān her ān söylerüm saña

13 Ḥaḳ ʿömrini füzūn ide deyü begüm her ān
Budur duʿām rūz [u] şebān söylerüm saña /67b/

3

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yārdan sīb-i ruḫuñ almaġa idince recā
Nāzile ḫandeler idüp baña dir ki alma

2 Bizde aḫşāmlıḳ içün o meh-çehre bu şeb
Rūşen eylemege ḫāneme gelür mi eyā

3 Luṭfı var olsun o aġyārına uymaz bir dem
Diñlemez sözlerini ẕerre o nāzende edā

4 Ḫaber alduḳda benüm ḫaste-i ʿışḳ oldıġumı
Ol ṭabībüm dil-i bīmāruma eyledi devā

5 Būselik ile maḳāmāta girüp ol şehnāz
İtse gerdāniyye faṣlını uṣūlile icrā

6 **Şehriyā** bezmüme tenhāca gelürse cānān
İderüm ḥālümi maḫfī aña ʿarż u inhā

4

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ol perī bilmem ne efsūn ne ḫayāl eyler baña
ʿAḳlumı yaġmā idüp siḥr-i ḥelāl eyler baña

2 Dünki gün meclisde keyfiyyet ile o mest-i nāz
Ġayrı yārüñ var mıdur deyü su´āl eyler baña

3 Ḫāne-i aġyāra varma dir isem cānā yine
İncinür ol bu sözüme infiʿāl eyler baña

4 ʿArż-ı ḥāl ile o yāre ḥālümi ʿarż idicek
Didi ol şāh-ı ḥüsün çoḳ ʿarż-ı ḥāl eyler baña

5 Mūmiyānı ḳıldan ince dir isem eger rindān-ı ʿışḳ[339]
Öyledür belī dimez de ḳīl [ü] ḳāl eyler baña /68a/

6 İde bir kez **Şehrī** ol meh-rūyını göstermeyüp
Maḥ-ı nev gibi o ebrūsuñ hilāl eyler baña

5

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣanki bir meh gibi ol ʿarż-ı cemāl olmış saña
Böyle ḥüsniyle o dil-cū ḫūb-ḫiṣāl olmış saña

[339] Mısrada vezin hatası vardır.

2 Ẕerre ayrılup cüdā olmaz yanından çün raḳīb
Maḫfī gelmek bezme ey yārüm muḥāl olmış saña

3 Dimedüm mi çarpılursın itme teshīre heves
Ol perīnüñ ger ḫayāliyle ḫayāl olmış saña

4 ʿĀḳıbet o zülf-i kāfir seni de itdi esīr
Uġrayup zāhid o ḳayda gör ne ḥāl olmış saña

5 **Şehriyā** dir ki raḳīb varma ṣaḳın cānā yine
Bilmem o cānān ne yüzden infiʿāl olmış saña

6

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Gelmedüñ bezmüme ey şūḫ bu şeb n'oldı saña
Bezme ʿuşşāḳını terkine sebeb n'oldı saña

2 Devr-i gül geldi niçün böylece ḫāmūş olduñ
Bu dem ey bülbül-i şūrīde ʿaceb n'oldı saña

3 İtme üftādeye ʿünfile ʿitāb luṭf eyle
Yoḳ mıdur sende ya inṣāf [u] edeb n'oldı saña

4 Güzelüm ḥaḳḳına bir söz dimedüm incinicek
Nedür āzārile beyhūde ġażab n'oldı saña

5 Beni ḳo yirde ṣalu virme raḳīb pek ṭut
Görimedi gözüñ aʿdāları pes n'oldı saña /68b/

6 **Şehriyā** görmeyeli şevḳle ārzūnı çeker
Görmedük biz seni ey bint-i ʿineb n'oldı saña

7

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İtme üftādeye ey ṣūḫ-ı cihān istiġnā
Çekülir mi güzelüm böyle her ān istiġnā

2 Sīnemi deldi o ġamzeñ oḳu cānā hergiz
Buldı menzilini ey kaşı kemān istiġnā

3 Ḳalmadı ṣabrile ṭāḳat çekemem bu cevri
Gel kerem ḳıl a begüm itme emān istiġnā

4 İder ʿuṣṣāḳına her dilber olan luṭf-ı ziyād
Raḥmdır eylemez ey nādiredān istiġnā

5 Budur āyīn felek cevr idüp erbāb-ı dile
Dönüp ʿaksine o itmede hemān istiġnā

6 Böyledür ʿādet-i maḥbūb ezelden **Şehrī**
ʿĀṣıḳı ide niyāz ide civān istiġnā

8

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḫayāl-i yārile oldı nice fikr-i füzūn peydā
Dem-ā-dem giryeden olmaḳdadur dīdemde ḫūn peydā

2 O Leylā-yı cemālüñ ʿışḳına düş olalı gönlüm
Gezüp kūh-ı belāda itdi Mecnūnveş cünūn peydā

3 Tamām ezberlemiş mekteb-i nārda şīveden dersi
Daḫi nev-ṭıfl-ı ebced-ḫān iken itmiş fünūn peydā

4 Ezelki ṭarz [u] ṭavrı terkedüp çün nāz-perverdüm
Fütādegānına eylemede o cevr-i dūn peydā /69a/

5 O yārüñ ḥasretiyle aġladukça **Şehrī** āhile
Dem-ā-dem giryeden olmaḳtadur dīdemde ḫūn peydā

9

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Şāḫ-ı güle gelince didi merḥabā ṣabā
Virdi o şevḳ-i gül ile nice ḥıbā ṣabā

2 Gül-i mevsim-i bahār gelüp müjde idicek
Giydirdi aña gül gül-i nāzik ʿabā ṣabā

3 Başlı başına serv niçün būyı çeker deyü
Bāġdan kesüp emegini itdi hebā ṣabā

4 Eṭfāl-ı çemeni büyüdüp itdi tertīb
Şimden gerü ṣafāyla düşsün baba ṣabā

5 Nāmile gitse uçar o şevḳ-i cenāḥla
Gelmez baʿīd hüdhüde mülk-i Sebā ṣabā

6 Pāk itdi **Şehrī** geldügi sāʿatde gülşeni
Ṣaḥn-ı çemende ḳoymadı ẕerre ḳabā ṣabā

10

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānān içün elbet olur aġyāra mudārā
Her demde ider ʿāşıḳ-ı bī-çāre mudārā

2 Pendümi benüm diñlemez ol şūḫ-ı cihānum
İtmekden uṣandum aña her bāra mudārā

3 Ne terkider aġyār uṣanur ne cefādan
Uġratdı beni ḳaydla efkāra mudārā

4 Bir dalda ḳarār eyleyemez ʿışḳla bülbül
Her-bār ider gül içün o ḫāra mudārā /69b/

5 Her ānda taḥammül ile ṣabrı ḳoma elden
Cevr-i felege dehrde çün çāre mudārā

6 **Şehrī** sözümi eyle ḳabūl itme tehevvür
Üftāde olan her dem ider yāre mudārā

11

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Nedür üftādelere böylece cevrile cefā
Yoḳ mıdur ẕerre ḳadar sende begüm būy-ı vefā

2 Yine gelmezsüñ eyā şūḫ-ı cihānum bezme
Ne münāsib bizi ferdālara ṣalmaḳ cānā

3 Cümle varum yolına sevdicegüm ṣarf itdüm
Naḳd-i cānum daḫi olsun saña her demde fedā

4 ʿAzm-i gülẕār idelüm geldi bahār ey dil-cū
Maḫfice eyleyelüm ʿişretle ẕevḳ [ü] ṣafā

5 Uġrayup yoḳlamaduñ **Şehrī**-i zārı bir kez
Ḥasretüñ ile yola baḳmada her dem bu gedā

12

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḥāl-i cānāneyi aġyār ṣaḳın ṣorma baña
Arayup aġzumı her-bār ṣaḳın ṣorma baña

2 Ġam-ı hicr [ü] elem-i yārile ben ḫaste-dilüm
Ey ṭabīb derd-i dil-i zār ṣaḳın ṣorma baña

3 İtmedüm ʿazm-i gülsitān o gül-i ruḫsārsuz
Gül-i gülzar [ü] çemenzār ṣaḳın ṣorma baña

4 Kūyına vardıġumı dün ḫaber almış aġyār
Bugün eyledügi āzār ṣaḳın ṣorma baña /70a/

5 Sūḳ-ı ʿışḳ içre şikār aldum o vaṣl-ı yāri
Eyü bāzār o bāzār ṣaḳın ṣorma baña

6 **Şehriyā** ḫayretle çekdügini kendü bilür
İntiẓāruñ ile efkār ṣaḳın ṣorma baña

13

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yine germābede seyr eyledüm bir dilber-i raʿnā
Hilāl-ebrū ḳamer-ruḫsārile ṣan ġurre-i ġarrā

2 Vücūd-ı nāziki ser-tā-ḳadem billūrdan berrāḳ
O sīm-endāmile āyīne-i endāmdur gūyā

3 Ṭutuşdum külḫan-āsā nār-ı ʿışḳı ile gördükde
Aña yandum yaḳıldum āb [u] tābile olup sūzā

4 Bulınca anı çün ḥalvet ḳarārum ḳalmayup ṣabra
ʿAraḳ-rīz-i ḥicāb olarak itdüm ḥālümi inhā

5 İki çeşmümden aḳdı lūle gibi girye-i ḥasret
Hemān ḥāl-i dilümden eyledüm o dem nice şekvā

6 Özledüm līf miṣāl ṣābūnveş aña ezildüm çoḳ
Mürüvvet varsa ānda ider luṭfı ile iczā

7 O āyīne-i endāma sezā cān naḳdini koysam
Meṣeldür çünki ḥammāma giren derler dinür zīrā

8 Bu sūzināk edālarla ġazel ṭarḥ eyleyüp **Şehrī**
O āteş ile ḥasb-i ḥālümi naḳl itdüm icmālā

14
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Miṣli nādir ola bir şūḫ-ı yegān lāzım saña
Öyle yār olsun ki her vaḳt her ān lāzım saña /70b/

2 Hem enīs ola dile hem ola rāz-ı maḥremüñ
Ara bul ey dil ki öyle bir civān lāzım saña

3 Bülbül-āsā ġonca-femler ile ülfet itmege
Mevsim-i gül geldi ʿazm-i gülsitān lāzım saña

4 Niceden āvāresin kūyından anuñ ey göñül
Kākül-i cānāne gibi āşiyān lāzım saña

5 Gāhī āġūşa çeküp gāhī ḳadeḥkār olmaġa
Bezm-i meyde her zamān sāde ruḫān lāzım saña

6 Eylemez misüñ ʿışḳla bir yerde ārām [u] ḳarār
Defʿ-i sevdā itmege seyr-i çemān lāzım saña

7 Daḫi nevreste dürür o ṭıfl-ı nāzik **Şehriyā**
Vaṣlına irmege anuñ çoḳ zamān lāzım saña

15

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Oldum maḥabbet ile o cānāna āşinā
Bildüm o bī-vefāyı ki bīgāne āşinā

2 Ṣanur idüm felekde anuñ āşināsı yoḳ
Ol yādigār gördügi nādāna āşinā

3 Bilmez idüm yanumda refīḳüm raḳīb imiş
Geldükde bezme çıḳdı o cānāna āşinā

4 Ancaḳ cihānda mā´il-i zülf-i siyehsin göñül
Senden ziyāde zülfüne ol şāne āşinā

5 Yanma o şemʿ-i rūyına pervāne olma gel
Āteş ile ezel hele pervāne āşinā

6 **Şehrī** göñül virince o dildārı añladum
Bilmez idüm meger ki o bīgāne āşinā /71a/

16

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey felek añma ṣaḳın ol meh-i tābān[ı] baña
Diñlerüm söylersen söyle o cānān[ı] baña

2 Gül-i gülzār [u] çemenzār o gül-i ruḫsārsuz
Alamam bir pula virseñ de gülistānı baña

3 Şeh-i ḥüsn olana ḫidmet nice olur bilürüm
Ṣanma ki ögredesin ʿaḳılla erkānı baña

4 Raḥm idüp ḥāl-i dil-i zāruma eyler keremi
Hele taḳrīr idemem itdügi iḥsān[ı] baña

5 **Şehriyā** olalı üftāde o dil-cūya göñül
Ki unutdurdı hep aḥbābile yārān[ı] baña

FİʾL-ḤARFİʾL-BĀʾ

17

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dest-i miḥnetden alınmaz mı bu dāmānum ʿaceb
Ḳoyu virmez mi felek ẕerre giryānum ʿaceb

2 Daʿvet eyledüm o meh-rūyı gelür mi eyā
Bizde aḫşāmla çıḳa mı meh-i tābānum ʿaceb

3 Görmedüm yāri ḫaber alamadum ṣıḥḥatini
Ḫastelendi mi yine gelmedi cānānum ʿaceb

4 Ḥayretümden göricek yārümi bir āh çekdüm
Bilemem rāzumı duydı mı ki yārānum ʿaceb

5 Rind-i devrān [ü] zamān şiʿrüme taḥsīn itmiş /71b/
Ne zamān gördi benüm **Şehrī** bu dīvānum ʿaceb

18

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eyledüm nice niyāzile viṣālüñ maṭlūb
Yine cānāna maḥabbetlüce yazdum mektūb

2 Cümle ḫūyı gibi ḥüsni güzel ol maḥbūbuñ
Ḫāṣılı kār anuñ eṭvārlarıdur hem merġūb

3 Ne ḳadar serkeş olursa da yine ʿāşıḳına
Raḥmdur luṭfile inṣāfa gelür her maḥbūb

4 İçirüp meyi o dil-cūyı biraz söyledelüm
Şıḳılur zār-ı dilüñ açmaġa ġāyet maḥcūb

5 Bir maḥallile ḥesāb olmadı ẓahriyye-i dil
Der-kenār oldı buyur eyle efendim maḥsūb

6 Çü ḥayāli ile dildārumuñ itdüm taḥrīr
Bu ġazel geldi benüm tabʿuma ġāyet ile ḫūb

19

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Olmadı gülsitānda dilşād ʿandelīb
Eylerdi zārılıḳ ile feryād ʿandelīb

2 Cevr [ü] cefā-yı ḫār ile gül uġrına bu dem
Eyledi ḳuşça cānını āzād ʿandelīb

3 Bezm-i çemende nāle vü feryādına baḳup
Şāh-ı gül eylesün saña imdād ʿandelīb

4 Açdı yüzüni ġoncalaruñ kendüsi yine
Bu rūzigāra eyledi isnād ʿandelīb

5 Nāy-ı nevāya uydı maḳāmāt devr idüp
ʿUşşāḳda ḳarār virür üstād ʿandelīb /72a/

6 Gül şevḳi ile tāzeleyüp **Şehrī** derdini
Böylece ḳıldı bir ġazel īcād ʿandelīb

20

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yār iken mülk-i dilüm itmege berbāda sebeb
Yapdı luṭfile yine oldı o ābāda sebeb

2 Göricek rūyını bülbül gibi nālān oldum
Hele ol gül-ruḫdur nāle [vü] feryāda sebeb

3 Elde varum tükedüp hep yolına ṣarf itdüm
Yoḳ ki sermāyem elümde ola īrāda sebeb

4 Pādişāhsuñ güzelüm ẓulmüñi refʿ it dilden
ʿAdl [ü] dādile şehā olma nev-īcāda sebeb

5 Kāfir zülfüñ esīr eyleyüp aldı göñlümi
Dest-i kāfirden anı ḳurtar ol āzāda sebeb

6 **Şehriyā** naẓmuñı yaz böylece dīvān olsun
Bir gün ola oḳıyan seni ola yāda sebeb

21[340]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Sensin bu derde uġradan dil-i uşşāḳ-ı zār heb
Niçün idersin anlara āzārı bī-sebeb

2 Derd-i ġamuñla zār [u] zebūn oldı ḫaste-dil
Ḥummā-yı cevrinile yine ṭutdı beni teb

3 Ḫāl-i ruḫuñla neş´e vü keyfüm benüm tamām
Bāde ile ne berş gerekdür baña ne ḥab

4 Uyma nifāḳına ṣaḳın aġyārınuñ ṣaḳın
Aʿdā sözile eyleme üftādegāna ḍarb

5 Luṭf [u] kerem-i Ḥażret-i Mevlā'ya şükr ḳıl
Ḥamd eyle **Şehrī** Ḥażret-i Ḫallāḳ'a rūz [u] şeb

22

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O cānānum degüldür çoḳ şükür ki bī-vefā meşreb
Fütādegānını terk eylemez ol āşinā meşreb

2 Ḳarār itmez ṣafāsuz ẕerre deñlü eylemez ārām
İder ʿazm-i çemenzār nāzlı yārümdür ṣafā meşreb

[340] Der-kenār: Vr. 72a.

3 Teraḥḥum eyler ʿuşşāḳa hezār luṭf [u] mürüvvetle
Ne müşkildi olaydı bī-raḥm yā pür-cefā meşreb

4 Gelince meclise rinde riyā eyleme ey zāhid /72b/
Olup rindān-ı ʿışḳa ol her ānda bī-riyā meşreb

5 Ḥaẕer ḳapılma gördükde ṣaḳın sen duḫter-i rezi
Bozulma öyle mekkāreye olma mübtelā meşreb

6 Tekebbürlük nedür bilmez o şāh-ı ḥüsnüm ey **Şehrī**
Hele dünyāda sulṭānum gibi yoḳdur bir gedā meşreb[341]

23

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Var eyle ey göñül yine ol şūḫa intisāb
Aʿdālarından itme ṣaḳın ẕerre ictināb

2 Cāna geçirdi ol ḳaşı yā kirpigüñ oḳın
Tatar ġamzesi dilümi eyledi ḫarāb

3 Ḫaylī dem oldı defter-i rāzum açılmadı
Gelseydi bezme yārile görür idüm ḥesāb

4 Günden güne ṭarāvet artup ʿiẕārınuñ
Hem nāḳış olmadı ruḫ-ı cānāndan āb [u] tāb

[341] Mısrada vezin hatası vardır.

5 Dīvān-ı ḥüsne **Şehrī** çıḳup ʿarż-ı ḥāl ṣun
O şāh dād ider saña lā-büd virür cevāb

24

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Kākül-i cānān kim gördiyse ḥayrān oldı heb
Ḫayretile ṭaġılup ʿaḳl-ı perīşān oldı heb

2 Bāġ-ı ḥüsnüni nev-bahār ḫaṭṭile revnaḳ bulup
Devr-i gül gidüp ʿiẕārı sünbülistān oldı heb

3 İltifāt-ı yārile mesrūr olınca ṣad şükür
Cümle efkār [u] elem dilden girīzān oldı heb

4 Eyledük bāde-i şevḳ-efzāyı nūş o yārile
İçdügüm mey ṭoġrısı ki cānuma cān oldı heb /73a/

5 Aġladukça yārümi yād eyleyüp ḥasret ile
Ḥālüme vāḳıf olanlar daḫi giryān oldı heb

6 **Şehriyā** gördükde ḫayretle o dildārı hemān
Ṣabra ḳalmadı ṭaḥammül cümle tālān oldı heb

FİʾL-ḤARFİʾT-TĀʾ[342]

25

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Sākī serümi bir cāmla mesrūr ider elbet
Yapub bu ḫarābātda maʿmūr ider elbet

2 Bī-nām [u] nişān olduġına eyleme efkār
Bu devr-i zamān seni de meşhūr ider elbet

3 Aġyārına bir demde göñül uymaz o dil-cū
Bir gün ola yanından anı dūr ider elbet

4 Bir kerre ele defter-i ʿuşşāḳ alursa
Bizüm daḫi ismimüzi mesṭūr ider elbet

5 Şehnāz maḳāmına girerse eger ʿuşşāḳ
Āġāzesini pest ile māhūr ider elbet

6 Ġaddār felek bizlere çoḳ görüp o yāri
Kūyından anuñ **Şehrī** mehcūr ider elbet

[342] Başlık metinde sehven 26 numaralı gazelin başına yazılmıştır.

26
Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿūlün

1 Efkāra düşüp eyleme daʿvā-yı maḥabbet
Düşmez saña bin vechile ġavġā-yı maḥabbet

2 Mecnūn-ṣıfat gezme be-yābān-ı belāda /73b/
Dīvāne ider seni o Leylā-yı maḥabbet

3 ʿUşşāḳ maḳāmına uṣūlile girince
Artırdı cünūnumı bu dem nāy-ı maḥābbet

4 Bāzār-ı maḥabbetde bulunmaz o yorulma
Girmez eline senüñ o kālā-yı maḥabbet

5 Eglencesidür ʿāşıḳ-ı zāruñ yine hergiz
Bir başḳa ṣafādur feraḥ-efzā-yı maḥabbet

6 Hep söyler idüm ḥāl-i dil-i zārumı **Şehrī**
Luṭfile eger virürse berāy-ı maḥabbet

27
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Meydān-ı ʿışḳa gel güzelüm ḳahramānlıḳ it
Yaşılma pek baş ayaġını pehlivānlıḳ it

2 Ḳaşuñ çatınca söyleşemem çeşm-i kīnile
Ey ġamze girüp aramuza tercemānlıḳ it

3 Üftādegāna cevr [ü] cefā eyleme yeter
ʿUşşāḳına enīs olup mihribānlıḳ it

4 Cānāna mācerā-yı dili eyle hep beyān
Naḳl eyle sergüzeşt-i göñül ḳıṣṣa-ḫānlık it

5 Bāġ-ı ümīdine diküp o naḫl-i nāziki
Ṣıdḳile aña ḫidmet idüp bāġbānlıḳ it

6 Ayrılma bekle kūyını ol nāz-perverüñ
Ārzū-yı şevḳile gözedüp pāsbānlıḳ it

7 Yāruñ metāʿ-ı vaṣlını gözet ḳaçurmasun
Yād ele girmesün o ḳumāş dīdebānlıḳ it

8 Görince şiʿrini diye rind āferīn saña /74a/
Ṭarḥ-ı ġazelde **Şehrī** yine nev-zebānlıḳ it

28

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Girmez eline her kişinüñ kimyā-yı baḫt
İksīr miṣāldür hele ol simyā-yı baḫt

2 İtmez cihānda ẕerrece raġbet gedālara
Güldürmez ʿālem içre ki her dem gedā-yı baḫt

3 Her kime ṣorsan andan ider āh-ı ṣad hezār
Bu ʿālem içre herkes ider iştikā-yı baḫt

4 Ol dilrübāyı aldı elimüzden ʿāḳıbet
Çoḳ gördi yārla eyledigümüz ṣafā-yı baḫt

5 Aḥbāba ṭāliʿümden idince şikāyeti
Şehrī didi ki çekdücegüñ muḳteżā-yı baḫt

29

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿūlün

1 Teşrīfüñüz ey şūḫ-ı cihān oldı iṣābet
Doġrısı hele bu gülüşüñ maḥż-ı kerāmet

2 Ḥāl-i dilüme eyle teraḥḥum kerem ile
Luṭfını dirīġ eyleme it baña ʿināyet

3 Zülfüñ dili bu ḳaydla uġratdı bu derde
Ṣuç bende degül bulma baña ẕerre ḳabāḥat

4 Cānān seni bir günde ider luṭfına maẓhar
Çekme göñül efkārile her demde ḳasāvet

5 Eşʿarını **Şehrī** göricek rind-i zamān dir
Bu tāze zebānile nedür bu feṣāḥat /74b/

30

Müfteilün Fāʿilün Müfteilün Fāʿilün

1 Eyledüm bezme o gül-rūy-ı nigārı daʿvet
Bilürüm eyler anı bezme hezārı daʿvet

2 İntiḳām almaḳ ise ḳaṣduñ eger aġyārdan
Gizlice eyle bu dem ḫāneye bārī daʿvet

3 Bize daḫl eylerken ben ḫaber aldum zāhid
Dünki gün maḫfice eylemiş o yāri daʿvet

4 Bāġdan ayaġını kesdügi gibi sermā
Rūzigār eyledi gülzāra bahārı daʿvet

5 Rūz gel deyü varup yāre niyāz eyleyemem
İderüm her güzeli leyl [ü] nehārī daʿvet

6 Bu çemenzārda bulup cāy-ı ṣafā maḫfī mekān
Şehriyā eyledüm ol ʿālī-vaḳārı daʿvet

31

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Şaṭrancda o şāh çıḳar demedi baña at
Zūrile bu piyādesini itdi kiş [ü] māt

2 Maṭlūbumuz hemān yalıñuz sensin ey perī
Aʿdā refīḳ olursa saña yolda bār sat

3 Ol āfitāb[ı] bezme bugün daʿvet eyledüm
Aḫşamlarsa dirüm o meh-rūya bizde yat

4 Emdüm lebini aġzuma aldum ʿaḳīdeveş
Pek ṭatlı geldi leẕẕet[i] ḫoş ṣanki bir nebāt

5 Renc [ü] ġamuñla ḫaste göñül bir devā gerek
Gelmezsün ey ṭabīb gele cismimüze ḥayāt

6 Ol ḳaşı yayımuñ yetişür kirpiki oḳı
Üftādegān-ı ʿışḳa ne lāzım çeke bisāt /75a/

7 Evṣāf-ı yāri yazmaġa ḫāmeñ olursa sīm
Şehrī sezādur olsa o taḥrīre zer devāt

32

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿūlün

1 Beyhūde yere eyleme cānāna naṣīḥat
Efsāne gelür hep aña efsāne naṣīḥat

2 Varduġına aġyāra ḫaber aldum o yāri
Varma deyü eylemüşdüñ ana naṣīḥat

3 Mecnūn miṣāl oldı göñül ʿışḳla şimdi
Eyler mi ḳabūl bu dil-i dīvāne naṣīḥat

4 Mey içme güzel sevme dimem rind-i cihāna
Yoḳ yere ʿabeṣdür hele rindāna naṣīḥat

5 Bend eyleme aġyāra ṣaḳın olmaz o ışlāḥ
Ber-vechile kār itmez o nādāna naṣīḥat

6 Ben diñlemedüm kimseleri ṭoġrusı **Şehrī**
Yārān degül eyledi bīgāna naṣīhat

33[343]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānā bizi aʿdālara şekvāya ne ḥācet
Beyhūde yere ġamz ile iġvāya ne ḥācet

2 Ey şūḫ cefākār olup aġyārına her dem
Aʿdā sözi ile ḳurı ġavġāya ne ḥācet

3 Bīgāneleri eyleyüp esrā[r]ına maḥrem
Üftādelere vaʿde-i ferdāya ne ḥācet

4 Hem-bezm-i raḳīb olduġını biz ḫaber alduḳ
Bizden güzelüm ṣaḳlayup iḫfāya ne ḥācet

[343] Der-kenār: Vr. 75a.

5 Dök sīm ü zeri pāyına düş eyle niyāzı
Ol dil-beri tesḫīr içün esḫāya ne ḥācet

6 Ben muʿterif-i cürmüm efendüm saña geldüm
Aʿdā gibi **Şehrī** ḳulına rāya ne ḥācet

34

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefʿūlü Feʿūlün

(Mefʿūlü Feʿūlün)

1 Ġamzeñ yetişür ḳanumı dökmege a zālim
Şemşīre ne ḥācet
Bendeñe ʿitāb eyleme luṭfile civānum
Eyleyüp ʿināyet

2 Uyma ṣaḳın aġyārına ey āfet-i devrān
Ol kāfir-i bed-ḫū /75b/
Zülfüñ gibi başdan çıḳarur seni civānum
Bende mi ḳabāḥat

3 Maḫfice begüm seyr-i gülistāna gidince
Bizi de cebir it
Güller gibi açıl n'olur ey ġonca-dehānum
Kim gele şeṭāret

4 Aʿdāyla meclisde görince seni cānā
Ḥayret beni aldı
Ṣabr itmege ḳalmadı o dem tāb [u] tüvānum
Nedür bu felāket

5 Doġrısı bu kim ḳaldı gözüm yolda efendüm
Gel bezme kerem ḳıl
Sensin gice gündüzde olan fikr-i ḫayālüm
Ey ḳaddu ḳıyāmet

6 Eşʿārını görenler ider cümlesi ṭaḥsīn
Ey **Şehrī**-i şeydā
Kimdür senüñ üstāduñ a şīrīn-zebānum
Nedür bu feṣāḥat

35

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ol yāre mācerā-yı dili naḳle ezber it
Ḫāṭırda ḳalmaḳ içün anı cümle defter it

2 Ġam-ḫānede oturma göñül çekme bu ġamı
Destine al da sāġarı çek defʿ-i ekder it

3 Şāyān iderse vaṣla o dil-cū seni eger
Yolına mā-meleki virüp maṣraf-ı zer it /76a/

4 Var ayaġına meykedeye duḫter-i rezüñ
Fuçı dibinde anı görüp der-çember it

5 Cānā ne demde bezmine gelürise raḳīb
Fāş itme kimselere nihānīce ḫaber it

6 Geşt eyle **Şehrī** ʿālemi gönlünce yār bul
Bir çeşm-i āhū ile şikār-ı sayd-i dilber it

36

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ṣafādur mevsim-i gül ola çün gülzārda ʿişret
Olur rindāne ṣoḥbetile bu çemenzārda ʿişret

2 Çemende her dıraḫtüñ sāyesi ber-cāy-ı āsāyiş
İderüz yārile üftādegeh-i cūybārda ʿişret

3 Durur mı ʿīş [ü] ẕevḳ vaḳti ʿaceb ʿayyāş olan ḥāli
İdüp meclisi āmāde ider her bārda ʿişret

4 O mest-i nāzumı gördüm gelür ser-mest-i nāz olmuş
Budur ẓannum nihānī eylemiş aġyārda ʿişret

5 Ṣadā-yı ʿandelībi diñleyüp **Şehrī** ṣafā eyle
Hele ḫoşdur çemenzār olıcaḳ bahārda ʿişret

37

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ey bāġbān o gül-i gülistānı gör gözet
Ber-bād ḳoparmasun gel her yanı gör gözet

2 Aġyār ṣaḳın o yā[r]uma kim ḳaṣd itmesün
Bezme gelince her dem o cānānı gör gözet

3 Māh-ı ṣıyāmuñ evvelini gör de ṭut yeme /76b/
Żabṭ eyle māh-ı ġurre -i Ṣaʿbān[ı] gör gözet

4 İskender itdi ẓulmete ḥayāt içün sefer
Ḫıżır'a didi ki çeşme-i ḥayvān[ı] gör gözet

5 Cānā gelince meclis rindāne şevḳile
Luṭf it keremle ḫāṭır-ı yārān[ı] gör gözet

6 Bu ʿabd-i kemterine ʿitāb itme ḳıl kerem
Üftādeñ oldı **Şehrī** her ān[ı] gör gözet

FİʾL-ḤARFİʾŞ-ŞĀʾ

38

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çemende nālesine bülbülüñ gülzārdur bāʿiş̲
Anuñ feryād [u] efġānına her dem ḫ̲ārdur bāʿiş̲

2 Ne itdi n'eyledi āḫ̲ir beni dūr eyledi yārdan
Bizümle ülfeti ḳaṭʿ itmege aġyārdur bāʿiş̲

3 Firāḳına ṭaḥammül idemem ṣabra ḳarārum yoḳ
Beni bīmār-ı ʿışḳ itmege hicr-i yārdur bāʿiş̲

4 Her ānda devr-i ebvāb eyleyüp hergiz niyāz itmem
Benüm böyle tehī-dest ḳalduġuma ʿārdur bāʿiş̲

5 Oñulmaz yāre açdı sīneme o tīr-i müjgānı
Derūnum şerḥasına ġamze-i ḫ̲ūnḫ̲ārdur bāʿiş̲

6 O deñlü nāle ile zārına **Şehrī** hezār-āsā
O ġonca-leb o ḫ̲ande-rū o gül-i ruḫ̲sārdur bāʿiş̲

39

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eylemek hele naṣīḥat o ḫ̲ūbāna ʿābeş̲
Diñlemez sözlerini söyleme yābāna ʿābeş̲ /77a/

2 Kūy-ı cāna yine aġyār nihānīce varup
Bizleri gizlice ġamz itmiş o ḫūbāna ʿābeş

3 Rūzigārdan ṣaḳınur gülleri nādān ḳoparur
Bāġbān ḫidmet ider bāġ-ı gülistāna ʿābeş

4 Nāzile ṭaġıdur ol kākülini cānānum
Ne içün anı perīşān ider şāne ʿābeş

5 **Şehriyā** söyleme bir söz ṣaḳın ol cānāna
Diñlemez sözlerini söyleme yābāna ʿābeş

FİʾL-ḤARFİʾL-CĪM

40
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Zinhār yāre söz dime aġyārı gör de gec
Ẕerrece dūr olmaz o her-bārı gör de gec

2 Olma fütāde her dem o gül-çehreyi görüp
O gül-ʿiẕārı o gül-i ruḫsārı gör de gec

3 Bend-i belāya düşme ṣaḳın ḳayda uġrama
Dām-ı belā-yı zülf-i siyehkārı gör de gec

4 Pek mübtelāsı iseñ eger duḫter-i rezüñ
Bir kerre ayaḳ üzre o mekkārı gör de gec

5 Vardukda kūy-ı yāre ḳarār itme ẕerrece
Āzār ider seni o sitemkārı gör de gec

6 Her gördügün civāna göñül virme **Şehriyā**
ʿĀlemde āşināsı hezār yāri gör de gec /77b/

41

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Güzelüm seyr idelüm gerden-i kāfūrını ac
Nāzile tügmeni çöz sīne-i billūrını ac

2 Meclise gel ki şeṭāret gele üftādelere
Gül gibi cāmile güller gibi gül-rūyını ac

3 Çoḳ zamāndur ki sıḳıldı ne durur ḫum içre
Mey-fürūş görelüm o bāde-i engūrını ac

4 Dem-i ẕevḳ geldi ṣafā it ne ṭurursun cānā
Ḫᵛāb-ı ġafletden uyan nergis-i maḫmūrını ac

5 **Şehriyānuñ** budur senden efendüm dilegi
Nāzile tügmeni çöz sīne-i billūrını ac

42

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 İtme cihānda kimselere ʿarż-ı iḥtiyāc
Ṣabr eyle açma rāzını olur iseñ de ac

2 Ṣıḥḥat bulurdı ḫaste-dilüm ey ṭabīb-i cān
Bir kerre bezmimüze gelüp eyleseñ ʿilāc

3 Ḳıymet yetişmez oldı ḳumāş-ı viṣāline
Sūḳ-ı maḥabbet içre o kālā bulup revāc

4 Aʿdā söziyle terkedüp üftādegānı yār
Bīgāne oldı bizlerile itmez imtizāc

5 Hīç iḥtirāz itme ṣaḳın mūmiyāndan
Āsān geçersüñ ol beli virince yāre bac

6 **Şehrī** muʿammer olsun o şūḫ ḫāṭırum ṣorup
Nuṭkı bu oldı bizlere dir nicedür mizāc /78a/

43

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Zāhidā meclise geldükde riyā eyleme hīc
Sāḳī cām ṣunsa eger eyleme red çek al ic

2 Örseletmez saña kālā-yı viṣālini o yār
Anı endāze-i ʿaḳlına göre sen ölç bic

3 Ḳorḳarum ḫaste ider bu dil-i zārı hicrān
Doġrısı firḳat-i cānān hele ġāyetile güc

4 Her zamān fitne bıraġan ara yire aġyārdur
Bu ḫuṣūṣda bulamaz ẕerre ḳadar bizlere ṣuc

5 Yār hem-bezm-i raḳīb olduġını ṣaḳlarken
Keyfiyet ile bu dem söyledicek virdi uc

6 Ṭop gibi yaḳdı göñül ḫışnını **Şehrī** yārüm
Ne beden ḳaldı ne bārū ne ḥisārile ne burc

44[344]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey göñül ġayrı yeter saġār-ı ṣahbādan gec
İçme mey sevme güzel o ḳadd-i bālādan gec

2 ʿIşḳile bunca felāket ne çekersin Mecnūn
ʿAḳluñı başına devşir gel o Leylādan gec

3 Şemʿinüñ āteşine pervāne vücūduñ yaḳma
Kendüni itme telef şemʿ-i şeb-i eẕādan gec

4 Ḫārdan ḳurtaramazsın gülini ey bülbül
Yoḳ yere eyleme zārī gül-i raʿnādan gec

5 Düşme sevdāsına zülf-i siyeh-i cānānuñ
Aña sevdā-yı siyeh dirler o sevdādan gec

6 İtme daʿvā-yı maḥabbet ḥaẕer eyle **Şehrī**
Gel bu maḥkeme-i ʿışḳa ḳurı daʿvādan gec

[344] Der-kenār: Vr. 78a.

45

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Kūy-ı yāre varmaġa yoḳ ṭāḳatüm reftār güc
Ḥālümi ʿarż itmege bīmārum güftār güc

2 Ġamz idince bizleri aġyār o dil-cūya dimiş
İtmege üftādegānı bī-sebeb āzār güc

3 Sırr-ı ʿışḳı ṣaḳla cānuñ gibi ser vir virme ṣır
Keşf-i rāz-ı mācerā bīgāneye düşvār güc

4 Ṣuçlu yoḳdur töhmeti bir ferd almaz üstüne
Muʿterif-i cürm olup itdügini iḳrār güc

5 Ḳurtaramaz ḫār elinden gül bir dem ʿandelīb
Gülistān-ı ʿışḳda doġrısı cevr-i ḫār güc

6 Bir ṣabāh Leylā beni teşhīr ḳıldı **Şehriyā**
Şimdi ben Mecnūn-ı ʿışḳ olduġumı inkār güc /78b/

FİʾL-ḤARFİʾL-ḤĀʼ

46

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Gel mevsim-i gül seyr-i gülsitān ne müferriḥ
Açılmış o gül-ġonca-i ḫandān ne müferriḥ

2 Ṣan geldi bahār virdi çemen gibi leṭāfet
Bāġ-ı ruḫa sebz-i ḫaṭṭ-ı ḫūbān ne müferriḥ

3 Mānendeʼ-i gül açdı ʿarak rūyını yārüñ
Meclisde hele gör ruḫ-ı cānān ne müferriḥ

4 Ḫaṭa itmiş o yār ṣoḥbet-i rindān idüp gūş
Dir baña her ān ülfet-i yārān ne müferriḥ

5 Bu gice tamām on beşine girdi o meh-rū
Ay gibi o meh-çehre-i raḫşān ne müferriḥ

6 **Şehrī** göricek tāze ġazellerini rindān
Dimiş ki bu şiʿrle bu dīvān ne müferriḥ

Fİ'L-ḤARFİ'L-ĠĀ

47

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Göñüller açıldı yine geldi gülistāna ferruḫ
Seyr-i gülşen ile gelür dil-i nālāna ferruḫ

2 Ne zamān bezmimüze gelse o cānāne virür
Nice ṣad gūne ṣafā ile hele cāna ferruḫ

3 Göricek duḫter-i rezi keyf gelür rindānuñ
Ol neşāṭile virür ḫāṭır-ı yārāna ferruḫ /79a/

4 Yāri aġyārla gör o dem ẕerre ḳadar[345]
Ġam [u] ekdārile gelmez hele rindāna ferruḫ

5 Gözümüñ yaşına raḥm eylemedi dildārum
Virmedi bir sözile **Şehrī**-i giryāna ferruḫ

[345] Mısrada vezin hatası vardır.

Fİ'L-ḤARFİ'D-DĀL

48

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eyle aḥvālini ʿarż eyler o dildār meded
Raḥm idüp ʿāşıḳa her dem ider ol yār meded

2 Begüm iḳrārına çoḳdan dolaşur aġyāruñ
Kerem it eyleme vaṣluñ aña iḳrār meded

3 Vardı ḳuş uyḫusına bülbül-i zār ḫāmūşdur
Uçurup uyḫusını eyleme bīdār meded

4 Dime bāzār-ı viṣālini ṣaḳın aġyāra
Ḳalsun ey şūḫ-ı zamān öylece bāzār meded

5 Çekmege ḳalmadı ṭāḳat güzelim derd [ü] ġamuñ
Eyleme cevr [ü] sitem bizlere her-bār meded

6 Mededüm ḳalmadı gel eyle teraḥḥum cānā
Luṭf ḳıl eyleme bu **Şehrīyi** āzār meded

49[346]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Kūs-ı neşāṭla oldı nümāyān ṣadā-yı ʿīd
Velvele bıraḳdı ʿāleme hem huy hāy-ı ʿīd

2 Her dil-rübāyı rām idüp mübtelāsına
Şādī ider sürūrile bay ü gedāyı ʿīd

3 Dem ursa būselikden o şeh-nāz uṣūlile
Nāyile virse meclise neş´e-fezāyı ʿīd

4 Sükker lebini aġzuma virüp ʿakīdeveş
Ḫandeyle dir ki baña budur muḳteżā-yı ʿīd

5 Furṣat demidür eyle temennī viṣāline
Her şūḫ yanında muʿteber olur recā-yı ʿīd

6 Aḥbābile sürūr eyle **Şehrī** feraḥ ile
Allāh'a çoḳ şükr ola itdüñ safā-yı ʿīd

[346] Der-kenār: Vr. 79a.

50

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cū bī-vefādur eyleme andan vefā ümmīd
Ḥaḳīḳat merḥamet ü şefḳat olmaz mübtelā ümmīd

2 Ṣaḳın taḥrīk idüp eyler perīşān zülfini cānā
Gezüp şevḳile būy-ı zülfini eyler ṣabā ümmīd /79b/

3 Aḥibbā didügümiz hep hezārān āşinā çıḳdı
Bulınmaz dost-ı ṣādıḳ itme hergiz āşinā ümmīd

4 Mey-i nābdan ziyāde neş´edār olur dil [u] cānum
Göñül cām-ı lebinden her dem eyler sākīyā ümmīd

5 Ḳonuşmaz ādemile ādem olmaz ol perī hergiz
Umulmaz ẕerre insāniyyet eylemek ḫaṭā ümmīd

6 Fütādegānına **Şehrī** cefā itmek dürür kārı
O dil-cū bī-vefādur eyleme andan vefā ümmīd

51

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 ʿAraḳ o gül gibi ruḫsār-ı yāri ḳıldı küşād
Bu meclis içre olanlar hep oldılar dil-şād

2 Ṭutıldı ḳaldı göñül dām-ı zülfine cānā
Keremle göñlümi it ḳayd-ı kākülinden āzād

3 Nice ḳābilimüz aña bende olmaz ʿuşşāḳı
O şūḫa nāzile şīve olınca māder-zād

4 Ne ḥācet eyleyeyüm rāzumı aña ifşā
Żamīr-ı ʿāşıḳı añlar o ṣāḥib-i istiʿdād

5 Yapılmayup dil-i virānem olmuşdı ḫarāb
O yārüm eyledi miʿmār-ı luṭfla inşād

6 Neṣāyiḥ eyleme maġrūr-ı ḥüsn olan yāre
Felekde bir gün anı rūzigār ider i[r]şād

7 Mürüvvet [ü] keremüñ eyleme dırīġ cānā
Nigāh-ı merḥametüñ **Şehrīye** idüp muʿtād /80a/

52

Mefāʿiün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Yapılmadı dil-i virāne her-çi bād-ā-bād
Ḫarāb oldı bu kāşāne her-çi bād-ā-bād

2 Taḥammül idemedüm gördügümde ol yāri
Ḳapılduġumı didüm ana her-çi bād-ā-bād

3 Yemm-i maḥabbete ṣaldum bu zevraḳ-ı dilümi
Düşer ise n'ola ʿummāna her-çi bād-ā-bād

4 Ne deñlü cevr [ü] cefā itse nāzile cānān
Dimem o cevrümi yārāna her-çi bād-ā-bād

5 O şemʿ-i rūyına pervānedür göñül her dem
Yanarsa şemʿ-i şebistāna her-çi bād-ā-bād

6 Şikār iderse beni ḫāl-i dil-rubā **Şehrī**
Ḳalursa ṣayd-ı dili ol dāne her-çi bād-ā-bād

53[347]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yā Hū didüm ki görince o dildāra yā meded
Dinmez mi öyle dilbere her-bāra yā meded

2 Mānend-i gül ḳızarmış o gül-rūy-ı nāziki
Güller gibi açılmış o ruḫsāra yā meded

3 Fesden nezāket ile çıḳarmış o kākülüñ
Ol kākül ile ṭurre-i ṭarrāra yā meded

4 Eller sürer safāsını ol nāz-perverüñ
Dirsin görince sen anı bī-çāre yā meded

[347] Der-kenār: Vr. 80a.

5 Bir kerre baḳ da söyle sen inṣāfla **Şehriyā**
Dinmez mi öyle dilbere her-bāra yā meded

54

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bir kere eylemedüñ ey şeh-i ḥüsnüm bize dād
Şimdi dīvānına çıḳdum ki ideyüm feryād

2 Sen efendüm gibi şīrīn-dehenüñ ʿışḳı ile
Doġrısı bu hele ṭaş kesmede oldum Ferhād

3 Murġ-ı göñlüm ṭutulup ḳaldı ser-i zülfünde
Ḳuşça cānumı benüm ḳurtarup eyle āzād

4 Uyma aġyār sözine ʿahdi unutma hergiz
Bezme teşrīfüñle bizleri eyle dil-şād

5 **Şehriyā** geldi begüm saña niyāz eylemege
Bu niyāzını ḳabūl eyleyüp eyleme ʿinād /80b/

55

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çemende bülbür zār itmededür ḫārdan feryād
Hücūm-ı ḫārile eyler her ān gülzārdan feryād

2 Felekde kevkeb-i baḫtdan o itmez ẕerrece şekvā
Bu rūzigārdan eyler hele efkārdan feryād

3 O Leylīveş benüm ʿaḳlumı alup eyledi Mecnūn
Teraḥḥum eylemez ḥālüme o dildārdan feryād

4 Derūnum ḥışnını bu leşker-i ġam eyledi maḥṣūr
Döger ṭop-ı elem bedenümi efkārdan feryād

5 Beni dūr eyledi cānāneden aġyār-ı bedkār çün
İderüm gördügüm aḥbāba aġyārdan feryād

6 Cihānda ḳanġı ʿāşıḳ var ki şekvā eylemez yārdan
Fütādegān [u] maḥbūbān ider hep yārdan feryād

56

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nedür cihānda ʿāleme cevr [ü] cefā-yı bād
Bu rūzigārda va[r] mı ki sürmüş ṣafā-yı bād

2 Her kim görürise aña āşinā olur
Dinürse kim ʿaceb mi hezār āşinā-yı bād

3 Çoḳ gördü yārla ẕevḳimüze eyleyüp ḥased
Dūr itdi bizden āḫir o nāzik-edāyı bād

4 Ḫaṭā ider üftādeleri girye-zār ide
Güldürmez ʿālem içre ki her mübtelāyı bād

5 **Şehrī** ṭaġıdup itdi perīşān fikrümi
Ḳoymadı bende ẕerrece ṭabʿ-küşāyı bād /81a/

57

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĀlemi kendüne ḳul itdi o ḫūbāna ḥased
Nice maḥbūb-ı zamān görüp ider ana ḥased

2 Dün gice yār yine aġyārile hem-bezm olmuş
Hep duyan taʿnile eylerdi o nādāna ḥased

3 Rāyegān dirgüren o āfet-i cānı her dem
Böyle dildār seven ʿāşıḳ-ı nālāna ḥased

4 Pür-neşāṭile gelüp buse ʿaṭā eyledi yār
Cümle yārān didiler söz yoḳ o iḥsāna ḥased

5 Yüz virüp yüze çıḳardı ḫaṭṭını cānānum
Eylerüm gördügüm anda ḫaṭ-ı ḫūbāna ḥased

6 **Şehriyā** dehrde eşʿārile meşhūr oldun
Çoḳ kişi eyledi gördükde bu dīvāna ḥased

FİʾL-ḤARFİʾZ-ẔEL[348]

58

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Olur o yārile telḫ olsa da şarāb leẕīẕ
O lezẕetile gelür bizlere kebāb leẕīẕ

2 Egerçi müjdedür ḥaḳ sözüm saña cānā
Ḥaḳīḳatine naẓar idicek ṣevāb leẕīẕ

3 Ne acı geldi bu ʿışḳuñ ṣonu benüm dilüme
Görindi evvel o yāre intisāb leẕīẕ

4 ʿAḳīde midür ʿaceb leb-i yār şeker mi nedür
Alınca aġzuma geldi o laʿl-i nāb leẕīẕ

5 O yār benüm ile hem-bezm olınca ey **Şehrī**
O lezẕetile gelür bizlere kebāb leẕīẕ

[348] Dîvân'da, hurûf-ı hecâ başlıklandırmasına göre doğru sıra takip edilse de ذ harfi ile yazılan gazel, ز harfi başlığı altında vermiştir. ذ harfi ile yazılan tek şiir, metinde 116b varağında yer almaktadır.

FİʾL-ḤARFİʾR-RĀʾ

59

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey meh-i ḥüsnüm felekde bu cihān durduḳça dur /89a/
Lāciverdī ḳubbe-i nüh āsumān durduḳça dur

2 ʿÖmr-i devletle efendüm hem küşāde baḫtla
Nāzenīn [ü] nāz-perversin hemān durduḳça dur

3 Bir ḫatā idürmesün verd-i ruḫına rūzigār
Açılup güller gibi bu gülsitān durduḳça dur

4 Raḥm idersin ʿāşıḳ [u] üftādegāna luṭfile
Böyle şefḳat sende vardur ey civān durduḳça dur

5 **Şehrīye** göstermesün eksikligüñ Bārī Ḫudā
Ey meh-i ḥüsnüm felekde bu cihān durduḳça dur

60

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bir nigehle ʿāşıḳı cānān olan tesḫīr ider
Ne oḳur efsūn ne siḥrile o ne tedbīr ider

2 El-emān ey şūḫ emān ol kāfir-i zülfüñ beni
Yoḳ iken cürm [ü] günāhum beste-i zencīr ider

3 Ey gözüm nūrı seni rü´yāda görenler hemān
Uyanıcaḳ vāḳıʿ anuñ ʿaynını taʿbīr ider

4 Eyleme hergiz tehevvür sevdigüm üftādeye
Bulsa maḫfice seni keyfiyyetüñ taḳrīr ider

5 **Şehriyā** vaṣf eyleyüp cānā senüñ evṣāfını
Ḫāmesini alup ele şevḳile taḥrīr ider

61[349]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 ʿUşşāḳa göre ṣıḳlet-i aġyār ne belādur
Ey şūḫ-ı cefākār o her-bār ne belādur

2 Al destine gül gibi meyi ġonca-dehānum
Mānend-i gül açıl ya bu efkār ne belādur

3 Luṭf [u] keremüñ yoḳ bize her-bār u her dem
Beyhūde yere eylemek āzār ne belādur

4 Aç sīneñi seyr idelüm ey sīm-bedenum
Gögsinde olan tügmeyi rūzgār ne belādur

5 Üftādenüñ ʿaḳlını perīşān ider elbet
Bilmez misüñ o zülf-i siyehkār ne belādur

[349] Der-kenār: Vr. 89a.

6 Bu **Şehrī** ḳuluñ bilürken ḥālini cümle
Andan begüm iḫfā eyle inkār ne belādur

62

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Dehr içre güzellikde o cānān biricükdür /89b/
Bu ḥüsnile ol āfet-i devrān biricükdür

2 Ebrūsı hilāl-çehresi mānende-i ḫūrşīd
Meh-rūyla felekde meh-i tābān biricükdür

3 ʿUşşāḳını siḥrile ider kāküline bend
Efsūnile tesḫīrde cānān biricükdür

4 Gülzār-ı maḥabbetde ṣalındukça gören dir
Mevzūn ḳaddile serv-i ḫırāmān biricükdür

5 Var ḥālini ʿarż eyle teraḥḥumle ider dād
ʿAdl eylemede ol şeh-i ḫūbān biricükdür

6 Dildārına yoḳ ẕerre ḳadar söz hele **Şehrī**
Bu ḥüsnile ol āfet-i devrān biricükdür

63

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Benüm o dil-rübāya ḫaylī demdür intisābum var
Gelürse bezme maḫfīce anuñ ile ḥesābum var

2 Gözüm yaşum şarāb itdüm buyur gel meclis-i ʿışḳa
Pişirdüm baġrumı hicrān odı ile kebābum vār

3 Anuñ miʿmārısın yine sen luṭfuñile ḳıl maʿmūr
Begüm taʿmīre muḥtāc oldı ḫāne-i ḥarābum var

4 Benümle ʿışḳa dā´ir baḥṣ açar ise eger aġyār
Anı mülzem içün bir iki ṭarz ḥāżır cevābum var

5 Müheyyā eyledüm āmāde meclis cümle ẕevḳ mevcūd
Ḳadeḥkār olmaga şāyeste gül-gūn renk şarābum var

6 Bu şeb yāre firāşında ṣarılup çoḳ niyāz idem
Didi rāḥatsuz itme **Şehriyā** ʿġāyetle ḫ̆ābum var /90a/

64

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bu ṣabr ḫarmenümi rūzigār eser ṣavurur
Ḳarār eylemeyüp rūzigār eser ṣavurur

2 Ḫarāb görince çemenzārı ḫüsrev-i sermā
Hemān ġażabla o ʿālī-vaḳār eser ṣavurur

3 Ġubār [u] ḫāḳ yere yāri almasun deyü bād
Türāb-ı rāhını ol her-bār eser ṣavurur

4 Tehevvür eyle gelürse miṣāl-i bād hemān
Görürse bezmde aġyār yār eser ṣavurur

5 O ẕerre deñlüce ārām eylemez **Şehrī**
Bu ṣabr ḫarmenümi rūzigār eser ṣavurur

65[350]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Cānum görince seni ider mübtelā naẓar
Ḫavf iderüm deger saña ey bī-vefā naẓar

2 İtme fütādeyi naẓarından gehīce dūr
Eyle nigāh luṭfuñ ile cā-be-cā naẓar

3 Dilber odur ki ʿāşıḳa her demde luṭf idüp
Ṣāhib-mürüvvet ola hem ola gedā naẓar

4 Bir şūḫ-ı Mevlevī görüp daʿvet eyledüm
Gelmezse bezmimüze o dil-cū ṣafā naẓar

[350] Der-kenār: Vr. 90a.

5 Ol dil-rübāya baḳma raḳīb kibr ü kīnile
Kim ḳaṣdile eyleme aña bī-ḥayā naẓar

6 Baḳmaz o yār baña deyü çeḳme ẕerre ġam
Raḥmile belki ider o nāzik edā naẓar

7 İtmez nigāh ol yāre ḳıya ḳıya ʿāşıḳı
Degmez o şūḫa ḳorḳma ṣaḳın **Şehriyā** naẓar

66

Mefʿūlü Fāʿilatü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyāra sever dime hele o yāre güç gelür
Ġayretini çeker o sitemkār[a] güç gelür

2 Dildāra maḫfī gel deyü çoḳ eyledüm niyāz
Bezme gelürse şübhesüz aġyāra güç gelür

3 Keştī-i şevḳ[i] ṣalma yem-i miḥnete ṣaḳın
Bir zevraḳ engine düşse kenāra güç gelür

4 Cānāne bend itme ʿabeş gelür ey göñül
Her dem neṣāyiḥüñ kim o dildāra güç gelür

5 Nādān girerse gülşene gül dermege eger
Hem ʿandelībe hem daḫi gülzāra güç gelür

6 **Şehrī** añıldı gūşıma bir söz didi o yār
Bunı rāḳib duyarsa o bedkāra güç gelür /90b/

67

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O rūy-ı yāre dime geldi ḫaṭṭ elem getürür
Siyeh ḫaberdür anı gūş idene ġam getürür

2 Duyarsa yaralı olduġumı ṭabībüm eger
Bu zaḫm-ı dilüme urmaġa belki em getürür

3 Ṣabānuñ uġrarsa rāh[ı] kūy-ı dildāra
Peyām-ı ṣıḥḥat-i yāri bize bu dem getürür

4 Ṣaḳın ṣaḳın ḳulaḳ aşma nifāḳ-ı aġyāra
O şūḫdan saña aʿdā sözi sitem getürür

5 O dil-rübāyla **Şehrī** refīḳ olursa eger
Neşāṭla getürür seyr-i bāġa hem getürür

68

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānānelerüñ kārları ʿuşşāḳa cefādur
ʿUşşāḳ olanuñ ḳaṣdı niyāzla recādur

2 Bezmüme bu şeb gelse o meh-rū tek [ü] tenhā
Nihāle gibi āġūşuma alsam ne ṣafādur

3 Görüp mey-i gül-fāmı o gül-rūyı açılsa
O ġonca-dehen görse ne nāzende edādur

4 Aġyār ne zamān gelse ider yār aña raġbet
Ḳuvvetde anuñ ṭāliʿ hem baḫt-küşādur

5 Göñlüme göre olursa benüm o dil-cū
Cān naḳdi yolına hep cümle fedādur

6 Luṭf eyle bu **Şehrīye** cefā itme efendüm
Bu ʿabd-ı ḳadīmüñ hele ġāyetle gedādur /91a/

69

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ser-te-ser gülşeni o ġonca-i ḫandān dolaşur
Ṣad hezār ʿāşıḳı arar anı her ān dolaşur

2 Şāne gibi bu dilüm kākülini itse ḫayāl
O ḫayālüme benüm zülf-i perīşān dolaşur

3 Baḥr-ı ġamdan bu göñül zevraḳla ḳurtılamaz
Keştī-i firḳate binüp nice ʿummān dolaşur

4 Bezmüme geldügini görürse eger cānānenüñ
Bulamaz furṣat aġyār nigehbān dolaşur

5 Ṭaʿ nile eylese düşnām o dil-cūya raḳīb
Anuñ ayaġına eyledügi iḥsān dolaşur

6 Görmedi nīce zamān **Şehrī**-i zārı cānān
Kūyını girye-i zārı ile her ān dolaşur

70[351]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānānelerüñ kārları cevrile cefādur
ʿUşşāḳ olanuñ anlara muʿtād recādur

2 Dil-cūlarile seyr-i çemenzārdan ancaḳ
Maḳṣūd [u] murād kesb-i hevā ile ṣafādur

3 Bir şūḫ-ı cefākāra bu dil oldı perve[r]de
Meşhūr-ı cihān nādiredān nāzik edādur

4 Kālā-yı viṣāline bahā yetmez el irmez
Cān naḳdi fedā olmaġa yolına sezādur

5 Maḫfī gelüp itse bizi maḥrem-i rāza
Meclisde hele ṣıḳlet-i aġyār belādur

[351] Der-kenār: Vr. 91a.

6 Sen **Şehrī** temennā [vü] niyāzı ḳoma elden
Ol şūḫ teraḥḥum idici ṣāḥib-i ʿaṭādur

71

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sīm-endāmuñ o cānānum ki seyrān itdürür
ʿĀşıḳ-ı üftādeyi ḥüṣnine ḥayrān itdürür

2 Tekke-i ʿışḳa gelürse nāzile ol dil-rübā
Ṣūfīyān şevḳe getürüp o devrān itdürür

3 Kūy-ı cānānda görür ise eger aġyār beni
Şāh-ı ḥüsnümden benüm menʿime fermān itdürür

4 Ol tabībüm yaralu olduġumı duyarsa ger
Ne ʿilāc eyler bu zaḥmuma ne dermān itdürür

5 Böyle aġyāra uyarsa her zamān o mest-i nāz
ʿĀşıḳ-ı bī-çāresine yoḳ yere ḳan itdürür

6 **Şehriyā** eşʿār-ı pākuma naẓar itse o şūḫ
Baña ibrām eyleyüp tertīb-i dīvān itdürür /91b/

72

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Niyāz-ı naḳdile ol yāri belki rām mümkindür
Aña sīm [ü] zeri ʿarż eylesen ilzām mümkindür

2 Tenezzül eyleyüp cānān gelürse bezmüme bir kez
O ārzū ile aña eylemek ikrām mümkindür

3 Eger rām olmaz ise o gözi āhū bize elbet
Anuñ ṣaydına tedbīr ile belki dām mümkindür

4 O deñlü it kerem ki söylene nāmuñ begüm dilde
Keremkārına Ḥātem gibi kesb-i nām mümkindür

5 Düşerse destüme furṣat müsāʿid olsa ger baḫtum
Raḳīb ṣad cefā [vü] cevrile düşnām mümkindür

6 O yārüm pür-neşāṭ [ü] şevḳ olup rindāna dimiş ki
Fütādem **Şehrīye** luṭfum ile inʿām mümkindür

73

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ne zamān meclise gelür ise yār bāde görür
Ṣaḳın aġyār ḳoma bezme ḥarām-zāde görür

2 Kendü aḥvālini maḥbūb olan idrāk itmez
Ḥāl-i cānānı yine ʿāşıḳ-ı üftāde görür

3 İder uşşāḳına bir ṣūretle cevr [ü] cefā
ʿAksini āyīnede çün o daḫi sāde görür

4 Rūyına ḫaṭ gelicek ʿizzet [ü] rifʿaṭ bulamaz
O saʿādet ile sulṭānumı inşāda görür

5 Bizden eyler mi gördügini zāhid inkār
Ki nihānīce anı her gice tenhāda görür /92a/

6 Şehriyā ḫayretle fikr iden ol dil-cūyı
O ḥayālile yatup ʿālem-i rü´yāda görür

74

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Çemende güllerini gülsitān görür gözedür
Ṣaḳınur anları ḫārdan her ān görür gözedür

2 Mürüvvet ile o yār kendüye göñül vireni
Her ān her vaḳt o rāyegān görür gözedür

3 Felek sitāresini āsumāndan ṣaḳınup
Kevākibini o mihr-i cihān görür gözedür

4 Raḳībden ḥaẕer eyler o nāz-perverdüm
Fütādegān anuñçün nihān görür gözedür

5 ʿAcūl olma ṣaḳın cevr-i yāre ṣabr ide gör
Maḥal olur seni ol nev-civān görür gözedür

6 Ḳoparmasun anı bir bād deyü her ān **Şehrī**
Bu gülistānda güli bāġbān görür gözedür

75[352]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Çille [vü] cevrüñ ol ḳaşı yayın çeken bilür
Kirpigi oḳı zaḥmını ancaḳ yiyen bilür

2 Dāl-tīġ rāh-ı yāri kesüp kāmın almanın
Ancaḳ ṭarīḳini yine rāhın kesen bilür

3 Ferhāduñ ʿışḳile ne belā çekdügini hem
Kūh-ı elemde miḥnetle ṭaş kesen bilür

4 Rūḥ-ı revānumın bedenin ṣarup almayı
Terk-i bedenle ḥāṣılı serden geçen bilür

5 Mānende-i kemān belüm bükdi **Şehriyā**
Çille [vü] cevrüñ ol ḳaşı yayın çeken bilür

[352] Der-kenār: Vr. 92a.

76

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Olsun ḫaberüñ zāhid o cānān benümdür
Ardına ṣaḳın düşme ki ḫūbān benümdür

2 Ben düşdüm o sevdā-yı ser-i zülfine yāruñ
O ḳaydile ol kākül-i reyḥān benümdür

3 Gelicek meykededen kār yine var git
Cānāne ile meclis-i rindān benümdür

4 Ben dikdüm o gülşende olan tāze güli hep /92b/
Kendüm direrüm güli gülsitān benümdür

5 Aldı hünerüm esbi çü meydānını **Şehrī**
Gelsün biri naẓm ehli ki meydān benümdür

77

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Kāruñ fütādegānına her dem cefā mıdur
İnṣāf eyle böyle cefālar revā mıdur

2 Zāhid görince yārumı bezm içre dir baña
Dil virdügün cihānda bu nāzik edā mıdur

3 Dildārumuñ tehevvürü bu bendeye ʿaceb
Aġyārile bezmde olan mācerā mıdur

4 Her dem raḳīb bizleri dildāra gecmeden
Maḳṣūdı ʿāşıḳı kim o yārdan cüdā mıdur

5 Yārum geçer iken biri pek baḳsa rūyına
Dirüm bu daḫi yāre ʿaceb mübtelā mıdur

6 Kūyına **Şehrī** varmadan o nāzenīnimüñ
Ḳaṣduñ ümmīd-i luṭfla andan recā mıdur

78

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cūyı raḳīb-i bed-liḳā kendüye rām eyler
Aña bilmem ki bezmine gelürse ne kelām eyler

2 Muḫayyerdür deyü bāzārımuz dönüp o ḳavlinden
Bize o ṣūfī-zāde cevrile teklīf-i ḫām eyler

3 Terennüm-i sāz şevḳ olınca çün bülbül girüp raḳṣa
Uṣūlile maḳāmātı terennümle tamām eyler

4 O yārüm ṣayd ider murġ-ı dili ben iştibāh itmem
Dile dāne-i ḫāli ile ger zülfini dām eyler /93a/

5 Benüm çıḳmaz derūnumdan o cānān her zamān **Şehrī**
Ḥayālüm ārzū-yı dil-rübāyı ṣubḥ u şām eyler

79

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilün

1 Yārüme pend [ü] naṣīḥat eylesem yār incinür
Kendü ḥāline ḳomaz aġyār dildār incinür

2 Ben o dil-cūya her ānda söylemedüm nīk [ü] bed
Ḳaşların çīn eyleyüp bizlere her-bār incinür

3 Gülistānı geşt idüp bir gül ḳoparursam eger
İştibāh itmem gül içün bülbül-i zār incinür

4 Yārile hem-bezm olduġumı duyar ise çün
Bilürüm ki bizlere lā-büd o aġyār incinür

5 Vaṣlını ikrār eyle dime gel dildār yine
O ġaẓabnāk olur elbet itmez iḳrār incinür

6 **Şehrī** cānānuma ġamz idicek dimiş o yār
Bī-veche ʿuşşāḳumı ben itmem āzār incinür

80

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ne zamān şevḳile bezmimüze cānāne gelür
Dil-i fütādeye raḥm eyleyüp iḥsāna gelür

2 Ḥālüme raḥm ider yārda inṣāf olsa
Görse kāfir benüm aḥvālümi īmāna gelür

3 Rūşen eylemeden ḫānemüzi ḳaṣdı nedür
Ḫāṭırına o ḳamer-çehrenüñ eyā ne gelür

4 Ẕerre sīnemde ḳarār itmedi tīġ-i ġamzeñ
Üstüḫāndan geçiricek ḳaşuñ oḳı cāna gelür /93b/

5 Nāle eylerse gelüp gülşene zārile hezār
Girmez ol nāle-i gülüñ gūşına efsāne gelür

6 Dimiş ol şāh-ı ḥüsn gelmedi **Şehrī** ne ʿāceb
Bendegānum ise elbetde o dīvāna gelür

81

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Görmez misüñ ol yāri ne fettān-ı cihāndur
Bu dehre bıraġan fitne o āşūb zamāndur

2 Ḥayret ile çeşmümden aḳan girye-i ḥasret
Bir laḥẓa yoḳ ārām o ṣan āb-ı revāndur

3 Ne geldügi var bezmüme ne gördüm o yāri
Dīdemden o dil-cū nice demler ki nihāndur

4 Ol ġamze-i ḫūn-rīzine gel itme ḥavāle
Ḫūnīdür anuñ itdügi ḳan üstüne ḳandur

5 Bir āhla yaḳup kül iderüm anı ammā
Yine ḳıyamam yaḳmaġa çün tāze civāndur

6 İnanma ṣaḳın vaṣlını vaʿd eylese cānān
İkrār yalan ḳavli yalan ʿahdi yalandur

7 Cānāna naṣīḥat ile pend eylese **Şehrī**
Yaḫşı sözi ol āfet-i devrāna yamandur

82

Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Hezār güllerini rūzigārdan ṣaḳınur
Her ānda ditreyüp üstine ḫārdan ṣaḳınur

2 Raḳīb devr ider idi yanından o dil-cū /94a/
O kendü kendüsini inkisārdan ṣaḳınur

3 O dām-ı zülf görince derūn ḳılca ḳalup
Ḥaẕer ider bu göñül zülf-i yārdan ṣaḳınur

4 Ṣaḳın kenāra götürme o zevraḳı zīrā
Bu baḥr-ı ʿışḳda gezenler kenārdan ṣaḳınur

5 Neler ider idi ʿuşşāḳa neylesüñ aġyār
O iḫtirāzile her dem nigārdan ṣaḳınur

6 O bāġbān gözedür **Şehriyā** güli bāġda
Her ānda ditreyüp üstine ḫārdan ṣaḳınur

83

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Vaʿd-i teşrīf bize vaʿde-i incāze midür
Vaʿd-i ḫulf eyledügi cevre mi yā nāze midür

2 Böyle dildārlar o yer yer ki nifāḳa her dem
ʿAcabā her güzelüñ raġbeti ġammāze midür

3 Açılur ġonca-dehānı gülüp olsa ḫandān
Ruḫ-ı zībāsı anuñ böyle gül-i tāze midür

4 Her dem ʿuşşāḳ maḳāmında ḳarār itmekden
Neyzenüñ nāleleri hep o şehnāze midür

5 ʿĀşıḳı defterine itmedi ḳayd **Şehrī** yār
Bendelikden bilemem ḳaṣdını ifrāze midür

84[353]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Cüdā düşürdi o dildārından felek-i ġaddār
Göñül ḫayāl ile intiẓārda leyl [ü] nehār

2 Enīs olup gice gündüz ider iken ülfet
Kimüñle egleneyüm yoḳ yanumda öylece yār

3 Derūnum āteş[i] sönmez ʿalevlenüp ṭuṭuşur
Bu saḳf-ı dilüm anuñ nār-ı ʿışḳile yanar

4 Firāḳa ṣabr u ṭaḥammül ziyāde müşkildür
ʿAceb mi girye ile eyler isem āhile zār

5 Ḥüseynī perdesine çıḳdı nālemüz şimdi
Ne mümkin ola uṣūlile pesde ide ḳarār

6 Niyāz-ı **Şehrī** dergāhında eyleyüp maḳbūl
Anuñla hem-dem [ü] hem-bezm eyleye Settār

[353] Der-kenār: Vr. 94a.

85

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Dil-i bülbüli medhūş eyleyen gülzārda güldür
O bīçāreñ heme kārı o ḫārına taḥammüldür

2 Ne ḫoş ḳoḳdı o ʿamber-būy-ı zülfi baña dildāruñ /94b/
Anuñ rāyiḥası nāzuñ hemān ki būy-ı sünbüldür

3 Raḳīb-i kec-edāya uġrayup ḳalmış durur anda
Murādı gelmemekden bezme o yāruñ ṭaʿalluldur

4 Fiġān eyler o gül-i ruḫsār gördükde ḳarār itmez
Bizüm de nālemüzi artıran gülşende bülbüldür

5 O ḫāl-i yār çün çoḳ söz diyüp baḫş eyledi rindān
Didüm ben gerden-i kāfūrde ḥabbe-i fülfüldür

6 Ḫaberdār olmadı **Şehrī** nihānī bezme gelmiş yār
Göñül mest-i mey-i ʿışḳı ile şimdi teġāfüldür

86

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilün

1 Kūşe-i fesden o yār nāzile perçem gösterür
Ol nezāket ile ʿuşşāḳına her dem gösterür

2 Eylemiş aġyārını āzār ol dil-cū yine
Eylemez iẓhār o günden şād [u] ḫurrem gösterür

3 Kendü ḥālümde gezerken rāhda görince raḳīb
Bizleri hem yāre taḳrīr eyleyüp hem gösterür

4 Eylese bed-çehre olanlar o mirʾāta naẓar
Ḥüsnine bulmaz ḳuṣūr dir āyīne kem gösterür

5 **Şehriyā** āyīne sāgar alsa sāḳī destine
Cām-ı billūrun içinde ʿaḳsini Cem gösterür

87

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül gel ülfetini kes bilürsün çünki ġam kemdür
Ezelī āşinā sensün benüm hele elem nemdür

2 Dem-i ẕevḳ [ü] ṣafā geldi açıl güller gibi her dem /95a/
Çemenzār vaḳtidür şimdi bu demler dem-i ḫurremdür

3 Kederle olma pür-efkār helāk eyler seni elbet
Cihānda ḫalḳ-ı ʿālem hep cümle dirler ki ġam kemdür

4 Fütāde ol ki bu şūḫa gören inʿāmını disün
Nigīn gibi anı ḳoynında saḳla nāmı Ḫātemdür

5 Niceden yaralandı **Şehriyānuñ** yarasın gel ṣar
Ṭabībüm çün bilürsün yaralıya merhem elzemdür

88

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānān[ı] ṣorar yine raḳīb ḥāceti vardur
Yārüñ de raḳībe hele pek raġbeti vardur

2 Gel kūyına dildāruñ o çün dār-ı şifādur
Dīvāne-i ʿışḳa içirür şerbeti vardur

3 Peymāne-i nīm ṣunma bize ṣun dolu sāḳī
Lebrīz vir unutma anuñ ḥürmeti vardur

4 Aġyār[ı] o yār ḫānesine eyledi daʿvet
Belli ki aña gördiricek ḫidmeti vardur

5 Bir gün ola elbette ki maḳṣūda irersin
Ṣabreyle ṣaḳın olma ʿacūl sāʿati vardur

6 Ġamz itmededür her dem ʿadū **Şehrī**-i yāre
Ġammāz olana yārüñ ʿaceb raġbeti vardur

89[354]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Düşmüş ol şūḫ-ı cihān dillere bir ġulġuledür
Ḥüsnine ẕerre ḳadar söz yoḳ anuñ velveledür

2 Kāle-i vaṣlına yetmez güci üftādelerüñ
Müşterīsi hele çoḳ alması pek müşkiledür

3 Dāne-i ḫāline hep pāre-i ʿamber didiler
Ben didüm yoḳ yoḳ o kāfūrda bir fülfüledür

4 Zārılıḳ ile varup gülşen-i kūyında her ān
Raġbeti nāle vü feryād içün bülbüledür

5 Luṭfı var olsun o aġyār sözin gūş itmez
Ḥaḳḳımuzda aña aʿdā sözi hep nāfiledür

6 **Şehriyā** ḳaddi vü reftārı vü güftārı güzel
Ḥüsnine ẕerre ḳadar söz yoḳ anuñ velveledür

[354] Der-kenār: Vr. 95a.

90

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bezme geldükde raḳībüñ bize düşnāmını gör
O ġurūrile n'olur ṣabr idüp encāmını gör

2 Fīr o Rüstem-i pür-zūrı denilen şehbāzlar /95b/
Rūzigār neyledi dehrüñ o ḳoca Sāmını gör

3 İtdi āyīne-i İskender-i deyri şikeste felek
Ṭāḳ-ı Kisrāyla neyledi Cemüñ cāmını gör

4 Ḳahramānile Ferāmerz de dinmedi aña
ʿĀleme gelmedü ki döndü o Behrāmını gör

5 Görmiş o duḫter-i rezi rind-i zamān meykedede
Baña da sen daḫi gel gör deyü ibrāmını gör

6 Zīr-i fesden çıḳarup perçemi göstermiş yār
Dil-i āvārelere ṣaydı içün dāmını gör

7 **Şehriyā** ẕemm idicek yārümi rindāna didüm
Kūyına var da o cānānenüñ ikrāmını gör

91

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyārla bezmimüze o cānān ne dem gelür
Görince anı göñlüme lā-büd elem gelür

2 Dildārına naṣīḥat itme ṣaḳın ṣaḳın
Çünki bilürsin aña sözin cümle kem gelür

3 Āmāde eyle şevḳle meclisi bī-ḳuṣūr
Belki tenezzül idüp o ṣāḥib kerem gelür

4 Gülzārda ṭarāvet göñülleri göricek
Fikrüme ol ruḫ-ı gül o ġonca-fem gelür

5 Gördükde ben raḳībe hele ẕerre söz dimem
Eylerüm iḫtirāz o yārdan sitem gelür

6 İtsem ḫayāl ol ḫaṭṭ-ı dil-cūyı **Şehriyā**
Ol fikretle göñlüme elbette ġam gelür /96a/

92

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yine ṭaġıtmış o kākülleri cānāneye ṣor
Öyle ḳaydı hele ben bilmem anı şāneye ṣor

2 Leylīnüñ ḥālini maḥbūb-pereste ṣorma
Ḥāl-i Leylāyı o Mecnūn gibi dīvāneye ṣor

3 Pek bilür leẕẕet-i laʿl-i leb-i cānāneyi cām
Meyi gördükde o keyfiyyeti peymāñeye ṣor

4 Bülbülüñ lāf [ü] güẕāfına ṣaḳın aldanma
Ḥālet-i ʿışḳı güzel bilür o pervāneye ṣor

5 Niçün incindi bize bilmem o dil-cū gelmez
Bulup aġyārını vechini o şeyṭāneye ṣor

6 Şehriyā bir gören duḫter-i rezi añlayamaz
Her zamān ānı gören ʿāşıḳ-ı rindāneye ṣor

93

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

1 Nāzile geşt-i gülşene ol dil-rübā çıḳar
Gūş eyledükde seyre anı mübtelā çıḳar

2 Varmam raḳīb olursa hele kūy-ı dilbere
Ḫavf iderüm o yāre dilümden ḫaṭā çıḳar

3 Şīveyle nāzla böyle edā eyleme bize
Bu nāz [u] şīveden güzelüm hep cefā çıḳar

4 Bulur bahār gibi o ruḫsār ṭarāveti
Mānende-i çemen o ḫaṭṭı cā-be-cā çıḳar

5 Meclis-i meyde tāze civān olsa sāḳī ger
Revnaḳ bulur o meclis anuñla ṣafā çıḳar

6 Ṭaʿn eyledükde ʿāşıḳa didüm ki zāhide /96b/
Bu sözlerüñden añladuġum bu riyā çıḳar

7 **Şehrī** o dil-rübā ne hezār āşinā itmiş
Her kim görürse aña āşinā çıḳar

94

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

1 Cevr [ü] cefāyı ʿāşıḳa cānān güzel bilür
Rencīde-ḫāṭır itme ki her ān güzel bilür

2 Bir kez baḳarsa ġamze oḳı sīneme geçer
Zaḫm urmaġa o ḳaşları kemān güzel bilür

3 Ḫayra gelürse söylemez aġyār o yārüme
Ġammāzlıġı her ānda o fettān güzel bilür

4 O şāh-ı ḥüsn mülketini eylemez ḫarāb
ʿAdlile dādı her dem o sulṭān güzel bilür

5 Nādāna ṣunma ḳıymetini bilmez ol gülüñ
Dursun yerinde anı gülsitān güzel bilür

6 **Şehrī** o ṣūḫ luṭfını bizden dirīġ idüp
Rencīde-ḫāṭır itme ki her ān güzel bilür

95

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣormadum ḫāṭırını bilmem o cānān nicedür
Cānum içinde nihān eyledügüm cān nicedür

2 Bu nümāyişde daḫi aḥmere benzer görinür
Leb-i laʿlüñ ile ol yāḳut-ı rummān nicedür

3 Ḫasteyüm gelmedi bezmüme o yār bir laḥẓa
Dimedi bir kerecik ḥāl-i perīşān nicedür

4 Ne güzel sevdi o zāhid ne bilür ḳıymetini /97a/
Yine üftādeye ṣor ḳıymet-i ḫūbān nicedür

5 Ey felek eyle o meh-rūya naẓar bir kerre
Ḳamerüñ ile bu meh-çehre-i raḫşān nicedür

6 Varmadum ḫayli zamāndur hele **Şehrī** yāre
Ṣormadum ḫāṭırını bilmem o cānān nicedür

96

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bezme gel deyü o yārüñ bizlere ibrāmı var
Vechini bilmem nedür ġayet ile ikrāmı var

2 Dil-rübālar cevr ider üftādegāna her zamān
Eylemez bir kez tefekkür her işin encāmı var

3 Dimedüñ bir gün hele rūyumda ḫaṭṭ olur ʿıyān
Bilmedi ki sevdigüm her rūzenüñ aḫşāmı var

4 Yine zülf āşikār itmiş o yārüm nāzile
Dir gören cānānenüñ ʿuşşāḳına dāmı var

5 Yārdan şeftālū maṭlūb idicek güldi didi
Mīve-i hüsnümde bunuñ da ṭamāʿ-ı ḫāmı var

6 Fülk-i dili **Şehriyā** şaldum yemm-i ʿışḳa yine
Rūzigār oldı muvāfiḳ pek güzel eyyāmı var

97

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ġamz-ı aġyārile cānā bize bu āzār nedür
Böyle ḳahrile sitem itmek her ān her-bār nedür

2 Ben bilür iken begüm hem-bezm-i aġyār oldığın
Bizden o rāzını iḫfā eyleyüp inkār nedür

3 Çünki bezme gelmeyüp ʿahdine dönerdüñ begüm /97b/
Gelürüm deyü bize eyledügün ikrār nedür

4 Ẕerrece cevr [ü] elemle olma ġamgīn ey göñül
İntiẓārile her ān bu çekdügün efkār nedür

5 Yalıñuz gel meclise geldükde cānā luṭf ḳıl
Başımuzda var yerüñ bu ṣıḳlet-i aġyār nedür

6 Güci yetmez ki metāʿ-ı vaṣlını bāzār ider
Sūḳ-ı ʿışḳ içre begüm bu **Şehriyāya** kār nedür

98

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

1 Gülşende ġonca-gülleri hep rūzigār açar
Söyledür ʿandelībleri faṣl-ı bahār açar

2 Bāzār-ı ʿışḳ içinde görüp ṭālibānını
Kālā-yı vaṣlı müşterīye ol nigār açar

3 Ben ṣaḳlarum raḳībden ol mācerāları
Ḫavfüm odur ki rāzumı aña o yār açar

4 Bezme geleli gülüp açılmadan ey civān
Açarsa yine seni meyi ḫoş-güvār açar

5 Şāh-ı güle çemende su´āl eylesem eger
Elem-i rūzigārile baḫş-i hezār açar

6 Gül gibi cām alup ele nūş itse **Şehriyā**
Nāzile ġonca-dehenin ol gül-ʿ izār açar

99

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cūyı der-āġūş eylemek bu cāna minnetdür
Degül ḳaṣdum aña kim ṣıdḳile şevḳile ḫidmetdür

2 Maḥabbet dersini o ezber itmiş mekteb-i ʿışḳda /98a/
Henüz ol nāzeninüm daḫi nevres-i ṭıfl ebceddür

3 Muḳayyeddür derūn-ı ʿāşıḳānda yoḳla tescīlüñ
O ḫaṭṭuñ ḫüsninüñ żabṭına bir imżālu ḫüccetdür

4 O tīr-i ġamzesiyle yara açdı sīneme hergiz
Çekilmez çillesi ol ḳaşı yayuñ ġāyet saḫtdur

5 Raḳībā müjde eyledi gelür cānān deyü bezme
Kināyī söyler ammā bu söz aḫbār-ı meserretdür

6 Yalıñuz sen degülsin **Şehriyā** üftāde ol şūḫa
Göñül virüp fütāde olan o cānāna bī-ḥaddür

100

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüñ o ḫoş edāları hep ḫāṭırumdadur
Baḫş itdügi ṣafāları hep ḫāṭırumdadur

2 İtdüklerini ṣanur o zāhid ki bilmeyüz
Eyledügi riyāları hep ḫāṭırumdadur

3 Ẕerre ferāmūş eylemem cevri ḥāṣılı
Cānānenüñ cefāları hep ḫāṭırumdadur

4 Furṣat düşerse gör ki ben aġyāra neylerüm
Anuñ o mācerāları hep ḫāṭırumdadur

5 Yāre didüm ki ʿışḳa devāyı bilür müsüñ
Didi anuñ devāları hep ḫāṭırumdadur

6 Ḫaylī dem oldı şehr-i Sitānbūl[ı] görmedüñ
Şehrī o dil-rübāları hep ḫāṭıramdadur

101

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAndelīb ẕevḳ-i güli dem-i bahārında bulur /98b/
Gül daḫi nāle [vü] feryādı hezārında bulur

2 Ḳurtulur bād muvāfiḳ ise baḥr-ı ġamdan
Kendüyi zevraḳ-ı ʿışḳile kenārında bulur

3 Bādı gören olur evvel elbet şādī
Derd-i seyrini anuñ ṣoñra ḫumārında bulur

4 Baña o şūḫ-ı sitemkār ḳatı çoḳ itdü cefā
Bir gün ola ki o cefāları yārinde bulur

5 **Şehriyā** bülbül olur dil ile maḥbūs-ı ḳafes
O belāyı elem-i nāle vü zārında bulur

102

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüm metāʿ-ı vaṣlıñı nāzik ṣatar ṣatar
O ḫoş metāʿdan da ben aldum ḳatar ḳatar

2 Ol ġonca-fem neṣāyiḥüm eylemez ḳabūl
Sözüm o gül-ruḫuma dikenveş batar batar

3 Eylerse ger tehevvür idüp ḫışmile o yār
Üftādegāna senüñ cefāyı atar atar

4 Baḥr-ı ġam içre ḳaldı bu fülk-i ümīdimüz
Belli dürür ki varur o yāre çatar çatar

5 Aḫbār-ı yāri doġrıca dimez bize raḳīb
Şehrī kelāmına nice sözler ḳatar ḳatar

103

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Dildārumuñ o çeşm-i siyeh-fāmı güzeldür
Lebleri şeker nergis [ü] bādāmı güzeldür

2 Rūyını şebīhe itmek anuñ güle ḫaṭādur /99a/
Gülden daḫi aḥmer ruḫ-ı gül-fāmı güzeldür

3 Ser-tā-be-ḳadem sīnesi billūr gibi ṣāfī
Bir kerre baḳ āyīne-i endāmı güzeldür

4 Şeb-reng-i ḥaṭṭı gelicek aḫşāmlar o meh-rū
Nisbet ile rūze mehüñ aḫşāmı güzeldür

5 Ḳurtuldı göñül zevraḳı bu lücce-i ġamdan
Fülk-i dilimüñ çoḳ şükr eyyāmı güzeldür

6 Cevrile ʿitāb eylese **Şehrīye** o cānān
Āzārı ile ḥāṣılı düşnāmı güzeldür

104

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 O dil-rübāyı gör ki ne nāzik edāsı var
Gösterişi budur ki nice mübtelāsı var

2 Ḳapılma gördügün güzele ey göñül hele
Her cevrine taḥammül olınmaz cefāsı var

3 Ṣanma o dil-rübāya göñül sen fütādesin
Gelmez ḥesāba ʿāşıḳı çoḳ āşināsı var

4 Aġyārdan ḥaẕer ider elbetde her güzel
Zīrā kim anuñ ile hezār mācerāsı var

5 Cānānı sevme ḫoşcadur ammā ki intiẓār
Olmasa ʿāşıḳuñ hele her dem ṣafāsı var

6 **Şehrī** o yāre baḳ ki ne nāzile ṣalınur
Gösterişi budur ki nice mübtelāsı var

105[355]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ol dil-rübāyı gör ki ne nāzik ḫırām ider
Nāzile şīve ile hele ḫoş kelām ider

2 Efsūn mı ider ʿāşıḳına bilemem o yār
Tesḫīr idüp fütādeyi kendüye rām ider

3 Dāne-i ḫālini dil-i murġuma yem döküp
Ben bī-kese o zülfini her demde dām ider

4 Öġrenmiş ʿāşıḳ aldaṭmaġı gör o dil-rübā
Hem ṭālibān[ı] vaṣla güzel iltiyām ider

5 Bir kerre anı sīne-i ʿuryānına çeken
Ḥāṣılı bu cihānda ṭaḥṣīl-i nām ider

6 Peymāneyi ṭolı ṭolı her dem ṣunar baña
İçmem didükçe ol yine ibrām-ı cām ider

7 Ārzū-yı fikr-i vuṣlatınuñ **Şehriyā** göñül
Ḫayret ile ḫayālini her ṣubḥ [u] şām ider

[355] Der-kenār: Vr. 99a.

106

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫaber alduḳ ki semek ṣaydına gitmiş ol yār /99b/
Baḥr-ı ʿışḳda ne düzen ḳullanur idince şikār

2 Bize teşrīfini iḳrār idüp maḫfice
O gider ẕevḳ [ü] ṣafā itmege her dem her bār

3 Nice oldı o yemīn ile olan ʿahd-i emān
Ḫulf-i vaʿdile nedür eyledügi bu eṭvār

4 Çünki semtimüze uġrayup o cānān geçmiş
Ḫāne-i bendeye uġramaġa eylemiş o ʿār

5 Ḫāṭırı ḳaldı aña doġrısı yerden göge dek
Böyle itdügüne incindi hele **Şehrī**-i zār

107

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ol mihr ruḫum bir meh-i tābān olacaḳdur
Felekde o meh-rūyla raḫşān olacaḳdur

2 Bezme gelicek zāhid o dil-cūyı görürse
ʿAḳluñ şaşırup vālih ü ḥayrān olacaḳdur

3 O ġonca-dehen mey içicek gül gibi rūyı
Mānend-i gül açılup o ḫandān olacaḳdur

4 Kāküllerini rūyına ṭaġıtsa eger yār
Zülfi gibi ʿuşşāḳ perīşān olacaḳdur

5 Bu ḳadd bu reftār bu eṭvārla o dil-cū
Fettān-ı cihān āfet-i devrān olacaḳdur

6 O Leylīveşe dil viren üftādeler āḫir
Mecnūnı olup geşt-i beyābān olacaḳdur

7 Rindān-ı cihān görse o cānāneyi **Şehrī**
Çoḳ fitne ḳoyup doġrısı çoḳ ḳan olacaḳdur /100a/

108

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿĀşıḳ-ı üftādeyi yārüm bilür bilmezlenür
Eylemez iẓhār dildārum bilür bilmezlenür

2 Gülşen-i kūyında bülbül gibi ger zār eylesem
O gül-i ruḫsār benüm zārum bilür bilmezlenür

3 Yandırursam şemʿ-i rūyına dili pervāneveş
Āteş-i ʿışḳı ile nārum bilür bilmezlenür

4 Kec-edā ḳıldukda aġyārını āzār itdügüm
Ṭarz [u] ṭavrumdan o āzārum bilür bilmezlenür

5 İtmem esrār-ı derūnı ẕerrece hergiz ʿıyān
Rāzumı **Şehrī** sitemkārum bilür bilmezlenür

109

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O aṭlas ruḫuñ cānā yine pür-cūşca kālādur
Bahā yitmez ḳumāş-ı ḥüsnüne çün öyle aʿlādur

2 ʿAraḳ-rīz oldı meclisde açıldı gül gibi rūyı
Leṭāfet gülistānuñda ruḫı mānend-i zībādur

3 Beyābān-ı maḥabbetde gezüp Ḳays-ı cihān oldum
Beni Mecnūnveş rüsvā iden bir saçı Leylādur

4 Gehī ʿunf eylese üftādegānına gāh luṭf eyler
Çıḳarmaz ḫāṭırından ʿāşıḳı o bir keremkādur

5 Dü çeşmüm yolda ḳaldı luṭfla eyler ise teşrīf
Şarāb āmāde sāḳī sāde hem meclis müheyyādur

6 Ne çāre **Şehriyā** ġayrı esīr olduñ o zülfine
Çek o zencīr-i cevr-i ʿışḳ-ı yāri özge sevdādur /100b/

110

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Bahār gelince gönül gül gibi küşāde olur
O şevḳle açılup dem-be-dem ṣafāda olur

2 O duḫter-i rezi pīr-i muġāna virseñ eger
Tevellüd eyleyen andan ḥarām-zāde olur

3 Aġır bahā gözedür naḳd-i cānile virmez
Revāc ḳalmaz o kālā-yı yār kesāde olur

4 Cihānda ẕerre olur mı göñül tehī bir dem
O saʿīddür yine bir dilbere fütāde olur

5 Küşāde olmayıcaḳ ṭabʿ-ı pākuñ ey **Şehrī**
Bu gūne bir ġazelüñ ṭarḥı daḫi sāde olur

111

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Her dem o ʿāşıḳ-nevāz kendüye zīb [ü] fer virür
Zülf-i ḫoş-būyı meşām-ı cānuma ʿamber virür

2 Ḫāk-ı rāh olmadan aṣlā ḳaçmaz üftādeñ begüm
Naḳd-i cānın ṣarfdur yolına her dem ser virür

3 O gül-i ruḫsāra meclisde mey-i gül-gūn ile
Destüme gūyā ki ṣandum bir gül-i aḥmer virür

4 Bilemez o ġamze-i kāfir ne cellād olduġın
Bezm-i meyde durmayup aʿdā aña ḫançer virür

5 Ḫaṭṭ-ı ruḫsārın tırāş eyler o nev-ḫaṭ dil-rübā
Çün bilür kim ʿāşıḳ-ı zār yine o ekder virür

6 Bu felek luṭfına mazhar itmez erbāb-ı dili
Yoḳdur āṣār-ı teraḥḥum anda şūr [u] şer virür

7 **Şehriyā** fülk-i dili ġarḳ-āb-ı mevc itmez o şūḫ /101a/
Keştī-i nāz yine baḥr-ı ʿışḳda lenger virür

112

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İtmege tesḫīr yāri maṣraf-ı zer elde bir
Naḳdile rām olmazise yār diger elde bir

2 Rāżıyum saña ele ḥāme alup eyle ḥesāb
Rāzumı açdurma cānā yoḫsa defter elde bir

3 Kendü inṣāfile rām ola deyü ṣabr eylerüm
Dārū-yı ḫoş-ber gibi bāde-i aḥmer elde bir

4 Gülsitān-ı ʿışḳda ḫārdan alınmaz dāmeni
ʿAndelīb-i zāra her gülşende ekder elde bir

5 Düşme girdāba ṣaḳın ḳurtulmaġa eyle heves
Geç hele o baḥrı āsān ṣoñra lenger elde bir

6 Bir beyāż arayaraḳ çıḳdı beyāża bu dilüm
Pek beyāż girmezse de destüme esmer elde bir

7 Bir suhūlet ile defʿ it **Şehriyā** aġyārını
İbtidā söyle mülāyim ṣonra da şer elde bir

113

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Gülşen-i nāzda açılan gül-i zībā bu mıdur
Ne ḫoş açılmış o gül-ġonca-i raʿnā bu mıdur

2 Göricek artdı cünūn ḫayretile bilemedüm
Bizi Mecnūn ḳılan ol ṣaçı Leylā bu mıdur

3 Ne ḳumāşdur ne bilür yārı baña zāhid dir
Alduġın sūḳ-ı maḥabbet ki kālā bu mıdur

4 Kim bilür ḥāl-i hezārı ʿacabā gülşende /101b/
Güle ṣorsan o da dir bülbül-i ednā bu mıdur

5 Böyle mi idi senüñ ile her ān ʿahd ü emān
Lāyıḳ-ı şān-ı şerīfüñ olan aʿṭā bu mıdur

6 Öyle ser-mest idi cānāne bugün meclisde
Dir ki üftādem olan **Şehrī**-i şeydā bu mıdur

114

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüñ ḳumāş-ı vuṣlatınuñ gösterişi var
Bāzār saġ durur eyü alış verişi var

2 Açılma böyle vaḳtde ey gül-beden saḳın
Yaz geldügine itme ġurūr ṣoñra ḳışı var

3 Oynatma at seni ider piyāde māt
Ferzāne ol da virme ruḫı açma kişi var

4 Uydurdı ol raḳīb gine kendüye yārümi
Añladuġum budur ki aña başḳa işi var

5 **Şehrī** muʿāmelesine yārüm dürüst durur
Bāzār saġ durur eyü alış verişi var

115

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yār bezmimüze gelmege recā gözedür
Yāḫūd gelür deyü bizi o āşinā gözedür

2 Ferāġat eylemez üftādegāndan ol yār
O nāz-perverimüz ḫāṭır-ı gedā gözedür

3 Ki yāre varmaġa dildādeler ḥaẕer eyler
ʿAdū olan hele ʿuşşāḳ cā-be-cā gözedür

4 Eger ki meclise gelmez ise raḳīb gelmez /102a/
Bilür şeṭāret yoḳ yārsuz ṣafā gözedür

5 Ḫadeng-i ġamzeyi elbette sīneye geçirür
Ḫulāṣa çāre bulınmaz o ḳaşı yā gözedür

6 Açılmasun deyü gülşende her zamān ṣaḳınup
Çemende güllerini dem-be-dem ṣabā gözedür

7 Girerse būselige **Şehriyā** uṣūlle yār
Ḳarār eylemez ʿuşşāḳda nevā gözedür

116

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bize bir būse kerem ḳılsa n'olur bayrāmdur
Eylese luṭfına maẓhar bu şeref eyyāmdur

2 Dünki gün ḥammāmda ser-tā ḳadem gördüm anuñ
Cismi ṣan billūr gibi āyīne-i endāmdur

3 İntiẓāruñ ile cānā yolda ḳaldı gözlerüm
Bezme gel itme tevaḳḳuf sevdigüm aḫşāmdur

4 Böyle ʿunfile ʿitāba mazhār itmekden dili
Bilmem ammā ḳaṣdı belki bizlere inʿāmdur

5 Öyle ṣayyād-ı felekdür niceyi ḳıldı şikār
Zülf-i yāri ʿāşıḳ-ı zārına her dem dāmdur

6 Bāġ-ı ümmīdümde bitdi ol nihāl-i nev-resīd
Olmadı şeftālu-yı ruḫsārı ġāyet ḫāmdur

7 İtme bu **Şehrī**-i zārı āsitānından cüdā
İrmedi hergiz murādına o bir nākāmdur

117

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 ʿAtā-yı būseyi yār ʿāşıḳa bayrām içün ṣaḳlar /102b/
O demde gūyiyā dildādeye inʿām içün ṣaḳlar

2 Beyāża çıḳmasun naḳş-ı nigīnüm deyü ḫavfından
O dil-cū ḫātemün ḳoynında ancaḳ nām içün ṣaḳlar

3 Bize göstermeyüp mānend-i billūr ḳāmetüñ cānān
O sīm-endāmını āyīne-i endām içün ṣaḳlar

4 Benüm çün baġlanılmışdı o belde daḫme şelvār
O ṭılsım feṭḥini yārüm bu ben nākām içün ṣaḳlar

5 Çeküp baḥr-ı maḥabbetde kenāra keştī-i nāzuñ
Muvāfıḳ rūzigārı gözleyüp eyyām içün ṣaḳlar

6 O māh-ı ʿālem-ārā-yı felek ki rūz ʿıyān eyler
Gehīce daḫi iḫfā eyleyüp aḫşām içün ṣaḳlar

7 Heme üftādegānını girifte itmege dildār
Kemend-i zülfini başında her dem dām içün ṣaḳlar

8 Ṭutuşup āb u tābile aḳıtsuñ dīdeden ābı
O açmaz sīnesini Şehriyā ḥammām içün ṣaḳlar

9 Cenāb-ı Defterī ʿİzzet ʿAlī Paşayı ekrem kim
ʿAṭā [vü] cūd [u] iḥsānını bizle ʿamm içün ṣaḳlar

10 Naẓīrüñ görmedi bu devre gelince anuñ gerdūn
O nādir miṯli her ān kendüsine rām içün ṣaḳlar

11 O destūr-ı zamānı luṭfına maẓhar içün her dem
Anı ismiveş ʿālī ḳılmaġa ikrām içün ṣaḳlar

12 Tekeddür itmeyüp hergiz seni dehr içre sulṭānum
Felek ẕāt-ı şerīfini güzel eyyām içün ṣaḳlar /103a/

118

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Cüst eyleyüp cihān göñül bir civān arar
Rindāna gizli ṣorar her dem nihān arar

2 Żayiʿ mi itdi bilmem o meh-çehreyi felek
Bükmüş ḳaddini şemʿ-i ḳamerle her ān arar

3 Zaḥm açmaġa bu sīneme çün yeter cevrile
Durmaz ḫadeng-i ġamze o ḳaşı kemān arar

4 Her bir gedāya olamaz el-ḥaḳ rubūde dil
Üftāde olmaġa yine ḳadri girān arar

5 Atmış kapaġı görmemiş ol duḫter-i rezi
Gelmiş telāş-ı ḥırṣile pīr-i muġān arar

6 Āvāre oldı nice zamāndur bu murġ-ı dil
Elbetde o da kendüsine āşiyān arar

7 Āsūde olmadı gelicek bezmüme raḳīb
Var ise kūy-ı yār gibi emn [ü] emān arar

8 Bāġ-ı ümīde degme ki **Şehrī** her ān göñül
Ol nev-nihāl-i nāzik gibi tāze fidān arar

119

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bizi cihānda bu devr-i zamān çeker çevirür
Ne kīne-cūdur ʿaceb ki her ān çeker çevirür

2 Görince cāmı o zāhid riyā idüp iẓhār
Düşer mi sübḥa elinden hemān çeker çevirür

3 O ḳaşı yā belümi bükdi ḳaddümi ḫam idüp
Kepāze itdi miṣāl-i kemān çeker çevirür

4 Bu esbāb-ı felek çarḫ-ı köhneyi her dem /103b/
Tehī ḳomaz anı bir ān cihān çeker çevirür

5 Dolandurur göricek ḳadeḥile meclisde
O duḫter-i rezi pīr-i muġān çeker çevirür

6 Düşer mi **Şehrī** elinden ayāġı cānāne
Neşāṭile anı her dem nihān çeker çevirür

120

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüm gelince meclise aġzuma leb virür
Göñli olınca luṭfını o bī-sebeb virür

2 Cānāne dir ki ḫasteligümi gel al ṣatun
Kerem yerine bizlere her demde teb virür

3 Gül gibi rūyı açmaġa bülbül gibi dilüm
ʿAnber miṣāl ḫāl-i ruḫuñ baña ḥub virür

4 Cānuñ daḫi ṣaḳınmaz o dil-cūdan ʿāşıḳı
Maṭlūb iderse eldeki varını hep virür

5 Zāhid didi ki gördügümüz bāde olmasun
Didi ki sāḳī sizlere āb-ı ʿineb virür

6 **Şehrī** o yāri kendüye ḳo olma pek ʿacūl
Göñli olınca luṭfını o bī-sebeb virür

121

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bilür de eylemez iẓhār-ı ḥaḳīḳatüñ ol yār
O bī-vefā giderek mācerāyı ṣoñra duyar

2 Ne ṣanʿaṭile düşürdüñ o ser-keşi dāma
Ḫabīr olaydı o cedvelveş çizerdi kenār

3 Bozuḳ düzen görinür sāzı muṭribüñ cānā /104a/
Uṣūlini şaşırur ise belki tel de ḳırar

4 Ẓuhūr-ı ḫaṭṭını bizden ṣaḳın nihān itme
Siyeh ḫaberdür o tīz kendüyi ider iẓhār

5 Göñül mürüvvetine bende oldı sulṭānum
Ümīd ider kerem [ü] luṭfuñuzı her dem umar

6 Belā-yı kākül ile ḳayde uġraduñ **Şehrī**
Çıḳardı zülf gibi seni başdan āḫir kār

122

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Mevsim-i gülde hezār ḫurrem [ü] şādān olur
Gül açılınca her ān şevḳle ḫandān olur

2 Añlamış ehl-i dili ḥāṣılı söz yoḳ aña
ʿAḳluma göre o şūḫ ḫaylīce rindān olur

3 Rūyına ḫaṭ gelicek ḥayret-i efkārile
Eyledügi cevre yār nādim [ü] pīşmān olur

4 Seyre çıḳarsa eger nāzile ol dil-rübā
Her gören o dilberi vālih ü ḥayrān olur

5 Bāḳī degüldür felek eyleme hergiz ġurūr
Bir gün ola ki o da ḫākla yeksān olur

6 **Şehrī** ḳuluñ ʿan-ḳarīb[in] böyledür ümmīd kim
Luṭfına maẓhar olup lāyıḳ-ı iḥsān olur

123

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yāre eyledügümüz recāyı benden ṣor
Arar iseñ yine resm-i vefāyı benden ṣor

2 Nühüftedür daḫi esrār-ı rāz-ı cānāne /104b/
Ne bilsün anı ʿadū mācerāyı benden ṣor

3 Ben emdüm o leb-i yāri ṣafāyla meclisde
Ol leẕẕetile o ẕevḳ [ü] ṣafāyı benden ṣor

4 Ġam-ı firāḳile çekdüklerümi ben bilürüm
Her ānda miḥnet-i cevr [ü] cefāyı benden ṣor

5 Bu çarḫ-ı köhne ne bilür o āfitāb-ı ruḫı
Felekde ol meh-i ʿālem-nümāyı benden ṣor

6 Uṣūlile çıḳıcaḳ perde perde ʿuşşāḳa
Ḳarāruñ ile muḥayyer nevāyı benden ṣor

7 Ne ḳādir ola anuñ vaṣfuñ itmege aġyār
Tevaḳḳuf itme o nāzik edāyı benden ṣor

8 Bu **Şehrī** kemterīni ġayra ṣorma luṭf eyle
Bu ʿabd-i aḥḳarın olan gedāyı benden ṣor

124

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yārimüñ ḫūyı güzel nāzik edāsı ḫoşcadur
Böyledür şehr-i Sitānbūl dilrübāsı ḫoşcadur

2 Ḫoş gelür cevrile āzār baña dildārumuñ
Anuñ ʿunfile ʿitābı her cefāsı ḫoşcadur

3 Gerçe kim ʿişret ṣafādür neyleyüm cānānesüz
O civānla nūş olan meyüñ ṣafāsı ḫoşcadur

4 Yād vardur mevsim-i yāzuñ gel gülzārile
Ṣoḥbet-i şeb ile bu şehrüñ şitāsı ḫoşcadur

5 Ger maḳāma perdeyi başma uṣūlile gözet
Muṭribā ṭanbūrınuñ her dem ṣadāsı ḫoşcadur

6 Birbirisinden güzeldür **Şehriyā** hem nāzenīn /105a/
Böyledür şehr-i Sitānbūl dilrübāsı ḫoşcadur

125

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Niçün ʿaceb bize yār ḫışmgīne ile baḳar
Binā-yı ḫāṭırumı yapmayup o cevri yıḳar

2 Ne ḫoş-būyı olur zülf-i ʿanberīnin kim
Ḳaçan ki ḳoḳlasam anı şemāme gibi ḳoḳar

3 Ne bī-raḥm imiş o mār-ı zülf-i cānāne
Taḳarrub eylese kejdüm miṣāli bizi ṣoḳar

4 Ḥarām-zāde dimiş duḫter-i reze zāhid
Didüm görince ṣor ol aṣluñ eylemez inkār

5 Bu sırr-ı mübhemi añlayamadum ey **Şehrī**
ʿAceb niçün bize yār ḫışmgīne ile baḳar

126

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Cānān ne demde bezme tenhā gelür gider
ʿAḳlum daḫi anuñ ile gūyā gelür gider

2 Ne gül ḳalur çemende ne bülbül ḫazān olur
Bu bāġa nice bülbül-i şeydā gelür gider

3 Ol yār görmemiş gibi aġyār-ı bed-liḳā
Bezme o cüst [u] cūyla ḥālā gelür gider

4 Çıḳmaz derūndan o leb aġzuma aldıġum
Fikrüme her zamānda o ḫūlyā gelür gider

5 Baḥr-ı ġam içre ben bilirüm çekdügüm ġamı
Yāduma o meşaḳḳat-i deryā gelür gider

6 **Şehrī** o yār bezme gelüp gitdügi zamān /105b/
ʿAḳlum daḫi anuñ ile gūyā gelür gider

127

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḳaçan ki ʿāşıḳa cevr [ü] cefā ider dildār
Duyarsa şübhe degüldür ṣafā ider aġyār

2 Fütāde olan o dil-cūya iştiyāḳla çün
Yoluna cānla naḳdin fedā ider her bār

3 Raḳībe varduġını dir iseñ ki duydum eger
Bu rāzı ṣaḳlayup o bī-vefā ider inkār

4 Neşāṭ-ı ẕevḳden aç baḫs ġayrı söz dime kim
Gelince bezme o nāzik edā ider efkār

5 O yāri dünki gün aʿdā nihānī zemm itmiş
Ḫaber alursa anı **Şehriyā** ider āzār

128

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cū ʿāşıḳa rāz-ı derūnını nihān söyler
Eger furṣat bulur ise ʿadūdan o hemān söyler

2 Yine aġyārı görüp kūy-ı cānāndan ḫaber ṣordum
O yārüñ kūyını ġāyet ile emn [ü] emān söyler

3 Çemende bülbülüñ aḥvālini güller bilür ancaḳ
Gülsitān içre ḥāl-i güli açup rāyegān söyler

4 Felegüñ ṣaḳlamaz rāzını her dem ẕerrece gerdūn
Cihānuñ bī-vefā olduġını raʿd her zamān söyler

5 Ḳūmāş-ı nev-ẓuhūr yāre ne dem müşterī olsam
O bāzār-ı maḥabbetde metāʿ ını girān söyler

6 O cānāne ile eyledügüm ʿīş [ü] safāyı kim /106a/
Dem ola ki bu dil o ẕevḳ [ü] şevḳ bir zamān söyler[356]

7 O yārüm bezm-i aġyār olduġını eylese iḫfā
Su´āle yer ḳomaz o ġamzeleri tercümān söyler

8 Bize vaṣf eyleyenler bī-teraḥḥumdur deyü yāri
Aḥibbāmuz olanlar **Şehriyā** cümle ʿ ıyān söyler

129

Mefʿ ūlü Fāʿ ilātü Mefāʿ īlü Fāʿ ilün

1 Meclisde sāḳī bize ne gül vir ne lāle vir
Zerrīn ḳadeḥi destine al bir piyāle vir

2 Ol āfitāb-ı rūya ḳābil eyleme ḥaẕer
Göñlüni bu felekde o ḳāş-ı hilāle vir

3 Gül mevsiminde gülşene geldükde ʿ andelīb
Ey gül hezāra gül-be-şekerden nevāle vir

4 Aṭlas-ı rūyını bu dilüm ārzū ider
Ol ḫoş ḳumāşdan baña ʿ īddiyye-kāle vir

[356] Metinde "söyler" kelimesi sehven unutulmuştur.

5 Bāzār-ı ʿışḳ içinde şikārdur ḳaçırma gel
Cān naḳdini bu sūḳda o Keşmīr şāla vir

6 **Şehrī** görür ise o ider şiʿirine bend
Yaz da bu nev-ġazeli o şīrīn-maḳāla vir

130

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Lebüñe ġonca o gül-rūyına zībā didiler
Gören erbāb-ı naẓar hep aña raʿnā didiler

2 Sīmden ṣāfī olan gerden-i ṣāfını görüp
Rind-i devrān [ü] zamān sīmden aʿlā didiler

3 Sūḳ-ı ʿışḳ içre o kālā-yı viṣāl-i yāre /106b/
Yoḳ bahāsı bu ḳumāşuñ eyü kālā didiler

4 Ḥüsn-i ḫaṭ ḫaṭṭı güzel uydı berāt-ı ḥüsne
Ḫāme-i mūyile çekdi ḳaşı ṭuġrā didiler

5 **Şehriyā** yārümi meclisde görince rindān
Ne güzel yāre göñül vermiş o ḥaḳḳā didiler

131

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyār görince bizleri rūyın buruşdurur
Ammā ki görmese yine durmaz ṣoruşdurur

2 Luṭfile eyle bendeligine bizi ḳabūl
Ḫaylī dem oldı bu dil-i bīmāra boş durur

3 Tātār-ı ġamzede atduġıñuz kirpigin oḳın
O tīr-i cevri ʿāşıḳ-ı zārı ṣavuşdurur

4 Naẓẓāre ḳābil olmadı meclisde rūyına
Ruḫsār-ı āteşīn göñüller ṭuṭuşdurur

5 Bizler varınca ol perī gözden nihān olur
Her gün raḳīb bezmine varsa buluşdurur

6 Pīrveş olur görince anı ejder olsa dil
Tiryāḳ-i nāzı bildücegüm bu uyuşdurur

7 **Şehrī** seni ṣoranlara yār böyle söylesün
Anuñ ḳanāʿatile heme ḥāli ḫoş durur

132

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyār görmese o civānı arar gezer
Ṣorsañ da söylemez de nihānī arar gezer

2 Gelse bezmimüze eger nāz idüp o yār /107a/
Peyk-i ḫayāl o şūḫ-ı cihānı arar gezer

3 Gerdūn ḳamerini yine ebr içre ṣaḳlamış
Göñülleri dolaşur felek anı arar gezer

4 Dil mīvedār ola deyü bāġ-ı ümīdine
Degme ki nev-resīde fidānı arar gezer

5 Bülbül şitā deminde bilür ḳıymet-i güli
Devr-i güli añup o zamānı arar gezer

6 Eşʿārumı begenmez o şūḫ bir gün ola ki
Şehrī gibi o tāze zebānı arar gezer

133

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Āh eyledükçe āteş-i āhum fişeklenür
Ol āteşile dūd-ı siyāhum feleklenür

2 Ḳand-i nebātla eyle ziyāfet göñül aña
Ṭūṭīveşüm gelür ise lā-büd yimeklenur

3 Aġyāra doḳunursa eger kirpikün oḳı
İtmez ḳarār o ḳaşı kemānum yeleklenür

4 Başına bağlamış yine çemberi nāzile
Nev-ṭıfl nāzenīnüm gör kim peyklenur

5 Her demde ṭop-ı ġam bedenüm yıḳmasun deyü
Ḥısn-ı derūn nevbet-i āhumla beklenür

6 Terk eyledüñ bu **Şehrī**-i üftādeyi begüm
Bir gün olur ki saña o lā-büd gereklenür

134

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳadr-i ʿuşşāḳı henūz o dilrübā bilmez nedür /107b/
Olmamış kendüsi ʿāşıḳ mübtelā bilmez nedür

2 Ne ḳadar itsem niyāz raḥm eylemez cānān baña
Ḥüsnine maġrūr ġāyetile recā bilmez nedür

3 Ne gelür eyler devā ne merhem urur yāraya
O tabībüm ḫaste-i ʿışḳa devā bilmez nedür

4 Bezme gelüp bizi uṭandırdı yārümden raḳīb
Öyle bī-ʿār olmuş o hergiz ḥayā bilmez nedür

5 Zāhide ṣorsañ riyā eyler mi görmem deyü
Ṣabrı ḳalmaz gördügi demde riyā bilmez nedür

6 ʿAndelīb ḫanendedür şāh-ı güle beste oḳur
Kār-ı naḳşı cümle ʿuşşāḳdur nevā bilmez nedür

7 **Şehriyā** nev-ṭıfldur ol nāz-perverdüm benüm
Rindile ülfet yoḳdur āşinā bilmez nedür

135

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Güftār idince tāze zebānum çıtır pıtır
Ḥaẕẕuma geldi söyledi cānum çıtır pıtır

2 Ol āteşīn-i rūyla pervāne-i dili
Yandırdı nāra şemʿ-i ruḫānum çıtır pıtır

3 Āyīnede o ṭūṭīveş ʿaksini göricek
Eyler kelām-ı faṣīḥ lisānum çıtır pıtır

4 Gülşende açdı ġonca-dehānını gül gibi
Nāzik tekellüm itdi civānum çıtır pıtır

5 Nāzile gülistāna gelüp eylese ḫırām
Bāġda ṣalına tāze fidānum çıtır pıtır

6 Söyletdi baña şevḳile bu naẓmı **Şehrī** /108a/
Nuṭḳa gelüp o nādiredānum çıtır pıtır

136

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḫayālüm her zamānda kūy-ı dildārı çalar çarpar
Ḳarār itmez o ārzūyıla her bārı çalar çarpar

2 Girince nāzile raḳṣa alur üftādeyi ḫayret
O raḳḳāṣ dilberi destüñde cār bārı çalar çarpar

3 Metāʿ-ı vaṣl-ı cānānı şikār almaḳ içün her dem
Ḫarīdārān olanlar sūḳ [u] bāzārı çalar çarpar

4 Cihānda dil viren Leylīyile sevdā-yı ʿışḳile
Miṣāl-i Ḳays ṣaḥrāyıla kūhsārı çalar çarpar

5 O tātār beççe dil mülkini yaġmāya aḳın itdi
Emān bilmez o mülk-i ʿāşıḳ-ı zārı çalar çarpar

6 Eger bir kerre üftādeye ḫışmile nigāh itse
O ḫūnī ġamzesi o demde bī-çāreyi çalar çarpar

7 Ḳafesden eylese pervāz hezār şevḳile bülbül
Varur fevrīce **Şehrī** bāġ-ı gülzārı çalar çarpar

137[357]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aldum ḫaber ki ġonca-dehānum seferlidür
Āh-ı hezār o nādiredānum seferlidür

2 Bend eylemiş miyānına nāzile terkeşüñ
Ol çillesüzce ḳaşı kemānum seferlidür

3 Şemşīr-i ebruvānına ḳarşu durur mı Zāl
Zīrā o Rüstem-i zamānum seferlidür

4 Ben aġlasam maḥal dürür ʿışḳile rūz [u] şeb
Meşhūr-ı dehr āfet-i cānum seferlidür

5 Olmuş suvār oynadur o esb-i nāzını
Zerrīn kemerlü tāze civānum seferlidür

6 Yüz virmekile çıḳdı yüze leşker-i ḫaṭṭı
İḳlīm-i ḥüsne şāh-ı cihānum seferlidür

7 Āḫir baña da terk-i vaṭan eylemek düşer
Şimden gerü o nādiredānum seferlidür

[357] Der-kenār: Vr. 108a.

8 Bir kez ġażabla bezmüme gelürse **Şehriyā**
Döker o ḫūnı yoḳ yere ḳanum seferlidür

138

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Raḳīb o şūḫ-ı sitemkār bī-bahāne arar
Eger ki görmese bir laḫẓa ḫāne ḫāne arar

2 ʿAdū o yārüme ġamz eylemiş bu kemterīni
Gelürse bezmüme āzāra bir nihāne arar

3 Tehī ḳoduñ felek āġūşumı nice demdür
Göñül ṣarılmaġa ārzūyla miyāne arar

4 Beni o dāne-i ḫāli şikār itmiş iken /108b/
O ḫālde murġ-ı dilüm ḥāl-i ʿışḳla dāne arar

5 Bu dil o şemʿ-i ruḫını miṣāl-i pervāne
Yanup yaḳılmaġa āteşle yana yana arar

6 Ḥarāma olmaya leb-teşne deyü her vaḳtüñ
Ṣūfīnüñ aġzını misvāk ne nāzikāne arar

7 Ne dönerüm ben o ḳayda ne ararum **Şehrī**
Arar ise yine o zülf-i yāri şāne arar

139

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Raḳīb bezme getürmek belā-yı ḫāṭırdur
Anuñla ülfetimüz hep berāy-ı ḫāṭırdur

2 O yār ʿitābla peymāne ṣunsa meclisde
O sāġar-ı ġamı çekmek ṣafā-yı ḫāṭırdur

3 Dil-i ḫarābumı luṭfuñla eyle maʿmūre
Yıḳılmasun güzelüm bu binā-yı ḫāṭırdur

4 Ṣadā-yı naġmesi artdı çemende şevḳinden
Bahār mevsim-i bülbül-küşā-yı ḫāṭırdur

5 Ġam itdi **Şehrī** bu ḫāne-i dilümi mesken
Bizim ile ezelī āşinā-yı ḫāṭırdur

140[358]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bizi mest eyleyen ol kākül-i ḫoş-būyuñdur
İden üftāde-i ʿışḳ hem güzel ḫūyuñdur

[358] Der-kenār: Vr. 108b.

2 Bülbül-āsā dil-i şūrīdeyi şevḳe getüren
Dehen-i ġoncañile ḥāṣılı gül-rūyuñdur

3 Ṭūṭīveş söyleden āyīne-i endāmuñ ile
Hele billūr gibi sīne-i bī-mūyuñdur

4 Begüm ʿunfile ʿitāb ile her ān āzārdan
Düşüren ḫavfe derūnumuzı serd-ṣuyuñdur

5 **Şehrī**-i zār sözüñ doġrısı bu sulṭānum
İden üftāde-i ʿışḳ hem güzel ḫūyuñdur

141

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Taḳarrüb eylemek içün o yāre baʿż-ı aḥmaḳlar
Duḫūl-i meclisi hem-ṣoḥbeti olmaġa çabuklar

2 Aradum aġzını meclisde keyfiyetle cānānuñ
Nihān idüp o dil-cū bezm-i aġyār olduġın ṣaḳlar

3 Tuṭışdurmaḳ içün ʿışḳ ʿāteşyile ḫāne-i ḳalbüm /109a/
O ṭıfl-āteşīnüm bıraḳdı dil mülkine ḳundaḳlar

4 Bülend-pervāz idi evvel ġurūr-ı ḥüsnile cānān
Siyeh murġ-ı ḫaṭı geldi o ḥüsni şimdi alçaḳlar

5 Eger ki dest-res bulmaz ise ḳurbiyyete aʿdā
Tehī-dest durmaz furṣat bulurise belki parmaḳlar

6 Ne dem ki bezmüme teşrīfe vaʿde eylese ol yār
O aḫbār-ı meserretle raḳībi bizleri ḥaḳlar

7 Kemālüñ bulmadan o naḫl-i nāzik mīve-i vaṣlı
Tamāʿ-ı ḫāmla aġyār her dem anı kurcaḳlar

8 ʿAdūdan ḫavf idersen kūyına varmaġa o yārüñ
O şūḫdan **Şehrī** kāmuñ almadı sen gibi ḳorḳaḳlar

142[359]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül bir nāz-perver bir civānuñ mübtelāsıdur
Henūz nev-ṭıfl nevres-dilberüñ ʿibret-nümāsıdur

2 Ne deñlü nāzile eylerse istiġnā degül māniʿ
Fütādegānına cevr eylemek her dem ṣafāsıdur

3 Yolına ʿāşıḳānı naḳd-i cānın virmeden ḳaçmaz
O şūḫuñ vuṣlatınuñ naḳd-i cān deger bahāsıdur

4 Benüm her demde ʿaḳl [u] fikr ü ṣabrumı iden tālān
Anuñ reftār hem güftār hem nāzik edāsıdur

[359] Der-kenār: Vr. 109a.

5 Görüp erbāb-ı ʿışḳ el-ḥaẕer ṭaʿn itme ey zāhid
Cihānda her kişinüñ çekdügi göñli belāsıdur

6 Ṣorarsañ ḥāl-i zār-ı **Şehrī**-i bī-çāreyi şimdi
O nevres bir civān-ı nev-ẓuhūruñ āşināsıdur

143

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyār ṭutsa cevrile teb meşrebümcedür
Kūyından olsa defʿe sebeb meşrebümcedür

2 Yārile maḫfī ünsiyet [ü] ülfet itmege
Rūzdan ziyāde ṣoḥbet-i şeb meşrebümcedür

3 Nuṭḳıyla rūy-ı ḫalḳı o güftārı pek güzel
Yārüñ o ḫoş edāları hep meşrebümcedür

4 Meclisde göricek aña aḳdı maḥabbetüm
Rez-duḫteri her ānda ʿaceb meşrebümcedür

5 Bilür meẕāḳumı baña cānāne leb virür
Nūş-i meyile būse-i leb meşrebümcedür

6 Bezme gelince **Şehrī** o ġamdan eṣer ḳomaz
Ekdār[ı] defʿe bint-i ʿineb meşrebümcedür /109b/

144

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣan o yārüñ gerdeni semmūr içinde nūrdur
Māhdur ebr içre gūyā dīdeden mehcūrdur

2 Mülk-i dili ḫaylī zamān idi ḫarāb olmuş iken
Yapdı luṭfile o nāz-perverüm maʿmūrdur

3 O perī tesḫīr olınmaz daʿvet itme yoḳ yere
Bu ḫayāl benüm hele ʿaḳluma göre dūrdur

4 Dehr içinde hele yoḳ cānānuma beñzer güzel
Dil-rübā içre yārüm ḫaylīce meşhūrdur

5 Bu dilüm yandı ṭuduşdı āteş-i ʿışḳuñ ile
Āh itdükçe derūnum ṣañki bir tennūrdur

6 **Şehriyā** ḥammāmda seyr eyledüm ser-tā ḳadem
Cismi bir āyīne-i endām gibi billūrdur

145

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Diseler hergiz o gül-çehreye zībā yaḳışur
Ola destārı Edirne gül-i raʿnā yaḳışur

2 Al giyse ruḫ-ı zībāsı döner ṣad-berge
Varaḳ-ı gülden olursa aña kālā yaḳışur

3 O beyāż gerdenini ḥāṣılı semmūr açup
Aña ḳāḳum daḫi her vechle aʿ lā yaḳışur

4 O ḳamer-rūya dinürse n'ola ebrūsı hilāl
Bu felekde ḳaşına ġurre-i ġarrā yaḳışur

5 Maḫfī bulsam aña rāz-ı dil itsem taḳrīr
Naḳl-i esrār-ı derūn itmege tenhā yaḳışur

6 **Şehriyā** tāze zemīn üzre ġazel ṭarḥ itmek /110a/
Öyle maḥbūb-ı zamān medḥine haḳḳā yaḳışur

146

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṭıfl-ı nāz olup o cānānum daḫi nevrestedür
Ṭoġrısı bu ḥüsnile medḥ olmaġa şāyestedür

2 Ṣormaduñ üftādegānın ḫāṭıruñ bezme gelüp
Ey ṭabībüm bu dil-i zār ḫaylī demdür ḫastedür

3 Gülistānda naġme idüp fışıldar şāh-ı güle
ʿAndelīb bilür uṣūli şimdi ṣāḥib-bestedür

4 Nāzile seyrāne çıḳdukda ne dem ol dilrübā
Reh-güẕārında durup ʿuşşāḳ aña dem-bestedür

5 Bāġ-ı ḥüsne virdi revnaḳ açdı gül-i ruḫsārını
Ṣan çemen gibi gül-i rūyında ḫaṭ-ı nā-restedür

6 **Şehrī** ol cānānumı rind-i cihān görüp didi
Doġrısı bu ḥüsnile medḥ olmaġa şāyestedür

147[360]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿĀşıḳ-ı cānān olan itmez ḫaẕer serden geçer
Naḳd-i cān virür yolına bilemez nerden geçer

2 Ben bilürüm ḳābili yoḳ neş´esin inkār ide
Ḫāl-i ruḫsārın görenler ḥubb-ı ʿamberden geçer

3 Ġamzesi tīrine bu sīnem taḥammül eylemez
Kirpigi oḳı anuñ zīrā ki mermerden geçer

4 El-amān kārum tamām itdi o zerrīn kemeri
Ol bacaġını gören üftāde ḫançerden geçer

5 Luʿbile ol ḥoḳḳa-bāzın fendine irmez ʿaḳl
Öyle bir üstād oyın-bāzdur o çenberden geçer

[360] Der-kenār: Vr. 110a.

6 Nāz-perver şīve-i reftārı ḫoş nāzik edā
Var mıdur ʿālemde **Şehrī** öyle dilberden geçer

148

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ders-i ʿışḳı ṭıfl-ı nāzum nāzile mevzūn oḳur
O maḥabbet mektebinde ṣan dür-i meknūn oḳur

2 Olmayan üftāde Mecnūn gibi bir Leylīveşe
Bilmeyüp ḥālet-i ʿışḳı ḳıṣṣa-i Mecnūn oḳur

3 Bezme gelmedi ṭabībüm ḫasteyüm itmez ʿilāc
ʿİlletüm ṣormaz o şāhum nüsḫa-i Ḳānūn oḳur

4 Yek naẓarda niceyi tesḫīr ider çekmez emek
Rām içün sāḥir ġamze der-ʿaḳab efsūn oḳur

5 Kendü destiyle o cānān ṣunsa sāġar muṭribe /110b/
Şevḳile sāzını alup beste-i memnūn oḳur

6 Ṣunma nādāna ṣaḳın eşʿār hergiz **Şehriyā**
Görmemişdür şiʿri bilmez belki nā-mevzūn oḳur

149

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Aġyār yāri görmese dünyāyı cüst ider
Bulur anı ne yerde ise saʿy dest ider

2 O küştīgīrle hele olınmaz muḳāvemet
Meydān-ı ʿışḳda köle-şān aña pest ider

3 O Leylī cemāle göñül vireli bu dil
Mecnūn-ṣıfat o kūh [u] beyābān geşt ider

4 Cānān yıḳmaġa çalışur bir ayaġla
Düşürür ise furṣatını anı mest ider

5 Her dem ḳapılma duḫter-i reze görmesin anı
Böyle ḳalursa **Şehrī** seni mey-perest ider

150

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Meydān-ı ʿışḳa girse o yār kahramān olur
Baḥş-i kemer idince anuñla girān olur

2 Mey-nūş itse meclise gelse o ġonca-fem
Gülgūn iken o renk ruḫı erġuvān olur

3 Bükdi belümi o kaşı ya tīr-i cevrile
O zaḥmla felekde bu ḳaddüm kemān olur

4 Bīmārınum gel eyle devā ey ṭabīb-i cān
Ḫaste-dilüm o şerbest-i vaṣluñla cān olur

5 Gülzār-ı nārda daḫi henūz nev-civān olup /111a/
Nevrestedür o tāze nihālüm fidān olur

6 Pīr olsa görse **Şehrī** eger ṭıfl-ı dilberi
Tāzelenüp maḥabbet oldum civān olur

151

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nāzile şīve ile o cānān gelür geçer
ʿUşşāḳ-ı zārı eyler o ḥayrān gelür geçer

2 Ḳalmaz ṭarāveti hele gül-berg-i rūyınuñ
Olur ḫazān o devr-i gülsitān gelür geçer

3 Ey ḳaşı yā tīr-i sitemi deldi baġrumı
İtdi nişāne sīnemi her ān gelür geçer

4 Her şeb felekde doġmaz o meh-rū bu ḫāneme
Aḫşām lazımsa durmaz o bir ān gelür geçer

5 Bezme gelürse ehl-i dile diyemem cevāb
Teklīfsüz bu ṣadruma rindān gelür geçer

6 **Şehrī** bu çarḫ-ı köhne döner eylemez ḳarār
Her ānda dönmez ʿaksine devrān gelür geçer

152

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 O ḳamer-çehre o meh-rūyla mehveş görinür
Dīde-i ʿāşıḳa mehden daḫi o ḫoş görinür

2 Tīrine ḳarşu ṭutar sīneyi üftāde olan
O ḳaşı yāyuñ o belinde ki terkeş görinür

3 Göricek yār ḥālümi çün aña ḳarşu varur
Bu ḫayālüme ne demde o perīveş görinür

4 Zen olan kendüye zīnetle virüp peçe düzen /111b/
Cennet-i ḥüsnde ṭāvus-ı münaḳḳaş görinür

5 Āteş-i ʿışḳile pervāneyi ḥayret almış
Yanmaġa ancaḳ anuñ çeşmine āteş görinür

6 Görüp aġyārı nihānīce birāz söyletdüm
Yoḳ kelāmında nizām ḥāl-i müşevveş görinür

7 Tāze ṭarḥ üzre ġazel **Şehrī** gelür ḫoş tabʿa
Nev-zemīn tāze-edā nāzik-i dilkeş görinür

153

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yine virür bu elemi rūzgār
Niçün ider bu sitemi rūzgār

2 Esse bulandırur o baḥr-ı ġam
Çūşa getürür o yemi rūzgār

3 Eyleyemez baña o ger imtinān
İtmedi zīrā keremi rūzgār

4 Ḳoymadı āyīne-i İskenderi
Neyledi yā cām-ı Cemi rūzgār

5 Çekdürür erbāb-ı dile her zamān
Cevr [ü] cefā ile ġamı rūzgār

6 Eylemedi **Şehrīye** ẕerre luṭuf
Niçün ider bu sitemi rūzgār

154

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nāzile ʿāşıḳına o cānān cefā ider
ʿĀşıḳ cefā çekince o her dem ṣafā ider

2 Eyledügi fütādeye cevri o yārimüñ /112a/
Ne dost dosta anı ne ḫod dilrübā ider

3 Duḫter-i rezi göricek aḳdı maḥabbetüm
Gör ne ḳanı ḳaynar anuñ āşinā ider

4 Belli ki yine luṭfını görmiş o yārimüñ
Aġyārı gördüm o şeh-i ḥüsne ṣenā ider

5 Ne virdi bize ne alamaz bu felek ʿaceb
Dönmez murādum üzre o kec-rev edā ider

6 **Şehrī** ḳulınuñ eyle begüm cürmini ʿafv
Dāmānına ṣarılmış o çün ilticā ider

155

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿīlün

1 Felekde bezmüme ol meh reḫā gelür görinür
O māh-ı ṭalʿata dilden recā gelür görinür

2 Cefā vü cevrini elbetde terk ider ol yār
Ḳaçan ki ḫaṭṭ-ı ruḫı cā-be-cā gelür görinür

3 ʿAzīmet itsem o dil-cūyı itmege tesḫīr
Ḥayālüme o perī evvelā gelür görinür

4 O yār ʿadūyıla bezme gelüp ḳarār itse
Baña elem ile o dem cefā gelür görinür

5 Der-āġūş eyledügüm fikrider isem yāri
Düşümde daḫi bu ḫūlyā gelür görinür

6 O ġonca-fem bizi şevḳile açsa gülşende
Göñül küşāde olınca ṣafā gelür görinür

7 Gelürse ḫāneme **Şehrī** o yār eger tenhā
Derūnımuzdan aña ilticā gelür görinür /112b/

156

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 ʿĪd gelse būse bize o ʿālī-himem virür
İtmez dirīġ o keremüñ öyle dem virür

2 Bilseydi ḫaste olduġumı bezmüme gelüp
Raḥm eyleyüp teraḥḥum ile belki em virür

3 Aġyāra gitdügini o cānāna ṣorma gel
Şāyed o dil-rübāya su´ālüñ elem virür

4 Luṭfuñ ṣaḳınmaz ʿāşıḳ-ı üftādeden o yār
Hem imtinān itmez o vaṣlını hem virür

5 Ṣayd eylemek içün o göñül murġını o yār
Dāne-i ḫālini dil-i zāruma yem virür

6 Nūş-ı mey eyledükde o ruḫsār-ı gül ile
Ağzuma **Şehrī** lebini o ġonca-fem virür

157

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gül devri geldi şimdi göñüller küşādedür
Ẕevḳ [ü] ṣafāyıla dil-i zārum ṣafādadur

2 Miḳrāṣ-ı ġamla pāreleyen bu derūnumı
Cevr [ü] elemle her zamān o faḫrī-zādedür

3 Aġyār gelse bezmine her dem o yārimüñ
Aña tevāżuʿ ı hele bizden ziyādedür

4 Şaṭrancda beni māt idüp aldı atum o şāh
Ḫaylī dem oldı bu dil-i zārum piyādedür

5 Bilmem ne ḥāldür bu ki dildārını görüp
Üftādegān olanları aña recādadur

6 Ol yārümi sürūrile meclisde söyleden /113a/
Keyfiyyet-i mey ile hemān **Şehrī** bādedür

158

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Sen ḳamer-rūya muʿādil meh-i tābān mı var
Felegüñ anmaġa yanında meh-i cān mı var

2 Yek naẓarda ider ʿuşşāḳı o dil-cū tesḫīr
Yoḫsa ḳoynında ʿaceb mühr-i Süleymān mı var

3 Nerede ḳaldı görinmez yine gelmez cānān
Bilemem gizlice hem-ṣoḥbet-i yārān mı var

4 Görmedük luṭfını yārüñ ki olalum ḫande
ʿAcabā ʿunfe bedel bizlere iḥsān mı var

5 Ne mürüvvet ne teraḥḥum ne keremden āṯār
Böyle eṭvārıla o kāfirüñ imān mı var

6 Esb-i nāzına süvār olduġu dem cānānuñ
Atuñ oynatmaġa sīnem gibi meydān mı var

7 Kimden aldı ḫaberi bezmine geldügine yār
ʿAḳlum irmez ki raḳībüñ heme şeyṭān mı vār

8 **Şehriyā** bendeligümi ne içün bilmez o şūḫ
Ser-i kūyuñ dolaşur ben gibi derbānı mı vār

159

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Dil kākül-i cānāneden āzād gerekdür
Āzādelerüñ göñli her ān şād gerekdür

2 Kūhsār-ı maḥabbetde o Şīrīnüñ ucından
Baş egmege o tīşeye Ferhād gerekdür

3 Ḳurtar bizi aġyārdan ey maʿdelet-āyīn /113b/
Ẓulm itdi baña pādişehüm dād gerekdür

4 Peymāne-i luṭfuñla yapılsun dil-i vīrān
Zīrā ki o maʿmūr olup ābād gerekdür

5 Artar varıcaḳ nāle ile girye-i zāruñ
Kūyında şehüñ nāle vü feryād gerekdür

6 ʿİzzet ʿAlī Paşa gibi bir nādir-i ʿaṣra
Peyrevlik iden **Şehrī** nev-īcād gerekdür

160

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Gelmedi bezmüme yār belki ibrāma baḳar
O nihānīce gelür gelse de aḫşama baḳar

2 Kūy-ı cānāneyi bīhūde dolaşmaz aġyār
Luṭf-ı yāri gözedüp o daḫi ikrāma baḳar

3 Yine billūr gibi endāmı o ṣūretle görüp
Dil-i ḫayret-zedem āyīne-i endāma baḳar

4 Murġ-ı hüşnini ḳaṭı yüksek uçurur cānān
Anuñ alçaḳlaması ḫaṭṭ-ı siyeh-fāma baḳar

5 Her zamān itmez ʿaṭā ʿāşıḳa būs-ı lebini
Gelsün eyyām-ı feraḥ deyü o bayrāma baḳar

6 Ṣunmadı sāḳī-i gül-çehre bize bāde-i nāb
İntiẓārile bu çeşmüm gözedüp cāma baḳar

7 Esmedi fülk-i dile bād-ı muvāfıḳ **Şehrī**
Baḥr-ı ʿışḳ içre her ān bu dilüm eyyāma baḳar

161

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Çemende yārile ʿişret ṣafā degül de nedür /114a/
Miṣāl-i gül göñül o dem-küşā degül de nedür

2 Ḥesāb yoḳdur o kālāya naḳd-i cān virenüñ
Ḳumāş-ı vuṣlat aʿlā bahā degül de nedür

3 Raḳīb[i] gördüm ʿucb[u] ġurūrı artırmış
Aña baḳınca göñül bir gedā degül de nedür

4 ʿİtāb-ı ḳahrile āzār itmeden bizi yār
Murād bizlere cevr [ü] cefā degül de nedür

5 Bu kemterīn o ikrāmuñ eyledi maḥcūb
Yolına naḳdile cānum fedā degül de nedür

6 Bu mertebesini medḥ eyleyüp sitāyişden
Niyāzile saña ḳaṣdum recā degül de nedür

7 Gelince bezmüme şevḳile didi cānānum
Baña fütāde olan **Şehriyā** degül de nedür

162

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Lebi cānānımuñ leẕẕetde ṣan ḳand-ı mükerrerdür
ʿAḳīdeveş alınca aġzuma bildüm ki sükkerdür

2 Bu sūḳda ṣūfī ḫām teklīf itme müşterī olmam
Bizüm bāzārımuz ol ṣūfcı-zādeyle muḫayyerdür

3 Berāt-ı ḥüsni ʿunvānına ḥaṭ çekdi çün ol şāhum
Żamīr-i manṣıb-ı üftādegānını muḳarrerdür

4 Felekde māh-rūyını görenler böyle dir hergiz
Ruḫ-ı berrāḳ-ı dildāruñ ḳamer miṯāl enverdür

5 Sefer ḳıldı ʿadū ḳaṣdına **Şehrī** kūy-ı dildāra
Ümīdvārum ġazāda bu dil-i zārum muẓafferdür /114b/

163

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ġamze-i cānānemüz mānende-i şemşīrdür
O cigerler doġrayıcı bir Dımışḳī tīrdür

2 Şerbet-i laʿli ḥayāt virdi bu bīmār-ı dile
Ḫaste-i hicrāna ḥāṣṣiyyetde ṣan iksīrdür

3 Leylī-i zülfüñ bizi cebren idüp bend ü esīr
Bu dilüm Mecnūn miṣāl beste-i zencīrdür

4 Ḳıl ʿazīmet kūy-ı yāre dā′ireden çıḳma gel
Ol perīyi daʿvetümden maḳṣadum tesḫīrdür

5 Ḳapaġı atar ise rez-duḫteri girmez ele
Bir zamān aña seyāḥat belli ki İzmīr'dür

6 Şehriye teklīf-i ṣadr itdükde yārüme didüm
Eyleme ibrām gedālaruñ makāmı zīrdür

164

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Kelām-ı bī-me′āl ile raḳībā eyleme dır dır
Uṣandurduñ o cānān nedür bu ṣıḳletüñ fır fır

2 Ṣafā olmaz mı o meclisde zāhid doġrıca söyle
Kebāb şişde ḳadeḥler dest-i sāḳīde döne fır fır

3 Ḳarār itmez bu dīdemden aḳan ḫūn-ābe-i eşküm
O bir dem eylese ārām yine durmaz aḳar cır cır

4 Yürüyüp ceyş-i ḫaṭṭ mülket-i ḥüsni eyledi maḥṣūr
Yüze çıḳdı ʿadūyān leşkeri luṭf eyleyüp ḳır ḳır

5 Niyāzı **Şehriyānuñ** bu durur hergiz efendümden
Yanından sevdigüm aġyār-ı bed-ḫ̬āhlarını ır ır /115a/

165

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Fütādegān dildārdan ʿadū dūr olduġın ister
Ki kūyından anuñ her ānda mehcūr olduġın ister

2 Binā-yı ḫāṭırum yıḳmaz o şāhum eyler ābādān
Ḫarāb itmez bu dil mülkini maʿmūr olduġın ister

3 Teraḥḥum eylemez ʿuşşāḳ-ı zārına o cānāne
Cefā vü cevrile ʿuşşāḳı rencūr olduġın ister

4 Bahāsı ḥüsnile artdı o Yūsuf-ṭalʿatüñ hergiz
ʿAzīz olup o sūḳ-ı ʿışḳda meşhūr olduġın ister

5 Görince luṭf-ı cānān ʿadū ḫ̬aşm itmeyüp her dem
O yārüñ ʿāşıḳuñ cevrile mecbūr olduġın ister

6 ʿİtāb-ı ʿunf [u] āzār eyledi **Şehrī** baña ol yār
Her ān dildādegānınuñ o rencūr olduġın ister

166

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nev-be-nev tırāşla ḫaṭṭını yār nihān ider
Bilmez siyeh ḫaberdür o kendin ʿıyān ider

2 Ben ṣaḳlarum göñüldeki esrār[ı] cān gibi
Ḫavf ider mi ki beni ʿadū dāsitān ider

3 Bir gün ola ki bāġ-ı gülüñ revnaḳı gidüp
Bu rūzgār anı daḫi elbet ḫazān ider

4 İtme ḥavāle ġamzeñe ki üftādeñi begüm
Ḫūnī dürür tehī ol nice ḳan ider

5 Böyle ġażabla ʿāşıḳ-ı bīçāreʾi o yār
Maḳṣūdı bu cefāsıyla imtiḥān ider

6 Maḫfice yār geldügini bezme **Şehriyā** /115b/
Aġyār duyarsa bizlere lā-büd gümān ider

167

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gül-ʿiẕār-ı rūy-ı yārümde ḥalāvet başḳadur
Güle teşbīh itmek olmaz anda ḥālet başḳadur

2 Gerçe vardur her güzelde şīve ile ḥüsn [ü] ān
Nāzlı yārümdeki eṭvār-ı nezāket başḳadur

3 Eyle aġyāra mudārā ḥāṣılı cānān içün
Düşmenüñ ḥaḳḳında zīrā istimālet başḳadur

4 ʿAdl [ü] dād ḳıl ey şeh-i hüṣnüm yeter ẓulm eyledüñ
Mülkini maʿmūr ider şāhum ʿadālet başḳadur

5 Şemʿi görince yanar pervāne eylemez ḳarār
ʿĀşıḳ-ı ṣādık olanlarda ḥarāret başḳadur

6 **Şehriyā** müşkil dürür tanẓīr olınmaḳ Behcet'e
Ḫoş edā olup ġazelinde leṭāfet başḳadur

168

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüñ ḫadeng-i ġamzesi sīnemi deler geçer
Zaḥmuma em ḳomaz da o ḫūnum siler geçer

2 Ḥāl-i dilini söylemez üftādegān aña
Bir kerre vāḳıf olsa derūndan neler geçer

3 Virmez ṣabā gelürse o yārüñ peyāmını
Ḫoş-bū-yı yārile gelür ammā yeler geçer

4 Yāre nihānī vardugın agyār söylemez
Aralarında yārla nice cilveler geçer

5 Devlet külāhı başımuza ḳonsa **Şehriyā** /116a/
Ġaddārdur felek görüp anı çeler geçer

169

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bülbül çemende ḥāra baḳup girye-zār ider
O ḥasretile dem-be-dem āh-ı hezār ider

2 Ol şāh-ı ḥüsne şundı göñül ʿarż-ı ḥālini
Düşerse bir maḥallī anı der-kenār ider

3 Dām ḳurdı kāküli dil-i murġuma ṣayd içün
Āvāre ḳıldı göñlümi zülfi şikār ider

4 Vaṣluñ dirīġ eylemez üftādeden o yār
Her ānda luṭfı ʿāşıḳına bī-şamār ider

5 Yaġdırdı berf başımuza **Şehriyā** felek
Geldi şitā deyü bize gerdūn-vaḳār ider

170

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳıymet-i ʿāşıḳı hergiz yine cānāne bilür
Ḳadrimüzi hele ol ṣāḥib-i iẕʿāne bilür

2 Anuñ üftāde-i gül olduğı maʿlūm olmuş
O hezārı ezelī ḫalḳ güle ḥayrāne bilür

3 Ḳays kūhile beyābānda geçirdi ʿömrin
Hep bilenler anı dīvāne-i yābāne bilür

4 Yāri muḍḥiklik ile güldürür elbet aġyār
Naḳle geldükde o nīk-i luʿbla efsāne bilür

5 Ḫāṭırumı gözedür bezme gelince cānān
Ṣohbeti ḫoşdur anuñ ülfet-i yārāne bilür

6 **Şehriyā** luṭfı yapar ḫāne-i ḳalbim elbet /116b/
Ḫaylī demdür ki ḥarāb bu dil-i vīrāne bilür

Fİ'L-ḤARFİ'Z-ZE[361]

171
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Daḫi nevreste o yār ṣoḥbet-i yārān bilmez
Görmemiş duḫter-i rezi meclis-i rindān bilmez

2 Derd-i ʿışḳile zebūn olduġumı ben bilürüm
Ḥāl-i zārumı eger ṣorsam o cānān bilmez

3 Eylemez rāzını izhār yanup pervāne
Ne içün yanduġını şemʿ-i şebistān bilmez

4 Ḫāne-i ḳalbi yaḳar her zamān o şāh-ı ḥüsn
Mülkini itmege maʿmūr o ḫūbān bilmez

5 Dil viren ḫāk-ı reh olur o perīye her dem
Daʿvet-i ʿāşıḳa gelmeyüp o insān bilmez /81b/

6 Ḫam idüp ḳaddini ḥayrān iken aña şeb [ü] rūz
Felegüñ ḳıymetini mihr-i dıraḫşān bilmez

7 Ḫande-rū göricek ol yāri ṣakın aldanma
Şehrī henūz daḫi o ḳıymet-i yārān bilmez

---

[361] Dîvân'da, hurûf-ı hecâ başlıklandırmasına göre doğru sıra takip edilse de ز harfi ile yazılan gazeller, ذ harfi başlığı altında verilmiştir. ز harfi ile yazılan şiirler metinde 81a-88b varakları arasında yer almaktadır.

172

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Çekmeyüz ẕerre ġamı sāġar-ı ṣahbā çekerüz
Anı cānāne ile her gice tenhā çekerüz

2 O ḳamer-rūyı alup hāle-i āġūşımuza
Bir hilāl-ebrūyı biz sīneye ḥālā çekerüz

3 O perī daʿvetile gelmez ise bezmimüze
Anı teshīr iderüz sübḥa vü esmā çekerüz

4 Yalıñuz gel gelicek bezmimüze luṭf ile
Her zamān ṣıḳlet-i aġyārını cānā çekerüz

5 Kirpigüñ oḳına bu sīnemüzi ḳarşu ṭutup
Çille vü miḥnet [ü] cevrini ḳaşı yā çekerüz

6 Ḳayd-ı dünyā ile ḥāṣılı begüm ʿālemde
Şehriyā ġayretile bir ḳurı ġavġā çekerüz

173

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yārüñ o gerden-i ṣāfı gibi billūr olmaz
Öyle berrāḳ [u] beyāż ṭoġrısı kāfūr olmaz

2 Ḥüsünde olsa yegān her ne ḳadar bir dildār
Āşinā olmayıcaḳ rindile meşhūr olmaz

3 Yaḳma bīhūde yere ḫāne-i ḳalbüm luṭf it
Yaḳılursa yapılup bir daḫi maʿmūr olmaz /82a/

4 Bāde-nūş eyleyen o sāḳī-i sīmīn-destden
Neş´esi artar anuñ ġayrı o maḥmūr olmaz

5 Görmesem yāri ḫayāli yine ḳarşumda durur
Dīdemüzden o perī ẕerrece mehcūr olmaz

6 Yoḳ güvāhum güzelüm daʿvā-ı ʿışk eylemege
Eyleme ʿunf [ü] ʿitāb müddeʿī mecbūr olmaz

7 **Şehriyā** ḫaṭṭ-ı nişān çekdi berāt-ı ḥüsne
Ḥüsninüñ żabṭına ḫaṭṭı gibi menşūr olmaz

174

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḳumāş-ı vuṣlatı cānāna ʿāşıḳ kim bahā virmez
Görince ṭālibāna ṣatmayup o kec-edā virmez

2 Nedür böyle ġażab cānā gelince bezm-i ʿuşşāḳa
Begüm rencīde olmañ ẕerre rindāna ṣafā virmez

3 Cefā pür- cevrile peymāne ṣunar sāḳī meclisde
Geçirür nevbeti ġayra ṣunar cāmı baña virmez

4 Eger kim sīb-i rūyuñ almaġa dil ārzū itse
Raḳībe alma dir şeftālūyı o dilrübā virmez

5 Viṣālüñ ārzū eyleme **Şehrī** kes ümmīd andan
ʿAdūya luṭfdur o dilrübā her dem saña virmez

175[362]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Eger pīr olsa da dil bu göñülden nev-heves gitmez
Ḫayālümden benüm elbet civān-ı nevres gitmez

2 Raḳībā seg gibi her dem dolaşma kūy-ı dildārı
O meyden kes senüñ daʿvetine ol üzkes gitmez

3 O dil-cūya ki yoḳ furṣat idem ḥāl-i dili inhā
Yanından ayrılup aġyār-ı bed-ḫū bir nefes gitmez

4 Gelüp bezme eger rez-duḫteri olursa meclisde
Derūn-ı mey-fürūşdan ol zamān fikr ü his gitmez

5 Ṭaġıtmuş perçemüñ zerrīn ʿaraḳ-çīn ile raḳs eyler
Durur ḳarşumda nāzile o şūḫ-ı dāl fes gitmez

---

[362] Der-kenār: Vr. 82a.

6 O da ṭaṭmış gibi besbelli dürür leẕẕet-i rūyın
Yanaġından senüñ şīrīn-dehān bir dem meges gitmez

7 Buyur meclis müheyyā sāz [u] şevḳ hep cümleten mevcūd
Ḥaẕer itme ʿadūnuñ gūşına bir dürlü ses gitmez

8 Kerem ḳıl vaṣluñ iḳrār eyle luṭfuñ ile sulṭānum
Ḥużūrından efendim **Şehrī** benden bī-kes gitmez

176

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḳalursa böyle ol yār mübtelāsı artar eksilmez
Ser-i kūyuñ dolaşur āşināsı artar eksilmez

2 Olup ḥüsnine maġrūr nāzdur şīve ile cānān /82b/
Dem-ā-dem ʿāşıḳa cevr [ü] cefāsı artar eksilmez

3 Metāʿ-ı vuṣlat-ı yārüñ bu bāzār-ı maḥabbetde
Ḳatı çoḳ ṭālibānı var bahāsı artar eksilmez

4 Eger bir sāde-rū sāḳī olursa meclis-i meyde
O meclisüñ neşāṭile ṣafāsı artar eksilmez

5 Cefā gördükçe aġyārdan fütādegān [u] maḥbūbān
Şeh-i ḫūbāna elbet iştikāsı artar eksilmez

6 Güzeller ile **Şehrī** dehr içinde ülfet itdükçe
Ġazel ṭarḥ itmede şīrīn-edāsı artar eksilmez

177

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yār eylerse bezmimüze gelmege nāz
Ṣarılup ʿāşıḳı eyler aña hezār niyāz

2 Ṭalebsüz eyledi bu bendesine luṭfı ile
Keremle būse-i iḥsān o dilber-i mümtāz

3 Şikāyet-i elem-i hecri naḳledüp her dem
Uzatma sözi hele ḳıṣṣa-yı gel itme dırāz

4 Ezelden eylemişidüñ ki vaʿde teşrīfe
Kerem ḳıl eyleme ʿuşşāḳa vaʿdeyi incāz

5 Der-aġūş eyledüm ol māh hāleveş bu şeb
Duyılmayaydı felekde ʿadūlara bu rāz

6 Kerem ḳılup beni de bendegāna ilḥāḳ it
O defterinde muḳayyed degülse ismümi yaz

7 Uṣūlile güzelüm būselikde eyle ḳarār
Niyāz ider saña **Şehrī** gel eyleme şeh-nāz /83a/

178

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḳaranfīl olsa daḫi ṭurre rindānı çıḳamaz
O şāh-ı ḥüsnile degme kişi başa çıḳamaz

2 Raḳīb eski ʿadūdur żarūrī dost geçinür
O fikr-i fāsidile āşinā yerin ṭutamaz

3 Ezel ṣaḳladuġı vaḳtüñ ḥicāb ref[ʿ] itmiş
O duḫter-i rezi meclisde kimseler ṣıḳamaz

4 Bu demde neyzen eger görse nāle-i dilümi
Onı ḳıyās ider elbet de ṭoġrıca baḳamaz

5 O tekyegāh-ı maḥabbetde küştegīr olmuş
O yāri **Şehrī** ʿadū bir ayaġla yıkamaz

179

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül gülzār-ı ʿışḳ içre o gül-i ruḫsārsuz olmaz
Miṣāl-i ʿandelīb bu dil-i zār gülzārsuz olmaz

2 Görince dilberi aġyārla incinme ey ʿāşıḳ
Cihānda ḥüsnile meşhūr olan aġyārsuz olmaz

3 Dem-ā-dem girye it bezme gelince yār-ı dād-āver
Teraḥḥuma vesīle girye eyle zārsuz olmaz

4 Maḥabbet baḥṣini açma ʿadūlardan ḥaẕer eyle
O mübhem rāzı dime ehl-i ʿışḳ esrārsuz olmaz

5 Dil-i kālā-fürūşum sūḳ-ı ʿışḳı geşt idüp her dem
Ḫarīdārān şikār ārzūsile kārsuz olmaz

6 Tehī durmaz o yāruñ kūyını **Şehrī** dolaşmaḳdan
Ferāġat eylemez ʿışḳdan bu göñlüm yārsuz olmaz /83b/

180

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿulün

1 Yār içün o aġyār ḳurı ġavġādan uṣanmaz
Bīhūde yere o hele daʿvādan uṣanmaz

2 Gülşende ider nāle ile şekve-i efzūn
Ḫār içün o bülbül güle şekvādan uṣanmaz

3 Ādem varıcaḳ cennet-i kūyına o yāruñ
Çıḳmaḳ dilemez kūy-ı dil-ārādan uṣanmaz

4 Ḫulfile ider vaʿde-i teşrīfini ikrār
Bilmem niçün o vaʿde-i ferdādan uṣanmaz

5 ʿÖmrini beyābānda telef eyledi Mecnūn
Bu miḥnetle ol yine Leylādan uṣanmaz

6 Dildā[r]uñ ider cevrine her ānda ṭahammül
Üftāde olan yāre mudārādan uṣanmaz

7 Uġrādı göñül zülfile ḳayda yine **Şehrī**
Ṣarılmış o sevdāya o sevdādan uṣanmaz

181

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cūdan bu göñlüm ẕerre ümmīd-fermā itmez
Anuñ bīgāneveş itdüklerini āşinā itmez

2 Nedür ey pür-cefā bu deñlü bize cevrile āzār
O cevri sevdigüm üftādeye bir dilrübā itmez

3 Cihānuñ cümle maḥbūbile ʿazm-i gülsitān itsem
Göñül sensüz gülistān-ı maḥabbetde ṣafā itmez

4 Gehī cevr eylese gāhī de luṭf eyler o cānānum
Mürüvvet eyleyüp ʿuşşāḳına her dem cefā itmez

5 Bu deñlü luṭfını görmiş iken aġyār o dil-cūnuñ
Yine zemm eyler ol yārüm ẕerrece ṣenā itmez /84a/

6 Geçilmez **Şehriyā** cevr eylese bir vechile yārdan
Anı üftādegānı terkedüp hergiz fedā itmez

182

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Felekde meh-rūyuñ gibi hergiz meh-cebīn olmaz
Hilāl-ebrūna teşbīh eylemem māh-ı nevīn olmaz

2 Güler yüz gösterüp üftādeye ḫandile sen cānā
Begüm ʿuşşāḳa bezme gelicek çīn-i cebīn olmaz

3 Yeter ey bī-teraḥḥum cevr inṣāf eyle bir kerre
Müselmān olanuñ ḳalbinde ẕerre kibr [ü] kīn olmaz

4 Gülistānda görince ḫār bülbül girye-zār eyler
Her ānda ehl-i ʿışḳ ekdārdan zīrā emīn olmaz

5 Ne deñlü mültefit olsa raḳībā dūr olur bizden
ʿAdūdur bizlerile dost olup hergiz yaḳīn olmaz

6 Gelürse bezmine yāruñ o demden olma pür-efgān
Fütādegān olanlar yāri gördükde ġamīn olmaz

7 Nihān eyle ḥaẕer ḳıl rāz-ı ʿışḳı eyleme iẓhār
Maḥabbet baḥs[i] açılsa her ān āh [u] enīn olmaz

8 Ne āteş-pāredür gör ṭıfliken gehvārede yāri
Dile ḳundaḳ bıraḳup yaḳmaġa böyle āteşīn olmaz[363]

9 Yegān maʿrifet olup hüner ʿarż eylesüñ **Şehrī**
Kerem yoḳdur kibār-ı ʿasrımuzda āferīn olmaz

183

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O nāzuñ ṭavrından üftādegānına keder gelmez /84b/
Ne deñlü serkeş olursa o dilcūdan żarar gelmez

2 Hele maġrūr-ı ḥüsn olma ġurūr ile ṣaḳın cānā
Nezāket bu ẓerāfet bu ṭarāvetler gider gelmez

3 Raḳīb ḳūy-ı cānān içre gördüm öyle olmuş ki
Anuñ ḫāṭırına ʿazm-i vaṭan seyr ü sefer gelmez

4 O dürzī şūḫı geldükde ne endām kesdiler ana
Tekāsür şimdi daʿvet eyleme anı gider gelmez

5 O rez-duḫterini görince aṣlā olmadum med-hūş
Baña bintü'l-ʿineb dir sen gibi mey-nūş ider gelmez

6 Hemān **Şehrī** niyāz eyle ol yāre ʿarż-ı ḥācet ḳıl
Ne deñlü serkeş olursa o dil-cūdan żarar gelmez

[363] Mısrada vezin hatası vardır.

184

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yār[i] biz ezelī bezme āşinā bilürüz
Ḳabūl eyler olınsa aña recā bilürüz

2 Ne deñlü cevr [ü] cefā eylese baña ol yār
O cevr [ü] ḳahrını her demde biz ṣafā bilürüz

3 Nedür bu ṭavrile böyle ġurūrı aġyāruñ
Aña göre hele biz kendümüz gedā bilürüz

4 Görince şevḳle rez-duḫterini meclisde
Düşer ayaġına rind eyler iltićā bilürüz

5 Gelince biz o lā-büd bizi ider āzār
Raḳībe uġraduġını o bī-vefā bilürüz

6 Ne demde renc ü ġamı ile ḫaste olsa göñül
Gelür o ḫaste-i ʿışḳa ider devā bilürüz

7 Mürüvvet [ü] kerem [ü] luṭf-ı yāri **Şehrī** bu dem /85a/
İder ise bize būse hemān ʿatā bilürüz

185

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Daʿvet iderüz bezmimüze yatmaġa gelmez
Ṣad güne dürūġile o aldatmaġa gelmez

2 Geh ursa yürüt fülk-i dili ki pupa kullan
Başdan ḳara bir pāre hemān çatmaġa gelmez

3 Ayrılma berāber gidelüm rāh-ı merāma
Aġyāra uyup yolda bizi satmaġa gelmez

4 Ġammāz ḳomaz boynına burc-ı ġamz ider elbet
Aʿdā sözünü sevdicegüm ṭutmaġa gelmez

5 Dildāde eyleme **Şehrī** ṣaḳın ifşā
Bīgānelere rāz-ı derūn açmaġa gelmez

186

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O yārüm ʿāşıḳa evvelki gibi iltiyām itmez
Aña üftāde olana o ẕerrece ḳıyām itmez

2 Ne deñlü ḫāṭırum āzürde olursa o dil-cūya
Anı zemmile bu bendesi taʿn-āmīz-kelām itmez

3 O Şīrīnin ġam-ı ʿışḳile geşt-i kūh iden hergiz
Yine Ferhādveş o kūhda kārını tamām itmez

4 Tamām oldum ümīd-i mīve-i ruḫsār-i yārile
Ṣanurdum ki o dil-cū bizlere teklīf-i ḫām itmez

5 Nice üftādegān dāne-i ḫāli şikār eyler
Dil-i āvāreye **Şehrī** o yār zülfini dām itmez /85b/

187

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿūlün

1 Üftādelere cevr [ü] cefā şānına düşmez
Bu mertebe-i ġaddārlıḳ ʿunvānına düşmez

2 Geçirdi ṣuçından o raḳībüñ yine cānān
Bu demde niyāzile o dāmānına düşmez

3 Ey ʿāşıḳ-ı miḥnet-zede rāzını nihān it
Zinhār dime aʿdālara ʿunvānına düşmez

4 Pervāne-ṣıfat şemʿ-i ruḫ-ı yāri görince
Yanmaġa göñül şemʿ- i şebistānına düşmez

5 Maḫfice gider seyr-i çemenzāra o dil-cū
Olmaz o refīḳ ʿāşıḳına yanına düşmez

6 **Şehrī** gibi bend olmaz o kāküline herkes
Kendüyi bilen zülf-i perīşānına düşmez

188

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Gerekmez seyr-i gülşen baña sensüz
Açılur bāġa geldükde göñülsüz

2 Taḥammül eyle cevr-i ḫāra bülbül
Bilürsin ki bulunmaz gül dikensüz

3 O cānān[ı] alup āġūşa ʿuryān
Ne ġam sīneye çeksem pīrehensüz

4 Ḫaṭ ile bāġ-ı ḥüsnini buldı revnaḳ
Ṣafā olmaz bahār olsa çemensüz

5 Derūnum ḥısnını yaḳdı o yārüm
Dimedi ki ḥişār olmaz bedensüz

6 Beni dildārum itdi bezme daʿvet /86a/
Didi **Şehrī** ben olmam hele sensüz

189

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Behişt olsa gülsitān sevdigüm olmaz ṣafā sensüz
Naġamāt-ı hezārı dinlemem ey dilrübā sensüz

2 Begüm seyrāna senün ile gitsem āşinā çoḳdur
Refīḳ olmazsın üftādeye yoḳdur āşinā sensüz

3 Gören rez-duḫteri seni yine görmek diler her dem
Ḳarār iderüm meclise gelürse mübtelā sensüz

4 Teʼeddüb üzre aġyārı görüp ehl-i ḥayā ṣanma
Neler eyler her ān ʿuşşāḳına o bī-ḥayā sensüz

5 Bize bu intiẓārı sāḳiyā çekdürme luṭfeyle
Neşāṭ bulmaz bu göñlüm mey de olsa sāḳiyā sensüz

6 Buyur ġurre-i saʿādetle şāhum bezme gel bu şeb
Bilürsün olamaz bu kemterīnüñ **Şehriyā** sensüz

190[364]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O dilrübāya varup gelmeden uṣandıruruz
Hem ʿizzile aña ikrām idüp uṭandıruruz

[364] Der-kenār: Vr. 86a.

2 Nifāḳile bizi ġamz eyler ise de aġyār
Kelām-ı ṣıdḳile lā-büd anı inandıruruz

3 O şemʿ-i rūyına pervāne-i dil-i zārı
Anuñ hem āteş-i ʿışḳına şevḳle yandıruruz

4 Şarāb-ı meclisde meyi idüp çün āmāde
O ṣūḫ-meşrebüme kāse kāse ḳandıruruz

5 Eger ki mest olup ḫᵛāb-ı nāzda ise daḫi
Alup ele ayaġı **Şehriyā** uyandıruruz

191

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gül gibi bir ruḫları zībāya düşdi göñlümüz
Gülistān-ı nāzda raʿnāya düşdi göñlümüz

2 Muḳteżā-yı baḫtumdur eyā sitāremden midür
Tek dururken yine bir sevdāya düşdi göñlümüz

3 Dāne ile dāma girmez hümā olmaz şikār
Ṣayd olınmaz saʿyile ʿanḳāya düşdi göñlümüz

4 Müddeʿīm yoḳ güvāhum idemem iṯbāt-ı ʿışḳ
Böyle bir müşkil-küşā daʿvāya düşdi göñlümüz

5 Ḳaddi ḫoş reftār-ı nāzik ḥüsni meşhūr-ı cihān /86b/
Miṣli nādir bir melek-sīmāya düşdi gönlümüz

6 Āfet-i devr ü zamāndur **Şehrī** dildārum benüm
Ḥāṣılı maḥbūb-ı müsteṣnāya düşdi gönlümüz

192

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O çeşm-i mestüm ʿayn-ı diḳḳatile ʿāşıḳa baḳmaz
Ser-i kūyında dildādeyi görse āşinā çıḳmaz

2 Niçün eller raḳīb elma gibi ruḫsār-ı cānānı
O sīb-i rūyını üftādegānın elleyüp ṣıkmaz

3 Görenler şevḳile görmege eylerler seni ārzū
Temāşā-yı cemālinden begüm ʿuşşāḳ olan bıḳmaz

4 Ḥayālümde ben ölçdüm kāle-i vaṣluñ güzel çıḳdı
O kālādan baña bir cāme ḳaṭʿ itdür dime çıḳmaz

5 İder maʿmūr **Şehrī** ḫāne-i ḳalbümi luṭfile
Binā-yı ḥāṭırumı ol yapup cevri ile yıḳmaz

193

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḥayāl-i dilrübā hergiz derūnumdan cüdā olmaz
Göñül o fikrile bir ġayrı yāre āşinā olmaz

2 ʿAdūdan intiḳāma ḳasdile furṣat bulursam da
O dildārum anı rencīdeye hergiz rıżā olmaz

3 O yārum başḳa ṭarz olup bizi terk eyledi āḫir
O şimdi ġayra yār oldı bizümle āşinā olmaz

4 Bizi sübḥañ gibi zāhid çeküp çevirme meclisde
Şarāb āmāde sāḳī sāde olınca riyā olmaz

5 Didüm ol şāh-ı hüşne mülk-i ḥüsnüñ şehriyārīsin /87a/
Didi dehr içre bir ānda gedālar pādişāh olmaz

6 Göñül kim bir yegān ister ki vire aña cān naḳdin
Ki her bir dilrübāya naḳd-i cān zīrā fedā olmaz

7 ʿİtāb eyler iseñ gāhī de luṭf it **Şehrīye** cānā
Begüm üftādegānuñdur anā böyle edā olmaz

194

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Dem-ā-dem cevr-i efzūnile cānā nāzeye gelmez
Unudup ʿahdi hergiz böylece iġmāzeye gelmez

2 Gül-i evrāḳ gibi ruḫsār-ı al ḳat ḳat olmuşdur
O rūy-ı nāziki mecmūʿaveş şirāzeye gelmez

3 Ḳumāş-ı vaṣl göze kesdirüp anı o ölçüp biçme
O ḥayyāt dilberinüñ vuṣlatı endāzeye gelmez

4 Bu demde nāye vü sāz uṣūlile gel ey muṭrib
Bu meclis içre sāz şevḳsüz āġāzeye gelmez

5 Çemende yüksek uçduġuñ görince bülbül-i zāruñ
Didüm ki bildügüm ḳuşsun bize pervāzeye gelmez

6 Cihānda devr-i ebvāb eylemekden zāhidüñ ḳaṣdı
O zer içün dolaşur yoḫsa **Şehrī** tāzeye gelmez

195[365]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Erişdi faṣl-ı bahār biz ṣafāya muḥtācuz
Kenār-ı cūyda kesb-i hevāya muḥtācuz

[365] Der-kenār: Vr. 87a.

2 Bisāṭ-ı ʿīş [u] neşāṭı ḳurup tek [ü] tenhā
Göñüller alıcı hem dilrübāya muḥtācuz

3 Ki derd [ü] miḥnet [ü] ekdār [u] ġam belüm bükdi
Bu pīrlikde hele bir ʿaṣāya muḥtācuz

4 O dilrübāyı bugün kendimüze küsdürdük
Barışmaḳ içün anuñla recāya muḥtācuz

5 Muʿīnimüz ola Allāhu ẕū'l-celāl **Şehrī**
Budur ḥaḳīḳat her ān duʿāya muḥtācuz

196

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Ḥayāl-i yārile kim kūy-ı yāre dek giderüz
O ārzūyla o yār-i ġāre dek giderüz

2 O ṣarışın civānuñ hevā-yı ʿışḳı ile
Sürūr [ü] şevḳle hem Ṣarıyer'e dek giderüz

3 Görince gerden-i ḫālüñ o ḥālile ey dil /87b/
Boġāzı seyr iderek tā ḥiṣāra dek giderüz

4 Eserse bād-ı muvāfıḳ bu lücce-i ġamda
O bādı ḳullanaraḳ bir kenāra dek giderüz

5 O cevr-i yārile terk-i vaṭan idüp **Şehrī**
Bilinmeyeceġümüz bir diyāra dek giderüz

197

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Ḳaçan ki bezmüme gelse o yār ḥużūr iderüz
Neşāṭ [u] şevḳle o demde ṣanki sūr iderüz

2 Eger ki meclise maḫfī gelürse cānāne
Raḳīb olmayıcaḳ ṭoġrısı ḥużūr iderüz

3 O yār daʿvete gelmez ise irādetle
Niyāzile idüp ibrām biraz da zūr iderüz

4 Nifāḳla bizi ġamze şürūʿ iderse eger
ʿAdūyı ḫāne-i dildārunda dūr iderüz

5 O dil-cū **Şehrīye** aġyārla gel dir ise eger
Ne varıruz aña ne kendümüzi ḫor iderüz

198

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gitdükçe artdı yāre bizüm inṭiẓārımuz
Bu intiẓāra ḳalmadı ẕerre ḳarārımuz

2 Her dem fütādegānına ol cevr eylemez
Geldükde belki bezme luṭf ide yārimüz

3 Ṣatamaz ḳumāş-ı vaṣlı ḫarīdārına o yār
Bāzār-ı ʿışḳ içinde nedür kesb ü kārımuz

4 Gūş idicek açılduġını şevḳle gülüñ /88a/
Belli ki yine gülşene gitti hezārımuz

5 ʿIşḳ āteşi kül eyledi bu ḫāne-i dili
Ol āteşile sönmedi daḫi bu nārımuz

6 Ol gül-ʿiẕārumuñ göreli verd-i rūyını
Bülbül miṣāl gitmedi nālelile zārımuz[366]

7 Ṣaydına dolaşur idüm o çeşm-i āhūnuñ
Geldi ayaġımuza bu demde şikārımuz[367]

8 **Şehrī** küşād-ı tabʿile ṭarḥ-ı ġazel idüp
Rindān içinde artmadadur iʿtibārımuz

199

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Mey-i pür-şevḳden ġayrı dilüñ bir şey ġamın kesmez
Ḫumār-ı ʿışḳına sāḳī ʿilāc eyler emin kesmez

[366] Der-kenar: Vr. 88a.
[367] Der-kenar: Vr. 88a.

2 O ʿuşşāḳını ḥayrān eylemek içün idüp iẓhār
Nihān itmez o dil-cū zīr-i fesde perçemin kesmez

3 Ne dām ister ne tedbīr ṣayde yābānī degül hergiz
Kişi ger öyle dest-āmīz olan murġın yemin kesmez

4 Niçün kec-rev nigāh eyler uṣūlile bize neyzen
Makām-ı ʿışḳda itmez ḳarār her dem demin kesmez

5 Ḥayālüm sūḳ-ı ʿışḳı geşt idüp aʿlā ḳumāş gözler
O yāre nev-ẓuhūr kālā bulup elbet mekīn kesmez

6 Dile zaḥm açmaġa cānā yeter ol ġamze-i tīġüñ
Eger Rüstem gibi çalsañ o tīġ-i ġam ġamın kesmez

7 Eṣer itmez felekde **Şehriyā** āhum o dil-cūya
Ġubāruñ keṣreti zīrā hevānuñ meltemin kesmez

200

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Her zamān başımuza böylece devlet gelmez
Baḫtımuz yārī olup ʿizzet [ü] rifʿat gelmez

2 Yār bezmimüze gelürse eger tenhāca /88b/
Ḫāṭıruma o sürūr demleri vuṣlat gelmez

3 Baḳamam rūyına ḫayret gelür ol dil-cūnuñ
Ġayrı dil-cūya naẓar ḳılsam o ḥālet gelmez

4 ʿAmberīn-i ḥub ḳadar neş´e virür ḫāl-i lebi
Bāde-nūş olsam anuñ gibi şeṭāret gelmez

5 Şerbet-i vaṣlı gerek ḫaste-i hicrān olana
Olsa Loḳmān-ı zamāne dile ṣıḥḥat gelmez

6 Naḳd-i ʿömrin ṣaḳın eyleme bīhūde telef
Şehrī ol yārdan üftādeye şefḳat gelmez

201

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Būy-ı dildārla gelür bād-ı seḥer çoḳ sürmez
Bu maḥabbet yelidür bir dem eser çoḳ sürmez

2 Her zamān bād-ı şeh-i hüṣn olamazsın ey ṣūḫ
Devlet-i salṭanat-ı ḥüsn gider çoḳ sürmez

3 Tüter āteşile ḫaṭṭuñ eylese iḫfā dildār
Duyulur olma ʿacūl ḳara ḫaber çoḳ sürmez

4 Böyle ḳalursa o yār naḳdini hep ṣarf eyler
Dökünür eldeki sermāye-i zer çoḳ sürmez

5 Lebi ol ġonca-dehānuñ bizi medhūş itdi
Keyf-i bāde leb-i gül-reng ḳadar çoḳ sürmez

6 Bir gün olur ki neşāṭ-āver olursan ey dil
Ġam [u] ekdār [u] elem Şehrī gider çoḳ sürmez

FİʾL-ḤARFİ'S-SĪN

202

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ṣaydına eyleme o hümānın göñül heves
Girmez eline öyle şikār gel ümīdi kes

2 Virdi yaḳasını ele bintü'l-ʿineb yine
Ġamz-ı ʿadūyıla başıcaḳ meclisi ʿases

3 Yāri nihānī gel deyü dün daʿvet eyledüm
Gördüm raḳībi rāh gözedür duydı gibi ses

4 Sükkerle beslesen anı maḥbūsdur yine /117a/
Nereden olursa ṭūṭīye zindāndur ḳafes

5 Cānā çıḳarma zīr-i fesden o perçemüñ
Ḫavfum budur ki bulmaya aġyār dest-res

6 Dām ḳurdı zülf-i dāne-i ḫālile ʿāşıḳa
Ṭutıldı o tuzaġına mānende-i ceres

7 **Şehrī** ḳuluñ naṣīhat ider saña sevdigüm
Hergiz ḳonuşma kendüni aġyārdan üzkes

203

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey göñül eyleme hercā´ī olan yāre heves
İtme bīhūde yere böylece dildāra heves

2 Eyler iżlāl seni o ḫā´in aġyār lā-büd
Eyleme ey güzelüm ṣoḥbet-i aġyāra heves

3 Kerem it gülşene ʿazm eyleyelüm ey dil-cū
Mevsim-i gülde ider her kişi gülzāra heves

4 El-ḥaẕer zülfine dil virme ṣaḳın cānānuñ
Dāma düşdi her iden zülf-i siyehkāra heves

5 Şemʿ-i rūyına yaḳar ʿāşıḳ-ı üftādeleri
Kim ider yanmaġa āteş gibi ruḫsāra heves

6 Hele cevr elyeyici yāre ḳapılma **Şehrī**
Yār olur yār bulup itme sitemkāra heves

204[368]

Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilün

1 İtdi dil bir peçe-i Rūma hevīs
Ḥālümi ʿ arż eyledüm didi *ti me līs*[369]

2 Severüm seni didüm ol ṣāneme
Şīve-i nāzile didi *ti me fes*[370]

3 Leb-i būsesin istedüm ḳaḳışdı
Didi *afta ta loya apo pu emates*[371]

4 Luṭf ḳıl dostuñı esirge didüm
Didi *aftasis kala ta pates*[372]

5 Derdüm oldı füzūn didükde didi
To tu pa terapia eho ego to ho pis[373]

6 Ḳalmadı ṣabra ṭāḳatum diyicek
Didi *ta me perimuni ine tes*[374]

---

[368] Der-kenâr: Vr. 117a. Rumca ifadelerin Türkçe anlamları, şair Şehrî tarafından ilgili beytin altına yazılmıştır.
[369] *ti me līs*: Ne dirsin.
[370] *ti me fes:* Öyle imiş.
[371] *afta ta loya apo pu emates*: Bu laḳırdıları kimden ögrendin.
[372] *aftasis kala ta pates:* İsterdüñ eyü bulduñ.
[373] *To tu pa terapia eho ego to ho pis:* Bunuñ ilācı bendedür.
[374] *ta me perimuni ine tes:* Ṣabr eyle olur.

205

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bahār gelince açar çeşmini hemān nergis
Şukūfenin gözedür cümlesin her ān nergis

2 Açıḳgöz oldıġıçün bāġa bekçi eylediler /117b/
Odur bu demde begüm şimdi pāsbān nergis

3 Ḥaẕer ider çemen-i eṭfāl ser-te-ser andan
Ki gördügini ider doġrıca beyān nergis

4 Ne rütbe ḳadri var anuñ ki farḳ olur bundan
Ṭaḳar çün nāzile başına her civān nergis

5 Gözine çöp düşicek üfledi nesīm-i seḥer
Hemān gözini açup gördi hep ʿıyān nergis

6 O bāġı luṭfına dek besle ṣolmasun cānā
Getürdi **Şehrī** saña tāze nev-fidān nergis

Fİ'L-ḤARFİ'Ş- ŞİN

206

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Baḳ o cānāneye diḳḳatile ne cānān olmış
Anı biz görmeyeli ḫaylīce rindān olmış

2 İntiẓārını çeküp dem-be-dem üftādeleri
Ġam [ü] cevr [ü] elem-i hicrile giryān olmış

3 Nice bir sevdicegüm böylece mihmān olalum
ʿAzm-i gülzār idelüm vaḳt-i gülsitān olmış

4 Pür-neşāṭ gördüm o aġyār bugün meclisde
Ẓannum odur ki aña yārdan iḥsān olmış

5 Āteş-i hicri ile baġrı yanup ʿuşşāḳuñ
Nār-ı miḥnetle anuñ cigeri büryān olmış

6 Ḥasedinden dimiş aʿdā göricek eşʿārumı
Şehriyāyı göriñüz ṣāḥib-i divān olmış /118a/

207

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Zāhidüñ bizlere vaṣf itdügi cānāne imiş
Güş idüp sözinü bildüm ki o rindāne imiş

2 Doġrısı bilmez idüm böyle o dil-cūyı meger
Revīşi ṭarzı her eṭvār levendāne imiş

3 Ṣanurum kākülini yār ṭaġıtmış veche
Meger o zülfī perīşān iden şāne imiş

4 Ġamzesiyle dile ḳaṣdı o kemān-ebrūnuñ
Yalıñuz zaḫm degül ḳaṣdı meger cāna imiş

5 Neyledi netdi bozışdırdı beni yārüm ile
Fitnede ḥaṣılı aġyār hele bir dāne imiş

6 Zene dil virüp o Ḳays kūhda geçirmiş ʿömrin
Ne diyeyüm ben anuñ ḥaḳḳına dīvāne imiş

7 Kārger olmadı dildāra naṣīḥat **Şehrī**
Sözlerüm cümle o bīgāneye efsāne imiş

208

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ey dil-rübā raḳīb saña bī-vefā dimiş
O bī-edeb dürūġla yine ḫaṭā dimiş

2 Meclise geldüginde o yār pür-neşāṭ olup
Yārāna ḫande-rūyla o merḥabā dimiş

3 Yārüm benümle eyledügi ẕevḳi yād idüp
Bir yerde itmedüm hele böyle ṣafā dimiş

4 Cān virdügini yolına cānānum añlayup
Doġrısı böyle ʿāşıḳa cānum fedā dimiş

5 Bezmine varmaduġuma dildārum incinüp /118b/
Bize tehevvür ile āzār āşinā dimiş

6 Diḳḳat ile baḳınca o dil-cūya bezmde
Gördüm ki **Şehrī** daḫi baña mübtelā dimiş

209

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey göñül eyledüñ aḥvālini aġyārına fāş
Ġayrı şimden gerü beyhūdedür artıḳ bu telāş

2 ʿAzm-i kūh idüp o Şīrīnin evcinde Ferhād
Kesdi şevḳile o kūhsārda āḫir nice ṭaş

3 Ey efendüm o hilāl-ebrūñı gören dirler
Ġurre-i māh müşābihi degüldür ol ḳaş

4 Ser-fürū eylemedüm dehrde bir kimselere
Baña egdirdi o Berber[ī] güzeli āḫir baş

5 Bezme geldügini cānānenüñ aġyār görüp
İtdi yoḳ yere bizümle nice ġavġā vü ṣavaş

6 Bī-vefā çıḳdı vefā umduġum aḥbāb **Şehrī**
Bulmadum dehrde ḥālüme münāsib yoldaş

210

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüñ o ṭarz-ı ṭavr[ı] o reftār-ı nāzı ḫoş
Üftādegānuñ gelür aña niyāzı ḫoş

2 Şehnāz idince elbet ider būselik ḳarār
Bilür uṣūl-i naġmeyi muṭrib āġāzı ḫoş

3 Gerçi şitāda ṣoḥbet şebde güzel velī
Devr-i güli unutma bu dehrüñ ki yazı ḫoş

4 Geldük de bezme yāra nice eyledüm niyāz /119a/
Açmadı bezmde bize o baḫş-i rāzı ḫoş

5 Uydurdı naġmesini o sāza düzen virüp
Söyletdi ḳulaġını burup yine sāzı ḫoş

6 Ṣarıl o yāre **Şehrī** niyāz it ḳabūl olur
Üftādegānuñ gelür aña niyāzı ḫoş

211

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Derd-i derūn-ı ʿāşıḳ o cānāna söylemiş
İẓhār-ı ʿışḳ idüp kim o yābāna söylemiş

2 Şāh-ı güle çemende idüp ḳıṣṣa-ḫānlıġı
Bülbül hezār şevḳle efsāne söylemiş

3 Tenhā bulınca cümle Zelīḫā maḥabbetüñ
Bī-iḫtiyār ki Yusūf-ı Kenʿāna söylemiş

4 Aġyār duyup o yārla olan mācerāları
Hep cümlesini naḳlile yārāna söylemiş

5 Bu nev-zemīn ġazelümi **Şehrī** gören diye
Doġrısı bu ġazelini rindāne söylemiş

212[375]

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün

1 ʿĀşıḳa ey şehā sitem bir iki üç ü dörd ü beş
Cevr [ü] cefā ile elem bir iki üç ü dörd ü beş

2 Bir kere bize luṭfile ẕerrece yoḳ teraḥḥumuñ
Ġayra mürüvvet ü kerem bir iki üç ü dörd ü beş

3 Ġamzen oḳı bu sīneme yāreler açdı bī-ḥesāb
Ḫaste-dile begüm zaḥm bir iki üç ü dörd ü beş

4 Ellere naḳd-i būseyi beẕl idüp de bize de
Virse n'olur o ġonca-fem bir iki üç ü dörd ü beş

5 Çeşmile ḳaş u kirpigüñ ḫāl-i ḫaṭṭuñ siyeh yeter
Sen şehe ḫadem [ü] ḥaşem bir iki üç ü dörd ü beş

6 Vaʿde-i ḫulfuñ ey civān artmadadur beş on degül
Olsa idi ʿafv idem bir iki üç ü dörd ü beş

7 Ḳahbe raḳībüñe uyup bizleri zem revā mıdur
Niceye dek bunı çekem bir iki üç ü dörd ü beş

8 Ṣunma yeter ben çekemem ġam gidüp oldı keyf tamām
Ḳāʿidedür bu cām-ı Cem bir iki üç ü dörd ü beş

---

[375] Der-kenār: Vr. 119a.

9 Keştī-i ten ġarḳ ider cūşa gelürse baḥr-ı ġam
Artarsa ṣavb-ı mevc-i yemm bir iki üç ü dörd ü beş

10 **Şehrī** ḳulına bir olur bī-sebeb āzār ü sitem
Ġayrı taḥammül idemem bir iki üç ü dörd ü beş

213

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O bī-vefāya göñül virmede ṣafā yoġimiş
O ʿāşıḳ aldayıcı gibi pür-cefā yoġimiş

2 Bu çeşmimüzi her ān rūşen itmege yārüñ
Ġubār [u] ḫāk-ı rehi gibi tūtiyā yoġimiş

3 Meger beñüm çün idermiş raḳībini āzār
Aralarında hele ġayrı mācerā yoġimiş

4 Görince yārümi meclisde zāhidā dir ki /119b/
Her ānda ḫūba göñül virmede ḥaṭā yoġimiş

5 Zamāne ḫūbları seyr-i bāġa çıḳmışlar
O dil-rübālar içinde bu bī-vefā yoġimiş

6 Bu ḫaste-dilüme virdi **Şehriyā** ṣıḥḥat
Hele o şerbet-i vaṣlı gibi devā yoġimiş

214

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Derūnum mülkine bıraḳdı yine nev-civān āteş[376]
O nār-ı ʿışḳını söndürmeyüp eyler hemān āteş

2 Aña yansam yaḳılsam āteşümi eylemez teskīn
Bu ḫāne-i dile ḳundaḳ bıraḳup eyler her ān āteş

3 Bir avuç āteş olmış gör o āteş-pāre cānāñum
Yaḳar üftādegānını ider o mihribān āteş

4 O şemʿ-i ḥüsnine pervānesini yandırur elbet
Aña pervāne yanmaġa ola şemʿ-i zamān āteş

5 Yaḳup yandırur mı felekleri bir āh-ı ser çeksem
Olur **Şehrī** bu āhumile zemīnle zamān āteş

215

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Rūyına mihr-i cihān dirler idi gerçek imiş
Meh-i nev gibi ruḫān dirler idi gerçek imiş

2 Bülbül-i zārdan aldum ḫaberi gülşende
Lebüñe ġonca-dehān dirler idi gerçek imiş

[376] Derūnum mülkine bıraḳdı yine bir nev-civān āteş. Vezin gereği “bir” atılmıştır.

3 Yārüñ esrārına ben daḫi dün oldum vāḳıf
Gider aġyāra nihān dirler idi gerçek imiş

4 Luṭfını görmeden añlamaz idüm cānānuñ /120a/
O ḳatar cānına cān dirler idi gerçek imiş

5 Gerçi āsān görinür evvel ʿışḳuñ ey dil
Ṣonu ġāyetle yaman dirler idi gerçek imiş

6 Kökden bilmez idüm ben o nihāl-i nāzın
Ḳaddine tāze fidān dirler idi gerçek imiş

7 Göricek ḳalmadı bir dürlü ḳarārum ṣabra
Āfet-i devr [ü] zamān dirler idi gerçek imiş

8 **Şehriyā** ṭatlı imiş aġzuma aldum lebiñi
Yāre şīrīn-i zebān dirler idi gerçek imiş

216

Müfteilün Fāʿilün Müfteilün Fāʿilün

1 Aġladuġını raḳībüñ ḫaber aldum miş yaş
Kūy-ı yāri gözi yaşı ṣulayup itmiş yaş

2 Nev-tırāşile o nev-ḫaṭ ṣor ne ṭıflum dir
Baḳıcaḳ rūyına bildüm ki o ṣaḳlarmış yaş

3 Duḫter-i rez ṣıḳılup öyle ʿaraḳ dökmiş ki
Meykededе yoḳ ayaḳ basmaġa yer olmuş yaş

4 Ḫaste gördükde beni aġlamaḳ ister cānān
Āh ider nergis mestānesine dolmuş yaş

5 Sīb rūyını görüp idemedüm ṣabr u ḳarār
Ṭamāʿ-ı ḫāmla ḳopardum o olmamış yaş

6 Añladum **Şehrī** raḳīb yine o yāre varmış
Kūy-ı yāri gözi yaşı ṣulayup itmiş yaş

217[377]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gelmedüñ bezmimüze ey şīvekār ḫoş imdi ḫoş
Çekelüm böyle cānā intiżār ḫoş imdi ḫoş

2 Yolda ḳaldı gözlemeden gözlerüm her dem seni
Ey cefākār bī-teraḥḥum ṣād hezār ḫoş imdi ḫoş

3 Alduḳ aḫbāruñ raḳīble gizlice ẕevḳ itdügin
Yanına ḳalmaz senüñ ey nāzlı yār ḫoş imdi ḫoş

4 Ḥācetüñ mi cevr [ü] miḥnet çekdügi üftādenüñ
Kūşene girmez hele bu āh [u] zār ḫoş imdi ḫoş

[377] Der-kenār: Vr. 120a.

5 Vaḳt ola ki bu cefālara peşīmān olasın
Böyle ḳalmaz her zamān bu rūzigār ḫoş imdi ḫoş

6 Şehrī-i zārı uṣandırduñ efendüm cevrile
Bu cefālar eyledi çün cāna kār ḫoş imdi ḫoş

218

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1 Neden ġamgīn oldun böyle göñül dil-ḫıırāş olmış /120b/
O şūḫile olan esrār-ı rāzuñ cümle fāş olmış

2 Ḳatı çoḳdan görinmezidi dün suʾāl itdüm
Ḫaber aldum birinden ḥīleden ṣāḥib-firāş olmış

3 Ṭarāvet-yāb olup hüṣni ḳızarmış rūy-ı gülgūnı
O nev-ḫaṭ dil-rübā ḥammāmdan çıkup tirāş olmış

4 Begüm üftādegānın ḳurtulup deryā-yı firḳatden
Çeküp keştī-i nāzı bir kenāra sente baş olmış

5 Varup dildāra girye eyledüm ʿarż eyleyüp ḥālüm
Kim aṣlā nuṭka gelmez raḥm ḳılmaz ḳalbi ṭaş olmış

6 Göñül virdügini bir ġayrı maḥbūba işitmiş yār
Elem virüp bu ḥālet kendüsine bir telāş olmış

7 Siyābuñ nāzdan kesdirmiş endāmına ol dil-cū
Ruḫ-ı gülgūn-ı ālı Şehriyā aʿlā ḳumāş olmış

Fİ'L-ḤARFİ'Ṣ- ṢĀD

219

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eyleyen yārüñ elinden bu girībānı ḫalāṣ
Ġam [u] miḥnetden ider şevḳile dāmānı ḫalāṣ

2 Düşmesün kāfir zülfine göñül bir kerre
Ṣoñra ber-vechile o eyleyemez cānı ḫalāṣ

3 Kederi vardur ider nāle her ān bülbül
İdemez ḫārüñ elinden gül-i ḫandānı ḫalāṣ

4 Ṣad hezār zaḥmetile düşdi o serkeş dāma
Kendü göñlüm ile ben eylemem anı ḫalāṣ

5 Bu dilüm itdi esīr kākül-i zülfüñ cānā /121a/
Kerem [ü] luṭfile ḳıl **Şehrī**-i nālānı ḫalāṣ

Fİ'L-ḤARFİ'Ż- ŻĀD

220

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eyleme ḥāl-i dili hergiz ṣaḳın dildāra ʿarż
Umma ger andan ḥaḳīḳat şimdi olmuş başḳa ṭarż

2 Dil-rübālar birinden būseler alduḳça dir
Ḫāṭırından çıḳmasun varsın da bir būsemde ḳarż

3 Kaʿbe-i kūyını gördüm çoḳ şükr cānānenüñ
Oldı şimden gerü varmaḳ boynuma benüm de farż

4 Ḥasretüñle aġlamaduḳ ẕerrece ārām yoḳ
Gözlerümden seyl aḳar mānende-i nehr-i arż

5 **Şehriyā** doġrısı bu ki yāre bir söz dimedüm
Bī-sebeb bilmem ne yüzden eylemiş baña ġaraż

221[378]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eyledüm ḥāli nezāket ile ol cānāna ʿarż
Ḥāṣılı tafṣīl idüp ḳıldum şeh-i ḫūbāna ʿarż

[378] Der-kenār: Vr. 121a.

2 Ne ḳadar cevr [ü] cefā görsem daḫi dildārdan
İştikā-yı yārla itmem ḥālümi nādāna ʿarż

3 Rāz-ı ʿışḳı eylerüm iḫfā her ān cānum gibi
Eylemem esrārumı dostum olan yārāna ʿarż

4 Der-kenār olmuş murādum üzre maḥallī ile
Buyrılup dīvān-ı ʿışḳda ḳaldı bir fermāna ʿarż

5 ʿArż-ı ḥālümi görince dimiş ol şāh-ı ḥüsn
Yine göndermiş ʿaceb ki Şehrī dīvāna ʿarż

FĪ-ḤARFİ'Ṭ- ṬĀ´

222

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çemen gibi bahāristān-ı rūyında ṣafādur ḫaṭ
O ʿamber-būy miṣāl ḫoş-būyile ʿamber-nümādur ḫaṭ

2 Su´āle yer ḳomaz fehmeder o aḥvāl-i ʿuşşāḳı
O ḳıldan nem ḳapar hem mū-be-mū remz āşinādur ḫaṭ

3 Egerçi bir siyeh ḫaber dürür üftādeye ammā
Viṣāl-i yāri aḫbār itmege müjde resāndur ḫaṭ

4 Bu dīdemüzi rūşen itmege küḥl-i Ṣıfāhān'dur /121b/
Yā mīl-i sürmeveş çeşmüme her dem rūşenādur ḫaṭ

5 Çeküp āġūşa hāle gibi meh-rūyını cānānuñ
Der-āġūşa o ḳamer-çehreyi ger mübtelādur ḫaṭ

6 Gelince gülşen-i hüşne leṭāfet-yāb olur **Şehrī**
Çemen gibi bahāristān-ı rūyında ṣafādur ḫaṭ

223

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḥayretde ḳodı ʿāşıḳ-ı nālānı zülf-i ḫaṭ
Göstermez oldı o ruḫ-ı cānānı zülf-i ḫaṭ

2 Ṣanma ṭaġıtdı kākülini vech-i pākıña
Zeyn itdi sünbül ile gülistānı zülf-i ḫaṭ

3 Mūyın ḳalemile rūyına ṭurren nişāñ çeküp
Virdi bir āh ḥüsnine ʿunvānı zülf-i ḫaṭ

4 Ders-i kitāb-ı ḥüsnine ḫālüñ nişān idi
Gitdi o ḫāl olınca sebaḳ-ḫānı zülf-i ḫaṭ

5 Sīmīn-levḥ idi bilürüz vech-i ṣafā-yı yār
İtdi siyeh ḳalemle sevād anı zülf-i ḫaṭ

6 Leyl içre mūmveş ruḫ-ı rūşen çerāġ idi
Bu fikrde ḳıldı şemʿ-i şebistānı zülf-i ḫaṭ

7 ʿUşşāḳ beklemez ser-i kūyını **Şehriyā**
Şimden gerü olursa nigehbānı zülf-i ḫaṭ

FİʾL-ḤARFİʾẒ- ẔĀʾ

224

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Göñlüm itmez hele ber-vechile aġyārdan ḥaẕ /122a/
İderüm ḫāṣılı aġyārsuz olan yārdan ḥaẕ

2 Neylesün ḳurtarmaz dāmenini güllerinüñ
Eylemez bülbül-i bī-çāre daḫi ḫārdān ḥaẕ

3 Zülf-i yār murġ-ı dile dām ḳurup ṣayd eyler
İtmez āzāde dilüm kākül-i dildārdan ḥaẕ

4 Bezme geldükde o yār vaṣlını iḳrār itdi
ʿAhdine dursa itdüm o iḳrārdan ḥaẕ

5 Yār unutmaz yine üftāde-i ʿışḳı olanı
İder o dil-cū hele **Şehrī**-i bī-çāreden ḥaẕ

FİL-ḤARFİ'L-ʿAYN

225

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eylesem ʿazm-i sefer itmem o cānāna vedāʿ
İḫtiyārum ile ben eyleyemem cāna vedāʿ

2 Gül ile cümleyle gitdi ṣafā gülşenden
Bi'ż-żarūr eyledi bülbül de gülistāna vedāʿ

3 Nerede ḳaldı ʿaceb duḫter-i rezi göremedüm
Çoḳ zamāndur ideli meclis-i rindāna vedāʿ

4 Mülket-i ḥüsnini żabṭ eyleyicek leşker-i ḫaṭ
Gitdi güzellik o dem idüp o ḫūbāna vedāʿ

5 Cevrile baña o yār terk-i vaṭan itdirdi
Şehriyā idelüm aḥbābla yārāna vedāʿ

226

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ḥāl-i dil ʿarż itmek o cānāna ne māniʿ /122b/
ʿAdl eyleyici ol şeh-i ḫūbāna ne māniʿ

2 İblīs dürür ġazm ider ʿuşşāḳını yāre
Ġammāzlıḳ aġyār gibi şeyṭāna ne māniʿ

3 Gülzārda her ān ẕevḳ [ü] ṣafā itmede cānān
Eylemese daʿvet bizi seyrāna ne māniʿ

4 Bu meykededür bunda riyā olmaz zāhid
Al cāmı ele gör mey-i rindāna ne māniʿ

5 Efkār [u] ġam-ı dehrile bu fülk-i derūnum
Düşer ise baḥr-ı ġam ʿummāna ne māniʿ

6 ʿUşşāḳına dīvān idicek ol şeh-i ḥüsnüm
Gelseydi dimiş **Şehrī** dīvāna ne māniʿ

FİʾL-ḤARFİ'L- ĠAYN

227

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Şemşīr ġamzesine o ḫūnī virince zāġ
Cevrile doġradı cigerüm itmedi ferāġ

2 Bezme gelince virdüm o şūḫa berātını
İtdüm zeʿāmet-i dili ḳaṣr-ı yed ü ferāġ

3 Meclisde gördüm aña ki yad el doḳınmamış
Rindān içinde duḫter-i rez ḳıldı yüzin aġ

4 Ey dilrübā elemle derūn şerḥa şerḥadur
ʿIşḳ āteşi dilüme yine yaḳdı taze dāġ

5 Gitsem diyār-ı ġurbete de ġam degül baña
Göñlüm ḳarībdür saña olsam daḫi ıraġ

6 Baḳdukça rūy-ı yāre ʿadū menʿa saʿy ider /123a/
Didi ki hergiz eyleyemezsüñ göze yasaġ

7 Maḫfīce **Şehriyā** gidelüm seyr-i gülşene
Ḫaylī zamāndur eylemedüñ ẕevḳ-i seyr-i bāġ

Fİ'L-ḤARFİ'L- FĀ´

228

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nādān eline girdi çün o gül-ʿiẕār ḥayf
Ol ġonca-fem içün iderüm ṣad hezār ḥayf

2 Bir daḫi destimüze ne mümkin ki girmesi
İtsem maḥal dürür ki her ān girye-zār ḥayf

3 Ol bād ṣavurdı ḥırman-ı ṣabr [u] taḥammül
Cevr [ü] cefāyla itdi bize rūzigār ḥayf

4 Ṣayd eylemiş iken o hümāyı felekde çün
Şimdi elümden aldılar öyle şikār ḥayf

5 **Şehrī** ʿadūyla itmede yār ẕevḳle ṣafā
Sen dā´imā ġamı ile it āh [u] zār ḥayf

229[379]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Raḳṣa girdi yine bir āfet-i devrān laṭīf
Raḳṣ[ı] ḫoş şīvelü bir nāzik-i rindān laṭīf

[379] Der-kenār: Vr. 123a.

2 Nedür ol eyledügi raḳṣdaki cilveleri
O nezāket o edālarla o fettān laṭīf

3 Nedür ol nāzile şīveyle olan reftārı
O ezilme o ḳırılma ile meyān laṭīf

4 Nedür ol nāzik edālarla olan ṭarz-ı rūşen
Nedür ol perçem-i ebrūyla çeşmān laṭīf

5 Nedür ol nuṭḳ durur yārile nāz-ı güftār
O ṣadef gibi dehān-ı dür gibi dendān laṭīf

6 Nedür ol ġonca-dehenle nedür ol gül-i ruḫsār
Ruḫ-ı zībāsı anuñ ṣanki gülsitān laṭīf

7 Nedür ol gerden-i kāfūrile berrāḳ sīne
Nedür ol nāfe ile çāk-ı girībān laṭīf

8 Nedür ol āyīne-i ḳāmet [ü] billūr endāmı
Ḳaddi ser-tā baḳdum sīm gibi raḫşān laṭīf

9 Bezme geldükde ṣafā-baḫş ider üftādelere
Şehriyā ʿāşıḳ-ı ülfetdür o yārān laṭīf

230

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġam degül olsam o dil-cū ile bir sīne-ṣāf
Çözcek tügmeyi açıla o billūr gibi nāf

2 İpligi görinür āyīne-i endāmından
Ne güzel gösterür o sīm teni baḳ zer-bāf

3 Ey ṭabībüm dil-i bīmāra ʿilāc vaṣluñdur
Eylemez fā´ide bu ḫaste dile şerbet-i ṣāf

4 Mest olup ṭopuġını ṣıḳma hele cānānuñ /123b/
Dār gelür soñra ayaġına pābūç ey ḫaffāf

5 Ḳaṣdın o yāre taḳarrub ise ʿarż it naḳdin
Şehriyā diñlemez aṣlā ġazeli almaz lāf

231

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Leẕẕet-i laʿl-i leb-i cānāne sükkerden laṭīf
Bir aġız miskdür o ḳand-ı mükerrerden laṭīf

2 Rūyına zibā mı disem bilmem raʿnā mıdur
Āl āl olup ḳızarmış gül-i aḥmerden laṭīf

3 Būy-ı zülfi gibi ḫoş-bū var mıdur bu dehrde
Kākül-i rāyiḥası müşk ile ʿamberden laṭīf

4 O ṣadef ṣadef gibi dehānında olan incu dişi[380]
Her biri dür-dāne dürür dürr [ü] gevherden laṭīf

5 Bir ḳuṣūrı yoḳ o şūḫuñ **Şehriyā** ḥaḳḳā güzel
Görmedüm ḫūbān içinde ben o dilberden laṭīf

[380] Mısrada vezin hatası vardır.

FĪ-ḤARFİ'L- ḲĀF

232

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ṣovuḳ edāyı ḳo sāḳī ayaġuñ altına baḳ
Bürūdet olsa eger ki ne el ṭutar ne ayaḳ

2 İderse baḥr-ı maḥabbetde üzmege hevesi
Meyāne bağlamaġa yāre lāzım iki ḳabaḳ

3 Kerem ḳıl eyleme teşrīfini dirīġ bizden
Dilüñ taḥammüli yoḳ cāna kār ḳaldı firāḳ

4 Tehevvürün göricek ẕerre eylemez ārām /124a/
Raḳībüñ añladuġum bu ki maḳṣadı ḳıymaḳ

5 Gelürse bezmine yār furṣatını fevt itme
O ceb ṭabancasını āteş eyle de aña çaḳ

6 Nice zamāndur görmedüm o duḫter-i rezi
Görinmez oldı o meclise şimdi basmaz ayaḳ

7 Bu deñlü bāʿiṯ āzāra **Şehriyā** bārī
Raḳīb belli ki itmiş seni o yāre nifāḳ

233

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yār bizümle idince bu deñlü yārānlıḳ
Raḳībi gördi ider belki bize şeyṭānlıḳ

2 Bu keştī-i dilümi baḥr-ı ġamda ḳıldı esīr
O zülf-i kāfire mi düşdi şimdi ḳorṣanlıḳ

3 Görince gerden-i ḫālüñ boġaza ʿazm itdüm
O Ṣarıyer'e varur mı hevāda limānlıḳ

4 Ḳaçırma ābluyı elden şaşırma bu selleyi
Yem-i maḥabbetüñ elbetde ṣonu āsānlıḳ

5 Giderme ʿaḳlını zāhid biraz da kendüne gel
Nedür o şūḫ[ı] görince bu rütbe ḥayrānlıḳ

6 Niçün ḳaçırdun elinden o furṣatı yāri
Virür mi fā´ide hīç ṣoñra ki peşīmānlıḳ

7 Cihānda sen daḫi mesrūr olursın ey **Şehrī**
Ġam [u] keder ile ḳalmaz gider perīşānlıḳ

234[381]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Baḳdum kitāb-ı hüṣnine yārün varaḳ varaḳ
Oḳuyup anı eyledüm ezber sebaḳ sebaḳ

2 Ceyş-i ġam itdi ḥışn-ı vücūdı muḥāṣara
Yüridi ten ḥişārını żabṭa ayaḳ ayaḳ

3 İtdi aḳın bu mülk-i derūnı ḫarāb içün
Tātār ġamzeñ eyledi yaġmā ḳundaḳ ḳundaḳ

4 Yārüm müdām-ı ʿīş u ṣafāda sürūrla
Ben içerüm ġamı ile zehri çanaḳ çanaḳ

5 Ḥırṣile dil-rübāyı şikār ideyüm deyü
Ol seg raḳīb aradı gezdi yataḳ yataḳ

6 Bir kerre gelse bezmüme ol nāz-perverüm
Pāyına zer niṯār iderdüm ṭabaḳ tabaḳ

7 Bir kez ġażab iderse eger öldürür beni
Zīrā o ḫūn añladuġum bu ḳıyıḳ ḳıyıḳ

8 Görince rāhda yār ṣarıldum ayaġına
Gezdüm anuñla şevḳile **Şehrī** soḳaḳ ṣoḳaḳ

---

[381] Der-kenār: Vr. 124a.

235

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül ārzū ider bir nāz-perver [ü] nev-civān ḳoçmaḳ /124b/
Düşürüp furṣatı fevt itmeyüp lāzım hemān ḳoçmaḳ

2 Felekde bir meh-rūyı alup hāleyi āġūşa
Naṣīb olur mı ki eyā ḳamer-ruḫsār civān ḳoçmaḳ

3 Henūz bāġ-ı maḥabbetde yetişmiş nev-nihāl olsa
Ne ḫoşdur nev-ẓuhūr nev-naḫl olan tāze fidān ḳoçmaḳ

4 ʿAdūdan gizlice cānāneyi daʿvet idüp bezme
Ṣafādur maḫfīce hem-bezm olup anı nihān ḳoçmaḳ

5 Derūnum ḳılca ḳalur mūmiyān-ı dilberi görsem
Ḳarārum ḳalmayup cānum diler nāzik meyān ḳoçmaḳ

6 Ṭutalum **Şehriyā** yārüñ saña her demde yār olmuş
Raḳībden ḳurtarup mümkin midür her dem hemān ḳoçmaḳ

236

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 ʿAbā-pūş-ı zamānum serümde tācum yoḳ
Ḳanāʿatüm baña devletdür iḫtiyācum yoḳ

2 Ṣıḳıldı bezmimüze gelmez oldı duḫter-i rez
Ezel görürdüm anı şimdi imticāzum yoḳ

3 Şifā-yı ṣadr olacaḳ bir devāyı sür yoḫsa
Marīż [ü] ḫaste-i ʿışḳa dime ʿilācum yoḳ

4 Metāʿ-ı vuṣlatına gümrük almaduḳ hergiz
Baña ṣoranlara dirüm o yükde bācum yoḳ

5 Girān-bahā ile kālā-yı ḥüsni buldı kesād
O az bahā ile virmez de dir revācum yoḳ

6 Naẓīre Ṣābit'e **Şehrī** her ānda müşkildür
Bu güne bir ġazelüñ ṭarḥına mizācum yoḳ /125a/

237[382]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yārüñ üstüne düşme uṣandırıncaya deḳ
Elem vürüp anı sıḳma uṭandırıncaya deḳ

2 O şemʿ-i rūyına pervāne-i dil-i zāruñ
Yanup yaḳılduñ o āteşle yandırıncaya dek

3 Raḳīb nifāḳile ġamz eylemiş bulup furṣat
Ne ḥāl geldi başuma inandırıncaya deḳ

[382] Der-kenār: Vr. 124b.

4 O duḫter-i rezi gördükde ġayrı terk idemez
Sehelce zaḥmet bir kez dadındırıncaya deḳ

5 Bu keştī-i ten[i] ġarḳ-āb itmege aġyār
O baḥr-ı ʿışḳı çalışdı bulandırıncaya deḳ

6 Hezār meşaḳḳat [ü] miḥnetle **Şehrīye** gerdūn
İçirdi kāse ile zehri ḳandırıncaya deḳ

238

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ne ḳadd ḳıyāmet olmuş o cānāne dur da baḳ
İnṣāf eyle var mı sözüñ ana dur da baḳ

2 Aġyār giderse kūyına bir kerre yārumuñ
Ne fitneler ḳoparur o fettāna dur da baḳ

3 Cānān çıḳarsa seyre temāşā-yı gülşene
Bir kūşeden nihānīce seyrāne dur da baḳ

4 Evvel bahār gelince açılsun o ġoncalar
Feryād-ı ʿandelīble gülistāna dur da baḳ

5 Şāne ile ṭaġıtmış o yār rūya zülfini
Ol şāneye o zülf-i perīşāna dur da baḳ

6 Ḫāmdur o sīb-i rūyı ṣıḳışdırma **Şehriyā**

Bulsun kemālini o zamān ana dur da baḳ

239[383]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 O dil-rübāyla bir kerecik hem-dem olmaduḳ

Rāz-ı derūnına biz anuñ maḥrem olmaduḳ

2 İtmedi bu gedāsını hem maẓhar u kerem

Bir dem nigāh-ı luṭfı ile ḫürrem olmaduḳ

3 Ḳan aġlarum ġamı ile her ṣubḥ [u] şām her ān

Bir dem mi var ki dīdelerüm pür-nem olmaduḳ

4 Mey-nūş idüp elinden anun hem ṣafāyla

Āzāde ġuṣṣa [vü] elem defʿ-i ġam olmaduḳ

5 Esrār [u] rāzın itmedi bu **Şehrīye** ʿayān

Rāz-ı derūnına biz anuñ maḥrem olmaduḳ

240

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ṭarīḳ-i ʿışḳdan başḳa benüm bir ġayrı rāhum yoḳ

Göñül virmekde dildāra hele ẕerre günāhum yoḳ

[383] Der-kenār: Vr. 125a.

2 Bu daʿvādan rücūʿ itmem egerçi müddeʿīyimlik
Hele iṣbāt-ı ʿışḳ eylemege hergiz güvāhum yoḳ

3 Her ānda bizleri başdan çıḳaran zülfüdür yoḫsa
Benüm fütāde-i zülf olmada baḫt-ı siyāhum yoḳ

4 O şaṭranc-ı hünerde ruḫumı almaġa saʿy eyler
Piyādeyüm anı māt itmeġe at [u] bisātum yoḳ

5 Benüm dervīş-meşreb raġbet itmem **Şehriyā** dehre
Cihānda manṣıb ārzūsile ümmīd-gāḥum yoḳ /125b/

241

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yārüñ o zülfile kākül-i reyḥānına baḳ
Reng-i gülgūna müşābih gül-i ruḫsārına baḳ

2 Doġrı söyle hele miṣli bulunur mı zāhid
Ṭarzına ṭavrına reftārına güftārına baḳ

3 Bezme gelince o dil-cū ne edāyla gelür
O vaḳārına o ʿucbına o ʿunvānına baḳ

4 Dāne-i ḫāl düşürdi beni dām-ı zülfe
ʿĀşıḳı ṣayd iden o zülf-i siyehkārına baḳ

5 **Şehriyā** ḫaylī zamāndur ġam ile giryāndur
Ḥasretüñ ile olan nāle ile zārına baḳ

242

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Göñlümi virdüm o güzele mübtelāsı çoḳ
Bilmez o ḳadr [u] ḳıymeti hergiz cefāsı çoḳ

2 Terketdi şimdi bezmimüze gelmegi o yār
Bildüm ki degmez eli anuñ mübtelāsı çoḳ

3 Rez-duḫterini görmeyeli çoḳ zamāndur
Meclise başmaz oldı ayaḳ āşināsı çoḳ

4 Yetmez güci o kāleyi almaġa herkesüñ
Yārüñ ḳumāş-ı vaṣlı güzeldür bahāsı çoḳ

5 Ḳorḳma ʿadūdan eyle taḥammül cefāsına
Bir şūḫa ḳapılınca dime kim belāsı çoḳ

6 Güş eyle **Şehrī** bendenüñ ey şūḫ niyāzını
Sizden ümīd-i luṭfile anuñ recāsı çoḳ /126a/

Fİ'L-ḤARFİ'L-KĀF

243

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Buldı revnaḳ yine meykede o cānān gelicek
Bu derūn buldı feraḥ meclise ḫūbān gelicek

2 Ne ṣafā virse gerekdür hele erbāb-ı dile
Ayaġile bu dem sāḳī-i devrān gelicek

3 Eglenüp ḳalmışken kākül-i cānānda göñül
Berelendi yerimüz o ḫaṭṭ-ı reyḥān gelicek

4 Doġrıca söyle riyā eyleme gel ey zāhid
Ḥaẓ olınmaz mı o dildārdan iḥsān gelicek

5 Tazelendi neşāṭile sürūr [u] ẕevḳi
Ne edā eyledi gör nāzile cānān gelicek

6 Ṣad şükr gitdi küdūret hele **Şehrī** dilden
Bu derūn buldı feraḥ meclise ḫūbān gelicek

244[384]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Rāzumı cānā saña şerḥ [ü] beyān itsem gerek
Mū-be-mū taḳrīre her mūyum zebān itsem gerek

2 Tīr-i ġamzeñe bu sīnemi nişān eyledüm
Ey ḳaşı yayum seni bir pehlevān itsem gerek

3 Verd-i ruḫsāruñ ḫayāli ile feryād eyleyüp
ʿAndelībān gibi ʿazm-i gülsitān itsem gerek

4 Çekdigüm cevr [ü] cefānı ḥāṣılı taḥrīr idüp
Ehl-i ʿışḳa ḥasb-i ḥāl nev-dāsitān itsem gerek

5 Aldum aḫbāruñ senüñ hem-bezm-i aġyār olduġın
Bilmiş ol ki seni teşhīr-i cihān itsem gerek

6 Var ise baḫş-i maḥabbet eyleyen gelsün beri
Şehrī anlar ile kendüm imtiḥān itsem gerek

245

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bezm-i meyde ayaġı sürçer ise rindānuñ
Devirden mest deyü hep ʿālemi ider seyrānuñ

[384] Der-kenār: Vr. 126a.

2 Faḳdan ḳurtulamaz ehl-i dil-ān ʿālemde
Böyledür ʿādet-i çarḫ ḥāli budur devrānuñ

3 Dilber-i ser-keşi rām itmede yoḳdur miṡli
Bu durur ḫāṣṣiyet-i ḳıymeti yoḳ ṣahbānuñ

4 Hele nādān olan dilbere itmem raġbet
Çekemem meşrebini ben hele her nādānuñ

5 Virme ḫaṣmına bisāṭ sür atını meydāna /126b/
Bekledüp şāhını file ki ḳapad her yanuñ

6 Bu felek **Şehrī** niçün bize cefālar eyler
Görmedüm cevre bedel eyledügi iḥsānuñ

246

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Rindān-ı ehl-i ʿişrete tāze civān gerek
Devr-i piyāle itmege sāde ruḫān gerek

2 Bāġ-ı ümīdde besledüm o naḫl-i nāziki
Ārzū-yı miyve-i dilüme nev-fidān gerek

3 Bilür uṣūl- i nāyı nevādan ḫaber virür
Ṭanbūr -ı şevḳi çalmaġa kaşı kemān gerek

4 Bezmüme geldügün ṣaḳın aʿdāya söyleme
Cān gibi saḳla rāz-ı maḥabbet nihān gerek

5 O deñlü girye itmege aḳıt çeşme-i dīdeden
ʿAṭşān-ı firḳata göñül āb-ı revān gerek

6 Mecnūn-ı ʿışḳı olduġını yāre ḳıl beyān
O Leylī-i cemāle yeñi dāsitān gerek

7 Eglendi ḳaldı murġ-ı göñül zülf-i yāre
Āvāre idi böyle aña āşiyān gerek

8 **Şehrī** o esb-i nāze süvār olduġı zamān
Aña muḳābil olmaġa rind-i cihān gerek

247

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳayde uġratdı bizi zülf-i siyeh-fāmuñ senüñ
Dāne-i ḫālüñle derd-i dile dāmuñ senüñ

2 Şimdi n'olduñ ey cefā-cū böyle terketdüñ bizi /127a/
Ne idi evvel gelürken bezme ibrāmuñ senüñ

3 Her zamān bāḳī degül ḥüsnüñ begüm itme ġurūr
Eyle bir kerre tefekkür n'olur encāmuñ senüñ

4 Gele ey kāfir beççe beyżayı sürḫ itdi mürūr
Gelmedüñ bezme tamām oldı o bed-nāmüñ senüñ

5 **Şehrīye** miyve-i rūyuñ olmadı cānā naṣīb
Bāġ-ı ümmīdümde tükenmedi çün ḫāmuñ senüñ

248

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mū-be-mū tesḫīr ider üftāde-i ebrūlaruñ
Pek füsūnkār oldı cānā ġamze-i cādūlaruñ

2 Tekkegāh-ı ʿışḳda devrān iderken ṣūfīyā
İñledürdi ḳubbe-i gerdūn hāy u hūlaruñ

3 Öyle berrāḳdur o sāʿid ḫayretümden bilemem
Müşkil midür söyle billūrdan mıdur bāzūlaruñ

4 Kiʿayān olup ḳamerveş gāhda olmaz nihān
Rūyınuñ her dem żiyāsı artmada meh-rūlaruñ

5 Dişlerüñ virdi küşāde eylemezler iʿtibār
Ḳalmadı ẕerre rū içre sevdigüm incularuñ

6 Durmayup vaʿdine cānā itmeden ʿahde vefā
Ṭālīʿ oldı **Şehriyā** ol yāri cüst [ü] cūlaruñ

249

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Kāküllerini eylese cānān bölük bölük
ʿUşşāḳuñ ider ʿaḳluñ o ḫūbān bölük bölük

2 Çıḳmış o yār yine temāşā-yı gülşene /127b/
Seyrine gitdiler nice yārān bölük bölük

3 Bir kerre görmedüñ varup o duḫter-i rezi
Görmege anı gitmede rindān bölük bölük

4 Var meykedeye ẕevḳini gör ehl-i ʿişretüñ
Anlar ṣafā vü şevḳde her ān bölük bölük

5 Durur mı ber-ḳarārda felek ile ger naẓar
Ebrini eylemiş o perīşān bölük bölük

6 Eyledi **Şehrī** bezme geldükde dil-rübā
ʿAḳlile fırk ü ṣabrumı tālān bölük bölük

250

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Aġyāra didüm bezmüme ġavġāya mı geldüñ
Bizlerden o cānāneyi daʿvāya mı geldüñ

2 Yolda ne ṭurursın yine ey ʿāşıḳ -ı şeydā
O gözleri elāyı temāşāya mı geldüñ

3 Yārüme raḳībden idicek şekve-i efzūn
Ḫandeyle didi bizlere şekvāya mı geldüñ

4 Terk itmişken kūyını yārüñ yine şimdi
Ṣūfī yine sen kūy-ı dil-ārāya mı geldüñ

5 Ḫaylī dem idi saña ġażabnāk idi dildār
ʿAfv itdi ṣuçuñ **Şehrī** bu dem rāya mı geldüñ

251

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Çemende zülf-i nigārı ya koḳmaṣak mı gerek
Nezāketile anı başa ṣoḳmaṣaḳ mı gerek

2 Bahār geldi yine seyre çıḳdı dilberler /128a/
Ya biz de gülşene ṣu gibi aḳmaṣaḳ mı gerek

3 O dil-rübāya nihānīce varmış aġyārı
Aralarına ya fitne bıraḳmaṣaḳ mı gerek

4 Şeb-i viṣālde pervāneveş o cānānenüñ
O şemʿ-i rūyına bu dili yaḳmaṣaḳ mı gerek

5 Görüp ḥamāmda billūr gibi endāmı
Miṣāl-i āyīne şevḳile baḳmaṣaḳ mı gerek

6 Derūn-ı **Şehrīye** ḳundaḳ bıraḳmadan evvel
Bu ceb ṭabāncasını aña çaḳmaṣaḳ mı gerek

252

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dem-be-dem cevri çekilür mi göñül tāzelerüñ
Çekemem doġrı sözüm bu hele hem-pāzelerün

2 Bezme teşrīfine cānā yine ḫulf eylersüñ
Ya tükenmez mi ʿaceb vaʿde-i incāzelerüñ

3 Muṭribā şaşırdı uṣūluñ görüp o şehnāzı
Uymadı sāza anuñçün bu dem āġāzelerüñ

4 Ḥüsnine ġurrelenüb yüksek uçurduñ evvel
Şāhbāz mı ne idi bizlere pervāzelerüñ

5 Cā-be-cā rūyına ḫaṭ geldi o cānān **Şehrī**
Yine terk itmedi evvelki gibi ġāzelerüñ

253[385]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Aġlamakdan gözlerümi ṭās-ı pür-ḫūn eyledüñ
Dīdemüñ yaşını hem mānend-i Ceyhun eyledüñ

2 Aldun ey Leylīveşüm ʿaḳlum benüm Mecnūnveş
Ne füsūn idüp baña söyle ne efsūn eyledüñ

3 Eyleyüp mülk-i derūnuma aḳın yaġmā içün
Ẓulmile ey ġamzesi tātār şeb-ḫūn eyledüñ

4 ʿĀşıḳ-ı üftādeyi maḥzūn idüp ey pür-cefā
Ne zamān inṣāf-ı luṭfuñ ile memnūn eyledüñ

5 Şāh-ı ḥüsne ʿadl [ü] dād itmek şehā ḳānūn iken
Sen nev-icād ẓulmi şimdi yiñi ḳānūn eyledüñ

6 İtmedüñ ẕerre teraḥḥum **Şehriyāya** sevdigüm
Dīdemüñ yaşını hem mānend-i Ceyhun eyledüñ

254

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Tevaḳḳuf itmem o yārüñ varınca yanına dek
Ḳarārsuz ṣoyarum anı çiltiyānına dek

[385] Der-kenār: Vr. 128a.

2 Nazīrini hele ben görmedüm o dil-cūnuñ /128b/
ʿIrāḳile ʿAcem'i gezdüm Iṣfāhān'ına dek

3 O peştemālile ḫusūf olmuş aya beñzetdüm
Ḥamāmda gördüm o meh-ṭalʿatı miyānına dek

4 O sīb rūyını gördükde dil ḳarār idemez
Ṭamāʿ-ı tāʿ ḳorımaz olmaġa zamānına dek

5 Ḫayāl ile o yārüñ firāş içinde bu şeb
Gözüme girmedi uyḫu ṣabāḥ eẕānına dek

6 O dād-güstere aḥvālüñ ʿarża ey **Şehrī**
Bir ʿarż-ı ḥālile gel çıḳ anuñ dīvānına dek

255

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Naḳdini ʿarż eyle o yāri niyāza çek
Rām olmaz ise sen daḫi terkile nāza çek

2 İtme heves güzeşte olan dilbere göñül
Bir ṭıfl-ı nāzenīn ṣarup āġūşa tāze çek

3 Maḥżā-nişīn olınca o yār ʿizz ü nāzile
Yüklet ḳaṭāra şevḳini semt-i Ḥicāz'a çek

4 Aġyār nihānī varmış o dildāra dün gice
Bezme gelürse maḫfī anı baḫş-i rāza çek

5 Bād-ı ḫazān ṭaġıtmasun evrāḳ-ı gül gibi
Mecmūʿa-i maḥabbete ey dil şirāze çek

6 Çekmege cevr [ü] çillesüñ ol ḳaşı yayınuñ
Meşḳ ile al kemān ele **Şehrī** kepāze çek

256

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Nāzda kimdür eyā şūḫ-ı cihān üstāduñ /129a/
Yoḫsa nāz eylemek ʿuşşāḳa mıdur muʿtāduñ

2 ʿAndelīb rāz-ı dilüñ ṣaḳlama bizden söyle
Gül içün midür olan rūz-be-şeb feryāduñ

3 Güzelüm ẕerrece bulmaz saña ṣuç üftāde
Bilür anlar ki raḳībdür başı hep ifsāduñ

4 Zene dil virdügü çün ḳaldı beyābān içre
N'oldı aḥvāli tefekkür idiñüz Ferhād'uñ

5 Cevridür ehl-i dile ḳalur anuñ yanına hep
Kimse almadı cihānda bu felekden dāduñ

6 **Şehriyā** rind cihānda görse ḥasedkār olur
Böyle pāḳīze edā böyle nev-icāduñ

257

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yāri daʿvet idicek bezmimüze bāde gerek
Yine meclisde ḳadehkār o ruḫ-ı sāde gerek

2 Seni başdan çıḳarur düşme hevā-yı zülfe
Dil [ü] cān kākül-i cānāneden āzāde gerek

3 Göñül ayrılma ṣaḳın kūy-ı reh-i dildārdan
Geşt-i yābān [u] maḥabbet-i dil Ferhāde gerek

4 Şöyle bir yāre göñül virüp aña aç rāzını
O da kendü gibi bir dilbere üftāde gerek

5 Bu gice ṣubḥa degin yalvarup itdüm rāzı
Şehriyā merḥameti yoḳ o da bī-dāde gerek

258

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Hevā-yı nefse uyup dil-rübāyı tāzeledük /129b/
O yāre beste ile biz ṣafāyı tāzeledük

2 Ayaġına ṣarılup bezme sāḳī geldükde
Olan niyāzımuz içün recāyı tāzeledük

3 Ṭaḥammül idemedüm gördügümde dildārı
Girüp günāha yeñiden ḫaṭāyı tāzeledük

4 Ezelki demleri keyfiyyet ile yād iderek
O dil-rübāyla yine mācerāyı tāzeledük

5 Gelürse yār eger daʿvete ṭurup ʿahde
Aña bu meclis-i feraḥ-nümāyı tāzeledük

6 Ḳaçırmaḳ içün o aġyār[ı] kūy-ı dilberden
O demde **Şehrī** hele hūy u hāyı tāzeledük

259

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gül devri geldi seyr-i gülistāna gelmedüñ
Ẕevḳ [ü] ṣafā-yı ṣoḥbet-i rindāna gelmedüñ

2 Çoḳ bekledük gelür deyü bezme bu şeb seni
Çekdürdüñ intiẓārını cānāne gelmedüñ

3 Ol şāh bendegānı içün eylemiş dīvān
Gördükde didi ki baña dīvāna gelmedüñ

4 Devrāna girdi tekke-i ʿışḳa gelüp o yār
Ṣūfī ʿaceb niçün sen o devrāna gelmedüñ

5 Yandı yaḳıldı şemʿ-i ruḫa niceler bu şeb
O şemʿ-i ḥüsne yanmaġa pervāne gelmedüñ

6 Meclise daʿvet eylerdi **Şehriyā** seni
Yār şevḳile ḫāṭır-ı yārāna gelmedüñ /130a/

260

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yalıñuz ben degülüm Leylīveşüm Mecnūnuñ
Her gören rūyını şevḳile olur meftūnuñ

2 Zūr-ı bāzū ile Rüstem çekemez ol yayı
Çille vü cevri çekilmez o kemān-ebrūnuñ

3 Uġramaz dā´ireye daʿvete gelmez o perī
Kārger olmaz aña ẕerre ḳadar efsūnuñ

4 Ḥubb-ı ʿanber gibi neş´e viren o ḫālüñdür
Bulmadum keyfini ben sevdicegüm afyonuñ

5 Gel uṣūlile düzen vir ṣakınup tel ḳırma
Eyle icrā naġamātınını bu dem ḳānūnuñ

6 Ey felek māhını ögme baḳ meh-ruḫsāra
Beñzemez mi ḳamere çehresi ol meh-rūnuñ

7 **Şehriyā** cümle cihān ḥalḳı çeker cevrini hep
Çekmedüñ var mı cefāsını hele gerdūnuñ

261[386]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Kitāb-ı ʿışḳdan ol yār şimdi fāl idicek
O fāldan bize elbetde bir suʾāl idicek

2 Fütāde olduġumı eylesem eger taḳrīr
Ġażab ile bu cevābuma infiʿāl idicek

3 Baḳınca ḫışımla ʿuşşāḳına āmān virmez
Öperse ġamze-i ḫūn-rīzine vebāl idicek

4 Meyānuñ itmiş idüm mūya ben ezel teşbīh
Ki ḳılca ḳalmadı bir söz ne ḳīl [ü] ḳāl idicek

5 İderse şiʿrüme taḥsīn naẓar idüp **Şehrī**
Bu ḫoş edā ġazel-i pākı ḥasb-i ḥāl idicek

[386] Der-kenār: Vr. 130a.

262

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Bu bāġda o ser-i dilārādan elüñ çek
O ḳāmet-i mevzūn [u] ḳadd-i bālādan elüñ çek

2 Mecnūn-ṣıfat düşme beyābān-ı belāya
Destine senüñ girmez o Leylādan elüñ çek

3 Gelmez o bir daʿvete tesḫīr anuñ güç
Bu fikr-i ḫayālile bu sevdādan elüñ çek

4 Gülşende hele diñlemez o lāf [ü] güzāfuñ
Ey bülbül-i zār gel gül-i raʿnādan elüñ çek

5 Aġyāra uyup eyleme yoḳ yere cidālı /130b/
Beyhūde bu daʿvā ile ġavġādan elüñ çek

6 Zāhidi görüp meykedede **Şehrī** didi ki
Başma ayaġuñ meclise ṣahbādan elüñ çek

263

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey göñül miḫnet-i derūnla nā-şād olduñ
Olıcaḳ baḫt musāʿid hele kim şād olduñ

2 ʿAzm-i kūh idüp o Şīrīnüñ ucından her dem
Doġrısı böyle ṭaş kesmede Ferhād olduñ

3 Dām-ı zülfine düşüp ḥayretle cānānuñ
Ḳurtulup öyle tuzaġdan hele āzād olduñ

4 Ġonca-lebile o gül-rūyını yārüñ göricek
Gülşen-i ḥüsnde bülbül gibi feryād olduñ

5 Ġam [u] ekdār [u] elem yaḳmışken mülk-i dilüñ
Bu ḫarābātda maʿmūr olup ābād olduñ

6 Çoḳ zamān çekmiş idün miḥnet [ü] cevri **Şehrī**
Olıcaḳ baḫt-ı musāʿid hele kim şād olduñ

264

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Viṣāl içün o yāre bu dil niyāz idicek
Görüp niyāzımuzı şīve ile nāz idicek

2 O dil-rübāyı ʿadūya suʾāl idersem eger
Şikāyet-i elem-i hicrini dirāz idicek

3 Uṣūlile o girerse maḳām-ı ʿuşşāḳa
O būselik idemem deyü şāh-nāz idicek

4 Gelince meclise ṣadra geçürdi aġyārı /131a/
Ḳolına alup anı ġayrı ser-firāz idicek

5 Bu intiẓārile yoḳdur taḥammülüm hergiz
O yār bizi ʿaceb ki ne vaḳit şān idicek

6 Ṣarılsam ayaġına **Şehrī** sāḳīnüñ bu dem
Görüp niyāzımuzı şīve ile nāz idicek

FİL-ḤARFİ'L- LĀM

265

Mefāʿilün Feʿūlün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Teraḥḥum eylerdi bize yārimüz evvel
O yār bilürdi yine āh [u] zārımuz evvel

2 Eger ki ḫānede mihmān olup ḳarār itsek
Ayaġımuza gelürdi şükrānımuz evvel

3 Felekde biz de biraz ʿizzete ḳarīb olduḳ
Bezmde vardı begüm iʿtibārımuz evvel

4 Bu sūḳ-ı ʿışḳda geşt [ü] güzār eyleridük
O sūḳda olurdı kesb-i kārımuzı evvel

5 Raḳīb diñlemeyüp ḫāṭırına geldükçe
Gelürdi şevḳle bezme nigārımuz evvel

6 Ne deñlü eyleseñ āzār [u] cevrile yāra
O dil-cū çekerdi **Şehrī** bārımuz evvel

266

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Göricek bildüm o dil-cū ki rindāne degül
Ḳıymet-i ʿāşıḳı bilmez hele yārāne degül

2 Kendüni göñül ile āteşe atmaz kimse /131b/
Herkes o şemʿ-i ruḫa yanmaġa pervāne degül

3 Daʿvet itdüñ nice kez gelmedi ol bezmimüze
O perīyi baña medḥ eyleme insāne degül

4 Ola bir Leylī cemāle ne revā üftāde
Her kişi dehrde Mecnūn gibi dīvāne degül

5 Baña gel ögme ben o yāri geçerken gördüm
Reviş [ü] ṭarzı ki reftārı levendāne degül

6 Pendümi diñle begüm itme ʿadūyla ülfet
Şehrīnüñ bu sözleri size hele yābāne degül

267

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O yār hem-bezm-i aġyār olmış oldı yine ḥāl müşkil
Varup kūyına şimdi eylemek hergiz cidāl müşkil

2 O rāz-ı dilini iḫfā ider bizden ḫaber virmez
Tefaḥḥuṣ eyleyüp aḥvālini andan su´āl müşkil

3 Gözümle görmedüm anı dimem beyhūde söz aña
ʿAdū ṭaʿnile itmek yārüm ile ḳīl [ü] ḳāl müşkil

4 Olup ġurbetde āh [u] zārile ḥasret çeküp her dem
Her ān ārzūyla cānānumı fikr ü ḫayāl müşkil

5 Hele çoḳdan berü bezme o dil-cū gelmedi **Şehrī**
Varup kūyına şimdi eylemek hergiz cidāl müşkil

268

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Düşme beyhūde yere böylece efkāra göñül
Virme her gördücegün şūḫ-ı sitemkāra göñül

2 O hezār zār ider ḫāruñ elinden her bār /132a/
Maḳṣadı güldür anuñ virmedi o ḫāra göñül

3 Yār girībānını aġyāruñ elinden alamaz
Kendü göñli ile ser vire mi aġyāra göñül

4 Dāne-i ḫāli ile murġ-ı dili ṣayd eyler
Dām-ı yārdan dili ḳurtarmaġa yoḳ çāre göñül

5 Kirpigi oḳı derūnuma benüm zaḫm açdı
Çoḳ zamān böyle begüm görmedi bir yāre göñül

6 El-ḥaẕer **Şehrī** ḳapılma hele her nādāna
Virme her gördücegüñ şūḫ-ı sitemkāra göñül

269

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Tīzce teşrīf idüp ey şūḫ-ı cihānum bize gel
Sözümi diñle kerem eyle begüm duymasun el

2 O bütüñ ġāyetile ṣaḫt-ı binā-yı vaṣlı
Pek metīndür yıḳılur ṣanma anı virmez bel

3 Muṭribüñ şaşdı uṣūli virmez sāza düzen
Ḫayret-i yārile ḫayretde ḳalup ḳırar o tel

4 Ḥubb-ı ʿanber mi dürür ḫāl-i ruḫuñ fülfül mi
Müşkil midür bu benüm ile bunı bizlere ḥal

5 Yārile ẕevḳ [ü] ṣafā eyleriken tenhāca
Meclise geldi raḳīb ṣoḥbetimüz buldı kesel

6 Ṣaḳın o yāri ṣıḳışdırma gelürse bezme
Şehriyā itme o dil-cū ile beyhūde cedel

270

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ferhādā baḳ hele diḳḳatle o cānān ne güzel /132b/
Naẓar it rūyına bir kerre o fettān ne güzel

2 Yār ṭaġıtmış yine kāküllerini ruḫsāra
Göricek didüm anı zülf-i perīşān ne güzel

3 Çoḳ zamāndur ki beni luṭfla sezā itmedi yār
Bu dem eylerse mürüvvet ile iḥsān ne güzel

4 Didüm o yāre ṣafā eyleyelüm gel bezme
Didi göñlümdekini bildüñ eyā cān ne güzel

5 Öyle bir şenligi var meykedenin vaṣf idemem
ʿĪş [u] ʿişretden neşāṭile o cānān ne güzel

6 Biz daḫi varsaḳ o ẕevḳ ehline peyrev olsaḳ
Şehrī olursa refīḳ bize o cānān ne güzel

271

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Bu yaş didüm aḳmada her dem ḫırıl ḫırıl
Bir çeşmedür ki durmaz aḳar o şırıl şırıl

2 İt uyḫusına vardı o aġyār sevdigüm
Gördüm uyur o seg gibi yatmış ḫorıl ḫorıl

3 Görince yār ḫayretle kendüden gidüp
Çekdi çevirdi sübḥayı zāhid fırıl fırıl

4 Aġyār varma kūyına dildārımuñ her ān
Diñle bu sözlerümi o yārdan ırıl ırıl

5 Gördükde şemʿ-i rūyını dil idemez firāḳ
Pervāne gibi şevḳle yanar parıl parıl

6 **Şehrī** niçün görince bizi söylenür raḳīb
Mefhūm yoḳ sözinde o eyler dırıl dırıl /133a/

272

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Senüñ meftūnuñ oldı şevḳile ḫalḳ-ı cihān bülbül
Ṣafā eyler ṣadāyı gūş iden rind-i zamān bülbül

2 Bahār gelüp açıldı ġonca çak itdi girībānuñ
Neşāṭile açıl güller gibi ol şādımān bülbül

3 Nevāle eylesün āmāde ḳuşlıḳda gül gülile
Seni gülbeşekerle bilsün güller her ān bülbül

4 Ḳış uyḫusına varur ʿandelīb dem-i şitā gelse
O öyle demde dil itmez çün ötmez her zamān bülbül

5 O kendü ders-i ʿışḳı ezber idüp gülşene gelmiş
Her ān eṭfāl-i güli itmededür imtiḥān bülbül

6 Dem-ā-dem ḫār elinden çekdücegi miḥnet [ü] cevri
Ḥikāyet eyleyüp her demde söyler rāyegān bülbül

7 Görince gülistānı **Şehriyā** her dem sürūrlile
Çıḳup şāh-ı güle bir nev-ġazel ḳıldı beyān bülbül

273

Mefʿūlü Mefāʿilü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Yārüñ gelürse meclise şūrīde-ḫāṭır ol
Ne ṭavr iderse aña uyup hem ʿanāṣır ol

2 Üftādegān daʿvetini eyledi tamām
Nevbet senüñdür ey dil dīvāna ḥāżır ol

3 Şāyed teraḥḥum ile ider vaṣlını kerem
Cānān ne deñlü cevr [ü] cefā itse ṣābır ol

4 Ṭartılma herkesile ki ḳadrin girān ola
Manend-i naḳd-i zer gibi her demde aġır ol

5 Yalvar biraz da eyle kerem olmazise rām /133b/
Tesḫīrine ʿazīmet idüp sen de sāḥir ol

6 **Şehrī** tevaḳḳuf it hele nevrestedür o yār
Geldükde ḫaṭṭ-ı ḫāline bir daḫi nāṣır ol

274

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Daʿvet-i cānāna ibrām olsa da māniʿ degül
Her ne deñlü aña ikrām olsa da māniʿ degül

2 Bezme gelsün de göñül ḳā´il anuñ āzārına
Söylesün her nuṭḳı düşnām olsa da māniʿ degül

3 Vaʿde-i būs-i lebine ḫulf itme sevdigüm
ʿAhdini unutma bayrām olsa da māniʿ degül

4 Almadan sīb-i ruḫuñ aġzum ṣulandı göricek
Dil urma o miyveden ḫām olsa da māniʿ degül

5 Destine alup sebūyı sāḳīyā gel meclise
Ṣun meyi destüñ ile cām olsa da māniʿ degül

6 ʿIşḳile Mecnūnveş ʿazm-i beyābān eyleyen
Kūh-ı miḥnetde o nā-kām olsa da māniʿ degül

7 Bezme cānānum gelince **Şehriyā** iʿzāz eyle
Her ne deñlü aña ikrām olsa da māniʿ degül

275

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yārüñ o kāküli dile her dem tuzaḳ degül
Fikr-i ḫayālüme ki bu sevdā uzaḳ degül

2 Rūyı siyāh ammā ne ḫoş ḥavrā bādesi
Misket miṣāli ṣāfī olup yüzi aḳ degül

3 Yārdan gelen o nāmeyi itdüm müṭālaʿa /134a/
Maẓmūnuñ añladum ki o evvel siyāḳ degül

4 Dūr oldum ise añlarum fikr-i yārile
Terk-i vaṭanla seyr [ü] sefer iftirāḳ degül

5 Olsa baʿīd terk idemem kūy-ı dilberi
Meşhūr meṣeldür ʿāşıḳa Baġdād ıraḳ degül

6 Ṣarıl görince yārin ayaġına **Şehriyā**
El virür ise maḳṣadumuz ol ayaḳ degül

276

Mefāʿilün Feʿūlün Mefāʿilün Feʿūlün

1 Açıldı gel çemen ʿandelīb-i devrān-ı gül
İder her ān seni ārzū o gül-i ḫandān gel

2 Bu fütādelerin bezme gelmegi cānā
Buyur saʿādetle bezme eyle iḥsān gel

3 Nihānī ẕevḳ iderüz ḫānemüzde yād yoḳdur
Raḳīb ṣav güzelüm ḫānemize bu ān gel

4 O pīrehen daḫi girmesün aramıza çıḳar
Yalıncaḳ ol gelicek câme ḫāba ʿüryān gel

5 Elümde varum hep yolına fedā iderüm
Her ān ṣafāyla ẕevḳ ile ey civān yan gel

6 Bu **Şehriyā** gözedür rūz u şeb seni cānā
Gel ey ḳıyāmet ḳadd-i fitne cevri fettān gel

277

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Didüm o yārüme nāz itmenin zamānı degül
Sözi viṣālde dirāz itmenin zamānı degül

2 Gelince bezmüme yār keşret oldı aḥbābı /134b/
Tefekkür eyle niyāz itmenin zamānı degül

3 ʿIrāḳı gör bize muṭrib ḳarār yoḳ dilümüñ
Maḳāma ger şeh-nāz itmenin zamānı degül

4 Nihān eyle derūnda maḥabbeti hergiz
ʿAdūyı maḥrem-i rāz itmenin zamānı degül

5 Bu gice baḫş açıcaḳ zülfden o yāre didüm
Bu şebde sūz u güdāz itmenin zamānı degül

6 Pek ur o resmle o aṭlas-ı rūyını **Şehrī**
Ḳumāş-ı yāri tırāz itmenin zamānı degül

278

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḥaṭṭ-ı ʿiẕār-i yār ṣakın eyleme ḥayāl
Zīrā derūna ġam getürür öyle ḳīl ü ḳāl

2 Nūş-i meyile gör ki açıldı o gül-ruḫı
Güller gibi ḳızardı o ruḫ ṣanki küllü āl

3 Bilmem niye ṣorar bize cānāneyi raḳīb
Ġāyetle müşkil oldı hele baña bu su´āl

4 Cānān bu cānumla cigerüm doġradı benüm
Meclisde sāʿidine kesüp açdı tāze fāl

5 Yāri görince ḫāneme tenhāca geldigüñ
Döndi o muġberine göñül sanki buldı māl

6 Nedür o nāzenīnde olan nāz [u] şīveler
Şehrī nedür o nāzik edādaki ḫūb-ḫişāl

Fİ'L-ḤARFİ'L MĪM

279

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Düşdi yolum geçer iken o yāre uġradum /135a/
Görüp raḳībile anı efkāra uġradum

2 Gördükde gülistānda açılmış o gülleri
Ārzū-yı iştiyāḳile gülzāra uġradum

3 İtdi esīr kāküline bend idüp beni
Ben dām-ı bend-i zülf-i siyehkāra uġradum

4 İnkār iderdi bizden o aġyāra varduġın
Gördüm gözümle ḫāne-i aġyāra uġradum

5 Aldum metāʿ-ı vuṣlat-ı cānān pek şikār
Ben sūḳ-ı ʿışḳda bir eyü bāzāra uġradum

6 Gülşende ʿandelīb fiġān eyleyüp didi
Gül arar iken elem-i ḫāra uġrādum

7 Bir bī-vefāya göñlüm virdüm cefāsı çoḳ
Bilmezlige **Şehrī** sitemkāra uġrādum

280[387]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Naḳl itme baña ḳıṣṣa-i Leylā'yı diñlemem
Mecnūn-ı ʿışḳ olup ḳurı ġavġāyı diñlemem

2 Güftār-ı nāz-perverüm eglencedür baña
Meclisdeki āġāze ile nāyı diñlemem

3 O dilberümden eyleme şekvāyı ey raḳīb
Ḫalt-ı kelām itme bu daʿvāyı diñlemem

4 Āgāh idemem seni ḫayāl-i derūnuma
Baña naṣīḥat eyleme dünyāyı diñlemem

5 İḳrār ile vaṣlını lūtf eyle **Şehriye**
Her demde böyle vaʿde-i ferdāyı diñlemem

281

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Şimdi bir Leylīveşüñ ʿışḳile ḥayrānesiyüm
Mecnūn-āsā gezerüm ben dil-i dīvānesiyüm

2 Göricek āteş-i rūyını ḳarārum ḳalmaz
Yanmaġa şemʿ-i ruḫınuñ hele pervānesiyüm

[387] Der-kenār: Vr. 135a.

3 Eyler üftādelere her dem o şūḫ luṭf-ı ziyād
Bir kerem ṣaḥibinüñ lāyıḳ-ı iḥsānesiyüm

4 Hele sevdā-yı ser-i zülfile çıḳdum başdan
Zülfinüñ doġrıca söz ḫāṣılı kim şānesiyüm

5 **Şehriyā** bir şeh-i ḥüsne yine oldum bende /135b/
Rażıyam emrine hem bende-i fermānesiyüm

282

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bezme gel ey güzelüm ẕevḳ [ü] ṣafā eyleyelüm
Sen seyirci ol o aġyāra cefā eyleyelüm

2 Sāz-ı şevḳe virelüm yine uṣūlīle düzen
Nāy u ṭānbūrile aheng-i nevā eyleyelüm

3 Ṣarılup ayaġına sāḳī gelince bezme
Meze vir cām-ı lebüñ deyü recā eyleyelüm

4 Zāhidüñ ḳalmadı ṣabrı görcek duḫter-i rezi
Dir ki ẕevḳ gördügimüz yoḳ ne riyā eyleyelüm

5 Bī-ḥużūr eylerse yāri gelince aġyār
Anı bu ẕevḳ [ü] ṣafādan da cüdā eyleyelüm

6 Maẓhar-ı luṭf iderse bizi **Şehrī** ol yār
Cān başı yolına bizde fedā eyleyelüm

283

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Nihānīce bu göñlümi o cāne ḳavuşdurdum
Dil-i ḥasret-zedeyi maḫfīce aña buluşdurdum

2 Nişāne eylemişken sīnemi o ġamzesi tātār
O kaşı yayuñ kirpigi o oḳlaruñ ṣavuşdurdum

3 Yine bir āteşīn-meşrebe üftāde olup şimdi
Bu ḫāne-i dili ʿışḳ āteşile ṭuṭuşdurdum

4 Görince yārümi aġyārile tenhāca bezm olmuş
Tehevvürle nigāh idüp aña rūyum buruşdurdum

5 Raḳībe niyyetüm kim degül idi arayup gezdüm /136a/
Bulayum deyü anı cüst [ü] cū idüp ṣoruşdurdum

6 Miṣāl-i efʿī aġyār meclis-i rindāna geldükde
Anı tiryāḳ-ı ʿışḳile nice kerre uyuşdurdum

7 Geçerken nāzile cānān selāma munṭaẓır olup
Edeb birle aña taʿẓīm içün destüm ḳavuşdurdum

8 O nevm kesdirmedi kimse ben aldum ögüdi **Şehrī**
Bu meydān-ı maḥabbetde semend tabʿı ḳavuşdurdum

284

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ṣormadı ḫāṭırumı bir kerre cānānum benüm
Ḫaste-ḥāl oldum yanuma gelmedi cānum benüm

2 Zaḥm idüp bir kerre inṣāf itmedüñ ey dil-rübā
Ey keremsüz raḥm yoḳ devletlü sulṭānum benüm

3 Ey efendüm bu gice meh gibi gel doġ ḫāneme
Ey hilāl-ebrū ḳamer-rū māh-ı tābānum benüm

4 Ġamze-i cellāduñ eyler dökmege ḳanum heves
Virme o ḫūnīyye furṣat dökmesün ḳanum benüm

5 İnṭizāruñ ile cānā aġlarum rūz-be-şeb
Doldı ḳanile beñüm bu çeşm-i giryānum benüm

6 Dimedi yār **Şehriyā** bendem ʿaceb ki nicedür
Ḫaste-ḥāl oldum yanuma gelmedi cānum benüm

285

Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Ḥilāl-ebrūnla māh-rūna ḥayrānum
Ḳamer misin nesin ey āfitāb-ı devrānum

2 O gül-ruḫ üzre bahār-ı ḫaṭṭuñ miṣāl çemen /136b/
Görince bülbülveş artdı āh u efġānum

3 Alınca aġzuma lebüñi ḫayret ile hemān
Ṣanur idüm ki o dem aġzuma gelür cānum

4 Nihānī bezme gelince o bī-vefā yāri
Der-āġūş itmedügime anı peşīmānum

5 Bizümile ülfet[i] ḳaṭʿ eyledi o cāne
Bu deñlü görmemişken iltifāt [u] iḥsānum

6 Ezelki gördügimüz olmaġla duḫter-i rez
Yine görince anı ḳaynadı aña ḳanum

7 O dil-cū raġm idüp aġyār-ı bed-liḳāya dimiş
O **Şehrī** benüm enīs [ü] muḥibb [ü] yārānum

286

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ṣaḳın üftāde hele eyleme cānāneyi zemm
İder elbetde o yār yine saña luṭf [u] kerem

2 Nedür ey ʿāşıḳ-ı miḥnet-zede bu deñlü keder
Ne revādur çekesin böyle sitem ile elem

3 Gel açıl gülşene gel eyle ṣafā ey bülbül
Ḫārdan çekme elem olma kederle pür-ġam

4 Kirpigüñ oḳı derūnuma benüm zaḫm açdı
Yaralıyam kerem it yarama ov merhem

5 Ḳaldı bu fülk-i dilüm lücce-i ġamda ey yār
Esmedi bād muvāfıḳ yemm-i ʿışḳda bir dem

6 Çekmedüm çille [vü] miḥnetini hergiz **Şehrī**
Bir ḳaşı yāya göñül virmedügümden bilmem /137a/

287

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ cāna yine eyledi hücūm
Mülket-i ḥüsnini aldı didi bir aġzı şūm

2 Ṭaġılur şimdi anuñ ʿāşıḳ-ı üftādeleri
Beklesün ġayrı ḫarābāt o mānende-i būm

3 Ẓulm idüp eylemedi ol şeh-i ḥüsnüm ʿadli
Mülketüm ide ḫarāb dimedi āh maẓlūm

4 Bilmedi ḫāṭır-ı ʿuşşāḳa riʿāyet nicedür
Bilmez o ṭarz-ı edeble nedür āyīn-i rusūm

5 Āteş-i ʿışḳı eger farḳ idemezse dildar
Şemʿe baḳsun ki yaḳar şevḳle pervāneyi mūm

6 Geldi aġyār benüm kūşeme **Şehrī** dir ki
Leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ cāna yine eyledi hücūm

288

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Göñlümce ben ʿaḳlumı Felāṭūn'a degişmem
Maḫzūn gezerüm kendümi Mecnūn'a degişmem

2 Gördigin olur keyfile neş´em müteraḳḳī
Gül-ruḫlarını hem mey-i gül-gūna degişmem

3 Ḥālüm diyemem kimseye ṣabrum baña devlet
Ben ṣabrumı gencīne-i Ḳārūn'a degişmem

4 Almam bu felek aṭlas-ı çarḫı baña virse
Aṭlas-ı ruḫuñ aṭlas-ı gerdūne degişmem

5 Bezmüme uṣūlīle gelüp naġmeler itse
O ḫūb ṣadāyı ney [ü] ḳānūna degişmem

6 Ḥāl-i lebini virdi benüm aġzuma **Şehrī** /137b/
O ḫāl ki ben ḥabbe-i afyona degişmem

289

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Zamāne ḫūbına dil virmede cefā buldum
Güzeller ile kesüp ülfet ṣafā buldum

2 Cihānı nice zamān cüst [ü] cū idüp gezdüm
Ḥaḳīḳat üzre ne yārān ne āşinā buldum

3 Sitānbūl içre ki çoḳ ḫūbla eyledüm ülfet
O pür-cefāları hep cümle bī-vefā buldum

4 Ezelki meşrebi terk eylemiş o cānānum
Raḳīble ḳonuşalı anı bī-ḥayā buldum

5 Çün intiżārile ḫaste yaturiken şimdi
Görince yārümi ṣad şükr kim şifā buldum

6[388] Cihānda mīhnet-i yārdan ne oldum āsūde
Meẕāḳ-ı meşrebe lāyıḳ ne dil-rübā buldum

7 Dime ki yār hele **Şehrīde** yoḳ göñül bilürüm
Muḥibb-i ṣādıḳ anı yārān-ı āşinā buldum

290

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫasteyüm sevdicegüm söylemem saña kelām
Ṭāḳatüm yoḳ idemem ḥāl-i dilümi iʿlām

2 İntiżāruñla şeb [u] rūz gözedüp yollarını
Ḥasretüñle gözüme oldı beñüm uyḫu ḥarām

3 Ḫaber aldum bizi ferdāya ṣalup tenhāca
O denī kāfir aġyārına olmuşsın rām

4 Dimedüm ki geh duyar ḥālümi elbet ʿuşşāḳ
Baña taʿn eyleyüp anlar kim iderler düşnām

5 Böyle āzārile her demde cefānı çekerek /138a/
Yine varsa gerek ey şūḫ-ı cihānum encām

6 **Şehriyā** bezme cānā seni daʿvet eyler
Hem recā eyler efendüm hem ider ol ibrām

[388] Der-kenar. Vr. 137b.

291

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ol perīnüñ ḳadrini dūr olmaduḳça bilmedüm
Ḳıymetüñ ḥāṣılı mehcūr olmaduḳça bilmedüm

2 Ber-ḳarār olur ṣanırdum bādenüñ keyfiyyetüñ
Ben ḫumārumı maḫmūr olmaduḳça bilmedüm

3 Dost ḳıyās eyler idüm aġyār görince ezel
Ḥālini cevrile rencūr olmaduḳça bilmedüm

4 Böyle berrāḳ olduġını gerden-i billūrını
O ḳamer-rū [b]aġrın semmūr olmaduḳça bilmedüm

5 O ḫarābāt içre yıḳılup yapılma neydügin
Yapılup şevḳile maʿmūr olmaduḳça bilmedüm

6 Āfet-i devr-i zamān dirler idi cānānuma
Şehriyā ḥüsnile meşhūr olmaduḳça bilmedüm

292[389]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eyledün rāz-ı derūnunum da yāri maḥrem
Luṭfı var olsun o da bendesin itdi ḫurrem

[389] Der-kenār: Vr. 138a.

2 Bezme geldükde o aġyārını eyler āzār
Ḫāṭır-ı ʿāşıḳ-ı zārını gözedür her dem

3 Eylemez ʿunf [u] ʿitāb ẕerrece üftādesine
Hele beyhūde bize itmez o āzār [u] sitem

4 Bir gice maḫfīce hem-bezm olup ʿişret itseñ
O perī-çehre ile bārī sürerdüñ bir dem

5 Zāhidā bir kerecik baḳ da sen inṣāf eyle
Sen sen ol eyleme yāri ṣaḳın bizlere zemm

6 **Şehriyā** furṣatını bu gice tenhā düşürüp
Eyledüñ rāz-ı derūnunum da yāri maḥrem

293

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Aġlamakdan güzelüm oldı ḳızıl ḳan gözüm
Gelmedüñ bezmüme bir bir diyeyüm saña sözüm

2 Bir nihānīce bulursam seni bir tenhāda
Ḫāk-i pāyına efendüm sürer idüm bu yüzüm

3 Fikr-i efkār-ı ḫayālüñ ile cānā şeb [u] rūz
Ne gicem belli dürür ḥāṣılı gene gündüzüm

4 Bu felekde kevkeb-i baḫtum durur yoḳ iştibāh /138b/
Ṭāliʿ ümdendür barışmadı senüñle yıldızum

5 Baña taʿn eylese aġyār **Şehriyā** ġam çekmezüm
Ben bilürüm kendü kendüm ki doġrıdur özüm

294

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Şerbet-i viṣālüñde nice nāfiʿa gördüm
Ekdārumı o oldı sebeb dāfiʿa gördüm

2 Birisi ẓuhūr itmedi bilmem ne ḫayāldür
Ḫülyā ile yaṭup hele çoḳ vāḳıʿa gördüm

3 Zem eylerdi kūyını yārüñ baña aġyār
Varınca anı ḳaṭı güzel vāsiʿa gördüm

4 Doġrar cigerin ḫışımla üftādeye baḳsa
Şemşīr gibi o ġamzeleri ḳaṭʿa gördüm

5 Ḫaste-dilüme oldı devā ḥaḳ bu ki **Şehrī**
Şerbet-i viṣālünde nice nāfiʿa gördüm

295[390]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Göñül senüñ ile ol dil-rübāyı söyleşelüm
O nāz-perver [ü] nāzik edāyı söyleşelüm

2 Bisāṭ-ı ʿīş u neşāṭı ḳurup tek [ü] tenhā
Çeküp o saġār-ı feraḥ-nümāyı söyleşelüm

3 O yārüñ itdügi cevri getürmeyüp yāda
Cefā [vü] cevrini añma ṣafāyı söyleşelüm

4 Kühen ḥikāyet-i mihr ü vefāyı tāzeleme
Biraz da ḥāl-i dil-i mübtelāyı söyleşelüm

5 Ḫalās olmaġa ten fülki lücce-i ġamdan
Bu rūzigārda bād-ı havāyı söyleşelüm

6 Raḳīb eyle bugün bezme **Şehriyā** daʿvet
O yārüm ile geçen mācerāyı söyleşelüm

296

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O nāz-perverümden doġrısı budur elem gördüm
Beni āzār ḳıldı cevrile hergiz sitem gördüm

[390] Der-kenār: 138b.

2 Gelürsen bezmüme cānāneyi zem itme ey aġyār
O dil-cūdan budur ḥaḳ söz ki ben nice kerem gördüm

3 Baña vaṣf eyleme cānānuñ aḥvālini zāhid
Anuñla āşinā olup hele ben anı hem gördüm

4 Egerçi nice gül-i ruḫsār gördüm gülşen-i ʿışḳda
O yārüm gibi gül-i ruḫsār ne bir ġonca-fem gördüm

5 O rez-duḫterini görmege itmem ẕerrece raġbet /139a/
Ne dem ki ben anı gördüm ise o demde ġam gördüm

6 Bu kec-rev felegüñ cevrini çeküp **Şehrī** ʿālemde
Müsāʿid olmadı baḫtum nice eyyām kem gördüm

297

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḫaylī zamān oldı ki cānān görmedüm
Bilmem ne yerde ḳaldı o ḫūbān görmedüm

2 Ya niçün görinmedi meh-çehre bizlere
Felekde çoḳdan o meh-i tābān görmedüm

3 Ne cevrider ʿaceb bize o yār bī-vefā
Anuñ cefāsına göre iḥsān görmedüm

4 Gördüm varınca meykedeye duḫter-i rezi
Çekmiş ayaġı sāḳī-i fettān görmedüm

5 Bāzār-ı ʿışḳ **Şehrī** bütün cüst [ü] cū idüp
Bilmem ne yerde ḳaldı o ḫūbān görmedüm

298[391]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bu dehr içinde derd ü ġamı ben mi isterüm
Cevr [ü] cefāyı hem elemi ben mi isterüm

2 Rūz-ı sürūr [u] ẕevḳ [ü] neşāṭ varken her ān
Göñlüme ḳalsa yevm-i ġamı ben mi isterüm

3 Bir şūḫ bī-mürüvvete düş oldı bu göñül
ʿĀlemde yār-i bī-keremi ben mi isterüm

4 Ġam söyledür o yārla geçen mācerāları
Aġyāra naḳle eski demi ben mi isterüm

5 Dünyāda ʿār-ı ġayret-i nās olmasa ger
Etmege bahāyla ḫāyla ḫışmı ben mi isterüm

6 Hep muḳteżā-yı baḫt durur çekdügüm hele
Ekdār-ı dehrile sitemi ben mi isterüm

[391] Der-kenār: Vr. 139a.

7 Fülk-i dile muvāfıḳ eyyām durur iken
Şehrī belā-yı mevc-i yemi ben mi isterüm

299

Müfteilün Fāʿilün Müfteilün Fāʿilün

1 Yār[i] aġyārla bozuşdurmaġa tedbīr itdüm
Ḥāl-i cānā yine söyleme de taḳṣīr itdüm

2 Çekdügüm cevr [ü] cefāları o bed-aḫlāḳdan
Düşürüp furṣat o dildāruma taḳrīr itdüm

3 Ḫābda yārümi gördüm tek [ü] tenhā gelmiş
Uyanup vāḳıʿayı öylece taʿbīr itdüm

4 O perī bezmimüze eylemez iken raġbet
Daʿvete idüp ʿazīmet anı tesḫīr itdüm

5 Hele bir böyle şikār düşmedi hergiz dāma /139b/
Dāmla ger nice āhūları tecmīr itdüm

6 Bu zemīn üzre ġazel tarḥı gelüp ḫoş **Şehrī**
Kilkümi şevḳle alup elüme taḥrīr itdüm

300

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bu cihān içre begüm lāyıḳ-ı iḥsāne benüm
Gördügüm dilbere ṣad şevḳile ḥayrāne benüm

2 Şemʿ-i ruḫsārını görince ḳarārum ḳalmaz
Yanmaġa ḥasretle ol oda pervāne benüm

3 Dime gez Ḳays'a ṣaḳın dehrde siz dīvāne
O ṣaçı Leyleye dil vireli dīvāne benüm

4 Gül-ruḫını görüp açıldı göñül ġonca miṣāl
Gülşen-i ʿışḳda güller gibi ḫandāne benüm

5 İtmedi luṭfına maẓhar beni bir kez cānān
Dimedüm mi ben aña lāyıḳ-ı iḥsāne benüm

6 **Şehrī** maḥbūb-ı cihāna hele ṣabrum yoḳdur
Gördügüm dilbere ṣad şevḳile ḥayrāne benüm

301

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O şūḫa bendeligüm dime ki ḥicāb iderüm
Ne emr iderse baña cümle irtikāb iderüm

2 Cefā vü cevrile doldı defter-i hicrān
Raḳam döküp aña eşküm ile ḥesāb iderüm

3 Cüdā iderse felek-i āsitān dilberden
Cihānı nāle vü zārı ile ḥarāb iderüm

4 Ḳudūm ile müşerref iderse bezmimüzi /140a/
Ziyāfetine anuñ baġrumı kebāb iderüm

5 Raḳībüñ eyledügi cürm yanına ḳaldı
Neler iderdüm aña andan ictināb iderüm

6 Gelince yāduma **Şehrī** o ṭatlı güftārı
O leẕẕetile hemān şu meyi nebāt iderüm

302

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Nasīb olmadı ger sīneye o yāri çekem
Yazıḳ degül mi baña böyle intizārı çekem

2 Yoluñ düşerse eger kūy-ı dil-rübāya ṣabā
O ḫāk-i pāyi getür sürme gibi bārī çekem

3 ʿAdūyla sevdicegüm ʿīş[u] ẕevḳ idüp her dem
Elem ile ne revādur ki ben ḫumārı çekem

4 Cüdā olup nice demdür ki görmedük yāri
Bu firḳati ile lāyıḳ mı āh [u] zārı çekem

5 O dil-cū bezme gelince refīḳ olur aġyār
Nice zamāneye dek ṣıḳlet bu bārı çekem

6 Ḳoçup miyānını eller nigārumuñ **Şehrī**
Yazıḳ degül mi baña böyle inṭizārı çekem

303[392]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey ḳamer-ruḫsār u meh-rū māh-ı tābānum benüm
Meh-cemāl ḫurşīd-çehredür hele cānum benüm

2 ʿĀşıḳ-ı üftādegāna ḳıl teraḥḥum luṭfile
Ey mürüvvet-kān hem devletlü sulṭānum benüm

3 Ġamze-i cellādına itme ḥavāle luṭf ḳıl
Hīç emān bilmez döker ol yoḳ yere ḳanum benüm

4 ʿAfv ḳıl nice ḳuṣūrum varise eyle kerem
Bilürüm vardur efendüm nice noḳṣānum benüm

5 Ṣormaduñ hem eyledüñ göñlümdeki esrār hep
Yoḳ sözüm iẕʿānına ey ṣāḥib-i ʿirfānum benüm[393]

[392] Der-kenār: Vr. 140a.
[393] Mısrada vezin hatası vardır.

6 Yoḳ güzellikde naẓīri bu felekde **Şehriyā**
Meh-cemāl ḫurşīd-çehredür hele cānum benüm

304

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Çekerüm bāde-i gülgūn meclisde elem çekmem
O gül-rūyuñ elinden sāġarı çeküp çü ġam çekmem

2 Olınca yār göñlümce ʿadūdan ẕerre yoḳ ḫavfum
Olup baḫtum müsāʿid minnet-i aġyārı hem çekmem

3 Teraḥḥum eyleyüp āzār itme ey cefākārum /140b/
Mürüvvetle kerem yoḳ böyle beyhūde sitem çekmem

4 Varınca bezmine el tīġde görüp pāyına düşdüm
Ayaġile gelene didi tiġ-i ḫoş-ḳadem çekmem

5 Yıḳılmışken yapıldum bu ḫarābāt içre ey sāḳī
Tamām maʿmūrken o cāmı ben mānend-i Cem çekmem

6 Der-āġūş eylerüm olsa hilāl-ebrūyla meh-rū
Felekde hāle-i āġūşuma dilberü kim çekmem

7 Maḳām-ı ʿışḳda her dem uṣūlīle ḳarār idüp
O şeh-nāzum içün neyzen miṣāl nāyla dem çekmem

8[394] Nedür ʿunf [u] ʿitāb imtinānuñ bizlere her dem
Senüñ ben imtinānuñ ẕerrece ey bī-kerem çekmem

9 Ümīdüm felek ḳalmaz baḥr-ı ġamda **Şehriyā** elbet
Çeküp ten zevraḳını bir kenāra ġam-ı yemm çekmem

305

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ruḫ-ı gülgūnına yārüñ gül-i aḥmer mi disem
Görüp o ḥumret-i rūyı gül-i sad-berk mi disem

2 Nāzile bāġda ṣalınup idince reftār
O ḳadd-i nāzına serv mi ṣanavber mi disem

3 Ḫāl-i lebüñ beni nāle ḫāle ḳodı ben bilemem
Diyemem ḥabbe-i afyon ḥubb-ı ʿanber mi disem

4 Nāḳış olmadı o mihr-i ruḫunuñ envārı
O ḳamer-çehreye eyā meh-i enver mi disem

5 Deldi bu sīne-i ʿuryāna nize zaḫm açdı
ʿAcabā ġamze-i ḫun-rīzine neşter mi disem

6 Ṭatlı geldi alcaḳ aġzuma pek ḥaẕ itdüm
Lebinüñ leẕẕetine ḳand-i mükerrer mi disem

[394] Der-kenār: Vr. 140b.

7 Ḳayd-ı dünyā döktürmeyi bu cihānda **Şehrī** /141a/
Miḥnet-i ḳayd-ı cihān bir ḳurı ekder mi disem

306

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānā yine rāz-ı dilümi söyleye düşdüm
Eyleye tehevvür deyü endīşeye düşdüm

2 Endāmını āyīne görince o yārüñ
Baḳarken o ḥayret ile āyīneye düşdüm

3 Ġurbetde zebūn itdi dili miḥnet [ü] ekdār
Defʿ eylemek içün kederümi meye düşdüm

4 Meclisde küşād eylemiş ol gögsini cānān
Giderken o billūr gibi sīneye düşdüm

5 Ṣabr idemedüm **Şehrī** cefāsına raḳībüñ
Çekdücegümi bir bir o yāre diye düşdüm

307

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ne ṭatlı dillü o şīrīn-süḫan ki añladamam
Açılmamış daḫi ġonca-dehen ki añladamam

2 Varise luṭfını görmiş o yārümüñ aġyār
Gelişi bezme anuñ öyle şen ki añladamam

3 O yār ḫaste işitdükde kūyına vardum
ʿAdū sözi imiş o saġ esen ki añladamam

4 ʿAceb ki sāz-ı maḥabbetde telümi ḳırdı o şūḫ
Ḳırık kesim ile bozuḳ düzen ki añladamam

5 Neşāṭ-ı nārile çözdükde gögsi tügmelerün
Açıldı nāfeye dek sīm-ten ki añladamam

6 Ṣaḳın ṣaḳın dili ġaddār-ı yāre çaldurma /141b/
O ḫūnī ġamzesi bir tīġ-zen ki añladamam

7 Birāz mübāhasemüz geçdi **Şehrī** zāhid ile
Devāmı yoḳ sözinüñ lāf-zen ki añladamam

308

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Baña çemen ile ne seyr-i gülsitān lāzım
Enīs ola dile bir şūḫ-ı dil-sitān lāzım

2 Ki yār-ı ġār ola üftādegāna her demde
Bile ki ḳıymet-iʿuşşāḳ bir civān lāzım

3 ʿAdū yanında o dildāra rāzını açma
Dime ki rāz-ı dili maḫfice mekān lāzım

4 Gelürse bezmine cānāne naḳle şāyeste
O yāri güldiricek yeñi dāsitān lāzım

5 ʿAyārını bilemem ben o sīm-endāmuñ
Meḥekk-i tecrübede anı imtiḥān lāzım

6 Hezār ḳarār idemez gülistānda bir dalda
O şāḫ-ı gülde aña **Şehrī** āşiyān lāzım

309

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Muḳārin olsam ʿadūya o demde āh idemem
Göge çıḳar tütünüm ʿālemi siyāh idemem

2 O duḫter-i rezi ṣordukda zāhide dir ki
Görüp de doġrısı budur anı günāh idemem

3 Eger ki rāst gelürsem o nāz-perverüme
Ṭarīḳ-i ışḳda tebdīl-i ġayr-ı rāh idemem

4 O Mevlevī güzeli dir ki tekke-i ʿışḳda /142a/
Senüñ gibilere ʿāşıḳ hele külāh idemem

5 O şāh-ı ḥüsnüñ olınca bu dil silāḥdārı
Didüm ki gönlüme **Şehrī** seni sipāh idemem

310

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Baña medḥ eyleme cānān ben aʿlā bilürüm
Yoḳ güzellikde naẓīri anı raʿnā bilürüm

2 Sūḳ-ı ʿışḳ içre alınmaz o deger cān naḳdin
Ben ḳumāş-ı ruḫ-ı yāri eyü kālā bilürüm

3 Gül-i ruḫsārına raʿnā didiler ehl-i naẓar
Ben didüm yārüñ o gül-rūyını zībā bilürüm

4 Beni de söylet eyā şūḫ-ı cihānum bir kez
ʿĀlemi geşt idüp nice temāşā bilürüm

5 Dimiş o tāze civān meclis-i rindānda bugün
Şehriyāyı hele ben ʿāşıḳ-ı şeydā bilürüm

311

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bu ekdārile dehriçre bilmem ne dürür kārum
Tehī olmaz ġam [u] endūh-ı ʿışḳdan bu dil-i zārum

2 O Leylīveş beni Mecnūn miṣāli eyledi ʿüryān
Ne gönlüm ḳaldı ne naḳd-i dilüm ne ṣabrile varum

3 Ṭutışdum göricek germābede āteş gibi rūyuñ
ʿAlevlendi o ʿışḳ āteşile sönmedi nārum

4 Naṣīhat eyleme zāhid baña ẕerrece kār itmez
O dil-cūya maḥabbet itdügüme yoḳdur inkārum

5 O ṭūṭīveş küdūret ḳoymadı āyīne-i dilde /142b/
Ġazelde **Şehriyā** gitdükçe şīrīn oldı güftārum

312

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 O Leylīye Mecnūn gibi dīvāne ben oldum
Rūyını görince aña ḥayrāne ben oldum

2 Bilmez idüm o yāri ezel bezme gelince
Ünsiyyet [ü] ülfet ile yārāne ben oldum

3 Naḳd-i dili yolında o dildāruñ idüp ṣarf
ʿĀlemde hele mālik-i cānāne ben oldum

4 Bu ḫāne-i dilümi ḥarāb eyledi ekdār
Ġam yaḳdı derūn-ı mülkini vīrāne ben oldum

5 Ḳalmadı hele şemʿ-i ruḫa ẕerre ḳarārum
Yanup yaḳılup o ruḫa pervāne ben oldum

6 Düşdi hevesüm zülfini ṭaġıtmaġa **Şehrī**
Ṭaġıtdum o kāküllerini şāne ben oldum

313

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 ʿAḳlum ṭaġılup göricek o yāri bayıldum
Kendüme gelüp güçle bir yāre ayıldum

2 Bu çekdügüm āzār [u] cefāya göre cānān
Şāyān-ı viṣāl eylese bir kerre ḳapıldum

3 Üftādelerüñ cümle ḥesāb eyledi ol yār
Koymadı ḥesāba beni bīgāne ṣayıldum

4 Ṣanma ben o cānāneyi ṣūfī yeñi gördüm
Çoḳ görüp ezelden anı evvelde mā´ildüm

5 **Şehrī** naẓarum düş olıcaḳ rūy-ı nigāra /143a/
ʿAḳlum ṭaġılup göricek o yāri bayıldum

314

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ṭarz-ı reviş-i nāzik-i dildār begendüm
Ḫandesi güzel ṭatlı o güftārı begendüm

2 Güller ile çün bāġ yine buldı leṭāfet
Varınca gülistāna o gülzārı begendüm

3 Meclisde hele baḳmadı aġyāra o cānān
Bu ḫūyile bu ḫaṣletile yāri begendüm

4 Bezme gelicek eyledi vaṣluñ baña iḳrār
O nuṭḳile doġrısı o iḳrārı begendüm

5 Ṭaġıtmış o kāküllerini nāzile veche
Rūyında olan ṭurra-i ṭarrārı begendüm

6 Mey nūş idicek gül gibi açıldı o ruḫsār
Şehrī göricek o gül-i ruḫsārı begendüm

315

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Kūy-ı cānāneye düşse dem-i furṣat gitsem
Gizlice ḥāl-i dilümi aña taḳrīr itsem

2 Ḫāne-i yārdan aġyār şeb [ü] rūz ayrılmaz
Anı tefrīḳa ne tedbīrile ʿaceb nitsem

3 Ḫaber aldum ki raḳīb yāri yine incitmiş
Sen daḫi cevr idüp anı biraz incitsem

4 Kimsenüñ ögdüġini istemez erbāb-ı ḥased
Bu cihānda o hemān dir ki ben onsam bitsem

5 Oldı ḳayd başumda şimdi yine zülf-i cānān /143b/
Ḳurtulurdum anı bir kerre başumdan atsam

6 Bir maḥallile varup **Şehrī** o şāh-ı ḥüsne
Gizlice ḥāl-i dilümi aña taḳrīr itsem

316

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Maḫfī cānāna varup rāzumı ana söylesem
Olmasa aġyār yanumda bī-bahāne söylesem

2 Āteş-i ʿışḳla biraz yansam yaḳılsam mūmveş
Ḥalümi şemʿ-i ruḫa yane yane söylesem

3 Ġamzesi oḳı ile mecrūḥdur ḥālā dilüm
Yaralı olduġum ol kaşı kemāne söylesem

4 Gelse bezmüme ṭabībüm derdümi itse su´āl
ʿİlletümi taḳrīr idüp nāzikāne söylesem

5 Şevḳile rāz-ı dūn maḫfīce naḳl eyleyüp
Şergüzeştüm gūş ḳılsa o civāna söylesem

6 Cevr-i ḫār ile hezāruñ nāle vü feryādını
Varıcaḳ gülzāra **Şehrī** gülsitāna söylesem

FİʾL-ḤARFİʾN- NŪN

317

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Rāzını eyleme ifşā ṣaḳın aġyāra ṣaḳın
İder āzār seni yār içün o mekkāra ṣaḳın

2 Aldadur hele dürūġile o cānān elbet
Ṣaḳın aldanma o sözler ile dildāra ṣaḳın

3 Ḫārdan güllerini ḳurtaramazsın bülbül /144a/
Defʿ ḳaydile gel düşme bu efkāra ṣaḳın

4 Eyleme zülfine ber-dār güzelüm ʿuşşāḳı
Olma her demde heveskār hele ber-dāra ṣaḳın

5 Ḥaẕer it varma raḳībe seni rüsvā eyler
Duyulur senge eger gelmez o inkāra ṣaḳın

6 Ġam-ı yārile eger ḫastelenürseñ **Şehrī**
Ṣoñra derdine ṭabīb eyleyemez çāre ṣaḳın

318

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Öyle berrāḳ sīne-i yārüm seçilmez nūrdan
Gerden-i ṣāfın gören ḥayrān olur semmūrdan

2 Dünki gün ḥammāmda ser-tā ḳadem seyr eyledüm
Farḳ yoḳ āyīne-i endāmınuñ billūrdan

3 Gördüm ol şūḫı bugün ālāyda raḫş oynadur
Nev-hevesdür bilürüm o ḥaẕ ider çün sūrdan

4 Ḥāṣılı ḥayrān olup o nāz-perver-i dilbere
Biz nezāketle anı seyrān ḳıldum dūrdan

5 **Şehriyā** ʿālemde ayrılma hele nev-ṭıfldan
Sen vefā umma cihānda dilber-i meşhūrdan

319

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yāri ḫaste göricek ʿāşıḳ-ı pür-ġam ne disün
Nuṭka ḳādir degül aṣlā dil-i ebkem ne disün

2 Zāhid isen anı bir kerre görüp çarpılduñ
O perī-çehreyi her dem gören ādem ne disün

3 Zūr-ı bāzūyla o çilleyi hergiz çekemez /144b/
O ḳaşı yāyını görince ya Rüstem ne disün

4 Ne ḳadar nūş-ı mey itsem yine olmam bī-hūş
Görse bu ṭavrile keyfiyetini Cem ne disün

5 Bu zemīn üzre ġazel ṭarḥını aʿdā göricek
Şehriyā böyle edā saña müsellem ne disün

6 Āṣaf-ı ṣadr-ı keremkār ʿAlī Paşa'nuñ
İdemez vaṣfını taḥrīr bu ḥāmem ne disün

7 Olsa bu devrde iḥsānını itmez idi yād
O seḫā-pīşenüñ elṭāfına Ḥātem ne disün

8 Cümle dānā-yı zamān ʿaḳlına taḥsīn eyler
Reʼyini görse Felāṭūn olur epsem ne disün

9 Yād idüp ẕāt-ı şerīfini duʿādan ġayrı
Ey efendüm bu cihānda olan ʿālim ne disün

320

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Şikāyet eyleyüp bülbül çemende baḫt-ı şūmından
Her ān nāleyle kārı zārdur ḫāruñ hücūmından

2 Göñül maṭlūb ider her dem ifāde eyleye ḥālüñ
Ki yoḳ reftāra ḳudret varamam yāre zebūnundan

3 Temāşāsına cānānuñ o deñlü keşret oldum kim
Ḥicāb itdi o dil-cū mecmaʿ-ı nāsuñ ʿumūmından

4 Bu remzi ḫāl-i hindūdan mı ögrendi ʿaceb ki yār
Döküp ḫālini noḳṭaveş ḫaber virdi nücūmından

5 Şitā eyyām ʿazm it **Şehriyā** kūyına cānānuñ /145a/
Geçilmez yazda zīrā ol rehüñ bād-ı semūmından

321

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey göñül ẕerrece olma hele aġyārdan emīn
Varmadum yāre deyü itse daḫi saña yemīn

2 Nedür ey şūḫ-ı cihān bizlere bu deñlü ġażab
Ne içündür bize yoḳ yere begüm çīn-i cebīn

3 Olma ey ʿāşıḳ miḥnet-zede ġamla rencūr
İtmez o yār seni her dem elemle ġamgīn

4 Ṭalma baḥra ṣadef ārzūsile ey ġavvāṣ
Yarüñ incü gibi dişleridür dürr-i semīn

5 Nāle eyleme gelüp gülşene ey bülbül-i zār
Ḫārdan eyleme ol mertebede āh [u] enīn

6 Ne güzel şaʿşaʿsı var hele **Şehrī** cānān
Ṭaḳmış ol parmaġına yine elmās-ı nigīn

322[395]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Bī-baḫt içi çāḳ yārümüñ ol ḫāl-i feminden
Aġyār işidüp ḫaste-ḥāl oldı ġamından

2 Maḫfice gelür bezme gelür ise eger yār
Eyle ḥaẕer aġyārile aʿdā siteminden

3 Hem-bezm-i raḳīb olmadığına ḳasem itdi
Ḳor[ḳ]maz mı o yārüñ kiẕbile olan ḳasemindan

4 Geldük yine meykedeye biz ẕevḳ ü ṣafāya
Ey pīr-i muġān meyi idelüm nūş ḫumından

5 Şaşırdı uṣūlini o şeh-nāzı görince
Muṭrib düzemez sāzını tel ḳırdı deminden

6 Geldi güzelüm saña temennā [vü] niyāza
Bu **Şehrīye** bir būse ʿaṭā it kereminden

[395] Der-kenār: Vr. 145a.

323

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġayrı dilberlere meyl itmem o dil-cū varken
Baḳmam āyīneye o sīne-i bī-mū varken

2 Naẓarum yoḳ felegüñ māhını görmekde benüm
Meh-rūyumda hilāl gibi o ebrū varken

3 Eyler üftādelere dām gehī zülfini bend
Anda o zülfle o kākül-i gīsū varken

4 Bāġ-ı gülzāra varup güllere itmem raġbet
Neyleyüm gülşeni yanumda o gül-rū varken

5 Aramam baḥirde ġavvās olup ben dürri /145b/
O ṣadef gibi dehān o dişi incü varken

6 Geçemem doġrısı bu **Şehrī** hele cānāndan
Ṣabr u ārām idemem bende bu āẕer varken

324

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ezelden būse-i şāh-ı ḥüsn kim eylemiş ḳānūn
Riʿāyet eyleyüp ḳānūna itme bizleri maḥzūn

2 Nigāh-ı iltifātına olursam ẕerrece maẓhar
İşüm mānende-i kimyā olurdı sevdigüm altun

3 Nedür bāʿiş ʿaceb bilsem ʿitāb [u] unf [u] āzāra
ʿAdūya luṭf idersin eylemezsüñ bizleri memnūn

4 O yārüñ cümle hep nuṭkı dürūġdur iʿtimād itme
Tevāżuʿ ile ider ʿāşıḳına vaʿde-i meknūn

5 Devā-sāz ol ṭabībüm **Şehrī**-i zāra ʿilāc eyle
Ġam-ı hicrüñ ile derd-i derūn olmada efzūn

325

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Her demde eyā şūḫ-ı cihān ʿizzetin artsun
Ḥüsnüñ gibi meşhūr olasın devletin artsun

2 Ẓulm eyleme ey şāh-ı ḥüsn ʿadlile dād it
Maʿmūr olup memleketin şevketin artsun

3 Gülşende hezār naġmeler it bula ṣafā cān
Medḥ eyleyüp erbāb-ı çemen raġbetin artsun

4 Ḥürmetlice virince bize bādeyi sāḳī
Şevḳile didüm aña hemān ḥürmetin artsun

5 Aġyār şikāyet idicek bizden o yāre /146a/
Dimiş ki o bed-aṣla hele miḥnetin artsun

6 Ḥāl-i dilümi fehm idüp aḥbāb dedi **Şehrī**
Cānānına söz yoḳ hele maḥabbetin artsun

326

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĀşıḳa nāzile cevr eyler o fettān-ı cihān
Ṣanur o dil-cū her ān böylece ḳalur devrān

2 Daʿvet itseñ daḫi gelmez o perī bezmimüze
Diyemem ben aña ādem o degüldür insān

3 Ne olur ḫāṭır-ı üftādeyi ṣorsa bir kez
Yā ne var ḫaste-dile eylese gelüp dermān

4 Ḥüsnine ġurrelenüp ülfet kesdi bizden
Bir gün ola ki ḳonuşmaġa bulamaz yārān

5 **Şehriyā** ṣabr [u] ṭaḥammüldür anuñ çāresi çün
Pek bilürsin ki ṭaḥammüldür ʿışḳa dermān

327

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḫoş ḫoş ʿaceb ki bād-ı ṣabā mıdur esen
Bu rūzigārla ḫoş-bū-yı yārüm midür gelen

2 Gel perde-i ḥicābını refʿ eyle muṭribā
Sāz-ı maḥabbete uṣūlīle vir düzen

3 O zülf-i yāri boynına alma ṣaḳın raḳīb
Ṣonra senüñ buġazına ṭaḳılur o resen

4 Bülbül helāk olursa eger ʿışḳ-ı gül ile
Gül yapraġını ḳat ḳat aña ṣaralar kefen

5 Gül-rū-yı yāri żabṭına ḫaṭ aldı ḫār gibi /146b/
Üftādegānınuñ gözine görinür diken

6[396] Baḥr-ı maḥabbet içre o ḳalyoncı şūḫınuñ
Yelken miṣāli beni o ḳaddi durur seren

7 Bād-ı ṣabāyla **Şehrīye** gönder peyāmını
Bu rūzigārda sen ol efendüm ki saġ esen

[396] Der-kenār: Vr. 146a.

328

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bu felekde geçilür mi o ḳamer-rūlardan
O hilāl-ebrū ile sīne-i bī-mūlardan

2 Zāhidā sen daḫi bir kerre baḳ inṣāf ile
Kim geçer böyle edā ile o dil-cūlardan

3 Düşme sevdā-yı ser-i zülfine yārün ḥaẕer it
Hele ṣaḳın göñül o kākül-i gīsūlardan

4 Ḫāhişüm ḳaldı evvel ki gibi dildāra
İḫtiyārımuzile geçdüñ o ārzūlardan

5[397] ʿAzm-i gülzār idicek nāzile ol cānānum
Reh-güẕārından geçilmez hele yā hūlārdan

6 Ṣayd ider dāmile üftādeyi ʿışḳı lā-büd
Şehriyā ḫavf iderüm ben gözi āhūlardan

329

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Söyle güzelüm semt-i Vefā'dan mı gelürsin
Üftādelere cevr [ü] cefādan mı gelürsin

[397] Der-kenār: Vr. 146b.

2 Rūyun ḳızarup ṣanki gül-i aḥmere dönmiş
Surʿat ile ḥammām-ı ṣafādan mı gelürsin

3 Aʿdāya mı itdüñ seferi doġrıca söyle
Elinde bu şemşīr ne ġazādan mı gelürsin

4 Ey zülf nedür sende bu ḫoş-bū-yı leṭāfet
O būyla Ḫuten ile Ḫıṭā'dan mı gelürsin

5 Kūyında o yār eylemiş aġyārını āzār /147a/
Gördükde didüm yāre recādan mı gelürsin

6 **Şehrī** ne dürür ṭūṭī-i ṭabʿuñda ki leẕẕet
Sen lemʿ-i şīrīn-i edādan mı gelürsin

330

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Şimdi görince sen o civānı bilür misin
Ḫaylī dem oldı görmedüñ anı bilür misin

2 Cevr [ü] cefāyı eyleme cānā ʿitāb ile
Luṭf [u] mürüvvet ile emānı bilür misin

3 Bizleri de rāza maḥrem eyledüñ bir zamān idi[398]
Bir kez tefekkür it o zamānı bilür misin

[398] Mısrada vezin hatası vardır.

4 Ḫaylī zamān oldı begüm bezme gelmedüñ
Bu iftirāḳ neyledi cānı bilür misin

5 Rüstem de olsa hergiz o çilleyi çekemez
Pek saḫtdür o ḳaşı kemānı bilür misin

6 Cānāne serkeş ola yakar bir ayaġile
Ol mey-fürūş-ı rind-i cihānı bilür misin

7 ʿAhdi unutma daʿvetüme eyle gel kerem
Şehrīyle olan ʿahd ü emānı bilür misin

331[399]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Muvāfıḳ rūzigār ursa eger lorṭadan ḳullan
Hemān aç bād-bānı çek çevir de furṭadan ḳullan

2 Maḥabbet baḥrına ṣal keştī-i şevḳi sürūrile
Düşürme engine fülk-i derūnı volṭadan ḳullan

3 Yuḳaru çıḳma aşaġıyya düşme o saṭḥī gözle
Kenāra varma bir yāre çaṭarsın orṭadan ḳullan

4 Ṣarıl pek ṭut ḳaçırma himmetin küncügüñü elden
Dümeni bıraḳma usṭurlābla gel ḫarītadan ḳullan

[399] Der-kenār: Vr. 147a.

5 Döküp ṣaçma ʿabeṣdür māhiye ḳapdırma yem hergiz
Düzenle baḥr-ı ʿışḳda ṣayd idersen olṭadan ḳullan

6 ʿAraḳ içün ne ḥācet mey-fürūşa āb-ı rū dökmek
Eger ḳaṣdın mey ise şevḳle uskūrṭadan ḳullan

7 Olursın ġarḳ-ı gir-dāb **Şehrī** baḥr-ı ḥayrete ṭalma
Hemān aç bād-bānı çek çevir de furṭadan ḳullan

332

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 İtme tevḳif aġzuma vir lebüñ ey civān
Pek ḫasteyüm biraz ki gele cismimüze cān

2 Aġyār ʿaceb ki ḳoçdı mı mūyuñ miyānını
Ḳıldı derūn ḳılca begüm eyleme nihān

3 Ṣaḳlama ḫaṭṭ-ı rūyını nev nev-tırāş ile /147b/
Meşhūr meṣel ki ḳara ḫaber tīz olur ʿayān

4 Ol ḳaşı yayı bükdi belüm yeter cevrile
İtdi ḫandeng ġamzesi çün ḳaddümi kemān

5 Ḳā´il yolında olma ki bu **Şehrī** kemterīn
İnanmaz iseñ eyle bu dem anı imtiḥān

333

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Göñül o kāküline şāne olmasun n'olsun
Bu ḳaydile ki o ṣad dāne olmasun n'olsun

2 Nice ṭutuşmasun o mūm gibi ʿiẕārına dil
O şemʿ-i rūyına pervāne olmasun n'olsun

3 Bu ḥüsn [ü] ānla bu ḫulḳ-ı nāzikile begüm
Gören seni hele dīvāne olmasun n'olsun

4 Çemende ġoncalaruñ ḫārdan o ḳurtaramaz
Hezār zāruñla ḥayrāne olmasun n'olsun

5 Bu deñlü meclise varup o nice rind görmiş
O rez-duḫteri rindāne olmasun n'olsun

6 Raḳīb çıḳardı seni kākülün gibi başdan
Bu fiʿille ki o şeyṭāne olmasun n'olsun

7 Cihānda Ḳays miṣāl ʿazm-i kūh idüp **Şehrī**
O ḳayd-i ʿışḳile yābāne olmasun n'olsun

334

Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün

1 Bāde-nūş ile gider hep kederin
Defʿ olur sevdicegüm derd-ı serin

2 Nice üftādeyi ḥayretde ḳodı /148a/
O miyānile o zerrīn kemerin

3 Yine aġyārile bezm olduġınuñ
Maḥreminde ṣorup aldum ḫaberin

4 Arnavūd-zāde ḳalursa böyle
Doġrar üftādelerinüñ cigerin

5 Var yıḳıl git işine ey aġyār
Bizlere ṣatma Kerem ile Şīrīn

6 Yolına **Şehrī** ider varın fedā
Çekme ḳaydını ṣaḳın sīm [ü] zerin

335

Mefʿ ūlü Fāʿ ilātü Mefāʿ īlü Fāʿ ilün

1 Ġamzesi yeter virmedi hergiz emān zamān
Baġrumı deldi oḳla o ḳaşı kemān hemān

2 Cevr-füzūn eyleme üftādeye yeter
Ṣanma ḳalur bu tāzeligüñ ey civān her ān

3 Tāze ṭırāş ile nihān itme ḫaṭṭını
Ṣaḳlama sevdicegüm olur her nihān ʿayān

4 İḳrār iderse vaṣlını itmez dirīġ o yār
ʿUşşāḳ-ı zāra dimez o şūḫ-ı cihān yalan

5 Yoḳdur naẓīri ḥüsnde o nāzenīnümüñ
Nedür o dil-rübāda o ḳāmetle eyā ān

6 **Şehrī** çekilmez oldı anuñ cevr [ü] çillesi
Baġrumı deldi oḳla o ḳaşı kemān hemān

336[400]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O gül-ʿiẕār baña bir būse virdi gelmeden
Şikāf-ı cāmesinüñ tügmesi çözülmeden

2 Gelince bezme o maḫmūr baḳışlı cānānuñ
Süzildi şerbet-i laʿl-i lebi ezilmeden

3 Raḳībden ḥaẕer eyler gelürse maḫfī gelür
Merāmı maḳṣad-ı şerīfdür sezilmeden

[400] Der-kenār: Vr. 148a.

4 O dil-rübāya gel āmed [ü] şüdün ferāġat ḳıl
Raḳīb nedür ġarażuñ yārdan kesilmeden

5 Bu **Şehrī** bendesine eylese ʿaṭā būse
Şikāf-ı cāmesinüñ tügmesi çözülmeden

337

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Zāhidā ʿāşıḳ gözetme ṣaḳın tenhādan /148b/
ʿAyb olduġını var ṣor hele bir dānādan

2 Gel beri bir kerecik baḳ da sen inṣāf ile
Doġrı söyle geçilür mi o ḳadd-i bālādan

3 Mecnūn-āsā benüm ʿışḳile cünūn olduġumı
Baña ṣorma ḫaberin al o ṣaçı Leylādan

4 Ḳaldı kār canuma bu cevr [ü] cefā-yı dildār
Ḥāṣılı kār uṣandum bu ḳurı ġavġādan

5 Rast geldüm bugün o yārümle aġyāra
Nāzile ṣalınaraḳ gelür idi ṣaḥrādan

6 Cevr iderse geh de luṭf ider cānānum
Luṭfı var olsun uṣanmaz o bu **Şehriyādan**

338

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yaġmā iden o ʿaḳlumı hep sen degül misin
Dīvāne eylemege sebeb sen degül misin

2 Üftādegān-ı ʿışḳını zülfe esīr idüp
Bu ḳayde uġradan ki ʿaceb sen degül misin

3 Ne deñlü serkeş olsa o cānāne ʿāḳıbet
Rām eyleyici bint-i ʿineb sen degül misin

4 Doġrıca söyle ey perī üftādenin her ān
Fikr ü ḫayāl rūz-be-şeb sen degül misin

5 Leylīveşüm bu **Şehrīyi** Mecnūna döndürüp
Dīvāne eylemege sebeb sen degül misin

339

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Çoḳ zamāndur ki ḫaber gelmedi cānānumdan /149a/
İntiżārile uṣandırdı beni cānumdan

2 Rāzuma vāḳıf olayum deyü gör kim aġyār
Ayrılur mı ki o ẕerrece benüm yanumdan

3 Bezme geldükde didi şevḳile ol cānānum
Saña da ḥiṣṣe çıḳar belki o iḥsānumdan

4 Yāre ümmīd-i kerem ile niyāz itdükçe
Didi ki luṭf [u] mürüvvet o benüm şānumdan

5 Görmesem bir iki gün ḥasretile ol yāri
Ḳan aḳar yaş yerine dīde-i giryānumdan

6 O ḳamer-çehre kimüñ bezmine doġdı eyā
Var mı felekde ḫaber ol meh-i tābānumdan

7 Şehrī-i zārı ʿadū yāre ṣorınca didi ki
Baña her demde gereklüdür o yārānumdan

FİʾL-ḤARFİ'L- VĀV

340

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 ʿAzm-i gülzār eylesem dil yāri eyler ārzū
ʿAndelīb-āsā o gül-i ruḫsārı eyler ārzū

2 Öyle meftūn oldı gönlüm yine bir cānāne kim
Eylemez bir dem ḳarār her bārı eyler ārzū

3 Her ne denlü ʿizz ü ikrām eylesem dildāruma
Ne içün bilmem yine aġyārı eyler ārzū

4 Ben ḳaçırdum āşikārdı sūḳ-ı ʿışḳda vaṣl-i yār
Dil ol leẕẕet ile o bāzārı eyler ārzū

5 Gülsitān-ı kūy-ı yāre varıcaḳ açıldı dil /149b/
O ṣafā ile gönül gülzārı eyler ārzū

6 Būse iḳrār eyledün bayrāmdur luṭf it begüm
Şehriyā her dem ki o iḳrārı eyler ārzū

341[401]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Meyḫānede ẕevḳile ṣafā dürlü-be-dürlü
Ṭanbūr [u] ney āġāz-ı ṣadā dürlü-be-dürlü

2 Her birisi bir kūşede āmāde der-meclis
Meşreb-küşā nāzik edā dürlü-be-dürlü

3 Zāhid beri gel eyleme iẓhār-ı ṣalāt
Ben añladuġum sende riyā dürlü-be-dürlü

4 Görince nice ṣabr ü ṭaḥammül ide bülbül
Gülzārda gül cümle-küşā dürlü-be-dürlü

5 **Şehrī** heves eyleme ṣaḳın köhne zemīne
Nev-ṭarḥ [u] nev-eşʿārda ṣafā dürlü-be-dürlü

342

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ders-i maḥabbet güzelüm her zamān oḳu
Ezberle ḫāṭırında ḳala rāyegān oḳu

2 Ḳaṣduñ eger ki daʿvet ise bezme ʿāşıḳı
Aġyārına duyurma efendüm nihān oḳu

[401] Der-kenār: Vr. 149a.

3 Rāstdür ʿırāḳ maḳāmına muṭrib uṣūlīle
Gördi ḥüsnini eyle ʿAcem Iṣfahān oḳu

4 Bülbül yābānda eyleme beyhūde lāf yeter
Bu būstāna gel şeb [ü] rūz Gülistān oḳu

5 **Şehrī** kitāb-ı ʿışḳı açup it muṭālaʿa
Aḥbāb diñlesüñ yeñi bir dāstān oḳu

343

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Emān emān ne ḳıyāmet kad olmış o dil-cū
Görince şevḳe gelüp ʿışḳla didüm yā hū

2 O mihr-i rūyını bedr olmuş aya beñzetdüm
Nedür o māh-ı cemālde olan hilāl-ebrū

3 Bilür midür ʿacabā āyīne-i endāmı
Ne ṣāf görindi gözüme o sīne-i bī-mū

4 Ḫayāl bu şeb o yārüñ olup baña yoldāş
Ṣabāḥa dek gözüme girmedi benüm uyḫu

5 Helāk oldı ḳarīb teşne-dil ḥarāretden /150a/
O çeşme-i dehninden diler bir içim ṣu

6 Recā-yı **Şehrī** eyle ḳabūl luṭf ile
Viṣālini ider o intiżārile ārzū

344

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Rūyına baḳan dir meh-i envār mı nedür bu
Bu vechile o mihr-i münevver mi nedür bu

2 İnci mi dürür dürr-i dişüñ söyle a cānum
Lü´lü mi ʿaceb yā dürr [ü] güher mi nedür bu

3 Nāzile ʿaraḳ-rīz-i ḥicāb olıcaḳ ol yār
Didi ki o dür-dāne midür dür mi nedür bu

4 Sükker-i lebinüñ leẕẕet kim ḳande bulunur
Sükker mi dürür ḳand-i mükerrer mi nedür bu

5 Ḫoş ḳoḳdı hele kākül-i cānān baña şimdi
Ne būy-ı güzel müşḳ mi ʿamber mi nedür bu

6 Ġamzeñ güzelüm bu dil-i mecrūḥumı deldi
Ḫançer mi o şemşīr mi neşter mi nedür bu

7 Mevzūn ḳaddini **Şehrī** görince didi rindān
ʿArʿar mıdur ol ḳad yā ṣanavber mi nedür bu

345[402]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) **(Faʿlün)**

1 Çekme beyhūde yere fikret ile ġam yā Hū
Bī-sebeb sende nedür bu ġam u elem yā Hū

2 Tekke-i ʿışḳda sen şevḳile gir devrāna
ʿIşḳile cūşa gelüp ṣıdḳile di hem yā Hū

3 İtme evḳātını ẓāyiʿ ü telef aç gözini
Nefesüñ gelsüñ eyā ṣūfī di dem-be-dem yā Hū

4 Bu cihān içre o elbetde irer maḳṣūda
Her kimüñ zikrile fikri ola her dem yā Hū

5 Açma bir ferde ṣaḳın rāz-ı derūn hergiz
İtme hem ḥāline bir kimseyi maḥrem yā Hū

6 Saʿy ḳıl nūr-ı hüviyyet ile göñlüñ doldur
Şehriyā dir saña it göñlini ḫurrem yā Hū

[402] Der-kenār: Vr. 150a.

346

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Gül-i ruḫsārını gören didi zībādur bu
Ne revādur aña zībādan raʿnādur bu

2 Nāle eylerse ṣakın bülbüle ṭaʿn eylemeñüz
Olmış üftāde-i gül ʿāşıḳ-ı şeydādur bu

3 Çekdügüm cevr [ü] cefāları benüm cānāndan /150b/
Dir ki yārān baña her dem ḳurı ġavġādur bu

4 Āşiyān ṭutdı serinde nice murġ Mecnūn'uñ
Kimsenüñ başına gelmedi temāşādur bu

5 Şimdi baḳmaz ise üftādeye ḫaṭ geldükde
O zamānda o da baḳmaz saña dünyādur bu

6 Sūḳ-ı ʿışḳ içre görüp kāle-i vaṣl-ı yāri
Begenüp **Şehrī** didiler eyü kālādur bu

347

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bezme nāzile ne dem gelse hele o dil-cū
Gören ʿuşşāḳ hemān şevḳile dirler idi hū

2 Maḫfice bezme gelüp rāzını açdı cānān
Girye ile aḳıdup dīdelerinden incu

3 Kāküli gibi perīşān olup üftādeleri
Gelicek rūyına ḫaṭ didi güzellik yā hū

4 Ḳıldı ṭāṭārımuzın mülk-i derūnum yaġma
Aḳın itdi dilüme ġamzelerüñile cādū

5 Bu ḫarabāta gelüp **Şehrī** maʿmūr eyle
Cām-ı luṭfuñla yapılsun bu göñül ey dil-cū

348

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānā yetişür ṣoḥbet-i rindāneyi boş ḳo
Üftādelere daʿva-i merdāneyi boş ḳo

2 Meclise ṣafā vir bu dem ey ġonca-dehānum
Gül gibi açıl ṭavr-ı edībāneyi boş ḳo

3 Kāküline bend oldı göñül eyleyüp āzād /151a/
Luṭf it güzelüm bu dil-i dīvāneyi boş ḳo

4 ʿAḳlum ṭaġıdursın ṭaġıdup itme perīşān
Ey şāne sen o kākül-i ḫūbāneyi boş ḳo

5 Sāḳī yapılup oldı tamām neşe´-i keyfüm
Ġayrı çekemem tekellüf peymāneyi boş ḳo

6 Terk eyle o dil-cūya varup gelmeni aġyār
Biz de varalum ḫāne-i cānāneyi boş ḳo

7 Naḳl eyle biraz diñlesüñ aḥvālini yārün
Şehrī bu ḳurı lāfla efsāneyi boş ḳo

Fİ'L-ḤARFİ'L- HĀ´

349

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ḳande idüñ ey şūḫ-ı cihān doġrıca söyle
Bizden ṣaḳınup itme nihān doġrıca söyle

2 Aġyāra uyup gitdügini ben ḫaber aldum
Ṣaḳlama begüm sen de hemān doġrıca söyle

3 Ġamzeñ oḳınu kime ḥavāle ideceksüñ
Bir kez yanıl ey ḳaşı kemān doġrıca söyle

4 Nāzile çemenzārda sehī gibi ṣalınan
Sen mi idüñ ey tāze fidān doġrıca söyle

5 Rāz-ı dilini eyleme üftādeden iḫfā
Aḥvālini **Şehrīye** bu ān doġrıca söyle

350[403]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Rāmī ol dehrde sen ḳısmet-i rūz-ı ezele
Eyle tefvīż her umūrın himem-i Lem-yezele

[403] Der-kenār: Vr. 151a.

2 Ṣabrile nā´il-i maḳṣūd olursın ey dil
Yoḫsa devlet bu cihānda saña gelmez tīzile

3 Nuṭḳa ḳādir olamaz meclis-i rinde gelse
Ehl-i ʿirfān ile baḫṣ eyleye bilmez ḫaẕele

4 İḫtirāzuñ varsa ḥāṣılı kār aʿdādan
Meşrebüme göre dil virürsem bir güzele

5 Naḳd-i cānum virirüm yolına ben dildāruñ
Meşrebüme göre dil virirsem bir güzele

6 Eylemem her güzele ẕerrece raġbet **Şehrī**
Virmem göñlümi ʿaḳluma göre mübteẕele

351

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yārimüñ bir kerre baḳsam o ḳadd-i bālāsına /151b/
Gülistānuñ baḳmam aṣlā serv-i müsteḫnāsına

2 Zülf-i cānāne çıḳardı ḥāṣılı başdan beni
Düşdüm o zülf-i siyāhuñ şimdicek sevdāsına

3 O gül-i ruḫsārumuñ ġonca-dehānı varken
Raġbet itmem gülistānuñ her gül-i raʿnāsına

4 Rām idersem kendüme bir kerrecik cānāneyi
Ṭaʿn-ı aġyārile baḳmam ben anuñ ġavġāsına

5 Ḥubb-ı ʿanberden zīyāde neş´edār ider beni
Ḫāl-i dildārı degişmem mey-keşüñ ṣahbāsına

6 Kūh-ı miḥnetde gezüp Mecnūn cünūn-ı ʿışḳla
Raġbet itmez ẕerrece dīvānedür Leylā'sına

7 Ol şeh-i ḥüsnüñ çıḳup dīvānına **Şehrī** bugün
ʿArż-ı ḥāl itdüm aña hem düşüp ʿışḳ daʿvāsına

352

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bize çekdürme kerem it güzelüm hicāze
Hele üftāde olanlar dinür mi nāze

2 Bād mecmūʿa-i maḥabetti ṭaġıtdı bu dem
Ne varaḳ ḳaldı o mecmūʿadan ne şīrāze

3 İntiżār çekmeyelüm bezmüme gel ey dil-cū
Ne revādur idesin vaʿdelere incāze

4 Bir uṣūlīle oḳu besteyi ey muṭrib-i zār
Uydur āġāzeyi şevḳile düzen vir sāza

5 Bize bir iki rumūz söyledi cānāne bugün
Ḫavfum odur ki raḳīb olmaya vāḳıf rāza

6 Eyle **Şehrīye** o kālā-yı viṣālini kerem /152a/
Olmaz ʿālemde mürüvvete begüm endāze

353

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Görince ḫaṭṭını yārüñ dīdem idüp o dem āh
Ne ḳara gün başuma doġdı bu ne baḫt-ı siyāh

2 Marīż [ü] ḫaste-i ʿışḳ oldı ḥiyelden bu göñül
Bu ʿilletile anuñ ey ṭabīb ḥāli tebāh

3 Bu göz yaşı ile āhum her ānda şāhiddür
O yāri sevdigüme işte buldum iki güvāh

4 Raḳīb yārile bilmem niçün ʿadū olmuş
Ezelki gibi o cānānı aramaz her gāh

5 Bisāṭ virmez o ḫasma atuñ alur cebrīn
Piyāde eyleyüp eyler hünerde māt ol şāh

6 Ḳanāʿatile ṣafām var bu dehrde **Şehrī**
Cihānda baña gerekmez bu manṣıb ile o cāh

354[404]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dil-i bī-çāreye ṣāḥib-i himem Ḥaḳ yetüre
Hem neşāṭile sürūr defʿ-i ġam Ḥaḳ yetüre

2 Kerem işi beni bī-raḥma felek düş itdi
Anda āṣār-ı teraḥḥumle kerem Ḥaḳ yetüre

3 Ben o küstāḫa ṭavr-ı sitem n'ola keşkūl mi dir
Ben de manġır ile dīnār virdüm Ḥaḳ yetüre

4 Şerbet-i vaṣlı ile derd-i dile itmez ʿilāc
Dir ki ʿāşıḳ bu senüñ derdiñe em Ḥaḳ yetüre

5 Var o dervīş-i nehāra benüm eyva'llāhum
Öyle ġaddāra teraḥḥum didüm Ḥaḳ yetüre

6 Baḥr-ı ġamdan bu göñül zevraḳuñ itmeġe ḫalāṣ
Himmet idici erenleri bu dem Ḥaḳ yetüre

7 **Şehriyā** derd [ü] elem [ü] ġamla perīşān pīrüm
Anuñ imdādına ṣāḥib-i himem Ḥaḳ yetüre

[404] Der-kenār: Vr. 152a.

355

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O ḫāl-i dilrübā ḳoydı beni ḥālden ḥāle
Ne ḥāldür ben zebūn olmaḳdayum her sāldan sāla

2 Ḳarār itmez göñül murġı gülistān-ı maḥabbetde
Olup āvāre ʿışḳile gezer o daldan dala

3 İriyüp pūte-i ġamda hezārān ḳal olmışken
Yine bir dilber-i zerger getürdi ḳalden ḳale

4 Mey-i gülgūn o virdi rūyını güller gibi açdı
Ḳızarmışken o gül-i ruḫsār döndi āldan āla

5 Elem [ü] cevr-i cānānile **Şehrī** ḫaste-ḥāl olup /152b/
Ne ḥāldür ben zebūn olmakdayum her sāldan sāla

356

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ümīd-i vaṣluñ içün intiżārı çekdürme
O intiżārını leyl [ü] nehārī çekdürme

2 Ne var biraz da senüñ biz de luṭfını görelüm
Felek bize elem-i rūzigārı çekdürme

3 Raḳīb ara yire fitneyi bıraḳup her dem
Her ān o cevrile āzār-ı yāri çekdürme

4 Senüñ o bārına cānā taḥammülüm vardur
Begüm o ṣıḳlet-i aġyārı bāri çekdürme

5 Maḥallī ile buyur ʿarż-ı ḥālümi luṭf it
O der-kenāra ḳoyup intiżārı çekdürme

6 Bu **Şehriyā** seni daʿvet ider buyur bezme
O intiżārını leyl [ü] nehārī çekdürme

357

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O yārüm bize vaʿd-i vaṣl idüp dimişdi baş üzre
Bu sözde durmayup ḳodı bu bī-çāreyi telāş üzre

2 Beñüm seyl gibi cārī olmada bu dīdemüñ yaşı
Ġam [u] cevrüñle gel böyle aḳıtma yaş yaş üzre

3 Naṣīb olur mı eyā ki felekde o ḳamer-rūyı
Çeküp hāle-i āġūşuma ṣarılam firāş üzre

4 Ne āfet olmış o cār ebrūvān-ı dildārı gördüm
Leṭāfet-yāb olup rūyı ḳızarmış nev-tırāş üzre

5 Hele üftādegānı ḳurtulup girdāb-ı ʿışḳından /153a/
Çekilmiş bir kenāra bahr-ı ġamda sente baş üzre

6 Ḳıyās eyler ki aġyār kendüyi Ferhād-ı ʿışḳ oldum
O kūh-ı ʿışḳı görmeyüp ḳomamış ṭaş ṭaş üzre

7 ʿAdū ġamz eylemiş cānāneye bu **Şehrī**-i zārı
Ġażab ile gelüp bezmimüze oldı ṣavaş üzre

358

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ġurbetde ḥālüm oldı yamān āh u zārile
Yād elde eglenür mi göñül intiżārile

2 Varınca gülşene açılur gül gibi göñül
Faṣl-ı şitā berāber olur mı baḥārile

3 Ḳalmadı ṭaḳatüm çekemem bu cefāları
Pek müşkil oldı ḥal-i dilüm cevr-i yārile

4 Bādile kimse ḫaṣm olup ḳarşu durmaz
Pençeleşür mi ʿaḳl olan rūzigārile

5 **Şehrī** firāḳ-i yāre taḥammül ne derd imiş
Ġurbetde ḥālüm oldı yamān āh u zār ile

359[405]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Virdi şöhret yine Rūm beççe-i ṭavşan cilve
Şīveler ile anuñ cilvesi her ān cilve

2 Cismine baḳsañ eger ṣanḳi mücessem taṣvīr
İder ol ṣūretile ḥüsnine ḥayrān cilve

3 Gūyiyā sīnesi billūr Venedik āyīnesi
Göricek ʿaḳsin ider nazile gerdān cilve

4 Dāmdur perçemi bu murġ-ı dili ṣayd eyler
Dāne-i ḫālile itdükçe o çeşmān cilve

5 Ṭaş yaṭur ola yaṭaġında anı mest olıcaḳ
İder elbetde firāşında o tavşan cilve

6 **Şehriyā** destine cām-ı mey alup şīve ile
Meclisüñ revnaḳdur itsün fettān cilve

360

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Egerçi daḫldür zāhid her ān görince mey-nūşa
O baş ḳaldırmazdı bulsa meyḫānede bir kūşe

[405] Der-kenār: Vr. 153a.

2 Ḫandeng ġamzeyi sīne-i ʿuşşāḳa nişān itdi
O ḳaşı yayımuñ kirpigi oḳı gitmedi boşa

3 Raḳībe uyup ey dil-cū ne lāzım ḫulf-i vaʿd itmek
Nedür bādī efendüm vaʿd-i teşrīf-i ferāmūşa

4 Nice söz söyledüm cānāneye aġyār-ı bedkār çün /153b/
Bu deñlü sözlerümi ẕerre deñlü almadı gūşa

5 O gö[r]inür dem-i felekde kevkeb-i baḫtile ṭāliʿden
O māh-ı ṭalʿatı hāle miṯāli alsam āġūşa

6 Nihānī nūş ider bādeyi **Şehrī** destine girse
Egerçi daḫldür zāhid her ān görince mey-nūşā

361

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bize bir nāz-perver [ü] nāzenīn bir nev-civān olsa
Naẓīri olmasa ḫüsnile meşhūr-ı cihān olsa

2 Fütādegāna luṭfile teraḥḥum eylese hergiz
Gelince bezme luṭfı bize her dem her zamān olsa

3 Ṭabībüm geldi ḥālüm ṣormaġa yoḳ ḳudret-i güftār
Aña ḥāl-i dili taḳrīr ider idüm zebān olsa

4 Bu göñlüm degme bir şūḫa ḳapılup eylemez raġbet
O dir üftāde olduġum cihānda nādiren olsa

5 Ḳarār itmez dil-i zār görmese bir laḫẓa cānānı
Bulur peyk-i ḫayālüm ẕerrece gözden nihān olsa

6 Cihānda iddiʿā-yı ʿışḳ idenler **Şehriyā** şimdi
Bu meydān-ı maḥabbetde benümle imtiḥān olsa

362

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Sāḳīyi gördügümde ṣarıldum ayaġına
Didüm ki baḳma bādede dehrüñ yasaġına

2 Ġāyet ile ḳızarmış o şeftālū-yı ruḫı
Dürmek içün ḳomadı o şūḫ ḥüsn-i bāġına

3 Yem dökme murġ-ı dilüme dāne-i ḫāl ile /154a/
Luṭf it düşürme beni o zülfüñ tuzaġına

4 Yandırma ʿışḳuñ āteşine mūmveş dili
Pervāneyüm o şemʿ-i ruḥınuñ çerāġına

5 Ġayret-keşüm raḳībden eyle ḥalāṣ emān
Düşdüm ḳuloġlı ḥāṣılı senüñ ocaġına

6 Her ḳande olsa yārüm içüm eylerüm sefer
Baḳmam yoluñ yaḳinile hergiz uzaġına

7 Ṭaşmış kemerden öyle meyān görmedüm hele
O yan yancuġile ki ṣıġmaz ḳucaġına

8 **Şehrī** o yār ḫançerle deldi sīnemi
Zerrīn kemeri ile ḳapıldum bucaġına

363

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İtme beyhūde heves gelmez o cānān bezme
Cüst [ü] cūyile o dil-cūyı arayup gezme

2 Bize de eyle ḫaber nūş-ı mey itdükde begüm
Kerem it bādeyi her dem yalıñuzca süzme

3 Bıraḳmadum üzerine ḳorḳma o dil-cūyı senüñ
Zāhidā şekve-i efzūnile andan bezme

4 Ġam-ı yārile zebūn oldı yatur ḫaste göñül
Ey raḳīb cevr [ü] elemle bizi luṭf it üzme

5 İmtinānı dilümi taʿma ider dildaruñ
Hele bir vechile gelmez bu cevābı ḫaẓẓuma

6 Didügine göre çıḳmaz o ḳumāş-ı cānān
Anı endāze-i ʿaḳla göre ölçüp biçme

7 İsmümi defter-i iḥsānda masṭūr gördüm /154b/
Görüp oḳıdı begüm sehvile bozup çizme

8 **Şehriyā** saña ṣaḳın yār ola ṣanma yāri
Cüst [ü] cū ile o dil-cūyı arayup gezme

364

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bilürsin ḥāl-i ʿuşşāḳı kim itmez keşf-i rāz ḫāme
O her rāzına maḥremdür her ān taḥrīr ider nāme

2 Felekde furṣat el virüp musāʿid olsa ger baḫtum
Viṣāl-i yār içün bir dem tevaḳḳuf itmem efsāne

3 O kālā-fürūşum sūḳ-ı ʿışḳı geşt idüp bugün
Ḳumāş-ı nāzdan kesdirmiş endāmına bir ḫubāne

4 Baña iḳrāruñ olan būseyi iḥsān buyur şimdi
Hele incāz-ı vaʿdinle kerem ḳıl ḳoma bir āne

5 Açılsın meclis-i meyde ruḫı güller gibi yārüñ
Ol gül-i ruḫsār mey-nūş itse teklīf itmez cāme

6 Sezādur **Şehriyā** bendesinüñ elṭāfına her dem
Mürüvvet eyle cānā itme bāʿiṣ anı düşnāme

365

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O dil-rübāyı çaġur āşinā degül ise de
Gelürse mey ṣun aña mübtelā degül ise de

2 ʿAḳīde cāmda andan lebüñi eyle niyāz
O keyfiyet ile virür rıżā degül ise de

3 Gül-ruḫını görince hemān derūn açılur
Ne deñlü ġam ile ḫāṭır-küşā degül ise de

4 Raḳīb yanında ider ʿāşıḳına yār cefā /155a/
Murād-ı maḳṣadı cevr [ü] cefā degül ise de

5 İderse gūş diyeyüm hep ol ḥāl-i aġyārı
Eṣaḥ rivāyetdür iftirā degül ise de

6 Ḳabūl eyle bu **Şehrīyi** ḳulluġa cānā
O bendeligine eger sezā degül ise de

366

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḫaẕān der-pey olan nev-bahāra aldanma
Ṣaḳın ṣaḳın hele sen rūzigāra aldanma

2 Biraz da ursa bocañuz göñül selāmete baḳ
O yāre çarpılup öyle kenāra aldanma

3 Gehīde bizlere gel sevdigüm ṣafā idelüm
O Ṣarıyer ile ẕevḳ-i ḥiṣāra aldanma

4 Düşerse furṣat fevt eyleme ṣaḳın ey dil
İnanma ʿahdine durmaz o yāre aldanma

5 Çemende gülleri ḳurtar ki miḥnet-i ḫārdan
Varınca gülşene bülbül o ḫāre aldanma

6 Bu rūzigārile kim pençeleşdi dehr içre
Mubāḥiş olsa da baḫt-ı ḫāre aldanma

7 Cihānda rızḳını Ḫālıḳ durur viren **Şehrī**
Bu iʿtiḳāda ḳavī ol da kāra aldanma

367[406]

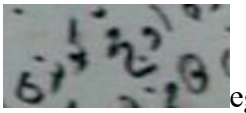
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Çemende sen varamazsın o gül-beden ṣuyına
Çuḳurda bula seni ṭaldırur ẕeḳan ṣuyına

2 Bisāṭ-ı ʿīş [u] ṣafālar döşendi āmāde
Hep ehl-i ẕevḳ heme müştāḳ olup çemen ṣuyına

3 Ṣuyına ben varamam baḥr-ı meyde sāḳīnüñ
Bocalarum çıḳamam ursa eyle ben ṣuyına

4 Yürüt o zerḳ-i ṣahbāyı kullan ey sāḳī
Dil intiżār çeker bāde-i kühen ṣuyına

5 keşti-i nāze eger
Şitābile ṣaḳın ayrılma düş dümen ṣuyına

6 Ḥamāmda baḳ o billūr miṣāli endāmuñ
O āyīne gibi pehlūsınuñ inen ṣuyına

7 Ne ṣuda geşt [ü] güzār eylese raḳīb gözet
Ṣaḳın ṣaḳın ḥaẕer it varma ol fiten ṣuyına

8 Pek ıżṭırāba düşer fülk-i dil ḫalāṣ olamaz
Eger düşerse ḳażā [vü] ḳaderle ten ṣuyına

---

[406] Der-kenār: Vr. 155a.

9 Bu abdār ḫoş edā böylece ṣuyında ġazel
Sezā degül mi dürür **Şehriyā** süḫan ṣuyına

368

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Müşābihdür gül-i zībāya el-ḥaḳ rūy-ı cānāne
Gören ʿuşşāḳ bülbül gibi her dem başlar efgāna

2 Begüm kim rāha sevḳ idüp ider iġvā seni aġyār /155b/
Hele diñleme iġvāsını uyma öyle şeyṭāna

3 Yine cānāneʿazm-i bāġ idüp geşt ü güzār itdi
Görince cümle ʿālem oldı o dil-cūya ḥayrāne

4 Ḥayāṭ viren dile o çeşme-i şīrīn dehānundur
Sikenderveş ne ḥacet cüst [ü] cū-ı āb-ı ḥayvāne

5 Serīr-i sīnem üzre gel ḳarār it cāygāhuñdur
Bu ḫāne-i dilüm sen şāha maḫṣūṣ ʿālī-kāşāne

6 Hemān aġyārını luṭfına maẓhar eyleyüp **Şehrī**
Teraḥḥum itmedi görmedi lāyıḳ bizi iḥsāna

369

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Her dem cefā-yı çarḫla elem dilde dīdede
Rūz-be-şeb keder ile ġam dilde dīdede

2 İtmez gedāya raġbeti dehr içre kimseler
Şimdi cihānda ḳaldı kerem dilde dīdede

3 Cevr [ü] elemle ḥāṣılı ḳan aġlamak ile
Ḳalmadı ẕerre deñlüce nem dilde dīdede

4 O şaḫısdan ḥaẕer olunur anda kim ola
Kem naẓarile kem sözi hem dilde dīdede

5 ʿĀlemde **Şehrī** olamadum bir nefes ḫalāṣ
Rūz-be-şeb keder ile ġam dilde dīdede

370

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Oldum esīr-i zülf-i siyehkār göz göre
Uġradı ḳayde bu dil-i bī-çāre göz göre

2 Ruḫsār-ı āteşīn ṭutuşdurdı dilleri /156a/
ʿAḳlı olan yanar mı çü o nāra göz göre

3 Varduḳda kūyına beni bīgāneler gibi
Aʿdā sözile ṣavdı o mekkāra göz göre

4 Gülzārda nāle eylese bülbül ʿucub degül
Gülşende virdi güllerini ḫāre göz göre

5 İtmedi ẕerre deñlü teraḥḥum o bī-vefā
Terketdi bizi uydı o aġyāra göz göre

6 Aġyāra varduġını bugün duyduḳ ey civān
Doġrıca söyle gelmez o inkāra göz göre

7 **Şehrī** revāc-ı ḥüsnini ḫaṭ eyledi kesād
Çıḳdı bu sūḳda ipligi bāzāra göz göre

371

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Açılmadı yine o gül-ʿiẕār murādumca
Çemende itmedi naġme hezār murādumca

2 Cefā vü cevr [ü] elem intiżārile her dem
Teraḥḥum eyleyüp olmaz o yār murādumca

3 Bu keştī-i dilimüz ḳaldı lücce-i ġamda
Ne ḫāldür esmedi bir rūzigār murādumca

4 Nice zamāndur o āhūyı ṣayda dām ḳurdum
Gireydi destüme dirdüm şikār murādumca

5 Ṣarıldı sīneme bezme gelince cānānum
Luṭflar eyledi o şīvekār murādumca

6 Girüp neşāṭile bāzār-ı ʿışḳı geşt itdüm
O sūḳda idemedüm **Şehrī** kār murādumca /156b/

372[407]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳayd-i ʿışḳdan bu göñül olmuş iken āzāde
Oldı ṭerbiyelü bir şūḫa göñül dildāde

2 Böyle nevreste civānı gören elbet ḳapılur
Yalıñuz ben degülem herkes aña üftāde

3 Bend olup perçem-i kāfirine dil oldı esīr
Ḳurtulup ḳābili yoḳdur ki ola āzāde

4 Bezme geldükde idüp ḫāṭır-ı maḥzunumı şād
Şīveler ile ṣafā virdi dil-i nā-şāde

5 Gerçe kim Rūm beççe-i tavşan ḳaṭı çoḳdur ammā
Olsa da nādir olur böylece istiġnāde

[407] Der-kenār: Vr. 156a.

6 Gezme yābānda Ġalaṭa'da bulup onı gör
Aña göre bulamazsan arama ṣaḥrāda

7 Şehriyā meclise sāḳī olıcaḳ böyle gerek
Ḳurılup meclis meyi olsa nedim āmāde

373

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Cānān içünʿ adūlara raġbetce fā´ide
Hergiz ʿabeṣdür anlara raġbetce fā´ide

2 Aġyāra varma deyü ṣaḳın yāre söyleme
Beyhūde yere aña naṣīḥatce fā´ide

3 Devlet ile cihānda hele eyleme ġurūr
Yār olmayınca baḫtuñ o devletce fā´ide

4 Meyl eyledi erāzil eṣḫāṣa şimdiden
Anlara uydı ġayrı maḥabbetce fā´ide

5 Ḳaynatdı diñse fitneyi aġyār ʿāḳıbet
Meydān-ı ʿışḳda bıraḳdı o fetretce fā´ide

6 Bu intiżār Şehrī seni ḫaste-ḥāl ider
Yārüñ firāḳ ile kedūretce fā´ide

374

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yaḳar üftādeyi o şemʿ-i ruḫum āteşine
Göñül o āteşe yanma yüri var git işine

2 Luʿb-ı şaṭrancda o şāhuma bir at virdüm
Buldı meydān ol bisāṭ diñlemeyüp gör kişi ne

3 Bezme gelürse raḳīb aña bir endām keseyüm
Görsün o da nicedür düşmeñ o yārüñ peşine

4 Bāġ-ı ḥüsnini ṭolanup şulu şeftālū umar
Miyve degül ben anuñ ṭaş daḫi virmem dişine

5 Çünki mey gördügini eyler o zāhid inkār
Meykededе ne gezer öyle maḥalde işi ne

6 Yāri yānumda görüp **Şehrī** ʿadū ṣorduḳda /157a/
Didüm anlara ki me´mūr musıñuz teftīşine

375

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O yāre rāz-ı derūn göñül nihān söyle
Tevaḳḳuf eyleme maḫfī bulup hemān söyle

2 Bu murġ-ı dil nice demdür ki oldı āvāre
Ḳarār eyleyicek aña āşiyān söyle

3 Raḳībüñ itdügi āzār ṣaḳlama bizden
O mācerāları cānā bize ʿayān söyle

4 Pek ögme baña o dil-cūyı ben anı gördüm
Eger ki söylersen baña bir civān söyle

5 Uzatma ḳıṣṣayı ey ḳıṣṣa-ḫᵛān yeter luṭf it
Ki naḳle ola sezā yeñi dāsitān söyle

6 ʿAdūdan itme ḥaẕer sevdigüm bu **Şehrī** ḳuluñ
Fütāden olduġını ḫalḳa rāyegān söyle

376

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ey şūḫ-ı cihān bezmimüze gel kerem eyle
Āmāde buyur meclis-i şevḳ defʿ-i ġam eyle

2 Ġamzeñ oḳı yaraladı bu sīnemi hergiz
Ey ḳaşı kemān yārüme luṭf ile em eyle

3 Al kilki ele eyle ḥesāb defter-i hicri
Dīdemden aḳan yaşum ile gel raḳam eyle

4 Yoḳ kevkeb-i baḫtumda benüm ẕerre nuḫust
İnanmaz iseñ sen daḫi bir kerre remm eyle

5 Bir demde dimez **Şehrīye** ol āfet-i devrān /157b/
Āmāde buyur meclis-i şevḳ defʿ-i ġam eyle

377[408]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bir kerrecik ṣarılmadum ol nev-civānile
Tā ṣubḥ olınca uġraşdum ben bu cānile

2 Elbet muḳavemet idemez aña pest ider
Meydān-ı ʿışḳda güleşen ol pehlüvānile

3 Ḳalmadı ṭaḳatüm çekicek cevr-i yayını
Baḥs idemem hele ben o ḳaşı kemānile

4 Ḫavf iderüm ki rāz-ı derūnum beyān idem
Ḥācet diñle ki söyleşeyüm tercümānile

5 Ṣabr iderüm ki kendüsi inṣāf ider deyü
Ḳorḳarum ayaġına ṣarılam emānile

6 Gören selāmına odur elbetde munṭaẓır
ʿĀlī-vaḳārumı gören gurre vü şānile

[408] Der-kenār: Vr. 157a.

7 Ḥażret-i mīr-i rifʿata ʿarż it şiʿrini
Ol imtiḥān **Şehrī** sen ol nüktedānile

378

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Māh-ı nev ṣanur baḳanlar o hilāl-ebrūlara
Hep görenler didiler ay-pāresi meh-rūlara

2 Zāhid āyīne-i endāmına ḳılma naẓar
Baḳma gül billūr miṯāl sīne-i bī-mūlara

3 İtme beyhūde heves saydına ey ṣayyād sen
Dāne dökme dāme düşmiyen gözi āhūlara

4 Nāzile çıḳmış çemenzara yine o dil-rübā
Her ṭarafdan gör çekilen naʿreyi yā hūlara

5 Ḫālinüñ üstād-ı remmāl olduġın ben bilürüm
Nuḳṭa-i remz-i nücūmı ögredür Hindūlara

6 Çünki cānāndan idersin şekve her demde raḳīb
Yā nihāñice ne ḥācet böyle cüst [ü] cūlara

7 Vaʿde-i teşrīfe ḫulf eylerse yār incinme kim
ʿĀşıḳ aldatmaḳ ezel ʿādetdür dil-cūlara

8[409] Ol levendāne reviş ki ursa gezüp ki bu ceh
Keştī-i nāze binince uġramaz bu ṣulara

9 **Şehriyā** püsküllü sevdādur o gīsūdan ṣaḳın
Pek ṣarılma el-ḥaẕer sevdā ile gīsūlara

379

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bu felek ditrer şeb [ü] rūz māh-ı tābān üstine
Kim ḳarār itmez döner her dem her ān üstine

2 Nev-bahārile ṭarāvet buldı gülzār [u] çemen
Şimdi bülbül medḥ oḳur bāġda gülsitān üstine

3 Ḳıldı iḥsān baña bir būse o cānānum bugün /158a/
Nereden geldi raḳīb bilmem o iḥsān üstine

4 Kūyını terk eyleyüp varmaz isem cāna yine
Şāh-ı ḥüsnümden gelür fermān fermān üstine

5 Ġayrı dildāra göñül virdügümi duyarsa yār
Öyle ḫūnīdür hemān ki ḳanıdur ḳan üstine

6 Görenüñ ʿaḳlı başında ḳalmaz olur tār [u] mār
O siyeh kākül döküldükçe o gerdān üstine

[409] Der-kenār: Vr. 157b.

7 **Şehriyā** bī-ṣabr olup görince ol cānāneyi
Bir ġazel ṭarḥ eyledi ḫāmem o ḫūbān üstine

380

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Gül-rūyān gülistāna ṣafāya çıḳdı çıkduḳça
Neşāṭ [u] ẕevḳile kesb-i hevāya çıḳdı çıkduḳça

2 Uṣūlīle o neyzen şūḫı kec-rev baḳup ʿuşşāḳa
Ḳarār eylemedi bir dem nevāya çıḳdı çıkduḳça

3 Metāʿ-ı vuṣlat-ı dildāruma dün müşterī oldum
Alınmaz ṭālibi pek çoḳ bahāya çıḳdı çıkduḳça

4 Derūnum mülkine bir od düşüp yanduḳça zārumdan
Bu āhum dūdı āteşle semāya çıḳdı çıkduḳça

5 Ḳatı yüksek uçurup murġ-ı ḫüsnüñ **Şehriyā** şimdi
O şeh-bāz-ı hümā-pervāz hevāya çıḳdı çıkduḳça

381[410]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫaylī demdür ki ḫarāb oldı dil-i vīrāne
Bir gün olur ola maʿmūr yıḳılan her ḫāne

[410] Der-kenār: Vr. 158a.

2 Kendü taḳṣīrini fehm eyleyüp idrāk eyle
İtme bühtāne ṣaḳın yoḳ yere sen devrāna

3 Olmadı baḥr-ı maḥabbetde muvāfıḳ eyyām
Düşdi miḥnet ile bu fülk-i dilüm ʿummāna

4 Bir ṣabaḥ Leyleye üftāde olur iseñ eger
Seni Mecnūn idüp ʿışḳile ṣalar yābāna

5 Ḳavrılup āteş-i miḥnet ile **Şehrī** cigerüm
Ḥāṣılı döndi bu dem ʿaynıyla büryāna

382

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Çemen miṣāl görince ḫaṭṭı ʿiẕārında
Feraḥ gelür baña dehrüñ dem-i bahārında

2 Kerem ḳıl eyle gülistāna teşrīf ey gül-rū /158b/
Ṣafālar eyleyelüm leylile nehārında

3 Muḥāsebe görelüm defter-i derūnumı aç
Ḥesāb olınmaz aḳan yaşum intiẓārına

4 Alınmaz oldı o kālā-yı vaṣlı-ı cānānum
Çoġaldı ṭālibi bāzār-ı iştihārında

5 Hele muḥāl dürür ṣayd olınmaz o şeh-bāz
Anuñ fütādesi zaḥmet çeker şikārında

6 İder şikāyet rūz-be-şeb hezār **Şehrī**
Çemende bülbülüñ ancaḳ elem-i ḫārında

383

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĀşıḳa yār olıcaḳ nāzik-i rindān olsa
Hüsni meşhūr-ı cihān āfet-i devrān olsa

2 Bu ḫarāb göñlümi yapsa o n'olur luṭfile
Maḫfice ḫāne-i vīrānede mihmān olsa

3 İder idüm o perī-çehreyi bezme daʿvet
Ḳarışup ādeme ger ẕerrece insān olsa

4 Kūyını terk idüp ayrılamam bir laḫẓa
Şeh-i ḥüsnümden eger münʿim-i fermān olsa

5 ʿİllet-i ʿışḳı ile öyle zebūn oldum ki
Bulamaz çāre benüm derdüme Loḳmān olsa

6 ʿArṣa-i nāzmda ṭāhire çıḳardmaz idüm at
Şehrī esb-i hünere böylece meydān olsa

384

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Hergiz o ġamzesi oḳı geçmekde cānuma /159a/
Sīnem nişāne oldı o ḳaşı kemānuma

2 Cevr [ü] ġamile ḫaste yatarum nice zamān
Ne bir devā ider ne gelür ẕerre yanuma

3 Öldürdi intiżārile bezme gelmedi
İtdi helāk girdi o yoḳ yere ḳanuma

4 Ḳundaḳ bıraḳdı mülk-i derūna o ṭıfl-ı nāz
Yandurdı ḫāne-i dili kār itdi cānuma

5 Bizden ır denildi ol nāz-perveri
Şehrī ne didi bilmem o tāze civānuma

385

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sāḳīnüñ ḳaldı gözüm doġrısı bu cāmında
Virmedi cāmı bize meclisüñ encāmında

2 Gerdeninde olan ol tügmeye baḳ bir kerre
İpligi görinür āyīne-i endāmında

3 Henūz on dördini doldırmış o meh-çehre bugün
On beşine giricek bugünin aḫşamında

4 Olmadı virmedi şeftālū ruḫsārını yār
Her dem üftāde olanlar tamāʿ-ı ḫāmında

5 Bir daḫi ḳurtulamaz aña kim olursa şikār
Ṭutılan ḳalur o zülf-i siyehüñ dāmında

6 ʿĀdet-i ḳanūn iken būse ezelden **Şehrī**
Virmedi o şeh-i ḥüsnüm bize bayrāmında

386[411]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ey şūḫ bu deñlü fikrile efkāruñ aṣlı ne
Bī-cürm iken fütādene āzāruñ aṣlı ne

2 Duyduḳ raḳīble eyledügiñüz ṣafāları
Bizden nihān eyleyüp inkāruñ aṣlı ne

3 Bezme gelince maḫfīce gelseñ n'olur begüm
ʿĀşıḳ yanında ṣıḳlet-i aġyāruñ aṣlı ne

4 Ḫulf eyleyüp viṣālini iḳrāra durmaduñ
Vaʿde-i ḫulfle aldadup iḳrāruñ aṣlı ne

[411] Der-kenār: Vr. 159a.

5 Al cāmile meyi ele refʿ it ḥicābını
Böyle edeb ile oturup ʿāruñ aṣlı ne

6 Her demde **Şehrī** bendeñe böyle ʿitābile
Bī-cürm iken o bīkese āzāruñ aṣlı ne

387

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Böyle ġaddār [u] sitemkārlıḳ düşer mi şānına /159b/
Bī-mürüvvetlik yaḳışur mı begüm ʿunvānına

2 Bī-vefālıḳ resmini ḫaḳḳā tamām icrā idüp
Gelmedüñ ey bī-vefā bir kez vefā meydānına

3 Dād mı dād eyler o şāh-ı ḥüsn ẓulm eylemez
Bir maḥallile çıḳarsam şāhumuñ dīvānına

4 Baḫtum olursa musāʿid ḫısmını bir kerre gör
Ey raḳīb itdüklerin bi'llāh ḳalmaz yanına

5 Deldi ey kaşı kemān **Şehrī**-i zāruñ sīnesüñ
Tīr-i ġamzen üstüḫāndan geçdi zīrā cānına

388

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yine bir şūḫa oldı şevḳile bu göñlüm efgende
O dil-cūyı gören bir kerre olur ṣıdḳile bende

2 Dehānuma lebüñ alınca aġzum cānuma geldi
O demde öyle oldum ki geh cānum ḳalmadı tende

3 Senüñ sūḳ-ı maḥabbetde ne kārun zülf-i yār almaḳ
Atup boynından o zülfi de ḳurtıl ḳayddan sen de

4 Eger ḳurtılmaziseñ kākül-i cānāneden ey dil
Ḥulāṣa çāre-cū olmaz çeker lā-büd seni bende

5 Bugün keştī-i nāz içre baña dir idi cānānum
Sütun-ı şevḳi indür rūzigār ḳalmadı yelkende

6 Bu şeb meclisde o dil-cū gelüp şevḳ [ü] neşāṭile
Güler yüz gösterüp ʿuşşāḳ-ı zāra eyledi ḫande

7 Cihānda başına āzāde iken şimdicek **Şehrī**
Yiñiden ḳayde uġrayup o şūḫa olduñ efgende /160a/

389

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dilberüñ incu gibi dişleri dürrīde ola
Dehen-i pākı ṣadef ruḫları ḫandīde ola

2 Reh-i ʿışḳ ire gerekmez saña her demde refīḳ
Gice var yāre ki sāyeñ daḫi ḫābīde ola

3 Ne içün gelmez ʿaceb bezmimüze ol dil-cū
Bize bilmem ne sebebden ki o rencīde ola

4 Öyle bir şūḫa ḳābil naḳdini ṣarf it ey dil
Bu cihān içre anuñ miṯli ki nādīde ola

5 Her zamān luṭfuñ ile şād olup da cānā
Ne revā **Şehrī** bu dem ġamla elem-dīde ola

390

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bize cānāne yine virdi elem Çekmece'de
İtmedi bu dil-i zāruma kerem Çekmece'de

2 Cevr-i yārile göñül olmadı bir dem şādī
Dem-be-dem ekderile saġār-ı ġam Çekmece'de

3 Güçle furṣat dildār hele düşdi elüme
Eyledüm ẕevḳ o dil-cū ile hem Çekmece'de

4 Neden incindi ʿaceb ki bize bilmem cānān
Ne içün itdi o cevrile sitem Çekmece'de

5 Muḥteşem olup ʿadū ʿaceb ġurūrile niye
Cübbe ṣatmaġa ider hayy [u] ḥaşem Çekmece'de

6 Naḳd-i dil virdüm o yāre yine olmaz ḳāniʿ
Ḳalmadı ẕerre ḳaṣdile çeşm bu dem Çekmece'de

7 Çoḳ zamān ḫaste-i ʿışḳı ile oldum giryān /160b/
Dil-i bīmāruma ḳılmadı o em Çekmece'de

8 Dün nihānīce gelüp bezmine yārüñ aġyār
Eylemiş bizi o yāre yine zem Çekmece'de

9 **Şehriyā** itdüm o dil-cūya nice deñlü niyāz
İtmedi bu dil-i zāruma kerem Çekmece'de

391[412]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Teraḥḥum kānidür bezme gelür cānāne elbetde
Mürüvvet eyleyüp ol şūḫ ider iḥsāne elbetde

[412] Der-kenār: Vr. 160a.

2 Ḫarāb olduġına mülk-i derūnın çekme ġam ẕerre
Olur maʿmūr [u] ābādān dil-i virāne elbetde

3 Göñül pervānesin yandırma şemʿ-i rūyına yārüñ
Görince şemʿi zīrā kim yanar pervāne elbetde

4 O ḫūrşīd çehrenüñ rūyında görinen degüldür ḫaṭ
Felek de berāber gelür meh-i tābāne elbetde

5 Gelüp bād-ı ṣabā eyler perīşān zülf-i dildārı
Anı bir yere cemʿ eyler gelince şāne elbetde

6 Bu keştī-i tenüm ḳurtulmadı girdāb-ı ġamdan çün
Yem-i emvāc miḥnetile ṭalar ʿummāna elbetde

7 O şāh-ı ḥüsnüm itmiş bendegānı cemʿ idüp dīvān
Dimiş ki **Şehriyā** bendem gelür dīvāna elbetde

392

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ülfet itmez o perī-zādedür ādemcesine
Bezme gelmez o görinmez bize maḥremcesine

2 İdemem doġrısı luṭfını o yārüñ inkār
Eyledügi keremi ḥaḳ bu ki Ḫātemcesine

3 Ṣunma peymāne baña sāḳī tamāmdur neş´em
Çekemem doġrısı o sāġarı ben Cemcesine

4 Öyle saḫtdür o ḳaş-ı pākı çekilmez bir dem
Anı ne Sām [u] Nerīmān çeke Rüstemcesine
5 İdicek rūyına naẓẓāre tebessüm eyler
Beni baḳduḳça alur ḥüsni mücessemcesine

6 Ne revādur ki ola **Şehrī** dilüñ pür-maḥzūn
Görmesün seni raḳīb böylece pür-ġamcasına

393

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḫarābāt içre ṭaʿn itmez hele rindān rindāna
Ki ʿaybdur daḫl eylemek begüm yārān yārāna

2 Getür sāḳī meyi furṣat deminde idelüm ʿişret
Bu ʿālemde ki uymaz her vaḳt devrān devrāna

3 Görince yārile tenhāca hem-bezm olduġum aġyār /161a/
O yāre nice sözler söyledi nādān nādāna

4 Hele beyhūde saʿy itme o gelmez daʿvet-i vaṣla
Berīdür ādeme uymaz uyar insān insāna

5 O dil-cūyı neşāṭ-ı mey ile meclisde söyletdüm
Göñül virmiş daḫi ṭıfliken o ḫūbān ḫūbāna

6 Ṣafālar eyleyüp ʿālemde kām aldum felekden ben
O yārümile oturdum **Şehrī** meclisde yan yana

394

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Temāşā-yı cemālüñ ʿāşıḳa dūr oldı gitdükçe
Perī-āsā ḫayālüñ daḫi mehcūr oldı gitdükçe

2 Vücūd-ı nāziküñ āyīne-reviş raḫṣāndur ey şūḫ
O ṣāfī gerdenüñ mānend-i billūr oldı gitdükçe

3 Ḫarāb-ābād idi göñlüm yapıldı cām-ı luṭfuñla
Dil-i vīrānemi şevḳile maʿmūr oldı gitdükçe

4 Ḳumāş-ı ḥüsnine bāzār-ı ʿışḳ içre bahā yitmez
O nāzik talʿatüñ kālāsı meşhūr oldı gitdükçe

5 Felekde mihrüñ envārı geh artar geh olur nāḳıṣ
Żiyāsı rūyınuñ mānende-i nūr oldı gitdükçe

6 Düşledüñ **Şehriyā** sevdā-yı ʿışḳ sāde ruʹyāne
Ġazel ṭarḥ itmede ḫaylīce meşhūr oldı gitdükçe

395

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Leb-i cānānuma ol sāġar-ı ṣahbā teşne
Cāmile hem mey-i nāb feraḥ-efzā teşne

2 Kerem it bezminüze eyle efendüm teşrīf /161b/
Saña ārzū ile göñlüm hele cānā teşne

3 Gezmede kūhda sevdā ile Mecnūn şeb [ü] rūz
Anı görmege her ān olmuş o Leylā teşne

4 Leẕẕet-i būs-ı lebüñ ḫāṭıruma geldükçe
O zamāndan berü cān şevḳile ḥālā teşne

5 Ġayrı bir dilbere meyl itmez efendüm hergiz
Cān [u] dilden saña bu **Şehrī**-i şeydā teşne

396

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Her ānda zāhidüñ ḥırṣı füzūndur zer ḫuṣūṣında
Benüm de ẕerrece ṣabrum mı var dilber ḫuṣūṣında

2 Elinden ḫayr gelmez her zamān aġyār-ı bedkāruñ
Muḥarrikdür tehī durmaz o dā´im şer ḫuṣūṣında

3 Gelince bezme cevrini ḥesāb eylemedüñ cānā
Ẓuḥūra gelmedi bir nuṭḳuñuz defter ḫuṣūṣında

4 Cihānda ehl-i ʿışḳuñ her biri bir ẕevḳle maʿrūf
Hele bir söz dimem rinde püser duḫter ḫuṣūṣında

5 Dilümi ḳurtarur ġamdan virür şevḳ ü sürūr her dem
Mey-i nābdan ziyāde var mıdur ekder ḫuṣūṣında

6 Fuçı dibinde duḫter-i rez ṣaḳladı çemberin atdı
Görüp mey-nūşuñ atdı çember tabası ḫuṣūṣında

7 Ne ārām iderüm **Şehrī** ne elde iḫtiyārum var
Hele ben doġrısı ṣabr idemem dilber ḫuṣūṣında

397

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 N'ola rüsvā-yı ʿışḳ olsam maḥabbet ile her yerde /162a/
Beni Mecnūna döndürdi o dildār siyeh cerde

2 Nice deñlü niyāz itdüm recāmuz geçmedi yāre
Benüm añladuġum bu ki ümīd sīm ile zerde

3 Teb-i ġamla zebūn oldum ʿilāc itmez baña yārüm
Ġam-ı firḳati uġratdı beni bir bī-devā derde

4 O dil-cū defter-i üftādegānın baña ʿarż itdi
Naẓar ḳıldum bizüm de ismimüz mesṭūr defterde

5 Cihānda sen daḥi maḳṣūdına irersin ey **Şehrī**
Felekde ḳuvvet-i baḫtile devlet var ise serde

398

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Gelince o gül-i ruḫsāra ḫaṭṭ-ı rū tāze
Ẓuhūra geldi hemān ḫalḳda güft [ü] gū tāze

2 Gelürse meclise görmege bizi duḫter-i rez
Getürür o bende bāde sebū sebū tāze

3 Görince sīb-i ruḫuñ ḳalmayup ḳarār dilüñ
İderidi almaġa şeftālū ārzū tāze

4 Ṣıḳıldı bint-i ʿineb āteş oldı inbīḳde
Ḳan miṣāl döker idi āb-ı rū tāze

5 Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı ile **Şehrī** yine cānānuñ
Ẓuhūra geldi hemān ḫalḳda güft [ü] gū tāze

399

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Bize cānāne merḥabā yerine
Cevr-i efzūn ider aʿṭā yerine

2 Eyledüñ ḫāne-i dili mesken /162b/
Baña bir būse vir kirā yerine

3 Geldi faṣl-ı bahār şimdi begüm
Gidelüm ẕevḳile ṣafā yerine

4 Alayum intiḳāmum aġyārdan
Getüreyüm anı cefā yerine

5 Gelmedi bezmimüze cānāne
Bizi ḳomadı āşinā yerine

6 Bulmayıcaḳ ʿadū bu dem raġbet
Geçüp oturdı o gedā yerine

7 Bezme gelse ṭabīb cān olamaz
Baña ḳan yutdurur devā yerine

8 **Şehriyā** yāre nice yalvardum
Dilegüm geçmedi recā yerine

400

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Kākül-i yārümi ṣaḳın alma ḫayāline
Boynına alma düşmesin o zülfüñ eline

2 Bir kerrecik görürse o ḳaşı hilālümi
Baḳmaz felekde ġurre-i māhuñ hilāline

3 Ḥāl-i dilümden añlamaz o dil-rübā benüm
Oldı fütāde göñül o gerdende ḫāline

4 ʿĀşıḳ ḥaḳīḳat ile sever dil-rübāları
Kim ḳasdı var deyü hele girme vebāline

5 Aldı metāʿ-ı ṣabrı siyeh cerde sūḳda
Virdüm bu naḳd-i ṣabrı o Keşmīrī şālına

6 Ġavġāya uġradum yine aġyārile begüm /163a/
İnṣāf eyle yoḳ yere olan cidālına

7 Mey-nūş idince ruḫınuñ açıldı gülleri
O gül-ʿiẕārımuñ baḳ o gül-rū-yı ālına

8 **Şehrī** raḳīb gelmiş o yāri suʿāl ider
Bilmem ne diyeyüm bu dem anuñ suʿāline

401

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ruḫınuñ gülleri ṣolmaz o her dem tāzeden tāze
Açılur ġoncaveş nāzile gül-fem tāzeden tāze

2 Cihānı cüst [ü] cū it öyle şūḫa göñül vir kim
Ola nāzik nevres dil-rübā hem tāzeden tāze

3 Onulmaz yāre-i dil ey tabīb her dem ʿilāc ister
Teraḥḥum eyle gel o zaḫma her dem tāzeden tāze

4 Alup destine cām-ı sāḳīyi gül-çehre meclisde
İdüp lebrīz ṣunar mānende-i Cem tāzeden tāze

5 O nev-ḫaṭ nev-tırāş olsa ʿaḳabinde ẓuhūr eyler
Gelür ḳara ḫaberle leşker-i ġam tāzeden tāze

6 Girüp meydān-ı ʿışḳa naʿre çeksem ʿışḳ-ı yārile
Serāsime ider ḫaşmumı nālem tāzeden tāze

7 Bu kilküm köhne vādī olsa raġbet eylemez **Şehrī**
Heves eyler her ān nev-ṭarḥa ḫāmem tāzeden tāze

402

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Yāri vaṣf itse dilüm noḳṣān ider taḳrīrde
Ḫāme de ʿāciz dürür evṣāfını taḥrīrde

2 ʿĀlem-i rü´yāda cānān der-āġūş eyledüm /163b/
Gördügüm kim düş degüldür iş anı taʿbīrde

3 O siyeh cerde civānuñ kālesin gören didi
Bu ḳumāşuñ miṣlī nādir bulunur Keşmīr'de

4 Yāri görince cünūnum artup olmada füzūn
Uṣlanur mı bu dil-i dīvānemüz zencīrde

5 Ol perī göricek çarpılmışa beñzer gibi
Ne ḫayāl oldı ʿaceb ki zāhide tesḫīrde

6 Deldi bu demde ḫadeng-i ġamze-i yār sīnemi
Ol ḳaşı yaya sözüm yoḳdur ḫadeng [ü] tīrde

7 **Şehriyā** semend-i ṭabʿum böyle meydān bulıcaḳ
At çıḳardumdı Reşīd'e ʿarṣa-i tanẓīrde

403

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Aġyār saña tenbīh göricek yāri ṭaḳılma
Bilmezligile ṣaḳın o dildāra ḳapılma

2 Pervāne gibi atma göñül āteşe kendin
O şemʿ-i ruḫ-ı yāri görüp yanma yaḳılma

3 Terk eyleme var gel yine kūyına o yārüñ
Diñleme raḳīb sözünü üzülme kesilme

4 Varur isen kūy-ı ḫarābāta yapıl gel
Vīrān-ı dili maʿmūr idüp ġayrı yıḳılma

5 Bezmine nihānīce gelür ise o cānān
Ḥāl-i dilini eyle beyān aña saḳlama

6 Bir luʿb ile atar seni ol yār ḫaẕer it
Pek baṣ ayaġını ṣaḳın ey **Şehrī** yıḳılma /164a/

404

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 İderüm kūyına yārüñ sefer in-şā'a'allāh
Ẕerre yoḳdur bu seferde keder in-şā'a'allāh

2 Dolaşur ḫāne-i dildār şeb [ü] rūz aġyār
Yāre eylemez ol bir żarar in-şā’a’allāh

3 Yolladum peyk ḫayālümi yine cānāna
Getürür bizlere mesrūr ḫaber in-şā’a’allāh

4 Ḳalmadı ey dil bu göñül zevraḳı baḥr-ı ġamda
Ḳurtulur bād-ı muvāfıḳ eser in-şā’a’allāh

5 Gül açılmadı deyü olma ḫamūş ey bülbül
Rūzigār ġoncalarını açar in-şā’a’allāh

6 Cevr-i gerdūna her ān eyle taḥammül **Şehrī**
Ġam [u] ekdār-ı derūn hep gider in-şā’a’allāh

405

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Raḳīb rāhda gördüm dünki gün dildārdan ṣoñra
ʿAḳabinde o yār geçdi yine aġyārdan ṣoñra

2 Ṣafā-yı gülistānuñ sevdigüm devrine maḫṣūṣ
Nedür ẕevḳi ḳurı bāġuñ begüm gülzārdan ṣoñra

3 Raḳībe varmadum deyü bize inkār idüp yārüm
Yine varmış nihānī duydum o inkārdan ṣoñra

4 Niçün itdüñ ferāmūş ʿahdini cānā nedür bādī
Sezā mı bezme teşrīf itmemek iḳrārdan ṣoñra

5 Yine ḳundaḳ bıraḳup yaḳdı ṭıflum ḫāne-i ḳalbüm
Niçe maʿmūr olur **Şehrī** derūnum nārdan ṣoñra /164b/

406

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Oldum üftāde yine bir şūḫ-ı dil-cū bir yere
Ol zamāndan berü ʿaḳlum gelmedi bir dem sere

2 Ṭasma-i cevrile boġdı ġamze-i sertīz ile
Bī-tevaḳḳuf ḳan alup ḥācet ḳomadı neştere

3 Peştemāl gibi meyān-ı nāzenīne ṣarılacaḳ
Döndi peşgīr-i ġamile başa çarḫ-ı ekbere

4 Ṭas ṭamām oldum yiter ezilme gel ṣābūn miṣāl
İtme mānend-i sıtīl ber-dār beni zülf-i sere

5 Kesme mānend-i sütre luṭf ḳıl ümīd-i mey
Olsa dil şāne gibi ṣad pāre gelmez bir yere

6 Gāh miḳrāṣ gehī cımbızla rūy-ı bī-mūyını
Giderür hem ḳıl mı ḳondurur o rūy-ı aḥmere

7 Öyle keşret müşterī dükkān-ı nāzında anuñ
Ṭālibān-ı vuṣlatı sıġmaz o yārüñ deftere

8 İtmemişken dehrde gerdūne daḫi serfürū
Baña baş egdirdi felek uġradup bu ekdere

9 **Şehriyā** āyīneye ḳoydum hemān cān naḳdini
Añladum her demde anuñ raġbeti sīm ü zere

407

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ġamz-ı aġyārile cānā beni maḥzūn itme
Bizi maḥzūn idüp aʿdāları memnūn itme

2 Eski āyīn gözet ʿadlile dād it şāhum
Şeh-i ḥüsnüm deyü cebri yeñi ḳanūn itme

3 Aḳın itdi dili tātār-ı müjin yaġmāya /165a/
Kākülüñle bu göñül mülkine şeb-ḫūn itme

4 Gehī āzār idersüñ gehī de luṭf eyle
Her dem üftādelere cevrini efzūn itme

5 Bir Ḳızılırmaḳ aḳar ḫūnile bu dīdemden
Yaşum seyl gibi mānende-i Ceyḫun itme

6 **Şehriyā** bendeñe raḥm eyle kerem ḳıl cānā
Böyle cevrile her ān baġrın anuñ ḫūn itme

408

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül dād isteriseñ dilber-i bī-dāddan ḳaçma
O şāh-ı ḥüsne ʿarż-ı ḥāl idüp feryāddan ḳaçma

2 Şikār ider nice üftādegānı dām-ı zülfile
Bilürsin ḳurtuluş yoḳdur sen o sayyāddan ḳaçma

3 Eger kim kām alayum dir iseñ cānāneden ʿāşıḳ
ʿAdūdan iḫtirāzile şaḳın ḥussāddan ḳaçma

4 Gezüp kūh-ı belāda nā´il-i vaṣl olmadı gitdi
Dimedi kimseler Şīrīn'e kim Ferhād'dan ḳaçma

5 Hüner ʿarż eylemek içün ġazel ṭarḥ ise maḳsūduñ
Zemīn-i tāze üzre **Şehrī** nev-icāddan ḳaçma

409[413]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bir perī-çehreye dil virdi bu göñlüm yeñile
Düşdi sevdā-yı maḥabbet baña şimdi yeñile

[413] Der-kenār: Vr. 165a.

2 Şeh-i iḳlīm-i ḥüsn ise eger ol cānān
Ben daḫi mülket-i ʿışḳuñ şehi oldum yeñile

3 Baḥr-ı ʿışḳ çūşa gelüp mevc-be-mevc olmadadur
Nice mümkin ola deryā-yı maḥabbet yeñile

4 Oldı ḫūn dīdelerüm derdile ḳan aġlamadan
Seylveş aḳmadadur ṣanma ki anı yeñile

5 Yıḳamazsın bir ayaġile hele ʿuşşāḳı
Kendü göñlile ne ḳābil saña sāḳī yeñile

6 Ḳaydden ḳurtulup āsūde iken dünyāda
Şehriyā kim didi derd-i dil bu dem yeñile

410

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Meclisde baḳmadın mı o şūḫuñ edāsına
Eyler mi iltifāt o bir dem gedāsına

2 Ol mehveşi o meh-ruḫı ay-pāre dir gören
On beşine girirse doyılmaz ṣafāsına

3 Nuṭḳa gelürse her sözi ḳand-i nebāt olur /165b/
Baḳ yārimüñ ne ṭatlı o şīrīn edāsına

4 Kām almaḳ ise maḳṣadın o nāzenīnden
Ey dil taḥammül eyle anuñ her cefāsına

5 Öldürdi intiżārile duḫter-i rez bizi
Pīr-i muġān gör ne virür ḳan bahāsına

6 Sevmem güzeli dir de o zāhid ne āh ider
Kim inanur bu ṭarẓile anuñ riyā´sına

7 Ol ḳaşı yay bükdi belüm tīr-i cevrīle
Şehrī o tīr geçdi dilüñ mā-verāsına

411

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAndelīb nāle ider gelse de gülʿiẕār içre
Ṣabrı ḳalmaz göricek güllerini ḫār içre

2 Gör ki pervāne-i ʿışḳını iderüm iẓhār
Dimez aḥvālini ol şemʿa niyāz nār içre

3 Gelmedüñ bezmimüze ḫaylīce zamāndur cānā
İntiżāruñ ile ḳaldı göñül efkār içre

4 Ḳatı çoḳ ṭālibi var kāle-i vaṣl-ı yāruñ
O ḳumāşı alamaz kimse bu bāzār içre

5 Beni ḫayretde ḳodı sevdicegüm o nuṭḳuñ
Bir iki söz dimişidüñ baña āzār içre

6 **Şehriyā** bülbül ider zārile feryād hezār
Ṣabrı ḳalmaz göricek güllerini ḫār içre

412

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ṣarıldı şāne gibi dil o zülf-i cānāne /166a/
Ben uġradum elem-i kākül-i perīşāne

2 O ḳaşı atıcaḳ kirpigi oḳını hergiz
Ḳarār itmedi sīnemi de geçti tā cāne

3 Görince āteş-i rūyın ḳarār ider mi bu dil
O şemʿ-i ḥüsnine yanmaġa aña pervāne

4 Gelince duḫter-i rez meclise ṣıḳıldı biraz
Hicābla dirildi girdükde dest-i rindāne

5 Teraḥḥum eyle a kāfir biraz da inṣāf it
Bu mertebe olunur mı cefā müselmāne

6 Ḳonuşmaz ādemile ülfet eylemez o perī
Ne ādeme ḳarışur o ne olur insāne

7 Bu ḫāne-i dilümi yapdı luṭf idüp **Şehrī**
Nice zamān derūn-ı mülki idi vīrāne

413

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Beñzedürler meh-rūyını görenler aya
Bu ḳamer-çehre müşābih o meh-i ġurreye

2 Ṭıfıldur daḫi o nevreste civānum şimdi
Alup āġūşına bıraḳmaz yere bir dem dāye

3 Bezme geldükde o cānāneyi çoḳ söyletdüm
Sözleri gelmedi taḳrīrde anuñ imlāya

4 Gözi ḳorḳmuş güzelüm ġamze-i ḫūn-rīzüñden
Reʼyi virseñ de raḳīb belki gelmez rāya

5 Ḳāḍī-zādeye varup ḥālümi iʿlām idicek
Ḥüccet-i ʿışḳumı ḥācet ḳomadı imżāya

6 Yāre maḫfīce yazup **Şehrī** maḥabbet-nāme /166b/
Baḳmadum şevḳle taḥrīr idüp inşāya

414

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O tīr-i ġamzeye bir kez nigāhımuz olsa
Çekilmez o ḳaşı ya çillegāhumuz olsa

2 O māh-ṭalʿat hāle miṣāl der-aġūşa
Felekde çekmege baḫt-ı siyāhumuz olsa

3 Perestiş eyler idüm maʿbedān-ı ʿışḳ içre
Her ebrūvān uyar ḳıblegāhımuzolsa

4 Her ān bāʿiṣ olurdum çü taʿn-ı aʿdāya
O kūy-ı dilbere ger ʿazm-i rāhımuz olsa

5 O yār bī-raḥm eylerdi zülfine ber-dār
Raḳībi gibi bir iki güvāhımuz olsa

6 Cihānda uġrar idüñ **Şehrī** ḳayd-ı dünyāya
Münāsib ehli olup daḫi cāhımuz olsa

415

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Seyr-i bāġ eyler iken dildār geldi ḫāṭıra
Gülleri görüp o gül-i ruḫsār geldi ḫāṭıra

2 Çekdügüm cevrini tefekkür iderek ḥayretle
Kīn-i aġyārile olan āzār geldi ḫāṭıra

3 Ḫoş ḳokınca sünbülüñ būyı meşāmüme benüm
O zamān da ṭurra-i ṭarrār geldi ḫāṭıra

4 Servinüñ ḳaddini ġāyetle begendüm ḥāṣılı
Ḳāmet-i mevzūn ḳadd-i yār geldi ḫāṭıra

5 Yāra vardıgumı deyü aʿdā tefaḫḫuṣ idicek /167a/
Görmedüm yāri deyü inkār geldi ḫāṭıra

6 **Şehriyā** cānān aġyārla görince ṣanmadum
Anuñ içün itdügi āzār geldi ḫāṭıra

416

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Var mı felekde muʿādil meh-i tābānımuza
O ḳamer-rūyile o mihr-i dıraḫşānımuza

2 İtdi Tātār müjin mülk-i derūnumı yaġmā
Tīr-i ġamzeñ ḳaşı ya geçmededür cānımuza

3 Didüm aġyār seni iżlāl idüp eyler iġvā
Didi luṭfile ṣaḳın degme o şeyṭānımuza

4 O raḳībüñ ne zamān ḳaṣdına furṣat bulsam
İnṭiḳām-ı ʿışḳda düşmez çü bizüm şānımuza

5 Āşinālıġını kesdi o gelür mi bezme
Hele uġrar mı o yār şimdi gören yanımuza

6 Yine gönderdüm o dil-cūya maḥabbet-nāme
Şehriyā ʿarż-ı maḥabbet eyle sulṭānımuza

417[414]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Düş olaldan ḥāṣılı gönlüm senün āh ʿışḳına
Hū çekerüm şevḳile her dem ü her gāh ʿışḳına

2 Yoḳ ḳarārum görmesem bir laḥẓa sulṭānum seni
Düşmedüm ben iḫtiyārum ile va'llāh ʿışḳına

3 Mülket-i ḥüsnüñ şehā sen şehriyārīsin bugün
Cān virür hep bendegānlar düşse sen şāh ʿışḳına

4 Zehrile memlū baña bir cām ṣunar iseñ daḫi
Şübhesüz nūş eyleridüm ḫ̆āh nā- ḫ̆āh ʿışḳına

5 **Şehriyā** benden efendüm ḫāste-ḥāl olmış yaṭur
Şerbet-i vaṣluñla dermān eyle Allāh ʿışḳına

[414] Der-kenār: Vr. 167a.

418

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ne ṣabrı ḳaldı dilüñ ne ḳarārı hīç ṣorma
Senüñ içün çekilen intiżārı hīç ṣorma

2 Ne ḳayda uġraduġın gülle yine kendü bilür
Çemende bizlere ḥāl-i hezārı hīç ṣorma

3 Yürüt o baḥrda fülk-i dili puppa ḳullalan
Bu rūzigārda hergiz kenārı hīç ṣorma

4 Ġamuñla ḫaste olup çekdügümi ben bilürüm /167b/
Firāş içinde olan āh [u] zārı hīç ṣorma

5 Ne gördüm anı ne aldum o yārüñ aḫbārüñ
Raḳīb ʿitābile bize nigārı hīç ṣorma

6 Eger ki dāme-i girift olursa ol āhū
Girürse destine öyle şikārı hīç ṣorma

7 Bu **Şehrī** bendenüñ aḥvāli cümle maʿlūmuñ
Mürüvvetüñ varise ḥāl-i zārı hīç ṣorma

419

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Hergiz maḥabbetini o cānāna söyleme
Cān gibi eyle ʿışḳı nihān ana söyleme

2 Yārüñ ile nihānīce hem-bezm olduġuñ
Keyfiyyet-i meyile ki rindāna söyleme

3 İḳrār eyle vuṣlatını bezme gel hemān
Çekdürme intiżārını yābāne söyleme

4 Yandursa şemʿ-i rūyına pervāne-i dili
Yandıġını o şemʿ-i şebistāna söyleme

5 Evvel naẓarda ḥāl-i dilüñ fehmider o yār
Rāzını gel o ṣāḥib-i iẕʿāna söyleme

6 Açılduġını görüp o gülşende güllerüñ
Bülbül [ü] hezār şevḳile efsāne söyleme

7 Dildārını ṣorarsa eger **Şehriyā** ʿadū
İsmini yād itme ṣaḳın ana söyleme

Fİ'L-ḤARFİ'L- LĀM-ELİF

420

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nevrestedür o yār giderek bir civān ola /168a/
Mülk-i ḥüsünde fitne-i devr-i zamān ola

2 Rūyı felekde meh dürür ebrūları hilāl
Ḳavs-ı ḳuzaḥ o ḳaşı kemāna nişān ola

3 Luṭfeyle bize ḫāṭırın āẕürde olmasun
Yaḫşi neṣāyiḥüm saña şāyed yamān ola

4 Refʿ it ḥicābı sāʿid sīmin cāmı al
Destüñden içelüm o mey-nūşı cān ola

5 Encām-ı kār eyle tefekkür ġurūrı ḳo
Bir gün olur ki ḫaṭṭ-ı ruḫuñ rāyegān ola

6 Cevri füzūn eyleme **Şehrīye** sevdigüm
İtdüklerine nādim olursuñ zamān ola

FİʾL-ḤARFİʾL- YĀ

421

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Baña o şāh-ı ḥüsn ādlile dād itdi
Raḥm idüp ḥālüme feryāduma imdād itdi

2 Ben o Şīrīn-zebān [u] Leylīveşüñ ʿışḳı ile
Eyledügümi ne Mecnūn u ne Ferhād itdi

3 Meclise şevḳile geldükde o nāzende edā
Nāz [u] şīveyle nice cilveler icād itdi

4 Dünki gün bezme gelüp gitdügini cānānun
Bugün aġyār ḫaber almış baña īrād itdi

5 Görmeden bilmez idüm duḫter-i rezüñ keyfiyetüñ /168b/
Şimdi gördükde beni ġamdan o āzād itdi

6 Nice demden berü vīrāne iken ḫāne-i dil
Yapdı luṭfı ile yārüm bu dem ābād itdi

7 **Şehriyā** doġrıca söz bu ki dürūġ eyleyemem
Beni eşʿārda o üstād o perī-zād itdi

422

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Nāzile ṣalınaraḳ o ḳadd-i bālā geldi
Ṣavmış aġyārını bezmimüze tenhā geldi

2 Var olsun keremi luṭfile üftādesine
O mürüvvet ile eylemege aʿṭā geldi

3 Ṣayd-ı baḥṣ [u] maḥabbetden açup aña biraz
Naḳl-i ḥāl eyleriken bāde-i ḥamrā geldi

4 Al ṣurāḥīyi ele cām ṣun ey sāḳī bize
Himmetüñi görelüm meclise ṣahbā geldi

5 Ayaġuñ altına baḳ çigneme bizi geçme
Devr-i peymānede nevbet baña ḥālā geldi

6 Zülfüñ ey şūḫ-ı cihān beni çıḳardı başdan
Ḳayd-ı zülfüñ ile başa nice sevdā geldi

7 Müjde-i devlet ile **Şehrī** Ḥalebe'ş-şehbādan
Ṣadra ikrāmile bu dem Rāġıb Paşa geldi

8 Alıcaḳ mühr-i hümāyūnı didi hep ʿālem
Ḫātem'üñ nāmını añmak ki bu esḫā geldi

9 Cümleten bāy [u] gedā buldı feraḥ ile sürūr /169a/
Şehr-i Sitānbūl'a böyle feraḥ-efzā geldi

10 Hele ehl-i hünere müjdeler olsun şimdi
Hüner erbābını eyleyici iḥyā geldi

11 Ser-te-ser ḫalḳ-ı cihān ḥamd iderek dirler idi
Çoḳ şükür Ḫālıḳa o āṣāf-ı dānā geldi

423[415]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 O şūḫ ḳudret-i güftārlā bende cān mı ḳodı
İfāde itmege ḥāl-i dili lisān mı ḳodı

2 Beni o rütbe zebūn itdi ḥasreti ile kim
O kūyına varıcaḳ tābile tuvān mı ḳodı

3 Tamāʿ-ı ḫāmile şeftālū dir misün deyü yād
O bāġ-ı ḥüsnine ḫālini pāsbān mı ḳodı

4 Felek de meh de dolanur o ḫāne-i yārda
O meh-rūyuma āyā o da nişān mı ḳodı

5 O dil-rübāya bugün maḫfīce refīḳ oldum
Gezüp dolaşmaduḳ ol bāġ u būstān mı ḳodı

[415] Der-kenār: Vr. 168b.

6 Görince ḥālümi hep didi baña yārānum
Seni bu ḥāllere **Şehrī** o nev-civān mı ḳodı

424

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Nāzile seyr-i çemenzāra o dil-cū çıḳdı
Kūşe-be-kūşe hemān naʿre-i yā hū çıḳdı

2 Doġup ay-pāresiveş eyledi bezmi rūşen
Gūyiyā burc-ı ḳamerden o meh-rū çıḳdı

3 Gögsinüñ tügmelerüñ şīve ile çözdükde
Sīmden daḫi beyāz sīne-i bī-mū çıḳdı

4 O ṣadef gibi dehān açılup ḫande ile
Dürr-i nādīdeveş iki dizi incu çıḳdı

5 Cümle eṭvār[ı] güzel baḫtımuza göre o yār
Nādir-i ʿaṣr [u] zamān nāzik-i dil-cū çıḳdı

425[416]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Görince ḫaṭṭ-ı cānān derūnumı elem başdı
Hezārān fikret-i efkārile göñlümi ġam başdı

[416] Der-kenār: Vr. 169a.

2 Ḫayāl eyler iken teşrīfini ol dilber-i nāzuñ
Nihānīce gelüp ḫānemüze tenhā ḳadem başdı

3 ʿAceb luʿb eyleyüp ol pehlivān nāza duḫter-i rez
Anı meykedede bir ayaġile yıḳdı hem başdı

4 Bu zevraḳ-ı tenüm girdāb-ı miḥnetde ḳalup āḫir
Vücūdum fülkini bu baḥr-ı ġamda mevc-i yem başdı

5 Bu āhum dūdı oldı āsumāna **Şehrī** peyveste
Görince ḫaṭṭ-ı cānān derūnumı elem başdı

426

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Meşʿal-i mehle ararken felek ey meh-rū seni
Gögde ararken yerde buldı ey hilāl-ebrū seni[417]

2 Eyledüm ʿışḳuñ ile ben ḥāṣılı terk-i vaṭan
Ṣaġ esen ḳıl sevdigüm şimden gerü yā hū seni

3 Ḳande gitdüñ ey şeker-leb gelmedüñ bezmimüze
Her zamān üftādegān itmede cüst [ü] cū seni

4 Yek naẓarda rām ider efsūnile ʿuşşāḳını /169b/
Pek ṣaḳın tesḫīr ider bu çeşm-i kīne-cū seni

[417] Mısrada vezin hatası vardır.

5 Çünki dil virdin o Leylāy'a cümle ey göñül
ʿĀḳıbet Mecnūn ider o ḳāmet-i dil-cū seni

6 Ġam yeme ʿālemde yārüñ yār olur elbet saña
Vāṣıl-ı maḳṣūd eyler **Şehriyā** ārzū seni

427

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eyleme üftādeye böyle edāyı tā-be-key
Cevr-i efzūnile cānā bu cefāyı tā-be-key

2 Baḫtum olursa musāʿid o ḳamer-ruḫsārile
Eyler idüm bu felekde her ṣafāyı tā-be-key

3 Meclise geldükde sāḳīnüñ müdām rindān-ı ʿışḳ
Ṣarılup ayaġına eyler recāyı tā-be-key

4 Luṭfını gördükde cānānuñ hele ʿuşşāḳ-ı zār
İder o yāre sitāyişle ṣenāyı tā-be-key

5 Luṭf idüp şūḫ-ı cihānum **Şehriyāya** eyleme
Cevr-i efzūnile cānā bu cefāyı tā-be-key

428

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Görsem o yārile tenhāda mey-i gül-fāmı
Alup āġūşa o gül-rūydan alsam kāmı

2 Düşürüp furṣat bezmüme iderdüm daʿvet
Ṣarılup aña niyāzile idüp ibrāmı

3 Duysa geldügini ḫāneme eger cānānuñ
Bilürüm ki ider aġyār baña düşnāmı

4 Eylesem ʿazm-i gülsitān o gül-çehre ile /170a/
Ṭaġıdur seyr-i gülsitān benüm sevdāmı

5 Gelse ʿīd vaʿde-i būseye durur mı ʿacabā
Unudur mı ola yā ḳāʿide-i bayrāmı

6 Almaġa sīb ruḫını göñül eyler ārzū
Yoḳ mı üftāde olanuñda ṭamaʿ-ı ḫāmı

7 **Şehriyā** cevr [ü] cefā itmeden uṣanmaz yār
Bilemem ki bu cefānuñ ne olur encāmı

8 Ṣadr-ı aʿzam olalı Muṣṭafā Paşa şimdi
Āṣafʾuñ ġayrı añulmaz bu felekde nāmı

9 Dārānuñ bir kere dīvānına çıḳ seyr eyle
Maṣlaḥat ehline gör nice ider inʿāmı

10 Ḥāṣılı bay u gedā cümle yanında birdür
Her kimse ḥaddiden efzūn ider ikrāmı

11 Rüstem-i pür-zūrı şeh-bāz aña ḳarşu durmaz
Ḫaşm olursa da zīr ü zeber eyler Sām'ı

12 Ḥaḳ Teʿālā anı dā´im ide ṣadrında deyü
ʿĀlemüñ vird-i zebānı ki bu ṣubḥ [u] şāmı

429[418]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gezme beyhūde benüm ey nāzlu yārum serserī
Meclisi itdüm müheyyā luṭf eyle gel beri

2 Çoḳ zamāndur görmedüm cānā senüñ ile ḥesāb
Ḥāṣılı doldı cefālar ile cevrüñ defteri

3 Yārümüñ doġrar cigerümi mābeyninde olan
Ol bıçaġına sözüm yoḳ illā anuñ ḫançeri

4 Virme yüz ceyş-i ḫaṭṭına çıḳmasun bir kez yüze
Şāh-ı ḥüsnüm mülk-i ḥüsnüñ żabṭ ider ġam leşkeri

[418] Der-kenār: Vr. 170a.

5 Bezme geldügin duyar ise bize ṣıḳlet virür
İdüp aġyārı tecessüs alursa ḫaberi

6 Bir kerre çıḳarsa mezāda çoḳ bahālar çıḳar
Sūḳ-ı ʿışḳda çoḳdurur kālā-yı vaṣla müşterī

7 **Şehrī** ol dil-cū içün hep varumı ṣarf eyleyüp
Elde varum ḳalmayup yolına ḳodum bu seri

430

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Sürūr-ı kūy-ı dildārdan gelür aġyār besbelli
Yine luṭfına maẓhar eylemiş o yār besbelli

2 Fiġān [u] zārile bülbül şikāyet itdi baḫtından
O bī-çāreyi rencūr eylemişdür ḫār besbelli

3 O yārüm nūş-ı mey eyledügin iḫfā ider ammā /170b/
Ḳızarmış āl āl olmış o gül-i ruḫsārı besbelli

4 ʿAceb kim dişlemiş ḥırṣile sīb rūyını cānā
Ṣaḳlama doġrı söyle eyleme inkār besbelli

5 Ḫaber bilür müydi yārdan nice demdür gözüm yolda
ʿAdūya uydı gibi gelmedi aḫbār besbelli

6 Ṣaḳın āzārına aẕürde olma **Şehriyā** yārüñ
Seni şāyeste-i vaṣl idicek dildār besbelli

431

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Mey-i gülgūn açıcaḳ gül-rūy-ı yāri gül gibi
Ġoncaveş açup dehānın söyledi bülbül gibi

2 Bāġ-ı ḥüsninden ṣulu şeftālū virmez ʿāşıḳa
Bekledür bāġçe-i ḥüsn-i zülfe ḳaravul gibi

3 Zülf-i ʿanber-būy-ı cānāne ne ḫoş ḳoḳdı baña
Ne güzel ḫoş-bū laṭīf rāyiḥası sünbül gibi

4 Muṭribā cümle o sāzı ẕerre girmez gūşıma
Bizüm meyde ḫoş ṣadā yoḳ şīşe-i ġulġul gibi

5 **Şehriyā** çözüp o yārün tügmesin ḳıldum naẓar
Gerden-i kāfūrda ḫāli ḥabbe-i fülfül gibi

432

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Gören bir kerre fütāde olur o büt efrencini
O kāfir beççeye ḳapılan ʿālemde çeker renci

2 Ögünsün bu felekde hāleyi āġūşına çeken
Ḳamer-ruḫsārı ay-pāresi gibi dilber-i genci

3 O çoḳdan girüp on dördine aḫşamladı aġyārda /171a/
Meh-rūyum yine bıraḳmaz dilden şeş ile penci

4 O şāha çatmadan maḳṣūdumuz at almadur yoḫsa
Nedür ḥāṣıl piyāde oynamaḳdan luʿb-ı şaṭrancı

5 Emān bilmez teraḥḥum eylemez ʿuşşāḳına **Şehrī**
O kāfir beççeye ʿālemde kapılan çeker renci

433

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bizi Mecnūn gibi zencīr-i zülfine dolandurdı
O kāküline bu göñlümi bend idüp ulandırdı

2 Ne fitnekārdur aġyārdan her dem ṣaḳın ey dil
Nice kerre o deryā-yı maḥabbeti bulandırdı

3 Ümīd-var olana virmedi yār şeftālū rūyuñ
Hemān meclisde ʿuşşāḳınuñ aġzını ṣulandırdı

4 Żabṭ eyle gelince bezmimüze cānāne ḫançerle
O kīnile ʿadūyı cevrile vāfir dolandırdı

5 Çemende **Şehriyā** gül şevḳile terkedüp ḫābı
Uçurup uyḫusını yine bülbül ḳuşḳulandırdı

434[419]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Olmasa cānānenüñ luṭfile hem iḥsān işi
Zārılıḳla girye olur ʿāşıḳuñ her ān işi

2 Daʿvet itsem dā´ireye uġramaz teshīri güç
Ol perīnüñ itdügi bi'llāh degül insān işi

3 Ḥişāruma gelür ise ol küştegīr mest-i nāz
Bir ayaġile yıḳılursa olur āsān işi

4 Hem devā itse bulur ṣıḥḥat bu dil bilmez ol
Ḫasteye her dem ṭabībüñ eylemek dermān işi

5 ʿArż-ı ḥālüm bir maḥallī ile olsa der-kenār
Şāh-ı ḥüsnimüñ ḳalur dīvānına fermān işi

6 Aldadur dildār almaz ṣatmaz aṣlā ʿāşıḳı
Ol raḳībüñ kār suḳ-ı fitnede şeyṭān işi

7 Baḥr-ı ʿışḳ fülk-i dili ġarḳ-āb-ı mevc itmezse de
Ḳıl ḥaẕer ber-bāda çarpar böyledür ʿummān işi

[419] Der-kenār: Vr. 171a.

8 Fikret-i efkār-ı ʿışḳ-ı yār ile üftādenüñ
Ḫāṭırına mı gelür aḥbābile yārān işi

9 Bir gün olur ki murād üzre döner elbet felek
Her zamān bu çarḫuñ olmaz ʿaksine devrān işi

10 **Şehriyā** ġam çekme al çek destine cām-ı meyi
Defʿ-i ekdār [u] ġama ancaḳ budur rindān işi

435

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ārzūsı dilüñ şimdi yine ġurbete düşdi
Endīşe-i efkārla göñül fikrete düşdi

2 Terk-i vaṭan itdügüme ġam çekmezüm ammā
Ben gidicek aġyār eyü furṣata düşdi

3 Dīdemden aḳan ḳanlu yaşum eylemez ārām
Yārüñ o ḫayālile derūn firḳate düşdi

4 Mecnūn miṯāl kūhla ṣaḥrāyı idüp geşt /171b/
Leylīveş ʿışḳı ile dil ḫayrete düşdi

5 Cānānumı itdükçe ḫayāl **Şehrī** her ānda
Endīşe-i efkārla göñül fikrete düşdi

436

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O şāh-ı gül ne itdi bülbüle dād itmeden ġayrı
Uṣanmaz mı gülistānda o feryād itmeden ġayrı

2 Nedür bu cevr [ü] āzār her zamānda ey cefākārum
Elinden ne gelür ʿuşşāḳı nā-şād itmeden ġayrı

3 Yıḳıldı bu derūnum mülki olmaz bir daḫi maʿmūr
Ne bilür sen gibi miʿmār ber-bād itmeden ġayrı

3 Gelince bezme cānānum ʿadū nice cevāb eyler
Anuñ kārı nedür her demde isnād itmeden ġayrı

4 Raḳīb ḫaṭ geldi dildāra deyü ḳara ḫaber dimiş
Kelām bilmez kelām-ı mūḥiş irād itmeden ġayrı

5 O dil-cū **Şehrī** inṣāfile ẕerre merḥamet bilmez
Fütādegāna nev-resm [ü] nev-icād itmeden ġayrı

437

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yār[i] aġyārile görüp baña ḫayret geldi
O elem ile derūna nice fikret geldi

2 Ḫaste-ḥāl olduġum yār duyıcaḳ bezme gelüp
Ḫāṭırumı ṣormaġa o ṣāḥib-i şefḳat geldi

3 Yār raḳīble bozuşduġınuñ aldum ḫaberin
Varmaġa kūyına yārüñ dem-i furṣat geldi

4 Güzelüm vaḳt-i ṣafādur yalıñuz gel bezme /172a/
Maḫfice ẕevḳ idelüm mevsim-i ṣoḥbet geldi

5 Bezme daʿvet idicek **Şehrī** didi cānānum
Oldı inṣāf bilürüm saña da nevbet geldi

438

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Görince gülşen bülbül-i zārumı bī-ḳarār oldı
Fiġān-ı ʿandelībüñ şevḳile şimdi hezār oldı

2 Taḥammül eylemez her dem cefā-yı ḫāra gülşende
Dem-ā-dem ṣabr [u] ārām eylemeyüp bī-ḳarār oldı

3 Fütādegāna gelüp uġramaz bir laḫẓa cānāne
Bizi terk eyleyüp o bī-vefā aġyāra yār oldı

4 O dil-cū zülfini dām eylemişken ṣayd ʿuşşāḳa
O da bir dām-ı zülfe kendüsi şimdi şikār oldı

5 Şikār aldum metāʿ-ı vuṣlat-ı cānān sūḳ içre
Bu bāzār-ı maḥabbetde benüm göñlümce kār oldı

6 Cihānda bir gedā olduḳ Ḫudā'ya ḥamd ey **Şehrī**
Aḥibbāmuz olanlar cümle hep ʿālī-vaḳār oldı

439[420]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Rāz-ı derūna vāḳıf şimdi o mehveş oldı
Ol āteşīn rūyum parlayup āteş oldı

2 Çille vü cevrini hem çeküp o ḳaşı yayuñ
Meşḳ ide ide āḫir o üstād kemān-keş oldı

3 Cüft olmaḳ ister isen yāre kebūter-i dil
Tek ṭurmayup o beççe ġayrılara eş oldı

4 Andan kerem-i ümīd beyhūdeyi ʿabeṣdür
Sen kes ümīdin andan işler becāyiş oldı

5 Maḳsūda nā´il oldum ṣabr u taḥammül ile
Bir dil-rübā-yı nāzik baḫtuma dü-şeş oldı

6 Tarḥ-ı ġazelde **Şehrī** şehrü'ş-şiʿār oldun
Ḥaḳḳā ki bu ġazelüñ ġāyetle dil-keş oldı

---

[420] Der-kenār: Vr. 172a.

440

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gitdükçe yārüñ olmada efzūn edāları
Artırdı nāzile bize cevr [ü] cefāları

2 Bīgāne oldı bezme gelüp ülfet eylemez
Evvelki gibi şimdi o bilmez gedāları

3 Dūr olsa yār bizden ʿaceb dem-be-dem yine
Yād eylemez mi itdügi ẕevḳ [ü] ṣafāları

4 Āteş gibi bahāsı o aṭlas-ı rūyınuñ /172b/
Nedür o āteşīn ruḫa āteş bahāları

5 Niçün niyāzımuzı ḳabūl eylemez o yār
Üftādegānın yine geçmez recāları

6 Daḫi henūz vuṣlatına nā´il olmadan
Āzār ḳıldı **Şehrī** bu dem mübtelāları

441

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ārzūyla cānāneyi göñlüm bula düşdi
Çeşmüme hemān girye-i ḥasret dola düşdi

2 Bir günde çü ḥummā-yı ġam [u] cevrile yārüñ
Gül gibi iken o ruḫ-ı ālı ṣola düşdi

3 Ṣıḥḥat ḫaberüñ almaġa o tāze civānuñ
Efkār [u] elem ile çoḳ ʿāṣıḳ yola düşdi

4 Ḥayretde iken fikret ile bu dil-i zārum
Ol yāri hele peyk-i ḫayālüm bula düşdi

5 Gülleri çemende çün o zīynetle görince
Gülzārda hezār şevḳile ḫandān öle düşdi

6 Fikr eyleyicek **Şehrī** ḫayālini o yārüñ
Çeşmüme hemān girye-i ḥasret dola düşdi

442

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Göñül o dilber-i nāziḳ edā gördüñ mi
Ne ḫoş edādur o dilrübāyı gördüñ mi

2 Ferāmūş eyledi ʿahdi gelür mi bezmimüze
Unutdı bizleri o bī-vefāyı gördüñ mi

3 O māh-rūya firāşda ṣarılcaḳ bu şeb /173a/
Didi felekde hele bu ṣafāyı gördüñ mi

4 ʿAdū sözi ile beyhūde eyledi āzār
Ne eyledi bize ol pür-cefāyı gördüñ mi

5 Nice zamānedur görmedüm ben o yāri
Kime disem ki ʿaceb āşināyı gördüñ mi

6 Muʿammer olsun o cānān bizi tefaḥḥuş idüp
Dimiş ki bendem olan **Şehriyāyı** gördüñ mi

443

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Sevdām yine o zülf-i dilārāya ṣarıldı
Mecnūn gibi bir ṣaḥib-i Leylā'ya ṣarıldı

2 Yoḳ şāhidüm iṯbāt ideyüm ʿışḳumı hergiz
Göñlüm hele bir müşkil daʿvāya ṣarıldı

3 Nāzile ḫirām eyledi gülşende sehī-ḳad
Ārzū ile dil o ḳadd-i bālāya ṣarıldı

4 Bādeyi görüp ṣūfī bu dem itmedi ārām
Şevḳile hemān şīşe-i saḥbāya ṣarıldı

5 Mektūb-ı ḫaṭṭuñ yazmaġa eyledi heves dil
Ḫāmem anı ḳayd itmege inşāya ṣarıldı

6 Vaṣlını niyāz eyledi bezmine gelince
Şehrī yine o nāzik edāya ṣarıldı

444[421]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Görmeyeli ḫaylī demdür ol gül-i raʿnācıġı
Verd-i ruḫsārınuñ oldum bülbül-i şeydācıġı

2 Bu felek ḳaddin bükmiş şemʿ-i māhile arar
Ey efendüm sen meh-rū vü ḳamer-simācıġı

3 Şuʿle-i ḥüsnün fürūzān olsa pervāne-i dil
Yanar elbet görince şemʿ-i şeb-ārācıġı

4 Ṣūret-i Mecnūn taṣvīr eyleyen ḳuş ḳondurur
Āşiyān-ı murġ iden sırrın anuñ Leylācıġı

5 Bir sen iç bir de baña vir sāḳīyā nūş idelüm
Pür-neşāṭ olsun derūnum ṭolu vir ṣahbācıġı

6 Daḫi nevres-i ṭıfldur nāz-perverdem benüm
Anı yanından ayırmaz ẕerrece lālācıġı

7 **Şehrī** ol ġonca-dehān güller gibi olmuş küşād
Verd-i ruḫsārınuñ oldum bülbül-i şeydācıġı

[421] Der-kenār: Vr. 173a.

445

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿAfv idüp cürmini aġyārına yār virmiş rāy
Ḫavfa düşmiş gelemez eylemiş o ʿaklını zāy

2 Çille [vü] cevrile ġamze o tīrin atıcaḳ /173b/
Doġrısı şaṣtına rāst geldi oḳuñ ey ḳaşı yay

3 Āhile nālelerüm dem-be-dem eflāka çıḳar
Oldı sīnem delinüp zaḥmile mānende-i nāy

4 Meh-ruḫsārile meh-çehresi ḫurşīd gibi
O ḳamer-rūyı bu felekde görenler didi ay

5 Maḥrem itme güzelüm sırrımuza aġyārı
Fāş idüp rāz-ı dili eyleme aʿdālara şāy

6 **Şehriyā** eyleyemez kimselere ḥācet-i ʿarż
O gedā daḫi diñledür hele diñlese de bāy

446

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Hezār feryādile doldurdı bülbül saḥn-ı gülzārı
Anuñ şāh-ı güle ḫārdan durur nāle ile zārı

2 Raḳīb sūḳ-ı ʿışḳ içre o cānānum ile gördüm
Pekişdürmiş gibi ẓannum o dil-cū ile bāzārı

3 Ezelden bizüm dildāde gelürdi her zamān her dem
Bir iki gün dürür ben göremedüm hele aġyārı

4 Raḳībden menʿ içün yāre naṣīḥat ḳaydına düşme
Ġaẓab ile o cānānum çün ider saña āzārı

5 Çıḳarma ḫāṭırından ey mürüvvet-pīşe luṭf eyle
Yine gāhīce yād it kemterīndür **Şehrī**-i zārı

447

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yine bir bī-teraḥḥum yāre göñlüm mübtelā oldı
O gelmez bezmüme hergiz hezārān āşinā oldı

2 Görince duḫter-i rezi ḳarārı ḳalmadı ṣabra /174a/
O taḳvā ile zühdi zāhidüñ cümle riyā oldı

3 Bizi sürmeyle kūyından o yār dūr itdi ḫışmından
Anuñ ḫāḳ-ı rehi bu dīdemüze tūtiyā oldı

4 O yāre çoḳ niyāz itdüm teraḥḥum itmedi hergiz
Bu ben üftādeye rām ol deyü vāfir recā oldı

5 Felekde baḫtımuz oldı musāʿid **Şehriyā** her dem
Bi-ḥamdi'llāh o dildārdan hele aġyār cüdā oldı

448

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Getür biraz görelüm duḫter-i rezi sāḳī
Ṣafā-yı ḫāṭır ile anı görmemüz kāfī

2 Riyā ile saña zāhid naṣīḥat eylerse
Ḳulaġ urup hele diñleme öyle leffāfı

3 Viṣāl içün o yāre nice niyāz itdüm
Ne nuṭḳa geldi ne virdi bize cevāb-ı şāfī

4 Çözince sīnesinüñ tügmesini cānānum
Miyānına dek açıldı o gül gibi nāfı

5 Taḥammül idemedüm ṣabrum eyledi tālān
O ḫālile göricek **Şehrī** gerden-i ṣāfı

449[422]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣalınur bāġda gördüm bugün ol dil-cūyı
Ṭarz-ı reftārı güzeldür hele ḫoş her ḫūyı

[422] Der-kenār: Vr. 174a.

2 Bu felekde kamerüñ māhiyyet[i] maʿlūmdur
Nice teşbīh ideyüm māha ben ol meh-rūyı

3 Dür dişi gibi anuñ bir dürr [ü] güher bulamaz
Baḥirde şevḳile ġavvāṣ ne arar incūyı

4 Ḳurulu yayı miṣāl ḳaşını rindān göricek
Çillesüzdür didiler hep o kemān-ebrūyı

5 Gögsinüñ tügmesini nāzile şīveyle çözüp
Açdı hem sīne-i billūr gibi bī-mūyı

6 Bir gice bezmimüze itmedi tenhā teşrīf
Hem murādumca ḫayf alamadum ārzūyı

7 **Şehriyā** öyle laṭīf rāyiḥa yoḳ ʿanberde
Pek güzel ḳoḳdı baña zülfüñ o ḫoş-būyı

450

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

1 Ṣafā virür baña her dem hevā-yı ḳand-ı Leylī
Ne ḫūb dil-cū olur dilrübā-yı ḳand-ı Leylī

2 Yapıldı şevḳile bir cāy-ı dil-küşā oldı
Biri birisine nisbet binā-yı ḳand-ı Leylī

3 ʿAdū o yārile hem-bezm olduġum duyıcaḳ /174b/
Didi ki yanına ḳalmaz ṣafā-yı ḳand-ı Leylī

4 Eritdi yaġımı cevri ile o cānānum
Çıḳar mı fikriden o mācerā-yı ḳand-ı Leylī

5 O dil-cū eyledi bize bu sāḥil mesken
O ṭatlı dilli o şīrīn edā-yı ḳand-ı Leylī

6 Terennümātile bülbül nevāda faṣl idicek
Maḳām-ı dilümde ḳarār itdi cā-yı ḳand-ı Leylī

7 Bahār vaḳit doyulmaz ṣafāsına **Şehrī**
Refīḳüñ olursa dilrübā-yı ḳand-ı Leylī

451

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bizi maḥzūn görüp dīdene nem gelmez mi
ʿAcabā göñlüne ġam ile elem gelmez mi

2 Böyle ey dil-cū benüm ḥāl-i perīşānumdan
Ẕerrece ḳalbine raḥmile kerem gelmez mi

3 Yāri bezmimüze tenhāca idersek daʿvet
Luṭf idüp daʿvete o ʿālī-himem gelmez mi

4 Bezme geldükde o aġyārını itdüm āzār
Ġamz iderse beni o yāre sitem gelmez mi

5 Dem-be-dem artmadadur renc [ü] elem ile derūn
Dil-i mecrūḥuma cānāneden em gelmez mi

6 **Şehriyā** itmedüm o yāri ziyāretde ḳuṣūr
O daḫi bizlere bir iki ḳadem gelmez mi

452

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şevḳile oldum yine dilberüñ dem-bestesi /175a/
Var benüm gibi hezārān ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesi

2 Bir tebessüm idicek açıldı gülgūn ruḫları
Gülistān-ı nāzın odur bir gül-i nevrestesi

3 Ne güzel ḫoş-bū olurmuş kākülüñ ey dilrübā
Dün gice destüme girdi zülfünüñ bir destesi

4 İtmeyüp şehnāzile muṭrib muḫayyerde ḳarār
Būselikle fışıldarsa diñlenürdi bestesi

5 **Şehriyā** rūyına ḫaṭ geldi deyü olma melūl
Başḳa bir vādīdür o şuḫuñ ḫaṭṭ-ı nā-restesi

453

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O dil-cū terk idüp üftādeyi aġyāra rām oldı
Anuñ ḥaḳḳında böyle ḥāline nice kelām oldı

2 Bu gönlüm murġını ṣayd eyledi dāne-i ḫālile
O ḫālde kāfir zülfi baña dām üzre dām oldı

3 ʿİnāyet ḳıl o bāġ-ı ḥüsninüñ şeftālūsinden vir
Ṣulandı aġzımuz ḳalmadı ārāmum tamām oldı

4 Dem-ā-dem inṭiẓāruñ çekmeden ḳaldı gözüm yolda
Begüm ḥasretle bu dīdeme uyḫular ḥarām oldı

5 O yārdan ġayrınuñ destinden itmem nūş-ı mey hergiz
Bu sözde ṣebāt oldum çoḳ kere teklīf-i cām oldı

6 Ṣaña da ḥiṣṣe yoḳ mı **Şehriyā** iḥsān-ı cānándan
Teraḥḥumla o dil-cūnuñ bu demde luṭf-ı ʿāmm oldı

454

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Üftādesine cevrile yār eylese nāzı /175b/
ʿUşşāḳ ider dem-be-dem o şūḫa niyāzı

2 Düşdi hevesi Kaʿbe-i ʿuşşāḳ ṭavāfa
Ārzūladı şevḳile göñül semt-i Ḥicāzı

3 Söyledemedüm mest olıcaḳ ḥāli o yāre
Keyfiyyetile cezme ceyyide açmadı rāzı

4 O şūḫa göñül ḥāl-i dilüñ cümle beyān it
Uzatma sözi itme hele sūz [u]güdāzı

5 Refʿ eyledi perde-i ḥicābını o muṭrib
Söyletdi ḳulaġını burup şevḳile sāzı

6 Ne raḥma gelür **Şehrī** cefāyı ne ḳor elden
ʿUşşāḳ ider dem-be-dem o şūḫa niyāzı

455

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Baña ol şūḫ-ı cefā-cū ne yaman iş itdi
ʿĀḳıbet eyleyüp ʿuryān beni dervīş itdi

2 Bezme geldükde raḳīb bulmayıcaḳ ol yāri
Nereye gitdi o cānān deyü teftīş itdi

3 Luʿb-ı şaṭrancda meydāna sürüp atuñ o şāh
Bir piyādeyle beni māt idüp kiş itdi

4 Eyledi leşker-i ġam ḥısn-ı derūnum maḥsūr
Bedenümi o metānetde hemān nīş itdi

5 **Şehriyā** Rāġıb Paşa idince tanẓīr
Ḫāme ḫayret ile çoḳ fikr idüp endīş itdi

6 Olıcaḳ şāh-ı cihāna o vekīl-i muṭlaḳ /176a/
Cümleten varını hep ʿāleme baḫşīş itdi

7 Maʿrifet ehline eylemege ʿizz ü ikrām
Luṭfı var ola o āṣaf hele teftīş itdi

8 Şimdi devletle geçüp ṣadra ḳarār eylicek
Aña ser-heng-i dīvān ṣıdḳile alḳış itdi

ELĠĀZ

1
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Nedür o bir żaʿīf ḫayf vucūd
Her iş olur anuñ ile mevcūd

2 Zer [ü] elmāsa ġarḳ idüp zenler
Sırrı üstünde gezdirür ekṣer

3 Rūzigār içre çoḳ ʿömr sürmüş
Nice eski nice yeñi görmüş

4 Bayla o gedāya ḫidmet ider
Herkes iş içün aña raġbet ider

5 Her ne görür ise o naḳşuñ alur
İşledügi işi yanına ḳalur

6 Zen olanlara yere ḳomaz elden
Ḳıymeti yegdürür hele zerden

7 Çoḳ kişi kārider anuñla her ān
Ḳullanurlar anı şeb ü rūzān

8 Oturuḳda seferde elzemdür
Yerin almaḳ umūr-ı aḳdemdür

9 Bu luġaz **Şehrī** ḥall olınsa ger /176b/
Bilmeyen belki anı tekeler

2

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Nedür o üç ayaḳlı bir dil-āver
Deveye boynı beñzer seri ejder

2 Bu eşkālile o ṣuret-i bī-cān
Semenderveş od oldı aña mekān

3 O reftār itmeyüp bir yerde durur
Ḥareket eylemez dā´im oturur

4 Belā bu ki ocaġa yoldaş olmış
Birine kendü gibi ḥāldaş olmış

5 Kibār olanlar aña raġbet eyler
Ocaḳlu olduġıçün ʿizzet eyler

6 Aña her dem ocaġı bekledürler
Geh olur ki aġır yük yükledürler

7 Ḳarār ider şitā faṣlı ocaḳda
Gelince yaz ḳalur o bir bucaḳda

8 Bu elġāzı ṣorarisem civāna
Ġażab birle elüñ köri dir ana

3

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Nedür o bir dıraḫt-ı müntehādur
Bulınmaz her maḥalde miṯli nādir

2 Anuñ ne köki ḳalur ne budaġı
Ne çürügi ḳalur hele ne ṣaġı

3 O sūḳ-ı dehrde bulınca revāc /177a/
Yerinden beyʿ içün iderler iḫrāc

4 Kesildi destile hempāyı anuñ
O germ [ü] serdini gördi cihānuñ

5 Cihānı geşt itdürürler ana
O gereklüdürür her müslümāna

6 Nice memleketi gezdi dolaşdı
ʿİbādātile ṭāʿāta ulaşdı

7 Bu taḳvā ile o ḫidmetde dā´im
Üşenmez ḫidmetinde oldı ḳā´im

8 O bī-çāreyi ṣuda ışladurlar
Deli degül ki dögüp uṣladurlar

9 Başına nice kez toḳmaḳ urılur
Serinüñ cümle derisi ṣoyulur

10 Ṭaḳılur ṣūfīye durmaz her bār
Nezāketle o her dem aġız arar

11 Ḳarār ider o zāhidüñ belinde
Bulınur her vaḳt anuñ elinde

12 Aña ikrām eyledi ḳamu nās
Çoḳdan ḫilʿat idüp itdi elbās

13 Hele ḳullanması çün oldı sünnet
Birin al eyleme kimseye minnet

14 Diyār-ı Rūm'da anı arama ger
Ḥicāz memleketinde olur ekṣer

15 Olur beş ḥarfile ismi nümāyān
Anuñ ḥallinde zaḥmet çekme yārān /177b/

MUḲAṬṬAʿĀT

1

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yā İlāhī beni luṭfuñ ile ḫandān eyle
ʿAfv idüp cürmümi bu bendeyi şādān eyle

2 Eyleme **Şehrīyi** maḥcūb-ı ḫaṭā rūz-ı cezā
Ey Kerem-kān aña cenneti iḥsān eyle

2

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Günehi çoḳdurur ey Ḫālıḳ-ı bīçūn luṭf it
Şehriye eyle keremüñ ile ʿaṭā yā Rab

2 Her zamān luṭfuñ ile keremine muḥtācdur
Ḥāline raḥm idüp ḳıl anı iḥyā yā Rab

3

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yalvar o Ḫālıḳ-ı bīçūna niyāz ḳıl şeb [ü] rūz
ʿAbde aḥvālini dime ki bilür ḥālini Ḥaḳ

2 Cümle maṭlūbını Ḥaḳ'dan dile her dem **Şehrī**
Ṭaleb-i rızḳın içüñ Ḫālıḳ'a yalvar muṭlaḳ

4
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳoma her demde tażarruʿla niyāzı elden
Yalvar Allāh'a hemān ṣıdḳ [u] ḫulūṣla **Şehrī**

2 Eyle ṭāʿāt [u] ʿibādete hemān vaḳtini ṣarf
Saʿy-i beyhūde ile gezme dolaşma dehri /178a/

5[423]
Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

1 Ḳıymet-i şiʿri ne bilür **Şehrī**
Şiʿirden añlamayan her bed-ḫū

2 Ḳadrini bilürse yine anuñ
Bilür ehli dürr [ü] güherdür bu

6[424]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Nāzile şīve ile geçdi bugün
Şehrī reftārı güzel bir dil-cū

2 O ḫayāli ile şimden ṣoñra
Gözüme girmeyicekdür uyḫu

[423] Der-kenār: Vr. 177b.
[424] Der-kenār: Vr. 177b.

7[425]

Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün
(Fāʿ ilātün) (Faʿ lün)

1 Gönderüp yāre maḥabbet-nāme
Eyledüm aña nice ʿarż-ı ḫulūṣ

2 **Şehrī** ḫāṭırımuzı ṣormaḳ içun
Bize yazmış o da mektūb-ı maḫṣūṣ

8[426]

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

1 İḫtiyārī ile gitdi ġurbete
Şehriyā geldi ider saña vedāʿ

2 Ḫāk-i pāya yüz sürüp böylece dir
El-vedāʿ ey nāzenīnüm el-vedāʿ

9

Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün
(Fāʿ ilātün) (Faʿ lün)

1 Ey Kerem-kān illā luṭfuñ ile şād eyle
Beni derd [ü] elem [ü] ġuṣṣadan āzād eyle

2 Şeb [ü] rūz **Şehrī** ider saña tażarruʿ la niyāz
Ey Kerem-kān aña luṭfile imdād eyle

[425] Der-kenār: Vr. 177b.
[426] Der-kenār: Vr. 177b.

10
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ḳaldum ayaḳ altında ki ben ḫor [u] ḥaḳīrüm
ʿĀlem beni çignemede ṣan köhne ḥaṣīrüm

2 **Şehrī** ḳulına eyle kerem [ü] luṭf ilāhī
Her dem ṣaña muḥtācum Efendüm ki faḳīrüm

11
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 ʿAbdine cümleden ki sen Erḥamsın ey Ḫudā
Hep rāz-ı bendegānına maḥremsin ey Ḫudā

2 Ḫallāḳsın benüm daḫi maṭlūbum it kerem
Ḥāl-i derūn-ı **Şehrīye** ʿālimsin ey Ḫudā

12
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣad hezār ḥamd ki Resūl'ün kerem-i Ḫālıḳ ile
Ḳadem-i pākına sürdüm şükr olsun ki yüzüm

2 **Şehrīye** eyle şefāʿat deyü giryān olup
O sürūr-i dem niyāzla ki bu oldı sözüm

13[427]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫāṭır-ı **Şehrīyi** bir kerre niye ṣormazsuñ
Sevdigüm senden o küllī ile ide mi ferāġ

2 Dinür ʿālemde bilürüz bu meṣel meşhūrdur
Gözden ıraġ olan olur ki göñülden de ıraġ

14[428]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyā** cevrile yārüme cefālar itmiş
Eyledüm cān [u] göñülden yine aġyāra ġaraż

2 Ne içün ben aña kīn eyledügini bilmem
ʿAḳlı olan ide mi öyle güzel yāre ġaraż

15[429]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Göñül bu deñlü efkārına hep dildār bāʿiṣ
Senüñ terk-i vaṭan eylemege ol yārdur bāʿiṣ

2 Ḫayāl ile ḫāʿb [u] raḥātı terk itmege **Şehrī**
Anuñ hem intiẓārı ile hem efkārdur bāʿiṣ

[427] Der-kenār: Vr. 178a.
[428] Der-kenār: Vr. 178a.
[429] Der-kenār: Vr. 178a.

16
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Āṣafā **Şehrī** ḳuluñ ṣıdḳ [u] ḫulūṣile saña /178b/
Rūz [u] şeb Ḥaḳḳ'a niyāzile ider ḫayr duʿā

2 ʿĀlemi eyledüñ iḥsānuñla hep şādān
Eyle mesrūr beni de ey keremkān [u] seḫā

17
Mefʿūlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Āṣafā cevr-i bāc-ı ḥüsn benden
Keremüñ ile olmada dilşād

2 Bende-i ḫāliṣ olduġuçün ol
Ḳulluḳ ister o istemez āzād

18
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ezelī gāhī selāmuñ gelür idi cānā
Yine kesdün güzelüm şimdi selāmı bizden

2 Böyle hercāyīliġi doġrısı bu sulṭānum
Hele ber-vechile ummaz idi **Şehrī** sizden

19
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Nevrestedür o nāzlı civānum küçücükdür
Āzār idemem ben anı cānum küçücükdür

2 Gülzār-ı maḥabbetde yetişmiş o ḳadd-i nāz
Şehrī daḫi o täze fidānum küçücükdür

20[430]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İder uşşāḳına nāzile o dildār nisbet
Bilemem ki ne ider cevrile her-bār nisbet

2 Ḥāṣılı gizlice hem ḫāne-i aġyāra gidüp
Şehriyā bizlere her demde ider yār nisbet

21[431]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Güzelüm cevrine ẕerrece nihāyet yoḳ mı
Bu cefālar a begüm yanına ḳalur mı ola

2 Sen daḫi ṣoñra peşīmān olursın elbet
Bu meṡeldür ki kişi eyledügin cümle bula

[430] Der-kenār: Vr. 178b.
[431] Der-kenār: Vr. 178b.

22[432]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Eyledüm ġonca-dehen bir gül-i ruḫsāra heves
O gül-rūyı görüp itdüm o gülzāra heves

2 Hevesüm düşdi görüp seyr-i ḫaṭṭ-ı cānānı
Ḳıldum ārzūyla hemān seyr-i çemenzāra heves

23

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Sitānbūl şehrini terk idemem ben iḫtiyārumla
Kişi devlet bulur lā-büd ḳarār eylerse devletde

2 Kederden ġayrı ḥāṣıl yoḳ cihānı cümle geşt itdüñ /179a/
Nedür taḥṣī[l]üñ ey **Şehrī** senüñ encām-ı ġurbetde

24

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Kerem ḳıl eyleme baña cefā efendicegüm
Bu **Şehriyā** saña eyler recā efendicegüm

2 Raḳīb sözi ile itme bendeñi āzār
Niyāzum eyle ḳabūl bī-vefā efendicegüm

[432] Der-kenār: Vr. 178b.

25
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Meclisde ṣürāḥī ne didi sāġara bilmem
O boşboġazın ġulġul idince ḳulaġa

2 Bu müşkil olup sāḳīden itdükde tefaḥḥuṣ
Didi ki su´āl eyleme söz düşdi ayaġa

26
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehrī** göndermiş o cānān baña şimdi mektūb
Anuñ inşāsı güzel her sözi ġāyet ile ḫūb

2 Ḥāṣılı ʿarż-ı maḥabbetle idüp ʿarż-ı ḫulūṣ
Eylemiş bizden o maḥbūb yine mektūb-ı maṭlūb

27
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ey rind-i cihān **Şehrīye** taʿn eyleme zinhār
Meyḫāne degül şimdi anuñ ġayrı duraġı

2 Ḫumlar ile hep şīşe-i ṣahbā senüñ olsun
Çoḳdan berü o meykededen çekdi ayaġı /179b/

28[433]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dünki gün yārile tenhāca bizi seyrānda
Göricek cümle ʿadūnuñ cigeri ḫūn olmış

2 Maḫfice itdügümüz **Şehrī** ṣafāyı işidüp
Bu kederile olaruñ ḳalbleri maḥzūn olmış

29[434]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O yārüñ intiẓārı ile **Şehrī** ḫaste-ḥāl oldum
Gelüp yannuma bir kez ṣormadı ol nev-civān ḥālüm

2 Nice ben itmedüm aḥbābuma şekvā o şūḫumdan
Mürüvvet itmez ʿuşşāḳa teraḥḥumsüzdür ol ẓālim

30[435]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bir çerāġ yaḳmış iken āteş-i ruḫsāruñla
Söndürüp şimdi çerāġını didüñ ya ne gerek

2 Duymaduñ mı ki cihānda bu meṣeldür dinülür
Kişi yaḳduġı çerāġ üstüne pervāne gerek

---

[433] Der-kenār: Vr. 179a.
[434] Der-kenār: Vr. 179a.
[435] Der-kenār: Vr. 179a.

31[436]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Doġrama buçaġla mānend-i duḫān bu sīnemi
Dūd-ı āhum göklere çıḳmada bī-ḥadd [ü] bī-ḥesāb

2 Buġçeni gördüm begendüm göbegin ġāyet güzel
Yā sana ne virelüm vir bizlere şāfī cevāb

32[437]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ṣıdḳ [u] iḫlāṣile olup dā´im
Ẕerre deñlü cihānda ġam çekme

2 Şehriyā keremile luṭf ile
Tañrı mesrūr ider elem çekme

33
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şehriyā ʿışḳile Mecnūn'a miṣāldür şimdi
Dāsitān oldı o ʿışḳile bütün cānāna

2 Ṣorma ey Leylīveşüm Ḳays'a ṣaḳın benden ṣor
Ḥāl-i ʿışḳı ne bilür kūhda gezen dīvāne

[436] Der-kenār: Vr. 179a.
[437] Der-kenār: Vr. 179a.

34

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Luṭfile bendeñe bir būse kerem ḳıl cānā
Bu sürūr bu neşāṭ bu feraḥ eyyāmda

2 Şāh-ı ḥüsn olana ḳānūn ezelden **Şehrī**
İder üftādesine būse ʿaṭā bayrāmda

35

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yürüyüp leşker-i ġam ḥışn-ı derūna **Şehrī**
Öyle maḥṣūr ki tesḫīre ḳarībdür bu tenüm

2 Yetiş imdādına ey ceyş-i neşāṭ luṭf eyle
Dögmede ṭop-ı elem ḳalʿa miṣāli bedenüm

36

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bu **Şehrī** bendeñüz nice kerem görüp efendümden
Boġazına deḳ oldı ġarḳ-ı luṭf aġyār [u] düşmānum

2 Ṣafāyla ṣarılurdı aña bir nāfe-i kürk virseñ
Dir idi ki şükr ki eyledi iḥṣān sulṭānum

37[438]
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Virseler o cānānı baña cānuma minnet
Şevḳile iderdüm ben o sulṭānuma minnet

2 Dāmānına rūyumı sürüp cān [u] göñülden
Eyler idüm ol āfet-i devrānuma minnet

38[439]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gözlerüm yollarını rūz-be-şeb sulṭānum
Gözedüp ḫaber ṣıḥḥatini eyler maṭlūb

2 Şehriyā bendenüñ idüp bu recāsın maḳbūl
Ḫāṭırını gözedüp gāhīce gönder mektūb

39[440]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Şehriyā bendeñe cānā ne içün incindüñ
Ġālibā söyledügi söz size gelmiş gibi güç

2 O cevāblardan anuñ ḳaṣdını añlasa idüñ
Bulamazduñ sen efendüm aña bir ẕerrece ṣuç

[438] Der: kenār: Vr. 179b.
[439] Der: kenār: Vr. 179b.
[440] Der: kenār: Vr. 179b.

40[441]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 **Şehriyā** ḳurtılamaz bay u gedā
Elem-i ḳayd-ı meʿāşla ġam-ı dünyādan[442]

2 Kişi abdāl daḫi olurise
Geçemez loḳma ile ḥırḳādan

41[443]
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bu şeh-süvār ṭabʿuma kesb-i ṣafā içün
Dil ārzūda oldı Midillü ṣafāsına

2 Bir dilce eyledi zīr ü zeber beni
Ben uġradum efendi Midillü ḳażāsına

42
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 **Şehriyā** ʿabd-i ḳadīmüñden dirīġ eylemeyüp /180a/
Bendeñe keremüñ ile eyledün luṭf-ı hezār

2 Aña bir at itdüñ iḥsān neylesün bī-çārenüñ
Ola maʿlūm raḫtı yoḳdur olmaġa aña süvār

---

[441] Der: kenār: Vr. 179b.
[442] Mısrada vezin hatası vardır.
[443] Der: kenār: Vr. 179b.

43
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Binüp sulṭānumile **Şehrī** bir zevraḳa tenhāca
Ṣafā itmek içün gezüp araduḳ cāy-ı maʿhūda

2 Bütün geşt [ü] güzār idüp dolaşduḳ sāḥil-i baḥrı
Mekān-ı maḥżdur deyü ḳarār virdük Göksu'da

44
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṭāhir eşʿārına taḥsīn idüp rind-i cihān
Didiler medḥ [ü] sitāyişe sezādur bu ġazel

2 Āferīn tabʿına ey şāʿir-i pākīze-edā
Ḥüsnile ḥulḳ saña virmiş o Ḫallāḳ-ı ezel

45
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yine bir Leylī-i cemāle göñül oldı meftūn
Aldı ʿaḳlumı benüm eyledi āḫir Mecnūn

2 Nice olmayayum anı göricek dīvāne
Olalı ʿışḳına düş artmadadur bende ḫūn

46[444]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḫaber alduḳ bugün aġyārile maḫfîce gidüp

İtmiş ol şūḫ-ı cihāñum yine tenḥāca ṣafā

2 Ne revādur o cefā-pîşeye böyle **Şehrī**

Bī-ḫaber ẕevḳe gidüp eyleye yārān fedā

47[445]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Gel bezmüme ey āfet-i cānum kerem eyle

Āmāde buyur meclisimüz defʿ-i ġam eyle

2 Al sāġar destine ṣafālarla efendüm

Hem ḫāne-i **Şehrīye** gelüp gizli dem eyle

48[446]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyāya** güzelüm ẕerrece raḥm itmezsüñ

Söz açup baḥṣ-i maḥabbetden idersüñ yine lāf

2 Ḳalmadı cevr [ü] cefānı çekicek dermānum

Ne zamān raḥm ideceksüñ baña ey bī-inṣāf

[444] Der-kenār: Vr. 180a.

[445] Der-kenār: Vr. 180a.

[446] Der-kenār: Vr. 180a.

49

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṭutuşup yanmadadur āteş-i ʿışḳile derūn
Tütünüm göge çıḳar z̲erre söyünmez nārum

2 **Şehriyā** şemʿ-i ruḫını göricek ol yāruñ /180b/
Bī-ḳarār ben daḫi pervāne miş̲āli yanarum

50

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Naḳd-i cān virdüm o kālā-yı viṣāl-i yāre
Ben virirüm o ḳumāş saña el virmez dir

2 Ṣarılup ayaġına **Şehrī** niyāzile didüm
Luṭf it el virmezse yine efendüm sen vir

51

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Vaʿd-i teşrīfini duyduḳda efendüm **Şehrī**
O sürūrile hemān-dem ele aldı ḫāme

2 Tīzce gel yollara baḳdırma kerem ḳıl cānā
İntiżāruñ ile tevaḳḳuf idemez aḫş̲āma

52
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O cānānum yine bezmine idüp bizleri daʿvet
Dimiş ki **Şehriyā** gelsün ṣafāmuz idelüm icrā

2 Sürūrile varup pāyına anuñ süricek yüzler
Aña ḥāl-i dilümi cümleten hep eyledüm inhā

53
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 ʿAdū görince o dildārumı didi ki baña
Ḳapılduġına göre doġrısı o yāre deger

2 Niçe düşürdüñ o āhūyı dāme ey **Şehrī**
Bu ṣayda söz diyemem ḥaḳ bu ki şikāra deger /181a/

54[447]
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Buyur ʿizz ü ṣaʿādetle otur ẕevḳ [ü] ṣafā eyle
Ḳuṣūrına naẓar eyleme luṭf eyle bu dükkānuñ

2 Küşāde-bāb her dem tekke-i Selmān-ı Pāk'dur bu
Yiri var başımuz üzre gelen aḥbāb [u] yārānuñ

[447] Der-kenār: Vr. 180b.

55[448]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Rūzigār eyledi bu mülk-i derūnumı vīrān
Ne revā böylece vīrān ḳıla ey ʿālī-cenāb

2 Himmetüñle yapılup bu daḫi olsun maʿmūr
Yigirmi beş ḳışla yapıldı bu derūn ḳaldı ḫarāb

56

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyā** ḥāl-i dilini hele ol cānāna
Ṣaḳınup söyleme sen keyfiyetile zinhār

2 Öyle tīz-fehm olur ḥāṣılı bilmez ṣanma
Baḳışından bilür üftādesini her dildār

57

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ḥāl-i dil-i ʿuşşāḳı işit ey şeh-nāzum
Pek diñle uṣūlile deyinmem bu cefāya

2 Gūş eyle bu **Şehrī** ḳulınuñ nāle vü zāruñ
Her demde ḳulaḳ urma ṣaḳın nāy u nevāya

[448] Der-kenār: Vr. 180b.

58
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Dün gice o yār itdi bize ṣoḥbet-i ḥelvā
Pek ṭatlı idi ṣoḥbet-i cānāna baḳılmaz

2 Ḥelvā ṭopını gezdürür iken didi dildār
Şehrīye virin ṭopı o bir ṭopla yıḳılmaz

59
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Oḳuyup **Şehrī** ezelden o kitāb-ı ʿışḳı
Ḥarf-be-ḥarf ben anı ezberlemiş iken niceden

2 Mekteb-i ʿışḳda nevreste civānuñ birisi
Beni eṭfāl gibi başlatdı oḳudur heceden

60[449]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Şāh-ı iḳlīm-i ḥüsn bir yāre meftūn oldı dil
Tāc-ı devlet-i pādişāh ḥüsnimüñ başındadur

2 İsmini irād itmem ḫavfden bir kimseye
Sevdigüm ʿālemde **Şehrī** on sekiz yaşındadur

[449] Der-kenār: Vr. 181a.

61[450]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yārī vü yāver olur ise eger ki baḫtum
Terk-i vaṭan bu derūnuma her ān itdi gezer

2 Serserī ʿālem ḫayretde ḳalup ḫayret ile
O aġyār rūz [u] leyāl ḳarye-i yārinde gezer

62[451]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Āsafā bir ḫāliṣ kemterüñdür **Şehriyā**
Çākerüñdür nice itdüñ aña inʿām-ı kesīr

2 Sen efendümsin beni iḫsānile ḳılduñ esīr
Eylemem ümmīd-i āzād ey kerem-kān-ı vezīr

63[452]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ol keştī-i nāza binicek ḳullanamazsuñ
Ki baş urur gāhīce kıça forsası yoḳdur

2 Berḳ yekeyi almaz dümen olṭaya çıḳmaz
Gelmez o kenāra bocalar ortası yoḳdur

---

[450] Der-kenār: Vr. 181a.
[451] Der-kenār: Vr. 181a.
[452] Der-kenār: Vr. 181a.

64[453]
Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün

1 Ṣıdḳ [u] iḫlāṣla bu **Şehrī** ḳuluñ
Ey Ḫudāyā saña recāda ola

2 Ḫayra lāyıḳ degül aça destüñ
Dem-be-dem ki saña küşāde ola

65
Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün
(Fāʿ ilātün) (Faʿ lün)

1 **Şehriyā** ḫ̆ābda iken bu gice nāzile gelüp /181b/
Ḳoynuma girdi o körpe ḳuzı tenhāca benüm

2 Didüm ey ḳuzı süriden ne zamān ayrılduñ
Didi ḳoç ḳaçmadur ṣorma hele ḳoç bedenüm

66
Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilātün Feʿ ilün
(Fāʿ ilātün) (Faʿ lün)

1 Sevdigüm eyleyemem ġurbet ili cāy-ı ḳarār
Baña olmaz hele bir vechile ġurbet bāḳī

2 **Şehrī** eyleme dūr bendeligüñden cānā
Ṣaġ isen gelürsem yine o ḫidmet bāḳī

[453] Der-kenār: Vr. 181a.

67
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḳapılduġını o cānāne **Şehriyā** duyıcaḳ
Bu güne bir ġazeli ḳıldı der-ʿaḳab imlā

2 Ḫayālini o perīnüñ tefekkür eyler iken
Size bu nev-ġazelüm ḥasb-i hāl olur gūyā

68
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Luṭf ḳıl bād-ı ṣabā eyle dildāra selām
Ḥālümi ḥasretle ʿarż idüp it yāre selām

2 Ḫāṭırumını ṣorup gelmedi bir aḫbārı
Gönderür durmaz o **Şehrī** aña her bāre selām

69
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyā** ṭıflveşüm seyr-i çemenzāra çıkup
Nāzile ṣalınaraḳ gezdi o cümle çemeni

2 Bağlamış başına ḳırmızı fes üzre çember /182a/
Beni ḥayretde ḳodı bağladuġı ol yemenī

70

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bu felek eyledi bizleri begüm çoḳ teʾdīb
Kerem it cevrüñile eyleme teʾdīb cānā

2 Ṭāḳatüm ḳalmadı çekmege cefā vü cevri
Şehriyā cürminüñ ʿavfını ider size recā

71

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyā** görmek olaydı felege dirdüm hele
ʿAbd ü memlūk mı idindin ben senüñ māluñ mıyum

2 Nice dek yükledürsin ġam yüküni cevrile
Beni mi gördi gözüñ yoḫsa ḥammāluñ mıyum

72

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O şemʿ-i rūyunuñ pervānesidür bu göñül yārüñ
Yanup yaḳılduġum ʿışḳ oduna o dilrübā bilmez

2 Teraḥḥumsuz ne bir şūḫa oldum **Şehrī**-i efgende
Mürüvvet eylemez üftādegānına recā bilmez

73
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Gözimüñ yaşın aḳıtma güzelüm gel bezme
Gözedüp dīdelerüm rūz-be-şeb yola baḳar

2 **Şehriyā** dönmez o sözden ṣor ne dir her dem
Bu meṣeldür ki ṣu aḳduġı yere yine aḳar /182b/

74[454]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 O şeh-i ḥüsnimüñ hep rind-i cihān bendesidür
Rām olup emrüñe hem ʿāşıḳ-ı efgendesidür

2 Nādir-i ʿasr [u] zamān **Şehrī** budur doġrıca söz
Şimdi ḫūbān-ı zamānda ḳamunuñ rindesidür

75[455]
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ṭāʿāta ṣarf-ı ṣaʿy gör evḳāt **Şehriyā**
Bay [ü] gedā ḫulūṣile Ḥaḳḳ'a recādadur

2 Maḫlūḳdan kerem umaraḳ açma destini
Çünki Cenāb-ı Ḫālıḳ'a destüñ küşādedür

[454] Der-kenār: Vr. 182a.
[455] Der-kenār: Vr. 182a.

76[456]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣādıḳum vaʿde-i vaṣl eyledi meclisde bugün
Şehrīye vaʿdeye ḫulf itmek aña lāyıḳ mı

2 Diyemem ʿahdine durmaz beni ḥayretde ḳodı
ʿAcabā ismi gibi ḳul daḫi ṣādıḳ mı

77

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Gelür geçer o perī ʿāşıḳa selām virmez
Fütādegān o dil-cūyı nice rām idecek

2 O şūḫ böyle ḳalur ise **Şehrī** ʿālemde
Gelince rūyına ḫaṭ bulamaz selām viricek

78

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Vāʿiẓ güzeli sevme deyü menʿ ider ammā
Kendü ne içün vazgelemez tāze nigārdan

2 Dildārumı görse idi inṣāf idüp elbet
Nuṭḳ itmez idi **Şehrīye** geç deyü o yārdan

---

[456] Der-kenār: Vr. 182a.

79

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Niceden bezmimüze gelmedi ol cānānum
Bizi ferdāya ṣalup ʿahdi ferāmūş ne revā

2 Gözlerüm aġrıdı ḳan aġlamadan ḥaṣret ile
Şehriyāya keremi oldı o yāruñ tūtiyā

80

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳaṣduñ ʿālemde o āvāreyi ṣayd ise eger
Dām ḳurup dāne döküp ẕerrece gitme uzaġa

2 **Şehriyā** dāne telāşında olursa bir murġ
Kendü ayaġile düşer o lā-büd tuzaġa

81

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Lebüñ virdi dehānuma o yār peymāneden ṣoñra /183a/
Anı medḥ eylerüm her demde ol iḥsāneden ṣoñra

2 Binā-yı ḫāṭırumı yapdı o cānān luṭfla şimdi
Bu dil mülkini maʿmūr eyledi ammāneden ṣoñra

82

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳāpun-zāde beni aldatdı
Şehrī aldanma degül ḳāʿideden

2 Girdigi ḳapudan ol çıḳsun da
Geçerüm ben olıcaḳ fā´ideden

83

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Naḳl itdi ʿāşıḳuñ biri yārdan ḥikāyeti
Zārılıḳ ile ḳıldı felekden şikāyeti

2 Didüm aña ki luṭf idüp incinme sen ṣaḳın
Maḥbūbuñ ʿāşıḳına cefā eski ʿādeti

84

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İşte ʿīd geldi daḫi var mı bahāneñ cānā
Şehrīye itmesüñ vaʿde-i būse-i keremi

2 Şeh-i ḥüsnüm bu sürūr vaḳt-i ʿaṭā eyyāmı
Eyle bu bendeni luṭfuñ ile şād [u] ḫurremi

85[457]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ḳubbe-i lāciverd çarḫ içre
Rūz [u] şeb gördigin o şems [ü] ḳamer

2 Peyrev-i çarḫuñ iki cevānibdür
Birin aḫşām ḳaçar birin seḥer

86[458]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Görinen bu felekde dehr içre
Bildüñiz mi nedür bu şems [ü] ḳamer

2 İki altun şemʿ dāndur ki
Biri aḫşām yanar birisi seḥer

87[459]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Gel gülzār-ı āsumān içre
Bildüñiz mi nedür bu şems ü ḳamer

2 Bu felekde ol iki ġonca dürer
Biri şeb açulur birisi seḥer

[457] Der-kenār: Vr. 183a.
[458] Der-kenār: Vr. 183a.
[459] Der-kenār: Vr. 183a.

88

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Pek ḳızarmış hele şeftālū rūyuñ cānā
Ṭamāʿ-ı ḫāmla ṣunmadum elümi bir dem

2 Ḳalmadı ẕerre ḳadar ṣabr u ḳarārum şimdi /183b/
Maḳṣadum budur efendüm ṣulu şeftālū derüm

89

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Çünki maʿmūr idemezsüñ bu derūn mülketini
Bī-sebeb senüñ sitemle ne ḫarāb eylersüñ

2 Şeh-i ḥüsn olan ider ʿadlile mülküñ ābād
Sense mülkini ḫarābāta şitāb eylersüñ

90

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bilmez üftāde seni şimdi o cānān şimdi
Duramaz ʿāşıḳ-ı bī-çāre yine anı arar

2 Ḫaṭṭı bir kerre anuñ rūyına gelsün ṣabr it
Aramasın anı o kendüsi yārān arar

91
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ṣayda cānāneyi minnet çekme
Varsa **Şehrī** elinde hele zer maḥbūb[460]

2 Bī-tekellüf o gelür ḫānene her dem tenhā
Girer altına ṭalebsüz o zamānda maṭlūb

92
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Maraż-ı ʿaynla aġlatdı felek nice zamān
Sen de aġlatma beni luṭfile ḫandān eyle

2 **Şehriyā** geldi umar şimdicek iḥsānından
Tūtiyā-yı kereminden bize iḥsān eyle /184a/

93
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 **Şehrīnüñ** ardına her dem düşme
Ayrıl aġyār benüm yanumdan

2 Saña doġrıca cevābum budur
Geçemem ben hele cānānumdan

[460] Beyitte vezin hatası vardır.

94
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Eyledüm tenhāca daʿvet bezme cānān bugün
Umarum ki **Şehriyā** gelür o dil-cū yanuma

2 Maḫfice anuñ ile ẕevḳ [ü] ṣafālar eylemek
Bezme geldükde benüm minnet degül mi cānuma

95
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Sevdüm seveli seni a sulṭānum efendüm
Bir kez baña luṭf eylemedüñ cānum efendüm

2 Cevrile cefā itmedesin **Şehrīye** her dem
Güş eyle biraz hele efgānum efendüm

96
Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Niyāzile hele aḥbābdan recā iderüm
Olan ḳuṣūruma baḳma **Şehrī** yārānum

2 Degül ʿarż-ı hüner ʿarż eylemek eṣerdür bu
Ḳuṣūrı ile ḳābul eyle bunı sulṭānum

97[461]

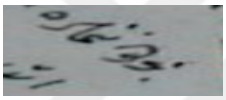
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Faṣl-ı dey gitdi begüm geldi bahār eyyāmı
Ḥamdü li'llāh ki irişdük yine biz nev-rūza

2 **Şehriyā** daʿvet ider şevḳile sulṭānımuzı
Kerem [ü] luṭfile teşrīf buyuruñ Sīroz'a

98[462]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 efendüm ʿālemi mesrūr idüp
İtdin inʿāmuñ ile bay ü gedāyı şādımān

2 Ben ḳuluñ ḳalmadum bu eyyāmda mesrūr olmaduḳ
Beni de mesrūr ḳıl ey Āsāf-ı devr-i zamān

99[463]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Rām olup maḥbūblar üftādeye luṭf itdiler
Bī-teraḥḥumsın beni luṭfuñla memnūn itmedün

2 Böyle eyyām-ı sürūrda bendeñi maḥzūn idüp
İltifātuñla begüm luṭfuña maḳrūn itmedün

---

[461] Der-kenār: Vr. 184a.
[462] Der-kenār: Vr. 184a.
[463] Der-kenār: Vr. 184a.

100
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Cevr-i yārile **Şehriyā** şimdi /184b/
ʿAzm-i seferile terk-i yār itdüm

2 Vaṭanumı bıraġup āḫi-i kār
Ġurbet ili ben iḫtiyār itdüm

101
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Terkedüp bizleri ġayrılarile yār olmış
Doġrısı bu ki benüm ʿaḳluma göre tīzce

2 **Şehriyā** ummadı senden bunu cānā diyicek
Didi bilmez misiñüz gül-i cedīd yek geze

102
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Niçün bīgāne olduñ söyle gel ey bī-vefā meşreb
Ezel **Şehrī** görince ideridüñ āşinālıḳlar

2 Niye şimdi ḳaçarsın ʿāşıḳ-ı üftādeden cānā
Nedür böyle teraḥḥumsuzluk ile bī-vefālıḳlar

103
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Cānān ġażab ile binicek keştī-i nāza
Çekdürdügi beyhūde kürek ḫaylī emekdür

2 Olṭayla maḥabbet deñizin gezdi çoḳ eyyām
Şehrī işimüz şimdi o deryāda kürekdür

104
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Yine bir şūḫ-ı cefā-cū ile yārān oldum
Olup ʿışḳına giriftār aña ḫayrān oldum

2 Başladı cevrile nāz eylemege o dil-cū /185a/
Şehrī üftādesi olduġuma peşīmān oldum

105
Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 ʿĀdeti şehrimüzüñ böylecedür ʿuşşāḳa
ʿĪdde dilber olan būse iderler iʿṭā

2 Resm-i ʿādīyi bozup būse eyleme dirīġ
Eski şehre yiñi ʿādet ḳoma sen de cānā

106
Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

1 **Şehriyā** bendeñi dilşād idüp sulṭānum
Eyledüñ doġrısı budur ki ḥuḳūḳ icrā

2 Sen beni şimdicek eyledüñ efendüm mesrūr
Seni de eyleye mesrūr dü cihānda Mevlā

107
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey cefākārum kerem ḳıl bizi āzār eyleme
Böyle beyhūde ʿitābuñ ile bīzār eyleme

2 **Şehriyā** bendeñe luṭf eyle sulṭānum
Bī-sebeb cevr [ü] sitemüñ aña her-bār eyleme

108
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 **Şehriyā** benden olup şevḳle ey şūḫ-ı cihān
Ḫidmet eylerken efendime o bī-çāre pençeden

2 Āsitānından anı eyleme dūr sulṭānum
Ḳapudan ḳovarsın sen yine düşer bacadan /185b/

109[464]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳaṣdile çalḳama ey ḳahveci şūḫı luṭf it
Ḫāṭır-ı ʿāşıḳı bir ḳahvecik ile ṣorı vir

2 Nice bir bun yerine ḳorsın a dil-cū bizi sen
Bulanıḳ virme bize ḳahveyi cānā durı vir

110[465]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Havālar muʿtedil olmasa hergiz
Baḥirde eksik olmaz dalġalıḳlar

2 Yalı uşaġıdur gelmez kenāra
Ḳaçar ṣayyāddan elbet balıḳlar

111[466]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 Bugün ol şāh-ı ḥüsnüm bezm-i meyde
İdüp būse ʿaṭā virdi cevābı

2 Oluñ āgāh size emrüm budur ki
Ṣaḳın posasuz içmeñ şarābı

---

[464] Der-kenār: Vr. 185a.
[465] Der-kenār: Vr. 185a.
[466] Der-kenār: Vr. 185a.

112
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Luṭf eyle begüm ʿahdile peymānı unutma
Bezmimüze gel vaʿde-i pinhānı unutma

2 Çıḳarma göñlünden beni ey şūḫ-ı cihāñum
Yād eyle gehī **Şehrī**-i nālānı unutma

MUḲAṬṬAʿĀT-I DİGER

1

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 İtme üftādelere cevr [ü] cefā luṭf eyle
Bī-vech itdügüñ āzārına ġāyet yoḳ mı

2 İki gögsine ḳoy da hele bir inṣāf it
Dem-be-dem cevr ü sitem bir de ʿināyet yoḳ mı

2

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ger ḳuṣūrum varise ʿafv buyur sulṭānum
Ḳul ḫaṭāsuz mı olur ey kerem-kān [u] seḫā

2 **Şehriyā** bende lāyıḳ olan el-ḥaḳ budur
Geç günāhından anuñ eyle ʿināyetle ʿaṭā

3

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 ʿĪd ola böyle sürūr ola da lāyıḳ mı begüm
Bizi maḥzūn ḳomaḳ cevr [ü] elemle ne revā

2 **Şehriyā** geldi umar luṭfile iḥsānuñdan
Lāyıḳ-ı şān [u] şerīfüñ ne ise eyle ʿaṭā /186a/

4

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ey cefā-pīşe kerem eyle buyur ḫānemüze
Çoḳ zamāndur gözedür **Şehrī**-i bī-çāre seni

2 Bezme gel maḫfīce hem-bezm olup ülfet idelüm
İntiẓāruñ ile luṭf eyleyüp aġlatma beni

5

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Maḥrem-i rāz idi bizümle ezelden ol yār
Maḥremi oldı anuñ şimdi o kāfir aġyār

2 **Şehriyā** ḥaḳ bu ki bir söz dimedüm incinicek
Ne içün bezme gelince beni eyler āzār

6

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehrīnüñ** ʿışḳuñ ile ḥāli diger-gūn oldı
Eyler üftādeligini saña cānā inhā

2 Ḳalmadı cevr [ü] cefānı çekicek dermānı
Rāzını naḳl [u] beyān eyleyüp itmez iḫfā

7
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Raḳḳāṣ gelicek bezmimüze nāzile oynar
Aldar bizi o vaʿde-i incāzile oynar

2 Destinde iki şīşe-i mey bir de serinde
Şehrī o neşāṭ-āver olup şāẕile oynar

8[467]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bezme bir kerre n'olur bendeñi daʿvet itseñ
Ne ḳaçarsın a begüm ben gibi bir ednādan

2 Eyle ḳonuḳlığına **Şehrīyi** luṭf ile ḳabūl
Olur sevdicegüm hem bir iki loḳmadan

9[468]
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Öyle maḳbūl muʿteber zeytūn kim Midillu'da
Kendiler yaġa yaṭur hem ṭuzlayup zeytūnlaruñ

2 Yaġınuñ bir ḳatresin bir kimse virmez kimseye
Görmedüm bir kimsenüñ bir dāne-i zeytūnlaruñ

[467] Der-kenār: Vr. 186a.
[468] Der-kenār: Vr. 186a.

10
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bī-sebeb keştī-i cevrine ḳoyup bendeñüzi /186b/
Böyle miḥnetde revā mı ḳalalum sulṭānum

2 Cürmimüz varsa daḫi ʿafv idüp eyle ıṭlāḳ
Ḳalmadı ġayrı küregi çekicek dermānum

11
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Dām-ı zülfile gönül murġını ṣayd itdi yine
Kırdı ebābil perüm işkence ile bir şehbāz

2 Dimedi ḳanadı olursa şikest bir murġuñ
Nice mümkindür ide bir daḫi ol ḳuş pervāz

12
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳahveci şūḫına ibrām itme ḳahve vir deyü
Gönli olınca o ibrām istemez ḳalḳar virür

2 Durı virmez **Şehriyā** bun yerine ḳoyup bizi
Ḳahveyi bulandurup ḳaṣdile o çalḳar virür

13
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bir zamānda maḥrem-i rāzı iken cānānenüñ
Ülfetini kesdi bizden şimdicek o bī-vefā

2 **Şehriyā** bilmem neden incindi bu üftādeye
Şimdi biz bīgāneyüz bīgānelerdür āşinā

14
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yine bir şūḫuñ oldum ʿāşıḳ-ı üftādesi **Şehrī**
Güzellikde hele efzūn-ı nādirdür bu şehr içre

2 Ḫayālümden o dil-cū rūz [u] şeb bir laḫẓa ayrılmaz /187a/
Naẓar itmem nice maḥbūb görsem hele dehr içre

15
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Ḳoşıda keştī-yi sulṭān-ı cihānı **Şehrī**
Geçerüz deyü ümīdle kim ider fikr ü ḫayāl

2 Emirden düşse de anuñ nice varur ṣuyına
Hele geçicek anı aḳluma göre emr-i muḥāl

16
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 **Şehriyā** tekkede devrānı temāşāda iken
Ḳuzu gibi sürisile nice ḫūbān geldi

2 Ṣūfiler bir süri körpe ḳuzıları göricek
Ṣandılar ol ḳuzılar tekkeye ḳurbān geldi

17
Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 ʿİnāyet [ü] keremüñ ile ʿafv-ı cürmüm içün
Bu muḫtaṣarca varaḳ-pāremüz degül çü dirāz

2 Ne deñlü zaḥmet ise ʿarż-ı ḥālüme naẓar it
Bu **Şehriyā** ider efendüme hezār niyāz

18[469]
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bir kimselere eylemezüz rāzımuz ʿayān
Vardur derūnumuzda bizüm nice rāzımuz

2 **Şehrī** ḫulūṣ-i tāmla recā eylerüz her ān
Geçer bizüm o Ḫālıḳ'a elbet niyāzımuz

[469] Der-kenār: Vr. 187a.

19[470]
Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 ʿAzm idüp seyr-i çemenzār-ı Dāvud Paşa'ya
Elem-i defʿ-i ġam itmege gezersin tenhā

2 Anda aġyārile dildār görince **Şehrī**
Oldı zindān başuma sāḥa-i Dāvud Paşa

20[471]
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Egriler hergiz alamaz menzil
Dime ṭoġrı olana raġbet yoḳ

2 Egrilik ile ḳaldı yay girüde
Ṭoġrıluḳ ile aldı menzilüñ oḳ

21[472]
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1 Bism'ile ele ḫāme alup itdüm taḥrīr
Vire bu defterüñ itmāmına Allāh tevfīḳ

2 Hem muṭābıḳ ola ḳānūna muvāfıḳ şerʿa
Çekme ġam Ḥaḳ ide her dem saña tevfīḳ-i refīḳ

---

[470] Der-kenār: Vr. 187a.
[471] Der-kenār: Vr. 187a.
[472] Der-kenār: Vr. 187a.

22
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Giderken zevraḳile fırṭınaya uġrayup **Şehrī**
Ḳażayla yine bir ḳaç levendī şūḫına çaṭdum

2 Felekde rūzigārımuz müsāʿid olmayıcaḳ çün
Leb-i deryāda bir limāna girüp sente baş yatdum /187b

23
Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ẕerre yoḳ kevkeb-i baḫtumda nuḥūsetden eṣer
Diyemem kimseye **Şehrī** kereme muḥtācum

2 Bir kemāl ehli bulup tāliʿümi yoḳlatdum
Baḳıcaḳ didi güzel geldi bu istiḫrācum

24
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

1 **Şehrīyi** eyledüñ bu dem mesrūr
Seni de pür-sürūr ide Kerīm

2 Kīseñüze ʿināyet ile vire
Berekāt-ı Ḫalīl-i İbrāhīm

25

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ẕerre inṣāf [u] kerem yoḳ mı efendüm sende
Raḥma gel luṭfile üftāde-i ʿışḳı ḳayıra

2 Ben o belden geçemem ṣalma beni kūh-ı ġama
Ṣarpa uġratma begüm **Şehrīyi** çekme bayıra

FĪ'L-EBYĀT

1

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ellere ṣaḳın bulma hele ẕerre bahāne
Hep çekdücecegi her kişinüñ kesb-i yedidür

2

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

İder ʿuşşāḳına cānāneler āzār beyhūde
Teraḥḥum merḥamet şefḳat mürüvvet eylemez ẕerre

3

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Defterī-zādeye vaṣlı içün itdüm ʿarż-ı ḥāl /188a/
Der-kenār olınca bir ṣūret ile telḫīṣ ider

4

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Keştī-i nāzı anuñ iskelede āmāde
Çekdürür küregi ʿuşşāḳa ḳayıḳçı-zāde

5

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Göñül tīmārınuñ virdüm saña ḳaṣr-ı yedden cānā
Buyr it dīvān-ı ʿışḳa ṣoñra taḥvīl al berāt itdür

6

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ṭatlı sözler ile aldatdı beni dildāde
Bir ʿasel çaldı yine aġzına balcı-zāde

7

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ṭutuşdı bir ḳuloġlınuñ bu göñlüm nār-ı ʿışḳile
Ocaḳdan çıḳduġuñ görüp o yaluñ yüzlü dildārı

8

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Burma ṣarmaık yetişir çıḳ ḳapuya eyle ḫırām
Ey ḳuloġlı diyeler saña ḥaḳḳā beşesin

9

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bir süri ʿāşıḳı ḳoç başuñ içün aġlatma
Sürimüzle a ḳuzum biz saña ḳurbān olalum

10

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Kimse aḥkām ile itmez ʿamel dünyāda /188b/
Köhne taḳvime miṣāldür o müneccim-zāde

11

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Eyledi bende beni kendüsine āḫir kār
Yine bir şūḫ-ı cihān eyledi beni ʿabdi

12

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ġamzesi oḳlarına sīnemüzi ḳarşu ṭutup
Çillesüz bir güzelüñ ḳaşları yayuñ çekerüz

13

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Çekilmez çillesi yayı o Tātār beççenin hergiz
Cefā vü cevrile bu ḳaddümi bükdi kemān itdi

14

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Maḳām-ı ʿışḳda rāst naġme eyle ey şeh-nāzum
Uṣūlile düzen vir sāz-ı şevḳe meclis-i meyde

15

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḳaçırmış kāle-i vaṣlını gümrükden o cānānum
Girerse dīdebān-ı ʿışḳınuñ destine şişlerler

16

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Āteş-i ʿışḳı ile öyle ḳavurdu ki benüm
ʿArnavud-zāde bu cigerümi eyledi kebāb

17

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Öyle sermest yatur çizmecide tenhāda /189a/
Baña ökçe ider varsam o ḫaffāf-zāde

18

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ne ḳumāş olduġını bilürsin aṭlas-ı çarḫuñ
Yine felek baña o köhne kālāsını ʿarż eyler

19

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Olmadı murġ-ı göñül kākülden āzāde
Dil-i āvāremi ṣāyd itdi ḳuşçu-zāde

20

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Meclisde görüp rindānı çoḳ çekdi çevirdi
Bir daḫi ayaḳ baṣmadı rez-duḫteri bezme

21

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Keştī-i ten bir muḫālif bād ile
Düşdi bu girdāba bilmezlük ile

22

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Himmetüñ ile beni sāḳī ayaḳlandıra gör
Bu meṣeldür ki kişi düşdügi yerden ḳalḳar

23

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Çemene şāh bahār gelmeden muḳaddemce
Gelür çemeni ser-ā-pā ṣabā siler süpürür

24[473]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Urup endāzeyi aḳla ḳumāş-ı vaṣluñ ʿuşşāḳa
Anı ölçer biçer elbet o derzī şūḫı kim kesmez

[473] Der-kenār: Vr. 189a.

25[474]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḫırmen-i ṣabrumı hem bād-ı muḫālif ṭaġıdup
Rūzigār ḳoymadı cemʿiyyet-i ḫāṭırdan eṣer

26[475]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Uṣandırur seni cāndan nice cefālar ider
Ṣafāsı cevrine degmez zamāne dilberinüñ

27[476]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Baḥr-ı ʿışḳ içre semek ṣaydına ṭālib olana
Ẓurefā zümresi didi eyüdür aña ḳılıç

[474] Der-kenār: Vr. 189a.
[475] Der-kenār: Vr. 189a.
[476] Der-kenār: Vr. 189a.

28[477]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Fāş itme mācerāyı raḳīb deyü o yār
Bir būse oldı keremi ḥaḳḳā sükūt içün

29[478]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Āmāde eyle yārüñ içün ceb ṭabāncasın
Bir āteş ile meclise geldükde aña çak

30

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Hergiz çekilmez oldı o ḳaşı kemānımuz /189b/
Böldi o cevr [ü] çillesile miyānımuz

31

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Benüm atile bisāṭum ṣanur alur mı o şāh
Göze kesdürse bu piyādeyi virmez aña at

[477] Der-kenār: Vr. 189a.
[478] Der-kenār: Vr. 189a.

32

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Rızḳumı Ḥażret-i Ḥaḳ virüriken ʿālemde
Ḳula aḥvālümi ʿarż eyleyüp itmem minnet

33

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bī-sebeb cevr [ü] sitemile bu derūnum mülküñ
Yine sen yaḳduñ efendüm sen idersin maʿmūr

34

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Rez-duḫterinüñ düşme ṣaḳın ardına dā´imā
Sür git dimemişler anı gāhīce de gör geç

35

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Göricek dilberi ṣabrile ḳarārum ḳalmaz
Doġrı söz ḫāṣılı ben dilberi sevmem diyemem

36

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Esb-i nāzınla beni çignedüp itme pāmāl
Şeh-suvārum kerem it üstüme pek at sürme

37[479]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ḳal ṣaġ esen **Şehrī** ḳuluñ gitdi efendüm
Eyledi seni ṣıdḳlile Allāh'a emānet

38[480]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Dā´im bocalar ʿāşıḳ-ı şūrīdeyi görse
Ol şūḫ-ı cihānuñ bilürüz ortası yoḳdur

39[481]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Meykede düşkünüyem beni ayaḳlandıra gör
Bu meṣeldür ki kişi düşdügi yerden ḳalkar

[479] Der-kenār: Vr. 189b.
[480] Der-kenār: Vr. 189b.
[481] Der-kenār: Vr. 189b.

40

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Her zamān her dem su´āl eylersin aġyār baña /190a/
Üstine elzem midür cānān gördüm görmedüm

41

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Cā idüp ʿāşıḳa ṭop-ḫānede o dildāde
Falya virmiş yine aġyārla tobcu-zāde

42

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

ʿAḳl [u] fikrümi ḳoyup tabya o dildāde
Ḥaşladı revġan-ı cevrile pilāvcı-zāde

43

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Güci yitmez saña üftādelerüñ dünyāda
Naḳd-i cānum vireyüm saña āẕerger-zāde

44

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bize ḳara çalayum deyü gezer orṭada
Kendü ḳarasına baḳmaz mı ḳazancı-zāde

45

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Kemer-i vaṣlını aġyāra idüp āmāde
ʿĀşıḳı yine dolandırdı ḳuşaḳçı-zāde

46

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ṣurāḥīyi alup eline boş ḳoma lāf ise
Sözi ayaġa düşürme kerem ḳıl ey sāḳī

47[482]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ān mıdur şuʿle viren cübbe-i pākında didüm
Didi ol Rūm beçe şīve ile āndur yā

[482] Der-kenār: Vr. 190a.

48

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bezme geldükde raḳīb ġavġā ile idüp ṣavaş /190b/
Benüm ile yāriçün o geldi ḫançer ḫançere

49

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Kūh-ı miḥnetde keserken ṭaş Ferhād dir imiş
Bu meṯel dinür cihānda ḳalmasun ṭaş üzre ṭaş

50

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Keştī-i nāza binüp ʿāşıḳ-ı üftādelere
Nice bir çekdiriceksüñ küregi sulṭānum

51

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Sāʿati geldükde elbetde ḥuṣūl olur murād
Ḫaḳ Teʿālā bendesin ḥāşā ki maḥrūm itmez

52

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Girerse destimüze ḫāk-i pāy-ı cānāne
Anı bu çeşmimüze tūtiyā gibi çekerüz

53

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Baḥr-ı maḥabbet içre o ḳalyoncı şūḫınuñ
Yelken miṯāl beni o ḳaddi dürür seren

54

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Zen-perestden biri ḥāl-i zen ṣorınca didüm
Öyle aḥvāldār ehlini bulup andan ṣor

55

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥasret-i cānānile itdükçe āh /191a/
Bu dehānumdan çıḳar dūd-ı siyāh

56

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O cānān ile aġyāruñ görenler ülfetini dir
Kemālüñ bulıcaḳ bulur zevālüñ ehl-i istidrāc

57

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḥaḳḳımuz vardur ilkinde bizüm o yārüñ
Anı öksüzce deyü geçiremezsin yaḳadan

58

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Yemm-i ʿışḳ içre düzenle o balıḳçı güzeli
Oltaya gelürse ben ana yem ḳapdırmam

59

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Mey-fürūşa diyicek bādeye ṣu ḳatma yeter
Dir baña ben bilürüm bu ḳatı çoḳ ṣu götürür

60

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Biricik ādem diyemem hergiz aña tenhāda
Ḥaylī pişmiş çelebidür hele aşçı-zāde

61

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Bu gönlümi aldı yine ḳadd-i ḳıyāmet
O dilbere maḫṣūṣ o reftārile o ḳāmet

62

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Seyāḥat itdügin naḳlidicek didüm ki cānāna /191b/
Güzel tekmīl itmişsin hemān ancaḳ Yemen ḳalmış

63

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Hevā oldı müsāʿid sāḳīyā eyyāmdur şimdi
Getür ḳullanalum zevraḳ-ı ṣahbāyı neşāṭile

64

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yilerek geçdi raḳīb-i seg cānānı görüp
Hep görenler didiler boş itme menzil olmaz

65

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Esb-i nāzına süvār olsa eger cānāne
Atı oynaġı olur sāḥa-ı sīnem aña

66

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

ʿAlevlendürür ʿışḳum āteşüñ söndürmeyüp yārüm
Bu ḫāne-i dili yaḳmaḳ içün eyler her ān āteş

67

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Niçün ananuñ ḳoynını bıraḳdun ḳuzcaġum
Körpe ḳuzısın gezme ḳoçum böyle yābānda

68

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ocaḳdan çıḳma bir ḳuloğlına oldı göñül meftūn
O yaluñ yüzlinüñ āteşi beni yaḳdı yandırdı

69

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ne māh-rūyidi felekde o mihr-i ruḫsārum /192a/
O meh-cemāline itdi ḫusūf seḥāb-ı ḥaṭṭı

70

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Kederden ḥıfẓ itsün Ḥaḳ ḳamu aḥbāb [u] yārānı
Ṣafāda dā´im ola hep bu dükkāna gelen aḥbāb

71

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bu dil mülkini kendüsine mālikāne ḳayd idüp
Baña ẕimmet çıḳarmış defterinden cevri sulṭānum

72

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Umarum rūz-ı cezā yaḳmaya dūzaḫ cismüm
Bā-ḥadīṯ oldı şükür Ḥaḳḳ'a **Muḥammed** ismüm

73

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḳavurdı ḳahveci-zāde bizi āteş-i cevrile
Dögündüm bun yerine ḳodı deyü dimedüm ferde

74[483]

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

Fülk-i ümmīd[i] ṣalayum ṣabr u tevekküle
Aç bād-bān-ı himmeti yan gel de ẕevḳe baḳ

75[484]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Lāf [ü] güzāf idüp ögünsek maḥal dürür
Biz nice dilrübāları görmüş geçürmüşüz

[483] Der-kenār: Vr. 192a.
[484] Der-kenār: Vr. 192a.

76[485]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Edeblerle efendüm dilrübā sevdüm de ḳan ḳuṣdum
Belā itdüm o şūḫı başuma Allāh belām virsün

77[486]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Fülk-i dil girdāb-ı miḥnetden ḫalāṣ olmuş iken
Düşdi bir girdāba daḫi Ḥaḳ ider yine ḫalāṣ

ḲIṬʿA-i ḪĀTİME

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Naẓm-ı eşʿārdan ʿālemde murād budur ki
Yād olunmaġa cihānda kişi ister eṯeri

2 Eyledi muḫtaṣarī böylece dīvān tertīb
Bir eṯer olmaḳ içün **Ḥāc Muḥammed Şehrī**

Fī 26 Ẕi'l-ḳaʿde Sene h.1171/ m.1758

بر اثر اولمق ایچون حاج محمد شهری

[485] Der-kenār: Vr. 192a.
[486] Der-kenār: Vr. 192a.

İnan, Ömer Suat, <u>Hacı Muhamed Şehrî ve Dîvân'ı (İnceleme-Metin)</u>, Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Zülfikar Güngör, 907 s.

ÖZET

Hacı Muhammed Şehrî, 18. yüzyılda yaşamış bir dîvân şairdir. Şairin günümüze ulaşan tek eseri Dîvân'ıdır. Manzumelerini kaleme aldığı bu eserinde Şehrî mahlasını kullanmıştır. Hacı Muhammed Şehrî mutasavvıf bir şair değildir. O, XVIII. yüzyılda Nedimâne üslubun bir temsilcidir.

Şairler yaşadıkları dönemin şartlarına göre incelenip değerlendirilir. Şairin bulunduğu dönemin sosyal ve kültürel durumundan etkilenmemesi söz konusu değildir. Bundan dolayı çalışmamızda Şehrî'nin yaşadığı yüzyılı tanımak için giriş bölümünde devrin siyasî, edebî ve kültürel durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

Şehrî'nin eseri dört bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde Şehrî'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserinde kullandığı nazım şekilleri ve türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde yoğun bir şekilde yer almasa da genel bir çerçevede Dîvân'da yer alan dinî ve tasavvufî muhteva incelenmiştir. Şâirin dinî ve tasavvufî anlayışının yanı sıra dünya anlayışı da önem arz etmektedir. Bundan dolayı üçüncü bölümde "Cemiyet ve Tabiat" başlığı altında şairin eserinde çokça yer alan konuları inceleyerek onun anlam dünyasını yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise Dîvân'ın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Muhammed Şehrî, Dîvân, Din ve Tasavvuf, Cemiyet ve Tabiat.

Inan Omar Suat, Haji Muhammad Şehrî and his Diwan (Examination-Text), Ph.D.Dissertation, Advisor: Prof. Dr. Zulfikar Gungor, 907 p.

ABSTRACT

Haji Muhammad Şehrî is a Turkish poet who lived in the 18th century. He had "Diwan" which is only work that we have today. Diwan is a manuscript book that included collected poems of a poet in Ottoman poetry. Poet Haji Muhammad used the pseudonym Şehrî in his poems. We studied his Diwan. Haji Muhammad Şehrî is not a sufi poet. He is a representative of the famous poet Nedim's style in the 18th century.

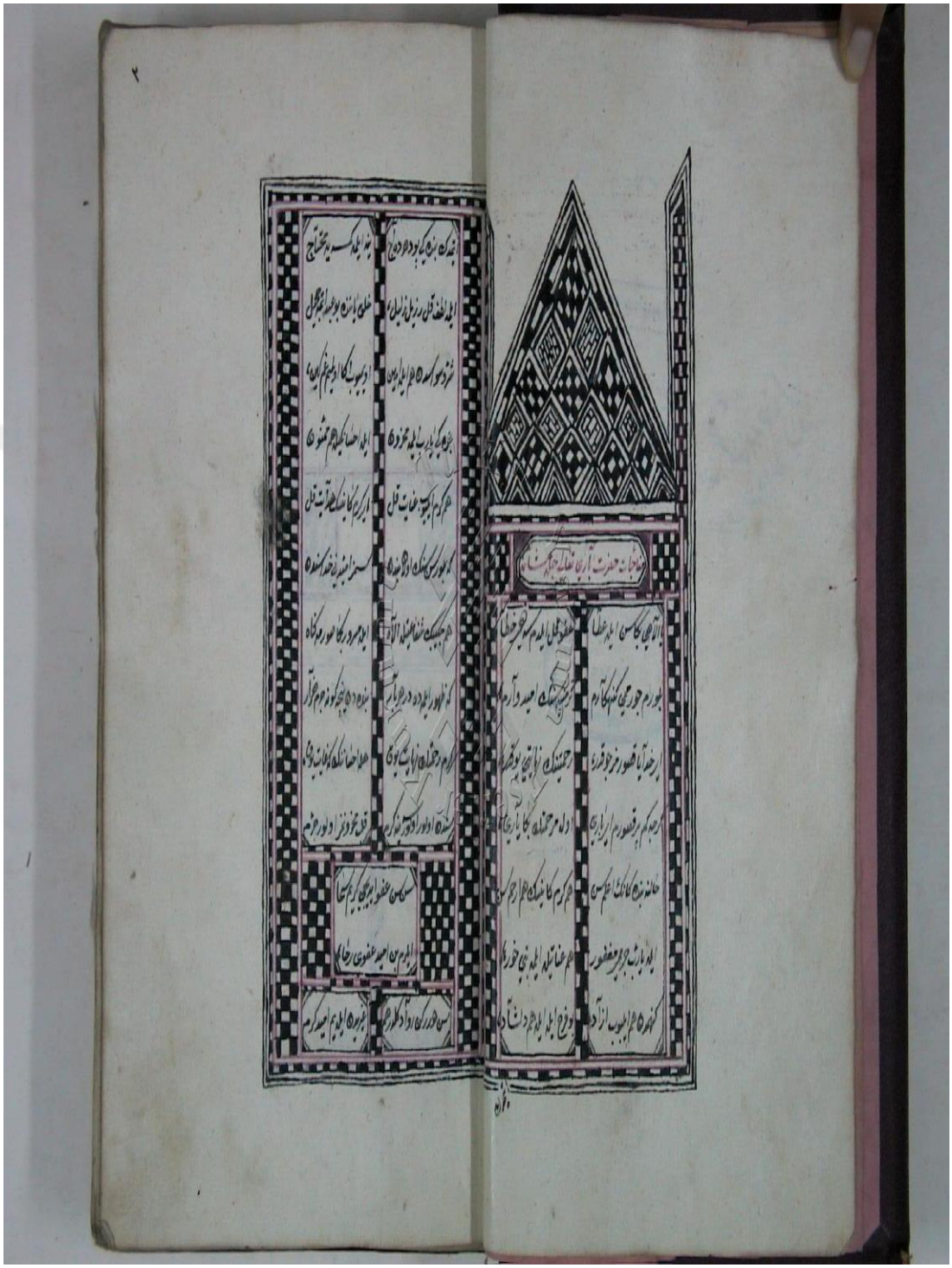
We handled the subject in four main chapters. In the introduction part we have some information about political, culturel and literary situation of the 18th century to understand the conditions under which he wrote his poems.

In the first chapter, we analyzed the life of Haji Muhammad Şehrî, his literary personality and also forms and types of his poems. In the second chapter, we determined the religious and sufistic concepts of Diwan. Although it is not intensively included, the content has been analyzed in a general framework. In the third chapter, we determined society and nature concepts and then analyzed them. Under the title of society and nature, it is tried to reflect the poet's world of meaning.

In the fourth chapter, which is the last part of the study, we gave the text of Diwan with transcription.

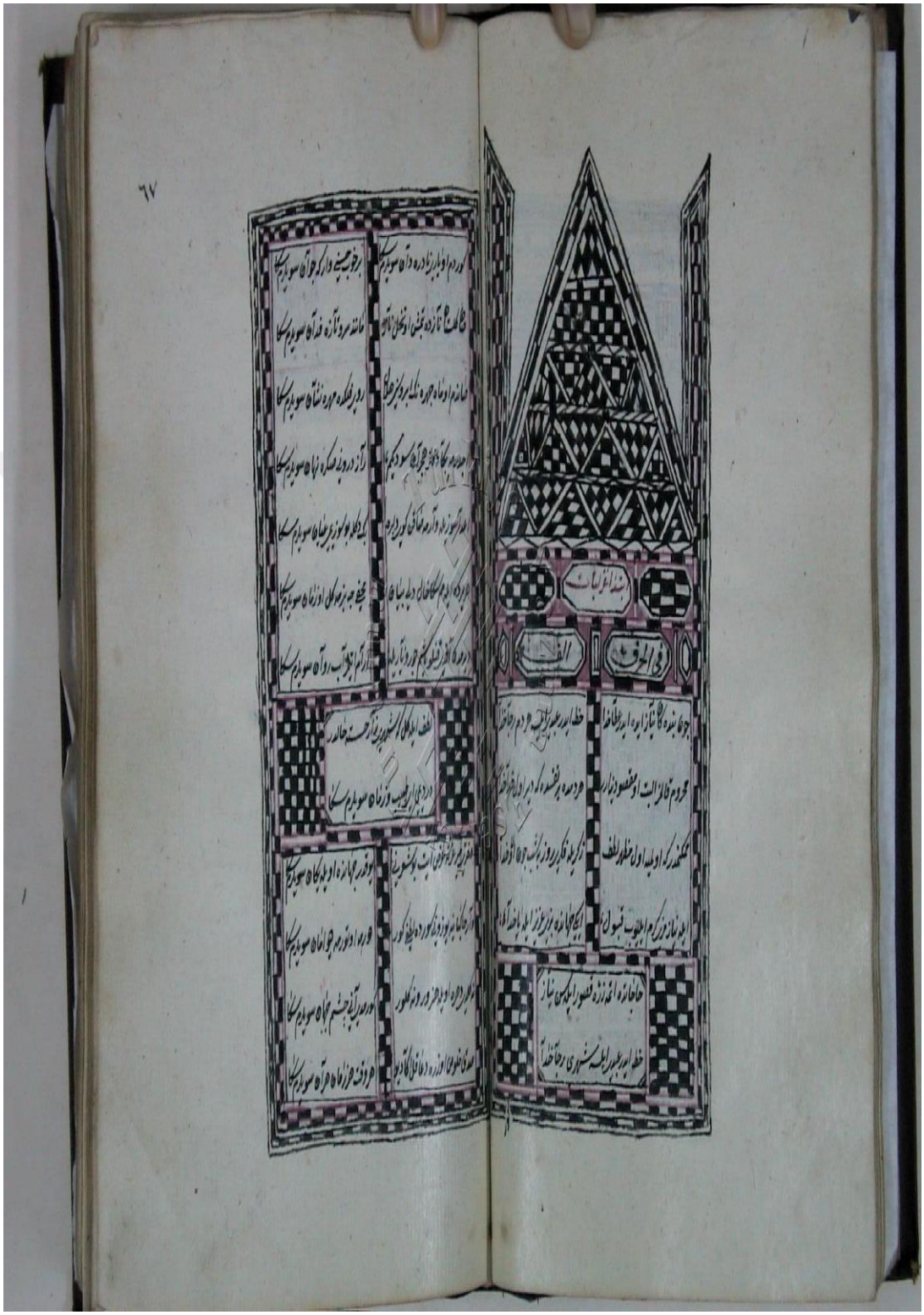
Key Words: Haji Muhammad Şehrî, Diwan, Religion and Sufism, Soceity and Nature

EK-1

DÎVÂN-I ŞEHRÎ

EK-2

DÎVÂN-I ŞEHRÎ

EK-3

DÎVÂN-I ŞEHRÎ